

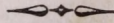
T A B L A J A Z

S I M Ü T A R

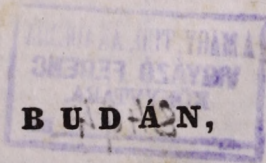
KIADJA

NAGY IGNÁC.

ELSŐ KÖTET.

Egyesüljünk, haladjunk és merjünk cselekedni az állhatatosság békés zászlaja alatt!

B U D Á N,

A MAGYAR KIRÁLYI EGYETEM BÜTŐIVEL.

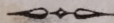

324.644

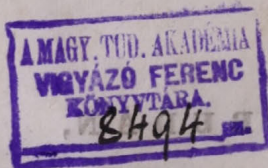
308.768

TARTALOM:

	Szelet.
1. Ruy Blas , dráma 5 felv., <i>Hugo Viktor</i> után franciából fordítá <i>Nagy Ignác</i> . 1— 56	
2. Peleskei notárius , eredeti bohózat 3 szakaszban 4 felvonással, írta <i>Gaal József</i> 57— 96	
3. Fehér és fekete , eredeti dráma 4 felv., írta <i>Kuthy Lajos</i> 97—132	
4. Egyesüljünk , eredeti dráma 4 felv., előjátékkal 1 felv., írta <i>Nagy Ignác</i> . 133—184	
5. Romilda , eredeti szomorujáték 3 felv., írta <i>Szigligeti</i>185—224	
6. Savage Richard , dráma 5 felv., <i>Gutzkow Károly</i> után németből fordítá <i>Lukács Lajos</i> 225—268	
7. I. Károly és udvara , eredeti történeti dráma 5 felv., írta <i>Kuthy Lajos</i>269—316	
8. Pazar fősvények , eredeti vigjáték 3 felv., írta <i>Gaal József</i>317—348	
9. Pártfogolás , vigjáték 5 felv., <i>Scribe</i> után franciából fordítá <i>Erdélyi</i>349—408	
10. Bátori Erzsébet , eredeti történeti dráma 5 felv., írta <i>Garay János</i>409—444	
11. Bánk bán , eredeti történeti dráma 5 felv., írta <i>Katona József</i> 445—524	
12. A növendék , vigjáték 4 felv., <i>Amália</i> szász királyi hercegnő után németből fordítá <i>Nagy Ignác</i> 525—568	

Egressy Gábor arcképe.

NYELV- ÉS IRODALM-TUDOMÁNYI INTÉZET

Egressy Gábor

Iső füzet.

April, 1839.

R u y B l a s,

Dráma 5 felvonásban; **Hugo Victor** után francziából fordítá **Nagy Ignác**.

S z e m é l y e k:

Ruy Blas.
Don Salluste de Bazan.
Don César de Bazan.
Don Guritan.
Camporeal, gróf.
Santa-Cruz, marquis.
Basto, marquis.
Albe, gróf.
Priego, marquis.
Don Manuel Arias.
Montazgo.
Don Antonio Ubilla.

Covadenga.
Gudiel.
Szolga.
Alcade.
Ajtónok.
Alguazil.
Mária, Spanyolország királynéja.
Albuquerque, hercegnő.
Casilda.
Duena.
Apród.

Hölgyek. Urak. Titkos tanácsosak. Apródok. Duenák. Alguazilek. Testőrök. Udvari és házi ajtónokok. Történet hely: Madrid; idő 169—.

Első felvonás.

Don Salluste.

Személyek:

Ruy Blas.
D. Salluste de Bazan.
D. César de Bazan.
Basto, marquis.
Santa-Cruz, marquis.

Albe, gróf.
Gudiel.
Udvari ajtónok.
Királyné.

Urak. Hölgyek. Duenák. Apródok.

(Terem a' madridi királyi palotában. Pompás németalföldi izlésű butorzat IVik Fülöp korából. Balról aranyzott rájáju 's apró négyszegűvegű nagy ablak. Két oldalról magas ajtók nyílnak a' külön lakosztályokba. A' fenékszínt üvegfal zárja, aranyzott rájákkal 's ajtóval, melly hosszú folyosóra vezet. E' folyosó egy az üvegfalról lenyúló nagy függönnyel van fűdve. Asztal, karszék 's írószerek.)

(Don Salluste belép a' baloldali ajtón, követve Ruy Blas és Gudiel által szekrénykével 's egyéb utikészületre mutató kötegecskével. D. Salluste fekete bársony udvari öltönyben Hik Károly korából. Nyakán aranygyapjas-rendjel; felkötöse szinte fekete; vi-

lágos zöld bársonybul gazdagon készült köpenyeg, arannyal 's fekete atlatczal szegélyezve. Széles hüvelyű kard. Fehér tollas kalap. Gudiel fekete öltönyben kardosan. Ruy Blas szolgáruhában barna nadrág 's öltöny, aranyhímetű vörös felkötös. Födetlen fível 's kard nélkül.)

Első jelenet.

D. Salluste. Gudiel. Utánok Ruy Blas.

D. Salluste. Ruy Blas, zárd be az ajtót, — nyisd meg ezen ablakokat.

Ruy Blas (engedelmeskedik, 's d. Salluste jeladására a' fenékszínen nyíló ajtón eltávozik.)

D. Salluste (ablakhoz lépven.) Ezek itt még most is mindnyájan alszanak! Már nappalni kezd. (Indulatosan Gudielhez fordul.) Hah ez valódi mennykőütés!

— Igen is, Gudiel, az én uralkodásomnak vége! — Elutasítva, kegyvesztett, 's üldöztetve vagyok. Hah, egy nap alatt minden elveszett! A' történetet még titok lepi, 's nem szól róla senki. 'S ugyan miért? Szerelmes kalandért! Koromban dőre tettem, megengedem. A' királyné egyik komornája

egy semmiházi kisasszonyka elesábitása ugyan nagy szerencsétlenség! Igen, de mivel ő a királynét környezi, és szinte Neuburgból jött, valamint ő, tehát sikerrel panaszkodék zokogva ellenem a' nyomorú teremtmény, 's trón elébe hurezolá kores szülöttjét. A' királyné nőül vennem parancsolta őt; én nem engedelmeskedém, 's ő száműzött engem! 'S husz évi fáradshtan törekvés, diavág' 's éjjel- nappali munka elveszett; az elnök gyűlölvé az udvari alcadek által, kik nevét sem merék rettegés nélkül kimondani; Bazan család feje 's büszkesége, hatalom, nagyság, minden, miről álmodám, mit véghez vivék, 's mit valaha birtam: tiszttség, méltóság, becsület, — minden veszve most, 's gúnykaczajnak vagyok kitétve.

Gudiel. Még nem tudja senki, nagyságos ur!

D. Salluste. De holnap! Holnap tudni fogja! — Mi akkor már uton leszünk! — Nem akarok elesni itt, nem, inkább eltűnöm. (Erőszakosan fölgombolja öltönyét.) Ugy begombolsz minden nap, mint valamély papot, 's annyira összefűződ öltönyömet, hogy majd megfúlok. (Leül.) De a' nélkül, hogy gyaníthatnák, mély, sötét 's rejtett aknát fogok számokra ásni. — Száműzette!! (Főli.)

Gudiel. Kitől származék a' csapás, kegyelmes ur?

D. Salluste. A' királynétől. Oh, de megboszalom magamat, Gudiel! Te, ki husz évig valál oktatóm, segítőm és szolgám abban, minek már most vége, te jól tudod, mennyire terjednek gondolatom, valamint az építész jól ismeri azon súlyt, mely alatt ívet feszíte. Finlasba, castilii jóságimba távozom; és ott, ott — alunni fogok, — egy lányért! Készíts el mindent az utra, mert sietnünk kell. Addig egy szót sugok azon vig flezkónak, kit te jól ismeresz. Mindent kockára teszek. Szolgálhatand-e nekem, nem tudom. Estig még én vagyok itt az ur. Boszut állok, mikép? Még magam sem tudom. De akarom, hogy boszum iszonyu legyen. Most el; siess készuletnikkel. — Te hallgatsz, 's elutazol velem. — Menj!

Gudiel (tisztelkedve távozik.)

D. Salluste (kiált.) Ruy Blas!

Ruy Blas (a' középpajton jelenik meg.) Kegyelmes uram!

D. Salluste. Mivel nem kell többé a' palotában alunnom, tehát hagyj itt a' kulcsokat, 's zárd be az ablakokat.

Ruy Blas (meghajlja magát.) Értem, kegyelmes ur!

D. Salluste. Kérlek, figyelmezz. A' királyné két óra mulva erre menend keresztül a' folyosón, midőn a' misérül belső szobáiba fog vonulni. Ruy Blas, légy akkor itt.

Ruy Blas. Itt leszek, kegyelmes uram.

D. Salluste (az ablaknál.) Látod azon férfit ott a' téren, ki papírt mutat az őrségnek 's tovább halad? Add szó nélkül tudtára jellel, hogy jöjjön kissé ide a' rejtett lépcsőkön. (Ruy Blas engedelmeskedik.) D. Salluste a' bal oldali kis ajtóra mutat.) Mielőtt innen távoznál, tekints azon szobába, hol a' rendőrök tartózkodnak, 's tudd meg, ébren van-e a' szolgálattevő három algaazil.

Ruy Blas (az ajtóhoz megy, kinyitja azt, 's betekint.) Alusznak, kegyelmes uram.

D. Salluste. Lassan szólj. Szükségem van rád, messze ne távozzál. Vigyázz, hogy ne háborítson bennünket senki.

(D. César belép. Átluggatott kalap; nagyon viselt bő köpönyeg, mely ráncos harisnyákon, 's rongyos cipőkön kívül egyebet nem látat öltözétéből. Nagy hosszú kard. Azon pillanatban, midőn belép, megpillantják egymást Ruy Blas és ő, 's kölcsönös meglepetést árulnak el.)

D. Salluste (észre vevén azt, félre.) Figyelmesen tekintének egymásra, — talán csak ismerősek — ? (Ruy Blas el.)

Második jelenet.

D. Salluste. D. César.

D. Salluste. Te itt, rabló?

D. César. Igenis, bátya, itt vagyok.

D. Salluste. Nagy öröm illy gazfit látnom. —

D. César (tisztelgve.) Igen örvendek — —

D. Salluste. Uram, tetteid tudák.

D. César (megéddel.) 'S neked tetszenek azok?

D. Salluste. Igen, kivált a' kitűnőbbek. Don Carlos de Mira mult éjjel kirabolaték. Elvevék kardját, mellvasát, — 's husvét előtti éjjel; — csupán köpönyegét hagyták meg, mivel ő szent Jakab lovagja.

D. César. Istenem! 'S miért épen azt?

D. Salluste. Mert kereszt volt reá himezve. Már most mit szólasz e' vakmerő gyalázottsághoz?

D. César. Hah! az ördögbe! Azt mondom, hogy nagyon rossz időben élünk. Jó isten, hová jutunk, már a' tolvajok is udvarolni kezdenek szent Jakabnak!

D. Salluste. Te is ott valál!

D. César. Am legyen, — igenis, ott valék, nem tagadom; de egy ujjal sem érintém Carlost. Én csak tanácsadó valék.

D. Salluste. Annál rosszabb. Tegnap este pedig hold lemente után mindenféle rongyos népsöpredék csoportozott födetlen fővel a' nagy téren egy gyanus ház előtt, 's kulekedésre kelt az őrséggel. Te is ott valál!

D. César. Bátya, én a' poroslókat mindenkor kíméltem. Ott valék; de nem tevék semmit. Én az oszlopat alatt sétálva verseket csináltam, míg ők verekedtek. Hanem ugyancsak jól megdönték egymást

D. Salluste. Még ez nem minden.

D. César. Halljuk tehát!

D. Salluste. Franciaországban, mint többi közt vádolnak, féktelen czinkos társiddal kules nélkül nyitád meg a' sőházak pénztárait.

D. César. Nem szólok semmit. — Franciaország ellenségink hazája.

D. Salluste. Németalföldön Barthélemy Pállal találkozá, ki a' szüret után a' termés eladásából kapott pénzt káptalanának akará átvinni, 's te a' papság pénzére tevéd kezeidet.

D. César. Németalföldön? Lehet, — én igen sokat utazom. — 'S ez minden?

D. Salluste. Don César, valahányszor rád gondolkodok, mindenkor szégyenveríték lepi arcomat. —

D. César. Jól van. Hagyd lejni.

D. Salluste. Családunk —

D. César. Nem. Egész Madridban csupán te ismered valódi nevemet. Azért szót sem a' családról.

D. Salluste. Minap templomból kijöttünk, akkor így szóla hozzám egy marquís: „Kiesoda ott azon semmirekellő, ki olly magosan járhatja szélben orrát, 's az órségre pisgva olly feszesen lépdégl, rongyosabban Jónál, 's büszkébben Braganzánál, koldusságát kevélysége alatt rejtvé; öltönyének ujjá okleig is alig ér, hosszú kardját sarkán esörteti, harisnyái csigavonalban tátongnak lábszárai körül, kópönyege pedig fűrés formájúvá szakadozott, 's ő mégis olly elbizott tisztviselői tekintettel jár, mintha a' világ boldogsága függene tőle?“

D. César (egy tekintet után öltözetére.) 'S te feléléd: a' drága Zafari ez!

D. Salluste. Nem, uram, én elpirulék!

D. César. Jól van. Az asszony pedig nevéte, 's én igen szeretem megnevetetni a' hölgyeket.

D. Salluste. Csak böcstelen pórnéppel társalkodol.

D. César. Jó és szelid czimborák azok, mint a' báránycok.

D. Salluste. Minden rosz hírü néberrel ismerős vagy.

D. César. Oh szerelem Luczindái! Oh édes Izabellák! Titeket merészlenek így gyalázní keményszívű szépek, kik este meghallgatjátok reggel készített verseimet!

D. Salluste. Végre, Matalobos, a' galiciari rabló, ki rendőrségünk daczára folyvást háborgatja Madridot, barátid közé tartozik.

D. César. Vitassuk meg e' tárgyat, ha tesszik. Nélküle meztelen állnék itt, mi csakugyan kellemetlen volna. Öltöny nélkül láta engem ő az utcán, decemberben, 's ez meglágyítá szívéte. Albe gróf, az ambraszagu piperőcz, szép selyemöltönyét mult hónapban ellopák. —

D. Salluste. És — ?

D. César. Most rajtam van. Matalobos adá nekem.

D. Salluste. A' gróf öltönyét! 'S te nem szégyenled magadat? — —

D. César. Tehát szégyen olly szép öltönyt viselni, melly himezve 's prémezve van, 's nyáron diszesít, télen pedig melegít? Nézd csak, még egészen új. (Kitérja kópönyegét; alatta gyönyörű aranyhímzetű rózsaszínű bársony öltöny lesz látható.) A' zsebek telvék szerelmi levelkékkel, miket százankint intéznek a' grófhhoz. Sokszor, mint szegény és szerelmes, minő lenni szoktam, üres szájjal megyek el valamely konyha előtt, mellynek ajtaján ételillat párolog orrom alá, 's leülök és előtte elolvasom a' grófhhoz írott levelkéket, és megcsalom szíveimet 's gyomromat élvezettel, ezt lakmározás szaga, amaz pedig szerelem árnyéka által.

D. Salluste. Don César! — —

D. César. Megállj, bátya. Hagyd a' szemrehányást. Én főur vagyok, igaz, 's egyike rokonidnak. Nevem César, 's garofai gróf. De a' sors dőreséget állíta bölesóm mellé. Gazdag valék, palotákkal 's jószágokkal birtam; még másokat is gazdagíthaték. Bah! Alig töltém be huszadik évemet 's már minden vagyonomon keresztül mentem. Tulajdonombul csupán egy farka hitelező maradt, nyomban üldözve lépteimet kiáltozásival. De én elláboltam, 's nevemet megváltoztattam. Most már csupán vig ezimbora vagyok, a' jó kedvu Zafari, kit kivüled semki nem képes megismerni. Te nem adsz nekem pénzt, jó uram, 's én nélkülözhetem azt. Este járdaköre teszem fejemet, Téve grófk régi palotája előtt, 's már kilenöz év óta ragyog kemény nyughelyem fölött a' kék ég, 's én alszom és elégült vagyok. Istenemre, sorsom valóban szép! Az egész világ azt gondolja, hogy Indiában haltam meg, 's ott vitt el az ördög. A' szomszéd kut italkin kínálja vizét, én iszom, 's diadalmas tekintettel sétálgatok. Palotám, mellyben minden vagyonomat eltékozlám, Espinola követ tulajdona most. Ám legyen! Ha véletlenül arra fordulok, 's látom, mikép tolong körülte a' nép, 's vés Bachus a' kapu fölibe, diésérő vagy csipős szóval távozom. — De szóljunk másról; bátya, nem kölesönözhetnél nekem tíz tallért?

D. Salluste. Hallgass meg engem! — —

D. César (kerezsibe vetett karokkal.) Halljuk tehát ékesszólásokat.

D. Salluste. Hasznodra akarok lenni, azért hivatálak ide. César, én gyermektelen, gazdag, 's mi több, bátyád vagyok. Mélység felé látlak közelíteni, 's vissza akarlak előtte rántani. Bár mikép kérkedel, mégis csakugyan szerencsétlen vagy. Ki akarom fizetni adósságodat, palotádat visszaadom, udvarhoz vezetlek, 's a' szerelem kedveltjévé változtatlak. Zafari eltűnik, 's César föltámad. Akarom, hogy két kézzel markolj szabadon pénztárimból, minden gond nélkül pénz 's jövendő iránt. Rokonokat gyámolítani kell, César, 's övéhez mindenki nagylelkü irtalommal köteles ragaszkodni. (D. Salluste beszéde alatt César arcán öröm, meglepetés és bizalom növekedő kifejezése tűnik föl; végre kifakad.)

D. César. A' te eszed még mindig fölér a' sátánéval is. Már ez csakugyan bámulatos, a' mit most mondál. — Folytasd!

D. Salluste. César, én csak egy föltéte kapcsolok ezzel össze. — Tustint világosabban fejezem ki magamat. Vedd addig is erszényemet.

D. César (elfogadván az arannyal telt erszényt.) Ah, már ez dicső!

D. Salluste. 'S még ötszáz aranyat akarok neked adni. — —

D. César (meglepetve.) Marquis!

D. Salluste (folytatólag.) Még ma!

D. César. Istenemre, egészen tied vagyok. Mi a' föltéteket illeti, csak parancsolj. Hősi hitre! kardom tied. Mint rabod szolgálók, 's a' polkol kapitányával is megvívok, ha kívánod.

D. Salluste. Nem, d. César, kardodat nem fogadom el.

D. César. Tehát mit? Hiszen egyébbel nem bírok. —

D. Salluste (közelebb lépvn hozzá, és szavát mérsékelvén.) Te ismered, — 's ez most szerencsés körülmény, — az egész madridi pórnépet?

D. Césár. Igen megtiszteltsz engem —

D. Salluste. Te mindennap egész csapatot hurcolsz magad után; te szükség esetén zendülést támosztatnál, jól tudom. Mind ez használhatna nekem.

D. Césár (kacajra fakad.) Beesületekre! te, mint látszik, daljátékok akarsz készíteni. Minő szereppel ruházod föl benne lángelmémet? A' zenére vagy a' tartalom-tárgyra nézve legyek-é munkás? Parancsolj. Maeskazénében nagy jártassággal bírok.

D. Salluste. Don Césárhoz szólok, 's nem Zafarihoz. (Mindinkább halkabb hangon.) Halld! Sötét szándékom kivitelére szükségem van valakire, ki mellettem dolgozzék az éj homályában és segítsen nagy merényem kivitelében. Rosz nem vagyok, de illy pillanatban a' legszemérmes is lemondani kénytelen gyöngéd érzetéről, 's folygyörközve eselekedni, hol szükség kívánja. Gazdaggá teszek, de titkosan 's esöndesen segédnek kell fennom azon hálót, mellyet az ügyes madárfogó tükör megé rejt, 's mellyel pacsirtát vagy fiatal lánykát foghatni. Csudálatos és iszonyu terv szerint akarom megboszulni magamat, 's te, mint vélem, nem igen kétkedő ember vagy.

D. Césár. Megboszulni akarod magadat?

D. Salluste. Igen.

D. Césár. 'S ki az, ki boszura gyujta?

D. Salluste. Egy asszony.

D. Césár (hűszkén 's magosra emelt fővel tekint d. Sallustera.) Egy szót sem többé! — Megállj! — Lelkemre, bátya! most meghallod véleményemet: ki böcsstelenül 's alacsony módon boszulja meg magát, ki lovag, 's kardviselés diszjogával bír, 's mégis armányt használ, ki férfi létere asszony ellen lép föl, 's ki nemes származásu, és mint poroszló intézi baját, az legyen bár spanyol grand, vagy lépdeljen száz apród szolgálva előtte, és fodózzék tésztét hölgymenyét 's rendjelek, legyen bár marquis, gróf 's régi ösök ivadéka, — előttem mégis csak gyalázatos, alatomos gazfi, kit alacson gonosz-sága miatt örömmel látnék bitófán függeni.

D. Salluste. Césár!

D. Césár. Szót sem többé! meggyaláztál. (D. Salluste lábai elébe veti az erszényt.) Tartsd meg titkodat 's tedd el pénzedet. Oh! én megfoghatom, hogy lopnak, rabolnak 's gyilkolnak, hogy sötét éjszakán börtönt törnek föl, megrohanván azt száz börtorablóval, 's leoldósák a' tömlöcztartókat, szolgákat 's poroszlókat; ezt olly zsványok teszik, minők mi vagyunk; de szemét szeméért, fogat fogéért, 's férfi ellen férfi; ez jól van! Ámde hátulról asszonyt semmitni meg! lábai előtt vermet ásní! 's talán öntermészetű gyöngeségivel visszaélni ellene, 's a' szegény madárkát ki tudja milly moecosk lép-pen fogni el: oh! mielőtt illy gyalázatosság által lennék gazdaggá 's nagyurrá, istenemre mondom, ki lelkeket látja, maradjak inkább örökre szegény, meggyaláztatott nyomorult 's elfeledett, agyvelőmön pedig kutyák rágodjanak bitófa alatt!!

D. Salluste. Öcsém!

D. Césár. Jótéteményidet nem ohajtom, mind addig, míg szabad életet élve megtalálom vízemet

a' forrásnál, mezőn szabad léget, tolvajt a' városban, ki ruhával lát el télen, lelkemben az eltűnt szerencse esöndes feledését 's palotád előtt, uram, a' széles lépesőt, hol délben gond nélkül alhatom, fejemet árnyékba, lábaimat napra helyezve! — Éljen szerencsésen! Isten tudja, kinek van kettőnk közül igaza. Te az udvaroncokhoz tartozol, d. Salluste, én elhagylak 's megmaradok gazfi czimboráimnál. Én farkasok 's nem kigyók között élek.

D. Salluste. Egy pillanat még. —

D. Césár. Engedd, uram, kurlitunk e' látogatást. Ha börtönbe akarsz engem kísértetni, tedd hamar.

D. Salluste. Valóban, Césár, én elvete-műltbnekk tartálak. E' próbát jól kiállotad, meg vagyok veled elégedve. Add kezedet, kérlek!

D. Césár. Hogyan?

D. Salluste. Mind tréfa volt, mit szö-lék. Minden, mit mondek, próbálásodra czélza. Semmit erről többé.

D. Césár. 'S nem hallám jól, hogy egy asz-zony miatt zendülés, boszu. . . ?

D. Salluste. Költemény, képzelődés, agy-rém! —

D. Césár. Már ez más! Ajánlatod adóssá-gim kifizetésire! agyrém, 's az ötszáz arany! — Kép-zelődés?

D. Salluste. Megyek, 's elhozom. (A' fenék-szűni közepajtó felé megy 's jelt ad Ruy Blasnak belépésre.)

D. Césár (az előszínen marad, és szemével kíséri d. Salluste-ot) Hm! Álnok gazfi! Midőn szája igent mond, tekintete egészen mást fejez ki.

D. Salluste (Ruy Blas-hoz) Ruy Blas, maradj itt. (D. Césárhoz) Visszatérek. (A' baloldali kis ajtón el. Távoza a után d. Césár 's Ruy Blas elénkül közelítnek egymáshoz.)

Harmadik jelenet.

D. Césár. Ruy Blas.

D. Césár. Hitemre mondom, nem csatlakozám. Te vagy, Ruy Blas?

R. Blas. Te vagy, Zafari? Mit csinálsz e' palotában?

D. Césár. Semmi jót, de azért távoزم is. Madár vagyok, 's a' szabad tért szeretem. De te! e' szolga ruhában? Álköntös ez?

R. Blas (keserűn.) Nem; álköntösben akkor vagyok, midőn más öltözet van rajtam.

D. Césár. Mit mondasz?

R. Blas. Add kezedet, hogy szorítsam meg, mikép gyakran tevém öröm és szerencse idejében 's nyomorban, midőn szállás nélkül éltem, nappal élhezve, éjjel fázza, de mégis szabadon! Midőn engem ismerél, akkor még férfi valék; mindketten nép közül születünk, — fájdalom, ez sajnós átkunk-ká lón! — Annaira hasonlítunk egymáshoz, hogy testvéreknek tartatánk. Reggel együtt énekeltük dalainkat, 's este atyánk, urunk, az isten előtt ég alatt aludtunk el édesen, egymás oldalán. Igen, mi mindenbea osztoztunk. Végre eljött azon szomorú óra, mellyben mindketten külön utra térünk. Négy év után rád találok ismét, 's te mindig a' régi vagy, vidor mint gyermek, és szabad mint a' czigány; mindig ugyanazon Zafari, ki szegénységében gazdag,

kinek soha nincsen semmije, 's ki még sem kíván semmit. De én! Milly különég! Barátom, hol kezdjem szavaimat? Mint árva, irgalom által, tudományok 's büszkeség házába juték, rám névze szomorú kedvezés! Dolgozó helyett ábrándozó levék. Te tudod, te ismerél engem. Gondolatimat, és szavamat értelem nélküli rimekben emeltem ég felé, 's gúnykaczajodnak százokkal állék ellenében. Szívemben nem tudom milly büszkeség uralkodék. Miért kellett volna dolgoznom? Láthatlan célzefelé törekvém, mindent valónak, mindent lehetőnek hívék, mindent a' sorstul reménylék! Utóbb azok közé tartozám, kik a' duszgázdagok palotái előtt ábrándokba merülve dologtalanul tölték el a' napot, hogy a' hercegnöket jöni 's távozni láthassák. Így történt egykor, hogy éhség miatt fél holtan kenyér után nyulék, barátom, hol azt találám: henyé-lés közt böcstelenségben. Oh! midőn husz éves valék, 's lángelmében hívék, az emberi nem sorsával foglalatoskodtak gondolatim, habár meztelen lábbal haladtam is az utakon; tervekkel volt tömve fejem, és siratám Spanyolország szerencsétlenségét; hívém szegény eszemmel, hogy engem nélkül-zött a' világ — — Barátom, ennek következménye, mint látod: — bérszolgaság!

D. Césár. Igenis, tudom, az éhség alacson ajtó, 's a' szükség, mégis hemenni kényszerít rajta. A' legmagasb ember az, ki legmélyebben kénytelen meghajlani. De a' sorsnak mindig megvan apálya 's dagálya. Reménylj!

R. Blas (fejét rázva.) A' finlasi marquis parancsolóm.

D. Césár. Ismerem őt! Te e' palotában lakol talán?

R. Blas. Nem, ma reggel 's e' pillanat előtt soha nem hágtam keresztül kuszóben.

D. Césár. Valóban? Urad, rangja következtében, itt kénytelen lakni?

R. Blas. Igen, mivel az udvarnak minden órában szüksége van reá. De bizonyos helyen egy ismeretlen lakást is tart, mellybe nappal talán még nem lépett soha. Száz lépésnyire a' palotától. Egyszerű házaeska. Barátom, én ott lakom. Titkos ajtón, mellynek csak ő birja kulcsát, jó némellykor oda éjjel a' marquis, követve emberektől, kiket bevezet. Azon emberek álcázott viselnek, 's lassu hangon szólnak. Ők bezárkoznak, 's nem tudja senki, mit művelnek ott. Társa vagyok két fekete némának, 's parancsolok nekik. Ők nevemet nem ismerik.

D. Césár. Igen, ott fogadja ő el kémeit, mint elnöke az alcadeknek, 's ott azon hely, hol titkos ármányit szövö. Hatalmas ember az; kezeiben van minden.

R. Blas. Tegnap így szóla hozzám: „Holnap a' palotában leedsz hajnal előtt. Az arany rásolatnál menj be.“ Megjelentemkor szolgáruháat parancsolt öltönnem, e' gyulólt mezt, mellyben látsz; ma viselem ezt először.

D. Césár (kézszorítással.) Reménylj!

R. Blas. Reményleni! De te még nem tudsz semmit! Élni ezen előnyben, melly engem meggyaláz és bepiszkol, örömet 's buszkeséget elveszteti, — ez mind semmi. Alacson rabszolga lenni,

mit árthat? — Figyelj jól: barátom! nem érzem én e' ruházat aljasságát, mert keblemben lángfogú hydra él, és szívemet tüzes sajtó gyanánt szorítja össze. A' pusztá leírás is rettegtet? Hát ha belsőmet láthatnád!

D. Césár. Mit akarsz mondani?

R. Blas. Képzeld, gondold, találd ki. Forgasd elmdé lapjait. Keress valamely idegen, nem képzelt, iszonyu 's hallatlan dolgot. Oly szerencsétlenséget, melly magadon kívül ragadjon! Igen, készits legmérgebb italt, áss véteknél feketébb 's örültségnél mélyebb vermet, 's még sem jutandz közelebb titkomhoz. — Nem sejtessz még semmit? Hah! ki is sejtethne olyasmit? Zafari! mélységbe taszít engem sorsom, fordítsd el szemeidet, — én szerelmes vagyok — a' királynéba!

D. Césár. Ég!

R. Blas. Földtekével diszlő bitor mennyezet alatt Aranjuetzben, Escurialban, vagy itt e' palotában, barátom, egy férfi él, 's olly magosan ul, hogy mi alig láthatjuk őt, 's félve mondjuk ki csak nevét; ki előtt mindnyájan, mint isten előtt, egyenlők vagyunk, kire reszketve tekintünk, 's kinek térdeinken szolgálunk; ki előtt, fódott fővel állhatni legnagyobb böcsület; ki egyetlen jeladással lejtethi mindket-tönk fejét; kinek minden gondolata tett; ki magányosan, 's büszkén él fényben, 's fonséggal terhelve; 's kinek szava félvilágnak parancsol. Jól van! — Én, a' bérszolga, — te értesz engem, — igen? Jól van, — azon ember, a' király! 's én — vetélytársa vagyok!

D. Césár. A' király vetélytárs!

R. Blas. Hah! igen; — a' király vetélytárs! Kétség kívül, mert nejét szeretem!

D. Césár. Oh szerencsétlen!

R. Blas. Figyelj. Mint örült állok naponként utjában. Oh! e' szegény asszonyinak egész élete unalom szövedéke! — Igen, minden éjjel álmodom ezt! — A' gyűlölség 's eselszövény ezen udvaránál élni, lekötve mint nő e' királyhoz, ki minden idejét vadászatra fordítja, e' gyönge dőre emberhez, ki harmincz éves aggastyán, férfinál kevesebb és sem kormányozni, sem élni nem tud. Ó olly szép 's fiatal, és ezen elgyöngült nemzedék ivadékának, ki családfája rajzát sem képes már fölemelni, nyújtá kezét, Idik Károlynak, ő! Milly nyomor! Ó minden este a' kegyes szüzekhez sétál, Ortalezza utczában; hiszen tudod, hol van az. Mikép jutott szívembe ezen örültség, nem tudom. De hall! Ó egy németországi kék virágot kedvel. . . Én mindennap egy mérföldnyire futok Caramanchelbe olly virágért. Híjában keresék máshol ahoz hasonlókat. A' legszebbekből füzért kötök. . . Oh milly balga dolgozról szölok veled! — Éjfélkor aztán mint tolvaj a' királyi kertbe surranok, 's a' királyné kedvenc padjára teszem a' virágokat. Tegnap vakmerő valék a' virágok közé, — szánd barátodat, — levelkét tenni! Midőn éjenként azon magas falakon keresztül hágok, mellyek a' kertet elzárják, tetejükön vas szegekre találók, mellyek egykor talán életemet végzendik. Megtálálja-e ő virágimat 's levelkémet, nem tudom. Barátom, jól láthatod, hogy örült vagyok.

D. Césár. Az ördögbe! kalandol veszélyes. Vigyázz magadra. Onate gróf, ki szinte szereti a királynét, mint főudvarmester és szerelmes őrzi őt. Könnyen megtörténhetnek, barátom, hogy egykor éjjel, dzsidával szögezi szivedhez virágodat, egyik testőr, mielőtt elhervadhatnának. De minő gondolat is ez! A királynét szeretni! 'S miért? Az ördögbe, ugyan mikép jutál ehhez?

R. Blas (fölnézőlással.) 'S tudom én, hogy tulajdonkép mikép történt? Oh! Sátánnak adnám lelkemet, ha egyike lehetnék azon fiatal lovagoknak, kiket e' pillanatban azon ablak alatt látok sétálni, eleven buszkeség gyanánt, kalapjaikon tollakkal, 's kevély szemtelenséggel homlokukon! Igen, kárhoznának adnám tulajdonul magamat, ha lerázván bilincseimet, úgy közelíthetnék a királynéhoz, mint ők, olly öltözetben, mely nem gyalázná meg. De hah, dühös gondolat! Így jelenni meg előtte, e' kontósen, mint bérszolga! O előtte mint bérszolga! Istenem légy irántam irgalmas! (D. Césárhoz közelítve.) De magamhoz térek. Nem kérdezed, miért szeretem őt így, 's mióta? Egykor. — De mit használ mind ez? . . . Tudom, hogy rég martaléka vagyok az örültségnek. Ne gyötörj halálra ezer kérdéssel! Kérdeed hol? Hogyan? Miért? Vérem forr. Szeretem, tüzesen szeretem őt, 's ez minden! —

D. Césár. Elég, nem ingerellek többé.

R. Blas (bágyadtan 's halványan karszékre dől.) Sokat szenvedek. Bocsánat. Vagy még jobb lesz, menj, fuss tölem! Menj innen, barátom. Hagyd el azon nyomoru bolondot, ki borzadva táplál szolgáruhában királyi szenvedélyeket.

D. Césár (vállára tevén kezét.) Téged fussalak! én, ki nem fájlalok semmit, 's ki nem szeretek senkit; én, a' nyelv nélküli szegény esőngettyű; a' koldus, ki koldulva keresne szerelmet, ha tudná, hol kell azt tennie; kinek csak időrül időre vet ki egy fillért a' végzés; én, kinek szívéből, hah! már az élet ki-költözött; én a' tegnapi látvány letépett jelentése?! Látod, azon szeretetért, mellyel tekinteted telve, irigyellek, barátom, 's még inkább siratlak! — **Ruy Blas!** (Pillanatnyi csönd. Szorosan tartják kezeiket, 's némán legszívesb bizalom jeleivel tekintnek egymásra. D. Salluste belép, 's lassan közelít, figyelmeztve 's észrevétlenül. Egyik kezében tollas kalapot 's kardot, másikban erszényt tart. A' kardot 's kalapot karszékre, az erszényt asztalra teszi.)

D. Salluste (d. Césárhoz.) Itt a' pénz. (D. Salluste szava hallására Ruy Blas mintegy fölbredve áll föl 's lesütött tekintettel tiszteletteljes helyzetben marad.)

D. Césár (félre, gyanus tekintettel d. Sallustera.) Hm! ördög vigyen el engem, e' sötét tekintetű alak hallgatózott az ajtónál. Bah! mit árt az! (Hangosan d. Sallustehoz.) Köszönöm, d. Salluste. (Fölnyitván az erszényt, asztalra önti az aranyokat 's örömmel játszik velük és rakja azokat rakásukba. Ez alatt d. Salluste a' fenékszin felé távozik 's többször visszatér, tudni akarván, nem vonja-e magára d. Césár figyelmét: 's megnyitja a' jobb oldali kis ajtót. Adott jelére három fekete öltönyű alguazil mutatkozik belől kardosan. D. Salluste d. Césárra mutat. Ruy Blas merevülten 's mozdulatlanul áll az asztal mögött, 's nem lát 's nem hall semmit, mi körülötte történik.)

D. Salluste (csöndesen az alguazilokhoz.) Ti követni fogjátok azon férfit, ki ott az aranyokat számíttatja, mihelyt innen távozni fog. — Mély csöndben elfogjátok őt. — Minden zaj nélkül. Hajóra ültök vele, 's legrövidebb uton Deniába viszitek

őt. (Püésétes iratot nyújt nekik.) Itt a' parancs, saját kezemmel írva. Végre, minden figyelem nélkül ábrándos panaszra, siktengeren afrikai martalócoknak adjátok el őt. Ezer piaster titeket. Gyorsan 's biztosan eszelekedjétek. (A' három alguazil mély meghajtással távozik.)

D. Césár (aranyait rendezgetve.) Nincsen kellemsb mulatság, mint midőn tulajdon pénzét rendezgetheti az ember. (Két egyenlő rakásra osztván el a' pénzt, Ruy Blas felé fordul.) Barátom, vedd részedet.

R. Blas. Hogyan?

D. Césár (az egyik aranyhalomra mutatva.) Vedd, jőj, 's légy szabad.

D. Salluste, (ki mindeure figyelt a' fenékszinen, félre.) Ördög!

R. Blas (fejét rázva.) Nem. A' szív az, mellynek szabaddá kell lenni. Nem; itt kell maradnom.

D. Césár. Jól van. Kövesd képzelgésidet. Bolond vagy? — Böles vagyok én? — Isten tudja. (Az erszénybe rakja az aranyat, és zsebébe rejti.)

D. Salluste (a' fenékszinen félre, folyvást figyelve.) Korra 's arcra majd egészen hasonlítanak egymáshoz.

D. Césár (Ruy Blashoz.) Élj boldogul!

R. Blas. Kezedet! (Kezét nyujtnak egymásnak. D. Césár távozik a' nélkül, hogy d. Salluste-ot észre venné, ki félrevonul.)

Negyedik jelenet.

Ruy Blas. D. Salluste.

D. Salluste. Ruy Blas!

R. Blas (előnkül visszafordul.) Kegyelmes uram?

D. Salluste. Ma reggel, midőn ide jöttél, világos nappal volt é? Én már nem emlékezem.

R. Blas. Még nem, kegyelmes uram. Csöndesen nyujtam bebocsátó levelkédet a' kapusnak, 's aztán feljövök.

D. Salluste. Köpönyegben valál?

R. Blas. Igen, kegyelmes ur.

D. Salluste. E' palotában nem látá téged még senki szolgáruhában?

R. Blas. Egész Madridban senki.

D. Salluste (ujjával azon ajtóra mutatva, mellyen d. Césár távozik.) Igen jól van. — Zárd be azon ajtót, 's tedd le a' szolgáruhát. (R. Blas levelet himzett felkötését, és székre teszi.) Szép irásod van, mint vélelem. — Irj. (Jelt ad Ruy Blasnak leülésre az asztal mellé, mellyen toll 's egyéb írószerek láthatók. R. Blas engedelmeskedik.) Ma mint titoknak szolgálásod nekem. Először is szerelmes levelkét írsz, — én nem titkolok előtted semmit, — szerelmem királynéjához, dona Praxedishez, ezen ördöghez, kit paradicsomból hiszek származni. Tolladba mondom: „Fejem fölött szörnyű vihar dühög. Egedul királyném képes legyőzni a' veszt, ha ma este látogatásomra jő házamba. Ha nem, — el vagyok veszve. Éltetem, eszemet, szívemet, mindenemet lábaihoz teszem, 's csókolom azokat.“ —

(Kaczag 's féllbenszakasztja szavaait.) Vihar! E' fordulat valóban nem roz, ez hozzám vonandja őt. Tapasztalani már azt. A' némberek igen szeretik megszabadítani az elveszetteket. Tedd még hozzá: „Az oldalajtón lép be, 's az éji sötétségben nem ismerend meg senki. Hív szolgálja nyitand ajtót.“ Beesuletemre, ez jó! — Ird alá.

R. Blas. Nevedet, kegyelmes uram?

D. Salluste. Nem. Ird: „César.“ Kalandimban e' nevet használok.

R. Blas, (mintán a' parancsot teljesíté.) A' hölgy nem ismeri meg az írást.

D. Salluste. Bah! Ismeri a' pöcsétet. Több-ször íraték már így. Ruy Blas, én ma éjjel elutazom innen 's téged itt hagyok. Legbarátiabb terveim vannak irántad. Állapotod változni fog, de szükség, hogy mindenben teljesítsd parancsimat. 'S mivel, mint szolgát hűnek, vigyáznak 's hallgatónak találataok.

R. Blas (főhajtással.) Kegyelmes uram!

D. Salluste (folytatolag.) Sorsodat magosbra kívánom emelni.

R. Blas (az írott levelkére mutatva.) Hová czimezzem a' levelet?

D. Salluste. Az engem illet, 's az én gondom. (Jelentő arc kifejezéssel közelít Ruy Blashoz.) Én szerencsédet akarom. (Csönd. Jelt ad Ruy Blasnak az asztalhoz üléssre.) Ird: „Én Ruy Blas, szolgálja Fiulas marquis ó méltóságának, minden esetben, titkosan vagy nyilvánosan, mint jó cseléd, szolgálataid kötelezem magamat.“ (Ruy Blas engedelmeskedik.) Ird alá nevedet; napot 's esztendődet. Jól van. Add ide. (A' levelet 's most készített iratot gondosan tárczájába rejti.) Előbb egy kardot hozának nekem ide. Ah! itt van a' karszéken. (Azon székre tekint, melyre előbb a' kalapot 's kardot tévé. Közelítvén a' székhez, fölveszi a' kardot.) Az öv selyemből készült, 's a' himzetek legujabb divatszertieik. (Mutatja Ruy Blasnak a' szövét rugalmasságát.) Tapintsd. — Mit mondasz e' virágokhoz, Ruy Blas? A' markolat Gil remekműve, ki szép hölgyeink kedvéért, kardjaink markolatit 's gombjait is üreggel látja el szagos viz tartására. (Ruy Blas nyakába akasztja azon selyem szövétet, melyről a' kard függ.) Hagyd csak. — Látni akarom, mikép illik ez neked. Valóban egészen valamely főurhoz hasonlítasz! (Hallgatózva.) Jönek. — Igen, ez azon óra, melyben a' királyné erre megy. — Basto marquis! — (A' folyosóra vezető nagy közepjéig megnyílik. D. Salluste lekajja tulajdon köpönyegét, 's hirtelen R. Blas vállaira veti azon pillanatban, melyben Basto marq. belép, Ezután elébe siet a' bűmlő Ruy Blas kísérteiben.)

Ötödik jelenet.

D. Salluste. Ruy Blas. Basto, marquis. Azután Santa-Cruz, marq. Utóbb Albe gr.

D. Salluste (Basto marquishez.) Marquis, kegyes engedelmeddel bemutatom ezennel öcsémet, d. Césart, garofai és velalcazari gróft.

R. Blas (félre.) Ég!

D. Salluste (lassan Ruy Blashoz.) Hallgass!

Basto (üdvözlő Ruy Blast.) Uram, örvendek. . . (Még fogja kezét, mit Ruy Blas zavarodva gátolni akar.)

D. Salluste (lassan Ruy Blashoz.) Engedd. Üdvözd! (Ruy Blas üdvözlő a' marquist.)

Basto (Ruy Blashoz.) Igen szeretém méltóságos anyádat. (Lassan d. Sallustehoz, Ruy Blasra mutatván.) Nagyon megváltozott! Allig ismerem meg.

D. Salluste (lassan a' marquishez.) Tíz évi távullét!

Basto (ugyanugy.) Való!

D. Salluste (Ruy Blas vállát veregetve.) Ime, visszatért! Emlékezel még a' marquisra? Oh, kis tékozló! Milly gyorsan szórta ki az aranyokat min-

den korlát nélkül! Minden este táncz 's lakoma, száz hangász bőszej zenéje, álorzás vigalmak, 's más számtalan dörögés egész Madridot bűmlásra birta! — Három év múlva tönkre juta! — Elnyelésben valódi oroszlán volt. A' gályán tért vissza Indiából.

R. Blas (zavarodtan.) Kegyelmes. . .

D. Salluste (vigan.) Nevezd bátyádnak, hiszen rokonok vagyunk. A' Bazanok, mint hiszem, egészen nemesek és szabadok. Ivizai Iniguez volt ösünk. Unokaöccse, Pedro Bazan, Gor Mariannát vevé nőül, ki Jánost szülé neki, 's ez parancsnoka volt az egész tengernek Pülöp király alatt; Jánosnak két fia születék, kik ösi családunkba kettős czimert oltának. 'S így én fiulasi marquis vagyok, te pedig garofai gróf. Mindketten egyenlők vagyunk, ha ismét gazdag leendsz. Anyáinkra nézve egészen egyenlő rangunk, César. Te aragoni vagy, én pedig portugálnak születtem. Rangunk, családunk 's őseink ugyanazok, én gyümölcse vagyok az egyiknek, te virága a' másiknak.

R. Blas (félre.) Hová hurezoland végre? (Még d. Salluste beszélt. Santa-Cruz marquis, fehér bajszu 's nagy parókájú aggastyán, belépett, 's közölte a' beszélőkhez.)

Santa-Cruz (d. Sallustehoz.) Igen jól megmagyaráztad; ha ő öcséd, ugy az enyim is.

D. Salluste. Való, mert származásunk ugyanaz, nemes Santa-Cruz. (Bemutatja neki Ruy Blast.) D. César.

Santa-Cruz. Ugyanaz tehát, kit már mindenki holtuak hitt?

D. Salluste. Ugy van.

Santa-Cruz. 'S most visszajött?

D. Salluste. Indiából.

Santa-Cruz (vizsgálva Ruy Blast.) Valóban ő!

D. Salluste. Te megismered őt?

Santa-Cruz. Istenemre, hiszen születni láttam!

D. Salluste (lassan Ruy Blashoz.) E' jó ember vak, 's ellenkezót akar mutatni. Csak azért ismert meg téged, hogy jó szemekben bizzunk.

Santa-Cruz (kezét nyújtja Ruy Blasnak.) Kezedet, öcsém.

Ruy Blas (főhajtással.) Uram. . .

Santa-Cruz (lassan d. Sallustehoz, Ruy Blasra mutatva.) Még sem javult meg? (Ruy Blashoz.) Örvendek, hogy láthatlak!

D. Salluste (lassan Santa-Cruzhhoz, kit kissé félre vezet.) Adósságit ki akarom fizetni. Te segíthetnél rajta magos hatáskörödben. Ha talán van e' pillanatban valamely üres hivatal a' király, vagy királyné körül. —

Santa-Cruz (lassan.) Valóban kedves ifju. Majd álmodom róla. — Annyival is inkább, mivel családunkhoz tartozik.

D. Salluste (lassan.) A' castiljai magos tanácsban nagy hiteled van. Ajánlom őt pártfogásodba. (Bűcsut vesz Santa-Cruztól, 's bemutatja egyéb érkezett főuraknak Ruy Blast, kik közt a' rendkívül pompás öltözötű Albe gróf — bemutatva Ruy Blast.) Egyike öcsémnek, César, garofai és velalcazari gróf. (Az urak ünnepélyes fejhajításokat váltanak Ruy Blasnak. Albe grófhöz.) Albe gróf, nem volt tegnap Atalanta táncjátékban? Lindamira dicső kellemmel tánczolt. (Csudálkozva szemléli Albe gróf öltözetét.) Albe gróf, ez rendkívül szép!

Albe. Ah! ennél sokkal szebbel bírtam. Rózsaszínű bársonybul volt az készítve arany himzéssel. Matalobos elrablá tőlem.

Udvári ajtónok (a' fenékszínen.) A' királyné közelit. Foglalják el helyeiket, uraim! (A' folyosó nagy függönyei félre hivatván, az urak a közelében sorba állnak; hátul testőrök. Ruy Blas lélekzet nélkül 's magán kívül rohan egészen az előszüre, mintegy rejteni akarván magát. D. Salluste követi őt.)

D. Salluste (lassan Ruy Blashoz.) Ne rettegj; lelked hanyatlík, midőn sorsod magosra emelkedik? Ébredj, Ruy Blas. Én elhagyom Madridot. Kis házamat, a' hid mellett, hol eddig laktál, neked ajánl-deközom a' két néma szolgával együtt, 's nem tartok meg magam számára semmit a' titkos kulcsokon kívül. Nem sokára más rendelkezéseket fogsz kapni. Azért teljesítsd akaratomat, mert szerencsédet eszközölöm. Lépj magosra, 's ne félj semmit, mert az óra kedvező. Az udvar olly tér, mellyen nem lát az ember tisztán 's mégis halad. Menj bekötött szemekkel; én vezetni foglak! (Testőrök jelennek meg a' fenékszínen.)

Ajtónok (hangosan.) A' királyné!

R. Blas (félre.) A' királyné! Ah! (A' királyné pompás öltözetben jelenik meg, udvari hölgyek 's apródok által kísérvé, négy fődellen feju udvarnoktól vitt bíbor mennyezet alatt. Ruy Blas egészen magán kívül 's elragadtatva van e' fényes jelenet által. A' spanyol grandók, Basto, Albe, Santa-Cruz 's d. Salluste, fölteszik kalapjaikat. Ez utóbbi gyorsan a' karszékhez fut, fölkapja az oda tett kalapot, és átnyujtja Ruy Blasnak.)

D. Salluste (Ruy Blas fejébe nyomja a' kalapot.) Minő szédelés ez ismét? Tedd föl a' kalapot, César, te spanyol grand vagy.

R. Blas (magán kívül lassan d. Sallustehez.) 'S mit parancsolsz most nekem, uram?

D. Salluste (a' királynéra mutatva, ki lassan lépdel tovább.) Hogy ezen asszonynak tessél és szerelme-se légy!

Második felvonás.

Spanyolország Királynéja.

Személyek:

Királyné.
Ruy Blas.
D. Guritan.

Casilda.
Albuquerque, hercegnő.
Ajtónok.

Duenák. Apródok. Testőrök.

(Terem a' királyné alvószobája közelében. Balról e' szobába vezető kis ajtó. Jobbról más a' külsőszobába vezető ajtó. A' fenékszínen nagy nyílt ablakok. Szép őszi délután. Nagy asztal. Körülte karszékek. A' falon gazdag foglalmányu szent kép függ, alatta e' szók olvashatók: „Santa Maria Eselava.” Az ellenkező oldalon szinte Mária-kép, melly alatt arany lámpa ég. E' kép mellett II. d. Károly király életnagyságu képe. — A' függöny felgördültekor a' királyné egy szögletben ül egyik nyájias fiatal udvari hölgy mellett. A' királyné öltözete fehér; a' kelme ezüst szövet. A' királyné himoz, 's néha beszélgetéssel szakasztja félben a' munkát. Ellenkező szögletben feszes méltósággal Albuquerque hercegnő ül, a' főudvarmesternő, 's szőnye-

gen dolgozva, öreg asszony, fekete öltözethen. A' hercegnő közelében több duena ül asztalaál, hölgy munkákkal foglalatokodva. A' fenékszínen d. Guritan áll, onatei gróf, főudvarmester; magos, szicaz, ötvenöt éves, szürke hajszu férfi; kiszolgált katonához hasonló tartás; tulzott divatszzerű öltözet, főül talpig elárasztva szalagokkal.)

Első jelenet.

Királyné. Albuquerque, hercegnő. D. Guritan. Casilda. Duenák.

Királyné. Tehát csakugyan eltávozott! Oh de nem! Ezen Finlas marquis! Ő terhemre van! Azon ember gyűlöl engem.

Casilda. Nem fölséged akaratjával számüzeték ő?

Királyné. Azon ember gyűlöl engem!

Casilda. Fölséges asszonyom! . . .

Királyné. Valóban, Casilda, ez rendkívüli eset. Ezen marquis reám nézve valóságos gonosz szellem. Minap egészen szokás szerint jöve kézesőkra, holott másnap már távoznia kelle. A' grandok rend szerint közelitének trónomhoz; kezemet nyugtalanul tekintvén 's komor termen végig egy a' falról függő csataképre. Midőn szemem az asztal felé fordult, közelitni látam hozzáam azon félelmes férfit! Alég pillantám meg őt, 's többé kivüle nem láték senkit. Lassu léptekkel jött felém, törtokjával játszva, mellynek néhánysonr aczelát is látám; tekintete komoly vala, és szemekinek lángra elkábítá elmémet. Azután mélyen 's mintegy csuszva meghajlott, és kezemen kigyónak érzém ajkait!

Casilda. Ő kötelességét teljesíté; — nem teljesítjük-e mi a' miénket?

Királyné. Az ő ajaki nem valának olyanok, mint a' többiéi. Utóljára látám akkor őt. De igen gyakran gondolkozom róla. Egyéb ellenségim is vannak, ám legyen, az mindegy; de mindig ezt gondolom: — „Pokol van az ő lelkében. Ezen ember előtt én csupán asszony vagyok.” — Éjjel álmban is találkozom e' szörnyű ördöggel, ki kezemet csókolja; gyűlölségtől látom ragyogni szemét, 's mikép érbül érbe csörgedező fekete méreg, ugy fagyalajja jéggé szivemet hideg kézesőkja! Mit szólasz ehhez?

Casilda. Csak álomképek, asszonyom!

Királyné. Igazat mondasz; valódi gond is elég van lelkemben. (Félre.) Oh! rejtnem kell azt, mi engem gyötör! (Casildához.) Nézz azon koldusok után, kik közelitni nem merészlenek.

Casilda (ablakhoz menvén.) Még most is itt a' téren állnak, asszonyom.

Királyné. Vedd, vedd le nekik erszényemet. . .

Casilda (elveszi az erszényt, 's leveti az ablakon.) Oh! asszonyom, légy kegyes; te, ki naponkint annynyi jót teszsz, (d. Guritanra mutat, ki egyenesen 's némán áll a' szoba hátulsó részében szóltan imádással meresztve szemeit a' királynéra.) nem vetsz semmit Onate grófnak? Csak egy szőcskát! olly bajnok öreg ő! szerelmes fegyveröltőnye alatt! szive gyöngéd, habár kemény is tokja!

Királyné. Ő igen unalmas!

Casilda. Ebben megegyezem. — Szólj hozzá.

Királyné (d. Guritanhoz fordulva.) Jó napot, gróf!

D. Guritan (három bókolattal közelít, és sohajtvá csökölja meg a' királyné kezét, ki egykedvű és szórakozottl tekintettel engedi azt. Ezután ismét visszavonul helyére, a' főudvarmesternő oldalán. 's mentében lassan szól Casildához.) A' királyné isteni ma!

Casilda (a' távozó után tekintve.) Oh, szegény gölya! Mindig a' tő mellett áll, melly magához vonja őt. Egész napi várakozás után jó napot, jó estét, vagy még más száraz szót nyer, 's mindig örömmel tér vissza e' sovány eleséghez.

Királyné (szomorú mosollyal.) Hallgass!

Casilda. Szerencsésére az is elég, ha csak láthatja folségedet! A' királynét látni, előtte annyi, mint mondani: tied az öröm! (Megpillant egy szekrénykét a' közel asztalon.) Oh, minő szép!

Királyné. Ah, igen, itt a' kulcsa.

Casilda. Ritka finom fa.

Királyné (kulesot ad neki.) Nyisd föl. Nézd: — ereklýéket rakaték bele, kedvesem, 's atyámnak akarom küldeni Neuburgba; ő igen meg leend elégülve! — (Gondolatokba merül, 's birtelen élénkül ismét fölriad: félre.) Nem akarok semmire gondolni! Azt, mi lelkenben van, ki fogom üzni. (Casildához.) Menj szobámba, 's keress egy könyvet. . . zavart vagyok! De németet ne hozz, hanem csupán spanyolt! A' király vadász. Mindig távol van. Ah! mily unalom! Hat hónap alatt alig valék tizenkét napig mellette.

Casilda. Menjünk csak tehát királyhoz nőül, hogy aztán ilyen legyen életünk!

Királyné (ismét gondolatokba merül, azonban újra élénkül riad föl, 's hevesen szól.) Sétálni akarok!

Albuquerque hercegnő (a' királyné e' parancsolólag kimondott szavára a' hercegnő, ki e' pillanatig mozdulatlanul ült széken, fölemeli fejét, fölkel 's mély bókolattal szól.) A' szabályok kívánják, hogy midőn a' királyné ki akar menni, minden ajtót spanyolországi grand nyisson meg előtte, ki kamrási joggal bír. 'S ezen órában már egy sem lehet közülök a' palotában.

Királyné. Tehát bezárnak engem, 's azt akarják, hogy végre meghaljak! Hercegnő!

Albuq. h. (új bókolattal.) Én főudvarmesternő vagyok, 's kötelességemet teljesítem. (Leül.)

Királyné (sohajtvá rejti kezeibe fejét; félre.) Tehát ismét gondolkodom! Nem! (Hangosan.) Gyorsan! Kártyázzunk! Ide, hölgyeim, az asztalhoz, 's mulassunk.

Albuq. h. (a' duenákhöz.) Ne mozduljatok, asszonyim. (Föáll, 's mély bókolattal szól a' királynéhez.) Ősi törvény szerint a' folség csupán királyokkal vagy királyok rokonival játszhatik.

Királyné (birtelen.) Jól van; küld ide tehát azon rokonokat.

Casilda (félre, a' hercegnőre tekintve.) Oh, ármányos duena!

Albuq. h. (keresztet vet.) Az isten nem adott azokat az uralkotó királynak, asszonyom. A' királyné-anya elhunyt, 's a' király most egyedül van.

Királyné. Tehát étellel szolgáljanak nekem!

Casilda. Igen, ez nagyon mulatságos.

Királyné. Casilda, velem fogsz enni.

Casilda (félre, a' főudvarmesternőre tekintve.)

Oh! tiszteletes nagy anyus!

Albuq. h. (bókolattal.) Midőn a' király nincsen honn, egyedül eszik a' királyné. (Leül.)

Királyné (boszusan.) Nincsen hatalmam! — Oh! istenem, mi az tehát, mit tennem szabad? — Nem sétálhatok, nem mulathatok, 's nem is ehetem kedvem szerint. Valóban, félév óta vagyok királyné 's mindig haldoklom.

Casilda (félre, részvétellel tekintve a' királynéira.) Szegény asszony! Igy kell kényszerítés közt eltöltni napjait ezen izetlen udvar örvényében, 's nincsen egyéb öröme, mint hogy e' mozdulatlan alvó mocsár szélén (d. Guritanra tekintve, ki mindig feszesen 's mozdulatlanul áll a' szoba hátulsó részében) egy vén szerelmes gróft láthat, ki kézesókrul álmodozva néz reá!

Királyné (Casildához.) Mihez kezdjünk? Keress valami jó gondolatot.

Casilda. Ah! Megvan! A' király távolléte alatt te kormányozd az országot. Hivasd össze mulatságul a' ministereket.

Királyné (vállvonítva.) 'S multság-e nyolcz komor férfit látom, kik csak Franciaországról 's erőten királyáról szólnak hozzám, Rómáról 's az érsekről, ki Burgosban négy alcade által vitt arany mennyezet alatt tartja díszmenetét! Keress más tárgyat.

Casilda. Jól van! Hátha multságodra egy fiatal kamrást idéznék ide?

Királyné. Casilda!

Casilda. Asszonyom, szeretnék már egy fiatal férfit látni! E' tiszteletes udvar lesújt engem. Én azt hiszem, hogy a' vénség szemeinken keresztül ragad reánk, 's hogy gyorsabban öregszünk, ha folyvást csak véneket látunk!

Királyné. Nevecs csak, bohó! Eljövend majd egykor azon nap, mellyen elzárkozik a' szív. Valamint álmunkat elvesztjük, gyermekem, ugy lesz el vidámságunk is. (Gondolkozva.) A' kert azon része az én boldogságom, mellyben egyedül szabad sétálnom.

Casilda. Oh! valóban szép boldogság! Kellemes hely! Hátnl a' fáknál magas fal minden kilátást elzár.

Királyné. Oh én mégis szeretnék oda menni!

Casilda (lassan.) Igen? Jól van, asszonyom, hallgass meg. Szóljunk csöndesen. E' szomorú 's kemény fogságban fényes kincset tudok számodra, neve: a' kertbe vezető ajtónak kulcsa. 'S ez birtokomban van. Haakarod, tehát ezen utáltak daczára is kivezetlek éjjel, 's bejárjuk a' várost.

Királyné. Istenem! Soha! Hallgass!

Casilda. Pedig igen könnyen tehetnők!

Királyné. Hallgass! (Távozik kissé Casildától, 's ismét gondolkozásba merül.) Mért nem vagyok inkább e' grandok rétteggettő közlése helyett kedves Németországomban, jó rokonimmal! Mikép futostunk huggammal szerte a' rét virányi közt! 'S midőn a' kéréket vivő földművelők mellettünk elmenének, mikép beszélgeténk velük. Olly gyönyörű volt az. Oh! de egykor este egy egészen feketén öltözött férfi jelent meg előttem. Én hugom kezét tartám, 's az idegen így szóla. „Hercegnő, te Spanyolország királynéja leendsz!“ Atyám örvende, 's anyám könnyezett. Most mindketten sírnak. Titkon atyámnak akarom küldeni ezen ereklýéket, hogy vigasztalódjék. — Látod, engem minden szomorít. Németországi madaraim közül már egy sem él; (Casilda jelekkel a' madarak nyakának ki-

tekerését utánozza, 's a' földvirmesternőre tekint.) 's még hazám földén termő virágokat is tilos tartanom. Fullembe szeretet hangja nem jó soha. Most királyné vagyok. Oh! de ez előtt szabad valék! 's mint monád, a' kert este olly szomorú, 's a' falak magossága egészen elzárja a' kilatást. Oh! unalom! (Alól-rúl jövő énekhangokra figyel.) Minő ének ez?

Casilda. Mosó leányok ezek, kik énekelvőnek erre a' mezőriül. (Az ének közelit, a' szók érthetők; a' királyné feszült figyelemmel hallgat.)

Szózatok alól-rúl.

Miért hallgassam a' liget
Zengő csoportja énekét?
Az a' legédesebb dalos,
Melly ajkidról lehel zenét.

Az isten fénylő vagy fődött
Szép csillagát, mely sön ragyog,
Szésszorta mülja föl 's dicsőn,
Melly kék szemedben hön lobog.

Virággal hinti a' tavasz
Kertekben a' gyeppagyákat.
Legbajjobb azon virág,
Melly jó sziveden tövén fakad.

Madárka bájos éneke,
Az ég tündöklő csillaga,
Virágok édes illata,
Mind ez szerelmeim szózata.

(A' hangok gyöngülnek 's elnémulnak.)

Királyné (ábrándosan.) Szerelmem! — Igen, ezek boldogok. Szavok 's énekük jöltvők, de sértnek is.

Albuq. h. (a' duenákhoz.) Ezen némberek dala kellemtlen a' királynénak; el kell őket üzni!

Királyné (élénkül.) Nem! Hiszen már nem is hallhatni őket. Szegény leányok! Akarom, asszonyom, hogy békével folytassák utjokat. (Casildához, egyik fenékszíni ablakra mutatván.) Ezen oldalon nem olly nagyon sürű a' kert, 's az ablakon kitekinthetünk a' mezőre; jer nézzunk utánuk. (Az ablak felé megy Casildával.)

Albuq. h. (föláll, 's meghajlja fejét.) Spanyolország királynéja soha nem néz ki ablakon.

Királyné (megáll 's visszatér.) Ime! A' szép lenyugvó napot, mely fényvel tölti be alatt a' völgyeket; az est édes illatát, mely minden uton szabadon terjed el; a' távol dalokat, melyekre minden fül figyel, élveznem tilos; mindez nem létezik számomra. Bucsut vevék a' világtól. Az isten teremtése gyönyörít sem szabad látnom! Sőt még mások szabadsága is zárva tekintetem előtt!

Albuq. h. (távozásra iat a' jelenlevőknek.) Távozzatok; a' szent apostolok napja van ma. (Casilda az ajtóhoz közelit; a' királyné tartóztatja őt.)

Királyné. Te elhagysz engem?

Casilda (a' hercegnőre mutatva.) Asszonyom, távozásunk meg van parancsolva.

Albuq. h. (igen mély hőkollattal, a' királynéhez.) Ájtatoskodni hagyjuk a' királynét. (Mindnyájan mély hőkollattal távoznak.)

Második jelenet.

Királyné (egyedül.)

Ájtatoskodni! Mondt inkább: gondolkozni! Hová rejtözsem gondolatim elől. Egyedül vagyok! Mindnyájan elhagytak. Szegény elmém világ nélkül tévelyg, e' sötét ösvényen. (Gondolkozva.) Oh! azon kéz, melly véres nyomot hagyott a' falon! Ó tehát megsérült? Istenem! . . . Azonban tulajdon hibája ez. Miért hágtá kereszttül azon magos falakat? Hogy azon virágokból hozzon nekem, miket itt megtagadnak tőlem; ezért, illy esekélyiségért, kockáztatá magát! Kétség kívül a' vas szegek sérték meg őt. Ingesipkéje egy része ott függött. Egy csöpp azon vérből, melly érettem folyt, minden könyümmel folér. (Ábrándozva folytatja beszédét.) Valahányszor azon padhoz sietek, keresni a' virágokat, mindig igérem istenemnek, hogy többé soha nem jövök oda. És szünet nélkül ismét visszatérek. De ó! három napja már, mióta nem volt itt. Megsérült! Bárki légy is, oh ismeretlen ifju! Te, ki tudod, hogy egyedül állok, 's nincsen seukim, ki engem szeretne; ki nem kérsz, 's nem reménylesz tőlem semmit, 's mégis hozzám közelítesz, és a' veszély elől sem riadsz vissza; te, ki véretdet ontod, 's életedet kockáztatod, hogy virágot nyujthass Spanyolország királynéjának; bárki légy is, barátom, ki mint árnyékomban kísérsz, bird anyai szeretetemet 's áldásomat, mivel szívemet föloldhatlan törvény nyügozi! (Élénkül szivére helyezve kezét.) Oh! mikép éget levele! — (Visszaesve ábrándozó hangjába.) 'S a' másik? Az engesztelhetlen d. Salluste! Sorsom pártol, de nyomasztó is. Egyszerre angyal 's rémváz követi lép-tímet; nem látom őket, 's érzem, hogy talán egymás ellenében látandom egykor azt, ki gyülöl, 's azt, ki szeret engem. Megszabadítand-é egyik a' másiktól? Nem tudom. Oh! sorsom naszdája ellenkező szelek közt folytatja utját. Minő gyöngye 's esekély lény egy királyné! — Imádkozzunk. (Letérdel a' Mária-kép előtt.) Segíts rajtam, szent asszonyom! Tekintetemet nem merészlem hozzád fölemelni! (Féltbenszakasztja szavait.) Oh! istenem! A' csipkedarab, virág, levél, tűz gyánánt égetnek! (Kehlébe nyul 's összegyűrt levelet, hervadt virágot, 's csipkedarabot vesz ki, ez utóbbin vérescöppek láthatók. Mindezt hirtelen asztalra teszi, 's ismét letérdel.) Szent szűz! Tengerek csillaga! Szent szűz! Reménye a' szenvedőknek! Ments meg engemet! (Féltbenszakasztás.) E' levél! (Félig az asztalhoz közelit.) Ez az, mi engem magához vonz. (Ujra letérdel.) Nem akarom többé olvasni! — Oh nyájasság királynéja! kit minden szenvedőnek testvérül rendelt istenünk, hallgasd meg könyörgésimet! — (Fölkel, néhány lépést tesz az asztal felé, ismét megáll, végre a' levélhez rohan, mintegy ellenállhatlan kényszerítésnek engedve.) Igen, utóljára akarom most elolvasni! Azután összetépem. (Stomoru mosollyal.) Hah! Egy hónap óta mindennap ismétlem ezt! (Határozottan nyitja föl a' levelet, 's olvas.) „Asszonyom! Lábaid alatt, homályban, egy férfi áll, ki téged szeret, elveszve az öt fedő éjben; ki szenved, miként csillagot imádó földi féreg; ki lelkét is örömmel áldozná föl érte; 's ki meghal a' mélységben, mig te magosban ragyogsz.“ (Asztalra teszi a' levelet.) Midőn a' lélek szomjas, enyhíteni szükség azt, habár méreggel is! (A' levelet 's csipkét ismét kehlébe rejti.) Nincsen e' világon semmim. 'S végre mégis jó lesz, ha szeretni fogok valakit! Oh! én a' királyt is szerethetém,

ha ő akarta volna. De ő engem mindig egyedül és szerelem nélkül hagy el. (A' nagy ajtó mindkét szárnya megnyílik, 's egy udvari ajtónok egész diszültözetben mutatkozik külsőben.)

Ajtónok (hangosan.) Levél a' királytól!

Királyné (mintegy álomból ébredve, örömköltással.) A' királytól! Meg vagyok mentve!

Harmadik jelenet.

Királyné. Albuquerque hercegnő. D. Guritan. Casilda. Királyné hölgyei. Apródok. Ruy Blas.

(Mindnyájan méltósággal lépnek föl. Elöl a' hercegnő, utána hölgyek. Ruy Blas a' fenékszínen marad, ültözete pompás; köpönyege bal karjához simul, 's elrejtje azt. Két apród arany szövettel borított párnán hozza a' király levelét, 's leterdél a' királyné közelében.)

R. Blas (a' fenékszínen, félre.) Hol vagyok? — Milly szép ő! Hah! 's kiért vagyok én itt?

Királyné (félre.) Ég segélye ez! (Hangosan.) Gyorsan a' levelet! . . . (A' király arcképehez fordul.) Köszönöm, paranesolóm! (A' hercegnőhez.) Honnan jó e' levél?

Albuq. h. Aranjuezból, asszonyom, hol vásdázaton van a' király.

Királyné. Lelkem mélyéből köszönöm ezt neki. Ő gyantítá, hogy kellemes lesz ezen unalomban szerelmi szót hallanom tőle. Ide tehát a' levéllel!

Albuq. h. (bókolattal mutatja a' levelet.) Szokás kívánja, hogy a' levelet előbb én bontsam föl 's olvassam el.

Királyné. Azt is! Jól van, olvasd! (A' hercegnő elveszi a' párnáról a' levelet 's lassan fölbontja.)

Casilda (félre.) Szerelmes levelet fogunk hallani!

Albuq. h. (olvas.) „Asszonyom, nagy szél fú, 's én hat farkast löttem. Aláírva: Carlos.”

Királyné (félre.) Oh!

D. Guritan (a' hercegnőhöz.) 'S ez mind?

Albuq. h. Igen is, gróf ur.

Casilda (félre.) Ő hat farkast lött! Nem hevít ez föl képzeletedet? Szíved féltékeny, gyöngéd, unatkozott, beteg? Hiszen ő hat farkast lött! —

Albuq. h. (a' királynéhoz, átnyujtván neki a' levelet.) Ha fölséged akarja. . . ?

Királyné (visszautasítva azt.) Nem.

Casilda (a' hercegnőhöz.) 'S csak az van a' levélben?

Albuq. h. Kétség kívül. Ugyan minek volna még több. Királyunk vadász; utközben megírja, menyinyi vadat ejtett el már addig. 'S ez igen helyes. (Ujra a' levélbe tekint.) Megírja? Nem: tollba mondja.

Királyné (kedvetlenül veszi ki kezéből a' levelet, 's bele tekint.) Valóban, nem az ő írása. Csupán nevét írta alá! (Figyelmesebben tekintvén az írásra, félre, legnagyobb csudálkozással 's meglepetéssel.) Csalódás ez? E' vonások mindenben e' levél írója betűihez hasonlítanak. (Azon levélre mutat kezével, melyet keblébe rejt.) Oh! mi lehet ez? (A' hercegnőhöz.) Hol e' levél hozója?

Albuq. h. (Ruy Blasra mutat.) Itt áll.

Királyné (félre Ruy Blas felé fordulva.) Ezen ifju?

Albuq. h. Személyesen hozá. Uj kamrás, kit a' fölség a' királynénak ajándékozott. Nemes lovag, kit a' király nevében ajánla nekem Santa-Cruz.

Királyné. Neve?

Albuq. h. Don César de Bazan, garofai gróf. Ha hitelt szabad a' hirnek adnunk, ugy ő a' legtokéletesb lovagok egyike.

Királyné. Jól van. Szólni akarok vele. (Ruy Blasoz.) Uram. . .

R. Blas (félre, reszketve.) Ő meglátott! szól hozzám! istenem! reszketek.

Albuq. h. (Ruy Blasoz.) Közelits, gróf.

D. Guritan (oldaltekintettel Ruy Blasra, félre.) Ezen ifju kamrás! Ez nem egyezik meg számitásommal. (Ruy Blas halványan 's zavarodtan lassu léptekkel közelit.)

Királyné (Ruy Blasoz.) Aranjuezból jövé!

R. Blas (bókolattal.) Igenis, asszonyom!

Királyné. Egyészséges a' király? (Ruy Blas föbhajtással válaszol; a' királyné a' levélre mutat.) Tollba monda ezt számomra?

R. Blas. Lovon ült, 's tollba monda a' levelet. . . (pillanatnyi rétvázás után) kísérei egyikének.

Királyné (Ruy Blasra tekintvén, félre.) Tekintete áthatja lelkeket; nem merem kérdeni, ki volt az? (Hangosan.) Jól van. Mehetsz. — Ah! (Ruy Blas, mintán néhány lépést tőn hátra, visszafordul a' királynéhoz.) Sok ur volt összegyűlve ott? (Félre.) Mért zavar meg engem annyira ezen ifju látása? (Ruy Blas föbhajtással felel, 's a' királyné tovább kérdézősködi.) Kik valának körülötte?

R. Blas. Neveiket nem tudom, mert csak igen rövid ideig tartózkodám ott. Csak három napja, hogy Madridot elhagytam.

Királyné (félre.) Három napja! (Félelemteljes tekintettel néz Ruy Blasra.)

R. Blas (félre.) Más nője ő! Oh szörnyű féltékenység! — 'S kié? Szivemben szörnyű mélység nyílik.

D. Guritan (Ruy Blasoz közelit.) A' királyné kamrása vagy? Csak egy szót! Ismered kötelességedet? Ezen éjjel a' mellékszóban leendsz, 's ajtót fogsz nyitni a' királynak, ha a' királynéhoz menend.

R. Blas (félre, magán kívül.) Ajtót nyitni a' királynak! Én! (Hangosan.) De . . . a' király távol van.

D. Guritan. 'S nem térhetne vissza egészen váratlanul?

R. Blas (félre.) Hah!

D. Guritan (Ruy Blasra figyelve, félre.) Mi baja?

Királyné, (ki mindent hallott, 's folyvást Ruy Blasra tekint.) Mint elhalványult! (Ruy Blas tántorgani kezd, 's egy székre támaszkodik karjával.)

Casilda (a' királynéhoz.) Asszonyom, ezen ifju rosszul érzi magát.

R. Blas (erőszakosan sentartvén magát.) Én? Nem, hanem különös, hogy a' nagy szél . . . nap . . . hosszas ut . . . (félre.) Ajtót nyitni a' királynak! . . . (Ajultan karzékra nyög, köpönyege rendeltenségre jő, 's véres fehér kötött sebesült karja látható lesz.)

Casilda. Nagy isten! asszonyom, e' kéz meg van sebesítve.

Királyné. Sebesítve!

Casilda. Elveszté eszméletét. Gyorsan szagoltassunk vele valamelyi szeszt.

Királyné (nyakkendője alatt keresgélve.) Ez üvegese olly szeszt foglal magában. . . (E' pillanatban Ruy

Blas ingujja csipkéire esik tekintete; félre.) Ugyan azon csipke! (Midőn az üvegesét kiveszi kebléből, történetesen a' véres csipkedarabkát is előrántja, melyet oda rejte. Ruy Blas, ki mindig a' királynén tartja szeméit, látja leesni a' véres csipkét.)

R. Blas (gyöngén.) Oh! (Tekintete összeütközik a' királynéval.)

Királyné (rövid szünet után, félre.) Ó az!

R. Blas (félre.) Szívén hordozá!

Királyné (félre.) Ó az!

R. Blas (félre.) Istenem! add halálotam e' pillanathan! (Azon rendtelenség miatt, mellyel a' hölgyek Ruy Blas körül tolongnak, nem veszi észre senki azt, mi közte 's a' királyné között történt.)

Casilda (a' szeszes üvegesét R. Blas orra alá tartván.) Mikép kaptad e' sebet? Csak most történt? Nem? Vagy utközben újra feltört? Miért rendelenék téged a' király levele áthozására?

Királyné (Casildához.) Reménylem, kész leszesz kérdésiddel?

Albuq. h. (Casildához.) Mit gondol mindezzel a' királyné, édesem?

Királyné. Ki megtudá a' levelet írni, el is hozhatta azt; nemde?

Casilda. Hiszen nem mondá, hogy ő írta a' levelet.

Királyné (félre.) Oh! (Hangosan, Casildához.) Hallgass!

Casilda (Ruy Blashoz.) Engedelmeddel, jobban érzed már magadat?

R. Blas. Ujra születém!

Királyné (hölgyeihez.) Az idő halad, vonuljunk vissza. — Vezetessék lakásába a' gróf. (A' fehérszínű álló apródokhoz.) Tudjátok, hogy a' király nem jöved ide ezen éjjel? Ó az idő ezen egész szakát vendásvárat fogja tölteni. (Szobáiba vonul kíséretével.)

Casilda (a' távozás után tekintve.) Valamit forral agyában a' királyné. (Ugyanazon ajtón távozik el, 's magával viszi az ereklye-szekrénykét.)

Ruy Blas (egyedül marad, 's darab ideig folyvást mély örmélen látszik hallgani a' királyné utolsó szavaira. Almodozásokból csendőzhez hasonlít. Azon darab csipkét, melyet a' királyné lábához ejte, megpillantván a' szőnyegen, fölragadja, 's szerlemteljes tekintettel néz reá, 's csókokkal halmozza el. Azután égre emeli szeméit.) Istenem! Légy irtalmas! Ne tégy örültté! (A' csipkére tekintve.) Szívén viseléd ezt! (Keblébe rejti. — D. Guritan belép azon ajtón, mellyen a' királynét követé. Lassu léptekkel közelít Ruy Blas felé. Szó nélkül hozzá érven, félig kivonja hüvelyéből tulajdon kardját, 's szeméivel Ruy Blas kardjához mérgetti. A' két kard nem hasonlít egymáshoz. D. Guritan ismét hüvelyébe bocsátja kardját. Ruy Blas mind ezt csudálkozással szemléli.)

Negyedik jelenet.

Ruy Blas. Don Guritan.

D. Guritan (kardjára mutatva.) Két egyenlő hosszúságút fogok hozni.

R. Blas. Uram, mit jelent ez? . . .

D. Guritan (méltósággal.) Ezer hatszázötvenben igen szerelmes valék. Alicanteben lakám akkor. Egy jó alkatu ifju, szép, mint maga a' szerelem, igen közelről tekinté egykor kedvesemre, 's naponként elment erkélye alatt, 's a' templom előtt, buszkében, mint valamely kapitány a' hajóvezér sarkájában. Neve Vasquez, ő maga nemes lovag, noha kores. Én megöltém őt. (Ruy Blas félhüszökaszta őt; d. Guritan azonban ellenkező jeladással felel, 's folytatja szavait.)

Mintegy ezerhatszázhatvan körül Gil, iskolai gróf, nagy hiru főnemes, kedvesemnek, Angelikámnak, szerelmes levelkét küldte Viserta Grifel nevű rabszolgája által, mit a' hölgy tudata velem. A' rabszolgát agyon veretém, urát magam ölém meg.

R. Blas. Uram! . . .

D. Guritan (folytatólag.) Kissé utóbb, mintegy ezerhatszáznyolcvannyolcz körül, megcsalott-nak hívém magamat szépemtül; egy igen gyöngéd alkotásu hölgytül, bizonyos Tirso Gamonalért, azon ifjonzak egyikeért, kik szép arcukkal mindenütt behelgelik magukat 's legmagasb tollakat viselnek. Akkor épen dívat vala tisztá arannyal patkoltatni az osovéréket. Én megöltém Tirso Gamonalt.

R. Blas. De uram, mit akarsz végre ezzel mondani?

D. Guritan. Azt akarom mondani, gróf, hogy viz jö ki a' kutból, midőn huzzák; hogy holnap reggel négy óraker kel föl a' nap; hogy az utól távol a' kápolna közelében egy magányos hely találtatik, melly bátor férfiak számára igen kényelmes; hogy a' te neved, mint hiszem César, 's hogy engem d. Gaspar Guritan Tassis y Guevarra onatei grófnak neveznek.

R. Blas (hidegen.) Jól van, uram, ott leszek. (Néhány percz előtt kíváncsian 's lassu léptekkel jött he Casida a' fehérszínű kis ajtón, 's meghallá a' beszélők utolsó szavait, kik őt nem láták.)

Casilda (félre.) Párviadal! Tudósítom a' királynét. (Visszafordul 's eltűnik a' kis ajtón.)

D. Guritan (mindig háboríthatlanul.) Tanuld valamennyire ismerni szokásomat, ha tetszik, szükséges tudomásul, uram; mondom neked, hogy soha ki nem állhatám azon piperkőzőket, kik bajuszokat gondosan ápolják 's hölgyrabokat személyesítet; csakhogy magokra vonják a' szépnem tekintet; kik majd szenvedők, majd pedig ragyognak, 's kik lakásukon ostromot próbálnak szemekkel, és karszéken imádandó festői helyzetekben gyakorolják magukat, minden karczolás miatt pedig azonnal elájulnak.

R. Blas. De . . . én ebből nem értek semmit.

D. Guritan. Sőt igen jól értesz. Mindketten ugyanazon kincs után esengünk. Kettőnk közül egyik fölösleges e' palotában. Egy szóval, te kamrás vagy, én pedig főudvarmester. Jogaink egyenlők. Maradékban nem szeretek osztózni, 's a' játék köztünk épen nem egyenlő; az idősbnek joga enyim, 's tiéd az ifjuságé. Ezért félelmet támasztasz bennem. Azon asztalnál, mellynél eszem, egy fiatal éhezőt látván ülni, iszonyu fogakkal, győző tekintettel, égő szemekkel, nagyon zavarba kell jönnöm. Mi az egymással küzdést illeti a' szerelem síkján, ugyan szép mező az olyanra nézve, ki már mindig reszket; ez izetlenség, édesem; én ostromra nem vagyok alkalmas, köszvényem van; 's azonkül nem vagyok olly ostoba, hogy valamely Penelope sziveért küzdjek olly fiatal vidorfi ellen, ki annyira ért az ájuláshoz. Mivel igen szép vagy, igen kellemes, igen deli, igen gyöngéd, 's igen érdekes, tehát megöllek.

R. Blas. Jól van, próbáld meg.

D. Guritan. Garofai gróf, holnap, azon órában, midőn a' nap fölkel, a' nevezett helyen, tanuk és szolgák nélkül találkozávn, megöljük egymást,

ha tetszésre van, egész udvarisággal, mint illy főnemesekhez illik, mintha honn ülnék egymás mellett. (Kezet nyújt Ruy Blasnak, melyet ez elfogad.)

R. Blas. Egy szót sem erről senkinek, nem ugy? (D. Guritan helybenhagyólag iat fejével.) Tehát holnap. (Ruy Blas el.)

D. Guritan (egyedül marad.) Nem, valóban nem érzém reszketni kezét. Bizonyos lenni a' halálról, 's mégis így viselni magát, — derék ifju! (Kules nesze a' királyné szobája kis ajtajában. D. Guritan hátra fordul.) Ki nyitja meg az ajtót? (A' királyné megjelenik, 's elénkül közelít d. Guritanhoz, ki el van ragadtatva bámulástól A' királyné az ereklyeszekrénykét tartja kezében.)

Ötödik jelenet.

D. Guritan. Királyné.

Királyné (moosollyal.) Te vagy, kit keresek!
D. Guritan (elragadtatva.) Mi hozza nekem e' szerencsét?

Királyné (asztalra teszi a' szekrénykét.) Oh! istenem, semmi, vagy ha akarod, lovag, igen csekély dolog. (Névet.) Casilda egész egy óráig viatát többi közt, — hiszen tudod, hogy dörék a' némberek, — Casilda, mondom, azt állítá, hogy te mindent kész vagy érettem tenni, mit kívánok.

D. Guritan. Neki igaz van.

Királyné. Én pedig ellenkezőt állíték.

D. Guritan. Vétettél ellenem, folséges aszszonyom.

Királyné. Ő mondá, hogy te lelketed 's éltedet is föláldozná érettem.

D. Guritan. Casilda igen jól mondá azt.

Királyné. Én pedig nemet mondék.

D. Guritan. 'S én igent! Folségedért mindent kész vagyok megtenni.

Királyné. Mindent?

D. Guritan. Mindent!

Királyné. Jól van, lássuk tehát; esküdjél, hogy kedvemért tüstint e' pillanatban véghez vieded, mit mondani fogok.

D. Guritan. Szent Gáspár király tisztelt pártfogóma esküszöm! Parancsolj! Engedelmeskedem, vagy meghalok.

Királyné (föveszi a' szekrénykét.) Jól van. Még ezen órában elhagyd Madridot, 's e' szekrénykét atyámhoz viszed, a' neuburgi herceghez.

D. Guritan (félre.) Meg vagyok fogva. (Hangosan.) Neuburgra?

Királyné. Neuburgra.

D. Guritan. Hatszáz mérföldnyire!

Királyné. Csak ötszázotven. (A' szekrényke se-lyem borítékára mutatva.) Figyelmesen viseld gondját a' két rojtozatnak, nehogy elszakadjon az utban.

D. Guritan. 'S mikor induljak?

Királyné. Ezeannel!

D. Guritan. Ah! holnap!

Királyné. Nem engedhetem.

D. Guritan (félre.) Meg vagyok fogva! (Hangosan.) De....

Királyné. Indulj!

D. Guritan. Hogyan?

Királyné. Szavadat birom.

D. Guritan. Bizonyos dolog...

Királyné. Lehetlen.

D. Guritan. Illy csekélység...

Királyné. Siess.

D. Guritan. Csak egy napot...

Királyné. Nem.

D. Guritan. Mert...

Királyné. Kedvemért tedd meg.

D. Guritan. Én...

Királyné. Nem.

D. Guritan. De...

Királyné. Indulj.

D. Guritan. Ha...

Királyné (nyakába borul 's megöleli.) Megölellek!

D. Guritan (boszusan 's elragadtatva.) Nem elkenkezem tovább. Engedelmeskedem, folséges aszszonyom (Félre.) Az isten ember lett; legyen. Az ördög asszonyra változott.

Királyné (az ablakra muatt) Kocsi vár read ezen ablak alatt.

D. Guritan. Mindent előre látott! (Hirtelen néhány szót ír papírra, 's csönget, mire egy apród jelenik meg.) Apród, e' levelet tüstint d. César de Bazanhoz viszed. (Félre.) E' párviadalt visszajöttömre kell halasztanom. Visszatérek! (Hangosan.) Megyek engedelmeskedni folségednek.

Királyné. Jól van. (Don Guritan átveszi a' szekrénykét, meg csokolja a' királyné kezét, 's mély bökattal eltávozik. Egy percz múlva induló kocsi zörgése hallható.) A' királyné karszékre rogyik.) Nem gyilkolandja meg őt!

Harmadik felvonás.

Ruy Blas.

Személyek:

Ruy Blas.
Királyné.
D. Salluste.
D. Manuel Arias.
Camporeal, gróf.

Covadenga.
Antonio Ubilla.
Montargo.
Udvari ajtónok.
Apród.
Titkos tanácsosok.

(Kormányzati terem a' madridi királyi palotában. A' fe-
nekszinen néhány lépcső fölött nagy ajtó. Elöl balszögletben magas
kárpit fűdi. Ellenkező szögletben ablak. Elöl jobbrul hosszú
négyzetű asztal, zold bársonnyal terítve, körülötte nyolcz vagy
tiz személyre székek, az asztalon ugyanannyi kis író szekrény. Az
asztal felrészén, a' nézőkkel szemével 's koronájával, a' szék
Spanyolország arany himetzi ezimerével 's aranyjával, a' szék
arany szövettel van bevonva, mellette kis szék áll. A' fuggony
felgördültekor épen ülést készül megnyitni a' király titkos tanácsa
(Junta de Despacho Universal) 's a' székeket elfoglalni.)

Első jelenet.

D. Manuel Arias, Castilia elnöke. D. Pedro Velez de Guevarra, Camporeal gróf. D. Fernando de Cordovay Aquilar Priego marquis, ministerek. Antonio Ubilla, kincstárnok. Montazgo, az indiai kamra tanácsosa. Covadenga, föitoknok a' szigeteknek. Több más tanácsos. (Az első három titkos tanácsos fekete, a' többi udvari öltönyben. Camporeal Calatrava-renddel köpönyegén. Priego aranygyapjas-rendet visel nyakában. D. Manuel Arias, castiliai elnök, 's többi tanácsosok csoportozatokat képeznek a' terem külön részeiben.)

D. M. Arias. E' nagy szerencse mögött valamely titok rejtozik.

Camporeal. Aranygyapjas rendje is van már. Előbb főtítoknok, minister, 's aztán olmedoi herczeg lón.

D. M. Arias. Hat hónap alatt!

Camporeal. 'S mindezt titok földi.

D. M. Arias (titkosan.) A' királyné!

Camporeal. Ugy van. A' király elméje örvöngésben sínylik, 's ő most első hitvese koporsaján ül. Az uralkodásról lemondván Escorialba zárkózott, 's a' királyné tesz mindent!

D. M. Arias. Kedves Camporeal, a' királyné fölöttünk, 's fölötte d. César uralkodik.

Camporeal. Életmódja teljességgel nem természetes. Mi pedig a' királynét illeti, ő azt soha nem látja. Futni látszanak egymást. Te tagadhatod ezt, de én hat hónap óta kémelem tetteiket, mert nagy okom van erre. Továbbá, komor szeszélyből Tormez palota közelében lakik egy zárt ablaku régi házikóban, két fekete szolgálóval, kik a' zárt ajtókat őrzik, és sokat beszélhetnének urokrul, ha némaság nem zárná ajkikat.

D. M. Arias. Tehát némák?

Camporeal. Némák. Többi szolgálai mindig azon lakásán maradnak, mellyet a' királyi palotában bír.

D. M. Arias. Különös!

D. A. Ubilla, (ki néhány percz előtt közelite.) Fényes családból származik ő.

Camporeal. Ez semmi ritkaság, vagy nincsenek olyanok többen is? (D. M. Ariashoz.) Őcsese ő azon Salluste marquisnak, ki mult évben megbukott; Santa-Cruz pártfogolta őt! Előbb ezen d. César, ki parancsolónk most, legnagyobb boldog volt, kit valaha születni látott a' hold. Vannak emberek, kik ismerék őt. Olly vig dözsölő volt ő, ki birtokát jövedelemnek tekinté, ki mindennap változtatá a' hölgyeket, 's kocsiakat, és ki szörnű fogaival egy év alatt Peru kinceit is fölemésztette volna. Egykor reggel eltűnt, 's nem tudá senki, hová?

D. M. Arias. Az idő igen durva bölcslet képzett a' vidor bohóczbul.

Camporeal. Minden kéjhölgy visszatér az erkölcsöshöz, ha megvénül.

Ubilla. Én becsületes embernek tartom őt.

Camporeal (nevetve.) Oh! jó szívé Ubilla! ki az illy becsületesség által megvakittatni engedti magát! (Jelentő hangon.) A' királyné közönséges és polgári háztartása (nyomatékosan) évenként hatszázhatvannégyezer hatvanhat aranyba kerül! — Mély víz is zavaros, mellybe bizonyosan nagy sükerrel meríthetni a' hálót. A' víz fővényes, a' halak tiszták. —

Priego (közéltvén.) Engedelmet; e' tárgyról igen vigyázatlanul 's könnyen beszéltek. Elhunyt nagyatyám, ki udvarnál növekedék föl, így szokott szólni: „Harapd az urat, csókold a' kegyenczet.“ — Urak, lássunk nyilvános ügyeinkhez. (Mindnyájan helyet foglalnak az asztal mellett; némellyek tollat vesznek kezükbe, mások pedig papírokat forgatnak. Általános munkátlanság. Pillanatnyi csend.)

Montazgo (lassan Ubillahoz.) Kérni foglak, hogy nyisd meg az ereklyék pénztrátát, mellyből őcsémnek, az acadenak, díja fizetendő.

Ubilla (lassan) Te megígéréd nekem, hogy d. Melchior d'Elva őcsémet Ebro baillijává nevezend ki.

Montazgo (föfindulva.) Leányodat szép menyasszonyi ajándékkal láttuk el. Ő most is ünnepli menyeközjét. Nem pihenheti ki magát már egyszer az ember, annyi a' dolog . . .

Ubilla (lassan.) Alcadeod megkapja pénzét.

Montazgo (lassan.) Őcsédé a' bailliság. (Kézét fognak.)

Covadenga (föáll.) Uraim, Castilia tanácsosi, hogy ezentul közülünk senki ne lépjen túl körén, rendezni szükség jogainkat 's hivataloszfályinkat. Spanyolország jövedelme száz kézen fordul meg. Nyilvános szerencsétlenség ez, mellynek hártárt kell szabnunk. Némellyek kezében kevés van, másokéban igen sok. Ubilla, tied a' dohány jövedelme. Indigo és pézsma tied, Priego marquis. Camporeal birja nyolcezer ember közönséges adózásit, a' kiviteli vámot, sőt, arany, ambra és agátkő után minden száztól ötöt. (Montazgához.) Te, Montazgo, ki olly nyugtalanul tekintesz reám, te egyedül fogod birni az egérok-vámot, hójogot, bevíteli vámot, kártya-bélyegárt, rezet, azon polgárok birságát, kik megbotortatnak, a' tengeri tizedet, ónot 's rózsafát! . . . — Urak, nekem nincsen semmim. Adjanak nekem is valamit.

Camporeal (kaczajra fakad.) Oh! vén ördög! Épen a' legbiztosb nyereségű tárgyakat tartá meg magának. Csupán India, 's a' két tenger szigetét. Milly csekélység! Egy körmében Mayorkát tartja, másikkal Teneriffa kúpja után nyúl!

Covadenga (föbevéülve.) Én semmit nem tarték meg magamnak!

Priego (nevet.) Még a' szerencsenek is óvéi! (Mindnyájan föállnak, 's egymás ellen panaszkodva beszélnek.)

Montazgo. Nekem valódi okom van panaszra. Az erdők engem illetnek!

Covadenga (Priego marquisához) Engedd nekem az egérkövet, 's neked adom a' szerencseneket. Néhány pillanat előtt belépett Ru y Blas a' fenékszíni nagy ajtón, 's észrevétlenül tanuja volt a' főnébbi jelenetnek. Öltözte fekete bársony, köpönyege bíbor, kalapján fehér toll, nyakán aranygyapjas rend. Eleinte csendesen hallgatozik, aztán lassu léptekkel közelít 's végre a' panaszkodók középett áll.)

Második jelenet.

Előbbiek. Ru y Blas.

R. Blas (előlépve.) Jó étvágyat, urak! (Mindnyájan visszabökkennek. Nyugtalanúság 's meglepetés. Rövid zúzet. Ru y Blas föléstzi kalapját, karját keresztbe veti mellén 's folyvást szemek közé tekint.) Oh becsületes ministerek! Erényes fanácsosok! Így szolgáltok ti, kiraboljátok azon házat, mellynek szolgálai vagytok! Olly böcsstelenség tudtok lenni, hogy épen azon órát választottátok, azon gyászos órát, mellyben könnyezve 's haldokolványog Spanyolország! Tehát épen nem ismertek itt más érdeket, mint megtölteni zsebeiteket, 's aztán futásnak eredni! Legyetek irgalmasok hazátok iránt, ti halottrablók, kik még koporsójából is lopni akartok! De nézzetek, tekintetek föl, 's szégyenljétek magatokat. Spanyolország, 's hósi erénye, Spanyolország 's nagysága, mind ez nincs többé. Negyedik Fülöp óta csata nélkül veszték el Portugáliát, Braziliát, Alsatziaiban Breisachot, Luxemburgban Steinfortot; az egész Comtét az utolsó várig; Roussillon, Ormuz, Goa, ötezer mér-

földnyi tér, Fernambuk, 's a két hegyek, mind elvesztek! — De halljátok csak. Európa, mely gyűlöl bennünket, kaczagva tekint ránk. Anglia 's Holland osztozni akarnak birodalmunkon, 's árnyéknak tekintik a királyt; Róma elhagya bennünket; Piemontba fél hadserget sem küldhetni bátran, pedig ez szövetséges ország! Szavoya 's hercege telvék armányokkal; Franciaország csak kedvező napot vár, hogy megragadhasson; Ausztria szinte lesben áll. — A' bajor infans halálhoz közel. — Mi alkirályitokat illeti, — Médina, a' szerelmes örfjögő, rettegéssel árasztja el Nápolyt; Vaudemont eladá Milanot, Legauze elveszté Flandriát, — mikép orvosolhatni ezt? — Mindenütt szükség uralkodik; hadsergünk gyöngye, péntárink üresek; tengeren, hol haragját böcsátá reánk az isten, háromszáz hajót vesztlénk a' gályákon kívül! 'S ti merészek vagytok . . . ? Urak, husz évig álmodott e' nemzet — számításom alapos — és vitte iszonyu terhét, 's lefizeté adóját, nektek mulatságra, 's kéjhölgyeitek számára; a' nyomoru szegény nép négysszázharminc millió aranyat izzadott ki már! 'S még ez sem elég? 'S ti még többet akartok? . . . Ah! gyalázat reátok! Szántalan poroszló zsarolja az országot, 's gyujtogatja a' lakosak házaít. Minden bokorbul felvont puska fenyeget. 'S mintha kevés volna az uralkodók közti háboru, harcz van most kolostorokban, 's minden tartományban vészes viszály; minden ember el akarja nyelni szomszédja vagyonát, mint midőn zátonyra fenekült hajón éhség támad! Egyházunk romba dőlt, 's telve képmutatókkal; falai közt fű'nőtt már. Ősök főtulajdonásági most csak a' spanyol grandnak, de munka nem. — Minden armánykodva halad most, böcsületes nyíltsággal semmi. Csatorna most Spanyolország, mely magába fogadja valamennyi nemzet sörredékét. — Minden főur száz gazfit tart zsoldjában, kik száz nyelven beszélnek. Genuaiak, szardíniai családok és flandriaiak. Babel van Madrid falai közt. Az algnazil kemény a' szegény 's gyöngéd a' gazdag iránt. Éjjel gyilkosságok történnek 's minden oldalról e' szó hangzik: „Segítség!” Tegnap engemet is kiráblának, engem, a' Toledo-tér közepén. Madrid egyik fele a' másikat rabolja ki. A' birák meg vannak vesztegetve 's a' katona nem kap zsoldot. Mi spanyolok, a' világ hajdani hódítóí, ugyan minő hadserggel birunk most? Alig van már hatezer fegyveresünk 's ezek is koldusok, zsidók és zsványok, kik testükön rongyokat, kezeikben tört viselnek. Minő az egyik ezred, olyan az egész csoport. Midőn pedig a' nap lenyugszik, rendtelenségre út az óra, melyben a' kétes katonna egészen rablóvá változik. Matalobos több fegyveressel bír, mint bármelyik főur. Rabló indít háborut Spanyolország királya ellen. Hah, a' mezőn dolgozó pórok kocsijában gúnnyolják ki a' királyt, 's ő a' ti uratok, bánattal 's rettegéssel telve, egyedül él halottinál Escorialban, 's lehorgaszott fővel gondolkozik, mig birodalma összedől! Ime! Európa eltasztja magától ezen országot, mely hajdan bibort viselt, 's most rongyokkal fodi magát! A' haza romba dől e' gyászos században, 's ti darabjai fölött ezivődtek! A' nagy spanyol nemzet, mely gondtalanul nyugyék kormányzástok alatt,

erőtlenül hal most el, és szomoruan, mikép férgékül fölemésztett orszlán! Vdik Károly! A' gyalázat 's rettegés ezen idejében, mit művelsz koporsódban, oh hatalmas uralkodó! Kelj föl, oh! 's tekins ide. Minden jó helyet kénytelen adni a' rosznak. E' szerenesetlen ország darabokra szakad. — Karodra van szükségünk. Segíts rajtunk, Vdik Károly, mert Spanyolország meghal, mert Spanyolország elvész! Földed, mely jobboldban ragyogván, a' napot is elhomályosítá, 's mellyről az egész világ hívé, hogy rajta 's Madridban kel föl a' nap, most csak holt csillagzat, mely homályban mozog kétes ösvényén, csak negyede a' holdnak, mely mindig kisebbül, 's végre egészen eltűnend más nemzet fényderűje előtt! Hah! örökséged gaz árulók kezébe jutott! Koronádból piasztereket veretnek! Fényedet bepiszkolják! — Te óriás, oh! mikép alhatsz most? — Kormánypálczádat súly szerint árulják! Idétlen teremtmények királyi palástod bíborából osztoznak, 's császári sasod, mely hajdan törvényid alatt fényt 's rettegést árasztott az egész világra, koppszatva fő gyalázatos tűzhelyükön. (A' tanácsosak levertetve hallgatnak, csupán Priego és Camporeal fordítják vissza büszkén fejüket, 's dűbösen tekintnek Ruy Blasra. Miután Camporeal néhány szót látta Priego marquisval, asztalhoz megy, ír valamit, nevét aláhelyzi az íratnak, 's int Priego marquisnak.)

Camporeal (Priego marquisra mutatva, átnyujtja R. Blasnak a' papírt.) Herczeg, mindkettőnk nevében ime benyujtom lemondásunkat hivatalunkról.

R. Blas (elvévén a' papírt, hidegen.) Köszönöm. Családitokkal együtt fogjátok elhagyni Madridot. (Priegohez) Te Andaluziába, (Camporealhoz) te pedig, gróf, Castiliába menendsz. Mindegyik jószágiba. Holnap távul legyetek. (A' két főur büszke bökolattal 's föltett kalappal távozik, Ruy Blas a' többi tanácsosak felé fordul.) Ki nem akar ösvényemen járni, követheti ezen urakat. (Köz esend. Ruy Blas asztal mellé ül, a' királyi karszékhez legközelebb álló székre, 's levelet nyit föl. Mig ezt olvasná, Covadenga, Arias és Ubilla lassan beszélgetnek egymás közt.)

Ubilla (Covadengához, Ruy Blasra mutatva.) Barátom, mesterünkre akadtunk. Ez nagy ember lesz.

D. M. Arias. Igen, ha ideje lesz arra.

Covadenga. 'S ha nem botlik meg, midőn közelről akar látni mindent.

Ubilla. Richelieu lesz belőle.

D. M. Arias. Ha nem Olivarez!

R. Blas (miután figyelemmel olvasott végig egy fölhontott levelet.) Összeesküvés! Mi ez, uraim? Nemde mondám? (Olvas.) „Olmedoi herczeg! Vigyázz. Tervet készítenek egy igen magas személy elrablása iránt Madridból.” (Vizsgálva a' levelet.) Neve ninesen itt. Vigyázni fogok. A' levél névtelen. (Egy udvari ajtónok lép be, 's mély bökolattal közelít Ruy Blashoz.) Mi baj?

Ajtónok. Franciaország követét jelentem be kegyelmességednek.

R. Blas. Ah! d' Harcourt! Most nem hallgathatom meg.

Ajtónok (bökolattal.) Kegyelmes uram, a' császári követ is várakozik a' nagy teremben.

R. Blas. Ezen órában? Lehetlen. (Az ajtónok főbajtással távozik. Néhány pillanat múlva apród lép be lángszinű öltönyben, ezüst sinózzattal, 's Ruy Blashoz közelít.)

R. Blas (észre vévén őt.) Apródom! Ma senki számára nem vagyok látható.

Apród (lassan.) Guritan gróf visszatért Neuburgból.

R. Blas (meglepetés jelével.) Ah! Apród, tudás vele külvárosi lakásomat. Ott holnap reám találhat, ha jönak véli. Menj. (Apród el. A' tanejosakhoz.) Még sok dolgnak van egymással. Két óra mulva térjetek vissza, uraim. (Mind mély bökolattal távoznak, Ruy Blas egyedül marad, 's gondolkozza tesz néhány lépést. Hátulról két felé nyílik a' szőnyegzet, 's a' királyné megjelenik. Öltözete fehér, fején korona: örömtől sugárzó tekintetét csudálattal 's tisztelettel függeszti Ruy Blasra. Egyik karjával fölemeli a' szőnyegzetet, melly mögött sötét szobácska látható kis ajtóval. Ruy Blas visszafordul 's meglátván a' királynét, mintegy természet fölötti látvány cüst merevülten áll.)

Harmadik jelenet.

Ruy Blas. Királyné.

Királyné (a' fenékszínen.) Oh! köszönöm!

R. Blas. Ég!

Királyné. Jól tevéd, hogy így szoltál hozzájuk. Nem maradhaték, herczeg; meg kell szoritnom e' nemes hü kezét. (Élénkül hozzá siet 's megragadja kezét 's hevesül kebléhez szoritja.)

R. Blas (félre.) Hat hónap óta kerülöm őt 's most illy véletlenül előttem áll. (Hangosan.) Itt valál, folséges asszonyom?

Királyné. Igen, herczeg, mindent hallék. Itt valék. Egész lelkemből hallgatálak!

R. Blas (a' kárpitra mutatva.) Ezt nem gyantám. Ezen szoba, asszonyom. . .

Királyné. Titok mindenki előtt. Rejtett folyosó ez, mellyet Fülöp Király vágatott a' falon, hogy mindent látatlanul hallhasson. Sokszor látám onnan Ildik Károlyt komor szótlanással ülni tanácsosi közt, kik őt meglopák 's az országot eladák.

R. Blas. 'S mit szolt ő?

Királyné. Semmit!

R. Blas. Semmit? — 'S mit cselekvék?

Királyné. Vadászatra ment. De te! Még most is hallom fenyegető szavadat. Milly bátorságban bántál velük! 'S minő büszkén mondád ki a' valót! Fölemelém a' kárpitot, hogy láthassalak. Szemed harag nélkül lángola, 's villámokat szórt, midőn kimondád nekik az igazat. Csupán te állottál egyenesen közöttük. De ugyan honnan tudád meg mindazt? Mikép jó az, hogy olly világosan tudod az okot 's okozatot? Elötted nincsen rejte semmi? 'S mikép jó az, hogy szavad ugy hangzik, mint királynak kellene szólni? 'S honnan van az, hogy mint isten állottál nagyságodban 's rettentőségben közöttük?

R. Blas. Csupán, mert téged szeretlek! Csupán, mivel jól tudom, hogy mindaz, mit gyűlölöm kohlolnak, rögtön fölötted öntené ki erejét. Mivel illy mély lángot semmi nem fojt el, 's mivel éretted az egész világot is képes vagyok megmenteni! Szerencsétlen vagyok, ki szerelmedért égek. Hah! ugy ohajtlak, mint vak a' napvilágot. Asszonyom, hallgass meg. Álmaim megnevezhetlének. Távulról, alant, mély homályban szereltek; ujjad hegyét sem merészleném érinteni, 's te, mint angyal, árasztod reám fényedet! Valóban sokat szenvedék. Ha tudnád, asszonyom! Most kimondom. Hat hónap óta rejtem lángomat. Kerültelek, és szörnyen szenvedék. Én nem gondolok semmit ezen emberekkel, én csak téged szeretlek. — Oh istenem! 's én ezt

folséged előtt merem kimondani. Büntess vallomásomért. Mondd, hogy haljak meg, 's én meghalok. Szivem remeg. Bocsánat!

Királyné. Oh, szólj! El vagyok ragadtatva! Igy még nem szóla hozzám senki! Hallgatok! Lelkem reszket örömtől. Tekinteted ohajtom, 's szavad lelkembe hat. Oh! én vagyok az, ki szenvedett! Ha te tudnád! százszor, hat hónap alatt százszor, mig tekinteted került engem. . . De nem, nem szólhatok tovább. Oh! én szerencsétlen vagyok! Oh! Hallgatnom kell! Rettegek!

R. Blas (elragadtatva hallgatja.) Oh, asszonyom! Végezd! Töltsd be örömmel szivemet!

Királyné. Jól van, halld tehát! (Égre emelt szemekkel.) Igen, mindent meg akarok neki mondani. Vétel ez? Annál rozabb. Midőn a' sziv megreped, mindent megláthatni, mit magában rejte. — Te kerülöd a' királynét? Jól van, a' királyné keres téged! Naponkint ide jövék! — Ide, e' rejtekte, — hallgatva 's összegyűjtve mindent, mit mondál, 's némán bámulva határozott bátor elmédet, és lesve szavaidat, mellyek annyira érdeklének engem. Igen! benned véltém a' valódi királyt, a' valódi uralkodót látni. Én voltam az, ne kételkedj, ki hat hónap óta fokonkint tetőről tetőre emeltelek. Asszony állított oda téged, hová isten által kellett volna állítatnod. Igen, csak te foglalatokodtatol engem. Én csudállak! Egykor virágot adál, most országot! Ez előtt jönak láttalak, most nagnak! Istenem! mennyit tulajdonit magának egy asszony! Istenem! Ha roszul cselekvém, mért engedéd, hogy e' koporsóba zártak engemet, mikép kalitkába galambot, remény, szeremet, 's napfényt nélkül? — Egykor, ha időnk leend, mindent elmondok neked, mit szenvedék. — Mindig egyedül, feledve éltem. 'S minden pillanatban lealáztattam. Hallgass meg 's itélj: még tegnap is. . . Tudd meg, hogy nekem szobám nem tetszik. Neked, ki mindent tudsz, tudnod kell azt is, hogy vannak szobák, mikben bússabb az ember, mint másokban; — én változtatni akarám szobámat, 's nem engedék meg azt tenem. Rabnó vagyok én itt! — Téged, herczeg, kétség kívül ég küldött ide, megszabadítani az országot, a' dolgozó népet visszavezetni a' fenyegető örvény elől, és szeretni engem, a' szenvedőt. Mindezt szokásom szerint nyíltan szomdom el, 's át kell látnod, hogy igazam van.

R. Blas (térde esik.) Asszonyom. . . !

Királyné (ünnepélyesen.) Don César, lelkeset adám neked. Mindenkinék királyné, neked csak asszonyom vagyok. Szerelm és szivem által tied vagyok, herczeg. Bizom böcsületedben, hogy tisztelni fogod az enyimet. Ha hini fogsz, eljövendek. Én kész vagyok. Oh César! Magas elme lakik fejedben! Légy büszke, mert lángeszed koronával is föler! (Megeszkolja Ruy Blas homlokát.) Élj boldogul! (Fölemeli a' szőnyegzet, 's eltűnik.)

Negyedik jelenet.

Ruy Blas (egyedül.)

R. Blas (mintegy ábrándokba merülve.) A' menynyet látám szemeim előtt! Istenem! ez életem első órája! Az egész világ fényözönben úszik előttem,

mikép a paradicsom, melyet álmainkban látunk, 's életet 's ragyogó sugárokat áraszt reám. Mindenütt bennem, 's körültem, öröm, elragadtatás, titok, kéjmámor, büszkeség, 's minden, mi a földön istenséghez közelit, hatalom 's folség mellett: szerelem! — A királyné szeret engem! Oh, istenem! 's ez való, és e' boldog én vagyok! Én több vagyok a királynál, mert a királyné szeret engem! Oh! ez örülté teend még. Szerencsés, szeretett, 's diadalmas vagyok! — Olmedoi herczeg, — Spanyolország lábaim előtt, — 's az ő szive enyim! Azon angyal, kit térdeimen bámulék 's nevezék, egyellen szóval átváltoztatott engem, 's emberré többé tett. Tehát élve közelíthetek álmaim csillagához! Oh igen! bizonyos vagyok ebben, mert ő maga mondá. Ő maga volt itt. Koronát 's ezüstsziñű ruhát viselt. Midőn szóla, — most is látni vélem őt, karpereczén arany sas volt látható, — azt mondá, hogy hisz nekem, igen, ő maga mondá ezt. Szegény angyal! Oh! ha valóban azért küldi az isten a' szerelmet, hogy erejével nagyságot gyöngédséggel egyesítsen, ugy én, ki többé nem félek semmitől, mióta ő szeret; én, ki majd mindenható vagyok, magas kegyessége által, és, kinek szive királyok előtt is irigyletre méltó, isten előtt, ki szavamot hallja, félelem nélkül hangosan mondhatom: asszonyom, mint királyné karomra, mint hölgy szivemre bízhatod magadat! Tiszta 's hű szerelmem őszinte hódolást rejt magában! Ne tarts semmitől! — (Néhány pillanat előü egy férfi jelent meg a' fenekszini ajtón, nagy köpenyeghe burkolva, fején ezüst sinórzatu kalappal. Lassan 's észrevétlenül közelítvén Ruy Blashoz, azon pillanatban, midőn Ruy Blas elragadtatás és szerencse mámorában égve emeli szemét, keményen vállára teszi kezét Ruy Blas, miut álomból fölébredett, visszafordul, azou férfi lecipi köpenyegét, 's Ruy Blas megismeri don Salluste-ot. D. Salluste áltözete lángszini eselédruha, ezüst sinórzattal, 's mindenben Ruy Blas apródjáéhoz hasonlít.)

Ötödik jelenet.

Ruy Blas. D. Salluste.

D. Salluste (R. Blas vállaira teszi kezét.) Jó napot.

R. Blas (magan kívül, félre.) Nagy isten, elvesztem! A' marquis!

D. Salluste (nevetve.) Fogadni mernék, hogy nem emlékezel reám.

R. Blas. Uram, valóban meg vagyok lepette. (Félre.) Oh! Boldogtalanságom ismét megújul. Angyal felé valék fordulva, 's ördög jelent meg előttem. (A' kárpit mögé siet, 's bezárja gondosan a' kis szobába vezető titkos ajtot; azután reszketve tér vissza d. Sallustehez.)

D. Salluste. Mikép folynak itt az ügyek?

R. Blas (mindig d. Sallustera függesztett szemekkel, 's a' nélkül, hogy eszméit rendbe tudná szedni.) E' szolgálruha? . . .

D. Salluste (mindig vidorul.) Különben nem juthattam volna a' palotába. E' ruhában mindenütt szabadolnócán. Cselédruhát választám, melly megnyeré tetszésemét. (Kalapját fölteszi. R. Blas födetlen föl marad.)

R. Blas. De én rettegek miattad. . .

D. Salluste. Remegsz? Milly nevétséges szó!

R. Blas. Számízetve vagy.

D. Salluste. Gondolod? Meglehet.

R. Blas. Ha fényes nappal itt, a' palotában, reád ismernek?

D. Salluste. Ah bah! Szerencsés emberek, minők az udvarok lakói, nem olly oktalanok, hogy idejüket, az olly gyorsan röplő idejüket, egy kegyvesztett arcz megismerésre fordítsák! 'S ugyankül, ki figyelmezne egy szolga vonalmira? (Karszékbe ül, Ruy Blas állva marad előtte.) Mit akarek csak mondani? Ugyan mit beszélnek most mindent Madridban? Való é, hogy álbugzalomtul égve a' nyilvános pénzár fényes szeméiert Priego marquist, a' grandok egyikét, számüzéd? Feledéd, hogy rokonok vagytok. Anyja született Sandoval, 's tied is az. Mi az ördög? Sandoval arany kardkötőt visel czimerében; tekints a' magadéra, d. César. Ez egészen világos. Oh, illyesmit nem szokas tenni rokonokkal, édesem. Jó apostol é a' farkas, ha farkasnak kell ártania? Magadért tartsd nyitva szemeidet, de másokért hunyd be azokat. Mindenki magáról gondoskodik.

R. Blas (kissé magához térve.) Mégis, engedj meg, uram! Priego, mint a' király nemese, nagyot véte, midőn Spanyolország terhét sulyosbitá. Hadserget kell sikra szállítanunk, és nincsen semmi pénzünk, pedig mégis meg kell lenni. A' bajor trónörökös rövid idő múlva meghal. Tegnap, Harrach gróf, kit jól kell ismerned, uram, a' császár nevében mondá azt nekem; ha föntartani kívánja jogát a' főherczeg, ugy háboru fenyeget. . .

D. Salluste. Olly hidegnek tetszik nekem a' lég. Tedd meg kedvemért, zárd be azon ablakot. (Ruy Blas szegyen 's harag miatt elhalványulván, pillanatig ingadozni látszik; azután erőt vesz magán, 's lassan közelit az ablakhoz, bezárja 's visszatér d. Sallustehez, ki a' széken ülve egykedvűen kiscrő szeméivel.)

R. Blas (visszatérvén, folytatja szavait, mintegy meggyőzni akarólág d. Salluste-ot állitása igazságáról.) Gondold meg, milly roszkor jőne most a' háboru. Mit tegyünk pénz nélkül? Hallgass meg, kegyelmes uram. Spanyolország boldogsága becsületünköt függ. Én részemről, mintha rég óta készen állna sergünk, azt üzeném a' császárnak, hogy szembe szállok vele.

D. Salluste (félben szakasztia Ruy Blast, és zsebkönyvére mutat, mellyet beléptekor ejte el.) Bocsánat! vedd föl zsebkendőmet. (Ruy Blas, mintegy kinyádra feszítve, készkedik kiscrő, azután lehajolván, fölveszi a' zsebkendőt, 's átnyújtja d. Sallustanak.)

D. Salluste (zsebbe tevén a' kendőt.) Mit mondál. . . ?

R. Blas (nyomosan.) Spanyolország boldogsága! — Igen, a' lábaink előtt heverő Spanyolország, 's a' köz érdek kívánja, hogy magunktól megfeleldkezzünk. Ah! az egész nemzet istenitné azon embert, ki békőiből megszabadítja. Szabadítsuk meg a' nemzetet! Merjünk nagyok 's erősek lenni! Vonjuk le a' sötétség fátyolát, 's gazfiak álarczát!

D. Salluste (hideg egykedvűséggel.) Ez azonban nem jó társasághoz illő. Kislelkűség 's csekélykedés bélyege, mindenért olly szörnyű zajt támoztani. Ha egy millióval többet vagy kevesebbet nyelünk el, érdemes-e az illy bús kifakadásra? Édesem, a' főurak nem egyházfiak; ők fényesen élnek. Én világosan szólok. Azok, kik mindig visszaélések ellen panaszkodnak, mért viselik arczukon büszkeség 's harag tekintetét? De bah! Te talán olly népszerű ficzko akarsz lenni, kit a' polgárok 's kalmártevények imádnak? Ez igen nevétséges. Szerez ma-

gadnak újabb különzségeket. Közügy? Álmodozál előbb magadról. Spanyolország boldogsága olly üres szó, melyet mások épen olly jól fognak kongatni, édesem, mint te. Népszerűség? Ez néhány garasnyi értékű dicsőség. Mint elűzött eb az adók körül rágódni? Szép foglatatlóság! ennél sokkal szebb tiszt-ségeket tudok. Erény? Hűség? Becsület? Minden el-kopott bábszer ez, melly Vdik Károly ideje óta ki-ment divathól. Te különben nem vagy kába, szűk-ség, hogy kigyógyitással e' föllengős eszméiből. Te még most is mint gyermek függsz dajkad emlőin, 's léggolyóval játszol, míg a' többi fiu irtalom nélkül nevetve, összeszurkálta a' golyót, 's kibocsátá be-lőle a' puffasztó léget!

R. Blas. De mégis, kegyelmes ur. . .

D. Salluste (hideg nevetéssel.) Csudálkozásra gerjesztesz. De térjünk komolyabb tárgyra. (Rövid 's parancsoló hangon.) Holnap egész délelőtt várakozni fogsz reám azon házban, mellyet ajándéku kapál tőlem. Azon dolog, mellyet rejtgetetek, most kivitelre jó. Legyen gondod, hogy csupán a' némák szolgáljanak körülünk. Tarts a' kertben, bokor mellett rejtve, ut-ra minden szükségessel ellátott kocsi készen. Lo-vakról én gondoskodom. Mindent kívánatom szerint teljesíts. Ha pénzre van szükséged; küldeni fogok. —

R. Blas. Uram, engedelmeskedni fogok. Min-denben megegyezem. De esküdjél meg előbb, hogy ezen egész történettel semmi köze a' királynének.

D. Salluste (ki késsel játszott az asztalon, félig hátra fordul.) Mibe kevered itt magadat?

R. Blas (ingadozva 's rettegéssel tekintve reá.) Oh! te iszonyu ember vagy! Térdeim reszketnek. — Te láthatlan mélység elébe vezetsz engem. Oh! érzem, hogy szörnyü kézben vagyok. Terved rémitő. Én borzasztó dolgot gyanítok. . . Légy irtalmas irán-tam! Meg kell mondanom, mit még nem tudál! Hah! Én szeretem azon asszonyt!

D. Salluste (hidegen.) 'S aztán? Én tud-am azt.

R. Blas. Tudtad?

D. Salluste. Istenemre! 'S mi különös ez?

R. Blas (falhoz támaszkodik, hogy el ne dőljön, 's mintegy magával beszél.) Tehát gonosz játékot üzött velem, hogy kinpadra feszíthessen? Ez szörnyü törté-net! (Éghez emelt szemekkel.) Mindenható isten, ki próbára tevél, szabadíts meg!

D. Salluste. Hiszen. . . De te álmodol! Igen komolyan viseled magadat, uram. Ez nevétsé-ges. Olly czélhoz vezetlek én, mellyet csak én is-merek, 's melly sokkal szerencésb, mintsem gondol-hatnál. Légy nyugott. Engedelmeskedjél. Már mon-dám 's ismétlem, hogy szerencsédet akarom. Menj, 's minden teljesüld; — valóban nagy dolog a' szer-lemi bánkodás! Mindnyájan érezzük azt. De csak egy napig tart. Tudod, hogy itt egy birodalom sor-sa forog kérdésben, mellynek egy része téged ille-tend? Én mindent jól megmondok neked, de érts meg te is jól. Tudd kötelességedet. Én igen jó és gyöngéd vagyok, de az ördögre mondom, a' szolga rosz agyagból van gyúrva, 's csak olly edény, mellynek kedvem szerint adhatok új formát. Hozzad hasonlókál csak azt tesszuk mi, mit akarunk. Urad, miután terve szerint álrulába rejte tégéd, tetszése szerint ismét le is vonhatja rólad az álarczot. Én fő-

urrá tevélek. Különczködő szerepnek látszik ez elein-te. Te az egész öltözetet bírod. De ne feledd soha, hogy szolgám vagy. Most a' királynének udvarolsz szeszélyem következtében, valamint máskor kocsmira ugrol hátul. Légy tehát okos.

R. Blas (ki egészen magán kívül hallgatott szavaira, mintha füleinek sem lenne.) Oh istenem! irtalmas ég! igazságos isten! Milly bünért jött e' büntetés? Mi rosszat követtem el? Te atyánk vagy 's nem akarod soha, hogy fiaid egyike kétségbe essék! Ime, hül vagyok én most! És pedig tulajdon akaratom 's hü-nöm nélkül taszítál engem e' mélységbe, uram, csu-pán azért, hogy haldokolni láthass egy szegény ál-dozatot. Megtöréd egy szerelemmel 's hűséggel tel-jes szerencsétlen szívét, hogy boszut állhass általa. (Önmagához szólva.) Mert ez boszu volt! igen, e' dolog bizonyos! és jól sejtém, hogy terve a' királyné el-len czéloz. Mi az, mit most tennem kell? Megmon-danom a' királynének mindent? Ég! Iszony 's meg-vetés tárgya legyek előtte? Mint csalfa kétalaku 's gyalázatos gazember, kit meg kell botoztatni, 's aztán elűzni? Soha! Megörülök, eszem zavarba jó!

(Szünet. Magához tér.) Oh istenem! Tehát illy dolgok is történhetnek? Sötétben szörnyü örömvét készítnek, 's undok kimondhatlan mozonyokkal fegyverzik föl; azután, hogy lássák, mikép felel meg a' várakozás-nak, valami szolgaruhát, szolgát, vagy egyebet ve-nek kerekai alá, 's mozgásba hozzák az örömvét, és ime a' kerekék alól verbe 's velőbe mártott rongy-darabok tűnnek elő, zúzott fej, forró 's párolgó szív, 's nem előbb, hanem épen csak e' pillanatban veszik észre, 's vallják meg akaratlanul, hogy azon szolga mégis emberi alakba volt burkolva! (D. Salluste felé fordul.) De még valóban nem késtünk el, uram; a' szörnyü örömu kerekai még nincsenek mozgásban! (Lábaihoz borul.) Légy irtalmas irántam! Kegyelem! Irtalom neki! Te tudod, hogy én hü szolga vagyok! Többször mondád azt! Nézd! Én engedelmes va-gyok! Irtalom!

D. Salluste. Ezen ember soha nem fog en-gem megérteni. Ez már kiállhatlan.

R. Blas (térdein eszik utána.) Irtalom!

D. Salluste. Röviden, uram. (Ablak felé for-dul.) Csakugyan roszul zártad be az ablakot. Hided jó keresztül rajta! (Az ablakhoz megy 's bezárja azt.)

R. Blas (fájlán.) Oh ez sok! Most még olme-doi herczeg, 's mindenható minister vagyok! Főlemelem fejemet azon láb alól, melly eltiprani készül azt.

D. Salluste. Hogyan mondád? Ismételd csak szavaidat. Ruy Blas, olmedoi herczeg? Eszed zavart. Bazan névre van olta az olmedoi czim.

R. Blas. Elfogatlak.

D. Salluste. 'S én megmondom, ki vagy!

R. Blas (magán kívül.) De. . .

D. Salluste. Be akarsz engem vádolni? Kocz-kára tevém mindkettőnk fejét. Előre láttam ezt. Ké-sőn mutatsz diadali tekintetet.

R. Blas. Tagadni fogok mindent.

D. Salluste. Menj, gyermek vagy.

R. Blas. Bizonyítványokkal nem bírsz.

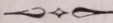
D. Salluste. Te pedig semmi emlékezettel.

Én megteszem, mit mondek, 's híheted szavaimat. Te csak keztyü vagy, de a' kéz én vagyok. (Lassan 's Ruy Blashoz közelítve.) Ha te nem engedelmeskedel,

ha holnap nem tartandsz mindent készen, mikép parancsolám, ha a' történéndöket egyetlen szóval, tekintettel vagy mozdulattal elárulod, akkor az, kiért te leginkább rettegsz mindenki felett, örült kalandor száz meg száz nyelv hirdetése által nyilvánosan böcsstelenné fog tétetni. Azután pöcsét alatt egy papirlapot kapand, mellyel én gondosan örzök biztos helyen; 's tudod, ki írta be azt? 'S az aláírást ismered? Sze-meit ezt fogják olvasni: „Én, Ruy Blas, szolgálja Finlas marquis ő méltóságának, minden esetben, titkosan vagy nyilvánosan, mint jó cseléd szolgálatra kötelezem magamat.“

R. Blas (megsemmítve, tompa hangon.) Elég. Uram, én teljesítem parancsodat. (A' fenékszíni ajtó megnyílik 's a' titkos tanács tagjai visszatérnek. D. Salluste hirtelen kópönyegbe burkolja magát.)

D. Salluste (lassan.) Jönek. (Mély bökölattal Ruy Blas előtt, hangosan.) Herczegségednek alázatos szolgálja. (El.)

Negyedik felvonás.

Don César.

Személyek:

Ruy Blas.
D. César.
D. Salluste.
D. Guritan.
Szolga.

Duena.
Apród.
Alcade.
Két néma.
Alguazilek.

(Pompás komor kis szoba. Ószerű bútorkok, és szőnyegzet. A' falat régi vörös kárpitok borítják, mellyek több helyen kopottak 's függőleges arany szegélyzet által négy szövegre vannak fűllesztve. A' fenékszínen kétféle nyílt ajtó. Balról nagy kandalló szép faragvánnyal Ildik Fülöp korából, belől vas rácsolattal. Ellenkező szögletben sötét szobába vezető kis ajtó. Balról igen magas ablak előfallal 's vas rostéllal, mint börtönablakok szoktak lenni. A' falon régi füstös és csak félig ismerhető arczképek. Öltöző szekrény velenzei tükrökkel. Nagy karszékek Ildik Fülöp korából. Igen díszes falszekrény. Nagy-szögű asztal írószerekkel. Aranyzott gömbölyű asztalka laryertyatartókkal. Reggel van. . . A' függöny felgördültek or Ruy Blas fekete öltözetben, kópönyeg 's rendjel nélkül, hevülve 's nagy léptekkel jár föl 's alá. A' fenékszínen apródja áll, mozdulatlanul 's mintegy parancsra várakozva.)

Első jelenet.

Ruy Blas. Apród.

R. Blas (fölre, magával beszélve.) Mit tegyek? Mindenek előtt őt! Először is őt! Csupán csak őt! Patтанjon kövön széllyel fejem, legyen bitófa sorsom itt, 's jussak pokol birtokába! Meg kell mentenem őt! — Igen, de sükerülend-e az? Mikép vigyem véghez? Véremet, lelkemet, szivemet föláldozni semmi és könnyű. De eltépni e' cselészövényt, 's megtalálni, — mert ki kell találni, — mit szöit 's gondolt ki ezen ember! Rögtön sűrű homályban tűnt el 's ismét megjelenik, egyedül és bűn sötét éjélebe burkolva; mit akar ő itt? — Ha reá gondolk, hogy első pillanathan könyörgeni tudtam előtte magamért! Gyalázatos vagyok 's ostobább cselekvém azt illy go-

nosz ember előtt. — De bár mennyit gondolkozom is, e' dolog kétségkül régi eredetű, 's a' szándék félig teljesítve már; ezen ördög a' királynét akarja meggyalázni, mivel irtalmas volt szolgálja iránt! Hiendnek-e szavanak a' kába emberek? De nyomorult, neked mégis meg kell őt mentened! Te rontád meg őt, 's minden áron meg kell szabadítnod! Ugy van. — Ime, lezuhanok! Olly magasbul! Illy mélységbe! — Én tehát álmodtam! — Oh, neki meg kell szabadulni! De az árulás embere, istenem, melly ajtón, melly lépcsőn fog előttem megjelenni? Valamint éltemen, ugy e' házban is csak ő uralkodik. Ő megnyithatja ezen aranyzásokat. Minden zárhoz kulcsa van. Ő jöhet, mehet, láthatatlan közelíthet, 's ugy taphoshat szivemen, mint e' padlaton. — Igen, gondoltam én illyesmit! A' sors megzavarja agyunkat illy váratlan eseményekkel. — Én örült vagyok. Egy rendes eszmével sem bírok. Eszemet, mellyre büszke valék, istenem! istenem! düh 's rettegés forgataga zavarja most, 's nem egyéb az most, mint vihartól lekonyított nádszál! Mit tegyek? Jól meg kell gondolnom. Mindenek előtt gátlanom kell, hogy a' királyné a' palotából távozzék. Oh igen! itt hálószővénye. Kétségkül itt. Körülöttem mindenütt csak éj és sötét mélység. Sejttem a' csejt, de nem láthatom. — Mennyit szenvedek! Igy lesz. Gátlan fogom a' palotából kiléptét. Meg kell őt rögtön 's haladék nélkül előznom. De ki által? — Nincsen senkim. (Elgyöngyülve gondolkozik. Azután hirtelen mintegy meglepetve látszik valamely gondolatától 's reménységirtól, és fölemeli fejét.) Igen, d. Guritan szereti őt! Igen, 's ő hű férfi. (Közéltésre ad jelt az apródnak, lassan.) Apród, tüstint e' pillanathan siess d. Guritanhoz, jelentsd neki tiszteletemet, 's mond, hogy ezennel siessen a' királynéhoz, 's kérjő őt nevében és az én nevében is, hogy bármit halljon, vagy bármi történjék, három napig el ne hagyja palotáját. Akarmi történik is. Ne menjen ki. Fuss. (Visszakiáltván az apródat.) Megállj. (Tárczájából papirt 's rajz-önt vesz ki.) Ezen írást adja a' királynénak, 's örköd-jék felette. (Térden gyorsan ir.) „Higyj d. Guritánnak, 's kövess tanácsát!“ (Összehajítja a' papirt, 's az apródnak adja.) Mi a' parviadtal illeti, mond nekí, hogy vét-kes vagyok, hogy mélyen súlyedve állok előtte, hogy bánom tettemet, 's csak nyújtsa be kéresemet tüstint a' királynénak és én nyilvánosan fogom megkövetni őt. — A' veszély igen nagy. El ne hagyja a' palotát. Bármi történjék. Falak kozt maradjon három napig! Szórol szóra mond meg ezt neki. Menj, légy okos és el ne áruld magadat senki előtt.

Apród. Hived vagyok, mert jó uram vagy.

R. Blas. Fuss, jó kis apródom. Megértettél jól mindent?

Apród. Igen, kegyelmes uram, légy nyugott. (El.)

R. Blas (egyedül maradván, karszékre rogyik.) Elmém csöndesül. 'S mégis, mikép örültségben, ugy emlékezem zavarosan a' feledett tárgyakról. Igen, ezen eszköz biztos. D. Guritan! . . . De én? . . . Bevárjam-e itt d. Salluste-ot? Miért? Nem. Nem varakozom róá. Elhatározó nagy nap leend ez. Imádkozni megyek valamely templomba. El innen, segélyre van szükségem 's az isten tanácsot fog sugalni lelkebe. (Kalapa után nyul, 's egy az asztalon álló csöngettyűvel csöndit. Két szerezsen lép be világos zöld bársony öltözetben, arany himzettel,

's megáll a' fenékszíni ajtóban.) Távozom. Nehány pillanat múlva egy férfi jöved ide. — Titkos uton. Talán egy fogjátok őt magát viselni látni, mintha ő parancsolna e' házban. Engedelmeskedjétek neki. 'S ha másokat lántandók jöni . . . (pillanatnyi kétékedés után). tehát azokat is boesásátok be. (Távoztát int a' szerencséneknek, kik mely bókollattal 's engedelmesség jelével visszavonulnak.) Menjétek! (Szerencsének 's R. Blas el. Azon pillanatban, midőn R. Blas kilépte után az ajtózárcsattan, nagy zaj hallatszik a' kandallóbul, 's egy rongyos köpönyegbe burkoló férfi rohan le a' kúrtón, 's a' szobába ugrik. E' férfi d. César.)

Második jelenet.

Don César (elkábultva, lélekzet 's kalap nélkül örömteljes, de egyszersmind nyugtalan tekintettel.) Itt vagyok! (Dörzsöli azon lábát, melyre esett, 's födellen tővel és mely bókollatokkal közelít a' szoba közepé felé.) Bocsánat! Ne figyeljétek reám. Tüstint távozom. Beszélgetetek egy-mással. Oh! csak folytassátok. Kissé illedlenül jövék be, uraim, igen sajnálom! (Megáll a' szoba közepén, 's látja, hogy egyedül van.) Senki! Mitőn a' háztetőn valék, beszédét véltem innen hallani. . . . Senki! (Karszékre ül.) Igen jól van. Pihenjük ki magunkat. A' magány kellemes. Uff! minő történetek! Úgy magamon kívül vagyok, mint a' vak kutya, melyet rögtön vízbe dobnak. Először, az alguazilek, kik körmeik közé szorítottak; azután a' gyalázatos hajózás; a' martalócok; azon nagy város, hol olly számtalanszor megverték; azon kísértekek, melyeket ama barna asszony erényem ellen elkövette; megszökésem a' börtönből; utazásim, 's végre visszaérkezésem Spanyolországba. Hah! milly regény ez, 's ki gondolná? A' mint megérkezém, tüstint ugyanazon három alguazil jelent meg előttem! Ok diühösen üldözének, én magamon kívül futásnak eredék, falra kaspzkodom, fák közé rejtétek házat pillantok meg, 's oda futok; egy lélek sem látott, 's én gyorsan 's vigan felmásztam a' fészerrül a' háztetőre; végre egy család keblébe boesátkozom le a' kandallón, mely nadrágomat fedő legujabb köpönyegemet egészen öszszetépé. . . Istenemre! Salluste uram nagy gazember. (Egy kis velenzei tükröbe tekint, mely a' nagy öltöző szekrényen áll.) Mellényem minden szerencsétlenségemben hű kísérőm volt. Jól kuztótt! (Leveti köpönyegét, 's csudálja a' tükrön át rózsaszínű selyemmellényét, mely igen viselt, kopott és foltozott; azután énkül kap kezével lábához, melléktekintettel a' kandallóra.) De a' lábam ördögileg szenedvet esésem által. (Megnýtija az öltöző szekrényt. Egyik fiókban egy világos zöld hársnyköpönyeget talál. A' köpönyeg arany szegélyű, 's ugyanaz, melyet d. Salluste R. Blasnak ajándékozott. Magüchöz hasonlítja a' köpönyegét.) Ugy látszik, ezen köpönyeg sokkal illendőbb az enyimmél. (Vállára veti a' zöld köpönyegét, 's helyette gondosan összehajtott saját köpönyegét zárja a' fiókba, kalapjával együtt, mely lezuhantalor fejről leesett. Ezután büszkén lépdel föl 's alá a' szép köpönyegben.) Mindegy, csak hogy itt vagyok. Minden jól megy. Ah! kedves drága bátya, te akarád, hogy azon Afrikába költözsem, hol játéklul szolgál az ember a' tigrisnek! De megboszalom magamat rajtad, átkozott bátya! még pedig iszonyuan, mihelyt reggeliztem. Saját nevem alatt fogok azután majd megjelenni előtted, magam után vonva mind azon szörnyü semmirekellőket, kik egy órányi kerületben akasztófára várakoznak, 's élve adandlak át hitelezőim étvágyának. (Egy szögletben csipkével

szegélyezett gyönyörű féleszimat pillant meg. Azonnal leveti rozsczipőit, 's tetővázis nélkül fölbuza az új féleszimatát.) Látni akarom már most, hová juték árulása által. (Miatán mindenfelé tekintgete a' szobában.) Titkos ház, és szomorujátékokra igen alkalmas; zárt ajtók, rostélyos ablakok, valódi börtön. Fölulról épen úgy jut az ember e' szép szobába, mint a' bor az üvegekbe. (Sohajjal.) Igen jó valami ám a' jó bór! (Megpillantván a' jobb oldali kis ajtót, fölnyýtija, gyorsan bemegey az ajtón, 's csudálkozás jeleivel tér vissza.) Csudák csudája! Szoba kimenet nélkül 's egészen elzárva! (A' fenékszíni ajtóhoz megy, fölnyýtija, kitekint, ismét betesz a' az előszinre jő.) Senki! Hol az ördögben vagyok? Igaz, hiszen az alguazilek körmei közül szabadultam ide. 'S mit gondolk én a' tobbivel? Mért ijesszem magamat, 's öltsek aggályos tekintetet? Mivel ehez hasonló házat még soha nem láték? (Ismét a' karszékre ül, áit, 's ujra hamar fölugrik.) Ah! szörnyen unatkozom itt! (Megpillantván a' kis fálsekreányt a' baloldali szögletben.) De ime, ez alkalmasint könyvtár. (Oda megy, 's fölnyýtija és látja, hogy jól rendezett étszékény.) Dicső! Sult, bor, pástétom. Tökéletes élelemtar. Hat üveg szép rendben! Az ördögben! mikép leheték előítélettel e' lakás ellen? (Egymás után vizsgálgatván az üvegeket.) Jó minőségü. . . Tiszteletes egy könyvszékény ez. (Egyik szögletben egy gömbölyü asztalkát talál, előhozza, 's vigan rak reá mindent az étszékényből üvegeket, lányérokat st. eff. utóbb poharat, kást 's a' t. Azután az egyik üveget veszi kezébe.) Először is olvassuk ezt. (Megtölti poharát 's egy hajtással kiissza.) Bámulatos munkája ez a' nap nevü híres költészeknek! A' kiadás xéresi, és szebb rózsaszint még nem láttam. (Leül, tölt egy másik üvegből 's iszik.) Hát ezen könyv millyen? Ugy tetszik, hogy ez még tuzesebb szellemű! (Iszik.) Ah! istenem, mikép erősít! Már most együnk. (Megszegi a' pástétomot.) Azon kutyákat, az alguazileket, mégis megcsalám. Elveszték nyomomat. (Eszik.) Oh! királya a' pástétomoknak! Ha most belépe a' házi ur. . . (A' szekrényhez megy, 's még egy poharat 's a' t. tesz az asztalra.) Meghinám reggelizésre, ha előbb ki nem adna rajtam. Együnk gyorsan. (Hirtelen eszik.) Evés után meg fogom vizsgálni e' házat. De ugyan ki lakhatik itt? Talán valami jó fiu, mert itt nem rejthetni semmit hölgykalandnál jobban. Bah! mi rozsat teszék itt? Mit követétek? Semmit. . . csupán vendégszeretet ezen érdemes halandótlul, mikép régi időkben divatozott az. (Félig letérdel, 's átkarolja az asztalt.) 'S megölelem az oltárt. (Iszik.) E' bor bizonyosan nem rozse emberé, 's illő, hogy megnevezzem magamat, ha ide jöved. Ah! mikép fog majd káromlani az ördögös öreg bátya! Micsoda? Igy fog szólni, azon cigány, azon koldus, azon rabló, rongyos Zafari, ki meztelen lábál jár? . . . Ugy van, 's d. César de Bazan, d. Salluste öcsése! Oh, gyönyörű meglepetés! Aztán milly zaj Madridban: „Mikor jött vissza? Ma délben? Ma este?“ Milly zavart csinálád e' bomba elpattanása, midőn a' már feledett nagy név hirtelen ismét feltünik; d. César de Bazan! igen, uraim, ha tetszik, kire nem gondolt senki, kiről nem szóla senki. Tehát még sem halt meg? Ó é! uraim, 's asszonyim! Az ördögben! kiáltandnak a' férfiak. — Ime ni! fognak szólni az asszonyok. Kellemes zaj ez, mely hazámba visszatértenkor fogad, háromszáz hitelező ugatásával öszsuegyulve. Milly szép szerepet játszom! — Fájdalom, nincsen pénzem! (Zaj az ajtó elötu.) Jönek! — Kétségkül, hogy mint aljas tol-

vajt üzenek el innen. Mindegy, ne tégy semmit félig, César. (Orráig köpönyegébe burkolja magát. A' fenékszíni ajtó megnyílik, 's egy szolga lép be, hátán nagy pénzsákkal.)

Harmadik jelenet.

D. César. Szolga.

D. César (főtül talpig méri szemével a' szolgát.) Kit keressz itt, barátom? (Félre.) A' veszély nagy! Igen szükséges a' szilárd elhatározottság.

Szolga. Don César de Bazant.

D. César (levonja arczáról a' köpönyegét.) D. César? Az én vagyok! (Félre.) Milly csuda ez?

Szolga. Te vagy, kegyelmes uram, d. César de Bazan?

D. César. Istenemre! szerencsém van az lenni. César, az egyedüli 's valóságos César! Garo. . . Szolga (székre teszi a' zsákot.) Légy tehát kegyes megtekinteni pénzédet.

D. César (bámulva, félre.) Pénz! Már ez igen sok! (Hangosan.) Barátom. . .

Szolga. Méltóztassál megszámítani. Ez azon pénz, melyet ide kelle neked hoznom.

D. César (komolyan.) Ah! igen jól van. Érttem. (Félre.) Ördögé legyek, ha értem. . . — De ne zavarjuk e' bálmatlos történetet. A' pénz igen jókor jött. (Hangosan.) Nyugtatványra vársz?

Szolga. Nem, kegyelmes uram!

D. César (az asztalra mutat.) Tedd ide a' pénzt. (A' szolga engedelmessé válik.) Kifül?

Szolga. Jól tudod, kegyelmes uram.

D. César. Kétségköl. De. . .

Szolga. E' pénz, azt parancsolák mondanom, te tudod kitől 's miért jó.

D. César (mintegy eléggülten a' megfojtással.) Ah!

Szolga. Mélyen kell hallgatnunk. Szt!

D. César. Szt! — Tehát e' pénzt küldi. . . Oly fontosak e' szók. . . Mondd el csak még egyszer.

Szolga. E' pénz. . .

D. César. Milly világos ez, tudom kitől jó. . . Szolga. 'S miért. — Kötelesek vagyunk. . .

D. César. Mindketten! ! !

Szolga. Mélyen hallgattani.

D. César. Ez tokéletesen világos.

Szolga. Nekem engedelmessékednem kell. Egyébiránt nem tudok semmit.

D. César. Bah!

Szolga. De te tudod, méltóságos uram!

D. César. Tokéletesen.

Szolga. Ez elég.

D. César. Mindent tudok, 's megragadok, kedves barátom. A' kapott pénz mindig azonnal egészen világos szokott lenni.

Szolga. Szt! ! !

D. César. Szt! ! ! Mindkettőnknek mélyen hallgatnunk kell.

Szolga. Számláld meg a' pénzt, kegyelmes uram.

D. César. Minek tartasz engem? (Csudálván az asztalra tett zsák nagyságát.) Milly szép has!

Szolga (sürgötte.) De. . .

D. César. Bizom benned.

Szolga. Az arany mind jó dublonokban van, az ezüst keresztes márvásokban. (D. César megnyitja a' zsákot, 's több apró zacskót von ki belőle, melyek arannyal 's ezüsttel töltvék. Többet megnyit 's bálmulva szemléli az asztalra ontott aranyokat, azután két kézzel tömi azokat zseibe.)

D. César (méltósággal, miután félben szakasztá munkáját, félre.) Ime, regényemet fündéri jelenet koronázza. Egy milliót veszek önül. (Ismét tömi zsebeit.) Milly dicső! Ugy megterhelem magamat, mint valamely gályát. (Egyik zsebet másik után megtöltvén, folyvást újabbat keres, 's egészen megelégedezik a' szolga jelenlétéről.)

Szolga (egykedvűleg tekintvén reá.) 'S már most parancsokra várakozom.

D. César (visszafordul.) Mi okból?

Szolga. Hogy gyorsan 's haladék nélkül vihessem véghez azt, mit én nem tudok, 's mit te jól tudsz, 's minek nagy érdeke. . .

D. César (egyetértési tekintettel szakasztja félben szavait.) Közönséges és titkos. . . ! ! !

Szolga. 'S mincképp tustint még e' pillanatban kell megtörténni. Csak azt mondom én, mit mondanom parancsoltak.

D. César (vállát vergetve.) 'S én szeretlek téged, hű szolga!

Szolga. Hogy semmiben ne történjék elkésés, segítségül küldött ide uram.

D. César. Ez igen természetes. Teljesítsük ohajtását. (Félre.) Bitófára velem, ha tudom, mit mondjak neki. (Hangosan.) Közélsz fiu, 's azután — (bort tölt a' másik pohárba) igyál!

Szolga. Hogyan, kegyelmes uram?

D. César. Igyl! (A' szolga iszik, d. César ismét megtölti poharát.) Oropesai bor. (Leülteti a' szolgát, itatja, 's újra tölt neki bort.) Beszélgezzünk, (félre) szemem már világít. (Hangosan 's elnyújtózza a' széket.)

Az ember, kedves barátom, nem egyéb, mint fekete füst, mely szenvedélyek tüzeből emelkedik. Itt van.

(Poharat nyújt neki.) Mind haszontalanság az, a' mit mondék. 'S azon füst, mely már a' kék ég felé tornyosul, egészen más ahoz képest, mely még a' kürtőben van. Az vigan emelkedik, mi pedig lezuhanunk.

(Lábát dörzsöli.) Az ember nem egyéb silány ónnál.

(Megtölti a' két poharat.) Igynak. Minde' sok arany nem ér annyit, mint a' fántorgó iszákos dala. (Titkolózó tekintettel közelit hozzá.) Látod, barátom, legyünk mi okosak. Nagy teher alatt összetörök a' tengely. Az alap nélküli fal rögtön ledől. Barátom, igazítsd meg köpönyegem gallérát.

Szolga (bűszkén.) Uram, én nem vagyok komorokod. (A' nélkül hogy d. César észre venné, fölveszi az asztalról a' csöngetyüt 's csönget.)

D. César (ijedten, félre.) Csönget! Talán személyesen fog megjelenni a' házi ur. Meg vagyok fogva. (Egy szeressen lép be; d. César növekedő féltelmmel ellenkező oldalra fordul, 's nem tudja, mit tegyen.)

Szolga (a' szeressenhez.) Tágítsd meg a' kegyelmes ur csajját. (A' szeressen tisztelettel közelit a' bálmuló d. Césarhoz, megtájtja a' köpönyeg csajját, 's mely bökölattal távozik. D. César merevülten tekint utána.)

D. César (fölkel az asztaltól, félre.) Becsületemre mondom, Belzebubnál vagyok! (Az előszínré megy, 's nagy léptekkel jár föl 's alá.) Hagyjuk menni a' történetet, a' mint megy, 's fogadjunk el mindent,

a' mi önkényt ajánlkozik. Már most elteszem a' zacs-
kókat. Pénzem van, de mit kezdlek vele. (A' szol-
gához fordulva, ki még mindig iszik az asztal mellett, 's már
ingadozni kezd székén.) Vigyázz, barátom. (Gondolkozva,
félre.) Lássuk csak, hát ha kifizetném hitelezőimet? —
Ah, gyalázat! — Megnyugtassam kissé azon száraz
lelkeket, 's leöntsem néhány arannyal? Minek öntöz-
ni illy nyomoru virágokat? Hová vezetí elmémet az
ördög? Semmi nem képes úgy megrontani az embert,
mint az arany, habár Hannibaltól, Róma győző ve-
zéréből, származott is az; nyakig aljas eszmékkel tölti
meg az embert a' pénz! Mit mondanának az embe-
rek, látván, hogy én megfizetem adósságimat? Ah!

Szolga (poharat üritve.) Mit parancsolsz,
uram?

D. César. Hagyj békét, gondolkozom. Ígyál
's várj. (A' szolga ismét iszik. D. César folytatja gondolko-
zását, 's gyakran dörszöli homlokát, mintha valami jó gondo-
latot keresne. végre homlokára üt.) Így jól fog menni.
(A' szolgához.) Kelj föl hamar, 's halld, mit kell
tenned. Töltsd meg zsebeidet arannyal. (A' szolga föl-
áll, 's tántorgva tölti meg zsebeit, miben d. César segít őt.)
A' nagy térről jobbra egy kis utcába 's ott a' kilen-
cedik szám alatti keskeny házba mégysz. Szép lak-
kás van abban, jobbrul papírral van beragasztva az
ablak egyik része.

Szolga. Tehát félszemű a' ház?

D. César. Nem, hanem kancsal. Sötét a' lép-
eső, nyomorékká lehetsz rajta. Vigyázz tehát.

Szolga. Talán épen lajtorja?

D. César. Nem épen, hanem kissé meredek.
Főn szép holgy lakik, könnyen réá ismerhetsz: hat
garasos fejtekő, barna összekeszált haj fölött, kurta
szoknya, kis termet. . . gyönyörű asszony! nagy
tisztelettel viseltessél iránta, barátom, mert ő ked-
vesem. Neve Lucinda; hajdan, míg fehér volt arca,
és szeme indigoboz hasonlíta, estenkint fandangot
tánczolt a' bibornoknál. Adj neki nevemben száz ara-
nyot. Közél egy viskóban egy vörös orru vastag örd-
ögöt találandsz; szemöldökig fodi fejét kopott ka-
lapja, mellyről szomoruan függ egy hosszú pöhöly-
telen toll, hátgerinczén kard, válláról tör. Adj
nevényken hat piastert azon ficzkónak. Kissé távu-
labb egy sütökemenczéhez hasonló fekete lyukat fogsz
lenni, koresma az, és zaja messzire hangzik a' ke-
resztuton. Ott egy férfi ül, iszik, 's dohányozgat,
kellemes és finom műveltségű ember, fő nemes és
szíve barátja, neve Gulatromba. — Harmincz tal-
lért! — 'S mond meg neki, hogy gyorsan igya le
az olvasó minden szeméit. Mindezen embereknek
pontosan kifizeted pénzüket, 's nem gondolsz semmit
bámuló szemekkel.

Szolga. 'S aztán?

D. César. Vigyázz a' maradékra, 's már
most az utolsó. . .

Szolga. Mit parancsolsz még, kegyelmes
uram?

D. César. Menj mulatni, gazfi. Törj össze
mindent, 's csinálj nagy zajt, lakodba pedig holnap
éjfélt előtt ne térj vissza.

Szolga. Jól van, herczegem! (Tántorgva megy
az ajtó felé.)

D. César (utána tekint, félre.) Iszonyuan le-
ítta magát. (Visszahája őt. A' szolga közelít.) Megállj!
Ha így menendsz, követni fognak a' bámészkok. Szi-

lárdtság által légy becsületére ezen itálnak. Iparkod-
jál nemes tartással menni; ha véletlenül kiesik zse-
bedből egy tallér, hagyd veszni; — 's ha utzasesep-
rök, tanulók, vagy koldusok, kik arra menni látnak,
a' pénzt folszedik, — barátom, hagyd folszedniök. Ne
légy keményszívű ember. Ha valamelyik közülök
zsebedbe tévedne is, légy türelmes. Azok is olyan
emberek, mint mi. 'S aztán látod, e' földön, melly
gyászos kalandokkal telve, minden emberre nézve
törvény, hogy néha másnak is engedjen némi cse-
kély örömet. (Büskömoran.) Egykor ezen emberek ta-
lán úgy is mindnyájan fuggni fognak; addig ajándé-
kozzuk meg tehát őket, mint élnek! Már most menj.
(A' szolga el. Az egyedül maradt d. César leül az asztalhoz,
réá könyököl, 's mély gondolatokba látszik merülni.) Köte-
lessége a' bölcsnek 's kereszténynek, hogy midőn
pénze van, jól használja azt. Ebből még nyolcz na-
pig élhetnek! 'S fokok is élni! Ha pedig még marad
pénzem, tehát ajtatos alapítványokra fordítom. Ezt
azonban még sem merészlem tenni, mert mindenki
vétkemül tulajdonitaná. Csak valami tévedés ne tör-
ténjék, ha talán rosszul értett a' szolga, vagy rosszul
fejezem ki magamat. . . (A' fenékszíni ajtó megnyílik.
Egy őszhajú vén duena lép be, ruhája 's galléra fekete; ke-
zében legyező.)

Negyedik jelenet.

D. César. Duena.

Duena (az ajtó küszöbén.) Don César! (D. Cé-
sar gondolatokba lévén mélyedve, hirtelen emeli föl fejét.)

D. César. Már ismét! (Félre.) Ah! asszony!
(Míg a' duena mélyen bökol az ajtó előtt, d. César egészen az
előszínié jő.) Az ördög vagy bátyám segítségével tör-
ténik ez? Fogadjunk, hogy még bátyámat is meg-
jelenni látandom. Duena! (Hangosan.) Én vagyok d.
César. — Mi hozott? (Félre.) Vén asszony közönsé-
gesen fiatal szokott bejelenteni.

Duena (mély fölhajtással keresztet vet.) Üdvözöl-
lek, kegyelmes uram, e' böjti napon, az ur isten
fiának nevében.

D. César (félre.) A' szerelmes kifejlésnek
ajtatos kezdete van. (Hangosan.) Köszönöm. Jó napot.

Duena. Tartson meg vidorságotban az isten!
(Titkolózáva.) Rendeltél-e annak, ki most hozzád küld
engem, titkos légyottat ezen éjre?

D. César. Erre én hamar kész vagyok.

Duena (zsebéből összehajtott levelkét vesz ki, 's
mutatja, de nem adja ki kezéből.) Tehát te vagy, szép
titkolózó, ki a' mai éj iránt e' levelkét irád vala-
kinek, ki téged szeret, 's kit te jól ismersz?

D. César. Az bizonyosan én vagyok.

Duena. Jól van. A' holgy valamely ősz sza-
kállunak neje, 's kétségkül nagy vigyázzal kény-
telen lenni, 's azért küld engem értesítésedre. Én
nem ismerem őt, de te ismered, komornája szolt
velem. Ez elég. Nevét azonban nem monda.

D. César. Az enyimet kivévén.

Duena. Az egész dolog igen egyszerű. Egy
holgy légyottat kap szíve kedvesétül, de fél, hogy
valamikép hálóba akarják talán keríteni, 's az elő-
vigyázat nem árt soha. Röviden, ő elküld engem,
hogy tulajdon ajkidról halljam a' megerősítést. . .

D. Césár. Oh! vén fecsegő! Istenemre furcsa tömkeleg egy szerelmi levélkéért! Igen is én vagyok, én, én, hiszen mondtam már!

Duena (asztalra teszi az összehajtott levelkét, melyre igen kíváncsián tekintget d. Césár.) Ha csakugyan te vagy, tehát ird e' levél hátrészére: „Jőj!” de ne saját kezzedd tedd azt, mert ez elárulhatna.

D. Césár. Természetesen. Ugy van! (félre.) Furesa dolog ez! (Kezébe veszi a' levelet, mely ismét le van pocséltelve; a' duena nem engedi fölbotanni.)

Duena. Ne nyisd föl. Tartalmát tudnod kell.

D. Césár. Istenemre, igaz! (félre.) Mint égek tudni, hogy! . . . de játszuk végig szerepünket! (Csöndit. Egy szerecsen lép be.) Tudsz írni? (A' szerecsen igent int fejével. D. Césár csudálkozik; félre.) Jellel válaszol! (Hangosan.) Néma vagy fiu? (A' szerecsen ismét igenlőleg int fejével. D. Césár újra bámul, félre.) Igen jól van, csak tovább tovább! Most némák között vagyok. (A' némahoz, azon levélre mutatván, melyet a' duena ismét asztalra tén.) Ird reá e' szót: „Jőj!” (A' néma ir, d. Césár int a' duenának, hogy vegye el a' levelet, 's a' szerecsennek, hogy távozzék. Félre.) Milly engedelmes!

Duena (zsebébe rajtvén a' levelet, közelit d. Césárhoz.) Tehát meglátandod őt ma este? Ugyan szép-e?

D. Césár. Gyönyörű.

Duena. Komornája tústint teljesítendi kötelességit. Az ájtatosság közepett húzott engem félre. 'S milly szép leányka az! Arca angyalé, szemek kis ördögé. Szerelmi dolgokban igen jártasnak látszék.

D. Césár (félre.) Igen meglegegném én a' komornával is.

Duena. Mi azt hisszük, hogy a' zultánót rabhölgye, 's az urat szolgálja után kell megítélni, mert a' rut mindig fél a' széptül. A' tiéd, uram, bizonyosan a' szépek legszebbike.

D. Césár. Hízleglek legalább azzal magamnak. —

Duena (mély bókollal távozni készül.) Csókolom kezedet.

D. Césár (egy marok aranyat nyújt neki.) Én pedig megkenem tenyeredet. Fogd, banya!

Duena (elveszi.) Az ifjuság mindig vig kedvű! —

D. Césár (öt elbocsátva.) Menj!

Duena (bókollal.) Ha szükséges lesz reám. Nevem Oliva asszonyság, szent Izidor templomában. (Eltávozik, aztán a' megnyitott ajtón bedugja fejét.) Mindig a' harmadik oszlop mellett ülök, midőn jobbra megy az ember a' templomajtótól. (D. Césár türethetlenül fordul vissza, 's a' duena hecsapja az ajtót, de csakhamar ismét megnyitja, 's bedugja fejét.) Meglátandod őt ezen éjjel uram, gondolkozzál rólam imádságodban!

D. Césár (hosszusan üzi őt ki.) Menj! (Az ajtót behúzván maga után, eltávozik a' duena.)

D. Césár (egyedül.) Hitemre! erősen fölteszem magamban, hogy többé nem csudálkozom semmi fölött. Én a' holdban lakom. Szerencsém kedvező most itt. Előbb éhségemet elégíték ki, 's most szívemet. Mindez nekem igen jónak tetszik. — Csak a' dolog végére vigyázzunk már most. (A' fenékszíni ajtó megnyílik, 's belép d. Guritan, két meztelen karddal.)

Ötödik jelenet.

Don Césár. Don Guritan.

D. Guritan (fenékszínen.) D. Césár de Bazan! —

D. Césár (visszafordulván, megpillantja d. Guritán a' kardokkal.) Épen ez hiányzott még. Eddig jó volt a' kaland, már most jobb leend. Jó reggeli, pénz, légyott, — 's párviadal! Most jó igazán elemébe Césár. (Élénk nyájassággal siet d. Guritan elébe, ki nyugtalan tekintetet vet rá, 's feszesen lép az előszíni.) Itt Césár, kedves ur. Méltóztassál közelebb lépni, 's helyet foglalni. (Széket ajánl neki, d. Guritan állva marad.) Minden tartózkodás nélkül, uram, mint tulajdon számlásodon. Örvendez, hogy láthatlak. Ah csevegjünk egy pillanatig. Mi újság Madridban? Ah! milly kellemes itt lakni! Én nem tudok semmit, csupán gondolom, hogy még most is folyvást csudálják Matalobost és Lindamirát. Én részemről inkább félek a' szívtolvajnádtól, mint a' pénzrablótól, mert veszélyes az első. Oh! az aszonyok uram! Azon megtestesült ördögök, — a' roskaték értem, — most is fogva tartnak engem, noha összezuzám már fejemet körülettek. Szólj, igazítsd utba elmémet. Én nem élek már többé, nincsen rajtam semmi emberi jel, neveltséges kísértet vagyok, föltámadott halott, ökör, ó-castiliali lovag, kinek sisaktollát ellopák, 's ki keztyűit elveszté. Legtávolabb országokból érkezem. —

D. Guritan. Távulról jövel, édes ur! Jól van, én még távulabbról érkezem!

D. Césár (pajzánul.) Mellyik nagy folyam melől? —

D. Guritan. A' távul éjszokról.

D. Césár. Én pedig távul déli térekről.

D. Guritan. Ezerkétszáz mérföldet utaztam be. —

D. Césár. Én pedig két ezret. Láttam barna, kék, fekete és zöld asszonyokat. Láttam az áldott szerencsés Algirt, a' kedves Tunist, 's azon kitömött törököket, kik minden városkapun diszlenek. —

D. Guritan. Játékot üzének velem, uram!

D. Césár. Engem pedig el is adtak!

D. Guritan. Én majd számüzettem!

D. Césár. 'S engem föl akartak akasztani!

D. Guritan. Neuburgba küldének engem, még pedig ravasz csel által, illy tartalmu levelkével egy szekrényben: „Tartoztasd minél tovább magadnál e' vén bolondot!”

D. Césár (hangosan kacagva.) Dicső! 's ki tévé ezt?

D. Guritan. De ki is tekerem érette d. Césár nyakát.

D. Césár (komolyan.) Ah!

D. Guritan. Ki, hogy megmutassa vitézségit, szolgát küldé hozzám maga helyett. Kimentés végett, mint mondá! Gyáva! Látni sem akarám a' szolgát, hanem börtönbe záratám 's urához jövék. Hol d. Césár de Bazan, azon szentelen, azon áruló! kit meg fogok ölni! hol van ő?

D. Césár (mindig komolyan.) Én vagyok az.

D. Guritan. Te! — Tréfálsz, uram?
 D. César. Én vagyok d. César.
 D. Guritan. Hogyan? Te is?
 D. César. Kétségkül én is!

D. Guritan. Uram, ha gyd el' szerepet.
 Igen untatsz engem, ha elmésnek hiszed magadat. —

D. César. Te pedig igen mulattatsz engem. Te nekem nagyon féltékenynek látszol. Én igen igen sajnállak, édes ur. Mert azon baj, melyet saját buneinkért viselünk, fájdalomsb' annál, melyet mások miatt szenvedünk. Mondom, uram, inkább szeretnék szegény lenni, mint fosvány, 's inkább szarvakat viselek, mintsem féltékeny legyek. Te pedig alkalmasint ez is vagy, és az is. Leikemre mondom, én még ma estére várom nődöt.

D. Guritan. Nőmet?
 D. César. Igen, nődöt!
 D. Guritan. Hiszen nem volt soha nőm!

D. César. Magad okozád e' zavart! Nem volt nőd? Ezen ember egy óranegyed óta viseli magát már úgy, mint jajgató férj, vagy siró tigris, még pedig oly jól, hogy jó tanácsesal akarék segíteni együgyűségén. De ha nem vagy férj, tehát mi jogod van magadat nevetségessé tenned?

D. Guritan. Jegyezd meg jól magadnak, uram, hogy ingerelsz engem!

D. César. Bah!
 D. Guritan. Ez már fölötte sok!
 D. César. Valóban?
 D. Guritan. Adózni fogsz ezért!

D. César (figyelmesen vizsgálja szemeivel d. Guritan cipőit, melyek elárasztvák tarka szalagokkal legújabb divat szerint.) Hajdan fején viselék a' szalagokat, most mint látom, udvariass' a' divat, 's a' cipőkhez bocsátkozik le, és a' lábakat ezifrázza föl. Már ez valóban szép. —

D. Guritan. Menjünk küzdeni.
 D. César (egykedvűleg.) Véled?

D. Guritan. Te nem vagy César; ez azonban az én dolgom, 's veled akarom megkezdeni a' bajvívást.

D. César. Jól van. Vigyázz, hogy ne végezd általam.

D. Guritan (a' kardok egyikét átnyújtja neki.) Gyáva kérkedő! Gyorsan!

D. César (elveszi a' kardot.) Tüstént. Midőn jó párviadal kínálkozik nekem, nem szoktam elbocsátani. —

D. Guritan. A' fal mellett. Az uteza néptelen. —

D. Guritan (a' padlaton próbálja kardja hegyét.)
 D. César. Téged azután öllek meg.

D. César. Valóban?
 D. Guritan. Bizonyosan.

D. César (szinte hajslogatja kardját.) Bah! Kétlőnk közül egyik meghal, kérlek öld meg előbb d. Csésart.

D. Guritan. Menjünk! (Eltávoznak. Lépteik elhangzanak. Egy kis rejtett ajtó megnyílik jobbról a' falban, melyen d. Salluste lép be.)

Hatodik jelenet.

Don Salluste (sőtözöldült öltözetben, gondolat látszik elfoglalva lenni, 's nyugtalanul tekint körül, minden felé figyelve.) Semmi készüllet! (Meglátván az étellel, 's üvegekkel rakott asztalkát.) Mit jelent ez? (D. César és Guritan távozó lépteit hallván.) Milly zaj ez? (Gondolkozva jár föl 's alá az előszínen.) Gudiel ma reggel távozni látván az apródot, követé lépteit. — Az apród Guritanhoz ment. — R. Blast nem látom. — 'S ezen apród... Sátán! Ez valami ellencsel! Igen, ez intés, melyet Guritan viend meg a' királynénak. A' némáktól nem tudhatni meg semmit! — Hah! hogy előre nem juttott eszembe ezen d. Guritan! (D. César visszatér. Kezében kardot tart, melyet beléptekor karszékre vet.)

Hetedik jelenet.

Don Salluste. Don César.

D. César (az ajtó küszöbén.) Ah, előre gyantám. Itt vagy tehát, vén ördög?

D. Salluste (visszafordulván, mintegy kövé változik.) D. César!

D. César (keresztbe vetett karokkal 's hangos kacajjal.) Te valami szörnyű tettet koholsz, és nemde én e' pillanatban mindent elrontok? Közepébe léptem finom szövényednek!

D. Salluste (félre.) Minden elveszett!
 D. César (kaczag.) Reggel óta rombolom már széllyel hálódat. Terveid egyikének sem szabad sikerulni. Végtelenül leronték mindent. Ez igen mulatságos. —

D. Salluste (félre.) Ördög! ugyan mit tehete?
 D. César (mindig hangosabban kaczag.) Embered a' pénzszákkal, — ki azon bizonyos dolog miatt jött, — tudod kitől, — 's tudod miért! — (Kaczag.) Véghez vittük a' dolgot.

D. Salluste. Mikép?
 D. César. Leitattam őt.
 D. Salluste. De a' pénz, mely nála volt?
 D. César (főnséggel.) Azt többek közt elosztám; hölgy 's barátim között.
 D. Salluste. Helytelenül gyanuskodol; . . .

én —
 D. César (zsebeit csörgetve.) Zsebeimet is megtöltém, hallod? (ismét nevet.) Hiszen te jól tudod, azon hölgy. . . !

D. Salluste. Oh!
 D. César (észre vévén rettegését.) Kite igen jól ismeresz. (D. Salluste legnagyobb feszültséggel figyel, d. César pedig folyvást kaczag.) Ki duenát küld hozzám, egy utálatos szakállas, veres orru vén dadát.

D. Salluste. Miért?
 D. César. Hogy zaj nélkül 's okosan tudja meg, vajjon valóban d. César fog-e reá ezen éjjel várakozni?

D. Salluste (félre.) Ég! (Hangosan.) Mit feleltél?

D. César. Igen is, mondtam, én fogok reá várakozni.

D. Salluste (félre.) Talán nincsen még minden elveszve!

D. César. Végre, nagy hős kapitányodat, kinek, mint kün a' réten mondá, neve Guritan,

(d. Salluste fölündulni látszik,) azon bölcs embert, ki ma reggel látni sem akará d. César szolgáját, 's nem hallgatá meg üzenetét, és ki most ide jött számadásra vonni engemet. . .

D. Salluste. Jól van, mit cselekvél vele?

D. César. Megolém, mint valami libát.

D. Salluste. Valóban?

D. César. Igen, most adja ki lelkét kün, a' fal mellett.

D. Salluste. Bizonyosan tudod, hogy meghalt?

D. César. Félek, hogy igen.

D. Salluste (félre.) Ujra éledek! Hála az égnek, ő nem ronta el semmit! Sőt ellenkezőleg. De mégis utasítsuk el őt. Rázzuk le magunkról a' durva segítőt. A' pénz nem tesz semmit. (Hangosan.) E' történet különös. Nem láttál senkit mást!

D. César. Nem. De látni fogok. . . Folytatom beszédemet. Nevemmel nagy zajt akarok most támasztani a' városban. Kitűnő boitránkozást akarok okozni. Légy nyugott.

D. Salluste (félre.) Ördög! (D. Césarhoz közelítve, hangosan.) Tartsd meg a' pénzt, de hagyj el e' házat.

D. César. Ugy? 'S te majd kisérőkrül fogsz gondoskodni? Ismerjük szokásodat. Aztán majd elérne ismét azon kedves végzés, hogy kék boltozatodat csudáljam, oh földközi tenger? Nem kell.

D. Salluste. Higy szavammak!

D. César. Nem. Egyébiránt e' börtönpalotában valamely tervét gyanítom árulásodnak. Az egész udvari cselszövény kettős lajtorja. Az egyik oldalon megkötözve, hallgatva és szomorú tekintettel nézel föl a' bűnös, a' másikon pedig a' böhér. A' böhér szükségkép te vagy.

D. Salluste. Hah!

D. César. De én megrántom a' lajtorját, 's te leesel.

D. Salluste. Esküszöm. . . .

D. César. Minden veszély daczára elvárom a' kaland végét. Ismerem erődet 's ügyességedet, bátya, és tudom, hogy két, három bábót is föl tudsz ugyanazon fonatra akasztani. Ime, egyik én vagyok, 's itt maradok!

D. Salluste. Hallgass meg. . .

D. César. Pusztá ékesszólás. Ah! te eladattál engem afrikai martalócoknak! Ál-Césart gyártottál belőlem itt! Nevemet lealjasítád!

D. Salluste. Véletlenség!

C. César. Véletlenség? Olly étel ez, melyet gazfiak főznek, 's ostoba tokfejűk nyelnek el. Semmi véletlenség! Annál rosszabb, ha terveid megsemmisülnek! De én meg akarom menteni azokat, kiket te itt meg akarál rontani. Lekialtoltam nevedet az ablakon. (Fölkapaszkodik az ablak előfalára 's letekint.) Halljátok! Ah! épen most jönnek erre alguazilek. (Kidugja kezét a' vas rostélyzaton, 's kiált.) Holla!

D. Salluste (magán kívül, az előszínen, félre.) Minden veszte van, ha megismerteti magát velük. (Az alguazilek egy alcade vezérlete alatt belépnek. D. Salluste legnagyobb zavarban. D. César diadalmas tekintettel közelít az alcadehoz.)

Nyolczadik jelenet.

Előbbiek. Alcade, Alguazilek.

D. César (az alcadehoz.) Szóbeli kihallgatásodban meg fogod jegyezni. . .

D. Salluste (az alcadehoz, d. Césarra mutatva.) Ime itt a' híres tolvaj, Matalobos!

D. César (bámulva.) Micsoda?

D. Salluste (félre.) Mindent megnyerek, ha huszonnégy órát nyerhetek. (Az alcadehoz.) Ezen ember fényes nappal merészkedett e' falak közé lépni. Ragadjátok meg a' rablót. (Az alguazilek megfogják d. César.)

D. César (dühösen d. Sallustehez.) Alázatosan köszönöm, te szentelenül tudsz hazudni.

Alcade. Ki hívott bennünket?

D. Salluste. Én.

D. César. Istenemre! már ez sok!

Alcade. Csöndesség! Még ellenkezni mersz?

D. César. Hiszen én d. César de Bazan vagyok!

D. Salluste. Don César? . . Tekintsék csak meg köpönyegét, ha úgy tetszik. Gallérán e' szót látandják: „Salluste.“ Ezen köpönyegét épen most lopá. (Az alguazilek lerántják róla a' köpönyegét, 's az alcade megvizsgálja.)

Alcade. Ugy van.

D. Salluste. 'S a' mellény, mellyet visel.

D. César (félre.) Oh! átkozott Salluste!

D. Salluste (folytatólag.) Albe grófé, kitől ellopá. . . (A' bal ujj himzett hajtókájára mutat.) Itt ezimere.

D. César (félre.) Meg van babonázva.

Alcade (a' czimert vizsgálva.) Ugy van; a' két arany torony. . .

D. Salluste. 'S aztán a' két üst. Henrik és Guzman. (D. César, ki akarván magát szabadítani az alguazilek kezei közül, pénzt ejt ki zsebeiből. D. Salluste mutatja az alcadenak, mikép vannak azok megtömve.) Ugyan, így szokták-e böcsületes emberek magokkal vinni pénzüket?

Alcade (fejcsóválva.) Hm!

D. César (félre.) Meg vagyok fogva! (Az alguazilek megragadják őt, 's elveszik pénzt.)

Egy alguazil (d. César zsebeit motozva.) Ime levelek!

D. César (félre.) Oh! a' gróf szerelmes levelekéi, mellyek mindenütt velem utaztak.

Alcade (a' leveleket vizsgálva.) Mi ez? Különböző kéziratú levelek. . . ?

D. Salluste (a' borítékra figyelmeztetve őt.) Mind Albe grófhöz intézvék.

Alcade. Valóban!

D. César. De. . .

Alguazilek (kezeit kötözve.) Fogva vagy. Milly szerenese!

Egy alguazil (belépve, az alcadehoz.) Uram, egy meggyilkolt ember fekszik kün.

Alcade. Ki a' gyilkos?

D. Salluste (don Césarra mutat.) Ez!

D. César (félre.) Átkozott párviadal!

D. Salluste. Beléptekor kardot tartá kezében. Ime ott van.

Alcade (vizsgálja a kardot.) Véres. — Jól van. (D. Césarhoz.) El veled.

D. Salluste (d. Césarhoz, kit az algauszilek elvezetnek.) Jó estét, Matalobos!

D. César (egy lépést tevén feléje, éles tekintettel.) Tökéletes gazember vagy!

Ötödik felvonás.

Tigris és oroszlán.

Személyek:

Ruy Blas.
D. Salluste.

Királyné.

(Ugyanazon szoba. Éj. Az asztalon lámpa. A' függöny felgördültekor R. Blas egyedül van. Egyéb ruházatát hosszú fekete felkötös tartja rejtve.)

Első jelenet.

Ruy Blas (egyedül.) Vége mindennek. Az álom elmúlt, 's alakjai eltűntek! Egész estig jártam végig czél nélkül az utcákon. Most újra reménylek. Nyugott vagyok. Éjjel jobban gondolkozhatni. A' fejet kevésbé terheli a' zaj. Semmi rendkívüli, rémitő nincsen e' fekete falak között; a' bútorok rendszerben vannak, a' kulcsok a' szekrényekben, 's a' némák már rég óta alszanak. A' ház valóban igen csöndes. Oh! igen, nincsen semmi ok zavarra. Minden jól megy. Apródom igen hü. D. Guritan bizonyosan szinte az, tudván, hogy a' királynéről van szó. Oh istenem! Nemde áldhatlak, hogy hozzá juttatád intésemet, 's hogy ótalmaoznom segítéd azon anygalt, jó 's igazságos isten, 's elámitnom Salluste-ot; hogy a' királynénak már nincsen mitől rettegnie, hogy többé nem szenved, 's hogy én meghalhatok? (Kebőlül üvegesét vesz ki, 's asztalra teszi.) Igen, halj meg már most gyalázatos, és zuhanj a' mélységbe! Halj meg, mikép az tartozik meghalni, ki vétékért bűnhődik. Halj meg e' házban aljasan, nyomorultan és egyedül! (Fölbontja fekete öltönyét, mely alatt az első felvonásban viselt szolgaruha fűdi testét.) Halj meg e' szolgaruhában, meggyaláztatva. (Bútor emel a' rejtett ajtó elibe.) Isten, ha eljövend majd áldozatát nézni azon ördög, ne lépjen be legalább e' borzasztó ajtón! (Visszatér az asztalhoz.) Oh! az apród bizonyosan honn találta d. Guritant, hiszen reggeli nyolcz óra előtt ment el. (Tekintetét az üvegesre függeszti.) Magam mondtam ki itéletemet 's készítém el a' büntetést, és magam fogom fejemre emelni koporsóm súlyos födelét. Most örömmel gondolom, hogy nincsen fölöttem senki. Bukásom ellen nincsen gyógyszer. (Karszékre ül.) Ó szeretett engem! — Istenem, segíts, mert elhagy hátróságom! (sir.) Oh! bár békében hagytak volna bennünket! (Kezébe rejtí fejt, 's hangosan zokog.) Istenem! (Fölemeli fejt, 's megpillantván az üvegesét, mintegy ábrándozva beszél.) Azon ember, ki ezt nekem eladá, e' hónap mai napját tudakolá tőlem. Én nem tudám neki megmondani. Fejem zavart. Az emberek gonoszak. Te meghalsz, 's nem fog sajnálni senki! — Mennyit szenvedek! Ó szeret engem! 's milly kin tudnom, hogy elmult dolgokat soha nem idézhetni többé vissza! — Nem fogom őt soha többé látni! Nem a' kezét, melyet megszoríték; nem az ajakat, mely homlokomat érinté. . . . Imádoit anygal! Szegény anygal! Meghalok! Vigasztalás nélkül halok meg! Öltözete, melynek min-

den redője kellem, lába, mely lelkemet remegteté meg, midőn mellettem elshaut; szeme, melyben ingadozva ittasultak tekintetim; mosolya, szava. . . — Ezeket én soha többé látni, soha hallani nem fogom! 'S lehetséges ez? Soha! (Kezét rettegve nyújtja az üveges után, azon pillanathan, midőn göresösen megragadja azt, a' fenékszini ajtó megnyílik, 's a' királyné belép fehér öltözetben és sötétzsinu köpönyegben, melynek csuklyája vállaira esik, 's a' halvány arczot láthatóvá teszi. Kezében orlampa, melyet földre tesz, 's gyorsan R. Blasoz siet.)

Második jelenet.

Ruy Blas. Királyné.

Királyné (belépven.) D. César!

R. Blas (ijedtség jeleivel fordul vissza, 's hirtelen elfűdi fekete öltönyével szolgaruháját.) Istenem! Ó! — Az iszonyu hálóba jutott, 's fogva van! (Hangosan.) Aszszonyom!

Királyné. Mit jelent ezen ijedtség hangja?

R. Blas. Ki hívott meg ide?

Királyné. Te

R. Blas. Én? Hogyan?

Királyné. Tőled, magadtól. . .

R. Blas (sürgetőleg.) Szólj gyorsan.

Királyné. Jött a' meghívás, levélben.

R. Blas. Tőlem?

Királyné. Saját kezeddél irtad.

R. Blas. Hah! fal ellen kell rohannom fejemmel! Én nem irtam! Istenemre, én nem irtam!

Királyné (kivész kebléből egy levelet 's átnyújtja neki.) Olvasd tehát! (R. Blas legnagyobb fölindulással fogadja el a' levelet, a' lámpához fordul, 's olvas.)

R. Blas (olvas.) „Fejem fölött szörnyu vihar dühöng. Egyedül királyném képes legyőzni a' vérszt. . .“ (magán kívül vizsgálja a' levelet, 's nem képes azt tovább olvasni.)

Királyné (folytatja az olvasást, 's ujjával a' sokrokra mutat.) „Ha ma este látogatásomra jó házamba. Ha nem, — el vagyok veszve.“

R. Blas (akadozó hangon.) Hah! milly árulás! E' levél!

Királyné (folytatja az olvasást.) „Az oldalajtón lépj be, 's az éji sötétségben nem ismerend meg senki. Hiv szolgálja nyitand ajtót.“

R. Blas (régre.) E' levélről megfeledekzem. (A' királynéhoz iszonyu hangon.) Távozzál innen!

Királyné. Hiszen eltávozom, d. César. Oh istenem! Milly különös vagy te! Mit vétettem?

R. Blas. Oh ég! mit vétettél? El vagy veszve!

Királyné. Hogyan?

R. Blas. Nem magyarázhatom meg. Fuss gyorsan!

Királyné. Nem értek. Hogy semmit ne mulasszak el, biztosításul egy duenát küldék hozzád ma reggel. . .

R. Blas. Isten! Minden pillanathan látom már szivedet vérzeni, 's elröpülni érzem éltedet a' mély seben. Fuss!

Királyné (mintegy meglepetve valamely váratlan gondolattól.) Lelkesítve érzem magamat szivem vonzalmitul. Valamely gyászos pillanat fenyeget téged. Veszélyid elől távolítani akarsz engem? — Én itt maradok.

R. Blas. Ah! példátlan gondolat! Istenem! Illy órában 's illy helyen!

Királyné. E' levél tőled jött. 'S azért. . .

R. Blas (kétségbe esve emeli ég felé karjait.) Isteni jószág!

Királyné. Te távoztatni akarsz engem?

R. Blas (megragadja kezét.) Hallgass meg!

Királyné. Gyanítok már mindent. Első pillanatban megírad hozzám e levelet, 's aztán. . .

R. Blas. Én nem irtam neked. Én ördög vagyok. Fuss! szegény gyermek, te magad menél a kiterített hálóba! Hidd, hogy minden oldalról pokol ostromol téged! Nem találok tehát semmit meggyőzőhetésedre? Figyelj, 's hallgass meg engem; én szeretlek, te ezt jól tudod. Szívemet is kitépném keblemből, ha élteted megóhatnám attól, mi ellene koholtál! Oh én szeretlek! Fuss innen!

Királyné. D. César! . . .

R. Blas. Oh! el innen! De most emlékezem csak, ajtót nyitának előtted itt?

Királyné. Igen.

R. Blas. Sáfán! Kicsoda?

Királyné. Valamely álarcos, ki fal mellé vonulva állott.

R. Blas. Álarcos? Mit mondott azon ember? Termete magos? Kicsoda azon ember? Kérlek, szólj már! (Egy fekete öltönyű álarcos férfi jelenik meg a fenékszíni ajtóban.)

Álarcos. Azon ember én vagyok! (Leveszi álarcsát. D. Salluste ő. A' királyné 's R. Blas rettegve ismernek rá.)

Harmadik jelenet.

Előbbieik. Don Salluste.

R. Blas. Nagy isten! Fuss, asszonyom!

D. Salluste. Arra már nincs idő. Neuburg asszonyág nem királynéja többé Spanyolországnak.

Királyné (magán kívül.) D. Salluste!

D. Salluste (R. Blasra mutatva.) Most társnője vagy ezen embernek.

Királyné. Nagy isten! Milly szörnyű árulás! És d. César. . .

R. Blas (kétségbe esve.) Hah, asszonyom! Mit cselekvél!

D. Salluste (lassu léptekkel közelít a' királynéhez.) Fogva tartlak. De nyájason akarok szólni fölségeddel, mert harag nélkül állok itt. Én — hallgass és semmi zajt ne üss — egyedül találtalak d. César lakásán, szobájában, éjfélok. E' tett egy királynétől igen sok, 's nyilvánosságra jutván, elég, hogy Rómában megsemmítsék a házasságot. A' szent atya gyorsan leend értesítve erről. De ha ajánlatomban megegyezel, minden titokban maradhat. (Zsebéből hártvát vesz elő, kibontja, 's mutatja a' királynének.) Tedd nevedet ezen irat alá, mely urunkhoz, királyunkhoz szól. A' főkamrás által a' főjegyzőhöz küldendem azt. Azután — (az ablak alá mutatva) itt alant arannyal terhelt kocsí áll. Távozzatok el mindketten tüstint. Segédetek leszek. Minden nyugaltság nélkül utazhattok Toledo 's Alcantara felé Portugáliába. Menjetek, hová akartok, nekünk mindegy. Szemeinket behunyjuk. — Engedelmeskedjetek. Esküszöm, hogy e' pillanatban csak én tudom e' kalandot; de ha ajánlatomat visszautasítjátok, holnap egész Madrid tudni fogja azt. (Az asztalon álló írószerekre mutat.) ASSZONYOM, minden van itt, mi írásra szükséges.

Királyné (megsemmítve karszékre rogyik.) Hatalmában vagyok!

D. Salluste. Nem kívánok töled egyebet, mint megegyezéseted, hogy a' királyhoz vihessem ezt. (Lassan R. Blashoz, ki folyvást mozdulatlanul hallgat, mint mennykőtül lesújtott.) Engedel végezem, barátom, éretted dolgozom. (Királynéhez.) Ird alá.

Királyné (reszkette, félre.) Mit tegyek?

D. Salluste (lehajolván a' királynéhez, tollat nyújt neki.) Gyorsan! Mit vesztesz egyebet a' koronánál? Boldogságot nyersz, ha elveszted a' trónt. Emberről mindnyájan alatt várnak. Ők nem tudnak erről semmit. Minden csak hármunk között történik. (Ujjai közé törekszik nyomni a' tollat, melyet a' királyné nem utasít vissza, de nem is fogad el.) Hamar! (A' királyné határozatlanul 's rettegve tekint rá.) Ha alá nem írod most, úgy tenmagadat bünteted. Botrány, gyalázat és kolostor!

Királyné (erőtlenül.) Oh istenem!

D. Salluste (R. Blasra mutatva.) César szeret téged. Ő méltó hozzád. Böcsületemre, ő nagy házból származott. Rangja majd fejedelmi; hatalmas ur ő berezek 's lapály felett. Olmedoi herceg, Bazan, és spanyolországi grand... (A' hártvát a' királyné elébe teszi, ki, mint látszik, kész azt aláírni)

R. Blas (mintegy rögtön magához térve.) Nevem Ruy Blas, 's bérzsolga vagyok! (Kirágnadja a' királyné kezéből a' tollat, 's a' hártvát eltépi.) Ne ird alá, fölséges asszonyom! — Valahára kimondám! Megfukok!

Királyné. Mit hallok? — D. César!

R. Blas (levetvén felköntösét, mutatja szolgaruháját. Kardja ninesen.) Mondom, hogy nevem Ruy Blas, 's bérzsolgája vagyok ezen embernek! (D. Sallustehez fordulva.) Mondom, hogy már elég itt az árulás, és hogy nem akarom szerecsémet! Köszönöm! Ah! hiában suttogsz szép szókat fulemb! Mondom, itt már az idő, hogy végre fölbredjek álmombul, melybe átkozott merényed taszította, 's hogy én e' helyről többé nem távozom, és hogy mi ketten, uram, gyalázatos egyesülést ünneplünk, én szolgaruhában, te szolgálókkal!

D. Salluste (hidegen a' királynéhez.) Ezen ember valóban bérzsolgam. (R. Blashoz parancsolólag.) Egy szót sem többé!

Királyné (kétségheesve kiált föl 's kulesolja össze kezét.) Igazságos ég!

D. Salluste (folytatólag.) Csakhogy már nagyon is sokat monda. (Keresztbe vetvén mellén karjait, dörgő hangon.) Jól van. Mondjunk el tehát mindent. Mit gondolkod is ezzel? — Boszum tökéletesen sikerült. (Királynéhez.) Mit gondolsz? Hitemre mondom, kaczagni fog Madrid! Te számúzel engem, én trónodról taszítlak le! Udvarodbul eltírtál, 's én az országból üzlek el, 's dicsékszem tettemmel! Te nőül ajánlad nekem komornádat! (Hangos kacajjal.) Ime, én bérzsolgámat szerelmesül ajándekozám neked. Férjeddé is teheted őt; igen, minden bizonyul: szive leend legfőbb kinedes! Oh! a' király épen nem bánja tetteidet! — (Kaczag.) Azért tevéd őt herczeggé, hogy herczegnő lehess! Hah! te megsemmítél, meggyaláztál, 's lábaid alá taposál engem, 's mégis nyugottan bátorokdál aludni, dőre te! (Mig ezeket mondá, R. Blas a' fenékszíni ajtóhoz megy, 's bezárván azt, észrevétlenül lassu léptekkel közelít. Azon pillanatban, midőn d. Salluste elvégzi beszédét, 's gyűlölség és diadal tüzes tekintetét fűgöszi a' királynéra, hátulról kirántja hüvelyéből a' marquis kardját.)

R. Blas (dühösen, kezében d. Salluste kardját villogtatva.) A' mint látom, te meggyalázni jöved ide királynédát! (D. Salluste az ajtó felé rohan, R. Blas elállja utját.) Oh! ne erre, uram, — ne fárszd magadat, az ajtó rég zárva már. — Marquis, ezen napig mególtalmazott téged a' sátán, de ha kezemből akar kiszakasztani, ám mutassa magát! Most rajtam a' sor. Osszezum a' kigyót, midőn előmbe jő! Nem jöved ide be senki, sem embereid, sem maga a' pokol! Tajtékozva taposlak vas sarkam alá! — Ezen ember sértőleg szöla hozzád asszonyom? Megmagyarázom neked a' dolgot. Ezen embernek nincsen lelke; ő megnevezhetlen szörny! Tegnap kaczagva কিনza engem, 's vidor kedvvel zústa össze szívemet! Ó az ablakot parancsolá betennem, 's én megtevém és szenvedék! Könyörögtem! Sirtam! Többet nem mondhatok. (A' marquishez.) Tetteidről számolsz e' végpillanatokban. Okoskodásdra nem figyelek, 's azokül nem is értem azokat. — Ah gyalázatos! te királynédát, ezen imádra méltó asszonyt, az én jelenlétemben merészléd bocsáteleníteni! Csudádom, hogy mint okos ember általam ezt szó nélkül vélhetéd eltürendni! Figyelj! Ha valaki, legyen az bár főúr, gazli, vagy koldus, bizonyos borzasztó 's hallatlan vétket követ el! akkor minden embernek, nemesnek, 's pórnak joga van uton, utfélen szemei közé pókni véleményét, 's kardot, kést vagy fejszét ragadni föl ellene! ... Istenemre, én szolgálva vagyok! Mikor leendek hóhér?

Királyné. Meg akard ezen embert ölni?

R. Blas. Gáncsra méltó vagyok, hogy előtéd akarom teljesíteni köteletségemet, fölséges asszonyom. De e' dolgot itt kell elfojtani. (A' kis szoba felé taszítja d. Salluste-ot.) Készülj, uram, menj 's könyörögj istenedhez.

D. Salluste. Ez gyilkosság!

R. Blas. Gondolod?

D. Salluste (kétségbe esve, dühösen jártaja körül tekintetét.) Nincs szabadulás e' falak közül! Fegyver nélkül vagyok! (R. Blashoz.) Adj kardot!

R. Blas. Marquis, te tréfálsz. Uram, nemes vagyok én? Párviadal! Gyalázat! hiszen csak szolgád egyike vagyok, arany himzetű vörös ruhába burkolva. Olly nyomorult ember, kit megveretnek, 's tova üznek szabad kény szerint, — 's ki most megölnéd téged. Igen is, kegyelmes uram, én megöllek, érted? Megöllek, mint gyáva, gyalázatos kutyát!

Királyné. Kegyelem!

R. Blas (a' királynéhez, megragadván a' marquist.) Fölséges asszonyom, itt csak bosznak van helye. Az ördögöt már nem mentheti meg az angyal!

Királyné (letérdel.) Kegyelem!

D. Salluste (kiált.) Gyilkos! Segítség!

R. Blas (kardot emelve.) Kész vagy valahára?

D. Salluste (reá rohan 's kiált.) Orgyilkos által halok meg! Ördög!

R. Blas (a' kis szobába taszítja őt.) Büntetésül halsz meg! (Elhútnék a' szobába, az ajtózárt lecsattan mögöttük.)

Királyné (egyedül maradván, félholtan karszékre rogyik.) Ég! (Pillanatnyi csönd. R. Blas megjelenik halványon 's kard nélkül.)

Negyedik jelenet.

Királyné. Ruy Blas (ingadozva, közelít a' királynéhez, ki mozdulatlanul ül, 's végre térdre hull előtte lesültött szemekkel, mintegy nem merészelvén tekintetét reá emelni.)

R. Blas. (súlyos és erőltetett hangon.) Most fölséges asszonyom, hozzád kell szólanom. — Soha többé nem lépek elődbe, de most szabadon kell beszélnem. Én nem vagyok olly igen vétkes, mint gondolod. Érzem, hogy árulásom, mikép azt nevezted, szükségképp iszonyunak tetszik előtéd. ... Oh! nem könnyű ezt elmondanom. 'S lelkem mégis nem aljas. Tetteim böcsületességen alapszanak. ... Csak szerelem tántorította el. Én nem ótamozom magamat. Jól tudom, hogy segélyeszközt kellett volna keresnem. A' hiba már megtörtént! De mindegy, én mégis híven szerettelek!

Királyné. Uram! ...

R. Blas (folyvást térdelve.) Ne rettegj, nem közelítek hozzád soha. Csak pontrul pontra mindent meg akarok fölségednek mondani. Oh! hidd, lelkem nem bocsélni! Ma mint örült futék egész nap föl 's alá az utcákon. Bámulva tekintének utánam az emberek. Azon körüláz előtt, mellyet alapítál, futólag érzém őrgjengésem között, hogy egy szegény asszony szó nélkül törle le homlokomról a' kínos veríték csöppeit. Légy irgalmas irántam! Istenem, szívem megreped!

Királyné. Mit akarsz?

R. Blas (összetett kezekkel.) Hogy megbocsáss, asszonyom!

Királyné. Soha!

R. Blas. Soha? (föáll 's lassan az asztalhoz közelít.) Valóban?

Királyné. Nem, soha!

R. Blas (az üvegcsét föveszi az asztalról, ajkihoz emeli, 's egyszerre kiüssza.) Szomoru láng, szünnj meg égni!

Királyné (föáll 's hozzá siet.) Mit cselekvél?

R. Blas (leteszi az üvegcsét.) Semmit! Szenevadásimnek vége! Semmi! Te megátkozál engem, 's én áldalak! Ez az egész.

Királyné (rémülve.) Don César!

R. Blas. Ha meggondolom, szegény angyal, hogy te szerettél engem!

Királyné. Milly szörnyű ital volt ez? Mit cselekvél? Mondd meg! Szólj! Felelj! César, megbocsátok! Szeretlek, 's hiszek szavaidnak!

R. Blas. Az én nevem Ruy Blas!

Királyné (átkarolja őt.) Ruy Blas, megbocsátok! De mit cselekvél! Szólj, parancsolom! Nem mérég volt ezen iszonyu ital? Szólj!

R. Blas. Igen is mérég volt! De szívem örömré lobban. (Átkarolva tartja a' királynét, 's égre emeli szemeit.) Engedd oh igazságos isten! hogy e' szegény szolga megáldhassa a' királynét, mert ő vigasztalá szívemet, éltemben szerelme, halálomban irgalma által.

Királyné. Mérég! Istenem! Én öltem meg őt! Szeretlek! 'S ha megbocsátottam volna? ...

R. Blas (gyöngülten.) Ugyan ezt valék teendő. (Szava elhal, a' királyné karjai közt tartja őt.) Nem volt szabad tovább élnem! Isten veled! (Az ajtóra mutat.) Fuss erre! Mízen titokban fog maradni. — Én meghalok! (Lerogyik.)

Királyné (reá veti magát.) Ruy Blas!

R. Blas (föteszmél.) Köszönöm! (Meghal.)

V é g e.

Hidik füzet.

Május, 1839.

Peleskei notárius,

Bohózat 3 szakaszban 4 felvonással, írta Gaal József.

Első szakasz.

Nagy - Peleske.

Személyek:

Nagy-Zajtai Zajtay István,
nagy-peleskei notárius
Szathmár megyében.
Klára, felesége.
Baczur Gasszi, pesti korhely.
Peleskei bíró.

Peleskei rector.
Kisbíró.
Éji ór.
Bíróné.
Sütetség királynéja.
Tóti Dorka, gécci boszorkány.

Peleskei parasztek, 's parasztnők. Czigányok.

(Szabadhely Nagy - Peleskén; a' nép betódul,
Tóti Dorkát kötözve egy üstben beczipelik, hátul egy
rakásszalma.)

Első jelenet.

Kar. Fogva van már a' boszorkány,
Bár lovagla villám hátán
Szent Gellért felé,
Képe mint a' fonnyadt alma,
Készen itt a' borsószalma,
Vessük hát belé.

Asszonyok. Ó rontja régen már
A' tehenünket,
Véresre szinezte
Tiszta tejünket.

Dorka. Oh, ne legyen kőből durva szívetek.
Irgalmazzatok, peleskeiek!

Férfiak. Bűn lánya, kegyelmet
Kérj a' pokoltól,
Megmentjük a' földet
Rút babonádtól.

Kar. Fogva van már a' boszorkány, 's a' t.
(mint főnebb.)

Bíró. Tegyétek le a' katlant, de vigyázza-
tok, hogy a' boszorkány lába ne érje a' földet, kü-
lönben tüstént megszabadul a' sátán.

Dorka. De, bíró uram, hogy gondolhat en-
gem boszorkánynak, hiszen ha boszorkány volnék,
mindjárt megnyergelném bíró uramat, 's az ecesdi
várba lovagolnék rajta.

Bíró. Tudom, hogy megtennéd, pokolbeli faj-
zat; de a' katlanba szorítottunk, 's lábod a' földet
nem érhetvén, minden hatalmad elveszett, értek én
az e' féléhez, meg nem eszsz, ha tíz ördög volna is
benned. Megperzselünk.

Nép. A' lángha vele.

Dorka. Vigyenek legalább a' téns szolgálbi-
ró urhoz, vagy hivassák ide. A' vármegye ítélete
nélkül senkit sem szabad bántani.

Bíró. Illy boszorkány után a' varju sem károg.
Nép. Égessük meg!

Dorka. Lakolni fogtok.

Bíró. Vessétek a' szalmára, de hogy lába a'
földet ne érje.

Kisbíró. A' katlanból kiborítjuk a' szalma
tetejére.

Bíró. A' czigányok pedig tüstént gyujtsák
meg a' szalmát.

Dorka. Megbünteti kenteket a' felsőség.

Bíró. Azt mi jobban tudjuk. Vigyétek! (A' kat-
lant ismét felveszik, 's hátra a' szalma felé viszik.)

Dorka. Ugy fogtok a' pokolban égni, mint en-
gem most igazságtalanul megégettek.

Második jelenet.

Előbbiek. Zajtay. Gasszi. Zajtayné
(főllépnek.)

Zajtay. Megálljatok! (Megállnak Dorkával.)
Micsoda igazságtalan vakmerőség ez! Bíró uram,
illik-e illy hirtelenkedés egy magistratuális személy-
hez?

Bíró. Notárius uram, bizonyos, hogy a' banya
boszorkány, alig van egy köztünk, kinek kárt nem
tett volna. Egynek a' tehenét, másnak a' gyermekét
rontotta meg.

Nép. Ugy van.

Biró. Azért ősi szokás szerint, mint boszorkányt, megégetjük.

Nép. Tűzbe a' boszorkánnyal!

Zajtay. Hallják kentek! Ha valóban bűnös lenne is a' szerencsétlen, kentek nem büntethetik meg, az a' tekintetes nemes vármegye dolga, 's ha kentek többet tesznek, mint a' törvény engedi, lakolni fognak. De hallgassunk erről; azt mondják kentek, hogy ezen banyát more patrio, azaz ősi szokás szerint, mint boszorkányt, megégetik. Hanem én azt mondom, hogy boszorkányok nincsenek is a' világon, és ezt more patrio, azaz magából a' Corpus jurisból, mint egy magyar nemes emberhez illik, meg is tudom mutatni; — hallják kentek. Már könyves Kálmán dicső királyunk ex stirpe Arpadiana még 1100dik esztendőben Vencsellőn, tehát tekintetes nemes Szabolcs vármegyében, következőképp szomszédságunkban, tartott országgyűlésen, hoza egy törvényt, melly így szól: „De strigis vero, quae non sunt, nulla quaestio fiat,“ azaz boszorkányok ellen, minthogy azok a' földön nincsenek, pert indítani nem szabad. Ha már eleink ezelőtt 739 esztendővel illy böles törvényt hoztak, illendő, hogy mi is, mindeuképen böles nyomdokaikba lépjünk, és azt tegyük, mit a' Corpus juris, és egy böles király, kit bolcsesége miatt eleink könyves Kálmánnak neveztek, mondanak — A' ki pedig nem hiszi azt, mit eleink, és a' Corpus juris mondanak, az nem magyar. Hát hiszik-e már kentek, hogy nincsenek boszorkányok?

Biró. Ha könyves Kálmán, és notárius uram mondják, csak elhisszük, főkép ha még az a' Korpás ur is bizonyítja.

Zajtay. Corpus juris.

Biró. Vagy Corpus juris. Nem ismerem a' familiáját, e' vidéken semmit sem bír.

Zajtay. Hiszen könyv az, biró uram, mellybe a' törvények vannak írva.

Biró. Vagy úgy.

Zajtay. 'S most bocsássák el a' banyát.

Biró. Mégis jobb volna talán fogva tartani.

Zajtay. Miért? Mivel egynek, másnak a' gyermeke beteg lett? Az csak azért történt, mivel anyja nem vigyázott reá; vagy mivel egy tehénnek véres lett a' feje? Az némelly rosz füvektől származik, mint a' botánica tanítja. 'S gondolom, talán csak elhiszik már, hogy nincs boszorkány.

Biró. Már én tökéletesen hiszem, hogy a' földön egy boszorkány sincs; de meglátja notárius uram, hogy ez — mégis boszorkány.

Gazsi. Mit beszél biró uram? Hajdanában meglehet, hogy vénasszonyok voltak boszorkányok, 's azok bolonditák el a' világot; de már most azoktól nem kell félni, bár az ifjaktól birnök megőni magunkat.

Zajtay. Bocsássátok el. (Dorkát elbocsátják.)

Dorka. Hálálja meg notárius uramnak az ég. (Félre.) Vigyen el az ördög.

Zajtay. Lóduljon kend, 's ne tegye magát többé gyanussá a' nép előtt. (Dorka elvonul.) Kentek pedig jőjenek hozzám egy kis vacsorára, születésem napját ünnepelni, 's Baczur Gáspár ur barátságától, ki holnap visszautazik Pestre, elbucszni.

Mind. Szivesen. (El mind, Dorka előlép.)

Harmadik jelenet.

Dorka (egyedül.)

Nincs boszorkány? Várj te átkozott notárius, te azt mered tanítani, hogy boszorkányok nincsenek, ezért nyakadra hoztad az egész fajt. Éltemet megmentéd, de fajomat akartad kiirtani, és mesterségemet; ezért meglakolsz. Azt állítani, hogy nincsenek boszorkányok! Ez reánk nézve a' legveszedelmesebb tanítás, mert míg égetnek bennünket, addig az ostoba világ elhiszi, hogy vagyunk, és reszket; de ha létünkön kételkedni kezd, oda lesz tekintetünk. Hát irtsuk ki e' gyomot. Már besötétült, és épen a' kereszton állok. — Éjszakának hatalmas királynéja! halhatatlan Hecate, jelenjél meg, hű szolgálad könyörög! (Dörgés.)

Negyedik jelenet.

Éjkirályné, (föld alól jelenik meg.) Dorka.

Királyné. Ki vagy te sár magzatja a' parányi földnek, ki álmunkat zavarni mered?

Dorka. Legalázatosabb szolgálad Magyarországból, Tóti Dorka, géczy boszorkány, itt Szathmár vármegyében.

Királyné. Magyarország? Miféle föld az, előttünk ismeretlen?

Dorka. Fölséges asszonyom, nem ismernéd ezen földet, pedig roppant birodalmad első tartományai közé tartozik. Magyarország szép föld, melylyen mindenféle nemzetek laknak, még magyarok is, mindenféle nyelveken beszélnek, még magyarul is.

Királyné. Mi panaszod?

Dorka. Vidékemen eddig czéhünk uralkodék, de most a' peleskei notárius hitetni kezdi a' néppel, hogy boszorkányok nincsenek, 's ezen hit semmivé tenné hatalmunkat; engedj meg sötét királyné, hogy kiírthassam ezen kártékony férget.

Királyné. Legyen meg. Három próbára felhatalmazlak ellene, 's ismét elalszom. (Elsütyed.)

Dorka. Elalut! Hadd aludjék, kezembe adta ellenségemet, 's boszut állok rajta, olyan igazán, mint hogy apám vasas német volt. (El.)

Változás.

(Utcza Nagy-Peleskén a' notárius háza előtt.)

Ötödik jelenet.

Éji őr (énekelve jő.)

Ha Peleskén óra volna,
Már kilenczet kongott volna;
Igy azonban csak kiáltom,
Jó, ha épen eltalálom.
Ugy is este 's virradóra
Jobb nem tudni hány az óra,
'S óra minck lenne nekünk,
Csak azt látnók, hogy elkéstünk,
Igy magyarítható jóra,
Hogy Peleskén nincsen óra.

Dorka (föllép.) Jó hogy föllelém kendet, lélek szakadtában jövök Szathmárról, a' notárius

urnak levele érkezett a' postán, adja át kend neki.
(Atadja a' levelet.)

Ór. Jó lesz, oda adom. (El.)

Dorka. Megvan az első lépés; Pestre csalom a' notáriust, 's azután kitekertetem a' nyakát, olyan igazán, minthogy apám vasas német volt, még pedig, a' mint mondják, trombitás. (El.)

Változás.

(Szoba Zajtay házában.)

Hatodik jelenet.

Zajtayné. *Orgonista. Biróné. Rector. Férflak. Asszonyok. Gazsi.*

Gazsi (előlép.) Hah be szép volt hajdanában,
A' fokosnak fénykorában,
Pesten életünk;
Míg a' könyvek nem valának
'S bor között vígan folyának
Éjünk, reggelünk.
Már e' szép kor elvégeződött,
Elfajult, elmüvelődött
Mind az ifjúság;
Hugo Victor, Göthe, Börne,
Bár az oldalok kitérnek,
Néki a' világ;
'S a' ki velök nem haladtam,
Már talán magam maradtam,
Gúnyok tárgya én.
Hogyha látnak, kinevetnek,
Am de meg nem szelidítenek,
Erre esküvém.

Rector. Domine perillustris, hát ki az a' göthe bőre?

Gazsi. Ki az a' Börne, azt én nem tudom, 's ki az a' Göthe, azt kentek nem tudják, 's így quittek vagyunk.

Biróné. De bizonny, mi tudjuk, mi az a' göthe, hát vízi bogár.

Gazsi. Vízi bogár? — Az könnyen meglehet, mert mióta annyira divatba jött a' magyar ifjak között, azóta mind vizet isznak, — de hol van gazdánk, a' notárius ur?

Klára. Levelet kapott a' szathmári postáról, azt olvassa; mindjárt bejő.

Gazsi. Tehát minekutána gyülekezetünk olly fényes és tündöklő, illik tehát, hogy notárius urat is fényes és tündöklő beszéddel köszöntsük meg. Én e' végre készíték egy czifra beszédet, rithmusokkal, mint azt ama híres pesti poétától, Hódmezei Cserei Berei Farkas András barátomtól tanultam. Én tehát ezen oratiót, ha notárius uram kilép, elmondom, 's ha végeztem, vivátot kiáltanak.

Biróné. Csak kitetszik, hogy Pestről jött a' lelkem.

Klára. De már jó az uram.

Gazsi. Richtech! (Zajtay kilép az oldalajtón.)

Erőtesd magadat oh múzsám dallásra,
Egy híres embernek születő napjára,
A' kit én éneklek, az nem szegény pára,
Mert Nagy-Peleskének ő a' kancellárja.

Oh! pillants le tehát ég Nagy-Peleskére,
Nagy-Peleskén pedig a' helység telkére,
A' helység telkében notárius lelkére,
Notáriusoknak akadsz ott tükrére!

Mert a' mint nagy Sándor vezette hadait,
Columbus tengeren vitte hajóit,
Salamon kormányzá' zsidók országait,
Olly bölcsen intézi Peleske dolgait.

Azért jégesőként érjen ég áldása,
Záporban hulljon rád jónak áradása,
Házad legyen mindig szerencse lakása,
Földön szerencsédnek soh' se legyen mása.

Mind. Éljen notárius ur! Vivat!

Zajtay. Köszönöm ezen solemnis megfiztetést, 's azt minden kitelhető módon meg fogom hálálni; de most, mitűn már összejöttünk ünnepet ülni, mint a' régi krónikában anonymus Belae regis notarius mondja őseinkről „fecerunt magnum áldomás“ tehát én is úgy tartom, üljünk a' lakomához.

Klára. Tessék!

Zajtay (Gazsihoz.) Barátom uram! Én is Pestre megyek.

Mind. Pestre?

Zajtay. Igen, Pestre; most érkezék levelem a' szathmári postáról, mellyben Matócsy Gyuri pesti prokátor, 's hajdani tanítványom írja, hogy jöjnek fel, mert a' nagyméltóságu királyi Curiánál a' janitori azaz, az ajtonálló hivatal megürülvén, azt nekem megszerezheti.

Klára. 'S elhagysz engem.

Zajtay. Ha a' janitorságot megnyertem, eljövök értted, 's addig is legalább meglátogatom Sándor fiunkat, ki Pesten jurátuskodik.

Gazsi. Hát együtt utazunk?

Zajtay. Nem, mert uram öcsém a' szathmári örményekkel megy, 's már holnap, én pedig more patrio utazom, azaz, lóháton.

Gazsi. Lóháton? Hiszen az már kiment a' divatból.

Zajtay. Nem bánom; de atyáink is lóháton utaztak a' rakosi országgyűlésekre, 's mivel én is országos dologban járok, illő, hogy én is úgy menjek, azaz more patrio utazzam, 's ha lassan is, és későn, mégis csak fölérek lóháton Pestre.

Biró. De ki lesz aztán notárius?

Gazsi. Ha Zajtay ur janitor lesz, úgy én jövök Peleskére notáriusnak.

Biróné. Ah, jöjön el, hogy az isten áldja meg.

Gazsi. Eljövök. Ha notárius ur janitor lesz, bucsut veszek Pesttől 's a' Zrinyitől, úgy sincs többé nagy kedvem az ottani élethez.

Biró. Hát nem is gondolkozunk más notárius felől.

Gazsi. Itt a' kezem.

Biróné. Bár csak megnyerné notárius uram azon hivatalf.

Gazsi. Hát fogjunk a' lakomához. (Asztalhoz mennek 's isznak.)

Kar. Még ma folyjon ünnepeünk,
Holnap úgy is szétmegyünk.

Kántor. Elhagy már a' juratus,
Pestre megy a' notárius.

Kar. A' szerencse véle van,
Janitorrá lesz ottan.

Gazsi (Birónéhoz.) Hej babám én el megyek.

Biróné. Jaj a' szívem megped!

Gazsi. Asszonyi szívd nem reped,

Benne sok jó 's rosz fér meg.

K ar. Mig a' búsu nines jelen,
 Buslakodni esztelen.
 Rajta pohárhoz!
 Rajta igyunk!
 E' lakomához
 Vigadjunk.
 A' ki Pestre nem megyen,
 Jobbat az már mit tegyen,
 Inni legjobb, enni jó,
 Tudja azt, ki nem bohó.
 Jól tudja Nagy-Peleske,
 Hogy alunni kell este.
 Boldog az, ki itt marad,
 A' szokástól nem szakad,
 És nem bánva más baját,
 Itthon velünk felkiált!
 Rajta pohárhoz 's a' t. (mint főnebb; tánczba
 keverednek.)

Második szakasz.

Hortobágy.

Személyek:

Nagy-Zajtai Zajtay István,
 nagy-peleskei notárius
 Szathmár megyében.
 Megyebiztos.
 Sugár Laczi)
 Szekfű Bandi) haramják.
 Hat haramja.
 Hortobágyi csapláros.

Botos.
 Őt bojtár.
 Tiszafüredi biró.
 Vasas képlár.
 Őt vasas német.
 Tóti Dorka, géczí boszorkány.
 Zsuzsi.
 Panni.

(Ivószoba a' hortobágyi esárdában.)

Első jelenet.

Sugár Laczi. Szekfű Bandi. Haramják.
 Csapláros. Panni. Zsuzsi.

Haramják. Hej csapláros bort ide!
 Eljen a' bandánk' feje!
 Bort, bort, bort!
 'S érte a' ki nem iszik,
 Nyeljen, a' mig meghizik,
 Port, port, port!

A' ki őt nem tiszteli
 Üsd, .. mig a' hideg leli!
 Üsd, üsd, üsd,
 'S igyál pajtás, a' mig állsz,
 Ugy is a' mit itt találsz,
 Füst, füst, füst!

Csóköld a' lyánt, mig piros,
 Mert ha egyszer már koros,
 Jaj, jaj, jaj!
 És vigyázz hol tég a' tér,
 Mert a' hadnagy ha rád ér,
 Baj, baj, baj!

Laczi. Hát már senkit nem hoz a' fürgeteg!
 Kedvem telnék botra kelni. Legények! nines valaki
 köztetek, kinek kedve volna csonthait olyan lágy-
 gyá veretni, mint Zsuzsi szíve? —
 Zsuzsi. Hogy is ne! Hát ki mondta kendnek,
 hogy lágy a' szívem?

Laczi. Lágy a' szived, láng a' szemed, eszem
 azt a' kis lelkedet. (Megöleli, azután botját rázza.)
 Ki a' legény a' esárdában?

Bandi. Gondolom, mindnyájan; de te alkal-
 masint csak próbára akarsz tenni, hogy tisztelünk-e
 már mint új kapitányunkat?

Laczi. Ne papolt hijában! Még egyszer, ki
 a' legény a' koresmában?

Második jelenet.

Zajtay (kardosan, tarsolyosan, kalapja mellett író-
 toll, 's papirostkeres, belép, 's mintha a' csap-
 lároshoz szólna.)

Zajtay. Itt vagyok!
 Laczi. Itt van? Csak hamar hát, ragadjon
 kend botot vagy húzza ki kardját, mindegy! (Botját
 rázza a' notárius feje körül, ez megjedve visszaszökik.)

Zajtay. Az istenért, hiszen agyonüt kend!
 Laczi. Ollyas valami a' szándékom; Hát vé-
 delmezze magát. (Neki megy botjával.)

Zajtay (kardját hüvelyestől fölemeli, 's védi
 magát, hátrálva 's a' szobában szétugrálva.) Mit vétet-
 tem én kendnek?

Laczi (a' notáriust üldözve.) Védelmazze ga-
 gát!

Zajtay. Az istenért segítség! (Nevetés.)
 Meg akarnak ölni.

Csapláros. (Közibük lép.) Ne bántsa kend
 ezt a' jámhort.

Zajtay. (Panni és Zsuzsi hátok mögé fut, 's
 ruhájokhoz kap.) Édes szép lányaim, ótalmazzanak!

Laczi. Jőjön elő kend, hiszen csak vagy há-
 rom bordáját akarom betörni, fejének semmi baja
 sem lesz.

Zajtay. Kérem alássan, bordáimra is nagy
 szükségem van.

Csapláros. Hagyjon békét kend, hát nem
 látja, hogy a' nyavalya is majd kitöri félelemből.

Laczi. No mászzék elő hát kend, nem bán-
 tom. (Botját elveti.)

Zajtay. Hála az égnek! Uraim én jámbor
 utazó vagyok, notárius Nagy-Peleskén, 's most Bu-
 dára utazom; már az utazás maga is elég kin, hát
 még, ha ilyen fatális dolgokat kell az embernek
 szenvedni. —

Laczi. Hiszen kard van az oldalán, hogy
 ijedhet meg olly hamar?

Zajtay. Ezen kard azért van oldalomon, mi-
 vel én more patrio utazom, de én mint békességes
 ember, ellensége vagyok minden vérontásnak.

Bandi. Kend hát, a' mint látom, diákos ember;
 hát üljön ide közibünk, én is voltam valaha diák.

Zajtay (leül a' haramjakkal.) Pedig kendből
 sem látszik ki a' literátus ember!

Bandi. A' mai világban az a' legtöbb ember,
 kiből semmi sem látszik ki.

Laczi. Notárius uram az előbbeni ijedést mos-
 sa le ezen pohár borral. (Poharat nyújt neki.)

Zajtay. Jó barátságért! (Iszik.)

Laczi. A' mennyiben szegény legény, és no-
 tárius jó barátok lehetnek.

Zajtay (megjévedve.) Szegény legény?!

Laczi. Az az! Hát még nem hallotta hírét a' hires haramjának, Sugár Laczinak?

Zajtay. Azon gazlatornak, azon Caecusnak, Pintye Gregornak, azon akasztófavirágnak? ki ne ismerné őt?

Laczi. Notárius uram az én vagyok.

Zajtay. Lehetetlen!

Laczi. De ugy van! —

Zajtay (íjdedve föláll, 's éneklő hangon szól.) Seregeknek ura! —

Laczi. Semmit se féljen! Büszke vagyok én azon nevre, bár nem is értettem mind. —

Bandi. Azok a' hortobágyi titulusok, 's mi ugy megerdemeljük a' magunkét, mint akárki.

Zajtay. Oh irgalmazzanak! De egy magis-tratuális persona, mint én, már nagyon megszokta az illyeseket, 's akarátja ellen is kitornek belőle.

Bandi. Öblitse vissza notárius uram! (Pohárat nyújt; Zajtay iszik.)

Zajtay. Abi in malam rem!

Laczi. Mit diákizál már megint?

Bandi. Mala malae, magyarul málé, azaz annyit tesz, olyan édes, mint a' málé.

Laczi. Nem hiában oláhok közé való notárius uram, hogy nem ismer édesebbet a' málénál.

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Tóti Dorka (mint paraszttasszony.)

Dorka. Jó napot, jó szerencsét!

Bandi. Hát ez a' váz mellyik szőlőből szadt el?

Dorka. Csúfoljanak kendtek csak, pedig nem érdemlem ám; mert életüket jövök menteni.

Laczi. Te, kiben az élet ugy kiaszott, mint a' harmadévi vadkörte! Te akarod életünket menteni?

Dorka. Biz' ugy van az! (Zajtayra mutat.) Látják ezen gyönyörű mákvirágot? Mit gondolnak, kicsoda ő kelme?

Laczi. No 's, ki volna?

Zajtay. Ne higyenek uraim a' banyának, soh' sem láttam őt!

Dorka. De annál többször láttalak én. Ez a' böcsületes ember comissárius, 's azért jött csak Debreczenből, hogy kikémleljen benneteket, és a' vármegye kezébe játsszon!

Laczi (fölegrik.) Ezer gyilkos mennykő, igaz é ez?

Dorka. Igaz, igaz!

Zajtay. Mind csupa tiszta koholt hazugság; ne higyjék az urak. Illy okos emberek hogy is lehetnek egy boszorkánynak. Tudják már, hogy én notárius vagyok.

Dorka. Ha notárius, tehát miért jár karddal? Zajtay. Mondtam már, hogy more patrio utazom.

Laczi. Mit tesz az: more patrio.

Bandi. Sarkantysus égiháboru, csak most értem már. More patrio, — Morio annyit tesz, mint meghalni, patrizálni pedig a' koldus diákok szoktak; more patrio tehát annyit tesz, mint a' halálnak patrizálni, azaz minket a' halálnak akar megszerezni.

Haramják. Verjük be a' koponyáját!

Zajtay. Eszemágában sincs; azon szavak egészen mást jelentenek, nézze meg csak Paris-pápaít! —

Bandi. Még kételkedik diákságomban? Azért is halált érdemel. —

Laczi. Verjétek agyon!

Zajtay. Irgalom — ártatlan vérem égbe fog kiáltani! —

Haramják. Rajta! (Emelt botokkal Zajtayra rohannak.)

Bandi (körükbe ugrik.) Megálljatok! Senki se bántsa őt.

Laczi. 'S te mernéd?

Bandi. Megállj pajtás, ezen embernek meg kell halni; de ha így hebeburgyán agyon verjük, a' világ azt mondána, hogy igazságtalanul öltük meg, tehát ítéljük el őt annak rendje szerint.

Laczi. Nem bánom, ez zsványembersegünk-höz illik.

Bandi. Tartsunk statáriumot.

Laczi. Mint sok társaink fölött ők tartottak.

Zajtay. Protestálok! Publicálva van é a' statárium?

Laczi. Ha szól kend, mindjárt a' hátán dobolom ki.

Bandi. Te vagy a' szolgabíró, ülj ide!

Laczi. Jól van. (Az asztal elejére ül.)

Bandi. Én, mint diákos ember, a' fiscális leszek, és ide ülök; (leül) ti vagytok az assessorok, üljétek ide sorba. (Haramják leülnek.)

Bandi. Ketten a' bűnöst őrizzék, 's fegyvereit szedjék el. (Két haramja megteszi.)

Zajtay. Az istenért, uraim! én senkit sem akartam megbántani; csak Budára szandékozom Mátyás király palotáját megnézni.

Laczi. Majd föluzzuk mi kendet más palotába.

Zajtay. Oh exererabilis dolog!

Dorka (titkon Zajtayhoz.) Ez a' Tóti Dorka boszuja.

Zajtay. Apage satanas! Uraim! ez boszorkány, ne higyenek neki, mindnyájokat megbabonázta.

Bandi. A' vallatásból minden kisül, papirost ide, tollat, tentát.

Haramják (levesszik Zajtay kalapjárul a' tollat, 's papirost 's Bandi elébe teszik.)

Haramja. A' tarsolyában még kalamáris is van. (Bandihoz viszi.)

Laczi. Hozassék elő a' bűnös! kezdje el a' vallatást.

Bandi. Először is, mondja meg a' bűnös; ki legyen?

Zajtay. Sum Stephanus Zajtay de Nagy-Zajta, pagi Nagy-Peleske notárius loci!

Bandi (ir.) Loci. Másodszor.

Laczi. Csak sietve a' dologhoz!

Bandi. Tehát másodszor, miért áll itt?

Zajtay. Mivel kendtek el nem eresztenek.

Bandi. Ez uj vétek! illy nagy tekintetű ítélőszéket nem szabad per kendtek titulázni, 's a' felelet sem elegendő, mivel én azt kérdem, micsoda vétek miatt áll itt?

Zajtay. Én ártatlan vagyok, mint a' bárány! hiszen már meg is ittuk a' barátság pohárat, midőn

ezen boszorkány, ki nekem mint philosophusnak ellenségem, belépe, és gyalázatos koholmányával mindent elrontott. —

Bandi. A' vádló lépjen elő! Mivel tudja a' vádlottnak bűnét bizonyítani?

Dorka. Én a' viczispán urnál szakácsné voltam, ott hallám, midőn ezen ur megigérte, hogy a' hortobágyi zsványokat kézre keríti; ő már jártas ember az illyesekben; a' híres Csorba Bandit is ő fogta el.

Bandi. Elég; halált érdemel.

Laczi. Hát haljon meg.

Haramják. Haljon meg!

Zajtay. Ne higyenek a' boszorkánynak, volt biz' ő a' Belzebub szakácsnéja. —

Bandi (ir.) Az ítélet ki van mondva, a' bűnösnek meg kell halni.

Haramják. Halál fejére!

Zajtay. Irgalmazzanak, az istenért!

Bandi. Ninos gratia!

Zajtay. Isten hozzád janitorság!

Laczi. Föl kell akasztani az álláskapura.

Zajtay. Hát mégis janitor leszek, de jaj! a' halál tesz azzá.

Laczi. Csapláros, kötelet.

Csapláros. Mindjárt. (El.)

Bandi. Vigan notárius uram, ünnepelje ve-lünk saját halotti torát.

Haramják. (Zajtaít poharakkal kínálva, énekelnek.)

Itt a' pohár az utra,

Igyál hát,

Ott nem találni kutra

Sem csardát;

Jaj pedig utad igen tova megy,

Itten igyál, nehogy ottan epedj!

Zajtay. Jaj megesezt nekém, boldogtalannak,

Mint a' kukoriczát, fölakasztanak,

Oh szegény notárius!

Mit használ a' jus!

Haramják. Akasztófa szép halál,

'S mindenki,

Kár hogy reá nem talál,

Ki érdemli!

Könnyü lebegni nagy ágainál

És tánczra kerülni, ha szél muzsikál.

Egy haramja (íjedten berohan.) Fussatok! egy nagy katona csapat lövgtat erre.

Bandi. Lánzos lobogós! már az ablakon látom? Lóra! siessünk!

Mind. Lóra! (nagy zavarban mind el, csak Zajtay marad és Dorka.)

Negyedik jelenet.

Zajtay. Dorka.

Zajtay (a' futni akaró Dorkának elébe ugrik, egy seprőt kap fel, 's azt az ajtóba teszi.) Nem mehetsz ki boszorkány, keresztbe tettem a' seprőt; most jaj ördögös lelkednek, még ma Hekaténál, vagy Prozerpinánál vacsorálsz. (Kardot ránt.)

Dorka. Notárius uram, mondom, ne bántson, mert bizony megnyergelem. (Egy guzsalyt ragad fel 's védi magát futva, 's így üldözi őt a' szobában szét Zajtay a' jelenés végeig.)

Zajtay. Kivágom testedből ördögös lelkedet!
Dorka. Notárius uram, csak most az egyszerné bántson, minden nyavalyából kigyógyítom, minden bajtól megmentem.

Zajtay. De én mentem meg mindjárt a' világot nyavalyás lelkedtől,

Dorka. Pokol segíts, különben elvesztem. —

Ötödik jelenet.

Biztos. Hajduk. Előbbiek.

Biztos (belép 's a' seprőt leüti.)

Dorka (az ajtón kiszökik.)

Zajtay (utána vág, de a' biztost találja.)

Biztos. (Zajtaít földhöz vágva.) Hát még itt is van haramja? Ragadjátok meg!

Hajduk (meg akarják Zajtaít fogni.)

Zajtay (felugrik.) Egek' ura! a' haramják' kezéből kiszabadultam, 's most az igazság' szolgálai akarnak elfogni.

Biztos. Becsássátok el, hisz' ez a' peleskei notárius. —

Zajtay. Az vagyok; ah de csak most látom, hogy mi ismerősök vagyunk Debreczenből. —

Biztos. Hogy a' manóba került ide?

Zajtay. Balsorsom a' haramják közé hozott, 's ezen vén boszorkány, ki innen kiugrott, elhitéte velök, hogy szándékom volt őket elárulni; azok felakasztanak, ha comissarius ur nem jó, 's azért akartam a' banya' fejét leszelni. —

Biztos. De kardja szerencsére éles, mint kapanyél. Hanem, ha tetszik, most bizvást utazhatik tovább, mert a' zsványok elszéledtek.

Zajtay. Megyek is, mert az éjszaka Tiszafüreden akarok halni. (Kardját felköti 's írószereit helyre teszi.) Köszönöm a' segedelmet, az isten áldja még. —

Biztos. Elkisérem egy darabig! (Mind elmennek.)

Változás.

(Pusztahely Hortobágyon; hátul tűzön bogrács; távulról dudaszó hallik, nem sokára föllépnek.)

Hatodik jelenet.

Botos. Bojtárok.

Botos Kész-e már a' gulyáshús?

Bojtár. Mindjárt kész lesz. —

Botos. Marczy, ma te vagy a' szakács! mi ülünk le, 's pihenjünk, míg az étel készen lesz. (Leül, 's vele néhányan, mások a' tűz és bogrács körül forgolódnak.) De Marczy, jól főzz, a' ki ember-séged van!

Bojtár. Olyan piros lesz, mint a' rózsza, 's olyan édes, mint a' babám csókja. —

Botos (kifelé nézve.) Nézzétek, vendéget kapunk, egy lovas tart erre! —

1ső Bojtár. Huszárnak látszik.

2ik Bojtár. Mentés ugyan és kardos, de csakója nines.

3ik Bojtár. Kalapja mellett igen sovány a bokréta. —

Botos. Ni — ni — a' kukoriczából három bika támad ellene.

Isó Bojtár. Jaj szegénynek, ha elérik! —

2ik Bojtár. Ó fut, a' bikák nyomában vannak. —

Isó Bojtár. Mindjárt felöklelik. —

Zajtay (szava messziről hangzik.) Segítség! Seregeknek ura! Segítség! —

Botos. Siessünk segíteni, mert szörnyet hal! Usztsátok a' kutyákat. (Mind gyorsan el. Kün bögés és ugatás hallik.)

Hetedik jelenet.

Zajtay. *Előbbiek.* (Nem sokára visszajönnek. Botos és egy bojtár vezetik az elremült Zajtayt.)

Botos (ki kiált). Kössétek pályára a' lovat. (Zajtayhoz.) Üljön le a' bundára! (Leülteti.) Lett é valami baja? Beszélni sem tud ijedtében; van é baja? —

Zajtay (alig lihegve.) Hogy ne volna! Azok az átkozott bikák a' lelkeket is majd kiszorították! Boszorkányság! —

Botos. Biz' uram az nem boszorkányság; igen is természetes, hogy a' bikák üzőbe vették. —

Zajtay. Kend nem tudja! engem egy boszorkány üldöz: az átkozott Dorka. —

Botos (a' bojtárokhoz.) Szegénynek rémültében még az esze is elment! (Zajtayhoz.) Mit álmodik boszorkányokul, hiszen bikák üldözték. —

Zajtay. De legalább az egyik bika boszorkány volt. —

Botos. No hagyjuk abban! igyék egy pár kortyot ebből a' juhászorvosságból: bizonyára jobban lesz. (Kobakot nyujt Zajtaynak.)

Zajtay (iszik.) Szinte érzem, hogy melegíti véretem! mindjárt jobban vagyok. (Testét megnézi.) Hála istennek, épen maradtam; egy csontocskám sem veszett el, 's már magamhoz térek. —

Botos. Csak nyugodjék! kevés percz mulva egészen helyén lesz!

Zajtay. Hála istennek! már annyira jól érzem magamat, hogy illendően meg köszönhetem a' kend barátságát. —

Botos. Sol' se bántsa biz' azt! —

Zajtay (feláll.) Drága juhász bácsim, és Hypocratesem! Te nagy bölcsességű kedves Socratesem! Én vitéz Hectorom, hiv Ganimedesem. —

Botos. Hagyjon fel vele; hiszen nem tudok én diákul, 's azon szenteket, még az apám sem ismerte. —

Zajtay. Bácsi, azt tudom, hogy kend nem tud diákul; de én notárius vagyok, hát diakosan illik köszönnöm, 's azért ha kendnek valaha processusa lesz, csak folyamodjék hozzám, mindig fogok melléte allegálni, hivebb procátorra nem is akad.

Botos. Nincs szükségem reá! Nekem csak a' farkasokkal van porócussom 's azt rendszeren hat örvös porócátorom végzi el; nem látta, kik a' bikákat meg szalasztották? Aztán kötelesség volt segíteni, midőn nagy uramat olyan veszedelemben láttuk.

Bojtár. Megfőtt a' gulyásush.

Botos. Ide vele.

Bojtár, (leveszi a' bográcsot és megrázzván a' földre teszi; mind körül ülök.)

Botos. Notárius uram, tessék.

Zajtay. Jó appetitust kívánok.

Botos. Köszönjük. Itt a' kenyér.

Zajtay. Hozzák ide kulacsomat nyeregká-pámból.

Bojtár (elmegy.)

Zajtay. Jóféle diószege van benne.

Botos. Hiba lett volna, ha azon átkozott bikák kárt tettek volna notárius urban.

Bojtár (vissza jó a' kulacsal.)

Zajtay (elveszi, 's Botosnak adja.) Gazd' uram, kezdje meg, 's járassa sorba.

Botos. Notárius uram' egészségiért. (Iszik.)

Zajtay. És további barátságért! —

Botos. Adja isten! (A' kulacsot átadja, mind isznak.)

Zajtay. Juhász bácsi, köszönöm az ebédet, és a' segedelmet. Ma még Tiszafüredre szándékozom. —

Botos. Ne siessünk! oda korán elérhet.

Zajtay, (a' kulacsot elveszi.) Az isten éltesse hiv Herkulesemet, ki a' bikától megmenté életemet. (Iszik.)

Botos (körül néz.) Hiszen nincs itt azaz úri ember!

Zajtay. Kend az, juhász bácsi.

Botos. Már mondtam, hogy nem tudok diákul. — De most legyünk vigan az ijedés után. Rajta dudás, fujd. (Dudálnak.)

* Botos és bojtárok. Hortobágyi pusztán fuj a' szél,
Juhász legény búsan utra kél,
Hova lett a' nyája? eladta
Hová lett a' kedve? elhagyta!

'S haj nyajadat miért adtad el?
Nekem már a' földön mi sem kel;
'S juhász legény kedved hová lett?
Rózsám hívségével elveszett.

'S isten hozzád pusztá, 's pajtások,
Furulyámat már nem haljátok,
'S hortobágyi pusztán fuj a' szél
Juhász legény búsan utra kél.

Botos. Nem ugy! — Ez igen szomorú; vigabbat! —

Bojtárok. Juhász legény hosszú utjában
Szomjuságot érez torkában;
Somjus és szerelmes, két gonosz,
Magában is mindegyike ros.

'S betér a' kádarsai csárdába,
Nagyot iszik ottan bújába,
'S mint itczét itczére üritett,
Szomja és szerelme elveszett.

Zajtay. Gazd' uram! én ezerszer köszönnöm a' vendégséget! a' nap mélyen áll, indulnom kell!

Botos. Jöjjen notárius uram, hát nyergeljük fel lovat. (El Zajtayval, bojtárok holmijeket felszedve utána mennek.)

Változás.

(Helységháza Tisza-Füreden. Szoba.)

Nyolczadik jelenet.*Biró. Dorka* (fellépnek.)

Biró. Itt kell kendnek gazdasszonykodni; de emberül viselje ám magát, azt mondom. —

Dorka. Meg lesz elégedve, bíró uram!

Biró. Nekem most el kell mennem, de ha míg oda leszek, becsületes vendég találna jöni; illendően fogadja kend, azt mondom.

Dorka. Meglesz.

Biró. De el ne feledjen kend semmit, azt mondom. (El.)

Dorka. Magam is vendéget várok! Csak reám kell bízni, miként fogadjam. — De már lépteiket hallok. Talán ő.

Kilenczedik jelenet.*Zajtay. Dorka.*

Zajtay. Adjon isten jó napot, anyjok. (Félre.) Először is vénasszonyt látok; ez nem jót jelent.

Dorka. Hozta isten az urat.

Zajtay. Én utazó notárius létemre a' város-házát kerestem fel. Kaphatok-e szállást az éjszakára?

Dorka. Minden esetre!

Zajtay. 'S istálot a' lovamnak?

Dorka. Mindent elrendelek, csak várjon egy kicsit! (Félre.) Várj, hiszen majd küldök én mindjárt executiót a' nyakadra. (Zajtayhoz.) Tüstént visszajövök. (El.)

Zajtay. Véreseszemű banya, úgy néz reám, mintha meg akarna igazni! Csak újra bajam ne legyen, mert ma már Mathuzsálem egész életére eleget szenvedtem! (Kivülről a' vasas németek kurjongásai és larmája hallik.) Micsoda fatális lárma ez! hal! mintha egy sáskasereg jőne!

Tizedik jelenet.

Vasas németek (ujongva rohannak be muzsikával.) *Zajtay.*

1ső vasas. Ki vagyik kent?

2ik vasas. Komiszár! Komiszár! megvanni penna a' kalap.

Vasasok. Komiszár! Komiszár! (Rángatják.)

3ik vasas. Verdamer kherl! ha katona megenni kis tukhus; kent mindjárt sok excess a' papiros tenni. (Rángatja.)

4ik vasas. Osztán mikor kent elmenni a' combutus csinálík, meglenni sok fizess. — (Rángatja.)

Zajtay. Katona uraim!

5ik vasas. Hallkatni, kuthja lerki, Spiczubub! kent azt úgy csinálík, azért én az enim kart kent fejét levágik. (Kardot rántanak.)

Zajtay. Az istenért! nem vagyok én comisárius!

1ső vasas. Ha többé komiszár más falu meglátik, mek nem fog mondani több katona excess.

Zajtay. Nem mondok én semmit.

Tizenegyedik jelenet.*Előbbiek. Biró.*

Biró. Katona uraim, mit csinálnak?

1ső vasas. Mink ez a' komiszár egy kicsit megölni.

Biró. Az istenért, hisz' ez nem comisárius. (Félre.) Nem ismerem, de hazudnom kell valamit, különben megölik. (Hangosan.) Uraim, ez a' porosz-lói kántor, én jól ismerem. —

2ik vasas. Kántor? Nem komiszár? No soo betukik az enim kard. —

Zajtay. Köszönöm kendnek, akárki legyen. —

3ik vasas. No, mi nem fok többé nat harszágik csinálni. —

4ik vasas. Mek van kent kántor? alszo szép ének kántálni. —

Zajtay. Uraim, nem tudok én énekelni. —

5ik vasas. Ha énekel nem csinál, mindjárt priglít atni! —

Zajtay. Megijedtem a' kentek pallossától, rosztul lettem. —

Biró. Ugy megkinozták a' katona urak, hogy lehetetlen neki énekelni. —

1ső vasas. Pocz tauzend sekkerment, ma katona kántor lusztik mek kel lenni. —

Zajtay. De nem tudok énekelni. —

2ik vasas. Donnerwetter, ha kent nem énekelni, ezer ertek mindjárt elvinni kent. (Kardjaikhoz nyulnak.)

Biró (félre.) De már látom, a' káplárért kell mennem. (El.)

Zajtay. Az istenért, ne bántsanak! inkább megpróbálom! (énekel.) „Seregeknek ura“!

1ső vasas. Az nem szép, más nóta!

Zajtay (énekel.) Főlemelé Kádár szemeit az égre!

2ik vasas. Az is nem szép. — Énekelni kent magáról.

Zajtay. Nem tudok én magamról semmit.

3ik vasas. Muszszain! (A' vasasok ismét kardot rántanak.) Muszszain énekelni.

Zajtay. De ha nem tudok mást.

Vasasok. Hát kent még is komiszár? (Énekelnek.)

Rajta a' spiont apróra

Vagdadjuk le,

Kardunk éle a' hasába

Forduljon be!

Rajta, rajta hát vitézek!

Porba vele!

Zajtay (asztal alá akar bujni 's énekel.) Jaj vitéz uraim, kérem irlalmazzanak.

Vasasok (előhurezolják 's énekelnek.)

Véres boszut állunk mostan

A' tollragón!

Csak hamar add koponyádát

Mert levágom.

Nosza készüli a' halálra

Nincsen pardon.

Zajtay. Jaj meghalni, Budavárát csak nem láthatom, Énekelek, és megnomdom nevem és lakom.

Tekintetes nemes

Szathmár vármegyében

A' Kecseg és Szamos

Vasasok. Jobban kiáltson!
Zajtay. Víznek lementében
Lakásom én nekem
Van Nagy-Peleskében.
Vasasok. Ez tetszik nekünk.
Zajtay. Kántor nem vagyok én,
Notárus vagyok én
Ennek helységében.
Vasasok. Hazudsz, kántor vagy;
Hát mit csinálsz itt?
Zajtay. Hires Budavárát
Még soha nem láttam,
Kronikában róla
Vasasok. Mért állasz görbén?
Zajtay. Már sokat olvastam,
Azt hogy megláthassam
Mindenkor kívántam,
El is tökéltettem,
Magamban föl tettem
Oda tenni útam.

Iső vasas. Hej lusztig, kántor tánczolni.
(Megragadja.)

Zajtay (vonakodik.) Életemben sem tánczoltam.
Zik vasas. Musszájn, huzni cigány! — (Czigányok muzsikálnak, 's a' vasasok Zajtayt tánczba ragadják.)
Zajtay. Uram, összetörök csontom, lábam.
Vasasok. Hopp, hopp, lusztig. (Tánczolniak egy darabig.)

Tizenkettedik jelenet.

Előbbie k. Káplár.

Káplár. Hát ez a' rend? Tüstént lóduljatok haza!

Vasasok. Káplár ur, káplár ur. (Elfutnak. Káplár botozva utánuk.)

Harmadik szakasz.

B u d a p e s t.

(Két felvonásban.)

Személyek:

Zajtay István, peleskei notárius.	Sebestyén, serfőző legény.
Sándor, fia.	Kövés.
Halmi,	Fogadós.
Savi,	Pinczér.
Keserű,	Hermann, Fanni jegyese.
Édes,	Színházi rendező.
Kecsey,	Othello.
Hopfen, serfőző.	Desdemona.
Baczur Cassi.	Fanni, Hopfen leánya.
Eoth,	Nina, szobaleánya.
Braun,	Tóti Dorka.
Schwartz,	Sítéség királynéja.

Ifjak. Leányok. Pinczérék. Örök. Szellemek.

Első felvonás.

(Pest. Kerepesi ut a' magyar színház előtt, emberek járnak a' színen át.)

Első jelenet.

Zajtay (lőháton.) Később Gazsi.

Zajtay. Pestre hát elérkezém már
Annyi kín után,

Tolvajok, bikák üzének,
Hortobágy sikhán;
Hah! de látom Budavárát,
Mátyás király palotáját,
Elfeledve minden bajt.

Szörnyűen tánczoltatának
Vasas németek,
Majd apróra szabdalának,
Majd megöltének;
Hah! de látom Budavárát,
Mátyás király palotáját,
Elfeledve minden bajt.

Itt vagyok, hála istennek Pesten, annyi fatalitás után! Ni ni, ez jurátus barátom. (Leszáll.)

Gazsi (fölpép szolgálával.) Isten hozta, barátom uram! Már a' Zrinyiből megláttam. Lovát küldje oda, maga pedig jöjön hozzám, míg fiát folkeressük. Szolga, vezed el a' lovat. (Szolga elvezeti.)

Zajtay. Servus humillimus, édes jó barátom, a' jó szerencse hozta. Hát hová viszik lovamat?

Gazsi. A' Zrinyibe, ott jó helyen van, mindjárt megparancsolom, hogy gondot viseljenek reá, mert higgye el nekem, ott nagy auctoritásom van.

Zajtay (a' színházra mutat.) Hát ez micsoda épület?

Gazsi. Ez a' magyar színház.

Zajtay. Magyar színház? — Szép épület, valóban fölséges, de már itt minden szenvedésem után is szívemből kiáltom: az isten áldja meg építőit, sokáig éljenek!

Gazsi. Én a' paripa után látok. Hát notárius ur velem jó, vagy itt vár meg? mindjárt visszajövök.

Zajtay. Én addig ezt a' pompás épületet szemlélgetem, melly szívemet annyira örvendezteti, hogy minden utamban kiállott kinokat elfeledek; csak siessen.

Gazsi. Mindjárt itt leszek.

Zajtay. Mossa meg lovam hátát pálinkával, szegény még csikó, feltörte a' nyereg.

Gazsi. Meglesz. (El.)

Második jelenet.

Zajtay (egyedül, a' színházat nézegeti.)

Ezen már örülök! még théatromot életemben sem láttam, sem kívülről, sem belőlről. — Vajjon ugy játszanak-e ebben is, mint az a' német, ki egyszer Csengerben olyan dróton járó fabábokat produkált! — Egyszer csak bemegyek. — Vajjon mit játszanak ma? Ni ni, itt egy czédula van kiragasztva; mi lehet? (Olvassa a' czédulát.) Pest, magyar színház. (Az előadás dátumát mondja.) Először adatik (akadozva) „Ót holló — vagy: ott — holló! vagy O-thello a' velencei szercezen.“ — De már ez sok, magyar színházban szercezen játszani, mintha nem volna nekünk elég hires emberünk, mint Zrinyi, Hunyadi, Mátyás király, és több számtalan, aztán ha mégis nemzeti szercezen volna, de velencei szercezen magyar színházban, (tovább olvas) „Szomorujáték öt felvonásban, angolul írta Sák — zsákospárna, vagy Sákesspearre.“ — No ez is valami szercezen név. — „Schlegel után németből fordította L. M.“ — No ez is furcsa, angolul írták, németből fordították, és magyarul játszák. Már szeretném tudni, miért

nem adnak és írnak eredeti magyar darabokat? Személyek: Othello velencei szerencsés; már megint: oda fen nagy betűkkel, itt aprókkal. — Csak szerencsém tudni, hol veszik Pesten azt a szerencsét. — Desdemona, Cassio, mind olyan pogány nevek. Történiük Velence és Cyprus szigetében. — No de ez már valóban iszonyúság, még csak a' történet helye sincs Magyarországon.

Harmadik jelenet.

Zajtay. Gazsi.

Gazsi. Mit olvas notárius uram?

Zajtay. A' magyar comédia-czédulát. — Nem ismeri barátom ennek a' darabnak historiáját; furcsa történet lehet.

Gazsi. Nem biz' én! nem igen járok én a' théatromba, 's azért nem is bibelődöm az etélekket.

Zajtay. Már hogy lehet az, hogy nem jár a' magyar színházba, hát milyen hazafi?

Gazsi. Magyar vagyok, töröm a' bordáját, még pedig a' java. Ki tagadni meri, lecsákány-nyelezem, de abban a' théatromban olly csendesen kell az embernek magát viselni, én nem oda való vagyok; nem kell nekem az a' csendes mulatság, inkább a' Zrinyiben egyet ferblizek, 's ha valaki megharagít, ollyat ütök az asztalra, hogy a' poharak balétot tánczolnak. Ez a' valódi comédia. Aztán minap egyszer véletlen bementem, mikor éppen egy korhely fickót produkáltak, 's az épen úgy nézett ki, mint én, ugyannyira, hogy az egész publicum rám mutatott 's nevetett.

Zajtay. Talán csak vaktörténet volt! Reményelem azért, velem majd csak bejő. Ni ni, de miféle hasadék ez itt? (A' színházra mutat.) Mintha a' mennykő ütött volna belé!

Gazsi. Azon a' gázcsövek, vagy mint magyarul mondják, légszemeszők mennek keresztül.

Zajtay. Miféle csövek?

Gazsi. Az egész théatromon ilyen csövek vannak áthuzva, 's azokból levegő jő ki, ezt a' levegőt meggyújtják, 's azzal világítanak.

Zajtay. Már mit nem találnak ki még? Edig a' levegőt csak lélekzeni használtuk, 's most már gyertya gyanánt égetik; de ha a' levegő elég, megfúlnak benn az emberek.

Gazsi. Azért kívülről ezeken a' csöveken mindig új levegőt fújnak be.

Zajtay. Már megjedtem, hogy mennykőütés, mert mennykőhárító nincs rajta.

Gazsi. Hát hová menjünk most?

Zajtay. Hány az óra?

Gazsi. Mindjárt hét.

Zajtay. Hát úgy théatromba kell menni! csak eljő velem öcsém uram?

Gazsi. No nem bánom, notárius uram kedvéért elmegyek.

Braun, Schwartz, Roth (jönnek ki a' színházból.)

Gazsi. Uraim! hová mennek?

Braun. Vissza! a' színház úgy tele van, hogy lehetetlen helyet kapni.

Gazsi. No az is ritkaság. (Braun, Schwartz, Roth elmennek.)

Zajtay. A' szerencsét akarják látni! Ejnye be sajnálom, hogy mi is be nem férünk!

Gazsi. Ne féljen, segíték én a' bajon. Nekem van egy hegedüs pajtásom, ki itt a' théatromban muzsikál, majd beereszt az orchestrumba, csak jöjön, notárius ur!

Zajtay. Azon örvendek. (El.)

Változás.

(Szoba Hopfen házában.)

Negyedik jelenet.

Hopfen. Dorka (jönnek,) később Nina.

Hopfen. Először is, ez az ebédlő! itt fog kend mindennap 12 órakor ebédre, és 6 orakor esteleire terítettetni. Érti?

Dorka. Értem uram, pontosan meglesz.

Hopfen. Csak pontosan, azt szeretem. (Féltre.) Kedvem szerint valónak látszik új cselédem, ollyan vén mintha már Gambrius király seréből ivott volna. (Hangosan.) 'S még egy fontos kötelessége van kendnek, 's ha abban is hiven eljár, kialkudott bérént mindennap egy itcze serrel tódom meg. (Féltre.) Úgy is van még sok megromlott az árviz idejéből.

Dorka. Köszönöm a' tekintetes ur nyogylelkűségét, csak parancsoljon.

Hopfen. Vigyázzon kend minden a' házba járó idegenre, főleg a' férfiakra, hogy leányommal egyik se beszéljen; ha valaki közelit feléje, mindjárt tudósítson engem.

Dorka. Ez nagy bizodalom, hogy a' téns úr leányát rám bizza; azért is méltóképen hálálom meg.

Nina (a' mellékajtón kidugja fejét.)

Dorka. A' kisasszonyba egy haszontalan ifju szerelmes, minden lépte után ólálkodik; ez Zajtay Sándor jurátus.

Nina (magában.) Ah! ezt hallanom kell. (A' hátul álló kárpit mögé vonul.)

Hopfen. Mit? Zajtay? fiskálisom jurátusa? Árpa, és komló! csak az kellene még, hogy leányom jurátusné legyen.

Dorka. Ha mégis valami nagy családból származnék, de így csak egy szegény falusi notárius fia.

Hopfen. 'S mégis szemeit egy pesti serfőző leányára meri vetni?

Nina (magában.) Még pedig a' szívébe.

Hopfen. Átkozott dolog, pedig ő mindjárt itt lesz, irásokat hoz a' fiskálisomtól, és nekem el kell mennem! — Tudja mit? ha az ifju jó, rejtsse el magát ezen kárpit mögé, 's hallgatódzék! ha úgyesen viseli magát, megjutalmazom. Csak vigyázzon. (El.)

Nina (magában.) Megállj, vén boszorkány! (Míg Dorka Hopfen az ajtó felé kiséri, az oldalajtón elsuhan.)

Dorka (egyedül.) Már látom, az öreg Zajtayhoz nem férhetek, legalább fián állok boszút, 's talán atyját is bele keverhetem. De vigyáznom kell, mert két próbám nem sült el, 's ha a' harmadiknak

sem lesz sükere, a' boszorkányi törvények szerint elvesztem hatalmamaf. — De már jó is az ifju, hamar lesbe. (A' kárpit mögé vonúl.)

Nina (az oldalajtón föllép.) Kész a' boszúterv! Ezen banyára két okom van haragunni, először a' házban minden maga akar lenni, 's már urunk kegyelmébe befurta magát, pedig természetes, hogy az elsőség a' szobaleányt, nem pedig a' szakácsnéét illeti; 's másodsor jó kisasszonyom szerelmét akadályoztatja. De mind ezért olly boszút állok rajta, mint még egy szobaleány sem tett, mióta ezen fényes hivatal feltaláltattott.

Nem lehetnék más soha,
Mint szobaleány.
Tündöklő szolgálat az
És sok észet kíván.

A' kisasszony, ha szeret,
Miniszterré tesz,
Én vezérelm a' szívet,
Hej ügyes fej ez.

(A' kilépő Fannihoz.) Épen jókor jő a' kisasszony! jőjön ide. (Oldalt vezet előre.)

Fanni. Mi baj?

Nina. Zajtay ur mindjárt itt lesz, vigyázzon magára, ne beszéljen vele itt sokat, mert lesik, itt ezen szobában, érti ezen szobában, küldje őt valami ürügy ajatt ma éjfélkor a' pinczébe.

Fanni. Éjfélkor a' pinczébe?

Nina. Igen, igen, mindenre kérem, javára leend. De bizonyosan tegye. Hah! már jó Zajtay ur, én megyek. (El.)

Ötödik jelenet.

Fanni. Sándor (föllép középről.) Dorka (a' kárpit mögött.) Később Nina. János. Palkó.

Sándor. Édes Fannim! hála az égnek, hogy láthatom! Itthon-e atyja?

Fanni. Nincs!

Sándor. Oh én boldog, tehát egy pillanatig szerelmemnek élhetek.

Fanni. Vigyázzon, mert atyám minden perczben visszatérhet, 's e' fölött nem tudhatom, mellyik cselédünk léphet egyszerre be kém gyanánt.

Sándor. De hát ugyan mikor szólhatok már önnel szivemből, 's aggodalom nélkül?

Fanni. Annak is megjő az ideje! 's talán előbb mint reménylenél! Tudja-e mit?

Sándor. Mit?

Fanni. Egész házunkban nincs biztos hely, hol beszélhetnék önnel, azért írni fogok, 's levelemet ma éjfélkor Sebestyéntől megkaphatja, ha a' pinczébe lemegy, hol ő dolgozni fog.

Sándor (bámulva.) 'S mi lesz a' levélben?

Fanni. Csak, jőjön; — meg fog jelenni?

Sándor. Kételkedhetik rajta?

Fanni (titkon.) Minden esetre jőjön el. Ezen írásokat úgy is atyám szobájába kell vinni, jőjön, megmondom okát. (El oldalt Sándorral.)

Nina (a' másik oldalról belép, félre.) Egy kis előleges boszút mindjárt állok! (Fehangon.) De ni,

ezen spanyol fal millyen poros! (Kiált.) János, Palkó. (János, Palkó bejönnek.) Vigyének ki ezen kárpitot, 's tisztítsátok meg. (El oldalt.)

János } (a' spanyolfalat megragadják 's midőn
Palkó } összeteszik a' közbe szorult)

Dorka (kiált.) Vigyázzanak, összelapulok! —

Jaj!

János. Mi az ördög van itt? (Dorka kiugrik.)

Palkó. Nem ördög, csak boszorkány.

Dorka. Jaj, szinte ropogtak csontjaim.

János. Ha kásává törtek volna, sem lenne kár.

Dorka. Hogy is lehetnek ollyan vakok?

Palkó. Hát a' madám mit leskelődött a' kárpit mögött?

János. Talán Luciferrel volt randevúja?

Dorka. Ahoz kenteknek semmi közök, csak lődüljanak a' fallal.

János, Palkó (a' kárpittal el.)

Dorka. Szép kisasszony! Hiszen majd adok én szerelmeskedést a' pinczében. No várj notárius urfi, hálomba kerülsz te még philosophus apáddal együtt, ollyan igazán, minthogy atyám vasas német volt, és pedig trombitás. (El.)

Változás.

(A' magyar színház belseje. Othello adatik; a' szín Desdemona hálószobája.)

Hatodik jelenet.

Desdemona (alszik.) Zajtay. Gázsí (az orchestrumban vannak alant, 's a' játékot nézik.)

Othello (föllép gyertyával.) Később Ren-dező és két ór.

Othello. Helyes okod, helyes okod van szivem, 's ne hagyjátok azt kimondanom szemérmes csillagok! Helyes okod van! Vérért nem ontom el; 's nem sértem bőrét, a' hónál fehérebbet, az olly simát, mint alabástrom a' sirokon! (Kardját leteszi.) De meg kell hálnia, különben még több férfit csal meg. A' gyertyát oltsd el, aztán, — a' gyertyát oltsd el. Ha eloltalak, te szolgáláng, megbánva azt, vissza adhatom-e előbbi világodat? de a' tied legravaszabb idoma az egyetlen természetnek, eloltatván egyszer, nem tudom hol van azon prometheusi láng, melly megújítsa világodat. — Ha rózsádat leszakasztom, soha nem adhatok neki többé életsziint — hervadni fog, de illatát még a' tőn éledelem. (Megcsókolja.) Balzsami lehellet, majd nem arra fordítod az igazságot, hogy kardját törje el. Oh még egyszer! még egyszer! (Megcsókolja.) Légy illyen halva, ugy megöltek, 's azután szeretlek. Még egyszer, utóljára! (Megcsókolja.) Illyen bájos soha sem volt, illy gyilkoló! Sirnom kell, de gyilkos könyűket, a' szenvedés istene, büntet, a' hol szeret. Hah! ő felébred!

Desdemona. Ki van itt? Othello?

Othello. Igen, Desdemona!

Desdemona. Le akarsz fekünni, kedves férjem?

Othello. Imádkoztál éjszakára, Desdemona?

Desdemona. Igen, férjem!

Othello. Ha vétek van sziveden, melyért az istent még nem engeszteléd meg, úgy imádkozzál! Desdemona. Oh férjem, mit akarsz ezzel mondani?

Othello. Tedd meg, és röviden, én elmegek, lelked ne szálljon el közületlenül. Az istenre, nem lelkedet nem gyilkolom meg!

Desdemona. Te gyilkolásról beszélsz?

Othello. Valóban.

Desdemona. Ugy istenem, irgalmazz nekem!

Othello. Amen! szivemből kívánom.

Desdemona. Ha ez való, meggyilkolsz engem. Zajtay (az orchestrumban.) Ártatlanul? Csak az volna hátra.

Gazsi (rángatja, 's inti, hogy csendesen legyen.)

Desdemona. De félek tőled, mert iszonyu vagy, ha szemel úgy forog. Félelmem okát nem ismerem, mert vétket nem tudok; de félek, azt érzem!

Othello. Gondolj bűnödre!

Desdemona. Szerelmem irántad, más semmi sem.

Othello. Ugy? 'S azért halsz meg!

Desdemona. A' halál szörnyű, mely szerelemért gyilkol. Miért rágod úgy ajkaidat? Véres bolyongás rázza át valódat. Ezek rettentő jelek, de mégis reménylen, nem illetnek engem.

Othello. Hallgass, légy csöndesen.

Desdemona. Megteszem; mit kívánsz?

Othello. Azon kendőt, melyet annyira becsülök, melyet neked adtam, te Cassionak ajándékozád.

Desdemona. Nem, lelkekre 's életemre nem, — küldj érte, 's kérdezd meg.

Zajtay (az orchestrumban.) Úgy van, confrontálni kell, az asszony ártatlan.

Othello. Óvd magad kedvesem, óvd magad a' hamis eskütől! halálos ágyban fekszel.

Zajtay. Ez a' szerecsen dühében még azt sem látja, hogy felesége már fölkel.

Desdemona. Igen, de nem hogy most halljak meg.

Othello. Tüstént! Azért valld meg őszintén bűnödöt, mert ámbár minden kérdést esküvel fogadj, még sem irtod 's távoztatod el a' gyanut, mely téged elnyom. Te halálé vagy!

Desdemona. Hát az isten legyen irgalmas nekem

Othello. Amen!

Desdemona. Légy te is irgalmas ez életben, soha sem vétkeztem ellened; soha sem szerettem Cassiot, csak mint az isten, és világ előtt szeretni lehet. Soha sem adtam neki zálogot.

Othello. Istenemre! én kezében láttam kendőmet! — Csalfa asszony, kővé változtatod szivemet, 's azt teszed, hogy a' mit cselekedni akarok, azt gyilkosságnak kell neveznem, bár áldozatnak véltem. Én láttam a' kendőt!

Desdemona. Úgy lelte valahol! én soha sem adtam neki, hivasd ide, hogy vallja ki az igazat.

Othello. Ó vallott.

Desdemona. Mit, férjem?

Othello. Hogy veled — — tarsalkodott.

Desdemona. Hogy? nem engedett módon?

Othello. Igen.

Desdemona. Azt nem mondhatja.

Othello. Nem, szája néma, a' derék Jágora volt bizva.

Desdemona. Félelmem világosodik, hogy ő meghalt.

Othello. Ha minden hajszála egy élet volna is, iszonyu haragom mind elirtaná.

Zajtay. Az átkozott pogány már azt is megölte.

Desdemona. Ő elárultatott, ah! 's én elveszttem.

Zajtay. Még nem.

Othello. Böcstelen, siratod ön szemeim előtt!

Desdemona. Űzz el magadtól férjem, csak meg ne ölj!

Othello. El veled böcstelen!

Desdemona. Őj meg holnap, az éjjel élni hagyj; élni!

Othello. Hah! vonakodol?

Desdemona. Csak fél óráig.

Othello. Az elhatározottat nem lehet gátolni.

Desdemona. Csak mig imádkozom.

Othello. Már késő! (Megragadja Desdemonát, 's meg akarja fojtani.)

Zajtay (ekkor hirtelen a' szinpadra ugrik, 's kardot rántván a' szerecsenre rohan.) Dühös pogány, ne bántsd: ő ártatlan.

Gazsi (az orchestrumban.) Notárius uram! az istenért, mit csinál?

Othello (ijedve elbocsátja Desdemonát, Zajtayhoz.) Lóduljon az ur, hiszen ezen asszonynak meg kell halni.

Zajtay. Nem kell meghalnia! Tudom én, mi az igazság, én censuratus advocatus vagyok, és notárius.

Gazsi (a' szinre ugrik 's Zajtayt karon fogja.) Notárius uram, jöjjon, hisz' az asszonynak semmi baja sem lesz.

Zajtay. Dehogy nem lesz! hiszen ez a' dühös szerecsen most is azt állítja, hogy meg kell neki halni. Ő ártatlan; ha bűnösnek tartja, indítson pört ellene ex titulo adulterii.

Othello. Uram! ez csak játék.

Zajtay. A' mennykö üsse az ilyen játékot, hol egy dühös szerecsen, egy ártatlan magyar meyeckét meg akar fojtani.

Gazsi. Hagyja, hogy folytassák, menjünk.

Zajtay. Én magistratuális persona vagyok, nem engedhetek szemem előtt gyilkosságot. Örüljön ezen sátán képi szerecsen, hogy ilyen szép fehér asszony olly hiven szereti, 's becsülje meg.

Rendező.) (fállépnek.)
Szin házőrök)

Othello. Már itt jönnek az örök.

Rendező. Uram, kegyetek a' köz csendet háboríták illetlen viseletükkel, azért tessék a' rendőroket követni!

Gazsi. Mit? rendőroket! Nekem semmi közöm a' renddel, 's öreivel, én nemes ember vagyok, és jurátus.

Zajtay. Kérem barátom, a' felsőbbségnek nem szabad ellenszegülni.

Rendező. Köressék az urak, mig szép szóval kérem.

Gazsi. Mit, szép szóval? Hát másképp is merne az ur szólni? Lánczos lobogós, tüstént takarodjék, különben.

Rendező (az örökhöz.) Vigyétek el ezen urakat.

Gazsi. Ezer diploma! engem elvinni? (Emelt csákánnyal.) Hagyj censuráljam meg koponyákat! (Rájok rohan, 's elfutnak mind, csak Gazsi és Zajtay maradnak.)

Zajtay. Az istenért! mit csinált, hisz ez vétkes oppositio.

Gazsi. Csak nem fogattatom el magamat ennyi becsületes ember előtt (a' publicumra mutat.) Héj még itt is leskelődik valaki. (A' szinfalhoz ugrik.) Takarodjatok!

Zajtay. Moderálja magát uram öcsém.

Gazsi. Én moderálni, most, midőn vitézségem kitüntetésére alkalom akadt? Ugy is mióta a' magyar ifjuság átkozottan művelődik, alig van esztendőnként is egy böcsületes verekedés Pesten. Notárius uram, most mi játszunk comédiát!

Zajtay. De én jobban szeretnék akár hol lenni, csak itt nem.

Gazsi. 'S ez még itt ólálkodik, mint egy pohos urge. (Leüt csákányával.) Nem lódulsz? (Sugó el.) Kotródik már. Hát notárius uram hol is játszik ez a' darab?

Zajtay. Ciprus szigetén, hol az a' jó bor terem.

Gazsi (a' sugólyukra ül.) No hát már most mi vagyunk az urak Cyprus szigetén, 's annál inkább, mivel ott jó bor terem. Két iteze cyprusit!

Zajtay. Ott talán nem mérik iteze számra a' bort?

Gazsi. Nem bánom, hát két pintet.

Zajtay. Öcsém uram inkább iparkodjunk haza!

Gazsi. Nem, a' szomorujátékokt megzavartuk, most hát nekünk kell comédiát játszani, majd meglátja, hogy fog mindjárt tapsolni a' galléria.

Zajtay. Menjünk haza! már a' lábom is ugy megmereedt a' hosszú állástól.

Gazsi. Hát fekiüdjék le, hiszen ott van az ágy! De még sem hozzák azt a' bort. (Fölkel.) Ugyan átkozott lusta kelnek lehetnek Ciprus szigetén Pestre kellene őket hozni a' Zrinyibe, majd moresre tanitanám ott! Vigan notárius uram! (Zajtayt átüeli, történetből egy süllyesztőre állnak.)

Zajtay. Ni, ni! ez a' deszka alattunk ki van vágva.

Gazsi. Nem tesz az semmit.

Zajtay. De már ingani is kezd. (Süllyednek.) Seregeknek ura, a' föld elnyel!

Gazsi. Ne féljen.

Zajtay. A' pokolba süllyedünk, vagy szerencsenországba. Oh átkozott comédiás nép! (Elsüllyednek; a' föld alól.) Micsoda átkozott sötétség, legálább is Limbusban vagyunk, a' pokol tornáczában. Jaj, jaj — mi lesz a' janitorságból? (Kiabálása elhangzik.)

Rendező (föllép 's a' padlás felé kiált.) Ereszszék már le azt a' cortinát. (A' kárpit leesik.)

Zajtay (a' sugó lyukon kidugják fejüket 's énekezik.)

Zajtay. Föld alá jutottunk,

Jaj nekünk.

Pokolba hullottunk,

Elveszünk.

Gazsi. Ne féljen, az ördög

El nem visz.

Nincs már a' színházban

Többé viz.

Zajtay. Jaj de félek, hogy még

Bezárnak.

Gazsi. Ne féljen, már többé

Nem bántnak.

Zajtay. Hát hogyan menekszünk

Gazsi. Jőjön ki. (kibuj.)

Zajtay (kibuj) Itt vagyok! Hol lehet

Elmenni?

Zajtay (együtt.) A' földön vagyunk mi

Gazsi)

Ismét hát,

Ki látott illy bolond

Comédiát?

Gazsi. Notárius uram! ideje haza menni, már a' cortinát is leeresztették.

Zajtay. Hát merre menjünk?

Gazsi. A' merre jöttünk. (Lemegy az orchestrumba.)

Zajtay (a' publicumhoz.) Én bocsánatot kérek a' tekintetes közönségtől, de biz' isten mindent az igazságért tettem. (Mennek az orchestrumba; a' kárpit felgördül.)

Változás.

(Vendégfogadó.)

Hetedik jelenet.

Fogadós. Pinczérék.

Fogadós. Siessetek, tartatok készen mindent! a' magyar théatrumnak alkalmasint vége már, mindjárt itt lesznek vendégink. Csak fűgén, szaporán; mert ha az ételeket hamar hozzátok, a' rossz is elkél, ha késtek, a' jó sem tetszik.

Pinczér. Ha 24 krajczáros kérek, mellyik borból adjunk?

Fogadós. A' 24 krajczárosból.

Pinczér. De már elfogyott.

Fogadós. Hát öntetek vizet a' 30 krajczáros közé.

Pinczér. Hiszen azt már fogadós ur megkeresztelte, ha még többet vizezzük, ingyen sem isszák meg.

Fogadós. Halgass tökfilkó! Ha valaki panaszkodik, mond: hogy az árvíz rontotta meg.

Pinczér (félre.) A' mi urunk pinczéjében örökös árvíz van.

Fogadós. Hah! már jönnek vendégink. (Kivülről lárna hallik.)

Nyolczadik jelenet.

Zajtay. *Gazsi. Halmi. Kecsei. Édes. Keserü. Savi. Pazardy. Később Sándor.*

Gazsi (még kívül.) Tessék notárius uram! tessék! az elsőség a' vendéget illeti.

Többiek (kivül.) Tessék, tessék!

Zajtay (belép.) Csak ne czeremoniázzanak, uram öcsém.

Halmi. Foglaljon helyet! Veszedelmes utazására tudom jól fog esni a' nyugalmas vacsora. (Leülnek.)

Zajtay. Magam is úgy hiszem.

Gazsi. Kelner, egy portio rozsprádlit foghagymával, 's egy iteze steinbrucht!

Kecsei. Kérem az istenért ne hozasson foghagymást, nem szabad azt szolgolnom! én homeopathice élek.

Gazsi. Tatár hordja el homeopathiádat! foghagyma, meg a' jó paprikás gulyásus — az a' magyar homeopathia!

Zajtay. Mi az a' homeopathia!

Keserü. Az új gyógyítási mód! ármányos história pedig, melly szerint az orvosságot nem kell bevenni, csak ránézni, 's az ember meggyógyul.

Zajtay. Ezt egy új Hypocrates találhatá fel.

Pazardi. De együnk (parancsolnak a' pinczérnek.) Tessék választani notárius uramnak.

Zajtay (az ételjegyzéket olvassa.) Miféle csodaátékek ezek? Mintha Belzebub konyháján főzték volna: „Olló leves“, már ki a' manóban hallott valaha olló levest, vagy Pesten az ollóbul is tudnak talán levet faesarni. Talán szabó ezen koresmáros.

Kecsei. Hiszen az olló leves; francia vagy angol étel, igen jó.

Zajtay. Ha francia vagy angol, úgy nem kell! Nem békülne meg gyomrommal, mert az pelseskei magyar gyomor. (Tovább olvas.) „Sonka áspissal,“ hát ez mi az ördög? Hát uraim itt még az áspis kigyót is megfőzik? de megyek én innen. (Fölkel.)

Halmi. Ne ijedjen meg notárius uram, ez sonka aspikkal, aspik, egy neme a' kocsonyának, de finomabb, nóblabb.

Zajtay. Ha nóbelabb úgy ez sem kell. (Tovább olvas.) No ez már szörnyűség; nem gondoltam, hogy még borju is lehessen koflós.

Kecsei. Mit beszél notárius uram?

Zajtay. Hiszen itt van írva, „Borju koflós.“

Kecsei. Ez borju koflett.

Zajtay. Hát a' mennykő üsse meg, talán itt hátul okosabb ételek vannak. (Olvas.) „Lencse torta,“ No ezt a' tortát talán a' nagybőjtben találák fel.

Keserü. Az linczi torta, czukros sütemény.

Zajtay. Most jó még az igazi. „Velencei arszénás Ausztria,“ egy egész ország, no a' ki ezt megenné, annak meg kell gebedni, ha vasgyomra van is.

Pazardi. Nem jól olvasta! velencei arzenál austria.

Halmi. Ez tengeri kagyló, melly a' velencei arzenál mellett fogatik. Mindjárt meglátja notárius uram. Pinczér, ezen urnak austria. Hát notárius uram, hogy tetszett az opera?

Zajtay. Se hogy se biz az. Én részemről nem vagyok barátja annak az örökös kornyikálásnak. Azután már ki is gondolhatna olyan jurisdiciót, olyan törvényszéket, melly muzsikaszónál és énekelve hozzon sententiát. — Valóban mondhatom szép

magyar város ez a' Pest, alig vagyok itt, 's már is mit kelle látnom. A' magyar színházban velencei szerecsent játszanak, és a' fogadóban velencei ausztrigát esznek, mintha jobb nem volna a' szalon-tai peccsenye, vagy a' karánsebesi csiga; de ad valamely velencei! mondják meg, uraim, hogy lehetett szerelmes az a' szép Desdemona, mert ugyan átkozottan szép volt ám, abba az ördögarczu szerecsenbe?

Halmi. De gustibus non est disputandum — de itt már az austria, tessék.

Pinczér (jó ausztrigával 's Zajtay elibe teszi.)

Zajtay (nézegeti.) Ez valóban csodaállat, hogy is kell enni (beleharap.) Lánzos adtát, hiszen ez keményebb mint a' kő.

Gazsi. Ugy kell notárius uram, miért hoztat olyan exotikus portékát.

Kecsei. Igy kell azt enni, nézze, notárius uram. (Mutatja, hogy kell enni.)

Zajtay. No csak egye meg öcsém uram, de nekem nem kell.

Sándor (belép.) Jó estét, barátim!

Mind. Hozott isten!

Gazsi. Épen jókor.

Sándor. Mit látok? Uram atyám, (ölelés.) Isten hozta.

Zajtay. Én vagyok, rosz fiu, hol jársz ilyen későn?

Sándor. A' színházból jövök.

Zajtay. Hiszen a' játék rég elvégződött.

Sándor. Épen most.

Zajtay. Hazudsz, hisz én is ott voltam — nem láttál?

Gazsi. Még pedig Othellót majd agyon vertük.

Sándor. Hát uram atyám a' magyar színházban volt?

Zajtay. 'S te a' németben — ? —

Sándor. Ott.

Zajtay. 'S miért nem a' magyarban?

Halmi. Mert az urfi szerelmes.

Zajtay. 'S a' ki szerelmes, annak német théatrumba kell járni?

Kecsei. Igen, mert a' kedves is oda jár.

Zajtay. És te elfajult nemzetiség, hogy birsz olyan leányba szerelmes lenni, ki csak a' német színházba jár — vedd inkább rá, hogy a' magyarba járjon.

Kecsei. Hisz a' ki nóbel ember, annak többet kell a' német théatrumba járni, mint a' magyarba.

Zajtay. 'S az ur is azt teszi?

Kecsei. Nóbel ember létemre azt kell tennem.

Sándor. Hát még nem is ösmeri őt uram atyám? hiszen ez igen nevezetes ember, Kecsei Péter, Chevalier d' industrie.

Zajtay. Mit tesz az?

Sándor. Iparlovag.

Kecsei. Sándor pajtás, téged ismét elért a' humorizálás.

Zajtay. Mit tesz az, humorizálni?

Pazardi. Humorizálni annyit tesz, mint humorral írni.

Zajtay. Humorral írni? Hiszen tinta is humor, hát a' ki tentával ír, az humorizál?

Sándor. Uram atyám! (Pazardira mutat.) Kérdezze inkább tőle, mi az obligatio, záloglevél, zálogház-czédula, — azt practice is meg tudná mutatni.

Pazardi. Hallgass már, hiszen ez Beleidigung.

Sándor. Na hisz' én hires embert akarok belőled tenni.

Pazardi. Ugy van, ugy — ganz natürlich! Beleidigung.

Sándor. No látja, uram atyám, milyen kölcsönző genie, még magyar beszédbe is német szavakat vesz kölcsön.

Zajtay. Pedig a' szűz magyar nyelvet megkímélhetné aféle kölcsönzésektől, mert annak rendszerint a' hallgató füle fizeti kamatját.

Pazardi. De ha — ha — nincsenek, ha nem tudok magyar szavakat — ich kann ja nichts dafür.

Zajtay. Az new a' magyar nyelv hibája, hanem az uré, a' helyett, hogy annyit foglalkozniék obligációkkal, olvasott volna magyar könyveket. — De igaz, én még sem tudom, mi az a' humor.

Sándor. A' humor, atyus, egy bizonyos vídám irásmod; a' humor az írásban az, mi a' komédiában a' bajazzo, ki ügyetlenül kipurodíazza azt, mit a' művészek a' kötélén és lovakon véghez visznek. Leginkább háromféle, t. i. angol, német és magyar humor. Az angol humor végtelen, és mély mint a' tenger, 's néha olyan keserű is, benne a' gondolatok mint gyöngyök vagy mint roppant nagyságu állatok uszkálnak, rendszerint csönés, de ha szélvész ragadja meg, óriási habokkal ostromozza a' világot. A' német humor pompásan ered, mint a' Rajna, szirtokról omlik, viruló partok között foly; de benne a' gondolatok már csak galócák és pisztrángok, vagy éppen nehéz harscák és pontyok, végtére az egész iszap között enyészik el; a' magyar humor pedig —

Gazsi. A' magyar humor az a' magyar bor.

Sándor. Az igaz; itt ott már nemesez pezsgni kezd, mint a' székelyhidi — de része még egy alföldi mocsár, mely rohadó gőzeivel vesztegeti a' levegőt 's belőle csak kúrattyolás hallik. Hohó, de már közel az éjféli, mennem kell. (Halmit és Savit félre huzza.) Barátim! vezessétek atyámat haza, nekem éjfélkor rendezvósum van, mennem kell.

Halmi. Kivel?

Savi. Talán a' gazdag serfőző Fannival?

Sándor. Ne kérdezzetek, csak menjefek.

Halmi. Bizonyosan Fanni. Pajtás! még Hausherr lesz belőled a' Dorótya-utczában.

Savi. Hogy jutottál ahoz a' leányhoz?

Sándor. Haj barátim! vítz, vítz, csak vítz kell, és minden megy; de siessetek.

Halmi. Notárius uram, most menjünk a' kávéházba, egy pohár punschot inni.

Sándor. Igen, igen, uram atyám, a' punsch használni fog fáradságának; én haza megyek készülni, mert holnap censurát adok.

Zajtay. No fiam, csak ügyekezzeél, hogy praeclarumot kapj.

Sándor. Praeclarumot, minden esetre. Hiszen az a' vítz a' censurában, a' praeclarum.

Savi. Holnap este ismét a' magyar színházba menjünk, Normát adják.

Zajtay. Normalistákat játszanak?

Zajtay. Dehogy, daljáték az a' halhatlan Bellinitől.

Zajtay. De már azt csak megnézem.

Gazsi. Hát menjünk punschozni.

Mind. Menjünk! (El.)

Változás.

(Hopfen pinczéje.)

Kilenczedik jelenet.

Sebestyén. Nina (jönnek.) Később Sándor.

Sebestyén. Itt vagyok, édes babám, mit parancsolsz?

Nina. Elkészítettél-e mindent?

Sebestyén. Megvan a' mint kívántad; négy izmos legény egy futyre itt terem.

Nina. Ezért három héttel hamarabb lesz a' lakodalom.

Sebestyén. Ez által magadat jobban jutalmazod, mint engem; de hogy is kérdezhetsz: teljesítém é kívánatodat? vagy nem tudod, milly forrón szeretlek, forróbban mint a' legforróbb ser, hiszen te vagy életem komlója, kitől szívem feldagad, mint élesztőtől a' kalács, (megöleli,) lásd, olly híven simulok hozzád, mint a' komló rudjához.

Nina. Csak nem tartasz komlórudnak!

Sebestyén. Az istenért nem! én vad komló vagyok 's te a' kedves kis rózsabokor, kit átkarolok.

Nina. Csak összetépne a' tövis.

Sebestyén. 'S te illy rozsat kívánhatsz szerelmesednek, kinek szive katlanában csak szerelem fő irántad?

Nina. Pincze-mélyben szerelem, Ez hamis gerjedelem.

Sebestyén. Pincze úgy is kebelem,

'S benne bor a' szerelem,

Nina. Serfőző vagy! Szerelmed

Igy tehát bor nem lehet.

Sebestyén. Hígyjed, hordó a' szívem

Abban őrzöm azt híven.

Nina. Porhadékony dongája

Am ez a' nagy hibája.

Sebestyén. Spinni sem foly belőle

Esz az abroncs körülé.

Nina. Héj abroncsnak gyöngye ez,

Szerte könnyen repedez.

Sebestyén. Szerelmem forrásban van

Tán az abroncs lepattan.

Együtt. Hogy repedjen, nem bánom,

Csak te légy hű barátom,

Mert ha egymást szeretjük.

A' világot nevetjük.

Sándor (belép.) Ki operázik itt?

Nina. Isten hozta az urfít.

Sándor. Itt van kisasszonyod?

Nina. Nincs, de ezen levelet küldi.

Sándor (olvassa.)

Nina. Lépteket hallok.

Sebestyén. Én is, (a' gyertyát eloltja.)
Urfi! bújjunk el. (A' hordók mellé bujnak.)

Tizedik jelenet.

Dorka (jó gyertyával.) Sándor. Nina. Se-
bestyén (a' hordók mögött, később négy legény.)

Dorka. Ez hát a' rendelkezés helye; no, hi-
szen notárius urfi, csak várjon, majd adok én kel-
mednek gazdag kisasszonyt; a' milyen igaz, hogy
apám vasas német volt, már négy izmos legényt
rendeltem, mihelyest lejö az urfi, megragadják, 's a'
téns úrhoz viszik fel. (Körül néz.) Hová rejtsem ma-
gamat? Legjobb lesz ebbe az üres hordóba. (Egy old-
alt álló hordóba búj, 's a' gyertyát eloltja.)

Sebestyén (csattant tenyerével.)

4 legény (lejő gyertyával. Sebestyén. Sándor.
Nina előlépnek.)

Sebestyén. Itt vagytok? Hamar a' dolog-
hoz; legelőbb is ezen hordót fenekeljétek be.

Legények (a' hordóhoz állanak.)

Dorka. Eresszenek ki, hiszen én vagyok it-
ten, a' szakácsné.

Sebestyén. Mi dolga lenne itt a' szakács-
nének? hoztatok-e forró vizet?

Egy legény. Legalább is két akót, még
most is párolg, olyan forró.

Sebestyén. Töltsetek hamar a' hordóba, 's
forrázzátok ki jól.

Dorka. Az egekre, mit gondolnak, csak nem
akarnak leforrázni, mint egy vén tyukot.

Nina. Nem mint egy vén tyukot, csak mint
egy leselkedő vén asszonyt.

Dorka. Esküszöm, hogy életemben soha sem
leselkedtem többé, csak erresszenek ki.

Sándor. Nincs kegyelem! még kell fulnod.

Sebestyén. Csak hamar forrázzátok.

Dorka. Ha semmi sem használ, hát setéség
királynéja segítsd hivedet! — (mennydörgés, villámlás;
a' föld megnyílik 's a' sötétség királynéja négy szellem-
mel megjelenik a' föld alól.)

Sötétség királynéja. Mit kívánsz vak-
merő?

Dorka. Szabadíts meg, hatalmas királyné!

Királyné. Már késő, harmadik próbát sem
sült el, büntetést érdemelsz. Vigyétek őt a' sz. Gellért
hegyére, tustént tartok ítéletet fölötte. (Szellemek a'
hordót elviszik.)

Dorka. Jaj nekem!

Királyné (Sándorhoz.) Te pedig, ifjú,
menj és mondd meg apádnak, hogy ellenségétől,
Tóti Dorka gézi boszorkánytól, ki eddig utjában
üldözé, már ne féljen, mert az hatalmam alá került.
(Elsüllyed.)

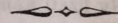
Sándor. Álom-e ez? Nem gondolám, hogy
apám még boszorkányokkal is viszonyokban van,
még notárius lesz a' sz. Gellért hegyén. De ezt a'
boszorkányt hordóba zárni valóban serfözői vitz volt.
Eh mit, ne gondoljunk vele, holnap Censurát adok,
aztán még csak Fannim keze kell, 's boldog ember
vagyok. (Elmegy.)

Sebestyén. (Nánival be.) Mi láрма ez, az
egész ház felzúdult, a' vendégek is lerohannak a'
serházból. (Mind betolakodva.) Mi láрма ez? mi
történt?

Sebestyén. Leskelődött a' boszorkány,
Elragadta most a' sátán,
A' pokolba vitte el.

Nina. Jól esett a' rút banyának,
Már nem árthat a' világnak,
Mert a' sátán vitte el.

Kar. Milly csodák ezek már?
Itt tébát az ördög jár,
Karja lába tűz
Vén anyókat űz;
Jól esett a' vén banyának
Már nem árthat a' világnak
Mert a' sátán vitte el.

Második felvonás.

(Kávéház; este, gyertyák 's lámpások égnek.)

Első jelenet.

Hopfen. Braun. Schwartz. Roth. (Belép-
nek 's asztalhoz ülnek.) Kávés. Pinczerek.

Kávés (a' bejövőköz.) Alázatos szolgáljuk, —
nagyon örvendek, hogy még illy későn is van sze-
rencsém. —

Braun. Magam is csodálkozom, hogy Hopfen
ur ilyenkor még kávéházba jő, eddig ez nem volt
szokása.

Hopfen. Jaj uraim, engem nagy baj ért,
csak képzeljék, éjjél előtt nem merek haza menni,
mert házamban kísértet jár.

Mind (csodálkozva.) Kísértet?

Hopfen. Bámulnak ugy-e? de nem bámu-
lok én, hanem a' hideg ráz össze, ha meggondo-
lom, 's még pedig, csak képzeljék, a' pinczém-
ben jár.

Schwartz. A' pinczéjében? No ez bizonyo-
san olyanok a' lelke, ki sörétől halt meg.

Hopfen. Jaj, én is azt gondoltam, 's azért
félek, hogy a' serpinczéből majd a' serfözőre jő,
's azért maradok éjszél a' kávéházban.

Kávés. Igy bárcsak egész Pestet kizárnák
a' kísértetek.

Roth. De Hopfen uram! tévedés lesz az;
hogy lehetne kísértet?

Hopfen. Kételkedjék csak, de tudom, nem
merne most a' pinczémbe menni.

Roth. Azt nem, mert már ideje, hogy haza
menjünk.

Braun. Jó éjszakát, menjünk. (Készülnek.)

Hopfen. Maradjanak még kevés ideig.

Schwartz. Nem lehet, — jó éjszakát!

Mind. Jó éjszakát. (Elmennek.)

Hopfen. Csakugyan egyedül maradtunk. Ugyan
kávés uram, uljón ide mellém!

Kávés. Mindjárt lesznek vendégeim, egy sereg ifju ma estére punchot rendelt nálam; a magyar színházból ide jönnek.

Hopfen. Az jó — ezek sokáig itt maradnak, 's így elmulathatom magamat. —

Kávés. Már talán jönnek is. (Kivülről hallatszik Norma 2-ik felvonásából a druidák kardala.)

Hopfen. Vigan jönnek.

Második jelenet.

Zajtay. Keserü. Sándor. Savi. Halmi. Kecsei. Pazardi. Gazsi. (Belépnek énekelve.)

Előbbiek.

Gazsi. Készen a' punch? Hah, serföző uram itt van? Nagy katlanát ide kölcsönözhetne volna punchot főzni.

Hopfen. Hozta isten az urakat. (Félre.) Átkozott eset, a' leányom szeretője is köztük van.

Sándor. Üljunk ide, hamar punchot.

Kávés. Mindjárt itt lesz. (Leülnek Hopfen asztalával ellenkező oldalon.)

Halmi. Hát notárius uram, hogy tetszett az opera?

Zajtay. Sehogy sem biz' az; én részemről nem vagyok barátja annak az örökös kornyikolásnak, miből az ember egy szót sem ért; 's már ki az ördög hinné azt, ha valakit meg akarnak égetni, hogy az még előbb énekeljen.

Kecsei. Hogyan? nem bájolta el notárius uramat az a' felsőes opera? (Énekel.) „Kit elfeledtél, kit megvetettél.“

Zajtay. (Punchot hoznak.) Aztán ha mégis becsületesen énekeltek volna, de az a' Norma olly rozsul danolt, hogy majd mindent újra kellett neki énekelni, mint a' normalista gyermeknek, ha leczkéljé rozsul tudja.

Édes. Hiszen épen azért kellett ismételnie, mivel nagyon jól énekelte.

Zajtay. Aztán nem is ment annak rendje szerint; csakhogy hamarabb készen legyenek, ketten hárman is énekeltek egyszerre, sőt néha huszan harminczan is összevisítottak.

Kecsei. Annak ugy kellett lenni.

Hopfen. (Ki az alatt elalutt, hortyog.)

Kecsei. Hah! itt is fűrészel valaki egy mediódiát az álomjáróbul.

Keserü. Sándor, ipad urad elalutt.

Halmi. Hej, ha most eloltanánk minden lámpást 's egyedül hagynók itt, ugyan megszeppenne.

Sándor. Ejnye, talán javamra tehetnék valamit.

Halmi. Oltunk el minden világot, még a' millyen ostoba majd vaknak hiszi magát.

Sándor. Pajtás, ez arany gondolat! — Mi itt lármát utünk, mintha billiardoznánk és kártyáznánk, 's ha folébredvén a' sötétségen elbámul, elhíhetjük vele, hogy sűrű hályog borítja mind a' két szemét. Vitz, barátom, vitz! —

Édes. De már boldogulnod kell, mert ismét a' vitzről beszélés.

Halmi. De most az egyszer a' vitz tölem származik.

Sándor. Ne dicsekedjél vele, a' vitz egyedül nem elég, hanem vitz és diploma kell a' világon. Hanem tudod mit? Te szemorvosnak adod ki magadat, ki egyenesen Angliából jött, 's azon föltétel alatt meggyógyítod Hopfent, ha leányát nekem adja.

Halmi. Bravo!

Zajtay. De fiam, ez impostura!

Sándor. Nem az, édes atyám; csak reá akarjuk a' vén zsurorit szedni; miért akarja leányát külföldinek adni, és nem nekem? Ez csupa hazafiság, hogy pénze az országban maradjon.

Zajtay. Ugy már helybenhagyom.

Sándor. Hát frisen, dologhoz! (kávéshez.) Ha az ur szövetségésünk lesz, meg nem bánja.

Kávés. Szivesen.

Sándor. Hát zárasson be ajtót, ablakot, 's oltassa el a' lámpásokat.

Halmi. Én majd billiárdozom, marqueur olvass!

Keserü. Majd ketten tarokkozunk.

Kecsei. Én Pazardival visztezek.

Sándor. Igaz, hiszen az nóbel játék.

Gazsi. Én meg ferblizek.

Savi. Én sakkozom.

Zajtay. 'S én csak nézni fogom a' dolgot.

(Ez alatt a' szin besötétült. Édes billiárdozik, labdákkal csörömpöl, marqueur olvas, a' többiek ollyan lármát csinálnak, mintha kártyáznának. Sándor, Halmi, Zajtay, állnak.)

Sándor. Bravo, ez folséges tripla volt.

Mind. Bravo, bravo!

Hopfen. (A' lármára felébred 's tapogatózva feláll.)

Gazsi. Öt garas vizi.

Keserü. Toletroa, pagát ultimo.

Marqueur. Vier und zvanzig, achtzehne.

Kecsei. Ha most nem csinálók schlemet, hát soha sem.

Savi. Sakk a' királynak.

Hopfen. Istenem! Én nem látok semmit, kellner, gyertyát hamar, gyertyát!

Kávés (oda fut.) Gyertyát? Hisz itt ég a' szeme előtt az asztalon.

Hopfen. Hol? Én nem látom, az egész kávéház ollyan sötét.

Kávés. Hogy lenne sötét az én kávéházam? nem hallja a' vendégeket minden felé játszani? im itt a' gyertya. (Kezébe ad egy elalutt gyertyát.) No lássa, olly közel tartja szájához, hogy lehelletével eloltotta.

Hopfen. Érzem is a' füst szagát, de azért nem látok semmit.

Kávés. Talán a' szemének van baja? Hagyja csak látnom. — Az istenért, szeme olly homályos, mintha fekete posztóval lenne borítva. —

Hopfen. Az istenért, csak nem vakultam meg!?

Kávés. Azt mindjárt meglátjuk. Itt van egy hires londoni szemorvos, tegnap érkezett; ő azért jött ugy is, hogy szemünkről leszedje a' hályogot. Mister Krokbrok!

Halmi. Mit kívánnak?

Kávés. Ezen ur hirtelen elveszté látását, vizsgálja meg.

Halmi. Boldogtalan! az ur szemét a' leg-sűrűbb hályog lepte el.

Hopfen. Jaj az egekre, hát megvakultam? Megüt a' guta!

Halmi. Tokéletesen.

Hopfen. Jaj megvakultam!

Mind. (Hozzá csődülnek.) Hopfen ur megvakult.

Kar. Hopfen urnak a' két szeme

Zavarosabb lett, mint sere,

Megvakult jaj a' szegény!

Rég sötét volt már fejében,

Mostan éj lett a' szemében,

Boldogtalan vén legény,

Hopfen. Hát vaksággal átkozott balsors engemet!

Jaj miképen főzetem ezután seremet?

Zajta y. Mig láthatott, nem akart napvilágnál látni,

Majd most megtanulhat ám sötétben bujkálni.

Kar. Szánjuk, szánjuk, mind hiában,

Nem segíthetjük bajában,

Boldogsága már elmúlt.

Felmegy majd a' bornak ára,

Elvész a' ser valahára,

A' serfőző megvakult.

Hopfen. Doctor uram, angyali doctor uram! segítsen rajtam, gazdagon hálálom meg, én dúis ember vagyok.

Halmi. Még most hamarjában lehetne segíteni, de fél óra múlva már késő.

Hopfen. Kérem hát segítsen, 's kérjen akármit.

Sándor. Doctor ur! Én az urnak életét mentém meg; most meghálálhatja, hogy a' Dunából életveszéllyel huztam ki.

Halmi. Szivesen — de — hogy?

Sándor. Hopfen urnak egy leánya van, én halálosan szeretem; de Hopfen ur nem akarja nekem adni: ne gyógyítsa meg, míg leányát nekem nem adja.

Halmi. Hallotta az ur megmentöm kérését? hamar adja neki leányát. Különben vak marad.

Hopfen. Az lehetetlen! Inkább más doctor-hoz megyek.

Halmi. Hová? Most éjszaka hol lelne doctort olly hamar, mint szükséges, mert egy kis félóra múlva már késő a' segítség. — Hát adja-e leányát?

Hopfen. Istenem, mit csináljak? Ugyan ki is voltakép az ur?

Sándor. Hiszen ismer, én Zajtay Sándor vagyok.

Hopfen. Zajtay Sándor? Álljon el kérésétől, nem teljesíthetem, leányom völegénye már megérkezett.

Sándor. Küldje vissza, én el nem állok.

Hopfen. Hát az urnak adom leányomat. — (Féltre.) Hiszen nem kell szavamat megtartanom.

Sándor. Köszönöm. De megengedjen, pusztán szónak nem hiszek; önnek kezeskedni kell valamivel — —

Halmi (titkon a' kávéshoz.) Hozzon egy kis szappanyos vizet, és vásznót.

Hopfen (félre.) Átkozom! nem is hisz. (Főnlhangon.) De mivel kezeskedjem?

Sándor. Önnél van még azon 100,000 pengő forintos váltólevél, mellyet ma este adtam át principálisomtól?

Hopfen. Itt a' pugillárisomban van.

Sándor. Adja ide azt kezeségül.

Hopfen. Jaj az nem lehet,

Halmi. Hát vak marad. Az idő halad.

Hopfen. A- az istenért, hát itt van (oda adja.)

Sándor (titkon Édeshez.) Menj az oldalszó-bába, ird meg a' házassági egyezést, de siess.

Édes. Tüstént meglesz. (El.)

Halmi. Ugy kell. Most mindjárt meggyógyítom, üljön le, (vizes rongyokat rak szemére 's vastagon beköti,) csak legyen nyugott. —

Sándor (kávéshoz titkon.) Gyujtsák meg a' lámpásokat. (Megtörténik.)

Hopfen. Doctor uram, de valóban meggyógyulok-e?

Halmi. Kevés perczek múlva.

Hopfen. De átkozottul csipi szememet az orvosság!

Halmi. Annál nagyobb lesz sükere. (Féltre.) Operál a' szappanyos viz.

Zajta y. Ezt ugyan rászédték öcsém uraimék, de megérdemli; miért akarja magyar leányát és pénzét idegennek adni.

Hopfen. Hát vejem uram, mivel már vejem uram lesz, csak legalább azt az egyet mondja meg, nemes ember-e?

Sándor. Valóságos régi törzsökös nemes, nagy-zajtai Zajtay Sándor.

Zajta y. Nemeslevelünket is megmutathatom, felhoztam magammal, még Ilik András adta a' szent földön.

Hopfen. Hát legalább régi familia!

Halmi. Alkalmasint meggyógyult már szem. (Leveszi a' kendőt.) Lát-e?

Hopfen. Há! há! hála istennek! látok.

Sándor. Hát mikor lesz a' kézfogó?

Hopfen (félre.) Már emlékeztet. Nem bánom, hát holnap, ugy is holnapra van rendölve, de persze más völegénnyel, leányom már a' svábhelyen van, ott ünnepeljük.

Sándor. A' hajnal engem ott talál.

Édes (főllép.) Itt a' házassági egyezés, tessék aláírni.

Hopfen. Már ez is készen van? (aláírja.)

Édes. Én és Keserü barátom tanuk vagyunk; (aláírják) jó éjszakát! (Jóéjszaka kívánások közt mind elmennek.)

Változás.

(Szoba a' svábhegyen.)

Harmadik jelenet.

Fanni. Nina. Leányok, (jönnek.)

Iső leány. Édes barátném, kimondhatatlanul örvendünk szerencsédén, te férjhez mégy.

2ik leány. Igen férjhez mégy, atyád eljegyzésed ünnepére hitt meg.

Fanni. Igy hijában jöttél, mert én férjhez nem megyek.

Több en(csodálkozva.) Mit! nem mégysz férjhez?
Nina. Ugy van, ugy — mi férjhez nem megyünk.

3ik leány. De miért nem?

Fanni. Mert nem akarok.

Nina. Ugy van, ugy, mi nem akarunk férjhez menni.

Fanni. Csak halljátok: atyám völegényt hoztatott, nem tudom micsoda országból, kit én soha nem is láttam, 's erővel ahoz akar adni!

Mind. Ez már nagy baj!

Nina. Mi nem fogadunk el ilyen ismeretlen völegényeket.

Iső leány. Azt nem is lehet kívánni.

Nina. Nem kell nekünk a' szegény.

Jőne bár a' völegény

Mexicóbul.

Kar. Rá sem kell tekinteni,

Vissza kell őt küldeni

Az ajtóbul.

Nina. Itt meg sem nézzük a' jámbort,

Tartsa máshol ő a' tort

'S lakodalmát.

Kar. Ha ha ha! nevetünk

Rajta. Érti ő nemünk

Nagy hatalmát. (Herman fellép.)

Nina. Nem kell nekünk a' szegény,

Jőne bár a' völegény

Mexicóbul.

Kar. Rá sem kell tekinteni, 'stb. 'stb.

Herman (félre.) Ezek talán reám czéloznak; — megköszöném, (fenhangon.) Legalázatosabb szolgáljuk! Valóban meglep ezen bájos gyülekezet.

Fanni. Kihez van szerencsénk?

Herman. Én szeretetre méltó jegyesemet, a' szép Fanni kisasszonyt keresem.

Nina. Ő nincs itt, betegen fekszik a' városban.

Herman. Betegen?

Nina. Igen, betegen, mert meghallván, hogy az urhoz kell neki feleségül menni, bujában inlázba esett. Érti?

Mind (fenhangon nevetve el.)

Negyedik jelenet.

Herman. Később Sándor.

Herman. Mi volt ez? Engem ily fogadni? Ez valóságos kosár, még pedig igen érthető. A' menykő üssön belé, ha ezen nagy utat menyasszonyomért hijában tettem, 's ha szegéyyenel kell viszsztatérnem.

Sándor (föllép.) Kérem, nincs itt Fanni kisasszony?

Herman. Nincs, hiszen ő a' városban betegen fekszik, inlázban.

Sándor. Beteg a' manót, ő itt van a' svábhegyen, egészségesen, de búsan, hanem mindjárt felvidítom én.

Herman. De ha mondom, hogy beteg, nekem csak tudnom kell, én völegénye vagyok.

Sándor. Ha ha ha! völegénye? De hiszen hegedült arról sz. Dávid. Adieu édes ex-völegény uram! alázatos szolgálja! (El.)

Utolsó jelenet.

(Levélszin a' svábhegyen, a' szinpadon muzsika.) Édes. Keserű. Savi. Kecsei. Pazardy. Halmi. Asszonyok. Férfiak. (tánczolnak; a' táncz megszünnvén föllépnek.) Fanni. Sándor. Nina, később Hopfen. Zajtay. Gazsi. Herman.

Fanni. Édes Sándorom! 's igaz a' mit mond? alig merem hinni.

Sándor. Olyan igaz, mint boldog vagyok. Itt a' házassági egyezés atyjától aláírva.

Fanni. Hát ily boldog vagyok.

Nina (a' vendégekhez.) Uraim és asszonyaim, örömmel jelentem, hogy lakodalom lesz.

Mind. Lakodalom?

Nina. Igen, lakodalom, csakhogy más völegénnyel.

Herman, Hopfen, Zajtay, Gazsi, Sebestyén (jönnek; köszöntések.)

Zajtay. Fiam, hol van szép menyasszonyod?

Sándor. Itt, édes atyám, angyal ugy-e?

Zajtay. Még az angyaloknak is angyala.

Hopfen (Hermanhoz.) Már mondtam az urnak, leányom mást szeret.

Herman. De a' nagy utiköltség.

Sándor. Ha egyéb baja nincs, azt megtérítjük. —

Zajtay (Gazsihoz.) Hát az ur nem házasodik meg?

Gazsi. Nem én! Egyszer volt eszemben, de a' víz, melly nekem olly nagy ellenségem, elvitte mátkámat.

Hopfen. A' víz?

Gazsi. Igen, szegényt. Az árvizbe halt apjostul.

Zajtay. Apjostul?

Gazsi. Apja tulajdonkép nem halt a' vízbe, egy becsületes kefekötő volt az, 's nem vált szegényéne azon közmondásnak: „ugy iszik, mint a' kefekötő;“ midőn az árviz tódulni kezdte, pinczéjébe futott, borát menteni, de látván a' víz sebes ára-

dását, csupa undorodásból, hogy majd kénytelen lesz vizet inni, meghalt. —

Hopfen. Szomorú eset! De uraim, én leányomat feleségül adom nagy-zajtai Zajtay Sándor urnak, tehát vigadjunk.

Nina, Sebestyén (előlépnek.)

Nina (Hopfenhez.) Téus uram, én mindig híven szolgáltam a' kisasszonyt.

Hopfen. Ugy tartom, hívebben, mint engem.

Nina. 'S mivel ő is férjhez megy —

Hopfen. Hát talán te is férjhez akarsz menni?

Sebestyén. Igen, mert én meg akarok házasodni.

Hopfen. No isten neki, nem bánom.

Nina, Sebestyén. Köszönjük.

Sándor. Ide a' champagneit (megtörténik.)

Éljen szép menyasszonyom!

Mind. Éljen!!! (Iznak.)

Zajtay. Dicselkedve mondhatom hát, hogy megjártam Pestet Budát, 's ezer veszélyek után, a' haramják majd felakasztván, a' bikák majd feldőfvén, a' vasasnémetek majd összedarabolván, mégis megláttam Mátvás király palotáját. A' janitárságból ugyan semmi sem lett, de fiam boldogsá-

ga azt kipótolja, 's most csak az buzgó kívánságom, hogy Magyarország fővárosa legyen mint szépségben, ugy hazafiságban is, tükre a' hazának.

Mind. Adja isten!

Kar. Isten adj hazánk fölött

Tiszta nyájas szép eget,

Partjain Tiszánk' Dunánknak

Áldva' szálljon fölleged.

Mézet önts Tokaj borába

Búzátföld ugarába,

A' melly túrt annyi kinó átf,

Boldogítsd e' szép hazát.

Adj erőt őf nemzetébe,

Hogy szeresse hōn honát;

A' régi szép, tiszta ép

Nyelve hōs,

Bájerős,

Zengje által a' hazát,

Éf vezessen vad csatán

A' királyért 's a' honért

Eltét is áldozván,

Nyerjen győzelembabért.

Vége.

J e g y z e t e k.

1.) Gaal e' műve 1838dik october 8kán juta először pesti szinpadunkra Barthané jutalomjátékaul, 's olly zajos és osztatlan tetszését nyere meg a' nagyszámu közönségnek, minővel nemzeti szinházunk megnyitása óta egy eredeti szinmű sem dicsekedhetik. Azóta mintegy tizszer adaték e' darab, még pedig folytonos tetszéssel, 's mindenkor számos közönség előtt. E' nagy játékszini süker következtében kedves dolgot vél a' kiadó elkövetni a' közönség előtt a' „Peleskei notárius“ e' gyűjteménybe fölvétele által, annál is inkább, minthogy hazánk lakosinak nagyobb része szinpadon nem láthatja azt, 's így talán mégis olvasni ohajtanak legalább azon mulattató kalandokat, mikről már Gvadányi is olly ép szeszéllyel énekelt.

2) A' notárius szerepét a' méltán kedvelt Megyerly olly eredeti jelességgel adá, hogy szinészi neve megalapítására ezen egyetlen szerep is elég erővel bír. Ő minden torzítás nélkül olly utánozhatlan sajátsággal fogá föl e' szerep minden oldalát, hogy abban fölülmulhatlan lőn. Baczur Gázsit Bartha eredeti nyersségében híven szemlélyesíté.

3) Az öltözetekre nézve megjegyzendő, hogy a' notárius öltözete torzított egy-átaljában ne legyen. Legcélyszerűbb a' téglaszin félhosszu prémes mente, paszomántos nadrág és háromágu kalap. A' többi személyzet öltözete természethez hiv legyen, 's a' bojtárok ne szégyenljék magukat lobogó ingujban 's gatyában mutatni.

A' „Szinmütár“

I-ső füzete

R u y B l a s.

Dráma 5 felv. Hugo Victor után francziából fordítá Nagy Ignác, a' pesti könyvkereskedők által minden hazai könyvárusnál megszerezhető 40 pengő krajezáron.

III. dík füzet.

Junius, 1839.

F e h é r é s f e k e t e ,

Szomorujáték 4 felvonásban, írta **Kuthy Lajos**.

Személyek:

<i>Don Mattaeo Cabrera</i> , spanyol grand.	<i>Pierre</i>) matrózok.
<i>D. Francesco Romini</i> , vetélytárs.	<i>Venczel</i>)
<i>Floreschi</i> , előkelő francia család végsarjadéka.	<i>Béser</i> , kibujdosott cseh, (vak.)
<i>Vatáb</i> , Cabrera rabszolgái közül (néger).	<i>Néger</i> , szolga.
<i>Porregi</i> , képiró.	<i>Vaszluk</i>) bányászok.
<i>Filledotti</i> , pénzváltó.	<i>Kapocsek</i>)
<i>Károly</i> , 4 éves gyermek.	<i>Pinczér</i> .
<i>Reboir</i> , korcszinbora.	<i>Inas</i> .
<i>Leveer</i> , nemes ifju.	<i>Lovász</i> .
<i>Bancard</i> } szerencsekalandorok.	<i>Donna Estiva Ferrano</i> , dússpanyol hölgy Cabrera gyámsága alatt.
<i>Tomatti</i> }	<i>Mariana</i> , dajkája.
<i>Vilderaun</i> }	<i>Serena</i> , Porregi leánya.

Matrózok. Irnokok. Rabszolgák. Poroszlók. Bányászok.

(A' két első felvonás történik Cadixban; 3dik a' pyrenaei fűrdőkön; 4dik az iserei kerületben Franciaországban a' XVII. század vége felé.)

Első felvonás.

(A' szín középen elválasztott kettős, goth stílusban épült, szobát képez.)

Első jelenet.

Romini. Cabrera (a' bal osztályban asztalnál elmerülve shakkoznak.) *Estiva* (a' jobb osztályban ültében himez.) *Floreschi* (vele szemben ül 's a' vén) *Mariana* (hátuk mögött könyvből, olykor szemüvege felett vigyázólag föltekintve, olvas.)

Romini. Shakk a' királynak! d. Mattaeo Cabrera!

Cabrera (élesen.) Kevélyen szólál d. Francesco Romini. Nem félted-e a' királynét? hisz' re-

ménylem, nem feledéd, hogy nők ellenében győzelmem bizonyos. (A' játéktáblán taszítást tesz.)

Romini. Shakk a' királynénak! d. Mattaeo Cabrera.

Cabrera. Ismét kevélyen szóltál, d. Francesco Romini. De Agrillának . . . tudod, a' szép, a' kecses Agrillának, Castilia szemfényének, a' végetlen vagyonu Estiva anyjának, jegyesednek, egykor én mondék shakkot? (Fogai közt nevetve.) 'S a' nő, szived, vágyaid királynéja, százezer piaster évi jövedelmével karjaimba dőlt.

Romini (felugorva dühvel.) 'S menyasszonygáiban orgyilok halálnak jegyzé el! Büszke spanyol! ne ingereld keblem eleven halottját, vesztésem emlékét, mely alvó oroszláknak nehézkedik lelkesen. Hitvány újaid nőszivekkel tanultak játszani, (a' shakkfigurákra czélzólag) 's e' száraz esontocskák közt nem olly ügyesen tudnak hálót szőni. Mi shakkozunk, d. Mattaeo Cabrera. Itt ész kell, megfontolás; nem hitetés csábjai.

Cabrera (felugorva kardot ránt.) 'S egy sérteft spanyolnak szablya kell, nem gúnyszavak fulánkai.

Romini (kardmarkolatát megragadva, hidegen.) Akarod? . . . Én kész vagyok!

Cabrera (kardját leeresztve.) Vagy ugy! . . . Hiszen mi barátok vagyunk.

Romini. Igen; legalább Andaluziában ugy beszélnek.

Cabrera (kardját hüvelyébe rejtv.) Itt kezem, (elfordulva oda nyujtja, 's félre,) mely jegyesed oltárhoz vezeté.

Romini (kezétszintre elfordulva nyujtja.) És az enyim . . . (félre,) mely nődöt orozva megölte. (Elfordulva kezét fognak.)

Cabrera (ülést ajánlv.) Méltotassál d. Francesco Romini.

Romini. Parancsolj, d. Mattaeo Cabrera. (Leülnek 's tovább shakkoznak némán.)

Floreschi (Estivához, szerelem nélkül, hidegen.) Ha a' napot leszakasztanád egemről's enyém maradnál: nem tudnám, mi a' sötétség; és ha nekem adnád a' világot's magadat tőlem elvinnél: szegényebb volnék a' bujdokló páriánál.

Estiva. A' te szerelmed boldogabb az enyémnél, Floreschi! mert az szavakban feláradoz szívedről. Az enyém olyan, mint a' mély hegyben rejtőző forrás, mely örök időtől igyekszik feltörni a' reá nehézkedő földréteget, 's gyakran megrázza az istenadta anyakeblet. Nekem egy szavam van: szeretek's ebből telik ki imádságom, ebben élnek lelkem eszméi, ezért kívánom a' túléletet, 's ez nézeti angyalomul gyilkos gyámapám.

Floreschi. Két év óta tudok boldog lenni öledben, hon és anya nélkül. Oh ha értenéd, mit tesz az? ha egy francia két évig honán kívül van! Apám és rangomat elfeledém; otthon ezer jobbágnak parancsolnék's itt ezer hódolattal vetem magamat hatalmad alá.

Estiva. Nemeslelkű ifju! én hiszek szavadnak. De miért kések kincseid és bátyád, kinek érkertével olly édesen biztatsz?

Floreschi (zavarral.) Kincseim . . . bátyám? . . . magam sem tudom, meg nem foghatom. De még is . . . lásd Franciaországban inség és belviszály; elhagyhatna-e hü polgár beteg hazát? És ha szerelmes volna . . . ugy-e? akkor nem kellene menennem őt?

Estiva. Ugy ne mentsd. Ő megjó, meghozza kincseid. Jegyessed nővé lesz 's elhagyva ifjúkorom zsarnokát, mint francia hölgy, költözendek hazádba.

Floreschi (félre.) Istenemre, leány! ha egy nőnél többet vehetnék, te lennél a' második. (Hangosan.) Ugy-e, Estiva! nem rang? nem kincseim vonzanak Pyrenaek bércein és Szajna partjain túl?

Estiva. Ha nem rang-e? (Kevélyen.) Én Andaluziában donna Estiva Ferrano vagyok. Visszaadhatja-e hazád nekem e' czímet? És kincseid, Floreschi! Hisz' te költöd pénzemet 's ismered birtokom terjedelmét. Peru bányáiból nehéz hajók szállítják honomba a' kincseket, 's adhatna-e ilyesmit nekem az öfniai miatt koldus francia föld? Én a' Pyrenaeken túl fonségeseb eszmék után vágyok. Ott nincs zsarnok gyámapa, nincs néger rabszolga, gyilkos hatalomszó 's véres orkezet. Kincseidet csak azért várom, hogy legyen átengedtetésem eszköze a' spanyol Cabréránál. Ha veled egyszer hajóra ültem, miattam tengerbe veheted vagyondod becsárát's hiddel, növekedő szerelmem súlyedő gyémántaidkint mélyyedend lelkemre.

Floreschi (félre.) Miért nem mondhatom e' szót érzéssel: — (Estivához) szeretlek (ölebe hajlik.)

Estiva (karjait Floreschi nyaka körül fűzi.)

Mariana. (Estiva kezét Floreschi nyakáról elfejtve.) Édes leányom! a' sátn szerelemben kísért; de az asszony maga megtöri a' kigyó fejét!

Floreschi (félre.) Értelek, pártos tettető! nyolcz napja már, hogy tőlem nem nyerél ajándékot. (Marianához.) Áhítatos anyám! (újáról becses gyűrűt vonva le.) E' gyűrű kövei megfeketültek. Talán az ur látogató keze vevé el bünös újamon fényét a'

gyémántnak. (Átadja.) Vedd és viseld! szent kezeid között letisztuland a' bün szennye.

Mariana (a' kapott gyűrűt kíváncsian szemlélve.) Tüstint távozom, szentelt víz által tisztítandom meg a' becses adományt. (El.)

Floreschi (kétségbeesetten.) Estiva, adj pénzt! Estiva. Az istenért, Floreschi! mit tevé megint? öt nap előtt vittél el tőlem félfont aranyat's azt állítád, hogy nincs több adósságod. Tegnap ezer piastert fizeték ki egyik hiteleződnék, ki nevedet a' büntetett adósok névsorába akará már iratni; de hallgattam, oh — mert én büneiddel együtt szeretlek! 'S most újolag szokott dühhel zsarolsz? Nekem nincs többé, mit adnom. —

Floreschi (dühhel.) Estiva! adj pénzt; különben meg vagyok gyalázva, el vagyok veszve.

Estiva. Anyámnak ősi ékeit elpazarlád. Harmincz font ezüst, négy font arany maradt rám örökül. Törvénytelen kamatra tőmérdek pénzt kölcsönöztem's te undok czimboráiddal, kártyaházakban fecsérléd el azt. . . . Ez mind nem volt elég. Te tolvajja tevé. . . . Én megraboltam gyámapám kincses vedreit, melyeken fősvény gondja örökődik. Ha észreveszi: száműz, törvény kezébe ad. Te biztaltál, hogy kincseidből kiegyenlíttük a' hiányt, 's a' helyett telhetetlen vágyad ismét üldöz; én többet nem lopok, nem lophatok.

Floreschi. Én vagyok-e oka, hogy bősziült szentjeim üldöznek? Estiva! én kölcsönzött pénzzel játszottam és százötvenezer piastert vesztek. Ha meg nem váltasz, hitelezőmé szabadságom, becsületelem!

Estiva (arczát elfedve, előre tántorodik.) Szent isten! (Félre.) Többé nem vehetem tolvaj kezeimet Cabrera kincseire, a' nélkül, hogy észre ne vegye; 's így becsületelem veszne van; 's ha pénzt nem adok? . . . az övé . . . ah! 's az övé az enyém is. Tehát becsületelem minden esetre vesz; de inkább ő általa, mint entettem miatt. (Fenten.) Floreschi! én többet nem lopok, nem lophatok.

Floreschi (kezét megragadva, borús arczzal.) Spanyol kigyó! megesalál. (Vatáb a' hátulsó ajtónal megjelenik észrevétlenül, Estiva feléd tekintettel Floreschira pedig fogait mérgesen szorítja össze.) Vezércsillagomul tekintélek vészülte pályámon's fényed akkor hűnyik el, midőn látkörömre vak éj fekiütt. Vedd vissza szerelmedet; én megátkozom. (El akar rohanni.)

Estiva (kétségbe esve visszatartóztatja.) Francia csábító! mit akarsz? szememben olasz ég derült nekem's most rajta hitszegés villám ülnek. Oh sujtásd rém előbb hamvasztó tüzét's akkor hagyd el halott Estivádat idegenek temetéseül.

Floreschi (kezét kirántva.) Százötvenezer piastert! vagy öngyilkos leszek! (Kiindul.)

Estiva. Megállj! . . . Én megtévelyodom.

Floreschi. 'S az örült szerető leledélül vendi az öngyilkos testét. (Kirohan 's már a' nyitott ajtót tartja kezében.)

Estiva (roskadozva.) Megállj! — én — szerzek neked — pénzt.

Vatáb (Floreschit fenyegetve eltűnik.) Floreschi. Este hat óraker a' tengerparton . . .

Estiva. Ott leszek. (A' mellékszóba tántorog.) Floreschi (a' középajton elrohan.)

Romini (a' shakk mellett.) **Matt!** d. **Matta**o Cabrera; (gúnynyal) nem volt okom féltetni királynőmet. (Felkel.)

Cabrera (hevesen felkel 's gúnyra pittyezett ajakkal.) Mit nekem e' parányi vesztes? Mindössze husz arany! koldúsmennyiség. (Erszényéből asztalra pénzt vet, melyek szét peregnék.) Szedd fel gyalázatos pénzedet, d. **Romini!**

Romini. Te büszkén játszod a' bőkezűt; pedig ez aranyak lelked elszagattott darabjai. Tartsd meg veszteséed emlékeül; nekem gyalázatos pénz nem kell!

Cabrera. Ne szégyeneld elvenni; hisz husz arany nálad nagy mennyiség! én nem szorultam reá.

Romini (gerjedő haraggal.) Nemtelen kérdő! pirulj el tenmagadtól. Vagyonom csekély; de becsület útján növekszik. Kincstárad gyámodnak hamisan kezelt örökéből, igazott eselédek lopott béréből, gazdagul.

Cabrera (kardot rántva.) Némulj el házamban idegen uracs! vagy istenemre! utolsó kenet nélkül adlak át az alvítágnak.

Romini (kardot ránt 's összecsapnak, karját leeresztve.) Vagy úgy — hiszen mi barátok vagyunk!

Cabrera. Igen; legalább Andaluziában úgy beszélük. (Kezet fognak.)

Második jelenet.

Voltak. Vatab.

Vatab (mélyen meghajolva.) A' kává a' kerti házban vár. (Szemei az aranyokon vesznek.)

Cabrera és **Romini** (szesz bókolatokkal kiindulnak.)

Cabrera (Vatabhoz titkon az ajtónál.) Míg visszajövök, itt állj, 's el ne hunyják őrszemed, mert kívájjatom! (El.)

Vatab (az aranyoknak rohanna, nehányat felszed 's megáll.) Pfüj Vatab! teheti-é ezt egy néger? — hazámban lábaimmal tapodám e' beestelen érczet, 's itt enérzetemet vessem-e érte lábai alá egy fehér hóhérnak? . . . De a' szabadság, Vatab! mit pénzen vehetnél. . . Érezhetné-e magát szabadnak egy tolvaj fekete? (a' pénzt elveti.) Veszs magadnak fehérek hálványa! fényednél szebben csillog a' reménysugár, hogy az őserdők fiai eljőnek a' nagy tón keresztül 's magamat vagy csontjaimat haza viszik sötét nemzetemnek.

Harmadik jelenet.

Vatab. Cabrera.

Cabrera (Vatabot gyanus szemekkel mérve, görnyedten szedi fel az aranyakat, félre.) Csak tizenkilencz! (Ajkait harapva.) E' fekete kutya tolvajlott el egyet. (Vatabhoz hidegen.) Hallod-e Vatab! napi eledeled eddig egy font kenyér volt, mátol egy évig csak felet kapsz. Ünnepeken pedig nyolcz lat ürühúst evél, erre többé ne számolj; éjjelenként négy órát alutál, ezután csak hármát engedek.

Vatab. Hahaha! ez igen természetes. Nálatok illynemű kegyosztás napirenden van.

Cabrera (megütközve.) Hogyan? 's te nevetni tudsz?

Vatab. Igen, szívetlen kizól! én örömemben nevetek. Hiszen ti tanítjátok, hogy a' minő mértékkel mértek másnak, ollyannal méretik tinektek is; ti tanítjátok, hogy a' nagy éjszaka eljő, 's az ember örökké él. Ládd, mi engem általad ideig óraig kínozt, érettem téged vég nélkül fog gyötreni. 'S nem méltó-é a' négernek öröme, ha egy sápadt fehért örök kinok emésztenek? . . . De még is, d. **Matta**o Cabrera, hagyd tudnom, miért ez újabb kegyelem?

Cabrera. Mert egyet ellopál aranyaim közül.

Vatab (dühhél tört ragad 's Cabrerának rohan; de hirtelen visszabátrál.)

Cabrera. Fekete eb! tán elment az eszed?

Vatab. Igen, te nem vagy méltó, hogy becsületes néger megöljön. Egy aranyad veszett el? (kebléből pénzt vesz elő.) Ime itt van egy! neked adom.

Cabrera (az aranyat elragadva.) Korbács alá teremteit koldus! ez az enyém volt.

Vatab. Egy évi kínos keresménye az álmaimtól ellopott óráknak. De soha ki nem adhatnám nagyobb kamatra, mint azon örömért, hogy kincsszomjadat nevelem. Oh én tudom, hogy azt minden karatnyi ércz neveli 's tudom azt is, hogy kincsszomj tuzesfulánku ferge a' kebelnek.

Cabrera. Vakmerő rabszolga! nem reszketsz, hogy egy intésem örökre elnémít?

Vatab. Oh te meg nem ölsz, meg nem ölhetsz engem. Én ismerlek téged. . . Fukar kezeid nyolczvan piastert tékozoltok érettem, 's még nem kerestem többet számodra háromszáznál! (Megvetőleg.) Lásd, d. **Matta**o Cabrera! te fényes ur vagy; én pedig undok rabszolga. Te ezüst tálakból eszed fűszeres étkeid, én igám mellett ragódom a' száraz kenyeren, te drága szöveteken hatyupelyhly közt lenyílsz, én köpadon alszom ki a' napnak terheit; neked bíborba szegett mének vonják csillogó hintódát; én rongyosan vonom barázdádban az ekét. (Kevélyen.) Még is eb legyek, ha cserélnék veled! Lelkem olly nyugott, mint a' halál; de te nem mersz gondolni istenedre.

Negyedik jelenet.

Voltak. Négerszolga.

Négerszolga. Uram! parancsolád, adnám tudódra, midőn indulandnak Villedotti hajói; most tudám meg, hogy holnap. (El.)

Cabrera (Vatabhoz.) A' korbácsolás napján számot vetendünk. (El.)

Vatab (egyedül.) Fehér ördög! kívánhatod-e, hogy kövessem a' vallást, mely egy eredetűnek hirdet fehért és feketét 's még is így enged embert emberen tapadni? Oltáratok véres mézszárszék; én nem adom érte keblemnek istenét. (Szeme egy pontra szegül 's oda kapva.) Hah! egy arany! (Elrejt.) Igen; ezt elteszem cserében, és ha mint spanyolok vádlója állok egykor isten előtt, bünjelül mutatom be vádjaim mellé. (El.)

Változás.

(A' cadixi kikötő bástyákkal 's árboczos hajókkal; a' szín balrészén Villedotti számvető hivatala, „Bureau“ felirással, rajta nagyszerű ajtó, mellynek íves szárnyai nyitvák 's ebbenálló asztalok mellett irnokok dolgoznak. Az ajtó közelében Villedotti, újain valamit vétegetni látszik. A' nap hanyatlóban van. A' tengerparton élénk mozgalom 's néger rabszolgák különnemű terheket hurocolnak a' hajókra görbedve.)

Ötödik jelenet.

*Cabrera. Villedotti. Irnokok.
Rabszolgák.*

Cabrera (komoly léptekkel a' bureauhoz közelit, hol munkában találja Villedottit.) Bocsáss meg, hogy számolásodban megzavartalak. (Menni akar.)

Villedotti (szikármagas görbe ember, rövid őszhajakkal; bókólólag.) Maradj, kegyelmes ur! Csak azt számítám, ha vajjon rabszolgák kinszerítésére kevesbbe kerülne é a' nádbot, mint a' korbács?

Cabrera. Alkalmasint egyre megy. Mert egy korbácscsal két néger szelidül meg; de ha nádbotok használatnak, úgy egyre kettőt lehet számítani. Tehát Villedotti! hajóid a' cadixi kikötőből holnap indulnak? Én újlag rabszolgákat akarok hozatni.

Villedotti. Parancsolj! Tehát hányat?

Cabrera. Mintegy negyvenre van szükségem.

Villedotti. 'S millyeneket kívánsz?

Cabrera. Öregeket épen nem akarok; sok elvesz közülök 's különben is csekély áron kelnek, aszszonyokat is minél kevessebbet, mert ritka ember veszi 's nem bírják az igát.

Villedotti. Igen; de kevesebb korbács nyövik el rajtok 's ez sokat megtakarít. Ezenkívül tenyészés által jövedelmeznek. Egy kis néger, midőn az emlőtől elvál, megér öt piastert. De te, mint látom, csak izmos férfiakat akarsz. Jó, tehát alkudjunk.

Cabrera. Tehát mit kívánsz?

Villedotti. Darabjáért száz piastert!

Cabrera. Villedotti! te embertelen vagy. Hisz ezelőtt a' legerősbekeket lehete nyolczvanért váltogatni.

Villedotti. Hja! a' körülmény változott. Ed-dig könnyű volt őket foglyokká tenni. A' néger már ravasz és a' dühödésig elszánt. Több fegyver 's löpor kellenek. Az elfogottak közül is sok éhen veszt magát, vagy öngyilkossá lesz.

Cabrera. Szóval, fejenkint nem adok éretük többet kilenczvennél. (Kezét nyújtja.)

Villedotti (belecsapva.) Nem bánom; legyen! De békóval 's korbácscsal te tartozol őket el-látni.

Cabrera. Az alku áll.

Villedotti. 'S felpénzül 40 palaczk malagait kapitányaimnak az utra.

Cabrera. Házamnál megkapod. De a' dolog titok maradjon, mint eddig. A' jegyzőkönyvekbe ügyviselőm nevével irasd.

Villedotti. Bizhatol becsületemben, én értém az illy kezelést. (Vissza a' bureaubá.)

Hatodik jelenet.

Voltak. Floreschi.

Floreschi (kezében tekercsirománynyal jó a' színfalnál Cabrerával szemben.) Ime! itt az ígért irományok.

Cabrera (megtekinti.) És az egész ösbirtok-ban egyedül örökülsz?

Floreschi. Igen; mert egyetlen testvérem a' szentegyháznak szentelé magát 's pappá lön.

Cabrera. És az ösbirtok . . . ?

Floreschi. Két uradalom, mellyeken hajó-zható víz foly keresztül.

Cabrera. Te gazdag vagy. Ismerem nem-zeted szűkeségét. Illy dús francia nősző bizonyo-san szügyenel menyasszonyi hozományt elfogadni.

Floreschi (félre.) A' spanyol farkast akar fogni; de maga esik a' verembe. (Cabrerához.) Estiva az enyém; 's a' menyének bírása mellett juthatna-é eszembe hitvány földi kincs?

Cabrera (karját kinyújtva.) Kezet rá! Tehát Estiva értéke birtokomban marad.

Floreschi (kézfogáshoz emelt karral.) Ha e' kötelezvényt kezesül aláírod. (Nyújtja.)

Cabrera (karját leeresztí 's elfordulva.) Kezes még nem valék, nem is leszek soha.

Floreschi. E' lapon csak huszezer piaster áll. Mi az egy Ferrano-hölgy kincséhez. Ha nem akarod . . . (vállat vonítva el akarja rejtteni.)

Cabrera. Megállj! . . . Irj kötelezvényt, hogy, ha Estiva nőd lett, vagyona enyém marad. (Félre.) 'S nőd csak úgy leend, ha sajátjáról lemonda.

Floreschi. Ime már készen van! (Kebléből kivieszi.)

Cabrera (utáná nyúl.)

Floreschi (a' kötelezvényt nyújtja.)

Cabrera. Tehát majd este megfontolom.

Floreschi. Most, vagy soha. . . . Nekem a' pénz még ma kell.

Cabrera. De itt, hol . . . ?

Floreschi. E' pénzváltónál. Ő egyszers-mind kölcsönözni fog. (Mindketten Villedotti bureaubá-jába mennek.)

Cabrera (aláírás közben.) Don Mattaeo — Cabrera. Ugy mizadonáltál — mint donna — Estiva — Ferrano gyámja. (a' kötelezvény egyik ke-zében, másikat az iromány után nyújtja.)

Floreschi (hasonló cselekvénnyel cseréli ki a' kötelezvényt.)

Cabrera. Az örökülési végrendeletet bátyád elérkezteig megtartom. (Indulva.) Reményilem, ha kincseid megjönnek, nem fedelkezel meg a' kezesről.

Floreschi. Te mondád, hogy dús francia nősző vagyok.

Cabrera (el.)

Floreschi. Tartsd meg az álvégrendelményt, úgy is drágán vásárlod. Villedotti! ime egy hiteles váltólevél huszezerről.

Villedotti. Tizentöttezret adok érte. (To-vább ír.)

Floreschi. Az istenért! hiszen a' törvényes kamat. . . .

Villedotti (írását folytatva.) Törvényes kamatra nincs kiadó pénzem.

Floreschi (félre.) Emberek! rosznak tartjátok Floreschit. Roszabb vagyok-e én egy spanyolnál? (Villedottéhoz.) Fizesd ki!

Villedotti (asztalából pénzt fizet által 's a' kötelezvényt elteszi.)

Floreschi. A' fizetés napján találkozunk.

Villedotti (félre.) Ott csak Cabrera lesz jelen.

Floreschi (félre.) Fizessen neked az alvilág. (A' tengerparton széttéket, hol e' perctől élenkebb kezd lenni a' mozgalom. Villedotti bureauból kijő 's az ajtót bezárván, el. Sötét alkony.)

Hetedik jelenet.

Floreschi. Pierre, Venczel (mindketten durva matrözöltötben.)

Floreschi. Hah! itt vagytok?

Pierre. Egy tengerfi nem szokott hazudni.

Floreschi. Tehát a' sajka kész?

Pierre. Hány személy indul?

Floreschi. Kettő. Én és egy leány.

Pierre. A' sajka kész.

Floreschi. Egy óra mulva indulunk.

Pierre. Tehát egy óra mulva . . . ?

Floreschi. Igen; a' kikötő túlrészen . . .

Pierre és Venczel (közbe szólva.) Megtalálás! (El.)

Nyolczadik jelenet.

Floreschi. Vatáb (szekrénynyel.)

Floreschi. Isten nevében, Vatáb! mit hozál?

Vatáb (megvetőleg.) Angyal nevében sátánnak.

Floreschi (haraggal.) Hogy érted azt?

Vatáb. Estiva neked küldi e' szekrényt. (Átdadja.)

Floreschi. Hát még sem görbíté meg kevély nyakad a' rabiga, formátlan szörnyeteg?

Vatáb. Te istenedet káromlod. Ő maga képére teremté az embert; (lenézi) de te — levegized azt.

Floreschi (kardot rántva.) Fekete eb . . . !

Vatáb (hidegen tört rántva.) Te dühös vagy; de én ügyesebb.

Floreschi. Mit? 's te merészelsz ellenem kezét emelni? Nem rettegsz, hogy ma még amaz árbocra kötötték?

Vatáb. A' természet világosabban szól, mint önző bölcseségték. Nekem van védelemre jogom, mert tehetem azt; 's ha felhatalmazva képzeled magad egy néger megtámadására, ne panaszkodjék gyilkos fajod, ha izmos karjaim szived kiszakasztására véredben uszkálnak.

Floreschi (gúnnyal.) Gyáva állat! nem vagy méltó, hogy ember fegyvert emeljen rád.

Vatáb (fogait összekocczantva.) Gyáva?! állat . . . ?! tapasztalni fogod, hogy az nem vagyok. — Visszaadom nevedet! 's elveszem érte tőled Estivát. Az őserdőkre! kinzó korbácsaitokra esküszöm, hogy azon angyal nőd, míg én élek, nem leend! Óltárod

omladéka alá temetlek, vagy envérembe fulasztalak inkább, mint az történjék. — Most válaszom várja 's ezt vinni elmegyek; de sötét nemzetemre mondom, a' gyáva névre felelni eljövök. (Elrohan.)

Floreschi. Estivát veszed el!? Oh bár az egykor iránta érzett indulat ne hült volna el szívémben!

Kilenczedik jelenet.

Floreschi. Serena.

Serena (hosszu sötét palástba burkoltan, mely alatt tiszta fehér öltöny van, tollas fekete kalappal, remegve jó.) Floreschi! én itt vagyok, mert szavamat adtam; de Mária képére! veled nem szokhetem, mert atyám megőrül.

Floreschi. Két napig boldogabb voltam, mint Ádám a' bűn előtt; mert megígérted, hogy velem jössz; 's most vissza akarod-e venni üdvösségemet?

Serena. Oh maradj itt velem és szerelmünkben örök üdvet élünk.

Floreschi (félre.) Estiva kinjait nem nézhetem, szöknöm kell kalandjaim miatt, és hazám! (Fent.) Ah Serena! én nem élhetek hazám nélkül. Az én boldogságom olly növény, melynek gyökereit a' francia föld táplálja, 's virága te vagy. Ha nélküled távozik: virágtalanul fog lenni az árva növény; ha itt maradok: gyökerek nélkül elharvad virágom.

Serena. Oh ne hagy 's ne vidd el Serenát, mert az ő boldogsága is olly növény, melynek gyökerei az apai szerelemben fogamztak. Mi vonz Francia-hoz? ott örök belviszály 's forogteteges tél dül; a' spanyol ég sokkal szelidebb.

Floreschi. Mi vonz Francia-hoz leányka? Mi vonja a' vándor madarat túl a' tengereken? — A' honvágy. Ha hangszeremhez ülök 's vig dalokba akarom téveszteni borús eszméimet, lelkem saját thémájába foly vissza, 's ezer változatokban csapong a' körül, melynek tartalma honvágy; ha nemzeti ünnepre zúgnak tornyaitok, a' jóllétben sugárzó néptömegtől hazámba szárnyalnak gondolatim 's bár Parisban jóllét nem sugárik, hév vágygyal ég lelke-men a' honvágy; ha dús asztalhoz ülök, hol vendégszeretet 's fűszeres italok kinálkoznak csillagó kelyhekben; egyiksem enyhíti szomját lelke-mek, melyet olthatlanul éget a' honvágy; szerelem 's barátság körében elalszik bánatom, de ropponó percei után felébred a' kinzó féreg, melynek tápláló anyja a' honvágy; ha könyvet ragadok kezembe és tengerpartra futok; a' hanyatló nap kettős eget dicsóit a' nyugvó Óceán nagyszerű tükrében; de minden sugár, mely kék szőnyegén török meg, hazámát lovelli keresztül, a' szél, mely sima területén apró fodrokat hajt, talán hazai kerteken kelt, 's eszréim ostorával szobámba üz vissza a' honvágy; és itt fájdalom újra él; mert minden emlékdarabon, mit honról hoztam, egy kinzó angyal ül 's róluk szívemre sugárik a' honvágy. Jer velem leányka! hiszen ha nemzetemre gondoltam, soha nem feledém el, hogy annak egyik disze te lészesz.

Serena a' (karjait Floreschi nyakára fűzve.) Floreschi! te szeretet hazádat. Nem fog-e e' nagyszerű

eszme homályt vonni szerelmed fölibe? 's honodban nem leend-e feledve a' spanyolnó?

Floreschi. A' férfi keblében megfér nő-és honszerelem; hisz' nap és hold egy égről fénylenek. És ha nem lennél-e feledve? Oh Serena! te vagy a' zenith, mellyhez vágyaim felmagasulnak, te a' nadir, hová indulatom lemélyed; szerelmed észak- és déli sark, mellyek közt lelkeim alkotmányá forog; 's feledhetnélek-e? Ha mindenhatóságom lenne, 's te nem volnál, téged teremtenék! minthogy vagy, halhatlanításodra használnám azt. Szívemben csak honvágy él; de szívem csak általad élhet. Szívtablámat honszerelem alkotja; de reá képed van festve 's gondolatim örök rámaként környezik.

Serena. Te bámulatos vagy mindenütt és mindenben. Én imádlak; magasságodat, 's mélységedet én meg nem foghatom. (Keblére borul.)

Floreschi. Jer velem leányka! Én itt boldog, ha nem volna is hazám, sem lehetnék. Boszús apád márvány falkint áll közöttünk; ő üldöz engem.

Serena. Igen; ő gyűlöl, ő sátánczimborának nevez téged.

Floreschi (a' mellén nyugvót átkarolva.) 'S nyughatnék-e sátn keblén egy fehér angyal? Ó engem ellop tőled, 's visszaadhatná-e azt az apai szerelmem, mit bennem vesztettél? Jer velem Serena! hazámban árva nem leszesz; leimádkozom atyámul nemzetem istenét.

Serena. Szerelmed nem vág-e Estiva joaiba?

Floreschi. Lelkem üdvösségére mondom, én őt nem szeretem!

Serena (küzdéssel.) Floreschi! én nem mehetek. Ha szököm: atyám lesz áldozat; ha maradok: én. . . .

Floreschi. És én! (Vadul.) E' tenger irgalmasabb lesz nálad! (Rohanni akar.)

Serena (utána tántorogva.) Neked élni kell — én követlek!

Floreschi (fölragadja 's hurczolás közben a' szinfalnál találkozik Reboirral.)

Tizedik jelenet.

Voltak. Reboir.

Reboir (Floreschit kézen ragadja.) Csábító! számoljunk; azután szökhétel.

Floreschi. Szentelen! a' czimboráskodásnak vége; veled semmi közöm. (Menni akar.)

Reboir. De nekem van veled. Tartozásokat fizesd ki, 's azután veszs magadnak!

Floreschi. Mit kívánsz, élődő nadály? köztetek tömérdek kincset pazarlék el. Én nem tartozom.

Reboir (egy jegyzékből olvas.) A' kártyaházban kölcsönöztem ezer piasteri; leányt raboltam számodra ezerért; vesztett fogadásban tartozol négyszázzal.

Serena (Floreschi karjára ájúlva.) Jaj nekem! Floreschi. Reboir! én orgyilkosod leszek.

Reboir (illetődés nélkül folytatja.) Ivóházban fiztettem éretted háromszázat; félévi kamat kétezer; összesen, négyezerhétsház.

Floreschi (pénzt vet.) Átok veszszen rajtad! (Serenát félkarjába ölelve el.)

Reboir (az erszényt felvéve.) Hahaha! jó utat a' koldus menyasszonnyal, nemes levente! (gyorsan el.)

Tizenegyedik jelenet.

(Dühögő tengeri vész.)

Vatáb (kémlő tekintettel Floreschit keresve jő; kezében felvont ív nyílveszövel.) A' tér üres. A' czudar megszökött!

(A' színen sebesen csolnak vonul keresztül; benne Floreschi ölere ájultan tartja Serenát, Pierre és Venzel vezetnek.)

Vatáb (Floreschit megismerve meglepetésében a' haladó csolnak felé tántorog; nyilat utána lövi, 's nem találván, szorított fogakkal ökleit boszúra feszíti 's felkiált.) Estiva! (Indulatosan el.)

Második felvonás.

(Tengerparti vidék; a' színmélyen csillagos ég látszik.)

Első jelenet.

Estiva (szétszórt hajakkal szikladarabon fekszik halvány arccal; szemei a' tengeren merengnek.) **Vatáb** (egy sziklahasáb mellett keresztbe vetett karokkal némán áll.)

Estiva. A' vész kizűgta vad dühét 's pihenni ült. (Felkel.) Oh! micsoda a' lázadt tenger keblem hánykodásisihoz? Rémesen terül el a' bánat lelkemen, mint sápadt fény büszhödt eszonthalomra, mellyet a' félhold szük siralakra vetett reá. (Belső keserv jeleivel sohajt, roskadoz.)

Vatáb (arczát elfedve szánakozás kínjával egy sziklának dől.)

Estiva (szünet után.) Ki fogja a' tolvaj Estivát Cabrera üldözései ellen védeni?

Vatáb (kiterjedt karokkal, félre.) Vatáb!

Estiva. Ki fog szeretni az emberek rágalmai közt?

Vatáb (szivére ütve, félre.) Egy állat!

Estiva (a' tengerhez.) Átkozott elem! melly pályát nyitottál a' szökevénynek. Vajha ezer napot függeszthetnék az ég boltjaira, hogy hullámid tömeget kiszáraztának. Bánatom mély, mint sötét kebled 's igézön fénylenek rá az eltűnt örömek, mint reád a' csillagok. Ah! de kebled hideg, mint a' csillagfény 's bánatom lánzólgó, mint egykori örömind. Hullámid csendesen aluszna, de éber képzetemben aggodalom ölyve csapong, mint midőn tört árboz felett veszmadar vijjog a' vad szelekben. Isten! isten! illy mulandó-e jóságod az emberekhez! (Szünet.) Én boldog valék, mint egy üdvezült; reményem tükre fehér márváynak hiteté az olvadékony havat 's most jövőmnek omladékait mutatja, mellyeken kísértő rémek nyulnak el.

Vatáb. Oh Vatáb! milly kicsinyek kiállott szenvedésid ez angyalnó kínjai mellett!

Estiva (Vatábot észre vevén, megütközik.) Hogyan Vatáb? te ismét mellettem? árnyékkint követed-e minden lépésimet?

Vatáb (mélyen meghajolva.) Oh! vajha árnyékod lehetnék! Estiva; az árnyék bár sötét, lakja hasonló a' tárgyhoz, melytől származik.

Estiva. Hagyj el engem! Életed súlyához nem akarom kötni a' részvétel kínjait.

Vatáb. Hagyjalak el? — Igen az árnyék elhagyja tárgyát, ha a' nap elborul; de itt Vatáiban lelkesül az ingatag árnyék. Én nem hagyjak el! Hányszor kötéd be titkon a' korbács sebeit? Hányszor oldád fel zsibbasztó békómat 's adatál ennem, ha éhezem? Te egy hóhérok közé tévedt angyal, te az öserdők fehér szelleme vagy. Te egyedül méltánylod sorsát a' négernek! éretted elhagynám Guinea partjait 's most ne maradnék-e melletted, midőn felhős lelkesen hit és remény omlottan hevernek? Vatáb fekete, de nyugtató is, mint az éjszaka. A' néger századok rettenetességeire esküszöm neked, hogy napot gyujtok borult egeden, vagy boszu szélveszével szagattatom fel annak felhőit.

Estiva. Te ember vagy, mint én. Éhség és szomjuság, könnyű és fájdalom közös sajátink 's halál után egynemű férgek fognak rajtunk lakozni; ezért szántalak. A' mit tévők, felebaráti kötelesség volt — nem, nem! egy kis része volt annak, 's a' kötelesség áldozatot nem kíván. Hagyj sorsomnak engem; neked elég a' magadéval küzdeni.

Vatáb (bámulattal.) Ugy mondják közönségesen, hogy teljes jóság csak égienknél van. Vagy föld teremti az égiket, vagy az égiek szoktak földre szállani! mert jóságod lelkem elfársítja. Csak egy fehér lehet részvétlen jöltevőjéhez! a' néger nem törtelte ki szívéből, mit a' természet bele írt. Floreschi elszókött. — Ne csodálkozzál; hisz fehér tévé. Vatáb melletted marad, 's ezt okod van hinni, mert fekete mondja. Vatáb ha szenved: gyáva gyermek; ha véd: oroszlán; 's az oroszlánkörmek a' csábító puha tagjait . . .

Estiva (közbe szólva.) Ki ne mondd! Vesd tengerbe e' gondolatot. Én Floreschit szeretem 's a' szerelem önmagában él. Az nem kérdez jövőt, okokat nem fejt, következésen nem aggódik; nyelve egy szó; világa egy érzelem. Aztán, ki tudja? hátha gyanud alaptalan? Ő két év óta hű irántam 's bár ábrátok miatt sokszor elbukott, sötét erkölcsű vétket nem tudok rá. Hátha ő szeret engem? Cabrera érzelke nem hajlott a' kincstelen nősözhöz. Hátha azért távozott, hogy pénzzel terhelje térjen meg?

Vatáb. A' szerelem az öngyilkos törén is reményt teremt. Jól van Estiva! én nem vádlok őt, mert nincs jelen. Parancsolj! én kész vagyok tengerre kelni veled; eszközöl leendek, hogy arról győződjél meg, mi igaz. (A' színtalpak közül merően kinézve.) Vigyázz! egy alak közelít. (Jobban kémlődve.) Rejтеz el, gyámatyád jó!

Estiva (a' halászkunyhóba rejtezik.)

Vatáb (a' kunyhó nyílása elébe áll.)

Második jelenet.

Cabrera. Vatáb. Később Estiva.

Cabrera (dominoba bürkoltan egy szekrényt görnyedve emel 's fáradtan leteszi.) Phü! milly nehéz!

Peru aranya sokkal tisztább, mint a' spanyol bányáké. Fejemet kockáztatom érte; de megérdemli. (Széttéekint 's Vatábot meglátja.) Hah! egy ember . . . ha meglátott, elvesztem.

Vatáb (félre.) A' kincs szomja orgazdává teszi a' spanyol grandot. (Hozzá közelítve.) Isten veünk! d. Mattaeco Cabrera! honnan illy későn?

Cabrera (a' szekrényt dominoja szárnyával féltékenyen takargatva.) Sétálni valék a' tengerparton . . . Hisz Cadixban szokás az éji séta . . . Hát te mit teszesz, jó Vatáb?!

Vatáb (gúnyosan.) Ha ha ha! jó Vatáb? más-kor arcesapással felettél volna kérdésemre és most jó Vatáb? . . . Ismerem ezt a' hűrt, kegyelmes ur. A' kormányi kincszállító hajóhad ma érkezett meg; testvéred a' perui bányáknál van zsoldban 's ti érte-tek az orkezelést. Hálad megett egy szekrény van telve lopott arannyal.

Cabrera. Rabszolga, te szemtelen vagy. E' kincs igaz szerzeményem; testvéremnek akarám küldeni.

Vatáb. Ugyan ugy-e? Te hazudol. Van tanu rá. Hallám titkos egyezsédedet egy hűtelen ebbel, ki a' kormánytól húzza fizetésit, 's még is lopja azt. Na jó! tehát vizsgáljuk meg a' dolgot. Én lármát ütök 's a' szekrényt elfoglalom. Az aranyrudak végsein rajtok a' királyi bélyeg.

Cabrera (szorongatattás közt.) Vatáb, az isten nevére! ha úgy volna is, szerencsétlenné tehetnéd-e uradat?

Vatáb (gúnyosan.) Dehogy! a' világért sem! nagyságos ur! én a' dolgot elhallgatom, alkudjunk reá! Te engem a' rabszolgasághól felszabadítasz.

Cabrera (erőtelve.) Egész örömmel.

Vatáb. Egy gyarmattal megajándékozasz . . .

Cabrera. Teljes szívből.

Vatáb. Azaz: azt nem akarom; máshoz jött kedvem. Te engem családod tagjává emelsz; kastélyodban lakom; asztalodnál eszem 's paripáidon lo-vaglok . . .

Cabrera (fojtott méreggel.) A' mint akarod.

Vatáb (nevetve.) Kegyelmes ur! tudod-e, hogy ez engem mulattat? Lásd a' korbács alá teremtett rabszolga hogy ríngatja határtalan urát egy czérnaszálon. (Komolyan.) Pfuj! gyalázat! te egy spanyol grand és még is orgazda. A' corteshen törvényt hozasz a' tolvajság felett, a' cortesen kívül pedig magad lopsz. Szemben bókólo szolgája vagy a' kormány-nak; háta megett undokul megcsalod. Tartsd magadnak gyalázatos ígéretedet, elárulásoddal nem fertőz-tetem meg ajkimat. Rejtsd el tolvajlott aranyidat; hiszen azzal lelked kínja növekszik 's engem ez boldogít. (Kifelé figyelve.) Hah! nem remegsz? nem hal-lod-e a' zörgést?

Cabrera (a' szekrényt felragadva, nyugtalanul tekintget, hová rejtsse.)

Vatáb (gúnynyal.) Ne félj! ne reszkess; hiszen az éjjeli szél sohog a' lombokon. (Figyelve.) De még is — istenemre! lépteket hallok.

Cabrera. Hah! ez szornyüség! (a' szekrényt a' halászkunyhóba akarja rejteni.)

Vatáb (elébe áll; hidegen.) Az nem fog meg-történni.

Cabrera. Hogyan? hát kié e' kunyhó?

Vatáb (félvállról.) Hát én tudom?

Cabrera. Aha! most értelek. Te őjjeli tolvaj vagy! Ott benn valami idegen kincs van, nemde?

Vatáb. Tudom is én?

Cabrera. Vagy büntárs, gyilkos rabszolga, ugy-e?

Vatáb. Mit én tudom?

Cabrera. Bocsáss be, vagy megfojtalak.

Vatáb. No no! ne nevetted ki magad, hiszen erősebb vagyok nálad. Nézd, amott egy odvas fatörzsök! rejtsd abba lopott kincsedet.

Cabrera. Igen; oda rejtendem. (A' törzök megé lép.)

Vatáb. Estiva! szökjél; szemeim nem nyandának el sorsod felett.

Estiva (elszökik.)

Cabrera (visszalépve.) Nem, oda nem rejthetem, mert az odu nyílása túlfelől esik. Valaki elorozhatná. Hah! már itt van. (Dominoja alá rejti.)

Harmadik jelenet.

Voltak. Villedotti.

Villedotti. Téged kereslek, kegyelmes ur.

Cabrera (szekrényét dugva.) Igen; talán a' 40 palack malagaiért?

Villedotti. Nem; a' huszezer piasterért, melyekre magád kezessül aláírad.

Cabrera. Hogyan? én csak akkor leendek köteles fizetni, ha Floreschi határidőt mulasztana.

Villedotti. Floreschi elszökött.

Cabrera (megütközve.) Nem, . . . az nem lehet; . . . azt nem akarom . . . ő nem szökött el. . . Te hazudol; vagy tréfálsz. . . . Ugy-e Floreschi nem szökött el?

Villedotti (ingerlőleg.) De igen, kegyelmes ur! ő elszökött; sőt, a' mint beszélük, meglopta rejtejt vedreid.

Cabrera. Villedotti! tán eszed ment el? Az szörnyűség volna! (Elrohan.)

Vatáb (félre.) Őt dühre ragadandja a' veszteség érzete. . . . Estivát védnem kell! (El.)

Villedotti (egyedül.) Millyen furcsa a' spanyol nemzet. Ez az ember, ha kéretik: kevély, mint Caligula; ha kér: hízlegőbb a' kéjhölgynél. Hanomoru embertársát kell fölemelni, azt mondja: én hozzám leereszkedés nem illik! De ha önérdéke forog fen: egyiránt kész tolvajja vagy hitszegővé lenni. Minister lábainál alázatos, mint a' házi eb; rabszolgái előtt kegyetlen mint hóhér. Őt mégis d. Mat-taeo Cabrerának nevezi a' nemzet, ő a' máltai 's több rendek vítéze 's a' cortesben szavazzal bír.

Negyedik jelenet.

Villedotti. Romini.

Romini (a' szinen a' tenger irányában keresztül sétál, 's Villedottit megpillantja.) Üdvez légy Villedotti! mi hír Cadixban?

Villedotti (félre.) Ezt valami bántja; mert példálán eset, hogy spanyol grand éji sétájában egy pénzváltót párbeszédre méltasson. (Rominihez.) Sem-

mi különös, nagyságos uram; az ur kéjelg, a' rabszolga kinlódik 's a' dolgozó osztály fut, fárad, hogy a' henyelőknek legyen mit enniek.

Romini. Úgy! . . . Jó, hogy eszembe jut. Igaz-e, hogy Cabrerát kirablák?

Villedotti (félre.) Ah! ezért nyertem az üdvezletet. (Fenhangon.) Beszélük; de a' közvélemény kétkedik, mert a' hir Vatábtól eredt, 's tudod, Andaluziában a' rabszolga szava nem hiteles.

Romini (félre.) Akarnám, hogy soha rabszolga nem hazudott volna! (Fenhangon.) Nagy-e a' veszteség?

Villedotti. Úgy mondják tetemesen.

Romini (hidegen.) Sajnálom szegény Cabrerát! (Magában.) Bár egy szemgyöngyöd sem maradt volna!

Villedotti (magában.) Kain is sajnálta Ábelt.

Ötödik jelenet.

Voltak. Cabrera.

Cabrera (hajadon fővel szívéhez szorított urna nemű rézedénnnyel jó elmerülve.) Ez irtózatos! több mint embertelenség. Kedves szeretett vedreim! milly kietlenekké lettetek, mint a' gyermekvesztett anyák mennyire telve válatok! igen, színg telve válogatott aranyokkal, és most? most üresek, mint nekem a' világ. Bár inkább rabszolgáimat sóprötte volna el a' dögvész, vagy fél karom száradt volna el! Ifjuságom szerzeménye, rangom, hivatalim gyümölcse, annyi évek fásasztó gondja, mind mind oda! és ki miatt? Oh, mint kívánám Estivát földbe ásní! (Rominit megpillantva, félre.) Jól látok-e? Romini itt! Miért épen ő? Miért épen halalos ellenem? jól van; én elfojtom kintjaim. Romini ne gyönyörködjék Cabrera eszevesztettségében. (A' vedreket elvetve, Rominihez.) D. Francesco Romini! Kedves jó barátom! lásd, a' hálátlan világ így fizet. . . . Engem megloptak, koldussá tettek, hallatlanul, alávaló módon; de én fel sem veszem, én nevetek. (Kétségbe esve.) Hahaha! — — Én nevetek. — De ugy-e, kedves jó barátom! Te nem nevezsz? te méltánylod szörnyű veszteségemet?

Romini (gúnynyal.) Dehogy nevetek; a' viláért sem. Hiszen baráthoz nem illenek! Aztán még te sem neveltél, midőn elcsábitottad jegyesemet 's én hajamat szaggattam; te is méltánylottad szörnyű veszteségemet 's vizagztalásul egy zsinetet adál (kebléből kivesszi,) mellyet most imé visszaadok! (átadja; menetközben visszatekintve gúnyosan el.)

Cabrera. Bár boldogságodat fojthatnám meg vele! (Méreggel utána veti, Villedottihez.) Láttad? halloftad? mit ítélsz ezen emberről?

Villedotti. Elöttem épen nem fölötte különös! Hisz' illy esetek nálunk napirenden vannak. Tehát kegyelmes ur! a' huszezer piasterért.

Cabrera. Villedotti! te kinzasz engem. Nem látod-e, hogy én koldus, én földönfutó vagyok? Nekem mindennem oda; én nem adhatok semmit.

Villedotti (szelenczejéből részvétlenül szippantgat.) Az nekem mindegy! Én adósságaimat fizetni tartozom; azért a' magamét be kell vennem.

Cabrera. Vedd be azoktól, a' kiknek van! Nekem semmin sincs. Nem fizetek — nem fizethetek.

Villedotti. Ugyan kérlek, kegyelmes ur! hisz' értékednek alig vesztéd el tizedrészt 's gyámleányod vagyonára is számítasz. Azonban, mi gondom reá? Ha nem fizetsz, megidéztek.

Cabrera (boszúval.) Némtelen pór! efeledéd, kivel beszélsz?

Villedotti. Oh nem! . . . Te a' törvényhozó asztalnál ország nagyja vagy; de a' kötelezvény szerint adósom. A' nemzeti ülésben térdet fejet hajtok előtted; itt pedig felperesül lépek föl ellened. Aztán meg bizonyos szövetkezéseink is vannak. (Czélzólag.) Értettél?

Cabrera (szeliden.) Csendesedjél, Villedotti! lásd én is heves vagyok. Cabrera senkinek nem maradt még adós; nem fog neked sem. Holnap kielgítlek!

Villedotti. Elvárom. (El.)

Cabrera. Igy bánik-e velem már a' világ? Igen; hisz ez természetes. Az emberfaj, mely gyilkol és gyújtogat, hogy ne lenne kárörvendő is. Jól van! én gyáva nem leszek; nem, ha szívem erei a' fájdalomtól megszakadnának is. (A' vedreket felszedve.) Tengerbe veletek, ti gyalázatom gúnnyjelei! ugy is mit rejthetnek többé belétek, hanemha embertársaim kirokodik könyűit. (A' tengerparti sziklára megy 's a' vedreket beleveti.) Veletek temetve legyen gyalázatom!

Hatodik jelenet.

Cabrera. Porregi.

Porregi (indulatosan jó.) Téged kereslek, fényes ur! téged, te szörnyeteg! Igen; te szörnyeteg vagy! Fösteni nem akarlak. Én képiro vagyok; de illy alakhoz nincsenek színeim. Egy vonás abból elég, hogy orozva sujtalak agyon. Jut-e eszedbe, fényes ur! midőn utazásimból ifjantan megtértem? Reám vídám jövő mosolygott, mert özvegy anyám szép vagyonnal hird; de te kötelezvényvel álltál elő, melylyet apám apádnak kifizetett. Én tanukat hozék fel; de te a' kötelezvény náladdlével bizonyítál ellenem. Te győztél, mert grand vagy; én koldussá lettem, mert képiro vagyok.

Cabrera (a' sziklán maradvá, félre.) Hát végképen feltámadt a' sors ellenem, hogy ezen tigrist is nyakamra üldözi.

Porregi. Ez semmi, mert ecsetem megke-reste élelmemet. De most eszközözé levél második és végboldogtalanságonak. Igen, igen . . . te eszközöd leányom elsőkött. Ne bámulj, fényes ur! . . . szavaim igazak; te vagy a' vétkes. Te házadnál tartád a' csábító szökevénynt; igen, mert ő francia marquisnak, uri fajadból valónak, hazudta magát. Ő bele szeretett Estivába; de te ellenzéd a' szerelmet, mert gyámleányod javaira áhítózál, 's így, mielőtt lelkében megerősödhetett volna a' szerelem; mielőtt Estiva viszonzlángra gyúlt volna, az ingatag csábító leányomba szeretett. Későbbben imádtá őt gyámleányod; de már későn, mert Floreschi lelkén végképen erőt vett Serena. Én óvtam leányomat, üldöztem a' csábítót; de ki tudna egy hajlékony kigyót minden fordulatiban meglesni? Most magával ragadta egyetlen földi örömetem. Igen, fényes ur! szá-

vaim igazak; te vagy a' vétkes! . . . Most küldj hajókat a' világ részeibe, bérelj keresőket, hirdet-kess jutalmat, vagy tégy akarmit; de Serenámát visz-szaadd, oh mert a' kétségbeesett apa rettentő elégté-telt veend.

Cabrera (bámulólag a' szikláról.) Ugy-e? Te-hát leányod volt a' csábító? az ő fajtalansága ösz-tönzéd szökésre Floreschit? Jól van, Porregi! vagy-onod értékeig jót állasz káromról.

Porregi (dühel.) Hogyan? szörnyeteg! ká-romlani merészled leányom ártatlanságát. (Felrohan Cab-rera mellé.) 'S kinos szerzeményemhez újolag hamis jogot akarsz alkotni? Le veled a' tengerbe! (Némi küz-dés után a' szikláról letaszítja.) Igy! 's most bocssás meg isten! hisz' én csak méltó boszud eszköze valék!

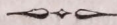
Hetedik jelenet.

Estiva. Vatab.

Estiva (a' küzdés alatt jó 's kétségbeesve lát-ja azt, nyomában Vatab; Cabrera lezuhanása után.) Én másodsor lettem árva!

Vatab. Én gyámol leendek!

Estiva. Vatab! Franciaországba utazunk.

Harmadik felvonás.

(A' pyrenaei furdők előtt ligetes vidék. A' vendég-ház előtt egy urilag szerkezett asztal, melly körül po-haraznak —.)

Első jelenet.

Tomatti. Floreschi. Bancard. Vilde-raun. Leveer (komolyan ül.)

Bancard. Hahaha! Nevetséges kaland.

Vilderaun. Szerencséje a' püpos német-nek, hogy mellényélén nyergében fenakadt, mert kü-lönben agyát rugta volna szét a' szilaj ló.

Leveer (Floreschihez.) Te pisztolylyal riasztád fel a' tüzes mént, mint egy gyermek. Illik-e emb-ertársad veszályében keresni kedvtelést azért, hogy ő idegen ajku nép sarjadéka?

Tomatti (gúnnyal.) Hahaha! ismét leczkéz. Floreschi. Aztán az ijedelem árát meg-kapta. Százhusz aranyat vetettem neki!

Tomatti } (egyszerre.) Az ördögbe, az sok
Bancard }
Vilderaun } volt.

Tomatti. Annyit egy szép leány sem ér. Bancard. Éljen Floreschi! (poharat emel.) Vilderaun és Tomatti (poharat kocczant-va.) Éljen a' bőkezű! (isznak.)

Vilderaun. Hiszen százhusz aranyba a' szép lantos cseh lányka sem került?

Floreschi. De annak ezret szórtam.

Bancard. Hanem, mondhatom is, hogy rit-ka kincs olynemű martalék.

Floreschi. Kár, hogy vízbe ugrott szegény! ilyünk reá! nómtül ugy is jó leczkét hallék miatta. (Iszik.)

Leveer. Mellynek holt férgei fel fognak egy-kor elevenülni lelkedben.

Tomatti. Ejh! ne gondold vele. Borral újolag megöljük. Serena túloz kegyességben, már fonyad is. Illik szájába a' halotti tanítás.

Floreschi. Hogyan merészled nőmet tisztátalan nyelvedre venni? Ó kívül esik a' czimboraság körén 's hagyj illetetlenül, vagy . . .

Leveer (Tomattihoz.) Azon hallotti tanítást felelted aligha hollók nem fogják elkárni.

Tomatti (hévvel felugorva.) Gyáva könyvesiszár! védelmezd magad! (Kardot ránt.)

Leveer (kardját önkardjával kezéből kiütve, gúnyosan.) Hagyd nyugonni a' vasat's vesd el hüvelyét magadtól, kezedbe részeg pohár illik, és szemtelen kéjhölgy!

Floreschi (kettejük közé lépve, Leveerhez.) Azonban Tomatti hü barátom ügyét védnem kell.

Leveer. Barátod? Azért nem leszek én soha az.

Bancard. Szavadnak ura légy! mi négyen vagyunk.

Leveer (lenézőleg.) Hahaha! négyen vagytok? megvetlek titeket! (Floreschihez.) Te semmi! (a' többiekhez.) És ti, egy semminek árnyéki, kik egy elcsábított angyalno kincséből tékozlva lakoztok. Elmétek tudatlan, lelketek félszeg, teiteitek aljas betyárkodás. Nappal nemtelen kalandokat üztök; éjjel kártya- és kéjházak denevéri vagytok 's mégis a' fölületes tömeg bámul titeket. De hogysis ne? (gúnynyal.) Hiszen szavakban merész hőst játszatok; sarkantyútok irtózatosan peng 's bortól nehezült nyelveteken a' haza szent neve hangzik; és ti fattyuhajásai vagytok e' hazának, mellyek ellopják tápláló nedvét a' gyümölcsöző galytól. Társul szövetkezém a' czimborasághoz, azt vélvén, hogy egyet legalább visszaadhatok honomnak — oh, mert mi nagy szüksége van csak egyre is! de ti olyanok vagytok, mint a' rohadt növény, melly élni látszik; de ereiben büszhöd méreg tenyész. A' jelen megvetése 's utókor átka veszzen rajtatok!

Bancard { Hahaha! Ez vakmerő
Tomatti { (egyszerre) sértés! Elégtételt!
Vilderaun { (Leveert körülállják.)

Floreschi, (kit a' hon említése mélyen megilletett.) Vissza! egy újat se merészlejtetek emelni. Ó a' hont említé! 'S fásulhat-e ugy el kebel, hogy e' név keresztül ne rázná? Oh én szeretem, imádom hazámat 's nem ti is? Vegyetek poharat! (Poharat emel.) Éljen Franciaország! (Iszik. Leveeren kívül mind isznak.)

Leveer. Ti gúnyképei vagytok egy hazafinak. Kötös elmétek nem képes felogni e' magas eszmét. Azt véltitek, hogy lázadt vér pillanatnyi csapongásiban áll a' honszeretet, 's egy kitörő felkiáltásban teljesítve van a' polgári kötelesség? Ilynemű szózat a' réa ivott borban fúlad el, 's kijózanodott fiai közt árván áll a' haza. Pohárhősök! ahoz értelem kell, jó szív, szilárd kebel! A' próbát megtevém; de nem sikerült. Te hozzád, Floreschi! több reményem vala, mert hajlékony lelkedben vannak még magvai a' becsületességnek; de te is olyan vagy, mint a' porhanyó agyag, mellynek csak itt ott vannak köves részei; 's porhanyó agyagból szobrot ki faraghat? a' hamisan szerzett kincs fogytán van 's az elkövetkező szükség feloldandja az önéretet korbácsait. (El.)

Floreschi (magában aggódólag.) Az már elfogyott 's ha jóslatod teljesül . . . ?

Bancard (Floreschihez.) Számvetőnek tevé-e kiadásidnál e' kölyköt, hogy dolgodba olly merészül avatkoznál.

Vilderaun. Annyiban minden esetre igaza van, hogy gondatlanul teszsz némelly kiadásokat; minap azon idegen tisztnek, ki pénzt eljátszotta, olly csomó aranyat adál, hogy talán feje sem nyomott volna többet.

Floreschi. Azzal egy lengyel becsületét mentém meg! 's tudod, hogy a' lengyelt mindig becsültem.

Tomatti. Ugy de zsoldos, — már olly kiadás csakugyan nem menthatsz?

Floreschi (gerjedve.) Enpénzemből adám, 's ki von érette számadás alá? Inkább oda, mint kártyajátékokra, mellyeken négyszeresen nyertétek el azt, mit másuva fecsértem.

Bancard. Hagyjuk e' kába fecsegést! Mi nem pénzdednek vagyunk baráti. Nálunk szilárd kebelben érezbarátságra találsz, 's balszerencse közt számolhatsz reánk. (Poharat emel.) Üdv és rokonság! (Iszik.)

Mindnyáján. Üdv és rokonság! (Isznak 's poharaikat letévén, kölcsönös kézszorítás.)

Második jelenet.

Volta. Lovász.

Lovász (fényes öltözetben. Floreschihez.) Uram! marquis Gohiau köszönt és kér: küldend meg pénzt, mit kölcsönzött; már három határidőt tevé 's ő boszankodik.

Tomatti, Bancard, Vilderaun (gúnyosan összesűgnek.)

Floreschi (félre.) Pfu! gyalázat! én nem tudok fizetni. (A' lovászhoz.) Vidd köszönetemet uradnak! a' pénzt magam fogom elvinni.

Lovász (meghajolva el.)

Bancard. Czudarság egy dús marquistól surgetni azon semmiséget! miért is nem fizeted ki, holott van pénzed?

Floreschi. Ha pénzem nem volna is, van hitel. (Pohárba tölteni akar, de a' boredények üresek.) Héh . . . pinczér!

Harmadik jelenet.

Volta. Pinczér.

Pinczér (a' vendéglőházból kilép.)

Vilderaun. Négy bordeauxit!

Pinczér. Ki részére?

Floreschi. Az enyémre.

Pinczér. Engedelmet kérek, nagysád! Uram parancsolá, hogy számodra ne hitelezek, mig tartozásodat le nem rovd.

Bancard, Tomatti, Vilderaun. Az alávaló pór!

Vilderaun Ezt meg kell torlanom.

Floreschi (a' pinczérhez.) Nemtelen pénzlesők! Ezt nem feledem el. Jer gaz uradhoz! (gyorsan a' vendéglőbe. Pinczér utána el.)

Vilderaun. Fiúk! nem mondtam-é, a' jó boldnodnak nincs több pénze?

Bancard. Én azt hittem, hogy hét, nyolcz nap óta csak szeszélye nem jött kártyázn.

Tomatti. Az igaz, ha volna pénz, oly fényezés után nem engedné nejét egyedül pityeregni. Bancard. Egyébiránt ő nejét régen megunta. Vilderaun. De Floreschi sokkal büszkébb nevére, mintsem azért csillogását ne eszközölné!

Tomatti. Utóljára még rajtunk követelik adósságait. (Feláll.)

Vilderaun. Én ajánlanám, hogy korán hagyjunk fel vele. Veszsen magának! (Felkel.)

Bancard. Igen; de nekem még tíz aranyam van nála. (Feláll.)

Tomatti. Hagyd el, bajtárs! úgy is csalárdjátéknál maradt adós. Jobb, a' mai táncvizigalom után elhagyjuk a' pyrenaei fürdőket, míg törvény kezébe nem jutunk.

Vilderaun. Mégis illőnek látnám, hogy a' szerencsétlen Serena részére tegyünk össze egy summa pénzt. Kiki adja oda tizedrészét a' Floreschitől kicsikart mennyiségnek.

Bancard. Én? száz aranyt vessek el? . . . Azt ugyan nem teszem. . . . Mí közöm nekem a' gógös spanyol nőhöz! Hát nem emlékeztek-e, hogy szerelmemet megvetette? . . . Ám folyamodjék most imádott férjéhez!

Tomatti. Én sem adok egy fillért is!

Vilderaun. Lelketek rajta! Isten látja, hogy én magam nem segíthetek. (Vállat vonít.)

Mindhárman (szilaj mozdulatokkal el.)

Negyedik jelenet.

Floreschi. Később Pinczér.

Floreschi (komor arcczal.) Embertelen pór! Fiúk! fizessétek ki e' . . . (körültekint.) Hogyan, egy sincs! (gúnyyal.) Na, szilárd kelbelben ércbarátságra találtam!? Ti olyanok valátok, mint a' virág színe, melly csak világosban gyönyörködhet 's ha a' nap lemegy, egyenlő fekete a' dudvákkal; (az elhagyatás magányában felkel belváddal.) Ah, mi vagy te, elfajult Floreschi! Becstelen ember, hűtlen férj, vagyontalanjapa, 's mind ez miért? Tenmagad miatt. Szegény boldogtalan Serena, többé táplálékkodra sincs pénzem. (Magát feltalálólág.) Meg van még utolsó ereklém, apám gyűrűje; ezt megvédtem tékozlásim között. (Ujáról levonja.) Hej pinczér! (Pinczér kijő.) Vedd e' gyűrűt! a' 20ik szám alatt egy nő és gyermek lakik; e' gyűrű értékeig számukra legyen kényelem továbbra is! (Pinczér el.)

Ötödik jelenet.

Floreschi (egyedül.)

Ha múltomra visszatekintek; sok tetteimen elékvillám ül, mellynek gyűlpontja égető érzetemet; . . . és ha jövőmre gondolok . . . ? ah, mit fog tenni az őseiben büszkélkedő koldús? (Felkiáltva.) Kétségbe kell esnem . . . !

Hatodik jelenet.

Floreschi. Inas.

Inas (fényes livrében nyálábot 's levelet hoz.) Az nem fog történni . . . Aszszonyom, Neffeu marquisnő küldi e' levelet. (Átadja.)

Floreschi. Neffeu neje! a' pyrenaei fürdők királynéja? (A' levelet felszakasztván, olvas.) „Kedves

szép Floreschi! Ön divatos nőkegyenc: miért nelenne enyém is? Ön mindennek kíván tetszeni: miért nem nekem? Elöttem seregifjú hízleg, akarnám mindazt kegyedtől hallani. A' mai táncvizigalomnál álarzban jelenedek meg. Öltönyöm hamuszínű és veres rejdőzetű 's mindez igen olcsószerű, hogy meg ne ismerjenek. Cselédemtől ön számára rablóköntöst küldök, hogy tévedés ne történjék. Elvárja Ameli. (Félre.) Hah, mi kék! a' legszebb hölgy! ejh, mit szépség! ő gazdag 's nekem pénz kell. (Az inashoz.) Jer velem fizkő! (gyorsan el.)

Inas (félre.) Én megcsaltam őt. Tettemet a' szentírás nem helyesli; de mit tehetek én róla, ha az arany lenyomja az oktatás súlyát. (El.)

Hetedik jelenet.

Vilderaun. Tomatti. Bancard.

Tomatti. Floreschi sietve távozik. A' fényes livrèeü cseléd aligha báléji kalandra nem szólítja fel. A' hamis kártyák be vannak-e lopva?

Vilderaun. Minden rendén van; de aligha játék lesz. Hisz tudod, hogy mindig Floreschi kezdte meg.

Bancard. Ott pénzre semmi kilátás! Hanem a' lengyel gróf ott leend 's leánya beteg nejjével honn marad!

Tomatti. Helyes! így a' szép Blanca körmeimre kerülend.

Vilderaun. A' megrendelt lovak készen várandanak. Kötéllajtorjám már az ablakon függ; a' cselédek megvesztegetése sikerült.

Bancard. Veszély nincs. A' gróf lakása magánosan áll.

Tomatti. Istenemre fizkők! kleopatrai lakomat ülendünk, ha Blanca enyém lesz!

Nyolczadik jelenet.

Volta. Leveer. (Nyomában.) Poroszlók.

Leveer. Kiaszott korszok! titeket nyomozlak. Ti új bűnre szövéték tervet. Gróf Ziedrinczky ablakán kötéllajtorja függ; ti Blancát akarátok elrabolni; de Blanca jegyese elüzi a' gerle ölyveit. Héh, poroszlók! tömlöczbe a' leányrablókkal.

Bancard

Vilderaun

Tomatti

A' poroszlók (körbe veszik 's elkísérik.)

Kilenczedik jelenet.

Károly. Estiva.

Károly (kosárral jó 's körültekintvén, az asztalon talált maradványokat bele hányja.) Istenem! minő szerencse! itt senki nem lát, e' hulladékot elvihetem kedves anyámnak. (Tovább szedi.)

Estiva (fehér öltözetben fekete fátyolölvvel és nyakendővel, Károlyt jelentőleg szegült tekintettel nézi 's indulatosan jó.) Igen! ez arczotimádóm én! Ez üzött népeken 's tengeren keresztül; ezt én fogom keresni az örök életben is. (Károlyhoz rohan.) Kedves szép gyermek! oh szőlj, hol vetted galambszemed és szel-

lemi ajkaid? mellyik angyaltól származtál, hogy isten olly tökéletesen vonásodba alkotá saját képét. Szólj, ki vagy te?

Károly. Én . . . ? Károly vagyok.

Estiva. Miért kosaradban e' hulladék? Te éhezél talán?

Károly. Az semmi. Ah de lásd, kedves anyám is éhezik, és ez nekem úgy fáj. Ha engem szeretsz, kérlek, segíts rajta.

Estiva (félre.) Irtózatós! Illy gyermek anyja éhezik. (Károlyhoz.) Hát atyád? Vagy árva vagy talán?

Károly (komolyan.) Ne kérdezz e' tárgyról. Hazudni nem szoktam, 's itt az igazat nem szabad kimondanom.

Estiva. Oh, ki oltotta gyöngé szivedbe e' nemes eszmét? De hol kedves anyád? Vezess hozzá, hadd lássam őt.

Károly (Estiva karjaira fűződve.) Jer! amott olvas a' fák alatt. (Vezetni kezdi 's a' színpalán szemébe jő —)

Tizedik jelenet.

V o l t a k. S e r e n a.

Serena (bánatos arcczal olcsószerű fehér öltözeten.)

Károly (Estivához.) Im itt van ő. Lásd szegény, milly bánatos!

Estiva (Serenát megpillantva felsikolt; kezeit szívére szorítja.)

Serena (legnagyobb meglepetésben hanyatló léptekkel, félre.) Istenem. . . . Estiva itt . . . ? Tehát Floreschi csakugyan szerette őt! (Kiterjesztett karokkal Estiva ölelésére siet, 's midőn előtte áll, karjait leeresztve szeméremmel visszatartózkodik.) Bocsáss meg; megakarálak ölelni, szívem után indultam. Te donna Estiva Ferrano vagy; én pedig szegény képiró leánya.

Estiva. Oh, ne tedd kietlenebbé lelkeket. Rang és czim földi büszkeség hitvány pótléki; mind odaadom egy boldog érzetért. Jer szívemre! (Összeülkezik.) Szólj, kinek vonásait viseli e' gyermek? Ki az ő atyja?

Serena (küzdve.) Férjem . . . Floreschi. . . .

Estiva. Hah! tehát ő férjed? (Eltaszítja.) Menj szíveimről, nemtelen asszony! én gyűlöllek. Igen, . . . én nem szegyenlem megvallani, hogy gyűlöllek . . . Én nő vagyok, kinek a' szerelem élete, üdve, 's te ezt raboltad el tőlem.

Serena (Estiva kebléről feliradva.) Nem —, nem vagyok üdvrablód. Villámvezetőül állék én sorsod felett 's elhárítam tőled a' halálos csapást. Én nem tudtam, hogy szeretve vagy. Ha nevedet Floreschi előtt említém, ő magát és az istent átkozá.

Estiva (félre kínosan.) Ah kiként hihettem szavának. Serena! boldog vagy-e te?

Serena (arczát kezével elfedi.)

Estiva. Hogyan? Te hallgatsz? Illy gyermek anyja boldogtalan? Vagy talán nem szereted férjedet?

Serena (e' kérdés miatti bosszúval.) Spanyol grandnő, én férjemet teljes lelkemből szeretem; vagy ha ezt nem tehetném is, hű leendének.

Estiva. Mi súly hát lelkeiden? miért e' bűrdök arczodon?

Serena. Férjemnek csak ünnepi oldalait ismerém Spanyolhonban; a' szökésspercznél tűnt fel előttem rettenetes volta. Én elájultam . . . midőn felébredék, felettem ég, alattam végellen tenger terült el 's én lelkefem fenekére láncozoltam kínomat. Franciaiahonban nejévé lettem Floreschinek. Ő tömérdek kincsesel bírt. Nem tudom, hol vevé? Ő csillogást vadászott. Mi fényűző életet éltünk. Egy év után ide a' fürdőkre hurczolt; de az iserei kerületben, hol birtokát 's rokonit lenni mondá, nem valánk. Nekem azt kelle állitanom, hogy a' pénz, mit ő elfecsérelt, velem örökölte. Kalandjai naponkint sötétebbekké, vesztegetése kiterjedtebbé lön. Őt a' rendetlen élet, engem a' bánat tevé betegesül! Egy hét óta semmink sincs. Férjemet nem láttam azóta. Ő becsületét vesztve, adósságokat csinál; én gyalázat martaléka vagyok.

Estiva (a' közelebb mondottakat mély részvétellel hallgatva, félre.) De a' reményvesztett Estiva szabadító angyalkint jelenik meg veszélyetek fölött.

Serena. Mi boldog voltam a' pyrenaei havasokon túl! egy szerelő atya . . . (ötlete lesújtó érzetével.) Ah! atyám . . . hogy van szegény atyám?!

Estiva. Ő nem lakosa többé Spanyolhonnak.

Serena (Estivát megrohánva.) Oh, vond vissza e' szívrázó szózatot! Oh vagy . . . hát ama' jobb hazába költözött talán? Oh szólj! ugy-e, megtévelydött miattam? vagy keserve ölte meg, mielőtt leimádkozhatám lábainál bűnömöt?

Estiva. Szökésed éjjelen eladta mindenét és kibujdosott.

Serena (arczát elfedve.) Ah!!! (Szünet után feliradva.) Feljárom érte a' földtekét; keresztül sirom a' népeket, és ha nem élne többé, visszakerem az érczhaláltól, vagy áldozatul vetem neki magamat.

Károly. Ne sirj, kedves anyám! lásd, ez a' néni milly szánakodólag tekint reád, sorsunkon könnyíteni fog. (Kezét szívéhez szorítja, 's anyja szemébe nyájasan felmosolyog.)

Estiva. Vony fátyolt a' multakra 's feledd el inségét a' jelennek; hiszen az emberi szív olly sokat kiáll. Jer vissza az ő spanyol földre, mellyet a' gyermekkor örömi szenteltek meg számodra. Feldűlt édenedből emlékvirágul növekszik fel gyermeked. Én visszaszerzendem számodra apád elidegenített javait; tied lesz a' sir, mellyben anyád csontjai fekszenek; tied a' fedél, melly alatt először szítal léget; és ha a' hanyatló életkor kifárasztja keservidet, hidegen tekint majd a' viharzó sorsot, mint pusztá a' bérczi vészt.

Serena. Én hagyjam el Floreschit? . . . Egy francia hölgy a' maga férjét . . . ? Nem, soha! én neki holtomig esküvém 's mostani sorsom csak félhalál. Én Floreschinél maradok!

Estiva (megütöszve.) Hogyan? 's ő itt volna? . . . Ah Serena! nekem ugy távoznom kell.

Serena. Történhetné-e az, Estiva? . . . Te kibujdosál hazádból; hosszú ut kínainak tetvérd ki magad azért, hogy vele találkozzál; — 's most elfuthatnál-e tekintetétől?

Estiva. Én mélyen, névtelenül szerettem őt, oh, mert mi gondja szívnek a' bűnre vagy veszélyre? De ő férjed, 's így a' józan ész; elvetemült kalandor; 's ezért, ezért az erkölcs tiltanak tőle. 's ah! miért is bocsátanék élesző szélet lángomhoz, melyet különben is örökké való üszkök táplálnak.

Serena. Szegény Estiva, én szánom szerelméd! Oh, miért kell az emberi boldogságnak felebarát könnyein emelkedni? — Boldogságnak...? igen; én sülyedt reménnyel is boldog vagyok, mert e' gyermek enyém. Nemeslelkű leány! Floreschi tiéd volt először; mint termő gyöngy a' tengeré; én vettem el tőled; én fettelek szegényynyé kincseid özönében; én hoztam telet ifju tavaszodra, de mindeztudomon kívül történt, 's istenemre, kész vagyok kárpótlásul lelkeket adni!

Estiva (meglepetve.) Te kárpótlást ajánlsz...? Serena!... add nekem gyermeked!

Serena. Gyermekemet...? Mi lennék én gyermekem nélkül? Vedd el eszemet; 's örült kitérésaim közt is engesztelő imát mondandok lábaidnál; vedd el tőlem az örök élet hiedelmét, 's kétségbeesetten is olesónak vallandom az elégtétel bérét: csak gyermekemet ne kívánd, azt nem adom, nem adhatom.

Estiva. Oh, add nekem élő képmását férjednek; hisz' az eredeti ugyis kirekesztőleg tied. Spanyol granddá, cortes tagjává nevelendem őt, vagy francia lovaggá, ha akarod; isten és nemzet szerelmét oltandom szívébe; bölcsesé teendem az életre; tudóssá férfiak között, lelkes törvényalkotóva országgyűléseken; téged kiemeltek szükségeidből, házi kört, jólétet alkotok férjed számára, hogy a' tév után nyugalmas életbe lépjete: csak Károlyt, Károlyt add nekem!

Károly (anyjához ragaszkodva.) Kedves anyám, az istenért! ne vess el magadtól; megelégszem én csupa kenyérrrel 's ócska köntőssel is.

Serena. Nem gyermekem! elébb leendek önklebem pelikánja! (Estivához.) Tudod-e, mi a' gyermekvesztett anya...? Egy virágaitól megfosztott tavasz, egy holdatlan éjszaka; egy értelem nélküli könny, melynek lapjai eszmétlen betűtömmel telvék. Oh, micsoda nekem Peru nyitott bányája? micsodák a' szentek aranyból öntött képei gyermekem mellett? Te nem érted, mi az anyai aggály, küzdés, félelem, ápolás és álmatlanság. Ezeknek összességében áll az istennek irgalma. (Az utolsó szavak hangosan mondatnak.)

Tizenegyedik jelenet.

Voltak. Bézer.

Bézer (kiterjesztett kezekkel tapogatózva.) Hol vagy, nagyságos asszonyom? hangodat hallottam —, oh én kiismerném azt ezerek közül. De te elfeledted a' vak Bézert?... Már öt napja, hogy jölvő kezeit elvontad tőlem. (Kolduló hangon, levett kalappal.) Isten nevében! adj ennem valamit, Bézer éhezik.

Serena (kínosan félre.) Szívemet adnám étélül, ha lehetne. (Bézerhez.) Ah, szegény vak! tegnap óta magam sem ettem.

Estiva (hanyagló lépéssel könnyeit törli.) Károly (kosarat nyújtja.) Fogadd el öreg e' csekély hulladékot! mit magunknak szedtem. Engedd neki ezt, anyám! szerzek én számodra ennivalót.

Bézer (a' kosarat elveszi.) Hogyan, nagyságos asszonyom! te inséget tűrsz? te éhezél? Oh, miért ninesenek szemeim, hogy boszúkönyűk fakadnának fel bennök! (Hévvél.) Én üszköt vetek a' templomokra,

ha illy lelkületű nő is méltatlanul szenved. De nem...! olly gazdag nagyságos asszony, mint te valál, ki annyi szegényt táplált titkon, nem éhezhetik. A' vak Bézert valami rágalom tevő előtéd gyűlölté; te megvonod kegyedet a' nyomoru koldustól, kinek egyetlen vagyona a' keblében dúló keserv? (Kétségbeesetten.) Gyermekem helyett anyául adott az isten 's most visszaveszi adományát haragos kezekkel. (Gúnyos dühel.) Jól van, nagyságos asszony! én leányom sirkeresztjén fojtom meg magamat. (El akar rohanni.)

Serena (kézen ragadja.) Megállj! (Lélekharoz után, szilárdul.) Estiva! tedd boldoggá e' koldust; és én — gyermekemet neked adom.

Estiva. Hogyan? Mi ez? asszony! én nem értelek... e' koldusért adnád e' gyermeket, kit jobban szeretsz az életnél? (Bézerhez.) Ki vagy, türelmetlen szenvedő? mi vizsály tépte el lelkeket? 's mi sors szötte ez anglyalt kínjaidhoz?

Serena (gyermeké mellé térdel 's vele ölelkezeve marad.)

Bézer (keserűn.) Hahaha! Hallgassd meg asszonyom, mert illy rege nem jó gyakran napirendre a' földtekén! Hazám Csehország... nem... nekem nem hazám: mert csak terheit viseltem, földéből talpalatnyit sem birtam. Én Csehországban születtem; egyetlen töképenem izmaim ereje volt, mellynek szük kamatjából fáradsággal éltem! de én a' túléletet sem irigylém, mert egy nóm 's férjnél egy leányom volt. (Elérzékenyülve.) A' harminczéves háború dihe fel dúlá Csehországot is. Nóm és leányom bajor zsoldosok keze alatt vérzett el 's én egyetlen unokámmal Ausztriába futottam, hol inséggel 's fájdalom között nevelém őt. Szemeim az átsirt éjek miatt megvakultak. Unokám, a' lantos Belinda, országokru országoakra hurczolt, hogy elfojtja keblünk korbácsoló kínjait, kinyérért vig énekek mulassuk az embertársakat (vadúl), mert hiszen a' néptömeget a' felgyujtott város üszkei is mulattatják. — Ó lantolt, én énekeltem; 's mindig volt könnyvel sózott kényerünk. (Fokonkint mélyedő ézelemmel.) Fél év előtt a' pyreneai fürdőkre jöttünk. Itt sok pihent urfi dözsölt, kinek bő vére melegen gerjedez henye párnákon, millyeket csoporttal nevel a' francia föld. Egy este csomóaranyal kezében jött hozzám Belinda; tagjai remegtek, arca forró volt. A' pénzt egy kegyes nő ajándékaul adta ki; de lelkebben irtózatoss gyanu fogamzot.

Estiva (félre.) Hajam szálait emeli föl e' retentő eset.

Bézer. Én boszuló anglyakint riadtam ellene. Bűnbánó könyűi melegen hullottak kezemre, és én az elátkozott aranyakat feneketlen forráskútba vetettem. Ó gyermeki szeretetének áldozatja lön. Két hónapja most — (elfojtott hangon fedett arcczal) üldöző önérzetét méhének bűnös magával együtt hullámsirba ilté. (Szünet.) Azóta egy ismeretlen nő lett az árva Bézer őrszellemévé, kinek nevét nem tudom 's negyven földönfutó iránt gyakorlott kegyeit nem értem.

Estiva (félre.) Ah, Serena! mint elsemmsül enérzetem lélek nagyságod előtt. (Bézerhez.) 'S te nem tudod talán a' csábító nevét, mivel boszúról nem szólsz?

Serena (Bézer felé terjesztett karokkal.) Hallottaid nyugalmára kérlek, meg ne nevezd őt.

Bézer. A' oszabító egy franciaia lovag — nevé Floreschi!

Estiva (féltérden hanyatlik.)

Serena (arczát Károly mellé rejtve felsikolt.)

Bézer Boszút kérdés asszonyom? hiszen a' kigyó könnyen kisikamlék egy vaknak kezei közül.

Serena (felugorva.) Estiva! tedd boldoggá e' koldust, és gyermekemet neked adom.

Estiva. A' koldus boldog lesz, és a' gyermek tied marad. (Pohárral cseppet.)

Tizenkettődik jelenet.

Voltak. Pinczér.

Estiva (a' pinczérhez.) Vedd e' pénzt . . . A' vak Bézernek további rendeletemig teljes kényelme legyen.

Pinczér (Bézert kezén fogva elvezeti.)

Estiva (hév ölelkezés után jelentőleg.) Serena! Jer velem. (Mindnyáján el.)

Változás.

(Szűk előszoba vetett ágygyal, a' hátulsó ablakon a' hold befénylik. Az előszoba színelejeire hajló falából két ajtó nyílik. Az ágy mellett asztalon eloltott gyertyák; két pisztoly és Mária nagyszerű képe.)

Tizenharmadik jelenet.

Álarozos nőalak. Floreschi.

Nőalak (az előszoba oldalajtáján Floreschit behurcolja.)

Floreschi. Nemednek csillaga! isteni szép nő! te elvonál a' báléj, a' tánczvizalom örömozónéből, de én örömmel követelek. Milly boldogságot vagy te képes a ni a' föld fiának? Oh szólj! hadd csendüljön fülembé hangod ezüstje; mondd, hogy szeretsz.

Nőalak (a' közelebbi szavak alatt hidegen gyertyákat gyújt; az ajtót bezárja 's a' holdos ablakra függönyt bocsát.)

Floreschi. Vesd le ez álköntöst; engedj látnom testalkatod anyagi keoseit. (Térdeit ölelve.)

Nőalak (vadul.) Haha ha! (álköntösét hirtelen letépi 's kifejlik belőle szokott egyszerű öltözetében Vatab.)

Floreschi (félig meggörbödtesttel, fejét elfordítja 's karjait eltaszítólág terjeszti ki Vatab felé.) Vatab! te rettenő vagy.

Vatab. Miért akad fen gyakorlott nyelved? mitől remegsz francia lovag! ? hiszen előtted csak egy rabszolga áll, ki Spanyolhonbul a' gyáva cziemet lemosni jött.

Floreschi (felegyenesülve.) Te megteptél, fekete eb! de én nem remegek. Te gyalázatos ármányal kerítél hálóba.

Vatab (közbe szólva.) Mert Estivától titkolnom kelle ittlétedet 's te aligha szembe szálltál volna sikon velem. Igy legalább bünöd pályáján fogtalak meg 's hozzád illő köntösben üzéd utolsó kalandodat.

Floreschi. Mit akarsz engesztelhetlen gyülölségű néger?

Vatab. Megszabadítani tőled a' földtekét. Te előkelő francia családból utolsó figyermek, de vadabb

lelkű, mint amaz első figyermek — Kain. Özvegy anyád férjhez ment 's te törvények szerint szabad kezekre vetted ősbirtokod: de tékozló kezeid elpazarlák azokat, 's árúk fölcsereelésében elkorcsultál. Kipusztulva mindentől 's üldözve hitelezőidőtől, hazádból kiszökél —, Spanyolhonban Cabrerához beszínleled magad; hazudtál, hogy utazó francia marquis vagy 's tengeri rablók fosztottak ki. Későbbben meghallván, hogy egy nevedet viselő gazdag rokonod adósságaidat kifizette, feltevéd, Franciaországba visszajöni! Fessem-e tovább életrajzodat?

Floreschi (hidegen.) Végezd hamar!

Vatab. Szemtelen! te új példány vagy előttem a' feléreknek; még illyet nem ismerék. De van egy vonás az alaprajzban, mellyet önző szemeid, tudom, nem akarnak észre venni, mellyel csak én ránthatom keresztül sima képedet. Te büszke vagy hazádra; az pedig szégyenel téged. Oh én megtanultam honodban, millyennek kell lenni a' francia hazafinak. Cselekvő polgáraul hánytatód magad; holt nádaly vagy vérző keblén. Voltál-e egyetlen üdves gondolatall is hazád boldogítására? Vettél-e részt a' kerületi tanácskozásokban? elmékedtél-e valaha egy üdvös törvényjavaslat felett? vagy jutott-e eszedbe, hogy honodnak sok ellensége van 's egy ifju főnek azokkal szemben a' helye? Meggondolta-l-e csak egy percze is, hogy egy kis polgár apja vagy? Gyermeked már öt évü, 's még nem tudja, hogy hazája van. (Floreschi Vatab szavait szégyen és nagy megindulás jeleivel kíséri.) Lélekisméreted a' honszeretet alérdemével fedezte bünéid, 's mindig e' pontnál nyugott meg. Most lerontám a' hamis isten oltárát kebledben. Fehér! te kinlódol 's ez nekem tetszik. (Fellángolva.) De számoljunk! . . . Egy imáandó lény volt a' fehérek egész tömegében 's te azt hitetlenül megcsaltad. Megcsalád azt, kiért én öszenmetemet kész volnék megcsalni. De istenemre! a' gyáva állat elégtételt veszen.

Floreschi. Korbács alatt felnőtt rabszolga! gyülöleted fekete, mint magad. Én megvetlek!

Vatab. Orozva, álmokban, bor vagy fajtalanság között fojthatalak volna meg; de ez nem néger dolga. (A' pisztolyokat felveszi 's Mária képére célzólag.) Ha tetszik, imádkozzál szentéd előtt! mi löni fogunk.

Floreschi. Én nem imádkozom; de löni sem.

Vatab. Tehát mint tolvajt, ki Estivát megloptad, 's mint nőrablót, ki Serenát elszöktetéd, törvény kezébe adlak.

Floreschi (küzdve.) Adj pisztolyt! én lövök. (Átveszi.)

Vatab (három lépésnyi távolságra szembe áll 's a' pisztolyt mindketten egymásnak irányozván, olvas.) Egy . . . kettő . . .

Tizennegyedik jelenet.

Voltak. Estiva. Serena. Károly.

Estiva és Serena kezén Károlylyal (hálóköntösben kilépnek a' két mellékajton egyszerre. Meglepetési szünet uralkodik.)

Vatab (magában a' képhez.) Mária! ez a' te műved. Én nem tudtam, hogy Estiva hálás végett ide költözék; hangom riasztá fel őket.

Floreschi (félre.) Ah, mi irtóztató ellenképe vagyok az üdveztőnek e' két angyal között!

Estiva. Floreschi! jutott-é eszedbe valaha, hogy egykor látandjuk egymást?

Floreschi (mélyen.) Én elsemmisülök.

Serena. Mi még boldogok lehetünk.

Estiva (félre.) Igen, ti boldogok lehettek. (Visszarohan hálószobájába.)

Floreschi. Serena! meg tudnál-e bocsátani?

Serena. Én reád soha nem haragvám.

Floreschi (lábaihoz veti magát.) Nóm!

Serena (átölelve.) Férjem!

Károly (Serena és Floreschi között kezeit összefogva.) Isten! egyesítsd apámat 's anyámat!

Tizenötödik jelenet.

Voltak. Estiva.

Estiva (egy szekrényt hoz 's Floreschi elébe teszi.) Takarékoság mellett e' pénz kényelmet adand! Vatab. Fehérek istene! a' feketék között nincs illy nő!

Negyedik felvonás.

(Az iserei kerületben. Szoba Estiva lakában.)

Első jelenet.

Estiva. Vatab (lóna alatt tekeresbe font ruhát tartva.)

Estiva. Tehát Floreschinek nyomába akadtál, 's ő megjavult?

Vatab. Igen, asszonyom; ő megjavult. Fejemmel állok érette jót; 's ő ott van, hol mondtam.

Estiva. Minő a' távolság . . . ?

Vatab. Kétszáz lépés . . .

Estiva. És a' nálad levő alköntös . . . ?

Vatab. Czelódhoz vezérlend. (A' tekercest asztalra teszi.)

Estiva (érzékenyen.) Vatab! ha cselekvényeid során végig tekintek, az férfiaság és érény lánczolatja, mely lelkemmel lelkedhez kapcsolja.

Vatab (kezét szívére szorítva sohajt.)

Estiva. Jutalmazáshoz mindenhatóság kívánatnék.

Vatab. Előleg kiérdemeltél már mindent 's többet, mint egy nyomor néger adhat. Ah, én nem feledtem el a' békót és korbácsot!

Estiva. Oh, ha még utolsó kívánatomat teljesíthetné! bár egyetlenegy volna ohajtásid között, mely általam létesülhet; bár egyetlen szükséged, melyet én teljesíthetnék: mi boldog volnék kedved föltésiben! és ha királynő volnék föld és tenger felett: neked adnám uralkodó pálczámat ez utolsó kívánatért.

Vatab (jelentőleg.) Tehát szabad lesz kérnem egyetlen egyet?

Estiva. Mindent, mi hatalmamban van.

Vatab. Kérelmem egy lesz; de nagyszerű. . .

Estiva. És ígéretem megtartja alakját, mint az aczelba vésett betű.

Vatab (felmagasztalva.) Most parancsolj donna Estiva Ferrano! és elmegyek felgyujtani az őserdők, vagy keresztül fúrom a' földtekét, ha akarod; 's éretted enilletem lehellem által halottba.

Estiva. Keresd fel nekem a' megholt Serena kedves gyermekét! hozd meg látásomul anyagszép vonását; hadd ifjadjanak meg néhai örömmi, melyeknek maradványi kietlenül lebegnek lelkem, mint sziveesztett szelleg hajótöredék felett.

Vatab. 'S mindez, mit kívánsz? . . . Estiva! a' gyermeket látni fogod. (Gyorsan el.)

Estiva (utána tekintve.) Eszeveszett európaiak! ti az emberfajok' színéről osztályozzátok az erényt. Hát csak fehér márványból lehet-e templomot építeni? (Szünet.) . . . Meglátom tehát még egyszer Floreschit az életben! . . . Még egyszer Estiva?! . . . miért nem többször? Vagy egyszer: de halálíg. Igen! ő megjavult. . . . Hogyan . . . ? egy aljas czimborához, fajtalan kalandorig sülyednek-e le vágyaim . . . ? Reménylhetem-e, hogy az éj a' nappal természetét öltendi fel? . . . És ha a' lantos Belinda jelennék meg menyasszonyi álmaimul? . . . (arczát elfedi.) Hah! irtózatos. . . (Szünet.) Oh, de éltem egyetlen vezérfonala a' szerelem volt. Ehez szőtt lelkem vágyat és reményt; ez tartott békében istenemmel, ebben egyesültek hitem ágazati 's most szakaszszam-é el a' gyöngö szálacska, midőn horgonynyá válhatnak? Hát . . . ? nem szerelmében kering-e a' hold földünk körül? 'S nem szerelemvallomásuk-e a' csillagoknak egymáshoz lövellt sugári . . . ? Igen . . . ! gyöngö nő nem bonthatja fel a' természet rendszerét. . . . (Az asztalon levő ruhát felragadván, el.)

Változás.

(Temető. A' sírok közt egy nagyszerű emlékkő SERENA felírással, virágoktól környezve. Balról remtelak tornyocskával.)

Második jelenet.

Porregi. Bézer.

Porregi (fejét felemelve Serena emlékkövére, mélyen.) Csak tovább, öreg vak! beszélj tovább! én akarom tudni a' reffenetes mulakat.

Bézer. Egy év előtt, midőn így gyalázat és kétségbeesés örvényénél állott Floreschi, szabadi-tól tünt fel egy lelkes spanyolnő, ki halál helyett, mit néger rabszolgája vődnek szánt, pénzt adott, hogy kiedlen életét felvirágoztassa. Oh, ne kérdezd e' spanyolnő lelkületét! Ha szemeim elvesztett világát megnyerném, még egyszer vetném érette áldozatul. Az ő békeárasztó lelke engesztelt meg Floreschihez; jó-sága fejezte le szívében a' bosznállás szörnyetegét.

Porregi (tűrhetlenül.) Tovább, tovább! Floreschiről akarok hallani.

Bézer. Ő elhagyá a' pyrenaei fürdőket; a' pénzzel az iserei kerületbe költözék, 's jószága egy részét visszaszerezte. Estiva itt vett lakást, hogy közel lehessen Serenához, 's kevés örömeit áhítatos életben keresi!

Porregi. Ismét kitérés? Floreschiről!

Bézer. Két hónapig úgy élt, mint egy becsületes francia; ekkor régi czimborák lepték meg házát. Néhány napot vadászat, játék és bor között dőzsölt el 's ez visszaragadta lelkét eredeti szive-délyire. Ő csapongó 's vesztegető lett, mint az előtt, 's az új élet 9tik havában már végképen kipusztult.

Nejének keserve felébreszté benne az alvó önézetet, 's egy éjszakán eltűnt; senki nem tudja, hová lett.

Porregi. Átkozott legyen a' hajlék, bérez vagy reneteg, melly őt apai bosszúm elől elfedi!

Bézer. A' tépett keblű Serena olyan lett, mint a' sugártalan hold. Ifjú élete keservébe halt 's midőn Estiva, holt testeért küldött; a' halottnak gyermeke sehol nem találták. Mint a' nép beszélé, kóbor cigánycsoport rabolta el.

Porregi (meglepetve.) Gyermeke . . . ? Hát volt unokám . . . ? Egy gyermek . . . ? kinek esont-jait angyal és sátán véréből alkotta össze a' hűnös természet. (Érzékenyen az ég felé.) Mivel érdemelték meg e' nyomorú apák a' látogató kezeket? Ostorozó isten! ki messze hazából kiüldözél, tengeri rablók kezeibe juttatál, kínos fogságban gyötörtét! elfeledem méltatlan sorsomat, csak adj erőt összezűznom a' világalkotmányt, hogy bárhol legyen a' csábitó, semmivé tehessem őt!

Bézer. Serena tetemeit Estiva temetteté ide, 's nekem remeteséget alapított, hogy legyen hajlékom, melly alatt bánatom tenyészsen, 's kenyerem, melly azt táplálja. Tanuld tőlem fékezni a' lázadt indulatokat. . . Hiszen leányodat törvényes nőül vette.

Porregi. Én fékezem indulatom? Oh, a' spanyol kebel nem olly könnyen engesztelhető, mint hideg nemzeted. Én életet, eleveiséget szeretnék adni átkaimnak, hogy uj kigyó fajkint lepnék el a' francia földet! rémes büntetést sziszegni minden kores fülebe. (Szünet. A' sír melletti locsolót felvéve az emléket környező virágokat öntözi.) Fakadatok buján, ti sírnővények! mint gyötrelmeim szemeim záporában; új himbótokbul új fájdalom virágzand fel nekem is, gyökereiteken Serenám hamvaihoz szívárganak le apai könyüm.

Bézer. Az esővel elenyésznek a' felhők, lásd Porregi! nekem nincsenek könyecseppeim, mellyekben lehullana szívemről a' kínok boruja.

Porregi (a' sirra szegült szemekkel.) Ki küli fel nekem kedves halottam . . . ? Viharban süvölt el felette a' lázadt elem; hideg szárnyain felzúgnak sohajtásim; de a' halottak álma csendes, mint a' szentegyház boltjai éjfélkor . . . Oh, bár szoborra változnom hamvad felett; bár arczomba kövesednék bosszu és bánat kifejezése, hogy borzalommal közelitendene sírodhoz a' vidéki leány 's tanulná egy csábitó hazug szavánál többre becsülni az apai házat.

Bézer. Ne virraszd álmatlanul a' sírokat, Porregi! az illy bánattól gyakran megtébolyodik az elme. Jer lakomba! feküdjél le 's engedd előlni lelked viharát. (A' lak ajtaját benyitja.)

Porregi (az ajtón betekintve meglepetik.) Hah! egy alvó gyermek! (Berohan 's Károlyt vállára hanyatlott fővel aluva kiharozza.) Öreg! gyermektelen vak öreg! ugy-e, e' gyermek az én unokám? (Károlyra szegült tekintettel.) Milly szép! milly édesen mosolygó. Mennyivel szebb mint egy spanyol grand méltóságos arca; mennyivel szívhez szölobb, mint egy kanczálár szava a' cortesben? (Serena sírjára helyezi.) Ide, ide kedves unokám, több virágok közé! . . . Az árva nyomort áldodik a' méltatlan búban holt anyja

sírján, az anyának apja szívét tépi felette; . . . 's a' csillagos ég nyugottan nézi e' látványt millió szemmel. Ah, keresztyének! értitek-e, mennyit kíván a' vallás az embertől? Bézer! miért nem adhatom neked szemem félvilágát, hogy láthatnád szerafi arczulatját Serena fiának!

Bézer. Porregi! e' gyermek nem unokád. Az egy bányász fia, kit Estiva szerencsene bizott gondom alá!

Porregi. Hogyan? hát lehetne-e hazug az elősejtés, melly olly hatalommal uralkodik e' keblen? nem, . . . te hazudsz, vagy meg vagy csalva! Ez az én unokám. . . Ugy-e isten! az én unokom ez? (Reá borul.)

Harmadik jelenet.

Voltak. Vatab.

Vatab (Porregitől észre nem vétetve, a' nyilt lakhoz siet 's visszatáborodik.) Nagy isten! hol a' gyermek? (Bézert kézen ragadja.) Bézer! hová tetted a' gyermeket?

Porregi (Károlytól bámulólag felemelkedik.)

Károly (felébred félelmesen tekintve Porregire, 's Vatab lábaihoz ölelkezve simul.)

Porregi. Néger! te Spanyolhonban becsületes voltál, mint egy adófizető polgár! szólj igazat . . . unokám-e' gyermek?

Vatab. Igen!

Porregi. Ah! ő enyém leend . . .

Vatab. Ő enyém maradand. . .

Porregi. Az én leányom véréből szítta életet. Vatab. Az én karjaim védték meg a' vagyonfalan árvát. . .

Porregi. Vatab, a' rabszolgaság eltörlesztésére kérek! add nekem unokámat.

Vatab. Már másnak ígertem! (Károlyt ölébe kapva indul.)

Porregi. Megállj! . . . szabj árt. Neked adom érette érzekeimet; neked a' reményt. . . a' gondolkozást 's életem felét, csak engedd által őt!

Vatab (gondolkozólag.) Egy feltétel alatt!

Porregi. Mi az?

Vatab. Ha apjává leszesz, kinek unokádat ígertem.

Porregi. Ki az?

Vatab. Donna Estiva Ferrano.

Porregi (mély küzdelem után.) Jól van, Vatab . . . ! én apja leszek.

Vatab. Vedd vissza átkaidat, mellyeket a' cadixi tengeröbölnél, reá sújtottál.

Porregi (Károly felé nyújtott karokkal.) Viszszaveszem!

Vatab. Ismét látni fogod a' gyermeket! (Hirtelen el Károlylyal.)

Porregi. Nyomorú rabszolga! te csalárd vagy. (Tört rántva reszketeg léptekkel utána rohan.)

Bézer. Hm! Tépett kebelű spanyol, te kívánod öröm kütféjűl birni az unokát? Miért fűszeres étkeid, ha az étvágy végképen elveszett? (A' lakba el.)

Változás.

(Ércbányák belrészre látható nyílásu mélységgel; itt ott lámpáknál bányászok dolgoznak, Estiva fekete bő bányászszekében észrevétlenül egy szirtdarabra dőlve.)

Negyedik jelenet.

Estiva. Kapocsek. Vaszluk.

Vaszluk. Ez még is furcsa folyása a' világnak. Kik mindig selyempárnákon henyélnek, költik az aranyat: 's nekünk, kik ássuk, alig akad meg egy fillér zsebünkben.

Kapocsek. Soh' se irigyeld sorsukat, mi csendesen alszunk, ha munkaóráink kitelnek. Ki tudja, mit álmodnak ők kincshalmaik felett?

Vaszluk. Igaz, sorsunk nem legkedvezőbb: de nem változik. A' föld gyomrában nem virágzik tavasz, de tél sem fagyal: ott fen sugáros nap van; de süvöltő vész is.

Kapocsek. Az érczek közt az ember szive ugy meg érczesedik. Én tán sirni sem tudnék már, ha gyermekem beteg lenne is.

Vaszluk. Hanem Hadsura, — tudod-e, az új bányásztárs, ugyan siránkozó! valami nagyknak kell szíven fekönni. Gyakran kenyerére hullnak könnyei. (Estiva figyelmesebb lesz.)

Kapocsek. Mennyi ideje is, hogy itt van? (gondolkozólag.) Igen, három hónapja. Először hidegebbnek látszék; de két hónap óta különösen érzékeny.

Estiva (félre.) Szegény Floreschi! . . . mióta nejét eltemettem.

Vaszluk. Azóta napi eledelében nem olly takarékos, munkabérével sem gondol annyira; az előtt a' fizetésnél egy fléért is perelt 's megtakarított csekélyégeit valaki számára hordotta el.

Estiva (félre.) Igazad van, Vatab! ő megtért. Kinos kesreményével táplálta Serenát végnapjaiban.

Kapocsek. Az a' különös, hogy gyakran sir 's mégis veszélyekre érzéketlen. A' minap kérdi, mit jelent ama kőbe vésett kereszt? 's midőn mondam, hogy ott egy bányász zuhant le, azt mondá: irigylem boldogságát. (A' nyílásra mutatva.) De ime itt jó! (Odaszegült szemekkel hátravonulnak.)

Ötödik jelenet.

Voltak. Floreschi.

Floreschi (félig meztelen mellet, szakadt bányászöltönyben a' mélységből jó fel; egyik kezében mécs, másikban kapaszkodó horog; derekán kötélöv, mellette bányászkalapács 's veder, kiásott ércdarabokkal.)

Estiva (meglátva őt félre.) Hah, Floreschi!

Floreschi (lámpását 's a' horgot letelve, fáradt lélekzettel.) Milly nehéz csak egy maroknyi aranyat is kicsikarni az anyaföldtől, mit én olly botorúl fecsérlék. (A' kötélövet leoldja 's vedréből kiönti a' köveket.) Hitvány kődarabok! boldogtalanságom talpkövei! miért fedezte föl becsetőket a' vizsga szem? Ne adjon isten nyugalmat hamvainak, ki először fertőzteté meg értelek a' föld méhét!

Kapocsek (hozá közelítve.) Bajtárs Handsura! ugyan fedezd fel, mi bánt? min aggódol? Lásd, egész bányánkban egyedül te vagy boldogtalan 's ez nekünk fáj!

Floreschi (hidegen Kapocsekre mosolyogva.) Hm! (Kezén fogja 's egy kiálló szirtre mutatva.) Mi vetette szét e' szirt darabjait, mellyek a' teremtés napjától kemény tömegbe nőttek össze?

Kapocsek. Hát mi vetette volna más, mint a' kanócz, mellyet kövek közé szoktunk befújni?

Floreschi. Na lásd, keblemben is ég egy kanócz, a' hőtérő lélekisméret, mellynek feszítő ereje szívemet akarja szétvetni; de a' fájdalmas emlékezet gorcsai szorítják azt össze. Ezen ellenérők harcza viharzik fel zavaimban; ennek szélvészre ül arczom kifejezésén.

Estiva (félre.) Bár általvehetném kinjaidat, kedves szenvedő!

Kapocsek. Nem értem, bajtárs, beszédedet. Te bánatodból merited a' leírást, én fel nem foghatom.

Floreschi. Hát a' bányászvesző 's kalapács koppanásit érted-e?

Kapocsek. Igen, bajtárs! hogy ne? hiszen ha érre akadunk, tompább hangot ad.

Floreschi. Ez neked elég! 's mellette boldog vagy; mert ha az eret megtaláltad, napi díjadat kétszeresen kapod.

Vaszluk. Jer, Kapocsek, dologra! majd meghűti a' bányalevegő az ő agyát is. (Mindketten hátravonulnak.)

Floreschi. Emberek alkotója, boszúzó ur! a' föld alatt tárult fel tehát bünhődésem nagyszerű tömlőce, melly felett örök súlyláb nehézkednek a' szirtbaltok, mint lelkemen a' bünbánás eszméi. Hejlyes . . .! hünömhez illik a' büntetés. Ott fen vétkezve csapongottam messze földek: itt erkölcsi elméletek közt fészitem szük kősorokban izmaim; ott fen fecséreltem a' kincseket: itt kinnal vájják az aranyat véres körmeim; ott fen megcsaltam a' legszenvedőbb, leglelkesebb leányt.

Estiva (félre, kezeit szívére kapva.) Ah, én megbocsátok!

Floreschi. Itt érző, részvevő kebel nélkül gyötrődöm eleven halottként; ott fen hidegen melőztem egy imádandó nőt: itt melegem ölelem lelkemhez a' kétségbeesést. . . . Oh Serena! bár földünk középpontjára költöznek az ember szelleme, befürnám magamat tiszta árnyékhöz; hogy ha földön nem . . . méhében legalább boldog lehetnék még egyszer éltemben.

Estiva (Floreschi elébe.) És azt csak a' halottak árnyéka vihetné véghez?

Floreschi. Hideg munkatárs! a' boldogság erei nem úgy ágaznak a' lélekben, mint érczréteg az ősbérczek között. Ezekre nem vezérle né bányász-tapintatod. Föld alatt csak egy van, ki boldogíthatna; de az már halott, felette kettő: gyermekem és . . .

Estiva (közbe szólva.) És . . .?

Floreschi. Miért mondanám? Nem ismered.

Estiva (nyugtalanul.) És . . .?

Floreschi. És Estiva!

Estiva (öltönyéből kifejelekezve.) Azt tenni kész!

Floreschi (meglepetve.) Oh, te remek példánya az asszonyi nemnek! nem érdemlem, hogy galamb szemeid reám nézzenek.

Estiva. Isten kegyelmébe veszi a' megtérőt! tetetne-é máskép egy maga képre formált teremtése?

Floreschi. Te névtelenül jó valál, több mint védangyalom. Te igazán szerettél, midőn én születtem a' viszonlángot; segédkezett nyujtál, midőn bukáimban a' földnél mélyebben fekütem; te becsületteddel fedezéd gyalázatodat; te eltemetted Serenát, mit tenni vétekem miatt módom nem lett volna. Mit adjak mindezt én koldus? erkölcsi semmi!

Estiva. Mit adnál, Floreschi . . . ? Semmi. Hát számít-e jutalomra a' szerelem?

Floreschi (meglepetve.) Hogyan? te szeretnél, szeretnél még engem?

Estiva. Ha büneiben szántalak 's (félre,) oh szörnyiség! (Fennen.) szerettelek, megtérésedben ne tudnálak-e szeretni?

Floreschi (kitörve.) Mit mondál? én megtébolodom! én boldog vagyok! . . . ! Estiva! érted-e mit tesz az . . . ? Egy lélektől vádolt ember . . . nőtelen férj . . . egy gyermeke vesztett apa boldog . . . Jól van . . . én kimondom, nem szégyenlem, kimondom, hogy boldog vagyok! . . . boldog mint egy alkirály beiktatása ünnepe, én kimondom, hogy szeretlek; nem, mintha hajdani viszonyink felvirágzását kívánni vakmerőködném; kimondom azért, mert szeretlek . . . mert boldog vagyok. . . . Szeretlek, mint első látásodkor; szeretlek, mint Cabrera ellenszegülései előtt; szeretlek mint soha nem. . . .

Estiva (közbe szólva.) Az ég irtalma szentelje meg jövőnkben a' multakat!

Hatodik jelenet.

Voltak. Vatab. Károly.

V a t á b (karján Károlyt, másik kezében szövétneket hozva, fáradtan, roskadozó jó 's Károlyt Estiva lábához teszi.) Estiva! a' gyermek itt van! Áll-e kötésünk?

Estiva. Mondam, hogy ígéretem olyan, mint az aczélba vésett betűk.

V a t á b (érzékenyen.) Tehát kérhetek?

Estiva. Mindent, mindent, mi hatalmamban áll.

V a t á b (lélekharcz után.) Estiva! légy nőm!

Estiva (nagy meglepetés jeleit adja.)

F l o r e s c h i (Estiva lábához esve.) Az istenért,

Estiva én szeretlek!

K á r o l y (összetett kezekkel.) Oh, szeresd apámat!

Estiva (némán küzd.)

V a t á b (megütközve félre.) Az első szerelem visszaváitja jogait; ök egymást elválaszthatlanul szeretik! (Szívét szoritja . . . elmélyedés után hidegen.) Igen! határozom . . . Én földéből felszakasztott tölgny valék, mellynek csak egy lombocskája zöldellet: a' remény Estiva szerelméhez. Sorsom viharja letépte azt: de ő nemzatemnek visszaviszem a' törzsököt. . . De ha Estivában csalódtam; ő benne békültem ki a' fehérek nemével 's ha ő is örölg volna! . . . egy próbát! igen; miért ne? (Fennen.) Spanyol hölgy! te küzdesz. . . . Jól van! én feloldozlak a' kötelesség alól, visszaadom ígéretedet . . . A' szabad Estiva előtt, mint kérő lép fel Vatab. Válassz! . . . ott az európai éghajlat asszonyos szülöttje; itt Guineának eredeti fia; ott egy sima fehér áll elkövetett bünei súlya alatt: itt egy férfias fekete önértetének egész nagyságában. Válassz! Fehért vagy feketét?

Estiva (érzelmeinek elnyomásával.) Vatab! én nőd leszek; mert szavamot adtam!

F l o r e s c h i (késégsbe esve.) A' villámfény eltűnt 's vak éjem utána sokkal borzasztóbb!

V a t á b (félre.) Erkölcs szelleme! ülj diadalmi ünnepet. Ő az, kinek hívem! (Fennen.) Hölgyem! egy menyasszonyi csókot!

Estiva (küzdve oda hajlik 's megcsókolja.)

V a t á b. Az én napom dél pontjára hágott 's dele fényes, mint a' teremtés első napján. Donna Estiva Ferrano! én visszaadlak magadnak, vissza Floreschinek. Női kebled nem viselhetne el illy vesztéséget; én a' magamban kárpótlást találok. Guineában talán még élő rokonokat fogok ölelni. . . ! Porregi itt van. (Estiva és különösen Floreschi megütköznek.) Bézernél hagyám őt. Megigértem, hogy Serena gyermeke övé leend. Teljesítsd te; ezt kérem jutalmul 's gyöngéd emlékedet! (El.)

Estiva (Vatab után.) Megállj! . . . de menj! . . . Oh, csodás helyzet! ha marad, nem lehetek boldog, 's ha megy, kipótíthatlan üresség marad szívemben.

F l o r e s c h i (félre.) Porregi Francziahonban? . . . Ez szörnyiség!

K á r o l y. Apám! és te, kit anyámul szeretlek, ne fogadjátok meg Vatab szavát, ne adjátok idegennek.

Hetedik jelenet.

Voltak. Porregi.

P o r r e g i (reszketeg léptekkel gyorsan jó.) Nyomaiban vagyok család rabszolga! keresztül üzlek a' földtekén, de a' gyermek mégis enyém leend. (Az ottlevőket megpillantva, Floreschire szegült pillanattal.) Hah! . . . a' poklok sötét birodalmába jutottam-e?

F l o r e s c h i. Bocsásd meg, Porregi, ifjuságom vétkeit. Itt a' természet óriási termében, hol egy halandó erény és bűn, kegyelem és boszú gyakorlatában is olly kicsiny.

P o r r e g i (töré Floreschi szeméitől titkolólag huzván kifelé, hideg nyájassággal.) Igen, franczia lovag! én megbocsátok, miért ne? emberek vagyunk! Jer szívemre.

F l o r e s c h i. Hihetem-e? . . . Ez egészen reménytelen! (Kiterjesztett karokkal Porregi ölelésére siet.)

P o r r e g i (törével hirtelen keresztülüti.) Kiváltóságaitoknak egy czikkelye sem biztosítá kebeled a' spanyol tör ellen!

F l o r e s c h i (összerogyva.) Estiva! légy anyja gyermekemnek.

K á r o l y (reá borul.)

Estiva (kétségbeesőleg tárja fel felette karjait.) Keblemben iszonyu chaos kering, mellyből a' bánat nagy világa fog kifejlenni.

P o r r e g i. Üldöző szörnyem lábaimnál fekszik 's tetemein elhull boszúm heve. Estiva! az álzozat a' pogányok haragos isteneit is megengesztel; jer, e' véres oltár felett béküljünk ki a' sorssal 's önmagunkkal. Légy unokám anyja, én apád leszek. Cadixban, ha boldogok nem, de nyungottak lehetünk.

Estiva. Tégy velem, a' mit akarsz; . . . mit tudom én, mi történik körülöm?

V é g e .

Iső kötet.

IVdik füzet.

E g y e s ü l j ü n k !

Eredeti vigjáték 3 felvonásban, előjátékkal, írta Nagy Ignác.

Füredi népbarát.

Előjáték egy felvonásban.

Személyek:

John Clinton, dúsz angol utazó.	William, Clinton komornoka.
Shrewsbury, tory lord.	Frederik, Shrewsbury szolgája.
Sárbory Eduard, író.	Futó, játékszíni ínas.
Makacs Gusztáv, barátja, megyetiszt.	Józsi,) pórfiúk.
Liebenthal, báró, dzsidás kapitány.	Ferkó,)
Kamat Boldizsár, pesti nagykereskedő.	Wallace Johanna, Clinton neje.
Berky, gróf,)	Viktória, leányuk.
Túry Elek,) sétány-uracsok	Rohrau, grófnő.
Magos Károly,)	Nyárfy, bárónő.
Körmös,) kártyások.	Muhiba Anna, Kamat neje.
Horgas,)	Szájas Éva, őrsi pórnő.
	Róza, Viktória komornája.

Minden rangu s nemű fűrdövédek.

(Történethely: Füred; idő: napjaink.)

Első jelenet.

(Egyszerűen butorzott szoba íróasztallal és székekkel. Hajnal.)

Sárbory Eduard (kéziratból olvas fenhangon.) Makacs Gusztáv (alszik mellette.)

Sárbory (végezve a felolvasást.) „Az atya öszteteszi kezeiket s érzékenyülten szól: Legyetek boldogok!” (Leteszi a kéziratot és Makacsra tekint.)

Makacs (mély lélekzetet vesz.)

Sárbory. Türelem, ne hagyj el; elalutt! Boldog ember, ő alhatik, én pedig...

Makacs (fölébred.) Te pedig rosszul tevőd, hogy fölhagyál az olvasással és megzavarád álmodat. Egyhangu olvasásod olly édes álomba ringata, mint molnárt a malom lármaja.

Sárbory. Mindennapi lélek; fölolvadásom és malomzaj! Eredeti hasonlítás talán, de vajmi száraz!

1839. IV. F.

Makacs. Ird le s önts reá porzó helyett tenádat, és mindjárt nem lesz száraz.

Sárbory. Komolyabban, Gusztáv, szólj, mit mondasz vigjátékomról?

Makacs. Keveset, barátom, vagy még inkább semmit. Tudod, hogy nem vagyok barátja a száraz vigjátékuak. Dalmü, vagy bohózat, és változtatásul táncjáték, ez gyönyörködtet engem.

Sárbory. Tehát csupán fülesiklandást és szemlegelőt keressz a színházakban, s nincs fogalmad nemesh élvekről?

Makacs. Maradj nemes élveiddel, nem minden jó, a mi nemes. „Normát” vagy a „Bájitalt” nem adom husz Hamletért, s a „Peleskei notárius” még a tisztválasztás félelmes kétségeit is feledtetni velem.

Sárbory. S az nem nyom előtted semmit, hogy a dalmüvek, bohózatok s táncjátékok tulzott pártolása valódi métye nemzetiségünknek? Vagy feledéd, hogy színházaink fő feladása nemzeti nyelvünket könnyü társalgási vigjátékokkal mélyebb családi köreinkbe szivarogtatni, példadus évkönyveinkből kiragadott drámákkal pedig honszeretetet ébreszteni az elfásult keblekben? Szólj, teheti é ezt bármely csalogányi torku énekesnő, ki szép hangokat hallat ugyan; de megfajthatlan talányul hagyja, hogy vajjon milly nyelven énekel? Vagy talán deli táncosnő képes hazafüi érzelmeket gerjeszteni léget szeldelő lábaival?

Makacs (fölugrik.) Hagyjuk el e vitát, Eduard; én megyetiszt vagyok s nevem Makacs, — két ok makacsul ragaszkodásra kimondott véleményemhez. Ha hivatalombul a legközelebbi tisztujtáskor kimaradok, s telkemet a fazekasok ellopogatják, — én is író leszek; de dalmüör, mert azért olly jól fizetnek, hogy legalább hat hozzád hasonló hazafüi lángtól hevílő írók kitarthatok a tiszteletdíjából.

Sárbory (megragadja kezét.) Szünjél barátom; legszentebb érzésimet sérted illy kifakadással. De szólj őszintén, s mellözve minden más nézetet: mit tartasz vigjátékomról?

Makacs (tréfásan.) A szerelmi vallomásig meglehetősen unalmas, azon túl nem ítélték róla.

Sárbory. Miért?

Makacs. Mert — aluttam.

Sárbory. S már azon jelenetnél voltál képes elaludni, mely szívem mélyéből fakadt, melyben enmagamat mulám fölül?

Makacs. Lassabban, lassabban, szerencsétlen barátom, lelkesüléssel elarult, te szerelmes vagy.

Sárbory. S olly torra hívó hangon ejted ki e menyeyi szót, mely a nagy teremtés minden részecskéjét üdvérezetre buzdítja? Mi édesíti a királyok óriási gondjait? Szerelem. Mi az, mi este a munkáról haza térő földműves lépteit kettőzteti? —

Makacs (szavába vágva.) Éhes hasa; mert tudja, hogy készen várja honn a bográcshus.

Sárbory (sértődve.) Igen sértő ma elméncédesed.

Makacs. Ne gondold vele, barátom, állásponatom természetemmé tévé a csipkedést. S szabad é tudnom, ki azon angyal?

Sárbory (lelkesülve.) Jól mondd barátom: ő valóban angyal, kit kárpótlásul küldé mennyéből az isten, naponkint silányabbul öröminkért.

Makacs. Reményem azonban, hogy nemcsak lélekből, hanem egyszersmind testből van alkotva angyalod, s atyja hozzánk hasonló szegény bűnös ember?

Sárbory. Gondolatim tárgyának neve Viktória; atyja a füredi népbárát, mint tegnap este a pincéértül hallám, midőn először pillantám meg azon isteni teremtményt.

Makacs. Tehát csak tegnap óta szereted őt?

Sárbory. Tegnap este óta van előttem tárva a menny minden öröme.

Makacs. Örvenek, hogy csak tegnap este óta, így legalább könnyen lemondhatsz még szerelmedről.

Sárbory. Lemondani? Inkább meghalni!

Makacs. Én is szólék már így mintegy tizszer, s azért igen jól tudom méltánylani az illy mondasokat. —

Sárbory. Barátságunkra kényszerítlek, ne tovább e hangon!

Makacs. Komolyan tehát. Eduard, te a hazafüség megtestesült kivonatjának tartod magadat, s külföldi leánynak adád szivedet?

Sárbory. Külföldi? A füredi népbárát —

Makacs (szavába vág.) Neve: John Clinton; egyike ő azon dús angol utazóknak, kik az egész világot elaraszttják kincseikkel és balságikkal.

Sárbory. S a népbárati nevezet?

Makacs. Nemeslelküése miatt lón tulajdonna. Ő mindenütt a nép jogait védi s nemcsak dagályos szóözönnel vi, hanem többnyire tettleg tanúsítja szép érzelmét. Tanácsa, erszénye s karjai mindenkor készek ótalmazni az elnyomottat.

Sárbory. Ujabb ok hév indulatom megerősítésire.

Makacs. De ő külföldi, idegen.

Sárbory. Nem idegen az, ki a szerencsétlenség inségét enyhíti, bármely világrészt nevezzen is szülőföldjének.

Második jelenet.

Előbbiek. Berky, gróf. Túry Elek. Magos Károly. (Nagy robajjal rohannak be.)

Berky. Szerencséték, hogy talpon vagytok, mert csillagot rugattunk volna veletek.

Makacs. Lassan, grófocska, lassan, korábban szoktunk mi kelni, mint ti, s azért előbbre is vagyunk sokkal.

Sárbory. Hátrálj, Berky, ma igen nagy kedve van csipkedésre barátunknak.

Makacs. Hihetsz neki, gróf, tapasztalásból szól a jó fiú, mert kissé megsabdaltam. Képzeljétek csak, Eduard már nem csupán papíron szerelmes, hanem —

Berky. }
Túry. } Hanem?
Magos. }

Makacs. Angyalt szeret!

Sárbory (szemrehányólag.) Gusztáv!

Berky. Eduard, talán csak a váci intézetbe készülsz?

Sárbory (ingerülten.) Ott már nem kapnék helyet a hozzád hasonlók sokasága miatt.

Mind. Ha ha ha ha!

Berky (nevetve.) Köszönöm, barátom, kedvező alkalommal kamatostul visszafizetem a kölcsönt.

Makacs. Az pedig nem volt eddig szokásod.

Túry. Ha ha ha ha! Érted, Berky?

Berky. Gusztáv valót szól, igen rossz fizető vagyok, mióta ő olly ügyesen kijátszá Nátán zsidót, ki panaszt tőn előtte ellenem.

Magos. Gusztáv, ez kissé keserű labdac volt.

Makacs (pénzt csürgetve zsebében.) Könnyen megédesíthető.

Sárbory (túrhetlenkedve.) Tegnap este azt hártároztuk, hogy ma hajnalban csolnakázni megyünk, tehát siessünk.

Berky. Ohó, barátoeskám, nem szabadulsz olly könnyen, előbb hallanunk kell szerelmesed nevét.

Makacs. A —

Sárbory (kérőleg.) Gusztáv!

Berky. Talán Rohrau grófnó?

Túry. Hiszen az magát Adonist is elutasítaná, ha grófi koronával vagy legalább huszárkarddal nem tudná bizonyítani szerelme hevét.

Magos. Vagy a szögletes Muhiba szép neje?

Berky. Lobogós dzsida ellen nem küzdhetni iróttal.

Túry. Tehát a holdhoz sohajtozó Nyárfy bárónó.

Makacs. Az tizennegyedik századbéli lovagra várakozik, ki sárkányokkal küzdne szerelmeért.

Magos. Bizony pedig a csökmői sárkánnyal sem állanék sikra érette.

Túry. De ugyan szóljátok már, ki azon szerencsés, ki barátunk álmaít édesíti?

Berky. Hohó! talán csak épen a népbárát megtestesült győzelme?

Túry. Viktória?

Magos. Eduard elpirult. Éljen kedvese, a szép Viktória!

Makacs (nentegetőzve, Sárboréhoz.) Én nem mondám.

Berky. Eduard újra bebizonyítá, hogy lassu víz partot mos. Egyszer sem láttuk őt sétányon, mióta az angol Clinton Füreden tartózkodik, s ime, már leányt szereti.

Túry. Mikor szóltál vele először?

Sárborý. Soha!

Berky. Soha? Ah, tehát írói regényes szerelem. Szószólód leszek, barátom. Tudod, rangom mindenütt ajtót nyit.

Makacs. Tudjuk, hiszen tegnap is kinyitá elöfted az ajtót egy pesti kefekötő, midőn leánya szobájában lépé meg grófi méltóságodat. Ha megtudja e lebecsátkozásodat a népbarát, bizonyára —

Berky. Hallgass, boszantó kezdesz lenni. Eduard, bizzál bennem. Bemutatlak a gazdag pudding-evőnél.

Sárborý. Szót sem erről. Esküszöm, fölhomlik hat héti barátságunk, ha ez érzelmem többé ajkaitokra jó. Menjünk.

Berky. A mint akarod, nem kényszerítlek; de minden pillanatban készen áll számodra egész befolyásom.

Sárborý. Használd azt ott, hol polgártársid java kívánja.

Makacs. Kaptál utraválót, Berky; menjünk, mert még majd én is megtoldom.

Berky. Jó barát kezéből a vacsor sem sa-vanyu.

Makacs. Megengedem; de szájából gyakran a szó is nyíllá változik.

Sárborý. El, el! Üdvözöljük hajnal bíborában a szép Siót. (Mindnyájan el.)

Változás.

(Balatonra nyíló tér. Az előszínen lugas alatt pad.)

Harmadik jelenet.

Clinton, William (az előbbi a lugas alatti padon ül, előtte üveg és pohár vízzel, William pedig állva tölt neki.) Shrewsbury, Frederik (a függöny felgördültekor érkeznek horgászszközökkel. A lord horgot vet a vízbe, szolgálja kosárral áll mellette. Clinton fődve van előlük a lugas által.)

Shrewsbury. Add a vesszőt, ez alkalmas helynek látszik, s ha nem csalatkozom, rövid idő múlva meglátjuk, milly lakókkal bír a magyarok e kis tengere, mint azt nevezgetni szeretik a jámborok.

Frederik. Alkalmasint kevesen vitorláztak közülök még Amerikába, s azért nem is igen lehet fogalmuk tengeréről.

Shrewsbury. A kik pedig oda utaznak, azok nem szoktak többé visszatérni.

Frederik. Jó élet is van ám ott, nagyságos uram. Azt mondják, hogy ott szolgál is urrá lehet.

Shrewsbury. Ha még egyszer ollyasmit mondatst magadnak, utlevelet szerzek számodra.

Frederik (ijedten.) Nagyságos —

Shrewsbury. Csitt! Huzódik a horogin. (Elnégyedve figyel horgára, s néhányszor süker nélkül kirántja.)

Clinton (kiürítvén poharát, leteszi.) Hanyadik pohár volt ez, William?

William. Huszonharmadik, sir!

Clinton. Igen, ma huszonharmadik napja, hogy itt vagyunk, s Priesnitz tanácsa szerint mindennap egy pohárral többet kell innom.

William (ijedten.) Sir, az istenért, talán csak nem fogunk még sokáig itt maradni?

Clinton. S miért nem? Föltevém, hogy egyesületet alapítok itt, mellynek célja leendő jobb bánásmódot hozni divatba a cselédséggel, merő általánosan vagy borzasztó durvaságot tapasztaltam itt e tárgyra nézve, vagy pedig olly lebecsátkozást, mellynek díját böcsületével fizeti a szegény cseléd. Tíz nap óta mondom már a vendéglőteremben: egyesüljünk e szép célra, uraim; de hasztalan. Káromlás, vagy csók, — közéletet nem ismernek.

William. Sir, nem lehet minden ember olly jó, mint ön.

Clinton. S mi jóság van abban? Ha rosszul viseled magadat, kifizetlek s elűzlek; ellenkező esetben pedig emberileg szólok hozzád, szerencsémnek tartván, hogy isten formájára alkotott, hozzáam hasonló, embertársat rendelt szolgálatomra a végzés.

William. Ha minden ember így gondolkodnék?!

Clinton. Egyesüljünk csak mindenütt minden jóra, s fogadom, hogy a legüdvösb úgy kivitele is csupán gyermekjáték leendő.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Józsi, Ferkó (kalapjukban kavicsokkal, kecskekörmökkel közelínek Clinton felé.)

Józsi. Tekintés uram —!

Ferkó (megrántja, sugva.) Nem látod, hogy szolgálja van és potrohos? (Hangosan.) Nagyságos uram!

William. Ne alkalmatlanokdjatok.

Clinton. Ne bánts, William. Mit akartok fiaim?

Józsi. Szép sima kavicsokat hoztunk nagyságodnak —

Ferkó. És elvezetjük oda, hol minden szót sokszor kiáltanak vissza az ember után a lelkek.

Clinton. Kavicsokat már vásárlék másoktól, jó fiúk, a vizshangot pedig majd mindennap hallom. Köszönöm ajánlástokat, nincs reá szükségem.

Józsi. De annál nagyobb szükségünk van ám nekünk nagyságod jóságára —

Ferkó. És szépen megköszönnénk —

William. Már hallottátok —

Clinton. Vannak szülőiteik?

Józsi. Apám megvakult, mert a tekintetes iródiák fia puskaport tett pipájába, anyám pedig nem bír eleget keresni kilenc apró gyermek számára.

Clinton (ezüstpénzt nyujt neki.) Vedd fiam, légy szorgalmas és nyiltszívű s nem hagyand el az isten.

Ferkó. Nagyságos uram, nekem sem apám, sem anyám nincsen, és dolgozni még nem tudok, s koldulással kell eltartanom öreganyámat, ki már kilenc esztendő óta fekszik kőszvényben.

Clinton (pénzt ad neki.) Vedd e csekélységet,

fiam, s légy itt este felé, meglátogatom veled szegény öreganyádat.

Ferkó.

Jó z s i.) Köszönjük szépen! (Távozni akarnak.)

Shrewsbury (ki a gyermekek beszélése által figyelmessé tétetvén, már előbb közelíte s hallgatá pánaszukat, haragosan kiált. Megálljatok, gazfiúk! (Meggillantván Clintont.) Ah! sir Clinton!

Clinton (csodálkozva.) Mylord Shrewsbury? Ön itt?

Shrewsbury. Tegnap óta. (A fiúk után, kik a meglepetés első pillanatát használván, távoznak.) Semmirekellők, hová futtok?

Jó z s i (kacagva.) Vak apámhoz a korcsmába, pálinkázni. (Elfut.)

Ferkó. Én pedig segíteni megyek Józsi bátyámnak. (Nevetve elszalad.)

Shrewsbury (gúnyosan.) Itt ugyan ismét megjárta ön népbaráti eszméjével. E gazfiúkkal néhány perc előtt találkozám; előttem testvéreknek mondták magukat s egészen más történetkét hazudtak. Futassunk utánuk. Frederik —

Frederik. Mylord —

Clinton. Ne fárassza ön magát. Mylord, sajnálom, hogy e fiúk már is olly rosz ösvényen járnak; de ők ennek nem okai. Szülőik kemény munkában töltik életüket s nem oktathatják gyermekeiket, mert maguk is tudatlanul nőttek föl, mint káka e fő partján, más pedig, fájdalom, nem gondoskodik illyesmiről. Többször mondtam már asztalnál: urak, egyesüljünk, ime részemről ötven arany, noha nem vagyok fia e szép hazának, alapítsunk erkölcsjavító intézetet e szerencsétlen pórfiuk megszabadítására; de szavaimból nem fogazott áldást termő süker.

Shrewsbury. Ön még most is egészen a régi, kedves sir, pedig már meggyőződhetett volna csak előttem tudva levő számos kellemetlen tapasztalása után is, hogy a pórnép nem méltó szánakozásunkra.

Clinton (hevülve.) Emeljük ki félbaromi helyzetéből józan s célszerű nevelés által, és nem szánakozásunkra, hanem tiszteletünkre lesz méltó az emberek azon hasznos része, melyet ön pórnépnek gúnyol.

Ötödik jelenet.

Előbbieik. Szájas Éva (hátán puttonnal, mellyel tejes köcsögökkel.)

Shrewsbury (gúnyos mosollyal.) Sir, a reggeli boszus fölgerjedés ártalmas szokott lenni. Jó reggelt kívánok, sir. Frederik, horgomat! (Távozni akar, ekkor érkezik háta mögé Éva.)

Éva. Jó tejszinem van, nagyságos uraim, és igen olcsón adom, két garasért töltök meg egy poharat. Hat mérföldnyire sem kapnak kegyelmetek jobbat. Tessék nagyságos uraim. Írósvajam is van; tegnap köpülte leányom, ollyan édes, mint a bazsalikomrul szedett rózsaméz. Savóm is van, nagyságos uraim, még pedig ollyan jó, hogy három hét alatt a legsoványabb drótos tót is ollyanná hizik tőle, mint a helység bikája ősz felé. Tessék — (megillantván Frederiket.) Jaj nekem! (Elejti puttonát és gyorsan elszalad.)

Clinton. Szegény asszony, milly kárt okozott magának. Ugyan mi baja lett. Jer William! Mylord, bocsanát! (El Williammel Éva után.)

Frederik (ijedten félre.) Istenemre, ez Szájas Éva volt! Szólnom kell vele.

Shrewsbury (rövid kacaj után.) Frederik, legyet horgomra. (Hídegen horgászni távozik.)

Frederik (arra tekintve, merre Éva távozott.) El vagyok veszve, ha urammal szólna e vén asszony. (Követi urát.)

Változás.

(Csinos társalgási terem oldalajtókkal, Clinton nejjénél. Butorzat: két pamlag s több szék, egy asztal.)

Hatodik jelenet.

Wallace Johanna (balról.) *Liebenthal*; *Kamat*; *Róhrá*, grófnő; *Nyárfy*, bárónő; *Muhiba Anna*, (tisztelgésekkel lépnek be).

Johanna. Bocsanát tisztelt vendégeim, hogy senki nem fogadá el önöket előszobámban; tegnap kapék levelet lady Morpeth közel rokonomtól, ki azon ujságot írja, hogy a cambridgei herceg utolsó reggelijén üres előszobán keresztül s bejelentés nélkül bocsatattak a társalgási terembe a vendégek.

Anna. Valóban szép új szokás. (Kamathoz.) Jegyezd meg magadnak.

Kamat (tárcát von elő s valamit ír bele.)

Grófnő (lenézéssel.) Hercegnek soha nem lehet rozsz izlése.

Johanna. Főleg, ha királyi koronát visel címerében.

Liebenthal. Rövid idő óta van csak szerencsém nagyságát ismerni; de mégis megszoktam már mindenkor minden várakozásomat százzszorosan fölülmulva látni.

Johanna. Hízegő!

Liebenthal. Csak őszinte.

Bárónő. És lovagi szellemű.

Liebenthal. Csak úgy, ha szép nagyság színeit viselhetném.

Kamat. Hiszen zöld egyenruhához van kötve kapitány ur.

Liebenthal (jelentő tekintettel Annára.) Remény színéhez.

Johanna. S az hihetően nem szokta önt csalni?

Liebenthal (bókolattal.) Soha, — ha szép szemekből mosolyg reám.

Kamat. Kapitány ur tehát minden hölgnél győzelmes volt, ki egykor mosollyal tekintte reá?

Anna. Milly kérdés ez férjem?

Bárónő. Hallgatás a legszebb lovagi tulajdon.

Grófnő. Az udvaroknál s magos körökben titoktartás az uralkodó jelszó.

Johanna. Ugy volt az Albionban is őseim ragyogó fényidejében; de most, mióta még a st. jamesi palotában is büntetlenül szabad egyenlőséggrül s népigényről szólni, megszakadt a titok jótékony fátyola, s estenkint a legkényeseb reggeli társalgási beszédeket is nyilvános lapokban olvashatni.

K a m a t. Boldogok tehát az ottani kereskedők, mert napfényre jutnak a csalfa tonk hirdetőik gaztettei.

G r ó f n ő. Nem csupán kereskedőkért van teremve a világ.

L i e b e n t h a l. Mindenkor a fő nemességre kell első tekintettel lenni.

K a m a t. Pedig a kereskedők régiebb származásúak.

A n n a. De férjem —

K a m a t. Ej kedvesem, árvegyei rokonid mind született kereskedők, s te mégis —

A n n a (bágyadtan.) Roszúl érzem magamat —
J o h a n n a (hozzá siet.) A forróság édesem, itt szagos üvegcsem. (Kezébe adja.)

L i e b e n t h a l (sugva a bárónőhez.) Fáj neki születéshe emléte.

B á r ó n ő (hasonlag) Szegény liba.

L i e b e n t h a l (félre.) De gazdag!

G r ó f n ő (lassan a bárónőhez.) Csodálom, hogy a lady ily aljas származású embereket meg tud szenvedni társaságában. (Hangosan Annához.) Ah, már jobban érzi ön magát, édesem?

J o h a n n a (Kamathoz.) Az én őseim Anglia első megalapításakor mártörténeti nevezetességgel bírtak, pedig egyik sem volt kereskedő, mikép bizonyíthatja ön tehát be, hogy —

K a m a t (szavába vágva.) A kereskedők régiebb származásúak? Igen könnyen; már Esau is kereskedő volt, mert lencséért adá el elsőszülötti jogát.

L i e b e n t h a l. Az igaz; Judás pedig megváltóját adá el.

K a m a t. Atyját katonáskodó embernek mondják némelly írók.

L i e b e n t h a l. Uram —

A n n a. Az istenért!

J o h a n n a. Béke, urak.

B á r ó n ő. Csak párviadalt ne —

G r ó f n ő. Párviadal? Született báró és —

L i e b e n t h a l. Csöndesüljenek, szép nagyságatok. Intésük parancs rabjuk előtt. (Kezet nyújt Kamatnak.)

Hetedik jelenet.

Előbbieik. Körmös. Horgás.

K ö r m ö s. Bocsanat, szép mylady, hogy ily későn érkezünk.

H o r g a s. Lyubomirszky hercegnél mulattunk. J o h a n n a. Szívesen látott vendég mindenkor kellemes.

L i e b e n t h a l (Körmöshez.) Hogy ne feledjük, ezer aranyt nyert ön ez éjjel tőlem böcsületszavamra. Váltóim még nem érkeztek meg, ön tehát szíves lesz —

K ö r m ö s. Kérem, ne is tessék említeni e csekélységet. Nincs most reá szükségem. Én s Horgás barátom új játékot fódóztunk fel ma reggel.

H o r g a s. Még pedig rendkívül érdekest.

K ö r m ö s. Kamat ur, ha tetszik, megtanítjuk önt. (Johannához.) Mylady nem fog nehezteni?

J o h a n n a. Oh, épen nem, mulassanak önök.

Mi asszonyok majd némbéri semmiségekről fogunk csevegni.

A n n a (titkon Liebenthalhoz.) Nem szívelhetem, hogy adósa legyen ön e nadálynak.

L i e b e n t h a l (kézesókkal, lassan.) Ön megszegyenit.

K a m a t. Bocsanat; de én a csarnokjátékon kívül mást nem ismerek.

G r ó f n ő. Ah, szégyen, férfi, és kártyázni sem tud.

B á r ó n ő. Pedig a mostani elaljasult világban már ugy sem történik semmi regényes eset, kivévn, ha valami lelkes ifju tönkre jut a kártyaasztalnál s főbe lövi magát.

K a m a t. Az ily regényességnek nem vagyok barátja.

A n n a. A többség ellened van, férjem, engedned kell.

K a m a t. Kedvedért. (Leül.)

K ö r m ö s. Kapitány ur, nem tart velünk?

A n n a (hirtelen.) Honn feledém szemcsömet, s a báró ur szíves lesz azt elhozni. (Kulcsot ad kezébe.)

L i e b e n t h a l. Röpülök nagysád kívánatát teljesíteni. (Elsiet.)

H o r g a s. Dologra tehát. (Kártyáznak.)

J o h a n n a. Még sem hallhatni semmi bizonyost e két urról.

G r ó f n ő. Minden esetre főranguk, mert minden mozdulatuk fényes körökben nyert jártasságra mutat.

A n n a. De minek e titkolózás?

B á r ó n ő. Alkalmast szeretem vagy párviadalt kényszeríti őket álnév alá rejtezésre.

J o h a n n a. Őszintén megvallom, ezt nem szeretem bennök. Én viláért sem tudnám megtagadni nevemet, s mindenkor csodálkozom, midőn főurak vagy épen uralkodók utazásról hallok álnév alatt.

G r ó f n ő. Fontos okok minden esetre menthetik az ilyesmit.

J o h a n n a. Nem akarok önnel vitázni, édes grófnő; de átaljában ki nem állhatom az álnévüségét, mert nem foghatom meg: mikép mondhat le valaki mocsoktalan nevére.

G r ó f n ő. Lyubomirszky herceg bizonyára nem vonná őket társaságába, ha méltóknak nem tudná ily megtiszteltetésre.

J o h a n n a. Én is azzal vigasztalom magamat, s azért látom őket szívesen.

A n n a. Talán épen lengyel menekvők.

J o h a n n a. Isten őrizz!

Nyolcadik jelenet.

Előbbieik. Sárbery Eduard. Makacs. Berky. Túry. Magos.

B e r k y (bemutatva Eduardot.) Üdvözlét szép nagyságtoknak. Egy jó barátomat van szerencsém bemutatni. Sárbery Eduard, híres magyar író —

S á r b e r y. Barátom —

J o h a n n a (csodálkozva.) Mit látok? Henrik, ön itt? S talán édes atyjával, ki mint hallom, tegnap érkezék ide? Tehát kibékültek önök? Oh, azon valóban igen örvendek.

Sárbory (zavarodtan.) Mylady —

Johanna. Érttem. A történet kellemetlen volt, s ön nem szereti említését hallani; de nyugodjék meg ön, mindennek csupán édes atya kissé túlfeszített makacssága volt oka. Szívnem parancsolhatni; s egyébiránt is, miss Flóra nem illett volna önhez. Viktória igen fog örövendni, két évi távollét után ismét láthatvány ifjusági barátját. (A társasághoz.) Van szerencsém önöknek bemutatni Henrik ifju barátomat, Shrewsbury lord egyetlen fiát, Anglia egyik legdúsbabb örökösét. (Hajlongások s tisztelgések.)

Berky. Mylady, — talán —

Kilencedik jelenet.

Előbbieik. Liebenthal (sietve jő.)

Liebenthal (Annához.) Itt szemcsöve, szép nagyságoecskám. (Sugva.) Ezer köszönet, jóltevő anygal. (Hangosan.) A sétányon már igen fényes társaságot láték; nem méltóztatnak nagyságotok?

Johanna. Uraim, barátném, ha tetszik? (Karját Eduardnak nyújtja.) Henrik, ön velem jövend; régi ösmerősek szeretnek egymással beszélgetni. Viktória elkéselt ma a fürdővel, később utánunk fog jőni.

Sárbory (növekedő zavarral elfogadja Johanna karját, kérdő tekintetet vetve Makacsra.)

Makacs (Lassan Eduardhoz.) Ne szólj. E tévedés igen mulatságos; délig legalább hagyjuk e véleményben a társaságot. Majd lekötöm társaink nyelvért; a tréfa isteni lesz.

Liebenthal (erszényt ad Körmösnék.) Itt adóságom, váltóim megérkeztek.

Körmos (nevetve.) Kamatné szekrényébül?

Liebenthal (újat szájára tevén.) Csitt! (Karját nyújtja Annának.)

Kamat (féláll.) Urak, köszönöm a tanítást.

Horgas. Nemde mulatságos e játék?

Kamat. Oh, igen, főleg önökre nézve, mert ötszáz aranyat vesztek. (Mindnyájan párosan s beszélgetve el.)

Tizedik jelenet.

Viktória. Róza.

Viktória. Távoztak végre.

Róza. Nem parancsolja kisasszony kalapját?

Viktória. Majd később. Atyámat nem láttad?

Róza. Hajnalkor távozték Williammel.

Viktória. Én e zaj közepett is olly magányosnak érzem magamat, mintha pusztaszigeten laknám. A szüntelen zsihogás unat.

Róza. Én pedig igen mulatságosnak találok itt az életet.

Viktória. Mert csak egy oldalról tekintet azt. Füredet nem is hasonlíthatni Bathhez. E magyar fürdőben társasági elszigeteltség s különválás uralkodik, míg Angliában a legkülönbözőbb embereket is társas koszoruba fűzi emberiségi közérdek s egyetértés; itt a főur csak akkor bocsátkozik le aljásb ranguhoz, ha szüksége van reá, míg amott bizalmasan szorítja meg a tisztas polgár kezét a magas lord.

Róza. Mylordunk nem! Shrewsbury igen büszke.

Viktória. Való; de azon párt napról napra ritkább lesz, s az értelmesség győzelem mindinkább közelít. Bathi napjaimat soha nem feledek.

Róza (pajzánul.) Shrewsbury lord is ott volt.

Viktória (örömmel.) Igen, s viatásban mindenkor legyőztük őt édes atyámmal.

Róza. Ha Henrik nem volt jelen.

Viktória (pirulva sobajt.) Nem akarám ellene ingerleni atyámat s inkább hallgaték.

Róza. Még sem szép tőle, hogy két évi távollét alatt alig irt egy két levelet.

Viktória. Talán jobb így, mert mióta anyai birtokrészébül ötven családot üzött el, csupán azért, mivel lélekisméretük sugallatát követve szabadelmű jelölt mellett szavaztak, — valóban olly változás történt szívemen, hogy visszajöttém nem tudom ohajtani, noha gyermeki éveim első barátját feledni soha nem fogom. — De ne többet erről; vidámul akarok megjelenni a sétányon. Menj, Rózám, hozd kalapomat s kendőmet.

Róza. Tüstént itt leszek. (Elszalad.)

Tizenegyedik jelenet.

Viktória. Körmos (még mielőtt egészen távoznék Róza.)

Körmos (lábuhegyen közelít s Róza eltűnése után szenvedélyesen Viktória lábaihoz borul s megragadja kezét.)

Viktória (ijedten.) Uram! Mi ez?

Körmos. Kétségbeesett tette egy tébolyodottanak.

Viktória (el akarja tőle vonni kezét.) Keljen föl. Mi jogosítja önt olly kiméletlen megrohanásra?

Körmos. Az, mi a koldust királyokkal helyzi egyenlőségbe, mi a leggyöngédebb fiút apagyilkossá képes tenni, mi a halálos ellenséget lelki rokonná tudja varázsolni, mi az állatot gyakran majd emberi méltóságra emeli, míg sokszor barommá aljasítja az isten lelkes teremtményét; szóval, az, mi mennyei üdvöt s pokoli kínokat terem — szerelem!

Viktória. Ne fertőztesse meg ön e szent szót.

Körmos (folytatólag, elragadtatást színelve.) Először megpillantása óta dühös lángok dulják keblemet önrét. Angyali kisasszony! szavaim elállnak; soha még olly kedvező pillanat nem mosolyga reám, s mégis, indulatom annyira szorítja bilincsbe nyelvemet, hogy csak égő tekintetem fejezheti ki tüzes érzelmimet. Csak egy szót —

Tizenkettedik jelenet.

Előbbieik. Róza (sietve jő.)

Viktória (félbenszakasztva Körmos szavait, hidegen.) Jer, Róza. (Kiveszi kezéből a kalapot, kendőt s indul.) Mond Tomnak, hozzon ez ur számára egy pohár hideg vizet, mert igen nagy hősege van. (El a közép ajtón.)

Róza (gúnyosan Körmőshöz.) Tüstént itt leszek a víz. (Pajzán bókollal el.)

K ö r m ö s (dühösen fölugrik.) Enyim leendesz, büszke britt leány, habár az egész világon keresztül kellene is nyomdokidat követnem, s a világ minden tengerét átvitorláznom! (Elrohan.)

Változás.

(Sétány.)

Tizenharmadik jelenet.

Sárbery Eduard. Makacs. Liebenthal. Kamat. Berky. Tury. Magas. Wallace Johanna. Rohrau, grófnő. Nyárfy, bárónő. Muhiba Anna. Mindkét nemű sétálók.

Liebenthal (Eduardhoz.) Tehát mégis olly fojtó a köszéngőz Londonban?

Sárbery (zavarodtan.) Oh, igen. (Félre.) E sok hazugság még inkább fojt.

Johanna. Minő kalapokat viselnek most a hölgyek Amerikában.

Sárbery. Bocsanát, mylady, én leginkább csak a fejre szoktam figyelni, s fődélével keveset gondolok.

Liebenthal. S mit itél ön az amerikai népről?

Sárbery. Népről itélni igen bajos, mert egyik tulságból könnyen másikba eshetik az ember; én egyébiránt mindenkor hó tisztelője valék azon nemzetnek, melly olly magas fokára tudott emelkedni a jóllétnek, nem rettenve vissza áldozatoktól s nem borzadva veszélytől.

Grófnő. Mi jóllét lehet ott, hol pénzért sem láthatni magas főurat.

Bárónő. S hol röffel mérik az igazságot.

Anna (félre, bosszusan.) Reám céloz a kigyó.

Makacs. Ha röffel mérik, ugy legalább minden ember egyenlőn részesül benne.

Kamat. Tagadom, mert ha négy forint rófe, ugy többet kap az, ki három forintot fizet, mint ki csak kettőért vásárol.

Sárbery. De uram, ott nem árulják az igazságot, mint ön az eperjesi vásznat.

Berky. Ha ha ha ha! Kamat ur, őrizkedjék ön fiatal barátomtól, mert angollá változása, mint látszik, még csipősebbé tevő elménczedésit.

Tury. Híresek arról az angolok.

Magas. Még a „Peleskei notáriusban“ is első helyre tétetik az angol humor.

Johanna (némi hidegséggel.) Melly azonban soha nem szokott megfelekedni az illedékrül. (Eduardhoz, elégtlenül.) Ifju barátom, én valamennyire megváltoztottnak találok önt. Elvei férjem gondolkozás-módjához látszanak hasonlítani.

Sárbery (bókolattal.) Szerencsémnek tartom, ha a füredi népbaráthoz hasonló lehetek.

Johanna. S ön is pártolja ez izetlenséget? (Hidegelve.) Meg nem foghatom önt.

Makacs (tréfásan.) Bocsanon meg neki, mylady, a philadelphiai lég ragályos hatása a szegény európaiakra nézve.

Tizennegyedik jelenet.

Előbbiek. Viktória. Utána Róza.

Liebenthal. Ah, szép kisasszony, van szerencsénk valahára önt tisztelhetni? Kegyetlenség a naptól, illy sokáig váranni magára.

Viktória (udvarias nyájassággal, a hölgyekre tekintve.) Csillagok közt elhalványul a nap s láttatlanul folytatja pályáját. (Megpillantván Eduardot.) Henrik! (Kitörő örömmel, mellyet hirtelen elfojtani törekszik.) Ön itt?

Sárbery (folyvást növekedő zavarodással.) Kisasszony —

Viktória. Valóban rendkívül meg vagyok lepve.

Sárbery. Legfőbb szerencsémnek tartom, ha nem kellemetlenül. (Beszélgetnek.)

Berky (Turyhoz.) Kíváncsi vagyok tudni, mi vihete Eduardot vagy Henriket arra, hogy magát magyar írónak mondá előttünk, holott olly dús angol főur egyetlen fia.

Tury. Kár, hogy szorosb barátságba nem léptünk vele.

Berky. Én pénzt fogok tőle kölcsönzeni. Legkülönösb azonban, hogy csakugyan magyar vigjátékot irt. Angol és ennyire tud magyarul!

Tury. Már ez valóban nagy ritkaság, főleg miután annyi tős gyökeres honfitársunk van, ki beszélni sem tud tisztán nyelvünkön. (Karöltve járnak föl s alá.)

Johanna (környezve a grófnő, bárónő és Anna által.) Mondom önöknek, csupán azért ohajtam vömül Henriket, hogy férjem különcködési ellen védpaizsul használhassam őt; de már most mentenek meg tőle kegyesen őseim! Elvei olly iszonyu változáson mentek keresztül, hogy végre talán csupa népszerűetből majd szolgálmat is asztalom mellé ültetné férjemmel.

Grófnő. S azon durva barátja! valóban szinte borzadok tőle.

Bárónő. Mint mondják, megyetiszt.

Liebenthal. Kissé nyers, mint a hozzá hasonlók mondogatni szeretik magukról. Durva héj alatt jó mag. Ha ha ha ha!

Viktória (Eduardhoz.) Ön igen szórakodottnak látszik. Még azon estére sem akar emlékezni, mellyen olly fényes táncmultság volt lady Mulgravenél Bathben.

Sárbery (félre.) Hogy emlékezném, mikor soha nem voltam ott! (Hangosan, legnagyobb zavarral.) Két évi utazás — sok idegen s meglepő tárgy látása — valóban —

Makacs (hozzájuk lépve.) Bocsanon meg barátomnak, szép kisasszony; ragyogó szemeinek tűzével elolvasztá ön emlékező erejét. (Lassan.) Bátran, barátom, most jó majd a java. Shrewsburyt látom közelíteni.

Sárbery (ijedten, sugva.) Félek, hogy valami botorságot szürend e tréfa.

Tizenötödik jelenet.

Előbbie k. Shrewsbury. Frederik (hor-gászeszközökkel.)

Shrewsbury (boszusan.) Még a halakra is hatást látszik gyakorlani az ármányos szabadsági széd-
delgés; egy senk akor horogra kerülni, bármi kövér
legyekkel kínálgatja is az ember.

Frederik. Inkább sovány szunyog után kap-
kodnak s koplalnak, csak hogy kedvük szerint usz-
kálhassanak, merre legjobbnak s legtisztábbnak vé-
lik a vizet.

Shrewsbury. Sehoh nem találtam olly jó
halászatra, mint a porosz- és németországi vizekben.
(Mespillantja Eduardot.) Mi ez? Nem csálnak szemem-
im? Henrik, te itt?

Sár b o r y (legnagyobb zavarral.) Én —?

M a k a c s. Röpülj atyád karjába barátom. (Las-
san.) Bátran fiú, végezd be egészen a kezdett játékot.

Shrewsbury. A szeretet olly póriás kife-
jezését nem kedvelem. Fiamtól csak tiszteletet várok
s kívánok.

Sár b o r y (féltre.) Szivtelen ember! (Hangosan.)
Nem gondolnám —

Shrewsbury (félbenszakasztva őt.) Nem a-
karok mehetséget hallani. Philadelphiában vételek, s
egészen váratlanul Magyarországon kell reád talá-
nom. Ugy hiszem, erről tudósíthatnál volna. Egyébi-
ránt örvendek, hogy megérkezél azon távol világrész-
ből, mert Angliában szükség lesz reád. A korlátlan-
ságot ohajtó ugynevezett szabadelműek naponkint na-
gyobb hatalomra jutnak —

Sár b o r y (fölbátorodva szavába vág.) Örömmel
egyesülnék velük a közjő előmozdítására.

Shrewsbury (bámulva.) Mi — mi — esoda?

J o h a n n a. Nem is fog többé fiára ismerni,
mylord. Elvei tökéletesen fölfordultak.

Shrewsbury (ingerülten.) Ugy haragom e-
gész — de, boosánatot kell kérnem az igen tisztelt
társaságtól, hogy feledkezve az illedékrül kellemet-
len családi viszonyok említése által botrányt szü-
lék. Henrik, távozzál, követni foglak, szólnunk kell egy-
mással.

Sár b o r y (lassan Makacshoz.) Hála istennek,
hogy becsülettel szabadulhatok. Jer, barátom. (Mind-
ketten mély bökölattal el.)

Tizenhatodik jelenet.

Előbbie k (Sár b o r y és Makacs kivül.) *Clinton,*
William, (ellenkező oldalról jönnek, s nem látják a
távozókat.)

Clinton (Shrewsburyhez.) Nem érhattük el a
szegény öreg asszonyt, és zavart kiáltozásból csak
annyit értheték, hogy valami törvénytelen tettet kö-
vete el egykor, s most annak felfodózását tart. Ide-
gen asszonyt, beteg gyermeket, egészséges fiút, és
jó ég tudja, milly különböző tárgyakat emlegete.

Bár ó n ő. Valóban regényes történet, oh, csak
hamar a kifejlést!

Clinton. Azzal nem szolgálhatok, mert az
asszony olly gyorsan futott, hogy nem szólhaték vele.

Bár ó n ő. De mi adott okot tulajdonképp azon
különös és rejtélyes jelenetre?

Clinton (órájára tekint.) Bocsánat, nem ma-
radhatok tovább, óráim int, hogy a szomszéd föld-
művelőkhez kell sietnem, kiknek tanítást ígérék teg-
nap a legélszerűbb boronálásban.

J o h a n n a. Ugyan férjem, már ismét illy —

Clinton. Ne mondd ki édesem azon kemény
szót, melly már nyelveden van; de bizonyosan nem
származik szivedből. E szegény póroknak nincs mód-
juk drága pénzen tapasztalásokat szerezni maguknak;
illő tehát, hogy mi gazdagok, kik fáradozásik egy
részét hosszas utazásokra fordítjuk, tapasztalásink-
ból közöljük velük azokat, mikkel jóllétüket elő-
mozdíthatják. (El. William után.)

Változás.

(Sár b o r y szobája.)

Tizenhetedik jelenet.

Sár b o r y Eduard. Makacs Gusztáv.

Makacs. Barátom én pillanatig sem kétke-
d-ném helyzetemben.

Sár b o r y. Böcsülettel ellenkezőnek találok a
visszaélést e megfoghatlan történettel.

Makacs. Fogalmid a böcsületről diszrede
szolgálnak ugyan; de a tulzást e részben is kerülni
kell. Megvallom, nekem igen tetszik e vig véletlen-
ség, és én valóban használnám az alkalmat.

Sár b o r y. De miképp?

Tizennyolcadik jelenet.

Előbbie k. Futó (játékszini jelentésekkel.)

Futó. Szerencsés jó reggelt kívánok, tekin-
tetes uraim. (Jelentést tesz az asztalra s távozni akar.)
Jó étvágyat kívánok, tekintetes uraim.

Makacs. Mit fogtok ma játszani, fiu?

Futó. A seவில் borbélyt kellett volna adnunk;
de az énekesnő hirtelen veszélyesen beteg lett s Vesz-
prembé utazott táncmuláságra, már most tehát Hol-
bein „Két alaku“ című vigjátékát kellett előránta-
nunk. Magamat ajánlom. (El.)

Sár b o r y (fölragadván a játékszini jelentést.)
Megvan, barátom; (olvás.) „Két alaku“, vedd köszö-
netemet, Holbein. Történjék bármi, hü maradok sze-
repemhez. Gusztáv, e játékszini jelentés szilárd ha-
tározatra bírt. Halld tervemet.

Makacs (kitekint az ablakon.) A lord közelit.

Sár b o r y. Siessünk tehát elébe. Déltre elvártak.
Tanácskoznunk fogunk térvükrül.

Makacs. Minél rendkívülbb s vigabb, annál
örömebb nyujtok kivitelére segédkezet; ha pedig
valami kis balság származnék is belőle, nem fog sen-
ki sükerrel fölléphetni ellenünk, mert megyetisz va-
gyok. (El.)

Első felvonás.

Mindent részvényekkel.

Személyek:

John Clinton,
Shrewsbury.
Sárbery Eduard.
Makacs Gusztáv.
Liebenthal, báró.
Kamat Boldissár.
Berky, gróf.
Túry Elek.
Magos Károly.
Zajby, báró.
William.
Frederik.

Jean, Zajby inasa.
Kintornás öreg.
Városhajdu.
Utcaspró fiú.
Wallace Johanna.
Viktória.
Rohrau, grófnő.
Nyárfy, bárónő.
Muhiba Anna.
Róza.
Liza, a kintornás leánya.
Urak. Hölgyek. Pincérek.

(Történet hely: Budapest; idő: két héttel az előjáték után.)

Első jelenet.

(Szoba pesti vendégfogadóban, középső oldalajtókkal.)

Shrewsbury. Sárbery Eduard.

Shrewsbury. Az állhatatosságot ellensé-
gemben is böcsülöm; de a makacsság minden-
kiben kárhozatos, az ingatag férfi pedig utalatra méltó. S te
a két tulságot fölvaltva gyakorlod. Józan mérsékelt
elveidről lemondván, veszélyes újító levél s maka-
csul ragaszkodol ez új tanhoz. Anglia egyik legha-
talmash peerségének örököse nem változtathatja köntös
gyanánt őseinek elveit és hitvallását.

Sárbery. Mi joggal kívánhatják föld alatt
hamvadó ősök, bármí dicsők voltak is életükben,
hogy utódjuk meggyőződése ellen szóljon, csupán az-
ért, mivel ők ennyi vagy annyi század előtt nem
ugy méltóztattak gondolkozni, mint ő?

Shrewsbury (emelkedő hangon). Fiú, tisz-
teld azok emlékét, kikről tisztelettel emlékeznek ha-
zád évkönyvei.

Sárbery. Hőn tisztelem emléküket; de azért
használni kötelességem a vasat ott, hol irtani valót
hagytak, s javítnom azt, mit koruk még nem is-
merhete rosznak.

Shrewsbury. E csapongó eszmék Phila-
delphiában ragadtak reád; reményilem, hogy Anglia
ege alatt csöndesebben fog folyni véred. Midőn két
év előtt az ascoti löversenyen Fitzwilliam lord mon-
dta, hogy Amerikában elpartolandsz elveidőtől, nagy fo-
gadásra léptél vele, nem szeretném ha fizetned kel-
lene. Mennyiben fogadtatok csak, már nem emléke-
zem?

Sárbery. Mennyiben? (Féltre.) Mit mondjak?
(Hangosan.) Száz font sterlingben.

Shrewsbury. Mit beszélsz, hiszen akár-
mellyik birminghami halhéjgyártó is szégyenlene ily
csekély fogadást.

Sárbery (zavarodtan.) Valóban nem emléke-
zem már tisztán. Lehet, hogy nagyobb volt a meny-
nyiség.

Shrewsbury. Naplódoban majd meg fogod
lelni.

Sárbery. Minden esetre.

Shrewsbury. Jövő héten visszautazom An-
gliába. Intézd tehát ügyeidet, hogy velem jöhess.

Sárbery (meglepetve). Én?

Shrewsbury. Igen.

Sárbery. De...

Shrewsbury. Semmi ellenvetést. Hogy la-
dy Flórát nem akarád nőül venni s inkább számiüzéd
magadat, sem mint kívánatomat teljesítetted volna,
meghocsátom; sőt még tovább megyek engedékeny-
ségemben: válassz tetszésed szerint nőt Anglia szé-
pei közül; de térj vissza elveidhez, s ne távozzál
tőlem.

Sárbery. De olly hirtelen —

Shrewsbury. A parlament három hét mul-
va meg fog nyitattatni, s gyalázat bélyegét érdemi
azon lord homloka, ki távol mulatja magát, midőn
tanácsát és szavát kívánja tőle hazája a peerek há-
zában. Bár honn lettél volna, most mint winchesteri
követ elsőháza mehetnél. Pártunk győzött ott, és
sir Lionel Snodgras követ lett.

Sárbery (féltre.) Csak az hiányzik még, hogy
angol képviselő legyek. (Hangosan.) Elveim szilárdak,
mint Mátra bércsei. (Féltre.) Most ugyan megjártam,
magyar hasonlítást mondték, holott valami angol he-
gyet kellett volna említenem.

Shrewsbury. Henrik, halld szavamat. Te
Clinton leányát szereted, — vedd nőül atyai áldá-
ssommal; de térj vissza családunk elveihöz.

Sárbery (kitörő örömmel.) Barátommal szólok.
(Jobbra elsiet.)

Második jelenet.

Shrewsbury. Frederik, (a középtajtón jó.)

Frederik (iratot nyújtva.) Mylord, meghívás
estélyre sir Clintontól.

Shrewsbury. Mára? Kissé későn jó; de
még is elfogadom. Frederik, mikor szólottál utoljá-
ra fiammal?

Frederik. Midőn Plymouthben Yarmouth gö-
zörsre szállott.

Shrewsbury. Ostoba, azt tudom; de mi-
óta Fűredről ide jövének.

Frederik (észrevevén hibáját, ijedten.) Vagy
ugy! Alázatosan bocsánatot kérek, mylord. Tegnap
is szólottam vele.

Shrewsbury. S mikép nyilatkozik előtted?

Frederik. Előttem? (Féltre.) Csak valamikép
el ne áruljam magamat. (Hangosan.) Szokás szerint,
mylord, hanem valamivel nyájasb és leereszkedőbb
most.

Shrewsbury. De születéséről csak nem
feledkezik meg egész lealjasulásig?

Frederik. Oh, épen nem!

Shrewsbury. S nem veszesz rajta észre
semmi változást?

Frederik. Nem!

Shrewsbury. Épen semmit?

Frederik. Ruháim nem azoknak látszanak,
miket Londonban csináltattott.

Shrewsbury. Ostoba, hiszen csak kell ö-
ltoztetést változtatnia.

Frederik. Bajusza is új, Londonban azt nem viselt.

Shrewsbury. Tudatlan, mikép adhatta volna ki magát magyarnak bajusz nélkül? Németül is csupán azért tanult meg, hogy mindenki magyarnak fartsa. E szeszélye megfoghatlan előttem; de egy-szersmind valami nagyszerű van benne s azért nem neheztelek érte reá. — Utikocsimat vizsgálj meg, jövő héten indulunk Angliába.

Frederik (ijedten.) Angliába?

Shrewsbury. Igen.

Frederik (akadozva.) És — és — ő is — eljő?

Shrewsbury. Kicsoda?

Frederik. Sárbery —

Shrewsbury. Hagyd azon nevet; ne említsd többé vele fiamat.

Frederik. Tehát őt is Angliába viszi mylord?

Shrewsbury. Természetesen. Mi bámulandót találsz abban?

Frederik. Semmit! (Félre.) Jaj nekem! Mit tegyek? Ugyan szép jelenet lesz, ha az igazi Henrik is visszatér Angliába és elfoglalva találja helyét.

Shrewsbury. Ha bármi rendkívülit veszsz észre fiam körül, jelenteni fogod. (Oldalaj-tón el.)

Harmadik jelenet.

Frederik. Berky. Túry. Magos.

Berky. Barátunk Henrik?

Frederik. Honn van, tüstint bejelentem nagyságtokat. (Félre.) Barátjával fogok szólni, mert ez nem tarthat így tovább. (El azon szobába, hová Sárbery távozott.)

Berky. Jó, hogy még itt találjuk a dús angolt.

Túry. Tanácsom szerint már két hét előtt itt lehettünk volna.

Negyedik jelenet.

Előbbieik. Sárbery (az oldalszobából.)

Sárbery. Ah, üdvözet, barátim, milly kellemes meglepetés. (Kétségbeesés.)

Berky. Tegnap este érkezénk Füredről —

Túry. S ime ma már tiszteletedre sietünk.

Magos. Reménylén, hogy a nemes lord most is oly szívesen fogja látni őszinte barátit, mint Füreden, midőn csak szegény írónak volt szerencsénk ismerni.

Sárbery. Indulatom mindenkor változhatlan, s ha szabad kérnem, tehát tekintetek engem folyvást mindenben egészen a réginek.

Berky. Sokáig mulatsz még Pesten?

Sárbery (tartózkodólag.) Tulajdonkép még magam sem tudom.

Berky. Menyekzödet legalább itt fogod ünnepelni?

Sárbery. Tehát megházasodom?

Túry. Ej, ej, barátom, ne légy oly visszatartó.

Magos. Gondolod, hogy nem láttuk Füreden, milly szemekkel tekintgetél hazád szép leányára?

Sárbery. Valóban, többet tudok, barátim, mint magam. Viktória atyjától és anyjától függ.

Berky. Kik örömet nyújtandják leányukat a gazdag peernek.

Sárbery. Clinton előtt a főnemesség batkát sem ér polgári erények nélkül.

Túry. S kiben özpontosulnak ezek annyira miat épen benned?

Magos. Szakasztott mása vagy az öreg népbarátunk.

Sárbery. S épen azért botránytövis a büszke anya szemében.

Ötödik jelenet.

Előbbieik. Makacs. Frederik.

Makacs (Frederikhez, a szobából kijöttükkor.) Este elvárak az irományokkal, öreg barátom, a szoros titoktartást pedig még egyszer ajánlom.

Frederik. Bizzék ön bennem. (El.)

Makacs. Ah, mit látok? Füredi vig barátink? Hozott isten! Talán búcsuzni jöttetek?

Berky. Talán csak nem utazik már el Shrewsbury lord?

Makacs. Sőt igenis elutazik, még pedig néhány nap mulva.

Berky. És Eduard, vagy is inkább Henrik?

Makacs. Velem együtt követi atyját.

Túry. Hogyan? Te elutazol? S hivatalod?

Makacs. Boldoguljon vele más, nem bánom. Tisztujtáskor ugy is kimaradnék, mert szemeim és füleim mindenkor nyitva voltak, markom pedig zárva, holott épen ellenkező kívántaték.

Sárbery. Bámullak, barátom, előbb egészen ellenkezőleg nyilatkoznál.

Makacs. Ne csodáld, napirenden van most kéknék mondani azt ma, mit tegnap sárgának állítottunk. Megváltoztam, ez elég mentségemül; nemde barátom, Berky?

Berky. Tokéletesen elég; körülményekhez tartozik alkalmazkodni az ember. Ki farkasok közt van, ordítani köteles velük.

Sárbery. Véleményem szerint jobb kerülni a farkasokat, mint velük ordításra kényszerülni.

Makacs. Bárcsak elüzhetném a farkasokat egészen odáig, hol deszkákkal van elkerítve a világ vége. (Félre.) S bár ez alkalmatlan heréken is tudhatnék. Mindjárt tesztek egy próbát. (Hangosan.) Barátim, voltatok már sir Clinton tiszteletére?

Berky. Tehát ő is itt van még? Gondoltuk, hogy csak neje tartózkodik itt.

Makacs. Megváltoztatá szándékát s itt maradt. Ó a Svábhegyen lakik ugyan; de kilenc órakor a kávéforrásnál szokott lenni. Most szólhatnátok vele. Nehány pillanat mulva mi is ott leszünk; csak egy két bizalmas szó van Eduardhoz, akarám mondani Henrikhez.

Berky. Ah, nem alkalmatlankodunk; de ne késsetek sokáig.

Túry. Minden pillanat veszve, mellyet nélkületek fölünk el.

Magos. Reményem, hogy együtt fogunk ebédelni?

Sárbory. Minden esetre.

Berky. Tehát a kávéforrásnál látjuk egymást. (Túryval és Magossal el.)

Makacs. Vigan, barátom, el minden büredővel homlokoztul, el minden kéteskedéssel. Boldogságot végtelen.

Sárbory. Nem értelek.

Makacs. Nem is szükség most még; elégedjél meg azzal, hogy Viktória nőd leend.

Sárbory (kitörő örömmel). Barátom, ha szeretsz, adj bővebb magyarázatot.

Makacs. Egy kérdést előbb. Bizol e hecsületemben?

Sárbory. Tökéletesen.

Makacs. Halld tehát. Cselédek mindenkor fecsegők szoktak lenni. Frederik nálam maradt előbb, midőn bejelenté távozott barátinkat. Csodadolgokat hallék tőle. Shrewsbury lelkülete oly rendkívül különködő eszmékből van szerkesztve, s makacssága e mellett oly óriási, hogy a legegyszerűbb s legközönbűsb dolognál is hosszas ideig kell kedvező alkalomra várakozni, míg szerencsés sikerrel szólhatni vele.

Sárbory. Dologra, barátom, rendkívül kíváncsivá teszesz.

Makacs. Mintegy huszonöt év előtt; — de ne töltsük itt az időt, Clinton várakozni fog reád, tudod, hogy a katonanevelő intézetet ígéréd neki megmutatni, hol most gyermekek lovagolnak nádszálon s beteg anyókák mesélgetnek egymásnak hajdani hódításikról. Meujünk, utközben mindent tudatok veled.

Sárbory. Rendkívül kíváncsi vagyok.

Makacs. Tehát mintegy huszonöt év előtt — (Mindketten el a középtajton.)

Változás.

(Kávéházi terem.)

Hatodik jelenet.

Clinton. Berky. Túry. Magos. Urak. Pincérek.

Clinton. Mondom, uraim, és még százszor is ismétleni fogom: egyesüljünk! Részvényekkel mindent kieszközölhetni. Egy szál cernát a legyöngébb gyermek is könnyen elszakaszthat; de fonjuk azt össze százzétre, és bizonyára dolgot adand a legizmosb férfinak is, ha elszakaszthatni kíváná. Vagy például, egyszerűsége száz arany boldoggá tehetne, igen, de ön, vagy én, vagy más nem nélkülözhet oly megnyírást. Jól van, száz aranyat nem adhatunk, de adhatunk felet, s kétszáz aranyat kikerítjük a száz aranykát, és a szerencsétlent boldogítjuk.

Berky. Ön a pogányt is hívóvé tudná tenni e tekintetben, sir; de hát ha fél aranyunk sincs.

Clinton. Ugy lesz fél fillérünk, a részvényeket szaporítjuk, és a szerencsétlent csakugyan kihúzzuk bajából. Uram, részvényekkel még a tengert is kiszáríthatni.

Berky. Színházunk is részvények által van biztosítva s mégis mindeddig nem leheté azt oly kedvező állapotba helyezni, minőt érdemlene.

Clinton. Azt nem a részvényrendszer célszerűtlensége okozza, hanem a részvéthiány. Csodálom, hogy ezen még nem segítettek önök.

Túry. Talán részvétet is támoszthatni részvényekkel?

Clinton. S ugyan miért nem?

Magos. Bajosan hiszem, mert minden részvényvállalat anyagi haszon reményén szokott alapulni.

Clinton. Nem mindenkor, fiatal barátom. Egyébiránt önök magyarok, s mint rövid idejű ittlétem alatt is többször volt alkalmam tapasztalni, igen szeretnek nagylelkűek lenni. Anny legalább bizonyos, hogy szeretik e szót pöngetni, s nem akarom hinni, hogy e pöngetés csak oly üres és semmit nem jelentő hang, mint sarkantyujok pörgése.

Berky. Oh, bizonyára nem; a magyar nagylelkűség példabeszéddé vált.

Clinton. Épen azért könnyen gerjeszthetnének önök részvétet. A lelkes magyar hölgyek szebbjei — rútat még egyet sem láték Budapesten — egyesüljenek, nyissanak aláírást színházba járásra kötelezés végett, s fogadom, az ifjak önkényt és minden aláírást nélkül csoportosan járandnak oda.

Egy ur. De ha máshol jobb előadást láthatunk.

Clinton. Ennek ismét egyedül önök okai. Egyesüljenek, nyissanak aláírást részvényekre, és a sok huszasos részvénynek végre, célszerű kiképzés útján, jeles művészeket fognak köszönhetni. De önök, mint látszik, ott is szeretnének aratni, hol soha nem vetettek. Az nem fér össze a követelt nagylelkűséggel.

Túry. Sir, még ma indítványt teszek e tárgyban.

Mind. Helyes! Helyes!

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Sárbory. Makacs. Utánuk utca-seprő fiú (seprővel.)

Fiú. Kérem, nagyságos ifjú urak, csak egy kis parányi krajcárt adjanak; a legkisebbiket.

Makacs. Nincs apró pénzem, lódulj!

Fiú. Kérem alázatosan, oly szépen elsőpröttem a sarat; csak egy kis krajcárt.

Makacs. Mondom, ne alkalmatlankodjál.

Fiú. De kérem szépen, nem ettem ma még semmit. (Kilopja Makacs zsebéből a kendőt.)

Makacs (hátra kap s megragadja kezét). Gazfi, megkaptalak.

Pincér. Városházra vigyük, nagyságos uram, vagy megverjük?

Sárbory, (ki eddig Clintonnal beszélt.) Maga ügyében nem lehet senki bíró. Szülőinek kell átadni a gyermeket. Büntessék azok.

Clinton. Fiú, van apád?

Fiú. Igen is.

Clinton. Nem hallád tőle soha, hogy nem szabad lopni?

Fiú. Apám nappal dologra jár, este pedig korcsmába megy; én még nem tudok dolgozni, s ha nincs sár, vagy nem kapok egy két garast, tehát kénytelen vagyok lopni, mert az éhség igen fáj.

Clinton. Mért nem adatik e gyermekek nyilvános nevelőháza?

Makacs. Csak árvák számára van olly jótékony intézetünk.

Clinton (a társasághoz.) Uraim, egyesüljünk intézetet alapítani azon szerencsétlen gyermekek számára, kiknek szülői barmoknál is aljasbak. Szorítsák önök csupán szükségésekre költségeiket és vegyenek részvényeket, mert nem lesz ez életben több nyugott órájuk, ha egykor bitofára látandják huzatni e fiút.

Egy ur. Száz forinttal is örömet járulok e szent célhoz.

Többen. Én is! én is!

Clinton. Köszönöm. (Pincérhez.) Vezesd szállásomra e fiút, itt jegyem, (névjegyvet ad neki, melyre szállása is föl van írva,) böcsületes kézműveshez adandó e szerencsétlent s ember lesz belőle. (Pincér el a fiúval.) Uraim, nemcsak büntetni kell, hanem javítani is.

Sárbory. Nemeslelkű férfi!

Berky. Csodálom önt.

Makacs. Maradjon ön hazánkban, s dörögje napról napra füleinkbe elveit, mert mi igen igen fedékenyek vagyunk.

Clinton. Hagyjuk, hagyjuk, uraim. Erős akarat, egyesülés, részvények. Minden boldogság ezekben alapszik. Estére szívesen látom önöket svábhegyi szállásomon, hasznos intézetre teendek indítványt. (Eduardhoz.) Menjünk, fiatal barátom. (El Sárboryval.)

Makacs. Én addig megnyitom az aláírást.

Berky. Pincér, tollat s tentát.

Túry. Hiszen este is reáérünk, vagy holnap.

Magos. Most ugy is kevesen vagyunk.

Túry. Valami nevezetes főrangú férfinak vagy hölgynek kellene előbb aláírni az ívet, úgy inkább kapnánk részeseket.

Makacs. Gróf, kezd meg.

Berky (vonakodva.) Rosz néven vehetnék majd mások, ha magamnak tulajdonitanám az elsőséget.

Egy ur. Hiszen nem olly sürgetős. (El.)

Másik. Holnap is nap lesz. (El.)

Magos. Ugy van. Menjünk! (Mind el.)

Makacs. Szalmatűz! Füstje nagy és bűdös, melege nincs. (El.)

Változás.

(Szoba a Svábhegyen.)

Nyolcadik jelenet.

Zajby, báró; Johanna; (közéapjton jőnek.)

Zajby. Isteni vidék, valóban isteni! de böcsületemre mondom, mylady, balatonmelléki jószágimon sokkal nagyobb szerű a kilátás.

Johanna. Sajnálom, hogy Füreden nem lehetne önhez szerencsém, mert szenvedélyesen kedve-

lem a szép fájakat, s ön bizonyosan szives lett volna megmutatni jószágai legszebb részeit.

Zajby (hizelgve.) Éltem legboldogabb óráját ünnepelném, ha mylady bár mikor e szerencsére méltatná leghőbb tisztelőjét.

Johanna. Talán még megtörténhetik, hogy pár napig terhére leszünk önnek, mert férjem igen örömet tartózkodik ez országban; állítása szerint sehol nem talált a népnél annyi fogalmat külön elvei méltánylatára, mint itt.

Zajby. Bár évekre terjedne nagyságtok ittmaradása, vagy bár soha ne távoznának. Milly boldognak fognám magamat érezni!

Johanna. Az ön barátsága minden esetre hízgelgő.

Zajby. Minden kifejezésem lelkem viszhangja. Mylady, még két hete sincs egészen, hogy nagysád családjával ismeretségben lenni szerencsém van, s már minden gondolatom azon egyeflen eszmében özpontosul: bár — bár —

Johanna. Bár?

Zajby. Bár tagja lehetnék e családnak. Kimondám. Mylady, szavaim vakmerők, de nagysád nemes szíve menteni fogja azokat.

Johanna. Nem értem önt.

Zajby. Nagysád egy kincsnek van birtokában, melyhez hasonló fejdelmeket is boldogitna.

Johanna. Ha csakugyan olly nagyböcsű kincsnek vagyok tulajdonosa, ugy igen természetesnek fogja ön találni, hogy nagy gondal örzöm azt.

Zajby. Mylady, e pillanatnak egész életüdvem fölött kell határozní. Én szeretem, imádom Viktóriát, életem, halálom nagysádtól függ.

Johanna. Valóban meglepett ön, báró ur.

Zajby. Családom a tizedik században kezd nevezetes lenni e honban, s ámbár soha nem juthatta olly nagy tekintetre, minőben nagysád ősei már a keresztlyenség első századiban ragyogtak, mégis olly helyet tudá kivíni magának, hogy sokan irigyletre találák méltónak fényét.

Johanna. Oh, épen nem kétlem. A régi magyar családok neve külföldön is jó hangzatu. Szólott ön már leánnyommal?

Zajby. Mindenben tisztelni szoktam az ősi jó szokásokat s azért az anyával szólék előbb.

Johanna. Helyesen tevé ön.

Zajby. Szabad lesz reménylenem?

Johanna. Szemeim Shrewsbury lord fián függének ugyan; de az elvein történt változás —

Zajby. Két bötüvel boldogithat nagysád!

Johanna. Szóljon ön leánnyommal, s idővel meglátjuk, mi fog történhetni.

Zajby (megragadja Johanna kezét.) Vegye ön legforróbb hálamat, mylady, e reménysugárért.

Johanna. Ne bizzék ön benne szerfölött, hiusult remény fájdalmat szokott szülni.

Zajby. Hol nagysád ígér, ott maga a kételkedés is szilárd bizalommmá változik.

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. Liebenthal. Kamat. Rohrau, grófnő. Nyárfy, bárónő. Anna.

Liebenthal. Mylady kegyes volt megengedni.

Grófnő. Mint látom, elsők vagyunk.

Johanna. Örvendek, hogy hamarabb lehet szerencsém tisztelni azokat, kikhez leginkább vonzódom.

Bárónő. Valódi édenben lakik ön itt.

Anna. Itt még a halál is édesebb lenne.

Kamat. Születésed helyén, Árvamegyében, még magas hegyek vannak.

Liebenthal. Nem csupán magosságban öszpontosul a szépség.

Bárónő. Igaz, az ibolya patak mellett terem.

Johanna. De a szabad föllegek magosban usznak.

Zajby. S a királyi sas nap felé röpül.

Kamat. Mert ragadozó állat és fél a föld községétül.

Anna. Vagy inkább megveti azt.

Liebenthal. Helyesen mondja nagysád. A felhők magos társa megvetéssel tekint le a nyomoru földi férgekre.

Kamat. De mégis lealázza magát hozzájuk, midőn megéhezik.

Bárónő. Oh, ne említse ön az evést. Ez olly valami mindennapi, hogy regényben is csak boszankodva tudok róla olvasni.

Kamat. Nagysád tehát soha nem szokott enni?

Anna. Férjem!

Bárónő. Olly szükséges rosznak tartom az evést, melyet nem mellőzhetni ugyan el; de legalább emlegetni nem kellene, főképp írásban nem, hol minden kellemes csalódásból durván ragadja ki az embert.

Johanna. Mint látom, már gyűlés előtt vitatkozni kezdünk.

Grófnő. Valóban, dicső gondolat e gyűlés; mi némberek egyébkint ugy sem vehetünk részt a férfiak nyilvános tanácskozásiban.

Liebenthal. Én ezt igen jónak tartom?

Anna. Hogyan? Ön ellenünk van?

Liebenthal. Nem; de ugyan hol azon férfi, ki szép hölgynek tudna ellenmondani?

Kamat. S hol azon hölgy, ki félbenszakasztás nélkül hagyná szólni ellenkező értelemben nyilatkozó barátját?

Johanna. Ön ma kissé szigorú nemünk iránt.

Grófnő (Annához.) Ezért hosszú kárpitbeszédrel s rövid csókkal büntesse ön férjét.

Liebenthal. Illy angyali joság képtelen büntetni.

Zajby. És szépektől a büntetés is édes.

Kamat. Édesség megrontja a gyomrot.

Anna. Csak a gyöngét.

Johanna. A társaság talán gyűlni is kezd már a kertben.

Bárónő. Én zajos jelenetektől félek.

Liebenthal. Mi okbul.

Bárónő. Egykor mintegy két ezer lépésnyire utazám el egy kis városka mellett, s olly iszonyú zaj hallatszott, hogy lovaim elragadák a kocsi. Utóbb hallám, hogy megyei tisztújítás tartaték azon városkában, s azóta minden nyilvános gyülekezettől rettegek.

Liebenthal. Ah, bátorodjék nagysád; mitől félhetne nagysád olly gyűlésen, hol katona is ül asztalnál. Lovagja leszek nagysádnak.

Johanna. Tehát, ha úgy tetszik tisztelt vendégimnek?

Grófnő. Öltünk komoly arcot, hogy nagyobb súlya legyen szavunknak.

Johanna (Zajbyhoz.) Báró ur, ön szíves lesz leányomat utánunk kísérni. (A baloldali ajtóra mutat.)

Zajby (kézesókkal.) Nagysád igen kegyes. (Mindnyájan távoznak. Zajby a mutatott ajtóhoz közelít. Ekkor)

Tizedik jelenet.

Előbbi. Viktória (hirtelen kilép. Utána) Róza.

Viktória (az előszínpire nézván, nem látja Zajbyt.) Már elmentek. Elkéstem a rajzolás mellett.

Róza. Még a lépcsőn vannak.

Zajby. Kisasszony —

Viktória (megütközve.) Ön még itt?

Zajby. Mylady tudával.

Viktória. Az lehetlen.

Zajby (sértést tetteve.) E kétkedés (Rózára tekint) cseléd előtt —

Viktória. Gyermeiki játékim társa.

Zajby. Mylady kívánsága, hogy néhány szót egyedül —

Viktória. Velem, ön?

Zajby. Igen.

Viktória. Reménylen, kéréssemre meg fog ön kimélni e szerencsétül.

Zajby. Bocsanat, szép kisasszony; de szólnom mulhatlanul kell.

Viktória. Kiméljen meg ön, ismételve kérem.

Zajby (szenvedélyesen.) Életem, boldogságom függ e pillanattól.

Viktória. Ön tehát csakugyan nem áll el szándékától?

Zajby (letérdelve.) Angyali Viktória —!

Viktória (fellobbanva.) E meghittségi hang szentelen sértéssé fajul az ön szájában.

Zajby. Csak —

Viktória. Ön valóban meg akarja ujítani a füredi jelenetet?

Zajby (zavarodva.) Kisasszony —

Viktória. Véli ön, hogy barkó, bajusz és vendéghaj ismérletlenül teheték előttem a tivornyahóst s kártyást, ki szerelemről merészlett előttem szólni?

Zajby (föáll.) Kisasszony — én —

Viktória. Szót sem akarok hallani. Első tekintetre megismerem önt, de nem akarám felföldözni kilyét, mert gondolám, hogy hideg elmellőzés által kigyógyítandom önt botor szenvedélyébül, vagy is inkább kincsszomjából —

Zajby. Csak a legtisztább —

Viktória. Nem akarom az ön szájából hallani azon szót, mely káromlássá fajul a méltatlan ajakin.

Zajby. Esküszöm —

Viktória. Némuljon el ön, s hallja végháztározatomat. Ha még egyszer lakunkban mutatkozní bátorodik, hatóság kezeibe adandom önt, mint olly gyalázatos embert, ki álnév alatt úzi gonoszságit. Távozzék ön. Róza, jer. (Indul az ajtó felé.)

Róza, (ki az ablaknál állott, gúnyosan.) Ajánlom magamat, drága Kórmös uram; (az ablakra mutat,) épen jó Jean, vagy is máskép Horgas ur, vigasztaltassa ön magát. Ha ha ha ha! (El Viktória után.)

Tizennegyedik jelenet.

Zajby. Jean.

Jean (körül tekintvén.) Róza mondá, hogy szükséged van reám.

Zajby (mégiesen föl s alá jár.) Menj pokolba!

Jean. Ohó!

Zajby. Dühös vagyok!

Jean. Tehát megkötöttek.

Zajby. Ne ingerelj.

Jean. Szólj okosan, mi bajod tulajdonkép?

Zajby. El vagyok veszve.

Jean. Talán nincs pénzed? Kétszáz forintot nyertem mult éjjel, felével még megvizsgálatlak.

Zajby. Nem pénz ez uttal bajom, hanem szerelem, a legdühöseb szerelem. Viktória utál!

Jean. S mit árt az? Csak legyen nőd s pénze kettőnké, és minden rendén van.

Zajby. Ne említsd a pénzt, Horgas; ördögi szenvedély gyuladt keblemben, s oltanom kell ez emészto lángokat, vagy —

Jean. Kórmös, megőrültél?

Zajby. Nem tudom; de anyi bizonyos, hogy a pénzsomj szerelemmé vált.

Jean. S kosarat kaptál tőle, mint Fűreden?

Zajby (dühösen.) Igen is, ő reám ismert, nevémen szólita és törvényszék kezébe szolgáltatással fenyegete, ha többé mutatni merem magamat előtte.

Jean (ijedten.) Ugy tehát ne tedd azt többé, mert minden kárház ajtaja zárva lesz előttünk.

Zajby. Minden áron birnom kell őt, habár életembe kerülne is.

Jean. Az én életem becsesb. Éljd boldogul. (El.)

Zajby (utáná.) Barátom, megállj, halld szándékomat. (El.)

Változás.

(Kert. Fák alatt hosszú asztal, mellette székek.)

Tizenkettedik jelenet.

Clinton. Shrewsbury. Sárbery. Makacs. Liebenthal. Kama. Berk. Túry. Magos. William. Frederik. Kintornás. Wallace. Johanna. Viktória. Rohrau, grófnő. Nyárfy, bárónő. Muhiba Anna. Róza. Liza. Urak. Hölgyek. (Clinton a gyüles

rendezésével foglalatos. Az urak egy része már ül; a többi pedig jár s beszélget egymással. Shrewsbury közönbős arckifejezéssel ül helyén, széke mögött Frederik áll, ki vel néha egy két szót vált.)

Sárbery (az előszínen, Viktóriához.) S hatyámmal csakugyan Londonba kell utaznom e napokban, nem fog e káromra lenni önnél a távullét?

Viktória. Két évig volt ön messze tengerenken tul s én nem feledém önt, noha némi keserűség volt kapcsolában ez emlékezettel, és most feledém önt, midőn elvei olly öszhangzókat atyám nézetivel s tulajdon szívem érzetével? (Az asztalhoz közeledik.)

Clinton. Szépeim s uraim! (E pillanatban a már korábban bejött kintornás, ki eddig kintornáját állítá föl, játszani kezd, leánya pedig tányérral jár a társaság közt.) Kellemetlen félbenschakasztás!

Johanna. El kell üzetni a szentelent.

Clinton. Világért sem. Kenyerét keresi a szerencsétlen vak, ki nem tehet róla, hogy a koldulás e nemét kénytelenek gyakorolni a hozzá hasonló boldogtalanok.

Kintornás (ki szemével folyvást Lizát kíséré, miután látja, hogy egy ur nyajaskodni kezd vele s arcát csipkedni, elhagyja a kintornálást.) Uram, tekintetes uram, hagyjon föl, — leányom nem —

Shrewsbury (gúnyosan.) Ha ha ha ha! A szerencsétlen vak már visszanyeré látását.

Berk. Itt valami gázság lappang. Hej, nincs itt közelében városajdu.

Városhajdu (futva jó.) Itt vagyok. Kinek van szüksége reám?

Shrewsbury. E szerencsétlen vaknak, ki valami esoda által hirtelen látni kezd; börtönbe vele.

Liza. Irgalom! Atyám erőtlen, nem teljesíthet nehéz munkát s ezért folyamodott e keresetmódhoz.

Clinton. De miért tetteté magát vaknak?

Liza. Mert eleinte csak dologra alkalmatlanoknak volt megengedve e keresetmód; de többé némelyek hat kintornát is vásárlottak s bérlett suhancokat járattak veluk a városban, kikre már neheztelt a közönség szemtelenségük miatt, s azért gondola atyám, hogy mint vak inkább fogja megaglályithatni adakozásra az embereket.

Clinton. Tette minden esetre hibás.

Shrewsbury. Csak börtönbe a csalóval.

Városhajdu. Kérem, nagyságos uram, a befogásért tiz garas jár, méltóztatassék megfizetni.

Shrewsbury. Én fizessek?

Városhajdu. Igen, s tessék egyszersmind megmondani, mennyit szándékozik nagyságod fizetni napi tartásaért, mig majd fogva lesz?

Shrewsbury. Furesa szokás. De legyen; itt van. (Pénzt vet neki.)

Városhajdu (a kintornáshoz.) Előre gazember! (Lizához.) Te is semmirekellő! (El velük.)

Clinton. Embertelen! Büntetést durvasággal párosítani, gyalázatos embtelenség.

Makacs. Oh, ez még semmi, sir, hallana ön csak megyei vallatást! Az öreg vádlottakat hosszú és cifra káromlás után így szoktuk megszólítani: öszintén felelj ám, te vén akasztófavirag, mert — itt befejezésül ismét iszonyu káromlás követke-

zik; már aztán csak bizalommal szólhat birájához a vétkes.

Shrewsbury. Szegény vak, ha ha ha ha! Sir Clinton, nem kacag ön?

Clinton. Valóban nem, sőt szánom a szerencsétlent. Jól rendezett dologház megmentette volna őt e csalfa tettétől. William, add ezt a leánykát. William m. Sietek. (El.)

Liebenthal. Bocsnát, sir, a társaság nagyobb része még színházba szándékozik ma, tehát —

Clinton. Tehát méltóztassanak önök helyet foglalni. (Mind leülnek.) Ittlétünk célját már tudni fogják önök, mert előleges tanácskozások eredménye az. Csinosbulás és művelődés ürtügie alatt mindenütt szerföltt elpuhul az ifjuság. Ezt különösen itt is tapasztalám, pedig a szittyá származással kérkedő magyarnál valóban tiszzeresen helytelen az elasszonyosodás.

Grófnő. Csak nem ohajtja ön fokossal s patkós és fontos sarkantyus csizmában járatni ifjainkat?

Clinton. Épen nem, szép grófnő, de célszerűnek vélem, hogy a magyar ifju cigározáson és kártyázáson kívül más testi gyakorlatokban is jártas legyen.

Anna (Liebenthalra pillantva.) Nincs dicsőbb látvány, mint midőn délceg paripán táncol el ablakunk alatt a deli ifju.

Bárónő. S mielőn rablók támadnak meg bennünket, és a lelkes ifju bátor kardesapásokkal egy két perc alatt tova üzi a gonoszterveket.

Clinton. Épen ez az, miről szólni akarok. Johanna. De a kardforgatástól keményen lesz a kéz, a lovaglástól pedig undok istállószag ragad a férfiakra.

Liebenthal. Tisztasággal elmellőzhető az. Berký. A lovaglás veszélyes.

Túry. A vivás pántolódásra buzdítja az embert. Sárbery. De a haza oly állapotba is juthat, melyben minden karra szüksége leend.

Mind. Éljen!

Maka cs. S minek diszöltözethetn oldalunkon kard, ha forgatni nem tudjuk?

Mind. Éljen! Éljen!

Shrewsbury. Háboruban zsoldosok harcolnak, böcsületünket pisztollyal dívat most védni, lóversenyen pedig lovászok nyer számunkra billikomot, én tehát —

Mind. Oh! Oh! Elég! Elég!

Clinton. Indítványom ez: állíttassék föl, minden oly városban, hol magosb tudományos intézet létezik, oly iskola, melyben az ifjak küzdeni, lovagolni, vinni, úszni, szóval: minden testgyakorlást tanulni legyenek kötelesek.

Kamat. De ha nincs arra pénzük?

Clinton. Az oktatás ingyen történjék.

Mind. Éljen!

Kamat. De kifogja fizetni a sok tanítót?

Mind. Halljuk!

Clinton. Mi!

Mind. Oh! Oh!

Kamat. Az nehezen menend.

Clinton. Sőt igen könnyen.

Mind. Halljuk!

Clinton. Nyissunk aláírást. Példánkat az egész ország követni fogja. Egy részvény ára legyen öt ezüst forint, hogy szegényebbek is könnyen járulhassanak a jó célhoz. Fél év múlva talpon állhat az intézet mindenütt, mert a részvények ereje mindenható. Részvényekkel mindent kieszközölhetni.

Kamat. S mikép fog fizettetni a kamat vagy osztalék.

Mind. Halljuk!

Clinton. A kamatot az öntudat fizetné.

Egy ur. Attól jól nem lakunk.

Másik ur. Dologs faradság után jut az ember pénzhez s épen azért nem szórhatja ki ablakon. Sárbery. S azon gondolat, hogy fiaiban magával a hazával teszünk jót, nem érdemel méltányt?

Mind. Éljen a haza!

Clinton. Reményem, hogy azonnal megkezdhetjük az aláírást. Én —

Egy ur. Valami osztalékról azonban mégis kellene gondoskodnunk, mert —

Mind. Helyes! Helyes!

Kamat. Hiában, csak igen bajos az, hogy épen semmi hasznot —

Sárbery. De a haza szent ügye?!

Mind (zajosan.) Éljen! Éljen!

Clinton. Mivel tehát átlátják önök, hogy a haza szent ügye csakugyan érdemes áldozatra, —

Mind (zajosan.) Éljen!

Egy ur. Szót kérek.

Mind. Halljuk!

Ur. Én agg legény vagyok, fiam nincs, nem is lesz soha, tehát mi hasznát vehetem a célba vett intézeteknek?

Mind. Helyes! Helyes!

2ik ur. Fizessenek azok, kiknek gyermekeik vannak.

3ik ur. Ugy van.

Berký. Szegények nem fizethetnek, gazdagságot s főuraktól pedig csak nem fogja ön kívánni, hogy közintézetben s nemtelenelek közt taníttassa gyermekét?

Liebenthal. Ugy van, s mi lenne aztán a sok magányos oktatóból?

4ik ur. Legyen szabad figyelmeztetnem a nagytekintetű gyülekezetet, hogy már késő az idő, s mivel illy fontos tárgy érett tanácskozást és több oldalú vitázatot kíván, tehát máskorra indítványozom határozatni a gyűlést.

Mind (zajosan fölkelve székeikről.) Helyes! Éljen!

Clinton (boszusan.) De uraim —

Sárbery. Ne fárasztson ön magát, sir, így szokott ez itt rendezes menni.

Frederik (Shrewsburyhez hajolva.) Mylord, méltóztassék fölbredni, vége a gyűlésnek.

Shrewsbury. Mi a végzés?

Frederik. Hogy majd máskor fognak végezni.

Clinton (Shrewsburihez.) S ön alatt, mylord?

Shrewsbury. Késsé.

Maka cs. Mylord, bizonyosan magyar vérből származott. (Postasíp hangzik.)

Johanna. Mi ez?

Bárónő. Oly regényesen hangzik.

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. Pincér (kezében levéllel.)

Pincér. Sir John Clinton címe alatt levél érkezék gyors hírnökkel. A postalegény mondja, hogy igen sietős.

Clinton. Ide vele. Ezt a postalegénynek. (Pénzt ad neki.)

Pincér (távozik; újra postásip hangzik s a pincér futva jó vissza másik levéllel.) Mylord, nagyságod számára is levél. A postáló alig piheg.

Shrewsbury (átvévén a levelet.) **Frederik**, fizesd ki a hírnököt.

Frederik. Tüstint. (El a pincérrel. Az egész társaság feszült kíváncsisággal néz a két angolra.)

Clinton. **Shrewsbury.**) **Sir Lionel Snodgras** meghalt!

Clinton. Kerületünkben követet választunk.

Shrewsbury (összehajlja a levelet.) Uraim, szépeim, bucsuzom; fél óra múlva Angliába utazom.

Clinton. Én tíz perc múlva. Johanna, Viktória, holnap reggel követni fogtok. Pártom győzend.

Shrewsbury. Soha, míg élek.

Clinton. Minden esetre.

Shrewsbury. Fiam Henrik lesz követ.

Clinton. Két év előtt ellene valék, most mellette fogok szavazni, mert a távol tengereken túl böcsületes ember lett belőle.

Shrewsbury (főlindulva.) Tehát két év előtt böcsületes volt, midőn az én elveimet vallá magáénak? **Sir**, ez elégtételt kíván, s én e számos gyűlést előtt gyávanak nyilatkoztatom önt, ha tüstént golyót nem vált velem.

Clinton. Gyáva nem vagyok, mylord, menjünk pisztolyokért.

Johanna. Az istenért!

Viktória. Atyám, élete a hazáé!

Grófnő. Idegzetem gyöngé. Távoznom kell.

Bárónő. Igen regényes e dolog, de kissé borzasztó.

Anna. Rettegek!

Liebenthal. Bátorodjanak, nagyságtok. Mylord, sir, ez országban tilos a párviadal, s én, mint szolgálja a végrehajtó hatalomnak, gátolni tartozom.

Shrewsbury. Hogyan? Itt nem szabad a becsületünkön ejtett szennyet lemosni?

Sárbory. Itt minden polgár élete a haza tulajdona, s a párviadal igen méltán ölesnek tekintetik.

Clinton. Mylord, tisztelni tartozunk azon nemzet törvényit, mellynél élünk, s egyébiránt most valóban Angliának is szüksége van reánk, mert a követválasztás legfontosb és legszentebb része alkotmányunknak; mit gondol ön, talán ököllet is végezhetnök ez uttal pisztoly helyett bajunkat?

Shrewsbury (leveti kabátját s följgyürkőzik.) Gyorsan, mert az idő halad.

Clinton (hasonlag.) Pártom győzni fog.

Shrewsbury. Majd megvállik. Peel örökké!

Clinton. Minden valódi hazafi! (Emelt öklökkel összeütköznek. A függöny gyorsan legördül.)

Második felvonás.

Ármány és szerelem.

Személyek:

<i>John Clinton.</i>) dolgozók.
<i>Shrewsbury.</i>	
<i>Henrik, fia.</i>	
<i>Sárbory Eduárd.</i>	
<i>Makaos Gusztáv.</i>	
<i>Carreau, marquis.</i>	
<i>Sir Rowley, békebíró.</i>	
<i>Lytton Baxter, Shrewsbury ügyviselője.</i>	
<i>Huskinson,</i>	
<i>O' Callaghan,</i>	
<i>Turlow,</i>	<i>O' Brien,</i>
	<i>Morgan,</i>
	<i>Hawkins,</i>
	<i>William,</i>
	<i>Frederik,</i>
	<i>Jean, Carreau inasa.</i>
	<i>Wallace Johanna,</i>
	<i>Viktória,</i>
	<i>Róza,</i>
	(Történik Londonban, három héttel az első felvonás után.)

Első jelenet.

(A szinpad közepén két felé van választva közfalal s két egyenlő nagyságu csinos butorzatú szobát képez.)

Shrewsbury; Frederik (balról; a lord levelet ír s pücsétel és többször utasítást ad irántuk az előtte álló Frederiknek.) **Sárbory; Viktória** (jobbról; pam-lagon ülnek.)

Viktória. S ön csakugyan nem fogja elüzni bérlőit, ha más elvű jelölt mellett szavaznak.

Sárbory. Ki tehetne illy embertelenséget?

Viktória. Hála az égnek, hogy most ön maga is embertelenségnek tartja azt, mitől két év előtt könyüimmel sem tudám önt visszatartóztatni.

Sárbory. Én tudtam volna ellenállani e szép szemek harmatának?

Viktória. S nem emlékezik ön már arra? De annál jobb, feledjük mindketten.

Sárbory. Ugy van, feledjük, s hagyjuk el most a népi ügyeket és szóljunk magunkról, szóljunk szerelemről, s látni fogja ön, hogy e részben igen jó emlékezettel bírok. (Lassan beszélgetnek.)

Shrewsbury. E levelet lord Absolut palotájába viszed; ő nagy befolyással bir lady Cornwallnél, lord Osborne pedig szeretet myladi körül udvarolgatni; ez uton talán megszerezhetem sir Moorcroftnak a huddersfieldi fősheriffiséget, s ez áron bizonyára nagy hasznát veendem választóinknál, kikre igen nagy befolyást gyakorla már az utóbbi követválasztásnál is. Ha igennel válaszol lord Absolut, azonnal oda fogod neki vezetetni Murphy ménemet, mely első díjt nyert mult évben az ascoti versenyen. Alevéiben említést tevék róla.

Frederik. Ugy tökéletesen nyugott lehet, mylord, mert oly derék ló, minő Murphy, bizonyosan kihuzand bennünket a sárból.

Shrewsbury. Mindent el kell most követnünk, mert Clinton ördögileg izgatja a népet. Sajnálom, hogy ellenpárthoz tartozik a derék John, szívből szeretem őt, mióta Budán oly ügyes öklésznek bizonyítá be magát. Két fordulásra ugy eldönteté bordáimat, hogy ájultan rogytam össze. Való-

ban derek fickó! (Ismét ir s időrül időre utasításokat ad Frederiknek.)

Viktória. Tökéletes igaza van önnek, atyám részről semmi ellenkezés, de annál nagyobb anyáméról, ő makacsul ragaszkodik minden régi intézvényhez s azért soha nem fog megegyezni összekelésünkben, főleg, miután Calaisban azon tolokódó franciával megismerkedék.

Sárbery. Ön Carreau marquist érti?

Viktória. Igen. Már első megpillantásakor valami ellenállhatlan irtózást érzék, s édes anyám hátulról azon jelenetek megújultát kívánja, miket Zajby vagy is Kórmós merészlett ellenem.

Sárbery. Ha kedvesek ép csontjai a ledér franciának, ugy nem fogja azt tenni. De szeretett Viktóriám, az ön édes atyja kedvelni látszik engem, talán jobb lenne egyenesen hozzá folyamodnunk?

Viktória. Azt még most nem tartom tanácsosnak; ő annyira föl van Shrewsbury lord pártja ellen indulva, hogy az ön változását félig meddig tettetésnek hajlandó hinni.

Sárbery (fálhevülve.) S olly aljasságot tehet föl rólam sir John? (Beszélgetnek.)

Shrewsbury (papirokat ad Frederiknek.) E bankjegyekkel pénzváltómhoz sietsz guineeket és koronákat váltani; a nép inkább kap a csillogó aranyon, mint papiron.

Frederik. Mégis csak jó dolguk van a választóknak, kivált ha minden héten egy vagy két parlamenti követ költöznék az örök dicsőségbe, tetteiről számolni.

Viktória. Ha tökéletesen meggyőzhetné ön atyámat elvei valóságáról, ugy nem kétlem, hogy engedni lenne kénytelen édes anyám.

Sárbery. Az pedig tökéletesen hatalmamban áll, s azonnal fölvilágosítom sir John. (Föláll.) Eddig engedékenyebnek mutatkozáom ugyan atyám előtt, de mintegy fél óra mulva kereken kimondám, hogy föltétei alatt soha nem leszek képviselője a szabad angol nemzetnek. Sietek hozzá. (Távozni akar.)

Má s o d i k j e l e n e t .

Előbbiek. Johanna. Carreau.

Johanna (csipős kifejezéssel.) A miss egyedül? Carreau. Oh, nem, sir Henrik volt szerencsés udvarolhatni a győzelmes szép Viktóriának.

Sárbery. Sir Clinton tiszteletére akarék lenni, és szerencsém a kisasszonyt találtatá velem.

Carreau. Valóban szerencsés véletlenség.

Viktória. Mellyet ritkábban szokott használni sir Henrik, mint ifjúságom első barátjától méltán várhatnám.

Johanna. Férfiak hamar szokták feledni az illy barátságokat.

Carreau (epedő tekintettel Viktóriához.) Való; de olyanok is vannak, kikkel sirba száll e gyöngéd indulat.

Johanna (Eduardhoz.) Ön távozni akart jöttünkör?

Sárbery (könnýű gúnyos udvarisággal.) Nagy-

sád közelléte maradásra kényszerít, különben a clubba mentem volna sir John keresni. — Tegnap a táncjátékban volt szerencsém nagysádat látnom. (Beszélgetnek. Carreau leginkább Viktória figyelmét iparkodik lekötöni.)

Shrewsbury. Itt az utolsó levél; ezt Leilához viszed.

Frederik. Aha! a kis zsidó táncosnéhoz, kit a canterburyi mylord tértitget?

Shrewsbury. Szolga, fekezd nyelvedet.

Frederik. Hiszen az egész világ tudja.

Shrewsbury. Menj, s hallgass; itt a haza ügye forog kérdésben, s ilyenkor semmi eszökzt nem hagyhatni használatlanul. Ha vízbe esnél s valaki rudat nyújtna szabadításodra, nem fogadnád azt el.

Frederik. Két kézzel kapnék utána.

Shrewsbury. S ha sáros volna a rud vége.

Frederik. Mégis bele kapaszkodnám.

Shrewsbury. Ebből tanúságot vonhatsz magadnak. Lódulj, s légy gyors.

Frederik. Mint a gondolat. (El.)

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Lytton Baxter (sietve jó s összeütközik Frederikkal, ki boszusan távozik.)

Lytton. Boesánat, mylord, hogy olly illetlenül rohanok be; de az uton találkozám sir Henrikkel, néhány pillanat mulva ő is itt lesz.

Shrewsbury. Talán csak megváltoztatja szándékát. Azt igen jól tenné, mert ha mai nyilatkozata mellett makacsul megmarad, ugy —

Lytton. Tehát mylord szóltt már ve?

Shrewsbury. Mindennap ostromlom őt.

Lytton (bámulva.) Hiszen sir Henrik, mint épen most hallám tulajdon szájából, csak ma hajnalban érkezék Plymouthbül Londonba.

Shrewsbury. Tegnap reggel érkezénk; de nem Plymouthbül, hanem Calaisból.

Lytton. De épen most —

Shrewsbury. Ön most érkezék jószágimból Londonba, s természetesen nem tudhatja a történetet. Hallja tehát. (Beszélgetve föl s alá járnak.)

Johanna (Carreauhoz.) Marquis, ön nem is figyel sir Henrik előadására a magyarországi színházokról és színészet állapotjáról?

Carreau. Ah, mylady, ki figyelhetne olly barbar nemzet ügyeire, midón (célzással Viktóriára) a szelidség nemtöje mellett van szerencséje ülhetni.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Clinton.

Clinton. Jó napot, urak, jó napot. Barátom, Henrik, önnel néhány szóm leend.

Sárbery. Parancsára vagyok, sir.

Viktória (Clinton homlokát törli.) Igen hevült vagy, édes atyám.

Clinton. A clubban sokat vitakoztunk.

Johanna. Érzem, hogy ott valál, mert öltözetedből szinte ömlik a dohányfüst.

Clinton. Fölmentlek szagolásától, kedvesem; fél óra múlva indulni fogunk Winchesterbe, készüljétek, mert nem szeretnék utolsó lenni a csatatéren.

Johanna. Marquis, nincs önnek kedve angol követválasztást látni?

Carreau. Nagyságtok társaságában legfőbb szerencsémnek tartandom, noha hihetőleg itt is csak ser, pálinka, vagy pénz a leghatalmasb választó, mint hazámban.

Clinton. Azt csak a toryknál tapasztalanda ön. Mi szabadelműek egyenes uton járunk, s csak néha nyulunk visszatörláshoz, midőn nyílt eszközökkel a sok ármány miatt már teljességgel nem érhetni célt.

Sárbery. Ez jobbadán mindenütt így szokott lenni.

Carreau. Hazámban rendesen a gazdagabb párt győz.

Clinton. Jele, hogy az iparüzés nem áll ott olly magosan, mint Angliában. De, Johanna —

Johanna. Jer, leányom, még divatárusnőhez is kell mennünk, nehogy a falusi squirek begyész hölgyei is fölülmulhassanak bennünket. Marquis, ön igen jó izléssel bír. Karját. (Karöltve Carreauval el.)

Sárbery (Viktóriához sugva.) Mindent rendeznek.

Viktória (lassan.) De vigyázattal! (El.)

Clinton (komolyan.) Sir, egyedül vagyunk. Én igen fontos tárgyról akarok önnel szólni.

Sárbery. Elveimről?

Clinton. Kitalálta ön.

Sárbery. Azok röviden ezekben öszpontosulnak. (Beszélnek.)

Shrewsbury. Már most nem fog ön többé bámulni. Henrik megjobbithatlan. Amerika megzavará elméjét. Pártunk részéről sir Mowbray lesz a jelölt, mert fiamban nem bizhatunk, habár megtérést színelne is.

Lytton. Illy körülmények közt soha nem gyakorolhatni elég vigyázatot.

Shrewsbury. Határozatom rendületlenül áll, jelöltünk Mowbray. Már mindent elrendezék.

Clinton. Lelkemből beszél ön, fiatal barátom. Mondjon a tudatlan tömeg bármit; de mi azért egyesüljünk s fordítsuk egész erőnket a haza boldogítására. Én tökéletesen bizom önben. (Kezet fognak.)

Sárbery. Hogy még bizonyosabb lehessen ön nyilatkozatom őszinteségéről, tehát olly titkot fődözek föl —

Clinton (mosolygva.) Melly már rég nem titok előttem.

Sárbery. Ön tudná?

Clinton. A szerető és szeretett atya olvasni szokott s tud gyermeke szemeiből. Legyen ön olly hű s boldogító férje Viktóriámnak, mint szilárd bajnoka a hon szent ügyének.

Sárbery (kitörő örömmel.) Sir, vegye ön legforróbb hálámát.

Clinton. Igérete teljesítése legyen hálája.

Shrewsbury. Pénzt ne kiméljen ön.

Sárbery. Azonban még egy tárgyról szeretnék szólni.

Clinton. Hagyjuk azt most, mert fontos dolgok várnak reánk.

Sárbery. De ez is —

Clinton. Személyes az ügy?

Sárbery. Igen.

Clinton. Úgy várhat, mert most közügyben vagyunk munkások.

Shrewsbury. Hol pénz nem használ, ott ijeszteséhad nyuljon ön. Kövessen ön a mellékszobába, átadom a szükséges fölhatalmazásokat és pénzt. (Mindketten el az oldalszobába.)

Ötödik jelenet.

Előbbiek. *Frederik; Jean, (balról.) Rowley, (jobbról.)*

Frederik (bejő, körültekint, visszamegy az ajtóhoz, és int Jeannak, ki azonnal utána jő.)

Rowley (Clintonhez.) Sir, ön szólni kívánt velem.

Clinton. Ah, szívesen üdvözlem önt, sir, sok ideig valék távol hazámbul, és szeretném tudni, milly irányt követ Winchester körül a népvélemény?

Frederik. Belső szobájában van mylord, bejöhet ön; de kérem szóljon röviden, mert mylord bizonyosan várakozik reám.

Jean. Uraságom, a marquis, szereti sir Clinton leányát.

Frederik (szíppant.) Tehát vegye nőül, ha neki adják.

Jean. Az anya oda adná, de az öreg ur nem akar e tekintetben nevével egyesülni, noha egyébiránt mindig egyesülésről beszélget.

Frederik. Ezen én alkalmasint nem fogok segíthetni.

Clinton. Igen helyes. Tehát a nép fölvilágultsága emelkedik? És a toryk?

Jean. De talán tanácsolhat ön, mi által mylordnak is hasznos szolgálatot tenne. Uraságom parancsolá, hogy sir Henrik minden léptét kémszemmel kísérjem. Most clubból jövök, nevét nem tudom; de a Temze partján áll a ház, és igen ócska külsejű. Sir Henrik beszédet tartott ott, még pedig egészen mylord szellemében, holott itt egészen ellenkezőleg szokott szólni.

Frederik. Csodálatos. Talán nem jól érté ön?

Jean. Még többet mondok; sir Henrik bajusz nélkül volt a gyűlésben. Ez alatt család lappanghat.

Frederik (nyugtalanzkodni kezd.) Ön nem ismeré meg őt talán jól?

Jean. Hiszen a gyűlés többszöri éljént kiálta neki, s nevét is sokan kimondák. Ő pedig emlité, hogy atyját, Shrewsbury lordot, minden pillanatban várja szárazföldi utjáról.

Frederik (gjedten.) S ön ezt valóban hallá?

Jean. Két fülemmel. Uraságommal még nem szólék, nem találtam szállásunkon, azért jövék önhez, s gondolom, ön adhat valami tanácsot, mert itt csalásnak, vagy bármi ármánynak kell lappangni, annál inkább, mivel sir Henrik többször ismét-

lé, hogy csak ma reggel érkezék Londonba Philadelphiből.

Frederik (magán kívül.) Most szép hinárba jutottam; a valódi sir Henrik megérkezett.

Jean (figyelmes lesz.) Jól hallám é? Valódi sir Henrik? Tehát az eddigi nem az?

Frederik (zavarodtan.) Ne hallgasson ön szavamra, a sok dolog — sok üzenet — fejem zavart — nem tudom mit beszélék.

Jean (örömmel.) Annál jobban tudom én, s már most nincs az ön segítségére szükségem; e véletlen fölfedezéssel magam is segíték uramon. Futok utána, s mindjárt tisztában lesz a dolog. (Elsiet.)

Frederik. Megálljon! Elment! Jó ég, mi lesz ebből! (Föl s alá jár.)

Clinton. Szegény toryk, minden ármánykodásuk megtörend ez uttal a böcsület szirtjén.

Rowley. Csak a szegény bérlőket félttem, mert azok kénytelenek lesznek lélekisméret ellen szavazni, ha kényerüket nem akarják elveszteni.

Sár b o r y (undorral.) S olly kegyetlenségekre képes vetemülni e gyalázatos párt?

Clinton (tréfásan.) Dicsérem e szép tüzet, annál inkább, mivel két év előtt ön maga is hasonlóan tón, s most példás lelkesültében saját mult tetteit is feleli.

Sár b o r y (zavarodtan.) Valóban feledém.

Clinton. Semmi, barátocskám, semmi, feledjük a multakat és egyesülünk, s minden jó véget érend.

Frederik (hosszas gondolkozás után.) Mihelyt elbocsát maga elől uram, azonnal magam győződom meg a dolog mibenléterül.

Clinton. Sir Rowley tökéletesen megnyugtatót; én győzelmet reménylek; ön követ lesz Henrik, s a jó ügy ismét egy képviselővel fog szaporodni, az alsóházban. A hasznos növények végre csakugyan elnyomandják a dudvát. Sir Mowbray meg fog bukni.

Rowley. Sietek a dolog helyzetéről fölvilágosítani a winchesteri választókat, hogy zavar ne történjék holnap valami félreértésbul.

Clinton. Isten önnel, kedves sir, s a jó ügy szelleme vezesse lépteit.

Hatodik jelenet.

Előbbieik. Shrewsbury. Lytton Baxter (az oldalszobából beszélgetve és irásokat átnézve.)

Rowley. Embereinknél bizonyosan még nagyobb fokra hágand a lelkesülés, ha hallani fogják, hogy a büszke Shrewsbury egyetlen fia ügyökhöz pártolt.

Sár b o r y. Bár érdemes tudnék lenni illy tisztelő bizalomra.

Rowley. Sir Clinton nem szokta érdemtelre pazérlani bizalmát. Urak, jó napot kívánok. (El.)

Clinton. Derék egyenes férfi.

Hetedik jelenet.

Előbbieik. Makacs (sietve jó. Üdvözlések.)

Shrewsbury (Lyttonhez.) Ismétlem önnek, ne kiméljen semmi eszközt, mi célhoz segíthet. Illy alkalomkor lélekisméretünknek is csöndet kell parancsolnunk.

Lytton. Pénz, ijesztés, ígélet, e három hatalommal könnyen vihatni ki győzelmet a szegénységén.

Shrewsbury. Minden gyorsaságtól függ, siessen ön.

Lytton (bókolattal el.)

Frederik (leveleket nyujt Shrewsburynek, ki leül, fölbontja s olvassa azokat. Frederik mindenkép titkolni törekszik zavarodását.)

Clinton. Honnan, honnan, kedves magyar barátunk.

Makacs. Elememben uszom most, sir, egyik clubból másikba megyek, s ma reggel óta néhány óra alatt egy tárgyról három véleményét hallék, s minden gyűlés az ellenkező párt kidobásával kezdeték meg. Egészen hazámban képelem magamat lenni.

Clinton. S mi annak az oka? Nem akarunk egyesülni, tehát surlódnunk kell. A sok surlódás által végre majd annyira összesimulunk, hogy csakugyan egyesülni fogunk.

Makacs. Csak el ne kopjunk a sok surlódás által.

Clinton. Erőműveknél jóféle olajjal gátolhatni azt, embereknél pedig buzdító beszédekkel.

Makacs. Jöttemkor a Buckingham-palota előtt Carreau marquist látam s inasát egy ural beszélgetni, ki annyira hasonlita hozzád, barátom, hogy már meg akarám szólítani; de még épen jókor levém észre, hogy nincs bajusza.

Sár b o r y (némi zavarral.) Hozzám hasonlita?

Clinton. Hiszen abban semmi különöst nem látok. Hány egymáshoz hasonló ember élhet.

Shrewsbury. Igen jó, lássuk a másikat. (Más levelet bont föl s olvas.)

Nyolcadik jelenet.

Előbbieik. William.

William. Sir, három winchesteri dolgozó kíván önnel szólni.

Clinton. Ah, a választók küldöttei. Hozz mindent rendbe, hogy kihallgatásuk után azonnal indulhassunk. (Beszél vele s utasításokat ad neki.)

Sár b o r y (lassan Makacshoz.) Gusztáv, én rettegek, ha azon ember —

Makacs (megütözve.) Villám, igazad lehet, talán csak a valódi Henrik. (Élénkül suttoznak.)

Shrewsbury. Helyes, Murphyt elfogadá nemes barátom, s a táncosnő biztat. Minden rendén van. Néhány gyártulajdonost rendelék magamhoz, mihelyt végzek velük, azonnal indulunk Winchesterbe.

Frederik. És sir Henrik?

Shrewsbury (hidegen.) Ó nagykoru és maga ura. Tegyen tetszése szerint; ha mint ellenpárti jelölt bátorodik föllépni, tulajdon atyja fog ellené küzdeni. A pénzt hol hagyád?

Frederik. A titoknok urnál.

Shrewsbury. Jól van, mehetsz, s tedd meg a szükségese utikészületeket. Ha a gyártók jönnek, tüstént bejelentet öket.

Frederik. Érttem, mylord. (Távoztakor.) S előre is menségrül gondolkozom, mert rosszat gyantitok. (El.)

Shrewsbury (az asztalnál irományokat rendez.) Makacs (Eduardhoz lassan.) A pillanat nem kedvező most nyilatkozásra. Történjék bármi, várjuk be a választás sikerét, s egyébiránt erőszakos fordulattól se rettegünk, mert utoljára csakugyan békülés lesz az ének vége.

Sárbory. Egészen reád bízom magamat.

Makacs. Azt méltán is várhatom tőled, miután hazám is elhagytam éretted.

William. Érttem, sir. (El.)

Kilencedik jelenet.

Előbbieik. O' Brien. Morgan. Hawkins. Frederik.

Frederik. Mylord, a gyártulajdonosak.

Shrewsbury. Bocsásd be öket. (Frederik el.)

Clinton. Üdvözet, barátim, mi hír Winchesterben?

Tizedik jelenet.

Előbbieik. O' Callaghan. Huskisson. Turlow.

O' Brien. Semmi jó, sir.

Morgan. A toryk kiállhatnak.

Shrewsbury. Isten velünk, uram. (O' Callaghanhoz.) Önnek zongoragyára van.

O' Callaghan. Igen, mylord.

Hawkins. Zsarolásig szemtelenek.

Clinton (Sárboryra mutat.) Sir Henrik, Shrewsbury lord fia.

O' Brien. A tory?

Clinton. Ő egyesült velünk. Hallják önök. (Beszélgetnek.)

Shrewsbury, (ki eddig irományi közt keresgélte.) Itt ötszáz font sterling, küldjön nekem ön hat zongorát, néhány barátom megkért, s mivel hallám, hogy az ön gyárában legjobbak készülnek tehát —

O' Callaghan (elfogadja a pénzt.) Köszönöm, mylord, azonnal küldöm a zongorákat. (Távozni akar.)

Shrewsbury. Nem olly igen sürgetős, várjon ön kissé. (Huskissonhez.) Ön takács, és gyára olly jó hírben áll, hogy kötelességemnek tartám, a hazai ipar érdekében, az ön számára kieszközölni a vászonzállítást a fővárosi kórházak szükségei fődözésire. Itt a megbizás.

Huskisson (elfogadja az iratot.) Ezer köszönet, mylord, hálám —

Shrewsbury. Semmit arról, csak feleljen meg ön a bizalomnak. Ön, derék Hawkins, cukor-

gyártó, és igen sokat szenvedett a francia cukorvám miatt.

Hawkins. Valóban, s gyáromat adósság terheli.

Shrewsbury (csomó bankjegyet nyújt neki.) Aláírást nyiték barátim közt az ön fölségelésire, fogadja ön e csekélységet legszívesb szerencseki-vánatommal.

Hawkins. Mylord, parancsoljon ön velem.

Shrewsbury. Csak kötelességünket teljesítjük, midőn az érdemet tehetség szerint pártoljuk. Urak, holnap követválasztás lesz Winchesterben.

O' Callaghan. Én is jelen leszek emberimmal.

Shrewsbury. Tudom; önök nagy befo-lyással vannak dolgozóik által azon választásra, s ez okból néhány szóm van önökhez a közjó ügyében. Miután fiam, sir Henrik, némelly föllengős elmék által eltántoritva — (lassan folytatja szavait.)

Clinton. E szerint reményem átlátandják önök, hogy sir Henrik tökéletesen érdemes bizalmukra.

Dolgozók. Éljen!

Clinton. Örvendek, hogy okaim meggyőzők önököt, mert a legjobb ügy is tisztátlan lesz, ha lélekisméret ellen mozdítatik elő. Ez okból én nem pénzt, hanem okokat szoktam használni barátim meggyőzésére.

Dolgozók. Inkább kenyér és burgonya, mint böcstelenség.

Makacs (Sárboryhoz.) Derék választók, bár magukat vehetném.

Sárbory. Az illy mag csupán szabad ég alatt szokott megfoganzani.

Clinton. Sokan gondolnak önökkel e tárgyról egyenlőn?

O' Brien. A többség legalább ötszáz leend részünkre.

Morgan. Ha sokan kenyeriüket nem féltének.

Hawkins. A guineeket könnyen visszataszítja a szegény bérlő, míg kenyere, burgonyája s házikója van; de ha mind ezt elveszik tőle, akkor valóban nem csuda a botlás, mert gyermekeikt élségtől megöletve látni nem könnyű dolog.

Clinton. Ki velünk egyesül, s azért földesurától elizetik, az jószágonon kétszeres nagyságu bér földet kap. Hirdessék önök ezt mindenütt. Nagyobb hitelesség okáért irásban adom önöknek e nyilatkozatomat. (Leül és ír. A dolgozók élénkül beszélnek egymással. Sárbory és Makacs is szólnak hozzájuk.)

Shrewsbury. Én tehát sir Mowbray számára kérem önök s pártihveik szavait.

Huskisson. Örömmel.

Turlow. Hálátlanság lenne részemről, ha mylord kívánatát nem teljesíteném.

Shrewsbury. Köszönöm; s ön, derék O' Callaghan? Bizony majd megfeledektem, lady Stopford is hat zongorát kíván öntől, itt az ötszáz font sterling érette.

O' Callaghan (elveszi a pénzt.) Köszönöm, mylord, elküldöm legjobb tizenkét zongorámat; de lélekisméretemet ráadásul nem adhatom; én az ön

jelöltje, sir Mowbray ellen fogok szavazni. Ajánlom magamat. (El.)

Shrewsbury (zavarodtan tekint utána, félre.) Szemtelen gazfi! Ilyen lesz a pór nép, ha fölvilágosítjuk.

Huskisson. Mylord, méltóztassék bennünk bizni; e makacs irlandi maga nem fogja eldönteni a választást.

Shrewsbury. Melly családokra számolhatunk legbiztosabban? (Lassan beszélgetnek.)

Clinton (írás ad az egyik dolgozónak.) Itt nyilatkozatom.

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Johanna (berohan.) *Utána Carreau.*

Johanna (kiált.) Róza! Róza!

Clinton. Mi baj, kedvesem?

Johanna. Semmi. Róza! (Róza megjelenik az ajtóban.) Leányom tüstint itt legyen! (Róza el.) Hallja meg ő is a gyönyörű hirt.

Clinton. Egészen magodon kívül vagy.

Johanna. Te is mindjárt el fogod veszteni boszantó hidegvérűségedet.

Sárbory (lassan Makacshoz.) Én roszt gyanítok.

Makacs. Várjuk be békével.

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Viktória.

Viktória (anyjához siet.) Hivatál, kedves anyám?

Johanna (gúnyosan.) Igen, kedves leányom, valék olly bátor. (Sárboryra mutat.) Ezen ur nem sir Henrik, hanem kóbor magyar kalandor, ki hasonlatosságát sir Henrikkel használván, körünkbe lopá magát.

Clinton. Ki tudja ezt bebizonyítani?

Carreau (büszkén.) Én!

Viktória (Karszékre megyek.) Csoportozás körültette. A következő jelenet egyszerre megy véghez Clinton főnnebi kérdésével, s általában ez utolsó három jelenetnek színpadon igen gyorsan s összefüggőleg kell történni.)

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. Henrik.

Henrik (berohanván, olly állást vesz Shrewsbury előtt, hogy a közönség nem látja arcát.) Mylord, gaz csaló környezé önt, ki fiának vakmerő magát kiadni, holott az én vagyok. (A zavar s bálulás közt gyorsan legördül a függöny.)

Harmadik felvonás.

Követválasztás.

Személyek:

Clinton.

Shrewsbury.

Henrik.

Sárbory.

Makacs.

Carreau.

Rowley.

Lytton Baxter.

Master Snow, alsherriff.

Flint,

Blunt,

Huskisson.

O' Callaghan.

Turlow.

O' Brien.

Morgan.

Hawkins.

William.

Frederik.

Jean.

Koresmáros.

Rendőrtiszt.

Wallace Johanna.

Viktória.

Róza.

Hangszók, Pincérek, Poroszlók. Nép.

(Történik Winchesterben egy nappal a második felvonás után.)

Első jelenet.

(Szoba Clinton lakásán.)

Sárbory. Viktória (asztalnál ül s olvas, a függöny felgördülte után belép Sárbory és közelit hozzá.)

Viktória (meglepetve áll föl szétkérül.) Ön itt?

Sárbory (fájdalmasan.) Ha jelenlétem kellemetlen, tüstint távozom. (Menni akar.)

Viktória. Uram, maradjon, nem úgy értem; — de a vélellem megjelenés itt —

Sárbory. Holott londoni börtönben gondolt engem ülni nagysád, természetesen meglepő.

Viktória. Örvendek, hogy minden kellemetlenségűl mentek látom önt, noha valóban fájlalom, hogy engem, ki önt soha nem bántam meg, olly tettere tűzött ki célul, melly maradandó homályt fog rám árasztani.

Sárbory. Ha rövid nyilatkozás által olly tisztán állanék ismét ön s az egész világ előtt, mint első megjelentemkor Füreden?

Viktória (örömmel.) S tehetné ön azt?

Sárbory. A londoni hatóság előtt már megtevé, különben nem állanék itt. Sir Clinton előtt is azonnal igazoltam volna magamat; de mylady szólnom sem engedett s a rendőrség, mellyről a derék marquis szives volt gondoskodni, tova hurcolt bennünket, mielőtt szóhoz juthatánk a nagy zavar miatt.

Viktória. Bocsanat, hogy kétkedém önben; de minden körülmény —

Sárbory. Én vagyok, ki bocsanatért tartozom esedezni, mert a rendőrség előtt ártatlannak tudám ugyan magamat s barátomat bebizonyítani; de az ön szemekben minden esetre vétkes fogok maradni, és pedig méltán.

Viktória. Hogyan? Mikép férhet össze e két ellenkező állítás?

Sárbory. Igen természetesen, mint nyilatkozatombul ezennel érteni fogja nagysád. Én nem vagyok Henrik —

Viktória. Tehát csakugyan nem? — És mégis? —

Sárborj (letérdel.) És mégis imádom önt.

Viktória (zavarodtan.) Uram —

Sárborj (növekedő hévvel.) Igen, és mégis imádom önt. Legszenőbb kötelességem Shrewsbury lordhoz parancsolt mennem; de szívem parancsa még a kötelesség s böcsület szavát is elnémitá, mi még soha nem történt meg rajtam, és én az ön lábaihoz sieték —

Viktória (engedékeny hangon.) Keljen föl, Henrik — oh! — vagy mikép kell önt tulajdonkép neveznem?

Sárborj. Térdeimen fogadja el ön a bünös vallomását. Én —

Második jelenet.

Előbbieik. Johanna, Carreau (az utóbbi szavaknál lépnek be, észrevétlenül.)

Carreau. Ah, valóban szép tableau!

Johanna. Uram, mi jogosítja önt — ?

Sárborj (föláll.) Mylady, bocsánatot akarék kérni ez angyaltól, kit oly súlyosan bánték meg, hogy csak térdeimen szólhaték hozzá.

Johanna. Azon fáradságtól megkimélhetne volna őt a londoni rendőrség.

Sárborj (sértve érezvén magát.) Mylady!

Viktória. Anyám, sir Hen — a sir ártatlan.

Johanna. Mivel itt van? Könnyen hívó! Sok féle kulcs van minden börtönajtóhoz.

Carreau. Valóban csodálatos, hogy oly hamar kiszabadult ön; az én hazámban egész évekig is kihallgatás nélkül hagyják börtönökben a foglyokat, s végre aztán mégis csak kiviláglik, hogy ártatlanok voltak.

Sárborj (gerjedve.) Marquis, vigyázva ejtse ön szavait.

Carreau (gúnyosan.) Talán csak épen ön miatt? Ha ha ha ha!

Sárborj. Uram, ne kényszerítsen ön megfélemedezésre azon tiszteletről, mellyel e helynek tartozom.

Johanna. Ön pedig, ha már csakugyan kénytelenek vagyunk jelenlétét eltűnni, tehát tisztelje családunkat.

Sárborj. Legszívesb őszinteséggel; de a marquis nem érdemes arra, ha illy sértő megjegyzéseket merészel ellenem.

Johanna. Ó szinte tagja családunknak, s azért kötelessége az azon ejtett sérelmet megboszulni. Ó vöm leend.

Sárborj. Hogyan?

Viktória (határozottan.) A marquis férjem? Nem, soha!

Carreau (hizelgve.) Viktória!

Viktória (hidegen.) Uram, ne hallassa ön többé velem e bizalmas megszólítást.

Johanna. Sir Henrik nőt s gyermeket hozott magával Philadelphióból. Mielőtt hazatértét az egész grófság megtudná, férjhez kell menned, mert nem akarom, hogy mint elhagyott mátká közbeszédnek szolgálj rágalmi tárgyul.

Viktória. Inkább halál menyasszonya leszek, mint a marquisé.

Sárborj (hévvel szorítja kezét.) Nem a marquisé s nem is halálé, hanem enyim leend ön.

Johanna (boszusan.) Uram, talán ön akar nekem törvényt szabni?

Viktória. Én gyűlölöm a marquist, parancsodat tiszteltem, kedves anyám; de atyám ígéretét bírom, hogy férjválasztásra teljes szabadságom leend.

Harmadik jelenet.

Előbbieik. Clinton (az utóbbi szavak mondásakor lép be.)

Clinton. S atyád meg szokta tartani ígéretét. Johanna. Sir, reménylem —

Clinton. Éljbizvást remények szép világában, kedvesem, úgy mindenek fölött boldog leendsz. Johanna. Leányom —

Clinton. Enyim is, azért tehát jogunk föllötte egyenlő, s hogy egymás szavát ellenkező véleményel ki ne játszassuk, szabad határozatára bizám a választást élete boldogsága ügyében. Hogy érdemesre fog esni választása, arról józan neveléssel gondoskodám. Akarom, hogy szabadon válasszon, mert nem tartozom azok közé, kiknek ajakiról folyvást a szabadság dicsőítése perog, mig honn, családjuk, vagy alattvalóik közt féktelen zsarnokságot gyakorlanak.

Johanna. Őseim —

Clinton. Meghaltak; isten nyugtassa őket! (Eduardhoz.) Ifju barátom, önt nem reménylém oly hamar láthatni; de mivel csakugyan látom, tehát hinni vagyok hajlandó, hogy örvendhetek látásának.

Sárborj. Nehány szónyi nyilatkozat tisztába helyezendü ön előtt böcsületemet.

Clinton. Igen le fog ön kötelezni, ha néhány percig —

Carreau. Értem, sir, távozom. (Eduardhoz.) Reménylém, szólni fogunk még egymással?

Sárborj. Keresni soha nem fogom önt, de kerülni sem.

Johanna. Karját, marquis; távozzunk, mert e titok alkalmasint oly magos fogalmat kíván, hogy mi nem értenők. A miss itt fog maradni?

Negyedik jelenet.

Előbbieik. Frederik (berohan s egyenesen Clintonhoz sietvén, a jelenlevőket alig pillantja meg, Sárborj pedig, ki oldalvást áll, épen észre nem veheti.)

Frederik. Bocsánat sir, hogy illy illetlenül rohanok be; de bizonyos fontos dolog —

Clinton. Talán a választást illeti?

Frederik. Azt, és több ember életét.

Clinton (Eduardhoz.) Sétáljon ön a kertbe, ifju barátom, néhány perc mulva én is ott leszek. (Sárborj távozik.)

Johanna. És a miss nem jó velünk?

Clinton. Ó szobájába megy, s ablakából a kerten fogja legeltetni szemeit.

Viktória. Kedves, jó atyám! (El.)

Johanna. Ha ha ha ha! Értem. A kerten, s kit a kertbe küldél. Menjünk, marquis, bizzék ön igéretemben. (El a marquisval.)

Clinton. Tehát csak röviden, Frederik, mert a választás órája közelít, és még sok dolgom van, az új jelölttel sem szólhattam még. Valóban, könnyen fog az ön lordja győzhetni e zavar közt.

Frederik. Nem olly igen könnyen; új jelöltre pedig alkalmasint nem is lesz szükség.

Clinton. Hogyan? Miként érted ezt?

Frederik. Sir, rég mult időre kell visszatérnem, hogy érthetők legyenek szavaim.

Clinton. Csak röviden.

Frederik. Lehetőségig. — Mintegy huszonöt év előtt Füreden mulatott mylordom, akkor még mylady is élt, és szinte ott volt. Az isten ikrekkel áldá meg myladyt a fürdőben, mi rendkívüli örömet szerze mylordnak.

Clinton. Régi dolgok, de élénkül emlékezem még rájuk. Tovább.

Frederik. Mylord öröme annál nagyobb volt, mivel mind a két gyermek ép egészséges fiúcska lévén, egy helyett egyszerre két örököst kapott. Elragadtatásában kemény esküvel fogadá mylord, hogy myladyvel együtt föbe lövi a dajkát, ha valamelyik gyermeknek baja esik, mert — így szóla mylord — illy egészséges fiúk csak gondatlanág miatt halnak meg.

Clinton. Az érlelkületű Shrewsbury valóban képes lett volna esküjét teljesíteni.

Frederik. Helyesen mondja, sir; ezt mylady is jól tudá, s épen azért félt olly nagyon, midőn az egyik fiúcska, sir Edward, olly rosszul lett, hogy a fürdőorvos lemondá életéről. Mylord Pestre rándult, akkor néhány napot akarván eltölteni ott, s mylady a kis beteg sirt kicserélé a dajka izmos fiával. Mylord megérkezett, s az uri család pár hét mulva visszautazott Angliába. Mylady zokogva búcsuzott el a Füreden hagyott valódi kis sir Edwardtól, ki még folyvást veszélyesen beteg volt. A titkot csupán én tudám.

Clinton. Mylady komornái közül nem volt egy sem bele avtva.

Frederik. Nem.

Clinton. Már ugy nem csodálom, hogy mind- eddig titokban maradhatott e dolog. De tovább.

Frederik. A gyermekesere után két hónap mulva mylady meghalt, mylord Amerikába utazott velem, hol a kis cserélt Edwardot eltemettük. A valódiról nem hallék semmit, noha Angliába visszatérünk után egy két próbát csakugyan tevék tulajdonképi sorsa kitudására. De most Füreden —

Clinton (megragadva kezét, élénkül.) Füreden? Szólj gyorsan.

Frederik. Emlékezik sir azon reggelre, midőn egy tejesasszony megjíedt tőlünk?

Clinton. S én és William utól nem érhetük. Tovább, tovább.

Frederik. Az volt azon dajka, kinek gyermekét Amerikában eltemettük.

Clinton. És a valódi Edward?

Frederik. Az hazugságban hagyá az orvost és folyógyult.

Clinton. S most —?

Frederik. Néhány perc előtt látám öt magyar barátjával ide érkezni.

Clinton (kitörő örömmel.) S ez bizonyos?

Frederik (írásokat nyújt neki.) Ez iratok, miket Füreden szerzék össze, szükség idején használhatás végett, mindent világosan tanusítanak. A Shrewsbury névből Sárboryt csinált az öreg Éva asszony.

Clinton. S Edward még nem tud erről semmit?

Frederik. Barátjának, Makaes urnak, még Pesten megmondék mindent, ő pedig sir Edwardot világosítá föl, mert különben nem bírhatta volna őt arra, hogy tovább is mylord fiának hagyja magát nevezetelni, azon meglepő hasonlatosság miatt, melly közte és sir Henrik közt mutatkozik.

Clinton. S miért nem födezé föl a titkot?

Frederik. Kedvező alkalomra vártunk, mert mylord különködésétül rettegtem, főleg, miután a választási vita még sokkal ingerlekenyebbé tevét őt. Most azonban sir Henrik, látván az ablakból sir Edward ide érkezét, esküvel fogadá, hogy választás után azonnal pisztolyra szólítja fel őt. E nagy zavarban tehát önhez sieték, sir, gondolván, hogy böles tanácsa legjobban fogja tisztába hozhatni e dologt.

Clinton (rendkívüli örömmel.) S ezt igen helyesen tevéd, öreg gyermek. Urad előtt hallgass még. Mindent magam fogok elintézni. William! William!

Ötödik jelenet.

Előbbiek. William.

Clinton. Szaladj, fuss, tudasd embereinkkel, hogy minden a réginél marad, hanem Henrik helyett Edward legyen jelszavuk s bizzanak bennem, ki soha nem csalám meg a népügyet. Megértem tehát mégis valahára, hogy a buszke Shrewsbury család egy ága közjóra egyesül velem, s csodálatos! e szép eszméket az általuk alig ismert Magyarország fejté ki a derék ifjuban. Menjünk, menjünk, kiki dalgára; olly jó kedvet szerzél most nekem, öreg Frederik, hogy halálos ellenségemnek is őszintén nyújthatnám kezemet, s mondhatnám: feledjünk mindent s egyesüljünk! Dologra. Én sir Edwardot sietek ölelni. (Mindhármán el.)

Változás.

(Ivószoba korcsmában.)

Hatodik jelenet.

Shrewsbury. Lytton Baxter. Huskisson. Turlow. Henrik egész pártja balról. Rowley. O' Callaghan. Morgan. O' Brien. Hawkins. Jobbrul Edward egész pártjával. Snow. Flint. Blunt, középen. Korcsmáros. Választók. (A főnökök buzdítják pártbíveiket, biztatják, kezeiket szorongatják, sat.; korcsmáros és pincérek sört s rhumot hordoznak.)

Shrewsbury. Ugy van, barátim, sir Mowbray önkényt visszalépett véletlenül megérkezett valódi fiam elől.

Választók. Sir Henrik, hurrah! (isznak.)

Rowley. Sir Clinton jelöltje!

Választók. Hurrah, a népbarát! (isznak.)

O' Brien. Korcsmáros!

Korcsmáros. Méltóztassék, sir!

O' Brien. Én nem akarok vizes rhumot inni; tengeri kutyának való a grog és vízi patkányoknak; nekem olly tiszta rhum kell, mint zöld Erin szép ege. Éljen Irland!

Korcsmáros. Pincér! e sir tiszta rhumot kíván.

Lytton. Ide hozzánk, derék O' Brien, itt van ám igazi rhum; magából a forrásból meritettük barátink számára.

O' Brien. Igyátok meg magatok s fuljatok meg tőle. Clinton örökké!

Választók. Hurrah!

Mások. Sir Henrik!

O' Callaghan. Mylord, éljenek a zongoravevők! Ha ha ha ha!

Turlow. Vesszenek a burgonyaevők!

O' Brien. Hallgass, ronda hegyi szkót!

Turlow. Ez boszút kíván.

O' Brien. Ide, ide, hurrah!

Morgan. Csak hasára üss, cimborá.

O' Callaghan. Ha te elvégzed, aztán én megyek reá.

Hawkins. Nekem is hagyjatok belőle valamit.

Huskisson. Turlow, én segítlek. (Öklészetre készülnek.)

Snow. A királyné nevében, béke!

Mind. Éljen a királyné!

O' Callaghan. Előbb a három egyesült biródom!

Mind. Hurrah!

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Makacs. William.

Makacs (Williamhez.) Igen jól van, csak szólj az emberekkel; én sem maradok munkátlan. (Mindketten Edward pártja közé vegyülnek, s fölvilágítják őket a történetkről. Lytton és Shrewsbury a maguk embereiket buzditgatják.)

Snow. Master Flint!

Flint. Sir!

Snow. Master Blunt!

Blunt. Sir.

Snow. Hm!

Flint. Igen, sir!

Blunt. Ugy van, sir!

Snow. Helyes. Master Flint!

Flint. Sir!

Snow. Teljesítve minden paranesom?

Flint. Igen, sir; hat mérföldnyi kerületben egyetlen katonát sem láthatni.

Snow. Helyes; a választás törvényesen s alkotmányszerűleg menendhet véghez. Master Blunt!

Blunt. Sir!

Snow. Gondoskodtunk ő fölsége alattvalóinak biztosságáról?

Blunt. Igen, sir; a szószerk közelében biztos mellvéd mögött tizenkét sebész áll folygyörközve, s várja a megsebesülendöket, tapasztokkal, ragaszokkal s hideg és meleg burkokkal. Minden követ s dorongot eltakarítottam utból, hogy a gentlemanek ne verekedhessenek.

Snow. Jól van, master Blunt!

Blunt. Igen, sir!

Snow. Helyes, master Flint!

Flint. Köszönöm, sir!

Snow. Hm!

Blunt.) Ugy van, sir!

Makacs. Szavaim valók, uraim, éljen sir Edward!

Választók. Hurrah!

O' Brien. Erősebb rhumot nekem, csak toryknak való a grog!

Shrewsbury (Makacshoz.) Uram, mikép értsem ezt? Ön ismét itt, s gyönyörű barátja mégis jelölt?

Makacs. Ugy van, mylord, barátom követ lesz.

Shrewsbury (emeltebb hangon.) Winchesteri választók!

Választók. Halljuk!

O' Brien (kiáltva.) Erősebb rhumot, korcsmáros, vagy nyersen eszem meg disznófejedet.

Shrewsbury. Szót kérek, uraim!

William. Éljen sir Edward!

Választók. Hurrah!

Lytton (kiáltva.) A nemes lord —

O' Callaghan. Igen nemes, tehát éljen!

Választók. Hurrah!

Shrewsbury. Uram, itt családság, áru-lás —

O' Callaghan (kiáltva.) Az sehol nem hiányzik, hol toryk mutatják magukat.

Huskisson. Ez elégtételt kíván, botra, sir Henrik emberei!

O' Callaghan. Rajta, cimborák, rajta, zúz-zuk össze e sohajtozó képmutatókat.

O' Brien (kiáltva.) Erősebb rhumot. (Iszonyu zaj és zavar; némelyek székeket kapkodnak föl, mások botokat forgatnak fejük fölött, üvegeket s kancsókat emelnek egymás ellen sat.)

Makacs. Hah, kedves hazám! Milly élénkül képzelhetem most magamat kebledbe. Valóban, egészen tisztujtáson vélem magamat lenni.

Snow (emelt bottal.) Csöndesség, a törvény nevében!

Mind. Halljuk!

Snow (zsebéből kihuzott órájára tekintve, hideg komolysággal.) Winchesteri választók! A fontos óra ütött, teljesítsék önök legszebb alkotmányos kötelességüket. Éljen a királyné, s isten tartsa meg ó-An-gliának ősi alkotmányát!

Mind. Hurrah! (zajosan el.)

Változás.

(Szabad tér. Balról s jobbról szószekek emelkedett helyen, középen faalkotvány hölgyek s nézők számára. A szószekek lobogókkal ékesítvék; a baloldali sárgákkal, a jobboldali háromszínűekkel.)

Nyolcadik jelenet.

Henrik; Carreau; Jean (a baloldali szószeken.) *Sárbory; Clinton* (a jobboldalin.) *Johanna; Viktória; Róza; Hölgyek*, (a középen álló faalkotványon.) *Nép.* (A függöny felgördültekor közéleti zene hallik, s néhány perc múlva színre érkezik Henrik pártja, zászlókkal.) *Snow; Shrewsbury; Lytton Baxter; Huskisson; Turlow; Választók; Flint.* (A négy első Henrikhez megy a szószekekre, a többi körülötte foglal helyet. A zene megszűnik s azonnal más közelit s néhány perc múlva föllépnek:) *Rowley; Makacs; O' Callaghan; O' Brien; Morgan; Hawkins; Blunt; Választók.* (Szinte zászlókkal jelennek meg. A két előbbi a jobboldali szószekekre megy, a többi alatt foglal állomást. A zene megszűnik. Pillanatnyi csönd.)

Shrewsbury. Winchesteri választók!

Választók. Halljuk!

Clinton. Barátim és honfitársim!

Választók. Halljuk! Halljuk.

Shrewsbury. Én —

O' Callaghan (kiáltva.) Leülök s hallgatok!

Mind. Ha ha ha ha!

Shrewsbury. Gentlemanek, nekem szólnom kell —

O' Brien. De nekünk nem kell hallgatnunk. Rhumot!

Clinton. Barátim!

Pártja. Sir Edward örökké!

Shrewsbury. E választás törvénytelen —

Rowley. Én ellenkezőrül kezeskedem.

Shrewsbury. Fiam, sir Henrik, mindenkor —

O' Brien (szavába vág.) Vizzel itta a rhumot; nekünk nem kell grogívó; tiszta rhum, és tiszta elv.

Pártja. Éljen!

Shrewsbury. Fiam, sir Henrik —

Turlow. Követ lesz, éljen!

Pártja. Éljen!

Shrewsbury. Csak egy szót —

Mind. Hurrah!

Snow. Csöndesség, a törvény s királyné nevében! (Mély csönd.) Nekem úgy látszik, hogy az érdemes választók mindkét része —

O' Brien (szavába vág.) Rhumot ivott.

Mind. Ha ha ha ha!

Néhányan. Rendre! Rendre!

Snow. Csöndesség! Nekem úgy látszik, hogy

a választók mindkét része jól ismeri jelöltjét s azért nem is ohajtja hallani érdemeik részletes említését.

Mind. Helyes, Helyes!

Snow. Ki tehát sir Henriket ohajtja Winchester képviselőjének, az emelje föl kezét. (Henrik pártja kezét emel.) Jól van. Már most tegyenek hasonló azok, kik sir Edwardot kívánják e méltósággal megtisztelni. (Edward pártja, mely sokkal nagyobb a másiknál, kezét emel.) Jól van. A többség határozottan sir Edward mellett nyilatkozik. (Zajos tetszés és rozálás a két ellenkező párt részéről.)

Shrewsbury (kiáltva.) Gentlemanek —

Clinton (hangosabban.) Köszönet derek házfiaim, egyesüljünk mindenkor így, s bizonyosan részünkön lesz a győzelem.

O' Callaghan. Sir Clinton és Edward!

Választók. Hurrah!

O' Brien. És azok, kik víz nélkül isszák a rhumot!

Választók. Hurrah!

Turlow (kiáltva.) Irjuk kék bőtükkel hátukra e győzelmüket! Botra, fiúk, botra!

O' Brien. Ide, gyáva grogírók, ide! (Mind a két párt egyszerre rohan egymásnak távozva, a két hangszkar egyszerre megzendül, általános zavar.)

Snow (lejövén a szószekekről.) A törvény és királyné nevében, béke! (Utolsó szava a színpalak mögött hangzik el. A zene megszűnik s a nép következő kiáltása hallik be: „Eljen a királyné! Isten tartsa meg O'Anglia ősi alkotmányát.“ Csönd. A szószekekről s faalkotványról mindnyájan lejönek.)

Clinton (Viktória kezét Sárboryéba teszi.) Egyesüljetez gyermekim, s adjatok hű polgárokat a hazának.

Sárbory. } Kedves atyám!

Viktória. }
Johanna. Férjem —

Carreau. Uram —

Sárbory. Kész vagyok önnek mindenkép felnelni négy szem közt.

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. Rendőrtiszt. Poroszlók.

Rendőrtiszt. (ki ez utóbbi szók mondásakor már színpadon van és Carreau arcáról kezeiben levő szeméyleírásra tekintet.) Sir, arra nem lesz önnek szüksége. (Botjával érinti Carreaut.) Ön foglyom.

Mind. Hogyan?

Rendőrtiszt. Hamis kártyás ezen ur. Londonban nevezetesi csalást vitt véghez szolgáljával. Mindketten büntetési gyarmatba fognak vitorlázni.

Carreau (derántja barkóját s vendéghaját.) Uram én magyar nemes vagyok.

Jean (hasonlólag.) Én is.

Clinton (csodálkozva.) A főredi kártyások!

Sárbory. Valóban.

Makacs. Körömös ur körömbe került, Horgas uram pedig horogra jutott.

Rendőrtiszt. Az nem változtat a dolgon. Ha nemesek önök, tehát viselték volna magukat nemesül; a gazságot mindenkiben büntetni kell. El velük! (Poroszlók körülveszik.)

Carreau (Jeanhoz.) Mért nem maradtunk házámban! (El a poroszlókkal s rendőrtiszttel.)

Johanna. Róza, szagos vizet!

Clinton (Shrewsburyhez.) Mylord, győzelmet veszített ugyan ön ma (Henrikhez,) ön pedig követséget; de ime fiút és testvért adok kárpótlásul önöknek. (Hozzájok vezeti Sárboryt, és irásokat nyújt.) Ez irások s maga sir Edward mindent fölvilágositnak.

Makacs. Már most minden renéan van, holnap visszautazom hazámba!

Clinton. Majd csak leányom menyegzője után, barátom, akkor magam is elmegyek önnel, s mindenütt, hol valami jónak kieszközlésére lesz szükség, lelkes honfitársival hangosan fogjuk harsogtatni e szót: egysüljünk! (Csoportozat. Shrewsbury és Henrik megölelik Edwardot, Johanna kezét nyújt Viktóriának, melyet ez megcsókol, s a függöny lassan le-gördül.)

Vége.

J e g y z e t e k.

1) Nyelvünk, főleg a magyar nemzeti Akademia fáradhatlan buzgalma által, napról napra csinosob lesz, s egyes írónk folyvást fáradoznak kellemessé tétele körül, mit nem kis mértékben eszközölhetni a szükségtelenségek kihagyása által is. E tekintetből, érdemesb írók példája után származott enmeggyőződésemet követve, a „S z i n m ű t á r“ jelen füzetéből a hiányjegyek és z bötü (c után) kimaradtak s a jövő füzetekből is ki fognak maradni. A nak nek elhagyása miatti hiányjelekkel hazánk legtöbb olvasóval bíró lapja, a „Jelenkor,“ sem él, s az olvasó közönség ez újítás ellen soha nem panaszkodék. En sem vélek tehát elégtelenséget gerjeszteni tisztelt olvasóimnál, midőn a szükségtelen jegyek kihagyásában tovább megyek. Mi a c bötü mellőli elhagyását illeti a z-nek, azt azzal vélem, menthetőnek, érdemesb írók példáján kívül, hogy a c már magában is ugy hangzik s mondatik ki, mintha a z is mellette állna, s így azt a kettős bötüök egyszerűsítésének tekinthetni, melyet nem sokára alkalmasint egész kiterjedésben látandunk életbe lépni.

2) Gyűjteményem megindításakor oda nyilatkozám, hogy csupán szini hatást bizonyított vagy ígérő műveket adandok abban tisztelt olvasóimnak. E nyilatkozás értelmében szerénytelenségnek látszik talán föllépésem tulajdon művemmel; azonban, ha a szülőknek szabad szépeknek tartani gyermekeiket, ugy az író is szereti elmeszülöttjét legalább nem épen rosznak tartani. Itéletem jelen műről, ha szabad róla itélnem, az, hogy pesti szinpadunkon központi színészink által kedvvel s összevágólag adatva, nem fog minden hatás vagy is tetszés nélkül elenyészni, s ez talán mentheti e gyűjteménybe történt sorozását.

3) Az öltözet általánosan divatszzerű. Morgan és Turlow hegyi szkótok kockás köpönyegében.

4) Az előforduló idegen szavak s nevek kimondása: Ascot — Eszkot; Bath — Bédész; Birmingham — Börrminghém; Blunt — Blont; Buckingham — Bökkinghém; Calais — Kalé; Cambridge — Kémbridzs; Canterbury — Kéntrberi; Cornwall — Kárnuell; Fitzwilliam — Ficüilliem; Gentlemen — Dzsentlmen; Hawkins — Hákinsz; Huddersfield — Hödderszfild; Huskisson — Höszkisszn; John Clinton — Dzson Klintn; Lady — Lédi; Lionel Snodgrass — Liónel Sznodgresz; Lord — lárd; Lytton Baxter — Littn Békter; Master — Miszter; Miss — Missz; Moorcroft — Mürkroft; Morpeth — Marpedsz; Mowbray — Movbré; Mulgrave — Möllgrév; Murphy — Morrfi; Mylord — Milárd; Osborne — Oszbörn; Peel — Píl; Plymouth — Plimmódsz; Rowley — Rauli; Sheriff — Serif; Shrewsbury — Srószberi; Sir — Ször; Snow — Sznó; Stopford — Sztöpfárd; St. James — Szent Dzémsz; Turlow — Tórlau; William — Uilliem; Winchester — Uincseszter; Yarmouth — Jermódsz.

Iső kötet.

Vdik füzet.

R o m i l d a,

Eredeti szomorujáték 3 felvonásban, írta **Szigligeti.**

Személyek:

<i>Gisulf</i> , longobárd fejedelem.	<i>Aladár</i> , avar kán.
<i>Romilda</i> , neje.	<i>Követ</i> ,
<i>Rubáld</i> , <i>Gisulf</i> öccse.	<i>Hadnagy</i> ,
<i>Vindolo</i> ,) longobárd vezérek.	<i>Három apród</i> , } avarok.
<i>Lebold</i> ,	<i>Abdul</i> , arab jós.
<i>Gisulf</i> két kis fija.	<i>Fia</i> .
<i>Klotilde</i> , dajkájok.	Longobárdok. Avarok.
<i>Várnagy</i> .	

(Történik Friaul városban, és környékén. Idő: 603.)

Első felvonás.

(Sátor belseje. A középnyíláson tábor látható.)

Első jelenet.

Három apród.

2ik apród.

Van é dicsőbb nép, mint a¹ hős avar?

1ső apród.

Van é dicsőbb kán, mint hős Aladár?

3ik apród.

Nem volt, nem is lesz; a nagy Atila
Lelkét sugalta ő belé Hadur.

1ső apród.

Hagyján, barátim! más lelket sugalt
Belé Hadur, nem a bösz Atiláét.
Most a világot ostorozni nem kell
Az isteneknek egy új Atila.
Ő is legyőzi a királyokat,
Koronájokat halomra tördeli,
De nem zsarolja a föld népeit,
Nem vet nyakukba terhesebb igát;
Hanem szelidebb törvényt ad nekik,
És zsarnokoktól mentve boldogítja.
Ezért kiáltják milliók utána:
„Isten malasztja vagy, hős Aladár!”
1839. v. f.

S ha kedvez a sors, és Hadur akarja,
Maho!nap mind a vizig szárazon
Avar világ lesz és csak egy haza.

2ik apród.

De az csodálatos, hogy Aladár
Soh sem nevet, nem, még nem is mosolyg.
Láttad nevetni őt? — te sem? —

1ső apród.

S tudod;

Mért nem mosolyg?

2ik apród.

No, mert jó kedve nincs.

1ső apród.

De miért nincs kedve? — itt a bökkenő!

2ik apród.

Mért? mert kevés a földkerék neki.
Egyik zsebébe a holdat, s napot,
Másikba a sok apró csillagot
Kivánná dugni.

1ső apród.

Oh, te kotynyeles!

Oh, fogd be szádat! Nincs jó kedve, mert...
Azt ő, s csak én tudom.

3ik apród.

Mondd meg nekünk.

1ső apród.

De senkinek sem mondjátok ki?

2ik s 3ik apród.

Nem! nem!

1ső apród.

Tehát... azt nem szabad megmondanom.

2ik apród.

Csitt! a kán!

Második jelenet.*Előbbiek. Aladár. Vezérek.*

Aladár.

Fel, vezérek, indulunk.

A longobárd nem bátor síkra szállni,
Félszékben lepjük meg, s romok közé
Temetjük a gyávat. Két hold alatt
Egész Olaszhont meghódoltatom.

Isó apród.

S mikor dugod hüvelybe kardodat?

Aladár.

Midőn enyém lesz a föld.

Isó apród.

És ha nincs

A földön ő, a mennyet ostromoljuk?

Aladár.

Kicsoda?

Isó apród.

Kegyelmed csakskává teszen.

Aladár.

Csak szemtelen ne légy. Tehát ki az,
Kéért a mennyet ostromoljuk?

Isó apród.

Oh, kán,

Itt a világon a legszebb virág,
Az égben, angyaloknak angyala.
S én azt hiszem —

Aladár.

Mit, gyermek?

Isó apród.

Azt hiszem,

Ha e virágszált itt győzelmeid
Koszorujába fonhatod, menyegzőt
Ülsz, és lemondasz a harcról, olaj-
Ágát bevén kezedbe kard helyett.

Aladár.

S ki e virágszál?

Isó apród.

Tudja azt kis újad.

Aladár.

Fiu!

Isó apród.

Vagy is kis újad gyűrűje.

Aladár (a nyílásra mutat.)

Kün a szabadban gondold meg, mi jobb:
Titoktartás, vagy kegyvesztés. Mehetsz.

Isó apród (megy, de visszatér.)

Uram, vesztsem bár kegyelmedet,
Egy jó tanács nélkül nem távozem.
Ha én helyedben volnék, jó uram,
Egész világon hirdetném, hogy a ki
Szerelmesem hollétét fölfedi —

Aladár.

Őszinte gyermek, nem haraghatom rád;
De szép tanácsod nem használható.

Ma éjkor nézz a csillagok közé,
S jelelj ki egyet, a legfényesebbet —
Isó apród.

Értem, vezér, a csillag a leány.

Aladár.

S ha holnap éjjel többé csillagod
Nem volna régi helyén, s szólj, hogyan
Fognád hirdetni? hol fognád keresni.

Isó apród.

Hát... elveszett a hajnal csillaga,
Teszem.

Aladár.

De nincs a csillagnak neve.

Isó apród.

Ugy csillagázd be a nagy kék eget.

Aladár.

Helyes, fiu! És én bányász leszek,
És addig árok, míg gyémántomat
Megleltem. Mäskint nem tudom nevezni,
De milliók közt is megismerem.
Mátkám a gyémánt, s nincs más neve.

Harmadik jelenet.*Előbbiek. Abdul és fia. Hadnagy.*

Hadnagy.

Uram, vezér, a portyázó csapat
E sárga bőrű rémet fogta el.

Aladár.

Ki vagy?

Abdul.

Abdul, arab jós.

Aladár.

Hallám híredet.

Te vagy, kiről beszélgetik, hogy az
Öröklét tengerét meritgeted
Koponyáddal?

Abdul.

A hir mind való felőlem,

Vezér; az öröklét végtelen határ,
Mellyből magának, mint hernyó gubót,
Az ész koporsót sző temetkezésül;
De átváltozva pillangó gyanánt
Keresztül rágja, s hozzá égbé száll.
A földieknek óriás nap az,
S csak fenrepülő sas nézhet belé?

Aladár.

S e fenrepülő sas te vagy?

Abdul.

Igen!

Aladár.

S te olvasod a csillagzatok közül
Népek s királyok sorsát?

Abdul.

Én, uram;

Mert látom a menny titkát s hallgatom
Az alvilágnak rémletes zaját.

Aladár.

Elméd a multnak sirja, s a jövő
Bölcsője?

Abdul.

A mult és jövő jelenkorom.

Aladár.

S szívükbe látsz az embereknek.

Abdul.

Szemökbe nézek, és szívökbe látok;
Mert a szem a szív tükre.

Aladár.

Szólj, való é

Mind az, mit a kábák hisznek felőled?

Abdul.

Való.

Aladár.

S én azt mondom, hazug, csaló vagy!

Abdul.

Azt csak te mondd, mert rabod vagyok.

Aladár.

Igaz, hogy voltak hősök, kik remegtek
Varázsvessződ előtt, mint gyermekek?

Abdul.

Igaz.

Aladár.

S most függni fogsz, ha több akarsz,
Mint ember lenni.

Abdul.

Az vagyok, minek tart

A nép.

Aladár.

Kötélre, csábító veled!
Kacagjanak le rád a csillagok,
Mellyek hazudtak, s mellyekből hazudtál.

Abdul (megrettenve.)

Ember vagyok, nem több; bölcs, nem kevesb.

Aladár.

Csaló, te egy vagy a sok gaz közül,
Ki ködpalástba burkoltan, sötét
Szókat morogsz, és félisten gyanánt
Pöffeszkedel. Te vagy, ki a fogalmat
Előítélet, álhit, babona
S kísértet által, megfertőzteted,
Elundokítod. Bűnödért remegnek,
Csodálnak, és fizetnek a buták;
Pedig keresztes pókhoz vagy hasonló,
Melly a legyekre hálóit szövö,
Hogy kötve tartsa, s véreket kiszíja;
Méltatlanabb, hogy eltapossilak.

Abdul.

A porba sujtál, a férgék közé;
Mentségem egy sincs, vádat mind igaz:
De a lerántott álarcot viselnem
Az emberek közt, szükséges gonosz.
Ábrándozásra hajlandó az ember,
Magának alkot álomképeket,
Bálványt farag belőlük, és imádj;

Magának költ csodát, agyrémekeket,
S mély tisztelettel féli, rettegi;
S az észnek e rut fattyait,
Rutabb alakban, s növe szüntelen,
Örökli nemzedéktől nemzedék.
Igy lön az ember ébren álmodó;
Ébredni nem tud, és nem is akar.
Én nem szakasztom félben álmait;
Mert ugy varázsló vesszőm törne meg,
Mellyel fölötte most uralkodom;
De bátran mondom: a bűn ostora,
S a remény ótalma voltam ekkorig;
S csak a rosz átkoz, a jó tisztel és áld.

Aladár.

Tisztátlan kutból nem jó tiszta viz. —
És most leszállván a ködből, felelj, kém:
Ki küldte táboromba kémleni?

Abdul.

Kém nem vagyok, Gisulf hivat magához,
Utamban fogtak el vitézeid.

Aladár.

Gisulf? miért hi?

Abdul.

Tán megint gyanakszik
Nejére, s meg kell nyugtatnom.

Aladár.

Okot gyanúra nője?

Abdul.

Oh, soha!

E nő, nemének tükre, büszkesége;
Szépsége bájló, és csodálatos,
Szépsége még sem minden érdeme,
Mert ő erényes, ajtatos, szelid,
És bár szegény szüléktől származott,
Fejdelmileg nagy.

Aladár.

Hogy? szegény szüléktől?

Ki volt az atyja?

Abdul.

Egy szegény vitéz.

Aladár.

Honnan?

Abdul.

Hazája elpusztult, szülötte
Földét egészen más nép lakja most.

Aladár.

Ha ő az! — Hány év óta nő?

Abdul.

Öt éve.

Aladár.

Neve.

Abdul.

Romilda.

Aladár.

Még a név is egy.
Abdul, tiéd e gyermek?

Abdul.
Az, vezér.
Aladár.

Gisulf nejevel fogsz é szólni?

Abdul.

Fogok.

Aladár.

Követ léssz a nőhez. Fiad
Itt táboromban zálogul marad.
Jó és igaz hírért kérj aranyat,
Mennyit fiad nyom.

Abdul.

S mit kell szólanom?

Aladár.

De válaszát, ma még, a harc előtt
Kell tudnom. Érted é: a harc előtt.

Abdul.

Rajtam nem múlik; gyors és hű leszek.

Aladár.

De hogy ki küld, ne merd megmondani.

Abdul.

Szavad szent.

Aladár.

Arról zálogod kezés.

Abdul.

Mi lesz követségem?

Aladár.

Fogd e gyűrűt,

Mutasd a nőnek, vajjon ismeri é?

Abdul.

S mit szóljak?

Aladár.

Semmit: hozd meg válaszát.

Aztán beszélünk róla. Menj, siess.

Abdul (el.)

Aladár (az 1ső apródhoz.)

Fiú, a csillag újra kezd ragyogni,
Ha biztató sugára nem csaló:
Csatára hívom a hős longobárdot;
De a mezőrül, esküszöm Hadurra,
Kettőnk közül csak egyik távozik.
S ha e reménycsillag is eltűnik:
Tovább hódítom a tágas világot,
Mig feltalálom éltem angyalát,
S koszorúimat fejére fonhatom. —
Most fel, vezérek, rendezzünk csatát.
(Mindnyájan el.)

Változás.

(Szoba.)

Negyedik jelenet.

Gisulf. Rubáld.

Gisulf.

Nem, istenemre, nem várok tovább,
Ne tartson gyáva nőnek ellenem;
Ne vélje, hogy bagoly gyanánt odúba

Kivánok bujni, s félek fegyverétől.
Mint sas csapok rá, támadó csatában.

Rubáld.

Bátyám, az ellen ötször népesebb.

Gisulf.

Százszorta bár! oroszántól szalad
Egész sereg vad.

Rubáld.

Várd szomszédidat.

Gisulf.

Vártam, hiában, ök még alszanak;
Majd felriasztja a harsány avar kurt;
Én kértem őket; ez majd kényszeríti.
De miért is oltná a kezdő tüzet,
Még csak fejem fölött ég!

Rubáld.

Drága bátyám,
Te ingerült vagy... Harcosink ohajtnám
Igy látni, s téged, a sereg vezérét,
Nyugottnak, és hideg megfontolónak.

Gisulf.

Ki volna mindig nyugott? Az legyen,
Midőn kapumra ellen mennydörög,
Midőn szomszédim frigytorók, midőn
Hazámban... Ördög, gondolatja is
Felháborítja véremet!

Rubáld.

Te győzes;

Mindig szerencse volt társad. Ne csüggedj.

Gisulf.

Az is hol késik? már rég itt lehetne.

Rubáld.

Kicsoda?

Gisulf.

Ne kérdezz, készüljön hadam.

Ki kell a bennem ordító vihart
Öntnöm, különben keblem szétveti.
Készüljön a had, menj!

Rubáld.

Itt jó Romilda;

Őt tán barátibb arccal fogadod.

Gisulf.

Öcsém, bocssás meg, ládd, nem jól vagyok.
Menj harcosimhoz.

Rubáld (félre.)

Bár tudnám, miért

Illy ingerült? (El.)

Ötödik jelenet.

Romilda (jó). Gisulf.

Gisulf.

Romilda, mért jövé?

Romilda.

Bucsuzni férjem, mert te távozol.

Gisulf.

Nem mondtam é, hogy termedben maradj?

Romilda.

Igen, s ott vártalak mind ekkorig
A búcsucsókra.

Gisulf.

Ugy emlékezem,
Azt mondtam, hogy szobádban várj reám.

Romilda.

Igen, de nem jövél. Vagy honn maradsz?
De ugy miért vagy fölfegyverkezve?

Gisulf.

Távozz!

Ne ingerelj, menj, mondom!

Romilda.

Ingerellek?

Máskor vadászni mentél bár, magad
Jövél szobámba, kebledhez szorítál,
És gyermekinket csókkal halmozád;
És most veszélyes harcba induló,
Hol nem futamló szarvast üldözesz,
Hanem vad ellenekkel, lándzsaeerdő,
S nyílzápor közt élet halálra visz,
Egy búcsucsókot sem kapnak kedvesid,
Melly csillapitná aggodalmukat?
Szólj, vétkezém? vagy megbántottalak?
Érdemlek é oh illy elmellőzést?

Gisulf.

Menj, s várj szobádban a válaszra, menj!

Romilda.

Vagy új gyanud van? Oh! hagyj fel velem,
Belőle eddig én csak bánatot,
S te minden ok nélkül kételkedő,
Csak szegényülést, s ónvádat nyerél.

Gisulf.

Te eddig jó valál.

Romilda.

Változtam é?

Gisulf.

Eddig hü is valál.

Romilda.

Már nem vagyok?

Gisulf.

Imádd az istent, hogy hüflen ne légy.

Romilda.

Igen, hogy békén tűrnöm sorsomat
Malasztot adjon. Oh, ne véld, Gisulf,
Hogy újra mentsem szívem tisztaságát;
Panasz nem hajt meg bűnös kételkedőt,
És ok nem győz meg oktalan gyanut.
Látnál szívembe, szánnál gyötreni.

Gisulf.

Oh, hány bűnös szólt így! menj, menj szememből.

Romilda.

Magad tudod, szegény leány valék,
S felszálnom e fő polera, szárnyakat
Nem nagyravágyás, nem szerelem adott,
Mint ölyv ragadtál körmeid közé,
S mint martalékkal szálltál fel velem;

Én megtagadtam mégis enmagam,
Lelkem legszentebb érzeményihez
Fogtalak, nőd lettem, és anya.
Gyanúd elüzi újra nyugtomat;
Okold magad, ha ismét sirni látsz.

Gisulf.

Romilda, hogy ha most napfényre jő
Ártatlanságod, esküszöm, soha
Nem kétkedem; most kénytelen vagyok.
Menj, várd szobádban a békét s ha bűnös
Vólnál — mitől örizzen istenünk —
A hűtlenség érdemlett jutalmát.

Romilda (félre.)

Ha ezt előre látod, oh atyám,
Nem kényszerítesz áldozat gyanánt
E fényes polera. Béke hamvaiddal. (El.)

Gisulf (egyedül.)

Oh, szív, ki ennek átkozott oka!
A föld méhében volna rejtve bár,
Kitépem, s nőnek minden könnyeit
Izzó betűkkel égetem reá! —
Ha nőm is vétkes — meghal —!

Hatodik jelenet.

Gisulf. Abdul.

Abdul.

Fejdelem!

Gisulf.

Ah, csakhogy itt vagy!

Abdul.

Hivatál, parancsolj.

Gisulf.

Abdul, Romildát, nőmet, ismered?

Abdul.

Áldás reá! ő szép és jó, uram.

Gisulf.

Bár volna hivebb, mint szép.

Abdul.

Uj gyanu?

Gisulf.

Nőmben gyakorta kétkedem, s okom
Nem volt; de most van, Abdul, s gyanum
Minél sötétebb, annál kinözőbb.

Abdul.

Üzd a gyanut, ne nyiss önkényt kaput
Ezen tolvajnak. Tolvaj a gyanu;
Hogy ellophassa szived nyugalmát,
Órét, bizalmadat, gyilkolja meg.
Szélsécsendben is viharzó tenger az,
S bolygó fény gyakran, melyet káröröm gyújt,
Hogy vést lehelő posványába csaljon.
Nődben gyanakszol, e hü szende nőben?
E tiszta napban.

Gisulf.

Tiszta? adja isten!

Abdul.

Felhő borítja a napot szemed
Elől, de nem szünt meg tündökleni.

Gisulf.

Ő is csak asszony! Én is azt hívém,
Érénye nap — nap foltokkal!

Abdul.

Mi történt?

Gisulf.

Abdul, te jós vagy; míg egyik szemed
A nagy jövőndő hajnalába néz,
A másik a múlt éjén nyugoszik.
Csillagzatombul most ne mondj jövőndőt,
A multakat mondd.

Abdul.

Kérdezz.

Gisulf.

Halld tehát:

Még harmad napja béke volt házamban,
S vadászatról jövek meg éjszaka.
Váramban minden alva már. Romilda
Hálótermébe vontak vágyaim,
És im az ajtó zárva volt. Kopogtat,
És a helyett, hogy ajtót nyitna nóm,
Belülről léptek hangzottak fülembé.
Előbb azt véltem, nóm közelg az ajtót
Megnyitni, s vártam — vártam, hasztalan.
Gyanú szorítá össze keblemet,
S elmeredten álltam, mint mennykőütött.
Eszméltém. Első gondom a latort
Elfogni volt. Az ajtót őrzetém,
S magam siettem a hálószobámba,
Hogy másik utját is bevágjam; onnan
Egy titkos ajtó nóm termébe visz.

Abdul.

És kit találtál?

Gisulf.

Senkit. Felkutattam

Minden zugot, de senkit nem találtam.
Azonban a nyílt ablak fölfedett
Mindent: kötélhágcsó függött belőle.
Karom feszülten tört rántott s az ágyhoz
Rohantam. Im csodámra nőmek arcát
Sápadt ijedség nem halványítá,
És nem vonaglott ajkán a halál:
Hajnal piroslott arcán, s ajkain
Édes mosolygás játszott. Bámulék,
Aztán szívére tettem jobbomat,
S érzém annak csöndes dobbanását,
Mélyen s nyugottan alva.

Abdul.

Uram,

Ártatlan ő! a léptek tolvaját
Valának.

Gisulf.

Meglehet, kívánom is.
De nem fanyalgok kétségek között,
Világ derüljön rájok, s a gyanú
Végső csiráját is ki kell szakasztanom.
Azt hittem én is, hogy tolvaj vala,
S e gondolatban szinte megnyugottam,
De bár tömérdek ékszer terhelé
Nóm asztalát, egy pénznyi sem hiányzott,
Pedig volt egy pár perce rablani.

Abdul.

A félelem feledteté vele.

Gisulf.

Uj s nagy gyanú üté fel rémfejét,
És marcangolja most is lelkeket;
Mert, hát ha még korán kopogtaték
A bünösökre nézve, s a lator
Előbb futott, mintsem felkölteté
A nőt, ki tán feledte, hogy jövőnd.

Abdul.

Váró szerelmes el nem alhatik.

Gisulf.

Nem nyugtat ez meg, Abdul, semmi szó.
Világosan kell tudnom: hü é nóm,
Hogy rá építsem boldogságomat?
Ki tört be nómhez? tudnom kell nevét,
Hogy felszakasszam a titkot szívéből:
Vajjon Romilda kincsét szomjazá,
Vagy már ürité a kelyhet — pokol!
Mellyet férj szája érinthet csupán.

Abdul.

A csillagokba néz a sas szeme;
S látja a föld csuszó férgeit.

Gisulf.

Abdul, vigyázz, fontold meg, mit beszélsz,
Koronám veszett el egykor, jós barátom,
S te megnevezted három tolvaját:
S most éltem koronája tolvaját,
Ne tudnád? Egykor összeesküvést
Koholtak ellenem: s te fölfedezted
A cimborákat, és most életemnél
Drágább becsületemnek gyilkosát
Ne tudnád? Abdul tudja, tán makaes,
Tán a bünösnek pártfogója vagy;
Némelly előbb ejtett szavad gyanus.

Abdul.

Engedj időt, a míg előlédzem
Az ég s pokolnak szörnyü lelkeit.

Gisulf.

Jufalmadat nem kell említenem,
Nagylelkűségem régtől ismered;
De a szilárd hajthatlan férfit is:
Nevét kívánom, jós, vagy e fejet. —
Néhány perc mulva válaszért jövök. (El.)

Abdul (egyedül.)

Ártatlant kell feláldoznom, kiből
A kinpad tolvaját, vagy latort faragjon.
De kit? — — — —

Hetedik jelenet.

Rubáld (jó, az ajtókat bezárja.) Abdul.

Abdul.

Rubáld? — az ajtókat bezárja.

Rubáld.

Jó angyalom vezérlett most ide,
Kétségbesőnek vég gyámom te vagy.

Abdul.

Miért csukád az ajtót ránk, uram?

Rubáld.

Bár a falak se hallanák szavam.

Abdul.

Szólj.

Rubáld.

Nézd e halálszint feldult arcomon,
 Ez odvasuló megtört szemeket,
 S ez összeaszott, roskadt kór termetet,
 Az egykor hős Rubáld csontváza ez,
 Oh, szánakozzál rajtam!

Abdul.

Tán beteg vagy?

Rubáld (szívére mutat.)

Innen fakad a méreg, és eláradt
 Minden tagomra sorvasztó dühe;
 Lerágtá ifjuságom díszeit,
 S előrölé erőmet, kedvemet.

Abdul.

Szeretsz, s reményed nincs. Szólj, eltaláltam?

Rubáld.

Igen, szerelmes, őrzöngő vagyok,
 És van reményem, borzasztó reményem.
 Oh, Abdul, egykor minden érzetem
 Testvéri szeretetben egyesült.
 Alig hagyám el a böcsőt, szüléim
 Már sirba szálltak. Két fényes koporsót
 Láttam vitetni a sirboltba le,
 S nem sirtam, oh, pedig szüléimé volt —
 Mert cifra bábót adtak játszanom.
 Későbbben egy más élénkebb fiu
 Szegőde hozzám játszó társamul,
 S többé nem váltunk egymástól soha.
 Első szavunkat egymásnak dadogtuk;
 Ő csak velem volt vig, s én nélküle
 Bús voltam. Arnyam volt ő, s én világa.
 Szerettük egymást, boldogok valánk.
 E kis barát, bátyám, Gisulf vala.
 Ifjak levének. Ő, mint idősb, atyám
 Trónjára üt, s én a fényt tőle nem
 Irigylém, sőt most már tisztelém is,
 Mert honom is boldog lön általa.
 Abdul, szerettem őt, mint gyermeket,
 Buzgón szeretve tisztelém az ifjat:
 S oh, most gyulölnöm kell a férfit.

Abdul.

Gyulölnöd? változott ő?

Rubáld.

Oh, nem, Abdul!

De megirigylé a gonosz frigyünket,
 Egy angyalt küldött és én gonosz levék.

Abdul.

Bátyád nejét, Romildát —?

Rubáld.

Szeretem!

E szót először mondom most, s vele,
 Mi évek óta dulja szívemet.

Szeretem, imádom, s birnom kell Romildát!
 E tiszta érzet, melyet angyalok sem
 Pirulának keblökben hordani,
 Bennem csatázva a testvéreivel,
 Irtóztató!

Abdul (félre.)

Hálóban a bünös! — (Rubáldhoz.)

Mind ezt megsugták régen lelkeim.
 Bódult, te a mult éjek egyikén
 Romilda hálótermében valál.

Rubáld.

Abdul, ha szólsz, elvesztem! De nem,
 Te el nem árulsz. Sőt most kétszeres
 Hozzád bizalmam; mert tapasztalom,
 Elötted semmi nem lehet titok.

Abdul.

Megfontolád e vakmerő bünöd
 Következésit?

Rubáld.

Fontol a szerelmes?

Oh, fontol é az örült? a kísértet
 Nagy volt, nem tudtam ellenállani.
 De alig valék ott, futnom kellett.
 Bátyám felőle semmit nem gyanit.
 És a kötélhágcsót reggel leoldám.

Abdul.

Mi biztatott e tettre.

Rubáld.

A remény!

A nő erényes, látszólag nyugott,
 Nem ül szemében köny, de béke sincs
 Szívében: ő nem boldog, nem szerencsés.
 Szülék parancsa, és nem szerelem
 Csatlá Gisulfhoz; s e mindig gyanust,
 Bár nem mutatja, lelkéből utálja.
 Hüséje és erénye csak szokás,
 Kastromnevelte mulékony virág,
 Mellynek szerelmem lánglehellete
 Hamar lefujja szép aranyporát.
 Ha látni fogja vézró szívemet,
 Feledve férjét, megszán és szeret.
 Oh, én reménylem őt birhatni egykor,
 S reményem szörnyü. Máshoz a remény
 Tavasz lepkéjekint szállong alá,
 Hozzá halálmadar gyanánt köszönt be;
 S majd mint az éden csábító kigyója,
 Majd mint az éjnek szörny kísértete
 Egy sir felé int — e sir a Gisulfé!

Abdul.

Mit hallok? Bátyád életére törsz?

Rubáld.

Abdul, te ments meg e rémek közül,
 Te bünfertőbe süllyednem ne hagyj;
 Mert rémitő kép villan lelkemen
 Keresztül; Abdul, bátyámnak halála!

Abdul.

Mit kívánsz tőlem? Méregkeverő,
 Orgyilkos Abdul nem lesz. Titkaim
 Égből meritvék, emberek javára.

Rubáld.

Sokat beszélnek búbajos hatalmad,
Sokat betellett jóslatid fölől,
Átlátsz a múlt és jövő sötét
Leplén. Tudod, mellyik csillag mikor
Tünik le a mennyboltjáról, tudod,
Mi — Ah, velóm ég, örjögő vagyok, —
Abdul, mi van megírva ott fölöttünk:
Én é, vagy bátyám száll előbb atyáink
Sirjába? Szólj, lehet bírnom nejét,
A nélkül, hogy testvérgyilkos legyek?
Ha ő előbb hal, mint én, ám maradjon
Nejével boldog végső napjaig;
De hogy ha én halnék előbb; e tör
Kondítja meg Gisulf halálharangját,
S ezen haranggal esküvőre hívom
A longobárd hazát. Jósold tehát:
Közülünk sirba mellyik száll előbb?

Abdul.

A válaszért jőj holnap, hogy ha élsz.

Rubáld.

Mért nem ma? most kell tudnom jóslatod;
Ha esnie kell, ma halljon meg! Te hallgatsz,
Igy nem vagy ihletett jós, ámitó;
S én megtagadtak a világ előtt.

Abdul.

Némulj el hitvány káromló! Nehány
Perc mulva halod szörnyű sorsodat,
S kétségbeesve, meghalsz jóslatomra! (Félre.)
Egyik fejem, másik becsületem
Után terjeszti karját; várjatok,
A' jós boszúját állja rajtatok.

Rubáld.

A választ!

Abdul.

Tüstént hallok.
(Az oldalajtót megnyitja.)
Fejdelem!

Nyolcadik jelenet.

Gisulf. Kiséret. Előbbiek.

Rubáld.

Hah, mit jelent ez?

Gisulf.

A bünös nevét!

Abdul.

A bünös tegnap nőd termébe tört,
S ma életedre tör.

Gisulf.

Nevét.

Abdul.

Rubáld.

Gisulf.

Testvérem?

Abdul.

Ö.

Gisulf.

Testvérem? Ó nem az; korcs
Fattyú, anyámnak büné a cudar.
De törvényt tartok a bünös fölött,
Kitépek a földből e bünnövényt,
Miként gyököstül feltépek szivemből.
Tengerbe szórom teste rongyait,
Hogy hamvait se zárja földi sir,
Miként szivemben már árnyéka sincs.
Bakók, cselédek, hurcoljátok el!

Második felvonás.

(Romilda hálóterme.)

Első jelenet.

Romilda, s két gyermeke. Klotilde.

Klotilde.

Kérlek, miért sírsz?

Romilda.

Árva gyermekim!

Klotilde.

Miért árvák?

Romilda.

Árvák, sőt árvábbak ők,
Mint a valódi árva. Oh, Klotilde,
Kinek szüléi sirban nyugszanak,
Az gyámtalan csak, és szükölködő;
De kit szüléi béke s szerelem
Nélkül nevelnek, egymásközt viszályban,
Nem csak szükölködő, az elfajul,
S örök botrányok közt elkorcsosul.

Klotilde.

Te megóvod őket attól.

Romilda.

Oh, igen;

A szeretet legdusabb hő kútfejéhez,
Anyai szivemhez, zárom gyermekim,
Istent, szüléket, és egymást szeretni,
S a rényt követni, buzgón oktatom;
De megfoganzik é a jó, szivökben,
Ha gúnyszavakkal, villogó szemekkel
Letépi őket keblemről Gisulf?
Miként tisztelje a gyermek szüléit,
Ha a szülék egymást nem tisztelik?
Miként szeressék a testvérek egymást?
Ha a szüléktől a viszály, s gyulólság
Példáját látják? Oh, Klotilde, inkább
Lennének árvák, mint botrány tanúi.

Klotilde.

Még minden jóra forduland, s közéték
Engesztelést hoz a bék anygala.

Romilda.

Számüzte azt a kétség ördöge.
Gisulf nem bizik bennem; azt hiszi,
Kit kénytelenség vas bilincse köt
Férjéhez, az hozzá hü sem lehet;

Nem tudja ő, hogy nem szeretve is
Van tiszta szív, van rény, és női hűség,
Öröm, remény, s boldogság nélkül is.

Második Jelenet.

Előbbie k. Abdul.

Abdul.

Üdvözlek!

Romilda.

Abdul!

Abdul.

Férfjédtől jövök;

Klotilde távozz.

Klotilde (el.)

Romilda (félre.)

Mást küld. Rettegek! —

Mit kíván férjem?

Abdul.

Ő ismét gyanakszik.

Romilda.

Ok nélkül.

Abdul.

Bizzál bennem; én a jó

Ügy pártfogója, s a bűn ostora

Vagyok.

Romilda.

Te benned bizom egyedül,

Te benned, Abdul; már többször hozál

Házunkba nyugtot, most sem hagysz el ugy é?

Abdul.

Nyugott lehetsz; az-ártatlan ne féljen.

Romilda.

De a gyanúnak mérges gyilka ellen
Az ártatlanság is csak gyöngé paizs,
Vakon repül az, mint a' céltalan nyíl,
S döfése titkos, mint orgyilkosé.

Abdul.

Gyanúja most nem volt méltatlan.

Romilda.

Abdul!

Abdul.

Te ártatlan vagy, s én már megszakasztám

A büntitoknak rejtélyes palástját.

Romilda.

Tedd azt; leginkább gyermekim nevében
Könyörgök. Irtsd ki lelkéből utolsó
Árnyát is a méltatlan kétkedésnek,
És biztosítsd szent hűségem felől.
Im gyermekimnek, e két kis növénynek,
Kell éltető nedv, és kell érlelő nap;
Gisulf erőt önt, és hős lelket beléjük,
Én azt nemessé, nagygyá érlelem;
Félénk pulyák lennének nélküle,
S szilaj vadak lennének nélkülem,
Csak összeforrvá hős erő s szelidség,
Nevelhetnek belőlük hősöket:
Azért ne engedj meghasonlanunk.

Abdul.

Fejdelmi asszony, bizzál istenedben,
Fejed fölé bus fellegek borulnak,
De a villámok nem téged találnak,
S dicsőbb fény közt derül ki rád az ég.

Romilda.

Szólj, mit jelentenek e titkos szavak?

Abdul.

Vedd e gyűrűt.

Romilda.

E gyűrűt?

Abdul.

Ismered?

Romilda.

Abdul, varázslat ez?

Abdul.

Nem ismered?

Romilda.

Abdul, való, vagy álom ez?

Abdul.

Valóság!

Romilda.

Egykor sajátom volt. Titkos jegyek
Metszvék belé.

Abdul.

Nézd meg jól.

Romilda.

Ah — az — az

Az én gyűrűm.

Abdul.

A köd végkép eloszlott. —

Az, fejdelemnő, melyet egy vitéznek
Jegyül adál több esztendő előtt.

Romilda.

Jegyül, és hálaemlékül adám.
Ő éltem óvta, s annál is becsesbet,
Ártatlanságom tiszta liljomát.
Gyermek koromban egy jós vándorolt
Hazánkban, tőlem tikkadtan vizet kért,
És tiszta szívből szolgálék neki.
Ő jó izút ivott, aztán fogá
Kezem, s újamba e gyűrűt voná,
Megáldva, homlokom megcsókolá
S így szólt: „Leányom, a ki e gyűrűt
Hordozza úján, annak élte ment
Minden veszélytől.“ S úgy volt, engem is
Megörze egykor. S én, mit adhaték mást
Mentőmnek, mint az életet magát?

Abdul.

Azóta láttad é védelmeződet?

Romilda.

Ah, kell é látnom? emlékemben él;
Örökké látom, lelkemben lebeg
Égből leszállott őrző angyalom;
Mert ő halandó nem volt, fény sugárzott
Körülte, mint szent, mint angyal körül,
A csillagokból látszott tűnni le,
S megmentve engem, ismét visszazállni.

Ő a menyekzöt nem jött el megülni;
Nem, mert szellem volt, s égnek jegye el.
Atyám paranesa máshoz jegye el,
De a mennyekben fenn övé leszek.

Abdul.

Szereted é?

Romilda.

Abdul, ez nem szerelem,
E tiszta lángnak hála a neve,
Ezt csak teremtem, s közte osztom el.
Sokat szeret, s félt a szegény kebel:
Ő csak hálámát bírja, mely szívemben
Jobb lét reménye, s buzgó ajkimon
Imádkozás.

Abdul.

Kivánod látni őt?

Romilda.

Kivánom é? Oh, többször sugja szívem,
Hogy látom egykor, s térdét átölelve,
Hálámát egyszer még elmondhatom...
De Abdul — oh, szólj — hogy jut e gyűrű
Kezedbe? — oh, nem, mind ezt álmodom —
Te jós — az élő istenségre, szólj,
Mit higyjek rólad, mit mentem felől?

Abdul.

Ő él, hatalmas és bátor vezér,
E gyűrű életével egy becsu, —
S téged szeret... többet nem mondhatok.

Romilda.

Ő él, hatalmas, és bátor vezér,
Nem földfeletti? — Ah, de látom őt!
Mégis, hitemtől válnom olly nehéz!

Abdul.

Fejdelmi nő, add vissza e gyűrűt,
Ezen talizmán karjaidba hozza
Mátkádat.

Romilda.

Mátkámat? Nem, Abdul, oh, nem!

Én nő vagyok: barátom, angyalom
Lesz ő. Szeretnem őt már nem szabad;
De ég után imádni nem tilos.

Abdul (félre.)

Elszőrom a sors kétes magvait,
S megtermik a virágzó életet,
Megtermik a halálnak konkolyát. —
Romilda, küldöm békült férjedet. (El.)

Romilda.

Eddig varázs, és álompép gyanánt
Szenderge bennem hős védelmezőm;
Vonási most lángolni kezdenek. —
De hát mi ad más röptet érzetimnek?
Egy más világ nyílt meg képzetemben:
Mi boldog volnék! ő mátkám vala,
Ő nem feledt el, nem volt tünemény,
Szeret, s gyűrűm éltevel egy becsü!...
Oh, vissza ezzel a szív éjjelébe!
Illyest ohajtnom nem jó, nem szabad.
Maradjon ő csak őrangyalom:
És én maradjak hü nő, s jó anya!

Harmadik jelenet.

Klotilde. Romilda.

Klotilde.

Fejdelmi asszony, bátorkodjam é?

Romilda.

Reszketsz? Mi történt? Szólj hamar!

Klotilde.

Illy állapotban még nem volt soha
A fejdelem, vést sejték.

Romilda.

Véset? miért?

Hol van Gisulf?

Klotilde.

A várnagyot kiáltá,
S parancsolá, hogy a vár udvarán
Rakassa össze a vesztőpadot.

Romilda.

Nagy isten! — ő jó! — arcán nyugalom. —

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Gisulf.

Gisulf.

Romilda, béke! — Klotilde távozz.

Klotilde (el.)

Gisulf.

Te büntelen vagy, s én pirúlok ismét,
Hogy kétkedém szent rényedben. Boesáss meg!
Gyanúmon a vad féltés lángola,
S azt hő szerelmem gyúlasztotta meg;
És így gyanum, ha vétek, fél erény volt.
De im e drága perctől szent erényed
Koronája tiszta bizalmam legyen;
S míg visszatérek, hordja angyali
Fejed hatalmam tündöklő jelét.
(Homlokát megcsókolja, s koronáját fejére teszi.)

Romilda.

Elhagysz?

Gisulf.

Alant vár sergem, egy avar
Csapat rohant be országom szívébe,
E pusztító hadat kell visszavernem,
Mig győzők —

Romilda.

Oh, te győzni fogsz, ügyed
Igaz, s az ég pártolni fogja azt.
S Gisulf mikor szállt harcra, hogy borostyán
Ne övezte volna homlokát?

Gisulf.

Soha!

Gisulf csak győzni, vagy meghalni tud. —
Mig győzők, itthon érted s magamért
Állok boszut!

Romilda.

Kin? érttem? Hisz engem

Nem bánta senki.

Gisulf.

Oh, igen, Rubáld.

Romilda.

Testvéred?

Gisulf.

Az volt. Ő a szemtelen...

De mért is említém utált nevét.

Romilda.

Mit véte?

Gisulf.

Kedves nóm, ne szólj felőle;

Titok maradjon bűne, és vigye

Magával kárhozatba.

Romilda.

Ő öcséd!

Gisulf.

Ne kérj, Romilda, e hátatlanért;

Rá nézve vérpad is megtisztelés.

Ötödik jelenet.

Előbbie k. Vindolo. Harcosok.

Vindolo.

Uram ne késsél, a veszély közelg,

A vártoronybul mármár látható

Az ellen fegyverének csillogása.

Gisulf.

Isten veled tehát nóm. Győzelmért

Imádd az istent. Gyermeğim (felüli), Romilda,

Vigasztaljon e két angyal, míg viszont látsz.

Romilda.

Gisulf, kivívott győzedelmeid

Emléke bátorságot önt belém.

Gisulf.

Igy, így szeretlek! én hűségemben

Bizom, s te bizzál bátor bajnokodban.

Romilda.

Csak arra kérlek, öntsd ki ellenedre

Boszúdat, mellyet a testvér iránt

Táplálsz.

Gisulf.

Romilda, mondd, mért adsz epét

A búcsúcsókhoz? Oh, vagy a bűnöst

Pártolva, mért adsz új okot gyanura... Nem!

Már nem gyanakszom; női gyöngeség,

S jó szív sugalta e védelmezést. —

Romilda, várd el a győzelmi hírt,

S a hír után karodba férjedet.

Csatára! (El a bajnokokkal.)

Romilda.

Szerencse s győzelem veled!

Szánom, magát kinozza. A gyanu

Kigyója nincs kiölve keblében,

Csak elringatva nyugszik egy időre.

De mit is monda Ábdul: „Volt oka

Most a gyanúra“ és Rubáld miatt?

Emlékezem, többször vigasztalám

E titkos bűtől hervadó rokont.

Rubáldtól féltett volna? — Fájdalom,

Hogy a gyanú még a szánásban is

Bűnt lát. Tagadd meg hát magad, szegény szív,

Zárulj magadba, és tőrj jutalom

S jobb sors reménye nélkül végedig.

Némább leszek még, s ugy elzárulok,

Hogy a gyanunak árnya sem követ.

Tinektek élek, gyermeğim, csupán,

Keblemhez zárlak, s játszó társotok

Leszek. Gisulf jól mondá, egyedül ők

Vigasztalóim. — Mindenről lemondjak?

Ah, nem lehet! látnom kell védedet,

Még egyszer látnom életemben őt!

Ah, nem jövend ő, mint egy szenvedő

Szememre hányni, hogy hűtlen levék,

Hogy általam boldogtalan leve:

Derült mosolygó arecal jövend ő,

S vidám szavakkal fog köszönteni,

Miként atyámat üdvözlé, midőn,

Megmentve engem, átadott neki;

Felém nyújtandja megmentő kezét

S én rá sirom bűm minden könnyeit:

Azontul, mint a sir, nyugott leszek,

Kívánatom csak a halál nyugalma

És gyermeğimnek boldogsága lesz.

Hatodik jelenet.

Előbbie k. Várnagy.

Várnagy.

Fejdelmi asszony, nagy veszély!

Romilda.

Mi történt?

Várnagy.

Rubáldot épen most hozzák tömlőcéből.

Romilda.

Rubáld fogoly? milly szegény! életét

Nem félttem; bátyja megbocsát neki,

A győzelemnek első örömben.

Várnagy.

Késő lesz akkor, mert urunk keményen

Parancsolá, hogy visszatértekor

Már a bakó el is temesse őt.

Romilda.

Irtóztató! — De ezt meggátolom,

Oh, ég, mi szörnyű a vad indulat,

Mi szörnyű a boszúnak rombolása:

Testvér akarja testvérét megölni.

Várnagy.

Bűnét nem tudjuk.

Romilda.

És ha bűnös is,

Testvér ne ölje testvérét soha.

S ha majd boszúja csillapulni fog,

Keservesen megbánja s megsírta

Az indulatnak első lobbanását.

Várnagy.

Te most parancsolsz, elhalaszthatod.

Romilda.

Vidd vissza tömlőcébe. Férjemet
Megengesztelni nem leend nehéz.
Szerette tiszta szívből mindig öcsését.

Várnagy.

Parancsod áldott szíved új tanúja. (El.)

Romilda.

Nekem bocsánát, öcsésének halál —
Ez alatt kigyó van, melly rejtejt odúból
Házunkra fujja a romlás kövét.
De hátha tettem új gyanút okoz?
Jaj, hogy remegve kell jót tennem is.

Hetedik jelenet.

Romilda. Rubáld.

Rubáld (térdre omlik.)

Te szánsz, Romilda, s halni nem hagyál,
Akarod, hogy éljek, oh, eddig nem éltem,
Halott valék, most kezdek élni csak,
Oh, mert te szántál, s éltet adsz nekem!

Romilda.

Mert ártatlannak hiszlek.

Rubáld.

Ó a bünös,
És hála égnek, hogy nem én, hanem
Ó tépte össze a testvéri láncot!

Romilda.

Reménylem e lánc újra összeforr,
S kezét nyújtandja békeül neked!

Rubáld.

Én eltaszítom azt, mint ellenét;
Gyalázatomból csak vére mossa le.
Szabad vagyok, feloldá jobbmot,
S mint ellenemnek ártanom szabad.

Romilda.

Boldogtalan, szólj, mit forralsz?

Rubáld.

Boszut!

Oh, rég dühöng e tüztenger szívémben,
És ó halálos tört döfött belé;
De jaj fejére, mert e sebnnyílason
Ömlik reá boszumnak tengere,
Melly meggyilkolja, s megfojtja őt.
Még egyszer hála, ég, hogy ő emelt
Rám gyilkoló kart, és azzal jogot
Adott boszulni!

Romilda.

Örjögő, boszut
Forralsz, midőn vele kibékítini
Kivánlak?

Rubáld.

Többé nem lesz béke köztünk,
A csillagok közt van megírva; — ő,
Vagy én! de egyikünknek halni kell! —

S ha a gonoszt utálja, a ki jó,
Ha ég pokolra soha nem harmatoz,
Ha bünnel a rény hű társ nem lehet:
Oh, ugy te sem fogod siratni őt,
S nekem boszúra hítnak megbocsátsz. —
Párbajra kellett volna hívnia
Vagy bár orozva ejtett volna el,
Megbocsátnám vérszomját; de így —
Igy meggyalázva — nyilván — vérpadon
Le a pokolra e rut vérnadálllyal. (Tört ránt.)

Romilda.

Maradj! fogoly vagy, hálátlan!

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek, Vindolo.

Vindolo.

Romilda! —

Rubáld, — a gyermekek távozzanak.

Romilda.

A harcmezőrül? E rémarc? Gisulf?

Vindolo.

Még él, de —

Romilda.

Szólj.

Vindolo.

Sebet kapott.

Romilda s Rubáld.

Sebet?

Romilda.

Irgalmas ég!

Rubáld.

Az ég munkája ez,

Ne hogy kezemtől essék!

Romilda.

Hozzatok

Orvost! — Magam megyek sebént bekötni.

Vindolo.

Maradj, urunk azonnal itt leend.

Romilda.

Hogyan történt ez? — Orvost hijatok.

Vindolo.

A két sereg, mint két ércbástya, állt
Egymásnak ellenében. Tegzesink
Az első vesszőt még el nem röpiték,
Im hírnök jött az ellentől, s urunkat
Párbajra hitta a kánnak nevében.
Urunk a hívást tüstént elfogadta,
S a két vezér közt nagy harc támadott.
A sergek a harc végét félve és
Reménylve várták mozdulatlanul.
A harc rövid volt; sergünk jajt kiáltott
S urunk lováról félholtan rogyott le.

Romilda.

De él? hiszen magad mondad, hogy él.

Vindolo.

Hozzák.

Rubáld.

Balsorsán elhal a boszu.

Kilencedik jelenet.

Gisulf (harcostól vezetve jó, oldala bekötve.)
Előbbie k.

Romilda.

Gisulf! — Mi halvány! Orvost híjatok!
De nem halálos a seb, úgy é nem?

Gisulf.

Sebem halálos.

Romilda.

Orvost! — Nem, nem az!

Gisulf.

Az ég haragja sujta!

Romilda.

Gyermekim,
Térdeljete le; a buzgó ima
Ártatlan ajkotokrul égbe száll.

Gisulf.

Az ég bezárta ajtaját előttem!
Ócsémet öltem meg! Rubáld bűnös volt,
De büntetése bűnösebb vala.

Romilda.

Rubáld él.

Gisulf.

Él! —

Rubáld.

Bocsánat!

Gisulf.

Megbocsátasz é?

Rubáld.

S te megbocsátasz é nekem, Gisulf?

Gisulf.

Legyen birád az ég, én megbocsátok.

Rubáld.

Bocsánat! béke!

Gisulf.

A féltés s harag
Első dühében mondtam rád halált.

Rubáld.

Ne mentsd magad, mentséged vádol engem.
Téged haragnak lángja, és engem
Pokol sötéte foszta meg szememtől:
Te hozzám képest ártatlan valál.

Gisulf.

Ne többet erről! E titkot siromba
Viszem, s te zárjad bánatos szivedbe. —
Vedd kardomat — menj, vij bocsánatért —
S légy gyermekimnek atyja, mert halok —
Oh, hol, hol vagytok árva gyermekim?

Romilda.

Itt térdeidnél.

Gisulf.

Kedves gyermekim!
Meghalni (sirva) és ti árvákká maradtok!

Romilda.

Oh, ég, ne hagyj meghalni atyjokat!

Gisulf.

Veled Romilda megbékültem é?

Romilda.

Semmit nem vétél —

Gisulf.

Oh, sokat, sokat!
Nem áldozatként lettél é enyém?

Romilda.

Rég megbocsátá mindent az anya.
(Kívül sikoltás, láрма.)

Rubáld.

Mi ez? két bajnok —

Tizedik jelenet.

Lebold. Előbbie k.

Lebold.

A harc elveszett;
Sergünk fej nélkül félnék nyáj leve,
Futott, s halomra hullott ellenünkötől;
Csak ketten menthetők meg életünket,
Hogy e siralmat tudotokra adjuk.
Az ellen már a várkapun dörog.

Gisulf.

Falakra! falakra!

Küvülről.

Követség! Követség!

Gisulf.

A várat kéri fel, de romjai
Közé temesse inkább népemet,
Mint e gyalázat napját élje meg.

Tizenegyedik jelenet.

Avar követek (fehér zászlóval.) *Előbbie k.*

Követ.

Hol van Romilda?

Gisulf.

Meddig férje él,
Nem ő fogadja a küldöttteket.

Követ.

A fejdelem meghalt.

Gisulf.

Él s én vagyok.

Követ

Küldetve nődhez, nem hozzád vagyok.

Gisulf.

Nőmhez? tehát én már nem létezem.
Romilda hallgasd a küldöttteket,
De válaszolni hagyj majd csak engem.

Romilda.

Kiméld magad!

Követ.

Sajnálom fejdelemmő,
Hogy illy körülmény közt kell hallanod —

Dologra!
 Gisulf.
 Követ.
 Győztünk, végreményteket,
 E gyöngé várat, hármás gyűrüként
 Köríti sergünk, s egy vivásra is
 Sajátunk.
 Gisulf.
 Romja, holt testünkön át.
 Követ.
 S ekkor Hadurnak áldozzuk lakójit.
 Gisulf.
 Röviden, a kán a várat kéri fel.
 Követ.
 A várat, s a fejedelmi nő kezét.
 Gisulf.
 Ha ha ha!
 Romilda.
 Ne árts magadnak!
 Rubáld.
 Falra!
 Gisulf.
 Nőmet?
 Romildát, életemben? nőm kezét?
 Követ.
 Már halva hittünk.
 Gisulf.
 Oh, hogy nincs eróm.
 (Sebkötését feltépi.)
 El e kötéssel; hogy ha karjaim
 Lekötve tartja, s szét nem zúzhatom —
 Romilda.
 Gisulf! Segítség!
 Rubáld.
 Bátyám, esküszöm,
 E kar boszút áll e gyalázatért!
 Gisulf.
 Boszú te jösz, te zengsz vigasztaló dalt
 Siromra? hah, ezt angyalod sugalja! —
 Követ, Romilda, halljátok. Követ,
 Menj, mondd uradnak: engem már megölt,
 És nőül kéri özvegyem; legyen!
 Im haldokolva jegyzem el neki. (Követ el.)
 Romilda.
 Eljegyzesz engem?
 Gisulf.
 Téged.
 Romilda.
 Hitvesed?
 Gisulf.
 Már özvegyem vagy. Én, a fejedelem,
 Parancsolom, nyissatok kaput.
 Rubáld.
 Ki kaput nyit, annak a poklot nyitom meg!
 Gisulf.
 Rubáld, Romilda, hallgass meg; ti is

Hivek. Halok — de a boszút belétek
 Vágyom lehelni. Nőm, tudod, kiért
 Foly vérem?

R o m i l d a.

Népedért.

G i s u l f.

Értted, Romilda!

E kóbor méhet szépséged virága
 Csalá hazánkba, s öldöklő fulánkját
 Mellembé szurta.

R o m i l d a.

Átkozott legyen!

G i s u l f.

Lassan, fulánkja őt is megöli.
 Fedezd öröm, s kéjálarcra szived
 Kétségbesését, s nyujtsd kezéd neki;
 Hálószebádban, itt, hol én halok,
 Itt nyelje a boszú vasát. Őcsém,
 Itt, itt, érezze minden kinomat,
 S kövesse véres árnyamat. Lebold,
 Nyitass kaput.

L e b o l d (el.)

R o m i l d a.

Mivé teszsz?

G i s u l f.

Kezedet

Vérző sebemre, esküdjél boszút;
 Ti is mindnyájan.

M i n d.

Esküszünk!

G i s u l f.

R o m i l d a,

Nem esküszöl? hogy? nőm nem esküszik?

R o m i l d a.

Illy undorító eszközzé legyek?
 Orgyilkoláshoz esküdjem hitet?
 Szentségtörő nő álarcot vegyek fel,
 Hogy egy haramját hálótokba ejtsek?
 Kivánd, s örök gyászt esküszöm neked;
 Kivánd, s a siron osztozom veled,
 Ezt esküszöm, de gyilkosul soha!

G i s u l f.

Nőm ez? Romilda, hűség ez? kiért
 Foly vérem? Szánod férjed gyilkosát?
 Kiért leendnek árva gyermekid?
 El, el, szememből! zárjatok kaput!
 Fel a falakra! E gyalázatot
 Oh, hagy temessék romjaik közé.
 S ha ti vitézül haltatok, hivek;
 Hadd jöjön a vad ellen, és buján
 Ölelje e nőt s árva gyermekim
 Hadd hányja kardra, a mint esküvé.
 Haljunk mindnyájan egy álrény miatt!

R o m i l d a.

Megállj! — Ártatlan gyermekim! — Gisulf,
 Im esküszöm!

G i s u l f.

S ugy áldjon istenünk,
 Mint szent leend ez esküd!

Romilda.

Esküvém,
Esküdnöm kelle, s azzal lelkemet
Eladtam. Esküm rabjává levék,
Mint rabja a pokolnak a gonosz.
S bár nemtelen boszunk s orgyilkolás,
Kezedben eszköz, a gyilkol, leszek;
Mert esküvém, esküdnöm kellett.

Gisulf.

Fel menyekzőre!, sirba el velem! (Meghal.)

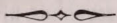
Tizenkettedik jelenet.

Aladár; Kisérette (tábori zene alatt jönnek.)
Előbbieke.

Aladár (Romildához lép, kezét megfogja,
s fel akarja emelni.)

Hagyd a halottat, boldogítsd az élőt.

Romilda (bámul, ijedelme nőttön nő s összerogy.)

Harmadik felvonás.

(Az előbbi terem.)

Első jelenet.

Rubáld; Vindolo; Lebold (jönnek.)

Rubáld.

Korán jövénk.

Vindolo.

Még tart a vigalom,
S tánc, még üresnek a boros kupák,
Az új urat még folyvást éltetik.

Rubáld.

Lám a teremtől a hálószobáig
Rózsával hintett ut vezet; de jőj
Csak völégényke, itt vár a tövis.

Vindolo.

A völégény valódi vizesüi,
Gyanultan, mint kigyóval játszó kis
Gyermek, s bizalmas, mint a jó atya
Családja közt.

Rubáld.

Mondd inkább: félni büszke.

Vindolo.

Mosolygva nyújtá a nőnek kezét,
Mint már sok évi oltárzó szerelmes.

Rubáld.

Sükerült erőszak s káröröm mosolygott
Aján.

Lebold.

Parancsot szta, melly belőlünk
Avarokat faragna.

Rubáld.

És engem

Kegyelmes szóval longobárd vezérré

Méltóztatott nevezni. Oh, nem ugy!
Kán, engem a jog hí a longobárdok
Trónjára. Holnap, hiveim; szerencsém
Tetőpontjára érek, mint ura
Egy hős hazának, s férje egy deli
Hölgynek. Barátim, üdvözöljete!

Lebold.

Ki az? kit trónra választál magadhoz?

Rubáld.

Ki más? Romilda! — Holdokolva mondá
Bátyám: „Rubáld, légy gyermekimnek atyja!”
Az anya atyától nem választható,
Azért magamhoz választom özvegyét is,
S együtt neveljük árva gyermekit. —
Igaz, tudják a tervet hiveink?

Vindolo.

Igen, ha a kánt töreink leölték,
Ezen szobából egy égő szóvétnék
Lesz a jel, melyre minden longobárd
Legyilkolandja vendég ellenit.

Rubáld.

S egyik toronyból a kánnak feje
Meduzafő gyanánt elrémiti
És megszalszítja majd külső táborát.

Lebold.

Vagy dühbe hozza s ostromolni fognak.

Rubáld.

Attól ne félj, láttad mint csüggedt
Sergünk fej nélkül: szintugy csüggedend
Az ellen, látva kánjának fejét.

Lebold.

Oh, adja a boszúnak istene!

Rubáld.

Mindent merünk, mert mindent veszthetünk,
Ti a szabadság édes álmait,
És én Romildát —

Lebold.

Léptek, — ök azok.

Rubáld.

El rejtekünkbe. (Elmennek oldalt.)

Második jelenet.

Romilda (sebesen jő, körül néz. Öltözete igen fényes.)

Romilda.

Még a boszúlok nincsenek jelen —
Bár el se jönének. — Kít szánok én?
Egy martalócot — férjem gyilkosát!
Nem esküvém é rá kínos halált? —
Ha félve mondom a szót: hol veszek
Erőt a tetthez? — Illy csodás hasonlat —
Azon szem, arc, hang, mindenben hasonló.
De szabaditóm illy szörny nem lehet,
Illy ordöggarccal angyal nem jöhet.
Oh, mégis, mért kell benne öt gyanitnom?
De nem, nem ő! képmása, és nem ő:

Vidám nap volt ő, ez vérhold, sötét éj.
 Őt palmaággal vártam, ez kezében
 Véres gyilokkal jött. Ő férjemet
 Ölelte volna, ez meggyilkolá.
 Őt hálaadón áldnom kellene,
 Ezen boszút állok, s meggyilkolom. —
 Átkozni még sem tudhatom, boszúlni
 Még sincs eröm; mert ő szent képet öltött
 Magára — az én védszentemét.

Harmadik jelenet.

Előbbi. Rubáld.

Rubáld.

Egyedül?

Romilda.

Te már itt?

Rubáld.

Hol van ő?

Romilda.

Kicsoda?

Rubáld.

A gyilkos.

Romilda.

Az te vagy.

Rubáld.

Mi ez? Mi lelt?

Romilda.

Ne hagyj soká kinlódni. Ő Gisulfot
 Egy sebbel ölte meg, nem így orozva.

Rubáld.

Romilda!

Romilda.

Haljon meg — ne kinosan!

Rubáld.

Mi lelt? levert vagy? Hah, te szánod őt?

Romilda.

Nem esküvém é?

Rubáld.

E siró ajakkal,

E rényes arccal, e bolygó szemekkel
 Elüzöd töreinktől a vadat.

Romilda.

Nem esküvém é rá boszúhalált?

Rubáld.

Igen, de esküd tett nélkül szitok volt.

Romilda.

Tehát, mit kell tennem, szólj.

Rubáld.

Légy vidám,

Derült szemekkel várd az érkezőt,
 Barátilag nyujtsd jobbodat neki,
 Csevegve old le kardját s a közép
 Ajtót bezárva adj jelt nekünk.

Romilda.

Csevegjek sirva? kinokkal mosolygjak?
 Baráti kézzel fojtsam meg?

Rubáld.

Igy mindnyájunkat el fogsz veszteni.

Romilda.

Nem esküvém é?

Rubáld.

S azt kijátszanád?

Romilda.

Oh, vajha tudnék vérrel játszani;
 Oh, vajha férjem sirjában nyugodnám;
 Az isten engem szánni alkotott,
 Nem ölni.

Rubáld.

Szánni férjed gyilkosát?

Romilda.

Haljon meg!

Rubáld.

Emlékezz: ő gyermekid

Atyját öle meg, és az özvegyi
 Gyászt sem kimélve, csúfondárosan
 Nőül haldokló férjedtől kívánt.

Romilda.

Haljon meg; — ő jő, rejtsd el magadat —
 Mégis, Rubáld, ne kinlódjék soká!

Rubáld.

Elvárom a jelt. El ne feledd az esküt.

Romilda (egyedül.)

Oh, élesítsd csak e lány szívemet,
 Ne hogy letörjék a gyilok hegye.
 S te férjem véres árnya, szállj alá,
 Juttasd eszembe szörnyü eskümet,
 Ezen pokolhoz láncoló bilincset,
 Hogy csörrenése némává tegye
 Az akaratnak kételkedő szavát. —
 Most jöne bár, most el vagyok tökélve.

Negyedik jelenet.

Aladár (jó.) Romilda.

Aladár.

A nász eloszlott; végre egyedül
 Tiéd vagyok, föld legszebb asszonya.

Romilda (magában.)

Ég adj erőt!

Aladár.

Hogyan, még most is gyászt viselsz?

Romilda.

Gyászt? hát nem látod rajtam jegyruhádat?

Aladár.

A gyász, Romilda, arcodat ruházza.
 De nem panaszlom, és nem zúgolódom;
 Ha első férjed sirjánál mosolygni
 Látnálak: én, a második, hogyan
 Reményleném, hogy hozzám hű leszesz?

Romilda (félre.)

Ezen szelid hang!

Aladár.

Sirj, de keblemen,
Bátran panaszkodjál, de csak nekem;
S ha rózsá nyílik újra arcodon,
Ha róla a gyászt majd leleplezed;
Olly édes kéjben csokolandom azt,
Olly híven őrzöm, mintha bimbója is
Nekem nyílt volna. S végre szép szemedből
Ha biztató nap sugárik reám,
Be nem boruland többé, esküszöm! —
Kezd a panaszt, hogy béküljünk ki benne.

Romilda.

Te játszol bánatommal?

Aladár.

Nem, Romilda,
Hanem viharként felzajlasztom azt,
Hogy így kiöntsem tengerét szivedből,
S helyet találjon benne a szerelem.
Hadurra! addig nem vágylak karolni,
Mig nem felelted első férjedet.

Romilda.

Feledni, én — (félre) szent eskümet soha!
(a középpajtához indul.)

Aladár.

Hová?

Romilda.

Történjék, a minék történni kell!

Aladár.

Hallgass előbb meg nóm. Kedves Romilda,
Most még szerelmed álhév, kénytelenség.
Engesztelődjünk! ez legbiztosabb ut
Szivedhez; és én szivedet kívánom.
Most még gyülnöd kell szerelmemért:
De nem gyülnsz örökre — még ma nem.
Hallgass meg, és átlátod, hogy jogom volt
Hozzád, s szivedhez — legméltóbb jogom.

Romilda.

Nagy ég!

Aladár.

Nem ismeresz többé?

Romilda (félre.)

Jaj nekem,

Ha megvalósul, a mit félve sejtetek!

Aladár.

Tehát nem ismeresz? — Ugy látszik néhány
Év más idomba önté arcomat,
S szavam sem úgy hangzik, mint egykoron.
Történetimből tán előbb megismersz. —
Kedves Romilda, mig ifjú valék;
Derék acéлом egyetlen barátom,
A harci játék minden öröömöm,
S utolsó vágyom háboru vala.
Nem kelle várnom, népiünk kincs s ragadmány
Után sovárgva, elhagyá hazánkat.
Egyik csapatnak én valék vezére.
De háborunkban nem sok kéjt találtam,
Mert gyáva, rémült ellenink futottak;
S mi csak raboltunk, és nem harcolánk.
Történt, hogy sergem egy zárdát rohant meg,

S egyik vitézem szép lyánkát ölelt fel
Zsákmányul. E harcosnak, úgy hiszem,
Szakálla szürke, arca rőt, redős,
S nem is leventa, közvitéz vala.
Emlékezzél rá kedves hölgyem?

Romilda (félre.)

Ő az!

Aladár.

Romilda, látom, mindent elfeledtél.
A lány tehát sirt, és keservesen sirt;
Szépsége, vagy sirása nem tudom,
De meghatotta lelkem — szántam őt,
És elvém a darva közvitéztől.
Ő térdre hullott, és én kérdezém:
Ha nem kíván é zsákmányom maradni?
Ő égre, földre kért, rimázkodott,
Hogy adjam vissza jó szülőinek.

Romilda (félre.)

Ő az, — szabadítóm!

Aladár.

Mondám továbbá, —
Ugy, mint neked most — megfogam kezét, —
Mint a tiédet most — mondám neki:
Leány szeretlek, lelkemből szeretlek!
De a gyermek leány nem tudta még,
Mit tesz szeretni; ő csupán szülét
Szerette, s hozzájuk kívánczolt.
Meggzántam, s visszaadtam őt azoknak.
Szülői áldást, s a gyermekleány...
Igaz, mit is tón a gyermekleány?

Romilda.

Gyűrűt adott.

Aladár.

Igen, fogá kezem,
S újamra — úgy, mint most én a tiédre
E gyűrűt vonta, és mondá zokogva:
„E gyűrűt egykor egy jóstól kapám,
Varázserővel bír ez, s éltedet
Minden veszélytől óltalmazni fogja.
Vedd hálaemlékül!” De én viszonzám:
„Nem hálaemlék, jegygyűrűm leend ez;
Mert istenemre, hogy ha ősz atyám
Megegyezend, kis hűgom nóm leszesz!”
A gyermek ezt sem látszott érteni,
Mert elfeledt már, mint Gisulf neje...
Most karjaim közt van, mint hitvesem!

Romilda (lábaihoz omlik.)

Órangyalom! te vagy! védelmezőm!

Aladár.

Most boldog férjed, nem gyülnsz é már?

Romilda.

Gyülnni? én senkit nem gyülnök.
Téged gyülnni, bajnokom? kinek
Örökre hálát esküvém, kiért
Imádkozám, kit, oh, imádtalak!

Aladár.

Imádd az istent, engem csak szeress.

Romilda.

Szeretlek! e szó mind kevés — imádlak!
E szó is gyöngé. Érzetimnek a nyelv
Szegény. Az égben egy az istenem,
A földön, őrző angyalom, te vagy. — —
Oh, jaj nekem!

Aladár.

Miért némulsz el így?
Üdvfényes arcod, mért sötétül el?

Romilda.

Ah, semmi, semmi. — Mit szóljak? vitéz,
Oh, hol valál? vagy oh, miért jövel?
Mért háborítád nyugodalmamat?
Oh, én boldogtalan!

Aladár.

Hogy hol valék?

Hogy mért jövék csak most? ez háborít?
Honunkba dúsán érkeztek hadunk.
Mihelyt atyámmal otthon összejöttem;
Tudtára adtam a történetek,
És kértem, hogy hagyjon téged nőül
Házába hoznom. Ó szülőidet
Kérdé; s midőn hallá, hogy egy szegény
Bajnok leánya vagy, kérelmimet
Elutasítá, s hajthatlan vala.
Tiszteltem, féltém, és szerettem őt;
Azért halálát, hogy birhassalak,
Nem is kívántam: vártam, és reményltem.
Atyám elüzni vágyván bánatom,
Keletre küldé. Míg én keleten
Csatáztam, addig mátkám nyugaton
Gisulfnak nője lón. Ne kérd, miket;
Szenvedtem; ah, milly életűnt valék,
Téged veszítve: oly boldog vagyok
Most visszanyerve.

Romilda.

Oh, te hü valál! —

Aladár.

Romilda, mátkám voltál, és menyekzőnk
Atyám hunytaig csak halaszta volt.

Romilda.

Én — én valék a hűten — nem, oh,
Az nem valék, mert lelkem hü maradt.

Aladár.

Ha visszatérve nőül kértelek,
Szólj, megvetetted volna é kezem?

Romilda.

Tiéd, egészen csak tiéd valék!

Aladár.

Mégis feledtél?

Romilda.

Nem! soha! soha!

Ha láttad volna zsarnokló atyámat,
S hallottad volna szörnyű átkait:
Nem vádlanál így, kedves bajnokom,
Hogy féltaláltan, lelkem esküjét
Meggzegve, ajkam máshoz esküdött;

Atyám adá el a szegény leányt
A fejdelemnek, szűm tiéd maradt.

Aladár.

És így szerettél?

Romilda.

A szívnek csak egy
Virága van, s az nem hervad soha.

Aladár.

Isten, te látod, tettem jó vala,
Méltó boszúnak, méltó büntetésnek,
S e nő karomban jog szerint enyém!

Romilda (félre.)

Boszú? Oh esküm! jaj nekem!

Aladár.

Romilda,

Vártál é?

Romilda.

Mindig — ah, nem így, nem így!
Mint békeangyalt égből vártalak,
Te vérben jöttél; mint Gisulf barátját,
S te őt megölted.

Aladár.

Még sem békülél meg?

Halljad tehát végső mentességem:
Atyám meghalt, s én ur levék, ura
Népének, vágyaimnak, enmagamnak.
Fényes kíséret ment tüstént atyádhoz
Téged hozandó mátkámat nejlül;
De lakja pusztá rom volt, és hazáját
E zürzavarban, mellyben összedült
Népek romjából új népek születnek,
Más ajku újabb népség lakta már.
Nyomod veszítve, haddal indulék
Szélyeldulandó értted népeket,
Mig milliók közt feltaláltalak.
Győzelmim utja e honhoz vezérle,
S itt egy arabtól mindent megtudék;
Meg, hogy Gisulffal boldog nem valál,
Hogy ő erővel vont oltár elé.
Hogy hive voltál, s ő még sem becsült,
Órok gyanúval kinzott és gyötört,
Hogy nem feledtél el; meg hogy szeretsz:
S én e bitortlót még sem gyilkolám meg,
Mert férjed, s gyermekidnek atya volt;
Megtisztelém őt és párbajra hittam;
Gisulf a nőért, én a jegyesért
Vittam; ha én esem, ő birna most:
De a szerencse s a jó ég akarta,
Hogy zsarnokod halljon 's én birjalak.
Több mentességem nincs; kérdezd szívedet:
Tudhatsz szeretni? Tudhatsz é gyűlölni?

Romilda.

Szeretlek. Vértől ázva láttalak,
De most dicsőülsz!

Aladár.

Igy engesztelődél
És így enyém vagy! Többé karjaimból
Csak a halál szakaszt ki!

Romilda (félre.)

A halál?

Oh, esküm, esküm! — Isten a bírám,
Csak egy vezérlő csillag rezg utamra,
Az én letűnő életcsillagom!
A szív sugalma égből származik,
Igy áldoztatja a bűnös nem lehet!

(Az oldalajtót bezárja.)

Hálám lerövöm, és most kérhet é nőd?

Aladár.

Parancsolj.

Romilda.

Kiméld még ma bánatom.

Aladár.

Tehát feledve még nincsen Gisulf?
De mért csodálom? A szív képesai
Ritkán szakadnak, hogy ne vérzenének;
A bölcs bevárja míg gyógyul a seb;
Ő férjed, s gyermekidnek atyja volt.

Romilda (félre.)

Oh, gyermekimnek, árva gyermekimnek! —
Aladár kiméld, és távozzál.

Aladár.

Legyen!

Lásd, hogy szerelmem tiszta láng, nem a
Vér lobbanása; és kívánatom
Nem egy letépendő virág, hanem
Sok évet összefűző koszoru:
Eszmélni hagylak, és eltávozzom.
Én összetéptem a gyász fátyolát:
Az idő feledni oktatónd. Megyek.
Üzd szét agyadból a mult képeit,
Vagy — bár sirasd az elhunytat, miként
Szíved sugalja.

Romilda.

Árva gyermekimre
Gondot viselni fogsz é, mint atya?

Aladár.

Atyjok leendek, és nem mostoha,
Hisz ők, Romilda, a te gyermekid! —
Rájok Gisulf mit hagyhatott volna?
Egy kétfelé törött falatka hont:
Ha jó szerencsém kedvez, általam
Egyik keletnek, másik nyugotnak
Leend királya és parancsolója.
Vedd eskümet, ha szómnak nem hiszesz:
Atyjok leszek, s ha egykor átkokat
Imádkoznak le rám áldás helyett,
Ám sujtsa rám az ég villámaint.

Romilda.

Megnyugtatal. Most távozzál.

Aladár.

Jó éjszakát!

Romilda.

Légy boldog, Aladár! —

Ah menj, könyüm elfojtja szómat.

Aladár.

Egykor leszárad, s boldogok leszünk. (El.)

Romilda (egyedül.)

Itt? Nem. Csak a mély sirban — boldogok!
Oh, ég, illy kínokat nem érdemeltem!
Fölöttem legszebb csillagok ragyognak,
És égi üdvre intenek magokhoz:
Im esküm óriási karjai
Enyészet örvényébe rántanak.
Gisulfot megboszulni esküvem,
Vérző sebére esküvem halált;
E tartozástól csak halálom old fel,
Mert istenemben bizom, és hiszek;
De halhatatlan üdvet is reménylek,
S azért vigasztalás nélkül meg nem halok:
Halálom, esküm kapcsát megtöri,
Átszenderülve szebben ébredek,
S dicsőült lelkem hozzá olvadand! —
Fel hát, boszuló, törőd nyissa meg
Előttem a menny fénylő ajtaját;
Szebb áldozatként nem halt senki még!
(Az oldalajtót megnyitja.)

Ötödik jelenet.

Rubáld, Vindolo, Lebold (jönnek vont törrel.)

Romilda.

Rubáld.

Romilda, hol van ő?

Romilda.

Megmentve.

Rubáld.

Általad?

Romilda.

Igen.

Rubáld.

Barátim árulás!

Vindolo. Lebold.

Boszú

Az árulóra!

Rubáld.

Oh, mi vizeszűek!

Kik a könyüt büjelnek; és az esküt
Nem pusztá szónak hittük. Oh bolondok,
Kik női hitre — jégre építünk!
S a nőhüségét márványnak hívók,
Melly csak homokba irt kétes betű!

Romilda.

Némulj el!

Rubáld.

Ő nem férjed gyilkosa?

Romilda.

Siratom a holtat.

Rubáld.

S nemde: vagy szeretem

Az élőt? Nemde — sirva vigadok,
És férjem sirja lesz nász nyoszolyám. —
Nem gyermekidnek atyját ölte meg?

Romilda.

Ő gyermekimnek édes atyja lesz.

Rubáld.

Halljátok, a fakras bárányt nevel.

Emlékszel, özvegy, mit mondál Gisulfnak?
„Kivánd, s örök gyászt esküszöm neked;
Kivánd, s a siron osztozom veled“ —

Romilda.

„De gyilkosul nem“, ezt mondam Rubáld,
S jaj, hogy nem ezt, hanem mást esküvéim.

Rubáld.

Hogy is kívántuk, hogy szelid galamb
Ölvet gyüöljön, melly széttépte párját?

Romilda.

Boszuld meg rajtam bátyádnak halálát!

Rubáld.

Igen, Rubáld a testvér áll előtted,
S a hirtelen nőt bátyámnak nevében
Halálos számadásra hija fel.

Romilda.

Halált kíván az eskü; Aladár
Megmentve van. Helyette én halok.
Jer mártsd szívembe rászánt törödet!

Rubáld.

Te halni kívánsz? — így a kényszerítés
Eltompul.

Romilda.

Késél? gyilkolj meg, boszúló!

Rubáld.

Romilda, téged meggyilkoljalak?
Oh, bár száz éltet önthetnék beléd!
Többé előttem a testvér nem áll,
Oly hűtlen az, s oly esküjét szegő,
Milyen te nője vagy. — Szerettek angyal!
A kárhozatnak minden kinja közt,
Kétségbeesve, örültem szeretlek!
Bátyám gyűlöltem, mert szerettelek;
Mégölni vágytam, hogy birhasalak.
Gisulfot új férj váltá, kit szeretsz...
Nem! Ót Romilda nem szeretheti!

Romilda.

Szerelmem hála oltarán lobog fel,
S e láng örökre égni fog.

Rubáld.

Ne költsd fel

A féltékenység ördögét! — Romilda,
Ő gyermekidnek atyját ölte meg;
És így szeretned vétek, nem szabad.

Romilda.

Őt félreismerők mi. Hareviharban
Jött ő, de békenapot takart.
Tüzzésznek hittük a pirló korányt;
S halálmadárnak a királyi sást;
Tettét erőszaknak, s az jog vala;
Orgyilkolásnak, s az párbaj vala.
Igy megesalatra én boldogtalan,
Dicső fejére esküvéim halált,
S most eskümet halálom rója le.

Vindolo.

Urunk halála vért kíván!

Lebold.

Boszú!

Az árulóra!

Rubáld.

Vissza, itt az ur
Parancsol, szolgálja nem. Kövess, Romilda,
Egy földalatti út a tengerig visz,
Ott sajka vár.

Romilda.

Ölj meg!

Rubáld.

Feledni látszol,

Hogy most hatalmamban vagy.

Romilda.

Gyáva, hagyj fel!

Az ég hatalma óalmaz tetőled;
Te csak megölhetsz, s én bátran halok.

Rubáld.

Igen, meghalsz, vagy engemet követsz.
De, oh, ne végezz illy hamar; tudod
Hogy életedről van szó — életedről!

Romilda.

Add törödet, ha félsz jót tenni gyáva!

Rubáld.

Van még egy út. Nem kérlek, hogy szeress,
Gyüölj, utálj, csak élni jöj velem.
Minden reményről, esküszöm, lemondok;
Kövess, Romilda; élj, csak más ne birjon.

Aladár (kívül.)

Nőmnél, fiu? Szövétneket.

Romilda.

Rubáld,

Add törödet!

Rubáld.

Hah, késő! — Aladár —

Nincs semmi meuttség — halnod kell Romilda!
Ha én nem, ő se birjon. (Leszurja.)

Romilda.

Aladár!

Hatodik jelenet.

Aladár, Kiséret, Előbbiek.

Aladár.

Romilda, hol vagy?

Romilda (Aladár keblére borul.)

Ah, jer, Aladár! —

A tör neked volt szánya — gyilkosok
Vannak körültem — Kebleden halok —
Megesküvéim — szeretlek — Aladár. (Meghal.)

Aladár.

Irgalmas ég! ki tette ezt?

Rubáld.

Rubáld.

Aladár.

Romilda! — Meghal! — Hah, boszú, boszú!

Vége.

Iső kötet.

Vidik füzet.

Savage Richard,

Szomorujáték 5 felvonásban; írta Gutzkow Károly, fordította Lukács Lajos.

Személyek:

Lady Macclesfield.	Anglia főbirája,
Marishall, viscount, sógora.	Toms, szabó.
Tyronnel, lord.	Kitty, neje.
Berwik, lord.	Udvarmester,) a ladynek.
Winchester, lord.	Szolga,
Savage Richard, híres író.	Tyronnel bét szolgája.
Steele Richard, lapíró, barátja.	Szolga.
Miss Ellen, színésznő.	Színész.

(Történethely: London; idő: 172°. Az egyes felvonások közt több heti időköz van.)

Első felvonás.

(Szoba miss Ellen lakában. Asztal írószerekkel s pappal. Tükör.)

Első jelenet.

Miss Ellen. Steele.

M. Ellen (mosolygva.) Mindig feddeni, szüntelen csak feddeni! Steele, tán hiszi, hogy ez önt ajánlja előttem?

Steele. Szép barátném, mikép nevezheti azt feddésnek? Ön tegnap Anna hercegnőt elragatólag, csodálatra méltón játszá; de ön akkor is jól játszik, ha Gloster fölfogja lelkülete mélységét. Ön a kardot, melyet a zsarnok nyujta át önnek, átdöfetés végett, csodálatos valósággal bocsátá ki kezéből, s mind e mellett is csak azt láttatá, hogy becsvagy az, mi önt a förtelmes gyilkos hódolata elfogatására ösztönzé. Nem —

M. Ellen (közbe szólva.) Istenem, csak nem fogja ön hinni, hogy szerelm az, mi a hercegnőt e szörnyeteg karjaiba vezérli?

Steele. Szerelm nem, szép miss; — de milly balgaság tőlem, önnek magyarázni akarni, miért fedkezhetik meg egy nő a férfi gyöngéjéről! Ildik Richard szörnyeteg, de olly lángeszű szörnyeteg, s beszédei annyira telvék az istentelen emberi dac

1839. VI. F.

dölyfével, hogy Anna, gonoszsága nagyszerűsége mellett, gonoszságáról megfélemedezik 's benne azon sajátserü hüszkeséget szereti —

M. Ellen (beszédébe vágva, gúnyosan.) Melly minden férfit elragadóvá tesz.

Steele (udvarias bókolattal.) Kivevén a bírálókat. —

M. Ellen. Igaza van önnek, ebben tökéletesen igaza van. Csak az örökös feddással hagyta fel, Steele! Ha este játékkal fölhevitem nézőimet, sőt ha koszorúkkal vagyok ékesítve, mikkel entudatom másért jutalmaz meg, mint mi nekem sükerülni látszott; ha boldog éjt álmodom keresztül, mellyben egyedül csak tapsoló kezeket vélek láthatni: ön másnap reggel hozzám jó és szerenésém keserü uledékit izlelheti meg velem. Tekintse ön Savaget! Soha nem tuloz ő, mint ön, dicséretében, mert nincs szuksége engem vigasztalni a hátul sántikáló hírekért. Soha szobámban illy felkiáltásokra nem fakad ő: „Isteni! Angyali!“, mint ön, mert nincs szuksége illy előzményekre; felkiáltásait nem követi egy sereg valóban, mindenesetre, de, azonban —

Steele (nyugottan.) Savage Richard, jó barátunk, minden, csak nem bíráló fej. Az első benyomás határoz nála. Mint minden költői természetnél, csak olly tárgyak léteznek rája nézve, mellyek őt érdeklik, vagy olyanok, mellyek rája nézve épen nem léteznek. Azzal, miből nem alakíthat, nem törődik, s nem munkáldokik, mint én, fél szépségek, fél igazságok, tökéletlen próbálatok, farszto megrohanások körében, mikkel azonban bírálonak foglalkodnia kell. Jó drámai művészek, szép miss, többet kell észre, mint képzelődésre hajtani. (Kezet csókol.)

M. Ellen. Szüntelen ész, szüntelen bírálat! Válasszatok más tárgyakat elméncségül; mért mindig csak minket színészeket? Önön kivált, Steele, igen is kitetszik, hogy azon keserűség, mellyel lapjában szinpadunkról szól, onnan származik, hogy ön

a színészek alatt tulajdonkép ministereket ért. Mivel ön a parlamentet nem döntheti meg, legalább a Drurylane-színházat akarja megbuktatni. Mivel önürül a király kabinetjében megfelelkeznek, ön szüntelen feledékenyeknek nevez beünneket, s hogy nincs emlékezetünk, s roszul tanuljuk meg szerepünket. Ha tárcával kínálak meg önt —

Steele (lekötelezőleg.) Gloster szinpadi hercegnőből valódit teremtenék. Menjünk már, elki-sérendem a Shakspeare-társulatba.

M. Ellen (tükör előtt rendezgetve öltözetét.) Mit csinál Savage? Olly rég láttam őt, pedig új darabjáról és szerepéről még sokat kellene vele szólanom.

Steele. Nevetésre méltó, milly csodálatos ábránddal foglalkodik néhány nap óta. Senki nem kaphatja meg őt, mert szüntelen mozgásban van. Fölfedezni véli, hogy anyja előkelő hölgy a legmagosb körökből.

M. Ellen. Az bizonytalán igen boldogítandó őt; hisz ön ismeri azon bűt, melly őt mindannyiszor megszállja, midőn születéséről szólnak. Előkelő származást sejdíte mindig, bár legnyomorubb körülmények közt nevedekék is föl. Atyját s anyját, mint többször beszélte nekünk, soha nem ismeré, és soha meg nem tudhatá, kinek köszönje életét.

Steele (félgúnyval.) A leggyászosb tapasztalás, mellyet ön és Savage tehetnének, bizonytalán az lenne, ha ön testvére neki.

M. Ellen (komolyan, de szeliden.) Jól tudja, Steele, hogy a férfiak közül csak kettőt szerethettek: az egyiket neveznem tiltja ön szerénysége, a másik pedig Savage. Ön tudja, kit illelte az elsőség, ha Savage hőkeblüségé mellett képes lenne szívét rabul adni női befolyásnak. Ő azt nem teheti, s ön igenis jól tudja (eszmeelve s mosolygó fájdalommal), hogy ön szívetem csak második kézből bírja.

Steele (nyomozva.) Ha Savage nők iránti érzéketlensége onnan származnék, hogy soha atyát s anyát nem ismert, ki tudja, vajjon anyjával nem találandja é fel a szerelmet —

M. Ellen (eszmeelve tekintvén őt.) Kedélye elöttem talány. Midőn Savage némelly érzékekkel tulzott finomságig el van látva, mások egészen hiányzanak. (Kis szünet mulva.) Még folyrást olly vadul s kicsapongólag él?

Steele. Néhány nap óta egészen megváltozék. Ha eddig csak azon vad fickók körében léthattak, kiket koresmákban bor mellett tön barátjaivá, nem tekintvén, vajjon matrözök é vagy peer ifjabb fia, úgy látszik most ez életmódot, ha nem bánta is meg, de elfeledé. Azon bizonyosság, hogy anyját feltalalandja, szellemi változást tön rajta, melly mindazt előidézte, mi eddig nagy s nemes benne rejtetett. Eddigi életmódja salakjából csak lángesznek nemes érce sugárzik elő, sőt maga a szegénység is, mellyel ezelőtt diszekedni szeretett, annyira ki van irtva viselete rögtöni nemessége által, hogy e gentleman lakását senki nem keresné, fájdalommal legyen mondva, a külváros sűtökemencéiben, hol az éjeket nyomorulttan szokta eltölteni.

M. Ellen. Borzasztó, hogy barátjai részvéte elől illy nyomorba menekszik! Az szép, hogy barát-

jait megkíméli minden alkalmatlanságtól, de bizonyu, hogy lélekisméretüket megmérgezi s azon gondolattól kinoztatja őket, hogy érette mitsem tevének.

Második jelenet.

Előbbie k. Savage.

Savage (felszakítja az ajtót s berohan.) Jó, hogy találak, Steele! Mindnyájan tudják, a világ tudja, s te még nem. Anyámat föltaláltam.

M. Ellen. Csak neki e hirt?

Savage (udvariasan s bizalommal.) Neki a tett-dolgot! Önnek pedig a nevet mondom meg: lady Macclesfield.

M. Ellen. Lady Macclesfield? Nagy körökben főszerepet játszik.

Steele. Korunk legnagyobb költőjén kívül tehát a kis hőpelyidomu homlokhajfűrtöket is ő hozá világra, mellyek néhány hét előtt az előkelő hölgyeknél divatba jöttek.

Savage. Barátim, még nem tudok róla többet, csak hogy gyöngéd, szerelemteljes szívvel kell bírnia. A gyámszülők vallomásai, a tanuk összehangzása, kiket beszédre kényszeríték, az anyakönyvek, a keresztelték névjegyzéke, minden egyhangulag megegyez abban, hogy én Rivers gróf fia vagyok, ki olly szerencsés volt szép anyámnak tetszeni, mielőtt kezét megnyerheté. A gróf halála, Macclesfield lordnól kérése, gátolák, hogy már akkor születésem jogaiba helyeztessem. Gyámszüleim kezeibe kerültem, lélekisméretlen közbenjárók felügyelése alatt, kik tölem születésemet, és anyámtól pedig fiát rabolták el. Minden könyért, mellyet szerencsétlen anyám érttem hullata, e nyomorúk, kik halálom meséjét koholák, annyi csepp vérrrel tartoznak nekem. Hogy lordságtul fosztának meg, a jövendő iró megbocsáthatá, ki hatyutalal irhata magának nemeslevelet; de hogy anyámtul fosztának meg, s ifjuságomat illat nélküli virággá, szívetem pedig bánatos magánnyá tevék, mellybe a leggyöngédebb szeretet, az anyai szeretet, legkisebb sugárja sem világita — ah, e vétek nagyságát csak úgy foghatni fel, ha mostani bírásom üdvét értik, midőn felkiálthatok: megtaláltam őt, őt, ki életet adá.

M. Ellen. Richard, ön ugy ábrándoz anyjára ért, mintha kedvese volna!

Savage. Barátim, egészen új élet derül nekem! Eddig álmodám, most ébredék. A kulesot, melly eddig hiányzott létém zavart hangulatához, föltaláltam s égi őszhangzás az, mellyben a multnak holt betűji előlék válnak. (Reményeim s céljaim tündöklő fényt nyerneken most, föltaláltam azon pontot, mellyből kiindulva, élttem hasonló rendezett tájképhez; a nőiség, melly felét alkotja a világéletnek, mint az idő napra s éjre oszlik, a virágok szebb illatai, a szivdobbanás szabályzottabb hullámzásai, hirtelen támadt s tökéletesbülő fogalmak s gondolatok közt tűnik fel nekem.) Ugy tetszik, mintha épen most fűzőzném fel, hogy minden test arnyékkal, minden hang viszhanggal, a lét minden viszonya szabálylally és szép törvénnyel bir.

M. Ellen. S ha ön csalódnék, Savage (kérve), megmarad é lényének e csodálatos varázslata?

Savage. Csalódni? (Nyaláb papírt von elő zsebéből.) Nézzetek, barátim, itt a levelek s pecsétek! Ha mi oly bizonytalansággal tartunk, mint én megtalálom anyámat, akkor, istenemre, minden keresztény szentté változik. Olvassd Steele! (Átadja a nyalábot.) Vizsgálj meg minden betűt, gondold magadban, mintha régi író volna, mellyel valóságát be kell bizonyítanod; ne kiméld fáradságodat, az ifjólótti ponttól. — Azt találandod, mit én találtam — anyát! Miss, színművet írok, mellyben ön a Grachusok anyját játszandja.

M. Ellen. Mióta tudja ön e rendkívüli szerencsét?

Savage. Hogy lady Macclesfield az, csak tegnap óta.

M. Ellen. S nem sietne ön azonnal lábaihoz borulni? Vagy úgy, tegnap táncmultság volt az előkelő hölgynél.

Savage (szégyenl.) Megvallom önnek, miss, hogy némi féltékenységet nem tudok legyőzni. Tegnap óta százszor állottam meg pompás háza előtt, s meredten tekinték föl az ablakokra, mellyek majd egészen éjszaka ki valának világítva. A zene hangjai, miket elvárásztól füllel hallgaték, oly fájdalmasá tevének, hogy fölválva nevettem és sirtam szerencsémén. Csöndesen, észrevétlenül lopóztam a kapu alá, s gyermeki örömmel nyomék csókot forró ajakimmal a hideg márvány lépcsőkre. Oh, miss, mint gyermek karácsonkor örvend s várakozástól remegve figyel a sötét szobában, mig megnyílik mellette az ajándékozás száz gyertyától ragyogó titka; úgy állok én is félénk örömmel, s még sem merek szemébe nézni szerencsémnek, mellyel isten ajándékozza meg.

Steele, (ki eddig a papirokkal foglalkodék.) Kétséget sem szenved, e papirok mind egyhangulag ez érdekes fölfedezés valóága mellett szólanak. Belőlük épen úgy lehetne regényt, mint pört kezdeni, melly okvetlenül nyerni fog.

Savage (a papirokat m. Ellennek nyújtva.) Ugy é? vagy bizonyos, mint Shakspeare halhatlansága! Most már nem is kétkedem tovább. Még ma visszaadom az anyának gyermekét.

M. Ellen. De bizonyos é ön abban, Richard, hogy anyja örömet veendi, ha fiatalsága hibás lépését fölfedezik?

Savage (határozottan.) Oh, anyám nagy szívvel bír.

Steele (fontolgatva.) S annál csekélyebb jó nével, mellyből valóban nem sokat vehetni el. Legfőlebb tán attól félhetni, hogy fia helyett mint szerető kedvesh lennél előtte.

Savage. Minden bölcseséged dacára is a közhír fulánkos nyelvét utánod. A többiek csak annyit tudnak, hogy feltaláltam anyámat. Ti vagytok az elsők, kik nevét tudjátok. Ha szégyenelné nyíltan megismerni, hogy ifjusága hibás lépte által anyjává lón Savage Richardnak —

Steele (ártatlan gúnnyal.) Savage Richardnak! Milly büszke!

Savage. Igen, Steele, büszke — büszke — heti lapod ellenére.

Steele (nevetve.) Légy nyugott; legközelebbi művedet meg kell dicsérnem, mielőtt még színpadra került. Tehát — ha szégyenelné, mint Savage Richard anyja tündökleni —

Savage. — Akkor, fájdalom, szerencsémnek a világ előtt némileg titokban kell maradni. Csak legfitkosb szobáinak bizalmas magányában leendek fia.

Steele. Ha azt ifjabb vagy idősebb barátja már el nem foglalá.

Savage. Csak gunyolj szüntelen! Mindig nevétségest, mindig csipős észet árulgass, melly minden dolognál két oldalt kíván előtűntetni! S ha ifjusága tüzeit még öregségére is megtartá! Ha örömet viszi is ajkához az örömpoharat s rózsalevelek után kapkod, mellyek bor felett uszálnak. Istenemre, hisz ő költő anyja! (Honnan származának egyébkint ábrándaim, korlátlan élvezetvágyam, esztelenségim és ezer visszá botor tetteim?) Rivers lord, atyám, hihetőleg azon aristokrata piperkőcök egyike volt, oly gentleman, kinek philosophiája galléra szegélyzetén tul nem terjedt, ki szegény derék anyámat hihetőleg egyetlen hajfürttel csabítá el, mellyet bal füle mellett oly szépen tudá tekergetni. Ki is lehet Macclesfield lord? Ha anyám, mint méh, mindennapi szokásokon tul emelkedik s a mézet ott szedi, hol találja, az örökké fiatal, merész, nemes nő nem lesz é ez által még inkább anyám?

M. Ellen (a papirokat, miután átforgatá, visszaadja, bensőleg.) Richard, adná isten, hogy az utolsó pecsét, melly e papirokra nyomatni fog, anyja csókja legyen. Adná ist-n, hogy a büszke nő, kit ön nemes szívének egész tüzével imád, meg ne vetné az eget, mellyet illy fiu szeretete alkotand! (Mint midőn elnyomatott érzetből másra térünk át.) Jőjön Steele, ideje már, az ülésbe menni.

Savage (m. Ellen kezét csókolva.) Oh, miss, ön olly jó! te is Steele (kezet fog vele) olvadj föl jegedből, midőn napsugár száll reád barátod szerencséből! Néhány percig ön szobájában maradok, miss; néhány levelet kell írnom s ott az asztalon írószereket látok. (Az asztalhoz közeledve, szédén.) Mitsem fogok öntül olvasni.

M. Ellen (fájdalmasan mosolygva.) Csak olvasson, Richard! Ezen hangulatban, midőn most önön csak egyetlen gondolat uralkodik, halálós ítéletemet is — ha ott találná — mosóném árjegyzékének tekintené ön. Menjünk, Steele! (Steele karjába ölti karját s el.)

Harmadik jelenet.

Savage (egyedül.)

Savage (állva néhány levélkét ír, miket összehajtva zsebébe dug, ez alatt.) Nem épen igazságtalan, — fejem ruhaszekrényre változott, ruhatári gondolatokkal van teli —; e levélkét a királyi szobához Westminster-utcában. Illó öltözetet kell magamra öltennem; hitel majd mindent megteend, hisz már — van anyám! Pompás szállást is kell fogatnom, ne hogy elkomorítsam őt, a szerelemteljes, s csak pompához szokott nőt. Arról mitsem kell neki tudnia, hogy eddig szüklöködém, s télen gyakorta képzéldésem prometheusi tüzével fűthetém csak szobámat. Istenem, nines gyalázatosb, mint szegénységünkkel mások sze-

me elébe lépni s megzavarni létük gondtalanságát fájtalminkkal, miket nem mindig háríthatni el. E levél Mathews zsidóhoz szól — pénzre van szükségem; anyám minden költségemet fodezendi, felnyitandja pénzes szekrényit s mondandja: Richard, válassz; arany, ezüst, papír van itt, mi neked jobban tetszik! E levélke az aranyfésű vendégfogadósnéhoz, hol eléggé megfésültek, csinálja meg árjegyzékit, soha többé füstös barlangjába nem lépelek, matrózok szemléletében gyönyörködés végett, kikkel csak azért társalkodám, hogy vigasztaljam magam, mert aljasságuk nagyobb vala, mint saját nyomorom! Istenem, hogyan változék ez mind meg olly hírte'en! Mintha sötét vizes szénbarlangból lépnék fényes napvilágra, és szemeim még folyvást kápráznak, mert nincsenek szokva anyai fényreményhez és üdvözítő bizonyossághoz! Mikép kell a dicső nőnek bátorítani engem, ha elébe lépek és nem tudandok egyebet rebegni, mint: — anyám! Neki kell érettem gondolni, tenni, s beszélni, s én csak nevetni és sírni fogok. 'S nem is jelenedek meg olly nyomorultan, mint az irigy sors akará; legyőzém az akadályokat és költői dicsőből füzött koszorút teendek lábaihoz s felkiálthatok: „Igy küzdék töl a magasra, nem sejdítve, kit illetend ez egykor!” (Hisz nem ajándékozom én meg őt bathi ifju kéjencsel, kinek hajszálait ezer hitelező számlálta meg, s ki szellemi tönk által még inkább elbágyadtva, háza kapujá elött rogy össze; nem ajándékozom én meg őt tuskóemberrel, kit a természet veresre mázolt be, s valamelly homályos nevet nyoma hátára, hogy mással föl ne cseréltessék. Ismerni fogja irásimat, s tudni, mit irtak rólam Steele, Addison, Johnson, tudni fogja, hogy nem tartozom azon kontárok közé, kik költőknek is nevezgetik magokat, de kik, hogy természetesekek látszassanak, eszelős következménnyel valósítják költeményiket, s hogy hihetők ké tegyek azokat, kirívó természetét fénymázával festik be; nem tartozom olly vitézek közé, kik öndicséretök tarisznyájával lapirótul lapiróhoz járnak koldulni, s kik saját hírokért kesvesbet tesznek, miat mások. —) Nem keskedem tovább. E leveleket előbb rendefeltetésök helyére s aztán hozzá! Még ma kell fölcserélnem örömrózsákkal a gyászkoszorukat, mellyek emlékezetében vélt síromon csüngnek s minden könyért, mellyet értem hullata, gyöngyfüzért kell varázsolnom, melly minket gyémánt lánciut örökre össze fűzzön. (El.)

Változás.

(Pompás szoba lady Macclesfield palotájában.)

Negyedik jelenet.

L. Macclesfield, Winchester és Berwick lordok (bal oldalon lépnek föl.) *Marishall viscount* (mint belép az ajtón jobbról, megáll s várakozik.)

Winchester. Mint látom, mindketten reménytel távoznak, holott a könyörgött kegy csak egyikünköt illethet.

L. Macclesfield (büszkén, de kellemmel.) Uram, mit tegyek? Hihetőleg ekép határozandok: ön-

nek, mylord, megengadem, hogy az epsomi löversenyen lovászaí sárga; öné pedig, mylord, kék színben jelenjenek meg: így ketten együtt alkotandják színemet, s már ezt nem tehetik egyébkint, mint ha jó barátok maradnak!

Berwick. Olly ítélet, melly szigoru ugyan, de bőleebb, mint Salamoné. (Mindketten bókolattal el.)

Lady (komoran Marishallhez.) Ismét Londonban van ön, hogy pörrel mulattasson engem?

Marishall (csipősen.) Az öntül fog függni, mylady!

Lady. Gondolja ön, hogy önkényt áldozatul adom magam parisi kicsapongó életmódjáért, azon zavarok fodezése végett, mikbe játék iránti nyomoru szenvedélye keveri önt?

Marishall. Ugy gondolom, mylady, nincs mit hányunk egymás szemére szenvedélyeink miatt; annálküább, minthogy bátyám javaihoz mind kettőnknek hasonló jogunk.

Lady. Boldogult férjem botor tettei között nem épen legesekélyebb volt az, hogy hagyományban önt is részesíté, mi által entulajdonomban szabad rendelkezésül fosztattam meg.

Marishall. Tulajdonában? Csak nem nevezí ön azt tulajdonának, mi halála után, ha önt tuléldem, engem illet. Bátyám esztelen volt, máskep nem veszi önt nőül; de egész életét, mellyet esztelenségnek áldozta, azon egytellen okos gondolat, melly halálos ágyában szállta meg, jóvá tév. Mylady (levelet von ki tárcájából), itt egy tízezer fontos váltólevél Parisba, lesz olly kegyes és aláirandja.

Lady (napvilág ellenébe tartva, keserűn.) Ki keszeskedik arról, hogy e számok nincsenek olly ténálval irva, melly önt képesíti, holnap 20 ezret csinálni belőlük! Ez nem lenne első eset, sógor ur, hogy példáját adá, milly szorgalmasan tanulá ön Parisban a vegytant.

Marishall. Mylady, midön egykor bátyám önnel a házassági szerződést aláírá, világ ellenébe tartá é azt meggyőződésül, vajjon nem csuszhatnak é belé álténtáral Rivers gróftul bizonyos gyermekek?

Lady. Igen jól áll önnek, nekem erkölcsrul papolni.

Marishall. A fiu már meghalt, midön bátyám róla értesült. A jószívü esztelen, még fiának fogadja őt, s miatta tán saját tesvérül megfedekezett volna. A fiu most épen olly koros lenne, mellyben ön, mylady, a férfiakat kedveli.

Lady. Miért kell olly nyomoru embernek, mint ön, gyávanak lennie? Ha párbajt kezdne, reménylhetné, hogy valamí ügyes francia vívó megszabadítva utált életétül; jövedelmét templom-építésre fordítaná.

Marishall (gúnyosan.) Templom-építésre!

Lady. Legalább nem lépné át többé küszöböm, nem intézne hozzám leveleket, miket ön a parisi játékházakban ír, érzelmimet s vonzalmimat illetőleg nem cserélne föl olly nőekkel, kiknek pénzt kell a hnia, hogy kiaszott szívét elfogadják. A váltólevél aláírását elküldendem.

Marishall. Véletlenül azonban valamelly szerelmes levéllel föl ne cserélje, ne hogy az rosz helyre, a szerelmes levél pedig hozzám jöjvén. My-

lady, képes lennék a váltóru! megfeledekezni, s köpenyegbe burkoltan, hogy valamikép meg ne ismerjen, tetteleg megjelenni az elbájoló légyottok egyikén, mellyeket ön adni szok.

Szolga (belép.) Savage Richard!

Lady (gondolkozva.) Nem ismerem; (büszkén parancsolólag.) A viscount után!

Szolga (el.)

Marishall. Nem ismeri? Ugy nem háborogatom, tegye meg vele az ismeretséget. Éljen boldogul, mylady, holnap Franciaországba utazom.

Lady. Imádkozni fogok, hogy egész nap szélvész dühöngjön.

Marishall. Ne tegye azt, mylady. Ön olyan ritkán imádkozik, hogy az isten csodálkoznék azon, hogy ön hozzája tér, s most egyszer ösztönzésül e pályán haladásra, még tán kérelmét meg is hallgatná. Adieu! (El.)

Ötödik jelenet.

L. Macclesfield (egyedül.)

Lady (most és később a váltólevéllel játszik, összegömbölyítvén azt stb.) Nem emlékezem, hogy valaha jobban gyűlöltem volna embert, mint e kéjencet — tán Rivers grófot, midőn hüflén lőn — az már rég volt —

Hatodik jelenet.

L. Macclesfield. Savage Richard.

Savage (félénken lép be, s lassankint távozik az ajtótul.)

Lady. Uram!

Savage (lassan közeledik.)

Lady. Mit kíván ön?

Savage (végre a szinpad elejére jó, de még folyvást félénken s oldalt tekint a ladyt; félre.) Más-kép, mint gondolám — s mégis — ha tudná — de hogy is tudatom vele?

Lady. Ön neve, uram?

Savage. Savage Richard.

Lady. Nem emlékezem —

Savage (hirtelen.) Nem ismeri ön Savage Richardot?

Lady (dekötelezőleg és zavartan.) Ah, ön arcképmem akarja festeni, ön művész — vagy mit is mondok, ön hangversenyt akar adni — vagy azt sem? — úgy hát író ön — nem olvasok hírlapokat — újat akar ön alapítani. (Csodálkozva.) Uram, világosítson föl engem!

Savage (magában; fájdalmasan.) (Istenem, im már elhull egy reményvirág. Nem ismeri annak csekély becsét, mit bírnia fog!) (Fenten s félénkül.) Mylady, Savage Richard fiatal elme, ki némelly költői próbálatokban nem vala épen szerencsétlen, több művet hozza szinpadra, mellyek ismétlésre méltattak —

Lady (közbevágva.) Ah, ön azon újabb irányt követők egyike, kik Shakspeareit izlésünkkel meg akarják kedveltetni s fel akar szólítani azon hölgyek ülésiben részvevésre (gúnyosan), kik kevésbé erős kép-zőtehetségükkel s évi pénzjáradékkal azon elavult

szinköltőt ismét életre hiszik idézni. Megvallom azonban, hogy azon kevés érdeket, mellyel egyáltalában illy képzelgő elmejátékok iránt viseltetem, legkevésbbé fogom olly íróra vesztegetni, ki, mint Shakspeare, az emberi szenvedélyeket (komoran), mint megnyuzott vonagló testeket festi le, miknél a szépség hiányzó bőre (undorral) csak az örülten szöktelelő izmokat s ereket látatja.

Savage (fájdalmasan s indulattal.) Mylady, ön rágalmaz!

Lady. Ha valamit olvasok, ugy azon munkáknak adom az elsőseget, mellyekben az angol erő a francia kellem finom szabályival s törvényivel párosul. (Elutasítólag.) Fájlalom —

Savage (gondolkozva s mosolyogva.) Valóban megbocsáthatni a nőknek, hogy nem kedvelik azon írókat, ki egyszer egyik művétén királynét elvágott fejfel mulattat!

Lady (igen előkelőleg.) Hagyjuk ezt abban! Egyáltalában idegenkedem attól, mit literaturának neveznek. (Többnyire zavart fejek azok, kik álomkóros szédelgéseiket isteni sugallatoknak tartják, s erővel ránt folják azt, mit ők nemesnek s jónak hirdetnek. Ezek többnyire ifjak az alsóbb osztálybul, kiknek még megbocsáthatni, hogy életrőlí fogalmikat s nézetiket becságyon, magosabb körökbe to-lakodással, alapítják: kiket azonban többé ki nem áll-hatni, ha velök született hiányukat finom világisme-rés, szokások s illetéki szépségék körében, olly viszonyok megítélésire alkalmazzák, mellyek előt-tuk zárják, és szerencsére zárva is maradnak.)

Savage. Mylady, ön sebesíti szívetem, s mégis (félíg hangosan, magában.) épen e keménységben van valami, mi a diadalt, őt legyőzhetni, kétszeresen irgerlővé teszi. (Félje fordulva s határozottan.) Mylady, tekintsen reám!

Lady (idegenülve.) Mit akar ön?

Savage. Mélyen, mélyen tekintse ön szememre, az ajkakat, a homlok kised rinceit, s kérdezze ön szívét.

Lady. Meg nem foghatom önt!

Savage. Önnek valami nagyot kell mondanom, titkot, sirt kell föltárnom; de olly örömet ohajtanám, hogy a természet hangja előzne meg s ön-maga, mylady, olvasná le reszkető ajkaimról a csodálatos eseményt.

Lady. Uram, ön aggódtat engem. Milly hang ez? Mit jelentsen ez?

Savage. Oh, istenem! ezer fájdalmat vijjak le, mig egyetlen szerencséhez juthatok, minek ki-küzdéséhez alig van még enmagamnak is bátorságom. Ha valamely vadállat kalitkája mellett lassan elvonulnó öre, az állat felugrik, felágaskodik, ura s barátja közellétét sejdítve. (A kisajított bor a hordó-ban nyugtalan, ha a szőlőtöke, anyja, mellytől származék, tavaszkor ismét kihajt, új szőlő-testvér szü-letését sejdítve — s ime —)

Lady (idegenkedve és aggódva tekinti őt, s félíg futamlásra fordul.) Képei, uram!

Savage. Roszul választvák! Igen, igen, mért kinzom önt s magam! Mylady, hallgasson meg en-gem! Önnek fia volt, atya nevéül Richardnak hit-ták — lady Mason, ön anyja, megkönyörült önön s Richardon és ezt sz. Albansban öreg becsületes is-

kolamesterhez adá. — Rivers lord meghalt, lady Mason meghalt, Richard szegény emberek kezébe került, kik őt nevelték, s nem temették el — nem temették el. Mylady, Richardját ön nem csak a tulvilágon üdvözölni — ő él, anyja lábaihoz borul! (Lába elébe térdel.)

Lady (visszavonulva.) Mi ez? Milly gyalázatos család! Távozzék ön — távozzék e pillanatban!

Savage (felkelve mint elítélt.) Anyám!

Lady. Ön szemtelen család!

Savage (kezeit tárva.) Anyám! a természet hangja!

Lady. A törvény hangjait szólaltatom meg én — (az asztalhoz siet s erősen esenget.)

Savage. Anyám! (Szolga lép be.)

Lady. Hidd össze a családéséget! (Szolga el.)

Mit akarnak vajjon velem? (A szárnyaajtók kinyílnak s több szolga lép be, vonakodva, hozzájuk.) Ezen ur soha többé át nem lépje házam küszöbét! (Savagehez nyomatosan.) Nyomoru! (Hirtelen el oldalt.)

Savage (égre tekintve, szeméit kezeivel elföldi.) Mindenható isten, lehetséges é?

Második felvonás.

(Szoba Steelenél. Asztal papirokkal.)

Első jelenet.

Steele (egyedül.)

Steele (belép, kalapját s keztyűjét leteszi) Soh sem hívem, hogy olly sok fáraságba kerüljön, a világ felett nevetni. Szüntelen mozgásban kell lennünk, hogy a nap ezer hírét s véleményit összeszedhessük, mielőtt elvénültek; s alig adánk egyiknek illő alakot, hogy könnyű, tetsző öltözetben a tömeg előtt megjelenhessen; mar ismét más foglalkodtat, mit nem szabad elszalasztanunk. A lapíró munkássága ingerit nem izleli, nap napot vált; mdiön a közönség örvend azon lapnak, mellyet ma osztanak szét, már én ismét más valamin töröm fejem, mit nyolc nap alatt lapomban használhatok s minek nem tudok illő alakot adni. Ime asztalom ismét teli levelekkel! (Asztalhoz közelít.) Névtelen küldemények, mikre ugyan a terrajz szerint nem figyelni nyilatkozánk, végre még is kinyomatjuk! — Ime névtelen gunyversek is a szerkeztőségre magára; igen, igen a kilőtt golyók fele visszapattan. — A westminsteri legutolsó követválasztásnál történt ármánykodásokról; igen kívánatos! — Keleti regény, lihetőleg csak gunyírat a ministerségre! — Névtelen ijesztés, hogy lapomat betiltandják — ijesztési határozatok — lihetőleg hivatalosak! — Párviadatra szólítás egy ifju költőtől, kinek lyrai első szülotitit báránymimóvel s más gyermeki betegségekkel hasonlítam össze. (Kardját asztalra teszi.) Magán kívül van örömében miss Ellen azon hatás miatt, mellyet Overbury mai előadatása teend Savage anyjára! Meg fog é vajjon jelenni a keményszivű hölgy? Érzéktelenség miatt senki sem szerencsétlenebb, mint e jó lelku leány! Savage elég esztelen, még folyvást e kő meglágyulását reményleni. Kopognak.

Második jelenet.

Steele. Tyronnel lord.

Tyronnel (belép.) Uram, olly ügyben jövök önhez, melly, mint tudhatja, e pillanatban egész Londont foglalkodtatja. Lady Macclesfield gyalázatos kegyetlensége fia iránt — (hirtelen) okvetetlenül fia — minden vallomás, minden bizonyítvány egyhangulag megegyez abban.

Steele. Ön neve?

Tyronnel. Tyronnel lord.

Steele. Ah, mylord, tudom, ön több éven át imádá a keményszivű anyát, ugy hiszem, nem volt szerencsétlen; később azonban elutasíták s most megragadja —

Tyronnel. Ez alkalmat, magam megboszulni? Nem, sir, nemesebbül gondolkozzék ön rólam — mind e mellett is megvallom, hogy a ladyt gyűlölöm, s nem vagyok eléggé erkölcsbarát, hogy meg ne szerezzem gyűlölségemnek mindazon anyagot, miket e hölgy viselete önkényt élembe nyújt.

Steele (gunnyal.) Oh, mi lapírók gyakorta jövünk olly esethe, mellyben kipuhathatjuk, vajjon az igazsággal vagy azzal, mit annak tartanak, olly inditóok vannak é összekötve, mik a jót s nemest részünkre szüntelen kedvezővé teszik. — Mivel szolgálhatok?

Tyronnel. Tolla, master Steele, éles, mint a kardhal fegyvere; vele az előbbi ministerség cetyomrát átfürészélé —

Steele (tréfásan.) Ön ugy beszéli, mint egy Grönlandban utazott.

Tyronnel. Ön képes leend ez anyai gyalázatoságot, melly fiát nem akarja ismerni, s e miatt Londonban uralkodó kedvetlen közvéleményt lapjában fölhozni. Hagyjon ön az utóvilágnak tudósítást azon nőről, ki, megcáfolhatlan bizonyítványok mellett, fia valódiságáért az anyai érzelmeikkel dacol, s a leggyalázatosb kegyetlenséggel és hidegséggel utasít vissza olly tulajdot, mellynek birását Londonban minden anya irigylené. Nem is említe Savage szép hírét, hol találunk gyermeket, ki több állhatatossággal és szelidséggel türi anyja kegyetlen szélszéyeit, — eltöltá tőle házat, s ő még is epedő pillanatokkal függ ablakain; az anya eltépi leveleit s ő örvend, hogy ismét kezéhez kaphatja a papírdarabokat, mert a lady kezei illették azokat. Szörnyeteg ez anya, így érez egész London; hogy végkép megaláztassék, a nyilvános lapoknak is föl kell már most szólalniok.

Steele. Mylord, Savage barátom. Egy női lényen kívül, kit ön nem ismer, bizounnyal én vagyok az, kit Savage sorsa leginkább érdekel; nem mondhatom azonban, hogy barátom viselete tetszik. Véleményem szerint férifhoz illetlen magát lábbal taposztatni engedni, olly mértékben, mint azt a lady úzi —

Tyronnel. Oh, hisz anyja —

Steele. Gondolja ön, hogy a gyermeki szeretet csokolja azon vesszőt, melly fenýíti — ebben — igazá lehet önének; de vannak mégis esztelenségek, miket Savage most elkövet. Mihelyt e szerencsétlen felfődezzést tévé, azonnal adósságtengerbe

rohan, miből barátjai többé ki nem halászhadják. Azon örült bizalomban, hogy anyja mindent kifizetend, mire szüksége van, előtte illő megjelenésül, a város minden ruháitát összevásárlá, kocsit s lovakat szerze és pompás szállásba költözik —

Tyronnel. Én gazdag vagyok — nem segíhetnék é a dolgon?

Steele. Nem, mondom önnek, ő olyan, mint a vétkes, kit százszor büntetnek, s vétkeiről még sem tud leszokni. Azon pénzt, melyet barátjai adnak neki, mind egyedül azon célra költi, hogy anyját megnyerhesse, naponként százszor vágat el háza előtt négy lovas hintón, szolgálait vesztegeti, titkos meglepetéseket készít számára, fényes mulatságokat ad, hogy csak róla beszéljenek, miáltal a hideg nő becsúgyára hatni gondol.

Tyronnel. Istenem, ez mint még borzasztóbbá teszi ez anyát előttem! Ön türheti ezt, Steele, ki a napi literatúrát feltalálta, Steele, ki a közvélemény azon égi villámaival készíti, mellyek kezéből elromlott erkölcsünk s véleményünk család és hazudság korában szétzúzódag hullanak alá.

Steele. Hagyján, mylord! Mentül tiszteletre méltóbb a fegyver, annál vigyázóbban kell vele bánni. A közvélemény nem mindig itélő Themis, sőt gyakorta harpia, melly többé nem adja vissza, mit egyszer összetépe. Ha angyal erénye jó egyszer gyanuba, az ég maga sem moshatja őt egészen tisztává. Ezer igazolás, ezer cáfolat után is — marad mindig valami rajta.

Tyronnel. Itt örögrül van szó. Saját szemimmel láttam, milőn Savage az utcán gyorsan haladó kocsija mellé nyomult, a kocsis megállt, az anyja kinéz az ablakon, megismeri fiát s haragos taglétséssel tovább hajtást parancsol. Ha Savagét mások el nem rántják, a kocsit keresztl meg rajta.

Steele (boszankodva.) De ugyan mondja meg ön maga, nem esztelenség é ez Savagétól? Majd a kocsis hágsóájára szöki, s halatás közben virágokat lökdös be az ablakon; majd verseket ragaszt föl palotája kapujára; majd selyem kendőket dobál páholyába; ha a parkben kocsiz, bokor megé rejtezik; ha a cityben vásárol, oda siet s alkudozásba ereszkedik; ha templomba megy —

Tyronnel. Lady Macclesfield templomba is jár?

Steele (nevetve.) Mylord, a történet még eddig csak végjárték. Ha látodom, hogy Savage valóban szerencsétlen, hogy naprulnapra fogy, hogy ezer esztelenségi között még azt is elköveti, hogy megismerésre számolva, anyja oldala mellett, mint herceg akar élni — s végre, ha az anya azon rendkívüli tetszés iránt, melyet Savage költői elméje a drurylanei színházban okvetetlen aratni fog, egykedvű marad — látja ön, mit nem tesz a literatúri büszkeség — akkor, mylord, szóljon be ismét hozzám.

Tyronnel. Master Steele, e hölgy életírása saját kezem által szolgálatjára áll önnek. Egyébíránt tanulja ön a mérgek elméletét, az afrikai puszták állattanját, tanulja ön a női kedély minden tévelygésit Messalinától egész Medicis Katalinig, s önnek mégis főlem kell kölcsönöznie képeket s hasonlatokat a lady jelkülete tökéletes kimerítésére.

Kifejezésének, neveltséges fordulatai s összezúzó gúnyainak keserűsége — kérem, master Steele, kímélje ön magát e nagy auto-da-féra! Csodálom önt, master Steele, már rég jó barátjai közé tartozom, master Steele, politikai nézetit is helyeslem, master Steele, ment vagyok minden előítéletül — de ön idejé drága, éljen boldogul. (El.)

Harmadik jelenet.

Steele (egyedül.)

Steele (megvetőleg utána nézve.) A szabadelmű nemesemberek! Mivel hiuk s félénkek, csak azért mutatkoznak úgy, mintha szeretnék a szabadságot. Nemzetségfájuk csak ugyanaz marad, ha vadul s bütykösen dacolnak szabadditkaik erdejében az idő szelvéssel, vagy ha belőlük csinos kised szelencét esztergályoztatnak, mellyel a szabadságot kínálják meg, udvarias szippanat végeft. Erény és szerencsétlenség mellett akar ő kikelni! Mivel hasztalan udvarolt a büszke lady körül, most már a közvéleménnyel akarna kacsingatni! Igaza van! Javaslata nem épen egészen megvetendő — annyi azonban bizonyos, hogy e világon alig van igazság, mellyhez hátul az önhaszon elrejtett kised tyuklétrája nem vezérlene. (El balra.)

V á l t o z á s .

(Szabad tér. Balról lady Macclesfield háza. Esti szürkület.)

Negyedik jelenet.

Savage (egyedül.)

Savage (az ablakokra pillantva.) Hét az óra! Miattam művemét szétvagdalhatják, s a holt részeket neveltségül közönség elébe dobhatják; miattam az emberi alakokból fabábákat csinálhatnak, kinek képeik kifestve, s kiket sodronnyal igazgatnak, melly őket rossz emlékezetükből a sugó mentőüregébe vezérli; miattam a fölségest puffaszkodva, az erényt mint falusi lánykát, a szépséget, mint kacért, adhatják elő, verseimet pedig, mint kavicsokat, üres szaválásuk mozsárjában össze s összetörhetik — (fájdalmasan) az nem érdekel engem, már egy órája várakozom hiában itt s nem veszem észre, hogy fia egyik teremtménye iránt reszvéttel viseltetik s drurylanei színházba megy. (Önmagát bátorítva.) Tán ad-dig vár, míg nyomtatásban megjelenik, tán aggodtadja azon érzelem, hogy dolgozatom sorsa végeft remegek, tán szerencsétlen süketüló retteneg. (Szinte rézfásan.) Igen, mit is akar ő francia izlésével — bár a valódi természet iránt megnyerhetném érzeményit! Sok esze van neki, illy dolgok tökéles értésire. — (Szomorun.) Misem mozog a házban. Elég kocsit rohog ott el, mellyek nyakra főre sietnek a színház előcsarnoka alá juthatni; csak innen nem indul ki senki. S bizonynal, remegni fog, míg a süketürló értesülend. — Istenem, hidegnek nevezik őt —, elutasita engem — nem akar fának elfogadni; ez saját hibám. Igen durrán léptem föl ellene; nem olly

könnyű eltűnni a halottak feltámasztását; ki nem rettegne meg, ha rögtön sir nyílnék előtte! Kemény szívű ő, mert magas szellemű. Kedélyén sok oldalú világismérét, s tán keserű tapasztalások által másod természetűé vált bizalmatlanság uralkodik szüntelen. A nagy világban megfagynak a szívek! Mivelése eltéríté a valódi ösvényrül; igen (gyermekileg), föl kell világosítnom fogalmait, s föltárnom előtte a természet szent könyvét s ennek minden szépségibe s titkaiba be kell őt avarnom; igen, igen, anyám, reggeli s esti órákban még tanítványommá leendesz. Csodálatos, hegyes nő! — Hallga, ajtó nyílik belől-rül. (Hallgatózik.) Mítsem hallok. Éhség miatt szinte fázom. Ma még hisz nem is — pfuj, illyesmire nem kell gondolni. — (Erszényt von elő.) Aranyok vannak benne (pajkosan), de nem anyém!

Ötödik jelenet.

Szolga. Savage.

Szolga (a házból jó, kis nyalábot tart hónya alatt, hirtelen a szín hátuljára akar menni.)

Savage. Megállj, jó barátom!

Szolga (megfordul.) Ön az? Vigyázzon magára, hogy az udvarmester meg ne pillantsa. Mit ácsorog mindig itt a ház előtt!

Savage (az erszényt oda adja.) Vedd, jó barátom, s mondd meg nekem, elmegy é ma anyám a szinbázba?

Szolga (a pénzt zsebbe dugva.) Nem tudom.

Savage. Hogyan él anyám? Hány órakerelt fel ma?

Szolga. Tegnap ugyanezt kérdezé tőlem; ma csak nem élhet máskép, mint tegnap!

Savage. Milly öltözetben ebédelt ma?

Szolga. Sárgában.

Savage. Haja hogy volt fodrazva?

Szolga. Á la reine.

Savage. Á la reine — hm — hm (titkosan.)

Ki volt é festve? Kevésé? (Pajkosan.) No, ne titkold.

Szolga. Ugy van; — istenem, már százszor mondtuk ezt önnek mi eselések.

Savage. Vidám volt é? Ki látogató meg? Nem olvasott? Lássuk csak, mi van nálad?

Szolga. Ej, a laty nem épen olly rosz, mint mondják —

Savage (szemrehányólag.) Ki mondja azt?

Szolga. Könyveket ajándékoza nekem eladásul.

Savage (a nyalábot átveszi s felüti a könyveket; elfojtott hangon.) Saját műveim!... Add át nekem, jó barátom; drágán megfizetem. Vidd szállásomra!

Szolga. Mint parancsolja. Jó éjszakát. (El.)

Hatodik jelenet.

Savage (egyedül.)

Savage (sohajtv.) A ladynek igaza van — az átkozott hiuság! az egész lomot eldobom s nem akarok több lenni, mint fia, és semmi más. Semmi-kép sem állhatja ki az irkálást s mégis szüntelen e, rája nézve terhes, kacérsággal járulok elébe s di-

csőséggel, mellyet lakába nyakára küldök — többé nem fog ez megtörténni — fáj — fáj nekem — de igaza van. (A ház ajtaja megnyílik, s két szolga csinos izlésű gyaloghintóban lady Macclesfieldet viszi.)

Lady (a gyaloghintó ablakán.) Drurylanebe! (Jobbra el.)

Savage (utána sietve.) Ő az! Oda megy — de — de — (visszatérve s örömmel) nem, nem megyek utána, még észrevehetné s visszatérne. Ég, szíve lágyul! Az unnepelesen fölökített páholyok gyűrűjében ő lesz a gyémánt és szelid kibékülő sugárokat vetend fia dícsőségire. Most beszédvirágaim jobban fognak illatozni, hasonlításim találóbbak, képeim közbek lesznek; az általam festett alakok napja közelében fonségesb árnyékokat vetendnek. Ő fogja teremtményemet megdicsőíteni s a gyermekek leg-szerencésbikét magos s kibékült szívére kücsolandja. (El.)

Változás.

(Lady Macclesfield színházi páholya; alacson, a szinpad hátulján csucsban végződő, izletesen ékesített szoba, elől alacson bejárásokkal; hátul magos erkéllyel, melly tarka függönyvel félig fedve van; szék áll az alkotványon, mellyre föl kell menni, hogy e nyíláson a valóban nem látszó színház beljébe lehessen látni.)

Hetedik jelenet.

Marishall viscount (egyedül.)

Marishall (belép s vizsgálódik, vajjon üres é a páholy.) Nines itt — lakában elítölja magát, pedig okvetetlenül kell vele beszélnem! Lélekszakadva jövék Parisból, mert itt ugyan különös történet van szőnyegen, mi végre még veszélyes lehet. Egy fiu, tán még vagyona örököse! Ki bizhat a törvényben, midőn az igen s nem többnyire az ügyvédek mesterfogásitól függ. Magamnak kell jelen lennem, e veszélyes történet kijátszására. (A színházi nyílás felé hallgatózik.) Azon ember művét adják ma! Anynyira szórakozott vagyok, hogy az összefüggést sem foghatom fel igazán. (Előre jöve.) Hisz az lenne csak nálam szép kilátás a jövőre. Nem akarja ugyan, mint hallom, őt megismerni; de a törvények végre is kényszerítendik arra. Csak párviadalra jőne ki velem!

Nyolcadik jelenet.

Előbbi. Berwik s Winchester lordok (szétekintenek s aztán lépnek be.)

Berwik. Még nincs itt — ni ni Marishall viscount.

Winchester. Igen nagy figyelem unokaöese iránt, hogy érette Parisból ide utazott —

Marishall (elhárítólag.) Uram, kérem! Unokaöesém nálamnál idegenebb bírálót nem találhatott volna. De mondják önök az isten szerelméért, már a nagy világ is hiszi e lelene valódiságát?

Winchester. Fia — az, az, — kétséget sem szenved.

Berwik. Miatta iszonyu fájdalmakat áll ki; az egész világ újjal mutat rája, gunyiratokkal halmozák el, miket házába küldenek, társas körök-

ben verseket nyújtanak neki át fiától, gúnynyal, megvetéssel s elmellőzéssel kinozzák őt —

Marishall. Ez hü képe a londoni előkelő pórnépek! Magas rangu hölgyeink majd mindnyájan hasonló körülményben épen úgy viselnek magokat; mivel most máson a sor lakolni, az érzelgóst játszásk. S a papok még nem mozogtak —

Winchester. Igen is — már több szöszékrül tartának a lady ellen beszédet; annyira divatba jött a szegény lady, hogy palotája előtt fű nő. Réánk, kik még titkosan is jó baráti vagyunk, átkot mondanának, ha megtudnák, hogy páholyában voltunk.

Berwik. Ő nem jö el — ma, midőn fia művét adják, lázongástól félhetne, ha észrevennék, hogy a függöny mögött rejtetik.

Kilencedik jelenet.

L. Macclesfield. Előbbiek.

Lady. Jó estét uraim! (A férfiak meglepetve hátrálnak, Marishallhez.) Ön ismét Londonban? Pedig azt hallám, hogy Parisban halva fekszik?

Marishall (célzással.) Épen azért jövék Londonba, mivel hallám, hogy itt a halottak ismét föltámadnak.

Berwik (aggódva.) Mylady, a mára hirdetett művet nem vonák vissza —

Winchester (hasonlag.) Ön merészlené magát a tömeg tolokodó pillantásinak épen ma —

Lady (nevetve.) Mylord, tán rossz álma volt? Ön Caesar nejehez hasonlólag beszél, midőn az a balsorssal teljes tanácsülésbe ment! Mitől fél ön, mi ma idegimet oly erősen megtámadhatná? (A függöny felé mutatva.) Mit is adnak ma?

Berwik. Overburyt.

Winchester. Szomorujáték —

Marishall. Őt felvonásban, mylady! Gondolja meg a kint. —

Lady. Kítől? (A két lord zavarba jő.)

Marishall (félre, csodálkozva.) Azt nekem kell megmondanom!

Lady. Kítől?

Berwik (vonakodva Winchesterhez.) Ki is az? **Lady** (nevetve.) Mylord, ön is valóban derék műbiráló! Még az író nevét sem tudja —

Berwik (lekételezőleg.) Ugy hiszem, a fáradságot sem érdemli meg; a mű rossz, üres pathos tör benne a kezeket, s a száraz szavak, mint saláta, csupán könnyekkel megöntözvék. E mű írója oly költő, kinek a költészetből oly valami jutott, mint, hogy Shakspeare után szóljak, fűben szaladó uszkárnak, mellynek fülei harmatot fogtak fel —

Winchester (szilárdul s fűrkészőleg.) Savage Richardtól.

Lady. Köszönöm, mylord — (pajkosan.) Egyébiránt már tudám — (Berwikhez.) Ön azonban, mylord, minden idézése mellett csekély izléssel bír, vagy, mit én inkább elfogadnék, igen nagy udvarisággal. Ön tudja, hogy nem vétetem föl magam azon társulatra, mellyet most alkotának némely eszelős nők Shakspeare életbe idézése végett — de Richard még legtűrhetőbb a jelen irány követői közül. Az igaz, modorja kevésbé lázas, vagy bizonyos nyugtalan ége-

tő hőség uralkodik benne, miből hason életet nem jósolhatni; de vonaglásai gyakorta erőteljesek; ha képei nem találják is el mindig azt, miért hasonlatul felhozhatnak, de szép eszményi világba vezetnek, mi igen derék lenne, ha valósíthatnók. (Berwikhez.) Karját —

Berwik (nagy zavarban; vonakodik, hirtelen azonban meglátván, hogy csak egy szék van az alkotványon.) Mylady, csak egy szék van ott. Azonnal! (Hirtelen el.)

Winchester. Oh, néhány széket kell hozatnom. Azonnal itt leszek. (Hirtelen el.)

Marishall. Ha ha ha! Kedves sógorasszony, milly délponton kell látnom ismét napját. Milly gyors lábuk voltak udvarlói, midőn oly szerencsések lehetének, hogy ön őket be akará mutatni kedves földszíneik! - Széket keresnek s holnap esti szürkületnél, hogy senki ne láthassa, megetetni fogják magokat, hogy nem találhattak. Az ördögben, kicsoda történet is az fiával?

Lady (szűnő után, elnyomott hangon.) Igen örvendek, hogy eltávoztak — egyedül akarok lenni. Ön meglátogat engem holnap, kedves sógor; Westmoorelandben jószágot vásárlék, nagyon szeretném róla véleményét, s néhány bérszerződéshez, miket földészimmel köték, egyezését kívánnám — több helyről igen tetemes fizetések is történtek, mikről hamarjában nem tudok rendelkezni.

Marishall. Oh, kedves sógorasszony, majd fogok én segíteni — (félre) szinte sajnálni kezdem! (tolakodásig bizalmas s lassu hangon.) Ugyan mondja meg nekem, miben áll tulajdonkép az ön —

Lady. A durhami közbányáink iránt kell még rendelkezniük — földalatti viz önté el egészen azokat — s — a bányászok —

Marishall. Az ördögbe velök. Hagyjuk ezt máskorra! Reményem, hogy ön Rivers gróf e koreisa szilárd megtagadásában —

Lady. Szentelen! (A szín hátuljára megy, székre ül, a függönyöket félre vonja s a színbába néz.)

Marishall (elcsodálkozva.) Milly merészség! A függönyöket egészen szétvoná! (Lábujain kinézve.) Minden szem rája van intézve! Ha nyilak volnának, átlőfnék őt. Miként búgnak össze, mint morognak. Minden szemüveg őt tüzi ki célul! Amott egyik már újjal motogat rá. Főrgeteget támaszt. Lázongás lesz következménye. Visszavonulok. (El, erős léptekkel.)

Férfi hang. Te valál az, ki őt elrontá.

Női hang (Miss Ellen.) Én?

Férfi hang. Szerelmednek köszönheti az östönök e tulságát!

Női hang (Miss Ellen.)

Ne fedj azon virágfüzérékért,
Mikkel fiam gyermekkorát körül fonám;
Virágok és örömtánc elmaradtak,
Midőn viharzó sorsa üldöze.

(Kisdé korában oh mikép fenyithetém,
Midőn halálnak látám angyalát
Gyakran kaszával állni vést jelentre
Bölcsője békeréve mellett?)

Midőn pedig felnő, várhatja anyja:
Fészkeből elröpül szabadba a madár,

És anyja boldog, csak kalandi közt
Hiv és szelid emlékezetben tartsa őt.)

Az anyai érzet gazdagsága adásból áll,
S könyökben is boldognak tartja létét;
Gondteljes élete harmathoz hasonlít,
Melly csak hős éjszakák szülöttje.

S gyöngy a szelid anyának érzete —
De nem kevély s fényes homlokflizérben —
Hanem talizmán vétkes lángok ellen,
Mellyet kebelbe rejtve hordozunk.

(Hangos tetszés a szinpad mögött.)

Lady (a függönyöket összerántja s fölingerülten a szin elejére jő.) Tovább ki nem állhatom — e pillanatok megölnék engem — ez újmutogatások, e káröröm, ez átkozódások olly közel hozzám, jobbról, balról, felőlről, alólról — istenem, milly iszonyu sorsra kárhoztatám! Egész létemet megmérgezik, álmaimat meggyilkolják — alva, ébren — ugyanazon kínzó kétségbeesés gyötör, melly, bárhol legyen, szüntelen, mint árnyékomban, kísér. Fiu — anya — anya — fiu — szüntelen ugyanazon borzasztó ismétlés; mintha napvilágba néztem volna, s minden tárgyban, hová tekintek, zöld s kék foltokat vennék észre, miket nem tudok letörölni, mellyek szüntelen minden szinen ismét keresztül törnek, mintha gyilkosságot követtem volna el, s a tör nyeléről nem tudnám a vért letörölni! Nem az én fiam — nem az enyém — nem — nem — nem — semmit sem érzek, mint anya, iránta; szivemben legkisebb hely sincs számára, legkisebb hely sincs, hová bölcsőt lehetne tenni! Minden leheték, a leggyöngédebb szerető akarok lenni, a leghűbb nővér, a legengedelmesb gyermek, jámbor, alázatos, erényes, mint angyal, kívánok lenni — csak e fiu anyja nem lehetek! S ha valóban szivem alatt hordozám — természet, miért vagy hát olly néma nálam, miért nem szólsz szivemhez, s nem hagyál anyajegyűl legkisebb szemlémi szikrát, mi által őt ismét megismérhetném? Levelek, pecsétek, gyűrűk, mind mellette szólnak, csak szivem nem! Nem lehetek anyja! Nincs iránta vonzalom szivemben, a természet nem olda fel ugyan gyermekemtől, hanem, mivel korán ragadá el tőlem, azon szükségétől olda fel, hogy őt szeretnem kelljen! — Nem lehetek anyja! — Habár nevemet utcák sorában hurocolják, habár szivemet a legfelettebb rágalmak pelengérén tüzes vasakkal kinozzák, habár szegény elhagyatott s elszigetült létem ellen ezer mérgezett tört rántanak is — én nem vagyok anyja; — nem akarok az lenni, nem tudok az lenni. (Indulatosan el jobbra.)

Tizedik jelenet.

Berwik s Winchester. Később Marishall s Savage.

Berwik (balról berohan.) Mylady!
Winchester (utána jő.) Mylady!
Berwik. Már nincs itt!

Marishall (gyorsan jő.) Mylady, az egész ház lázong — már nincs itt —

Savage (berohan.) Anyám, én védlek, ez este engem illet — urak, hol van anyám!

Marishall. Ön azon nyomoru eszelős, ki mint szembekötődésiben, Anglia első hölgyét vaktában anyául akarja megragadni? (A szin hátulján tapsolnak, és Savage Richard nevét kiáltozzák.)

Savage (kardot ránt.) A nép zajongó tapsa közepett, engem, a nap hősét, így meggyalázní?

Marishall (kardot von.) Félre gyermek e játékszerrel —

Savage. Félre az ormadárral, melly anyám elől elzárja az utat! (Vínak, Savage ledöfi Marishallt.)

Marishall (Berwik karjaiba dől.)

Winchester (az ajtóhoz szalad.) Örök!

Savage (Jassu tántorgó léptekkel az alkotvány felé megy, kivont karddal kezében, a függönyöket szét-rántja s kikiált, midőn a rivalgás megszűnik, mellyet látása gerjeszt.) Anglia! Repkényt akarsz nekem adni? Oh, add a kibékülés pálmáját, add a béke olajágát, mellyet szegény anyámmal kötendz! Boldogíthat é engem korona, mellynek gyöngyei női könyek? Megtisztelhet é engem oltár, mellyen anyámat áldozák fel? Anglia, a halhatlanság, mellyel megajándékozol, nem ér föl a nyomor egyetlen órájával, ha haragszol! Bocssás meg az anyának fiáért! (Zajos tetszés. Három ór lép be.)

Winchester (Savagere mutatva, szilárd hangon.) A beszélő amott foglyod!

Harmadik felvonás.

(Szoba lady Macclesfield lakában.)

Első jelenet.

Miss Ellen. Udvarmester.

M. Ellen (a függöny felgördültekor már a szinpadon várakozik.)

Udvarmester (oldalajtón lép be.) A lady azzonnal itt leendő! (Mintha beszédet akarna kezdeni.) Istene, Marishall viscount halála óta igen sok a dolgunk! Itt száz számadás, melly nincs kifizetve, s ezzer itt, melly ki van ugyan fizetve, de nincs följegyezve. A lady reggeltől estig papirok között ül, s minden órában jegyzővel, vagy ügyvéddel, vagy más illyes ügyviselővel van dolga. Tán ön is —?

M. Ellen. Nem!

Udvarmester. Na, annak örvideni fog a lady, hogy egyszer már másról is hallhat, mint sógoráról s (lassan) fiáról. —

M. Ellen (puhatolólag.) A myladynek hihetőleg nincs oka a sógor halála miatt szerencsétlenségre?

Udvarmester. Arra valóban nincs! Az őt legkevesébbé sem busítja, sőt örvid, hogy megsabadult tőle. Vérszopó, telhefen volt, kinek kezén, mint rostán viz, rögtön minden elveszett.

M. Ellen (félre.) Annál jobb! Így hát halála által többet nyert, mint vesztie, s Richard szerencsétlen sorsa iránt nem leendő érzékellen —

Udvarmester (bizalmasan és suttozva.) Fia — ugy szólván — halálra van ítélve.

M. Ellen (fájdalmasan, kezével szeméit elfed-

vén.) Bátorság! bátorság! Neki meg kell öt szabadditnia.

Udvarmester. Már jó — (hirtelen el.)

Második jelenet.

L. Macclesfield. M. Ellen.

Lady (hirtelen jó.) Bocsásson meg, miss, kimaradásomért. Előbb még azon levelet akarám át-olvasni, melyet ön néhány nap előtt küldte.

M. Ellen (megütközve.) Még csak most?

Lady. Midőn feltörém, az aláírást tekintém meg — ön, nemde színésznő?

M. Ellen (szilárdul.) Igen!

Lady. Én ez osztályt csak annyiból becsülöm, mert nagy önmegtágadás kívántatik ahhoz, hogy valaki magát önkényt kirekessze a többi társaságból! — Egyébiránt nem hívém levelét oly sürgetőseknek —

M. Ellen (hirtelen.) Most már olvasás?

Lady. Miss, nagyra kell önnek tartani, hogy oly tárgyul beszéljek önnel, melyet jelenlétemben senki eddig meg nem említhete. Azonnal ki-nyilatkoztatom magam. Ön színésznő, kedvesem, keresetmódá tévé az emberi szenvedélyek kiáltóbb szinnel festését, mint sem maga a természet azt előlüteti, hasonlag itt is csak oly színeket választá, melyek számára a valóságban aligha kaphatna többé hasonló vegyületeket.

M. Ellen. Lehet é valami valódibb, mint azon veszély, mely ön (megigazítva magát) — Savage Richardot fenyegeti.

Lady (szigorúan.) Ne említse ön, kérem, e nevet előbb, míg fel nem szólítám! Nem képes ön, miss, a dolgokrul itélni, ha bár ön a viszonyok közönséges felületét némileg érinté is! A struc repülését, mely lábával soha igazán nem meri elhagyni a földet, nem hasonlítani össze sasrepüléssel. (Gúnyosan.) Azért színésznő ön! A színját-szónék ritkán jönnek oly körülménybe, melyben egyszerű érzelmeket mutathatának, mint miket a valódi életben gyakran tapasztalunk; fájdalom, melyet taglejtés nem kísér, ön előtt nem fájdalom; öröm, mely repülő hajakkal nem tombol, ön előtt hidegség; a színi világ felmagasult képzelődésében élve örökké, oly igényeket követel ön az élettől, melyek az életet ki nem elégíthetik.

M. Ellen (megindulva.) Oh, mylady, mennyire elismeri pályámat! Mi szegény színészek akkor érdemelnek meg ön szemrehányását, ha élesebb szem, érzékenyebb szív, hübb emlékezet, mint miket a mindennapi életben találhatni, szemrehányást érdemelnek. Mi virágokat tépünk, miket ön hidegen eltapos; mi a tapasztalás mezején gyűjtögetjük e kisdud virágokat, mik ön előtt csekély becsűek, s estenkint koszorukat s füzéreket fonunk belőlük, mert a színpad távolai sokkal nagyobbak, minthogy a kicsinyt egészen észrevehessük. Ha útjában ön kollussal találkozik, odavetett alamizsnával tovább haladhat, nekünk azonban meg kell állnunk, fájdalmi után kérdezősködnünk, s azon pillanatokot vizsgálunk, miket a mellette elhaladó tömeg hidegen s érzéktelelenül vet meztelenségére. —

Lady (közbe vágva.) Mivel önnek azt alakítani kell, mivel ön azt tanulmányá teszi. Így ön minden egyes előforduló esetenél, tapasztalások egész tömegét, miket hasonló helyzetekben gyűjtögete, alkalmazza, s ekép soha nem juthat tiszta, egyszerű s természetes érzelemhez, mint azt az élet nyújtja.

M. Ellen (fájdalmasan mosolygva.) Oh, mylady, ön előlütéttel bír! Ha este lemosom arcomrul a festéket s lehányom magamról a képzelgési ruhatár fércseit, s lelépek ismét azon érzésekre, miket az élet számomra feladaskép izelni rendelt, higyen nekem ön, akkor nincs szükségem szép szavakra, hogy érezzem azon fájdalmakat, mik kora ifjuságom ótai magánylétből származnak; nincs szükségem szép szavakra, hogy korán boldogult, elfeledhetlen anyám, legszebb reményekben megcsalatott s gyalázatosan elárult néném s bátyám képeit elővarázsoljam, ki a királyi tengerészetnél szolgált és sírját az indiai Ocean hullámban találta fel. (Könyezve.) Oh, lady, habár a hallgató közönség előtt csak a művészet finom kiszámítását láttatjuk is kifejtetni a fájdalmakban, miket a színen előidézünk, hányszor nem adjuk saját könyeinket, s multunk romjaiból hányszor nem idézzük elő érzésinket, miknél tettetésre nincs szükségünk.

Lady. Hagyjuk abban! Ön arra szólít fel levelében, hogy a királynénak kérelmet nyujtsak be egy kalandor eljáztsott élteért, ki gyalázatos gyilkolással oly közel rokont —

M. Ellen (hirtelen.) Közel rokont? (Nyugot-tabban.) Mylady, ki leheté önhez közelebb rokon, mint a szerencsétlen, kit ragyogó hirtálya közepéül kiragadtak, s kire most önért gyalázatos sors vár?

Lady. A legborzasztóbb következménye ez azon mértéktulú becsvágynak s örvöngésnek, hogy a legmagosb körből akart anyát hódítani!

M. Ellen (keserűn.) Oh, mily szerencse rája, hogy illy előkelő s hideg anyja van!

Lady. A halálos ítéletet nem hajtandják végre; hallom, sorsát azzal szelidíték, hogy innen elszállítják.

M. Ellen. S ön ezt szelidítésnek nevezi? A helyett, hogy iszonyu pillanat alatt e bus fájdalomteljes életből kivégzenék, most már mérhetlen tengeren töl ezer mérföldnyire hurcolják öt a bűnösök gyarmatába, kik mérges lélekismérettel s meredt szemekkel üdvözlendik öt, mint társaik egyikét, öt, kinek anygal-tiszta kedélye már aljas vétek festésinél is borzadt! Ön, mylady, megszabadíthatja öt; könyörögjön a királynénál; egész London várja öntül e lépést, mely önnek ismét megszerzendő egész Anglia becsülését!

Lady. Kérem, ne sértégesen, egy ifju költő iránti lelkesülésében, ki ön számára oly szép szerepeket ír. S — tán önnel be is tanulja; London állhatatlan véleményével keveset gondolok. Most divat ellenem szólni; eléggé ismerem Londont, annak tudásaul, mit kellene tennem, hogy ismét engem pártolna! Az legszebb regény, mit eddig fel-találtak s miről reggelenkiint, midőn a hajtekercseket lebontogatjuk, oly érzélgősen beszélgethetni! Terjessze csak ön hirtelen, hogy Savage Richard

dadog, vagy hogy veres haja, vagy hogy boltot nyit, el fog ön csodálkozni, (nevetve) mennyire csökkenend mostani népszerűsége.

M. Ellen. Szerenese, hogy magas szívében és nemes természetén a gyöngédebb természet rendelkezett, hogy illy költemények neki nem árthatnának.

Lady. Csak azt akarám mondani, milly mulékony azon érdek, mellyet e nyomoru Londonban gerjeszthetni, ha ezen ifju gonoszította által nem gondoskodik, hogy neve folyvást szájon forogjon, már rég elfeledkezének róla! (Ugy látszik, ön az ifjut oly szemmel tekintí, melly közel érdekét árul el?)

M. Ellen. Még akkor is, ha ön őt megismeri, bizonynyal sokkal jobb barátéja lettem volna, mint ön.

Lady (csufolódva.) Értem — (hidegen.) Bizza hát csak őt a tengeren tuli szállításra.

M. Ellen (engesztelőleg kérve.) Mylady, gondatlan valék kifejezésimben —

Lady. Csak azon örvendek, hogy akkor annál hamarabb elfeledkeznek róla.)

M. Ellen (nyomosan.) Soha sem feledendik el őt! (Mint felebb.) De mit tevék én? Önt ingerlém. Nem lehet komoly akarhatja az, nem, nem; ön könyörgend a királyné előtt, bizonynyal, bizonynyal, ön teendí azt!

Lady. Nem, miss, azt nem teszem. Ha teném, ugy azon izetlen mesét, hogy ő fiam, annál inkább hinnék, s akkor kárhóztatnának még igazán, ha később fiamnak meg nem ismerném.

M. Ellen. Istenem, e kiszámítások, mylady —

Lady. Ezekkel magamnak s jövendő nyugotabb kornak tartozom, melly felettem itélni fog. (Egy állítólagos fu meg nem ismerését, kinek élteért a királyné előtt könyörgém, büszkeségre — szegyenre — de inkább büszkeségre, mint bátortalanságra magyaráznak — érzékletlenségre, miután őt szinte megismerém, s csak valónak nem akarom láttatni.)

M. Ellen. Oh, látom, ön ingadoz, kiszámolásiban fenakad. Ön félhet, hogy érzékletlennek tartandják — oh, hát ne akarjon az lenni, ön el fog borzadni olly nő iszonyu hírére, kirül mondják: nincs szíve! E holt gondolatokat, e hidegséget, e keménységet már gondolkozástárgyaul tevő — mi kívántatik még arra, mylady, hogy szívtemploma ajtait felszaggassa s az anyai szeretet tavaszat a benne összegyűlt jégre olvasztó csókokkint ömleni engedje —

Lady. Ön csalatkozik —

M. Ellen. Oh, merjen ön, merjen ön, jónak s kedvesnek lenni! Jól tudom, hogy őnt csak a magas társasköri élet, az illedék hazugságai, a nagy világ divatjai tevék hideggé, vevék el bátorságát, hogy jó és érző legyen, s helyette csipős határzatokat, szögletes kitéréseket s e borzasztó önuralkodást adják — de általok boldognak érezheti é magát? Azon dics, hogy gyűlölség királynéja, büszkébbé teheti é őnt, mintha a szeretet rabjának neveznék? Oh bizonynyal, bizonynyal, ha ő az ön fia, szeretet illik az anyához, ha pedig nem az, a nőhez, kit annak tart, szánakozás illik!

Lady (szigorun s szobája felé fordulva.) Eleget mondék, s gondolom ön is —

M. Ellen. Nem eleget, ha szíve még meg

nem lágyult. Még reménylek, — ön ingadoz — ön küzd hideg, hideg philosophiájával, a viszonyokkal, az illedékekkel — igen — büszkeségével — őnt megsérték — rágalmazták, gúnyolják, üldözik, oh, az igen rossz! De ön győzni fog, győzni nagylelkűségével, bocsánatával; bizonynyal ön elmenend az udvarhoz, ön irand, kegyelmet könyörgend Richardért —

Lady. Csodálom bőbeszédűségét! de sajnálom, hogy ellen kell állanom! (El.)

M. Ellen (utána nézve.) Magamra hagy? Hídeg marad? néma? kegyetlen! (Kis gondolkodás után, szilárdul.) Igy hát, magam megyek a királynéhoz! (El.)

Változás.

(Tömlöc. Sötétség.)

Harmadik jelenet.

Savage (egyedül.)

Savage (a színhátulján lépcsőkön jó lefelé, utána becsukják a zárat.) Néha csak megengedik, hogy e komor falak udvarában fris léget szihassak! Ah, ezek utolsó lélekzetim, mikkel Anglia légét szihatom. Elhagyandom honomat, s csak azért kelek át ezernyi mérföldön, hogy siromat Oceanon tul találjam fel! Mi nekem ama deli ég dús növényivel s napfényü csillagos éjvel! Birmingham s Manchester dögvészes légköre, a gyárak köszéngőze, Ó-Anglia sarga köde balzsamos lég ama deli világ illatos éghajlatához, melly nagy, mosolygó, virágzó s ezért inkább kinzó tömlöcömmé válik. S vétkesek közé száműzetve, kik laposra nyomott orrukkal, borzasztó fehér szemgolyókkal s dacos homlokkal beszélik el gonoszetteik történetit, ha már a hóhér maga nem süté rájuk égő vassal a gyalázat bélyegét! Emberek közé száműzetve, kik mindnyájan azon kötél végével, mellyről királyi kegyelem vágta le őket, az akasztófan járnak, ugy hogy gyermekeik azzal játszanak, gyermekeik, kiknek atyjok iszonyu kalandjait, mint dájkaregét mesélik el! — Anyám, anyám! egész életet állítanak közibünk! Halal itt, halál ott, a két legszélsőbb határon, s csak ott a viszonzlátás! (Mondják, te vagy sorsom oka, mig egyedül én vagyok sorsodé! Nem annyira vonakodásod, hogy szivedre nem szoritsz, fáj nekem, mint a világ gyűlölsége s kárhózata, melly téged üldöz; s hogy annyira elhomályosítod szerelmedet s nevedet, s kedélyed tisztá láthatára fölé az üldözés e fürgetegét idézed elő!) Nem az fáj nekem, mint bánik velem, hanem, hogy azt teszi, s hogy önkényen a rágalom legéles nyelvének fenkövével teszi ki magát; (fájdalmas tünődéssel) ha valaha lemondok azon büszkeségről, hogy szíve alatt nyugvám, azért fog az történni, hogy ő legyen győztes és megmentsem emberi érzéseit a világ szeméi előtt. (Zörgés az ajtónál. Steele jó le a lépcsőkön.)

Negyedik jelenet.

Savage. Steele.

Savage. Steele!

Steele (megsileli.) Százszor valék tömlöcöd ajtajánál, de csak az itélethozatal után akartak beocsátni. Szegény Richard!

Savage (vidámul.) Megmondjam é, szerencsétlenségemben mi vigasztal, ha valami vigasztalhat? Hogy velem olly rettentőnek kelle történni, mimás-kép annyira elzárkózott kedélyedet világhilosophiád borzlyukából előidézé.

Steele. Nos, csak nem fognak mégis felkasztani. Valóban én sajnállak téged és magam, hogy London fojtó légéből közülünk elhurcolnak; de Botany-Bay, barátom (félre) vizsgátsalnom kell őt, valóban megérdemli az alapos tanulást. (Savagehez.) Lapomra nézve temérdek haszon háromlanék, ha ott levelezöm lenne. Tegyük fel, gyarmatunk állapotja iszonyu, a kormányzó, szomszjasabban mint Mexicóban a spanyolok, szíják vérüket, nincs törvény őtalmul, parliament segélyül adva a szerencsétlen lakosoknak, minden a kormányzó kezén megy keresztül, a vádlók bizonyítványi és segélyre felszólítási a vádolt kezéin — ennek végre napvilágra kell jöni, ezzel, ha parlamentbe jutok, három ministerséget tarthatok féken. S meddig fogsz ott maradni? Hegyfoki bornak tetszel előttem, melly akkor lesz csak jó, ha a déli vonalt áthaladja. Hány mellbeteg nem utazik önkényt, hogy a tengeri betegség által kigyógyuljon? Néhány évet fogsz ott eltölteni, s tapasztalások nevezetes kincsével, mikért én irigyellek, térendsz vissza közibünk. Hiszed é, hogy Anglia jelen politikai állása olly sokáig fentartja magát?

Savage. Ha valaha visszatérendek, sokat megváltozva találандok — anyám meghalva lenne — s enmagam — nem élem el azt — létem eltörött, s az életem csak mint elérett gyümölcs függök még — kis szellő — s én lehulltam.

Steele. Valóban barátom, úgy nézesz ki, mint a skót, ki halottnak álmodá magát.

Savage (sebesen.) Mit hallani anyámrul?

Steele. Hagyj fel e nőrüli gondolatiddal! A viscount hirtelen halála, mit neked köszönhet, több családot kibékíte vele. Tánctvigmakokat ad, mik elég népek, s alkalmul szolgálnak, hogy szeretetlenségével dicsekedhessék! Az udvar, melly követelésidről szilardul meg van győződve, s csak azért változtatá halálos ítéletedet száműzetésre, elég nyíltan tudatá vele, hogy tenne lépést éretted, mire mindenféle levelekkel, kérelmekkel ostromlák őt — ő hideg marad s tánctvigmakokat ad. Ha felakasztottak volna, ez alkalomra ablakot bérlett volna ki.

Savage. Steele, nevetnem kell rajtad! Valódi öröm nézni, mint csavarod a dolgot, míg vagy meggörbül vagy eltörök! Neked minden egyoldalulag kell, mert pártállásodban csak oldaladon van igazán hathatós nyomantyu!

Steele. Sajnálak, Savage. Barátidat elidegenít magadtul azon neveléséges bizalom által, mellyel még folyvást viseltetsz olly nő iránt, ki veled olly rútul bánik. Ő anyád ugyan, de elég okod van őt megvetni!

Savage. Hagyd abban, kedves barátom! Titkokat fejtegetni, mellyek az emberi kebel mélyében rejteznek, nem hivatásod. Mi újság kün a nagy világban?

Steele. (Azaz: hogyan itélnék legutolsó szín-

müvemről? E tárgyról nyalábbal gyűjték össze röpiratokat s más alkalommal elhozandom. Egyébiránt a pártok még mindig homlok-egyenest állnak egymás ellenében, csakhogy Addison egy nagy lakomában, mellyet egy lord ada, oda nyilatkozik (félre) elszórakozását kell eszközölnem (Savagehez), ha az asztalnál kedvenc ételét feltalálja, egyszer változtatás kedvéért ő is Boileau három egysége tanja mellett szavazna. S valóban csicsóka volt az asztalnál, s így a „Figyelő“ legközelebbi száma közelítésül a két egység szükségét vitatá. —

Savage. Ez mindnyájatok hü képmása!

Steele. Esodálatra méltó, barátom, miként nő a hirlapok hatalma! Minden most történő dolog vezérfonalát kezünkben tartjuk; — mi szójuk mindannak szövédékü, mit ma még állítani, hinni, kezdeni merészlenek. A tudomány arany s ezüst rudjait folyó pénzzé verjük, melly kézrül kézre vándorol, s az eszmék terjesztését leggyorsabban eszközi. Bako s Locke nemes érceihez rezet tesszünk, az ezüstöt aljash ércekkel keverjük össze, s az igazságot hat, hét, nyole latnyilag adjuk ki, miként azt az emberek felfogni képesek. Mostani korban mindennek meg kell adni alakját. A bölesek poharakkal, a gyermekek kanalakkal merithetik azt, a hölgyek számára a legnehezebb feladásokat gyémántba foglaljuk, mintegy legyező alakjában, mellyel társaságokban olly kellemesen kacérokodnak. Az írásmód varázshot, melly a leghihetlenebbet képesíti. Az írásmód által az eszmék közös javakká válnak, mindnyájan föl vannak hívá; az emberiség tudni akarja, hogyan áll!

Savage. S a költőt mellette sirba viszitek.

Steele. Vigjátékokat, Savage, vigjátékokat! Az emberek megunták szomorujátékúkat, örült királyotokat, kezeit tördöl szüzeiteket, lélekidézéseket; megunták, mondom, megunták — vigjátékokat Savage! Finom társalgási viszonyokat, torzképeket a magas ranguak életköréből; gyönyöket ügyvédekre, orvosokra, papokra — Savage ez a valódi tér; elméncség, elméncség! Kérdezd a színészeket, ők magok is így vélekednek!

Savage (felállva, szinte szemközt vele.) Ah, miss Ellen! Még nem is szóltál róla!

Steele (lágyan.) A jó angyalrul! Ő sirat téged, s anyádat irigyl. Boldogtalanabb nem lehetsz nálánál, minden fájdalmidat érzi, s ezenkül saját bánata olly nagy, mint nem vagy képes felfogni —

Savage. Ábrándos beszéd az, hogy engem szeret — mint szerethessék én? Mindazon vonzalmat, mellyel nő iránt viseltetni képes vagyok, anyám emészti föl. — (Egyedül csak anyámat szerethetem. S miss Ellen is csak azon csügg leginkább, mint mi emberek örömet elhitejtük magunkkal, mit soha el nem érhetünk — olly nagy ingerrel bír, szerencsétlenné látszatni, a nélkül, hogy azok lennének. Meny nyiben vonzalma egészséges és derék, bírod szívét!

Steele (eszmélve.) Gondolod? De nem valódi büntetés é az eszem kormányzására, hogy maga a szerelem nem mint közvetlen valami juta nekem, hanem inkább mint kutatási tárgy, mint észrevétel rólad reám?

Savage. Ti egymásnak vagytok teremtvé; mert kedélyitek kiegészítik egymást —

Steele. Gyermeink pedig együtt egyig képviselendik. Én hasonló leendek az ezüst lablapocskához, mellyen keresztül arcol lesz szüntelen átverve!

Savage. Ez igen is jól esik a bírálóknak. Mit sem tudok ugy is egyebet, mint szépségeink fényét lelopni, s apró, költöktől lopogatott ezüstlapocskákkal nyelveteket kiékesíteni? Kifejezestekről szoltok? Ledörgölitek festékiniket s papirostokon mázoltok vele! Széttörtök bennünket s rozsz prózátokat zománczozatok be velük!

Steele (papirt von elő.) Majd el is feledém a legjobbat! Ez a legiszonyubb gúnyvers, mellyet valaha emberi lényre irtak. Ha anyád görög, felkasztja magát!

Savage (a papirt ki akarja tépni.) Mit?

Steele (magasra tartja.) Lapom legközelebbi számában megjelenend. Soha az angol nyelv annyira nem hasonlita a tölevelü fához, mint itt. London minden szobalyánya asszonya haját héten át kitzühetné, mert minden szó benne gombostó. Nyelvünkben mind azt, mi csipöst, gúnyost, sértőt, vágót, szurót, sujtót, ingerlőt találtam, e fulánkkip föllállítására gyűjtögetém össze. Olvasd magad!

Savage (átveszi a papirt; nyugottan.) Helyette anyámra ódát irandok. (Eltépi.)

Steele (felingerülve.) Gyalázat, Savage! Mi közöm nekem anyáddal esztelenségeddel! Cikkem, legjobb cikkem, mit valaha irtam, im eltépv. A leg-sükierültebb ötletek, gúnyok, mint metszőkések, gyönyörű nyelv, mit soha többé illy sokra nem videnek! Im eltépv! Ég, mit tegyek? Lapom hátsóit be kell töltenem, emlékezetemből nem teremthetem elő legjobb elmécségim mozaikját; csak szállítás magad oda, hol más bors nő, mint enyim, mellyet most, mint gyermek szelencéjéből, kiöntél! — Szegény írónak írival így banni! (Hirtelen távozn akar. Az ajtó zárai megnyílnak.)

Ötödik jelenet.

Anglia főbírája (jő le a lépcsőkön, több tisztviselőtől kísértetve; utána) Tyronnel lord (fényes kísérettel.) Előbbiek.

Savage. Az órát jönnek megjelenteni, mellyben Anglia drága földét el kell hagynom! Ez több halálos ítéletnél.

Főbíró (papirt tartva kezében.) Sir Richard, valódi örömmel teljesitem tisztemet, melly önhez jönnem rendele. Ön szabad!

Savage (felé rohanva.) Mylord!

Főbíró. Ön szabad! A királyné előbb ön ellen volt ingerülve. Nem csak tette, hanem előbbi rendetlen életmódja, sir Richard, az udvart ön ellen lázita. Az ítélet megsemmítését, s a tökéletes kegyelmet köztisztviselőben álló híren kívül mint költő egy nő közbenjárulának köszönheti, kiról közelebbi hírekkel nem szolgálhatok.

Savage (Steelehez.) Hallod é, Steele? Ó le van gyözve, büszkesége megtörve —

Főbíró. Vajjon szabadságát ön anyjának köszönheti, nem mondhatom. Hallja ön az írott rendelményt: „Tekintetbe verén, hogy sir Savage Ri-

chard Marishall viscountot olly körülmények közt gyilkolá meg, mellyek minket arra bírának, hogy az ellene kimondott halálos ítéletet számüzésre változtattuk; tekintetbe venén, hogy sir Richard fiatal-ságát s tapasztalatlanságát csak most kötéki őszintén szívünkre, s hogy töle szellemi műveltségéhez illő életmódot reménylhetni jövőben, tehát őt előbbi polgári jogai és szabadsági teljes élvezetébe helyezzük vissza, azon különös reménnyel, hogy elméjét szüntelen a haza s udvarunk dicsőségére fordítandja.“

Steele (félre.) Még udvari költővé teszik — csak semmit status és egyház ellen! — (Fenten.) Richard, az igaz, hogy cikkemet megsemmisítéd, s magad is jól tudhatod, hogy ez ollyasmi, mit egyhamar ki nem pótolhatni; egyébiránt (megöleli), jer szívemhez! Hozzanak áldást e szabadságra a muszák! A botany-bayi levelezés elmaradását csakugyan fáj-lalom.

Savage. Még álomnak fetszik előttem! (A szolgálókra mutatva.) Milly csodálatos kíséret!

Tyronnel (előlépve.) Sir Richard, ön egyikét látja bnnem legelőkelőbb csodálóinak. Tyronnel lord érzi, hogy Anglia önnek adósa, s azon üzéséget, mellyet személyén elköve, jóvá kell ismét tennie! Elég gazdag vagyok, kipótlani mind azt, mit a nemzet ön iránt elmulasztá. Ön atyjával, Rivers lordal, távol atyafi valék, én megismerem önt e rokonságban, ha családómnál birtok vagy cim örökségbe jó, mulhatlanul öntre fog átruháztatni. Palotámban egész emeletet engedék át önnek, s azt olly költőileg készítettém ki, mint csak egy szegény műbarától kitelheték. A legmagasb körök, az udvari társalgások nyitvák ön előtt. Önnek birnia kell ez elensúllyal anyja ármányi ellen.

Savage (hirtelen.) Anyám beszélt a királynéval?

Tyronnel. Lehetséges; de még nyilvános megismerés nem követé azt, s e hölgy nagyravagyó lelkületénél illyesmit mindaddig nem reménylhetni, mig azon fényözön nem körvezi önt, mit célnul tűzék ki. Két falusi lak készen áll ön parancsára. A legkiválógatottabb lovak közül, miket Parisban vásárlék, néhány rendbeli, kocsikkal együtt minden intésire szüntelen kész. Ez udvarmestere, ez első komornoka, e a többi szolgáló cselédség, kiket egészen ön rendelkezése alá bocsátok. Én nem fogom önt titokban vezetni azon helyre, melly önt azon ármányok ellenében illeti; e gyalázatos helyből, melly önt két hónapig fogva tartá, palotámg az utcákat szönyeggel borítottám. Egész London üllje meg ön diadalmát, a város minden előkelő ifja lovakon s kocsikban vár e ház előtt. A királyi ezredek hangászeit örömet átengedé a toweri kormányzó e nap fényes megállítására. Ön többé nem fia egy érzéketlen anyának, ön Anglia fia! (Tárogató-rivalgás kívül. Ez alatt az egész szin néppel telik meg.)

Savage (csodálkozva s elragadtatva hallgatja Tyronnel lordot.)

Steele (félre.) Ebből kitetszik, milly hasznos néha a fukra nézve, ha anyok keményszívü! —

Negyedik felvonás.

(Pompás szoba mellékkajtókkal Tyronnel lord lakában. Jobbról a szin elején ablak vagy erkély. A szin hátulját függönyök alkotják, mik utóbb szétvonatnak s a szin ez által meghosszabbul. Elöl asztal ékes gyertyatartókkal, melyekben gyertya ég.)

Első jelenet.

Tyronnel. Winchester. Berwik.

Tyronnel. Egészen sorsom! Egészen ugyanazon szeszélyek s apró keserőségek, miket végre Vulkán kitorése követ.

Berwik. Fél év óta csodálatosan megváltozott, kedélye s bőre, mindkettő idős lett.

Winchester. Csalhatatlan, ez azon ingerültség következménye, melybe fiávali ügye helyzi. Nem akarja ezt ugyan észrevétni, mind a mellett is nyugalmát, legalább irántunk s az egész világ iránti viselete eltemeté. Nemde, Berwik, hányszor nem ugrott fel székéből világos nappal, s úgy viselé magát, mintha kísértetet látna?

Berwik. Igen, bánásmódjában most valami rendes eszelősség uralkodik. Állításai most sokkal metszőbbek, nézetei paradoxok, büszkesége, hihetőleg paraszt fiu örökbe fogadásának véleménye által, annyira terjed, mintha Semiramis függő kertjében laknék.

Tyronnel. S mit szól azon állapotul, melybe helyezém fiát szabadsága óta?

Winchester. Mit gondol ön, Berwik? Nekem mindig úgy tetszik, mintha ez sértené őt leginkább.

Berwik. Épen öntül, mylord, volt ez nagyhatásu. Több évig volt ön szerencsés, tetszését bírhatni, s épen öntül kellett e tettek származni, mi őt annyira sérti.

Tyronnel. Nem akarék egyebet, mint ténna s papiros nélkül gúnyverset írni erkölcsére.

Berwik. Egészen minden ok nélkül tevő ezt? Legyen ön egyszer, mylord, őszinte; mióta önt többé nem láthatni rókadáston, a népszerűség erdejében hajhászgat. Ön az ellenzék segélyével valami státusmerényt akar véghezvinni.

Tyronnel (mosolyog.) Uraim, kérem —

Winchester. Ok nélkül nem is telvék a lapok dicséretével. Steele, nemde Steele volt? — Multkor azt állítá, hogy ön hat nyelvet tud —

Tyronnel. Ötöt csakugyan beszélék, a hatodik alatt hihetőleg az őszinteség nyelvét érté. Mondhatom önöknek, mylordok, hogy valóban vonzalommal viseltetem a parlament azon pártja iránt, mely Anglia alkotmányában nem politikai visszaélésink biztositékát látja, hanem eszközök azok eltörlésztésire. Az igaz, pénzembe kerül.

Berwik. Azonban igen szép, mint nép embere dicsértetni. Savage Richard iránti nemes bánásmódja óta szinte istenítik önt.

Tyronnel (bizelgőleg.) Igen, megvallom, hogy az emberek megértették e tettem okát. A lángész iránt akarám kitüntetni hódolatomat, s egy lényül védeni, mely kétségkül osztálykülönőségünk áldozata.

Winchester. Csakhogy önnek, mint hallom, kevés öröme van benne.

Tyronnel. Az igaz, azért, mit érette teszék, kevésse hálásabb lehetne. Ő beteg, s ez men-ti. Attól félek, hogy anyja feletti kétségbeesése lassankint fölemészti.

Berwik. Tékozlása igen nagy!

Tyronnel (vonakodva.) Ej no, mint vesszük. A pénz értékét, az igaz, nem tudja becsülni. Teli kézzel szórja azt a tömeg közé, ezreket dob ki el-szórakozásért, s még sincs gyönyöre benne. Még szerencse, hogy esztelenségi többnyire anyja felé irányozvák, legalább azon örömem telik benne, hogy láthatom, mint sérül meg általok. Mylordok, te-gyünk egy kis tréfát, melyben önöknek is szep-rep jut.

Winchester. S mi lenne az?

Tyronnel. Csak bírnak annyi befolyással e hölgnél, hogy társaságba kísérhetik, hol nem fog maradni ótalom nélkül?

Berwik. Legutolsó szolgálatom, melyre érdemesít, hihetőleg az lesz, hogy ma este a sussexi hercegnő álarcos táncmultságára kísérendem.

Tyronnel. Helyes, nálam is lesz ma este álarcos multság, whig érzelmű barátim tory mul-tatságon meg nem fognak jelenni. Mylordok, önök csak szerelmi kalandokban üznek politikát, önöknek mindegy, ha a hercegnő helyett hozzám jönnek.

Winchester. S lady Macclesfield?

Tyronnel. Ez épen tervem! Őt a hercegnő helyett hozzám kísérendik.

Winchester. De a kocsiszt —

Tyronnel. Elbocsátandja; csak mondják meg neki önök, hogy azonnal fölveszem szolgálatomba. Házam előtt megállnia. A hercegnő palotája külseje igen hasonlít az enyiméhez, a lépesóket olly virágesepekkel ékitendem ki, miket a hercegnő szeret; Cromwell szobrát, mely a csarnokon áll, Diana oszlopával cserélendem föl, hisz ismerik a hercegnőt; az álarcasok itt, mint ott, ugyanazok lehetnek, hogy sokáig tartson, míg a csalatást észreveszi. Ekkor majd fiát mutatom be neki s az egész gyülekezet előtt kieszközlöm, hogy vele tánc-coljon.

Berwik. De isten kegyelmezzen —

Tyronnel. A kocsisnak. Nálam jobb dolga lesz, mint nála!

Winchester (Berwik lordhoz.) Minthogy a ladinél egy sincs mit nyerhetni, e legutolsó tréfával sem sokat veszthetünk.

Berwik. Én nem bánom — tizenkettőfélkor megjelenünk!

Tyronnel. Már kilenc! Siessenek. (A két lord el.) Savagenek mitsem szabad tudni e meglep-tésről. Tolakodása korán eszközölné a fölfedezést. Még csak kevés ideig tartsanak e tréfák, azután év-jövedelmet adok Savagenek s ajtót mutatok. Épen itt jó.

Második jelenet.

Savage. Tyronnel.

Savage (hirtelen lép be, izletes, pompás öltöz-
zetben.) Mindenütt keresem önt, mylord, s most (von-

tatva), midőn feltalálom, nincs bátorságom, kérésem előadására.

Tyronnel. Jól tudja ön, Savage, hogy minden kívánatit megelőzni töreksem; miért épen most először ne teljesítené azt?

Savage (kezét megragadva.) Ön a legnemesb szív, mely valaha nagylelkűséget szerénységgel párosít. Kipuhatolám, hogy anyám Kentben született Mason lord, atyja, várában; néhány hét múlva névnapja leend. Nem lenne é jó, ha ott mindenféle tárgyakat összevételénk, mik első ifjúsága idejébe varázslának vissza?

Tyronnel. Hisz tudja ön, Savage, hogy mindenre kész vagyok; azonban ön anyjában érzégest tesz fel, mellyel valóban nem bír; azt is jól tudja ön, hogy hódolatokra tart igényt, mikről olly korban levő hölgy névnapjánál illedékkel nem emlékezhetni.

Savage. Nos hát — ugy mást teendek. Anyám azon kívánatát fejezé ki —

Tyronnel (mosolygva.) De mindent is meg tud ön!

Savage. Oh, mindenütt van kémem — (vontatva.) Hogarth képei közül örömet szeretne néhányat képcsarnokában szemlélni.

Tyronnel. Tán az elveszett fiuróli történetet —

Savage (kérve.) Nem, minden célzás nélkül. Nem bizhatnók é meg a festőt, hogy legujabb festvényét anyám számára — ajándékol készítené?

Tyronnel. Ön tudja, Savage, hogy kész vagyok minden kívánatit teljesíteni. Beszéljen ön Hogarth ural — ő drágás ugyan, s munkákkal elhalmozva! Azonban csak számoljon reám! Ma csak meg fog jelenni táncvigalmamon?

Savage. Ön s barátim kedvéért! Egyébiránt meg kell vallanom, hogy az álarcsoktól igen iszonyodom. Olaszországban, hol szüntelen szabad ég alatt élnek, érezhetik néha azon sükséget, hogy álarcot öltsenek s ismétlenülé tegyék magokat; de nálunk, hol a nélkül is minden rejtre van — még álarc is!

Tyronnel. Ez csak látszatos kényszerítés, melly épen kellemes szabadságon alapul. Képzelési öltözet, elfogultlanság az ismeretlenség pánéla alatt —

Savage. Meg fogok jelenni —

Tyronnel. Egyáltalában legyen ön vidám, kedves barátom, — homlokáról tolja félre a firtőket, s azon életörömet, melly önt környezendi, tegye sajátjává. Valódi akaratot hozzon ön magával, mert máskép minden holt s becsnélküli, mi öntül származik. Én ugyan nem vagyok ferrarai Alfons, de második Tasso gyanánt se keserítse el ön azon örömeiket, miket részvétem bőségszarvából árasztok. Legyen ön vidám ez estén, melly több meglepetést nyújtand ön számára. (El.)

Harmadik jelenet.

Savage (egyedül.)

Savage. S Tasso mégis legalább Jeruzsalem-tét költé, midőn illy örömek s meglepetések, s ez

ugynevezett részvét terhes légkörében élt! (Vidám kertek voltak ott, mellyek buskomor árnyékos útai azon magányba varázsolták őt, melly nélkül költő nem lehetni; szelid magas álmoképek mosolyogtak feléje barátságosan, s érzéki álmait csak akkor zavarák, ha önfűzte koszorúval jövének, s vele a költő homlokát fölékesíték! Szelid hegymagasak feküttek barátságosan legelő szemei előtt, szőlőhegyek, ezüst patakocskák, mellyek a zöld mezőben kigyóztak el, s a fejlődmi fény is, melly őt környezé, a görög műveltség azon remek zománcát, az alakok azon eszményi szépségét hordá magán, melly azon kornak juta örökül, mellyben Raphael esete uralkodék. De mit nyujtnak nekem? Szolgákat, aranyzott izetlen öltözetben, vadászkutyákat, akár ezret is, ha ugy kívánom, legpompásabb kandalló-aranyzatokat, bútorokat déli Amerika legfinomabb fából, théat, melly a chinai császár kertjeiben termett, borokat s az asztalt, melly fejlődmi; minden legfényesb módon oda céloz, hogy az életet kényelmessé tegyék, elaltatólag s mulattatva, mint ők nevezik.) Képzelődesem mitsem varázsolhat elő, mert minden szolgálatjára áll, kedélyem nem talál homályos szegletet, mert minden fényben ragyog; a költészet félénkül repdes ide s tova, s nem hall többé, ha szólítom. A költészetnek nem csegethetünk, mint szolgának, megjelenésre. S miért is? Miss Ellen könyörgött érettem, anyám nem! Mint gyermek ülök, pataknál, s újaimon hagyom átfolyni: arany patakok folynak keresztül, de anyám egyetlen gyűrűje — az elmarad.

Negyedik jelenet.

Savage. Szolga.

Szolga (belép.)

Savage (elébe siet.) Nos?

Szolga. Igen, voltam a kertésznél, hol leginkább vásárolják virágait. Leginkább a tulipánt, narcist, — szines ibolyát — kedveli.

Savage. Ez este tehát, mig ő a hercegnőnél mulat, minden ablakait é virágokkal kell felékiteni.

Szolga. Igen, de kívülről s titkon. A ház cselédinek tiltva van, bennünket bebocsátani. Az öröket, kik é ház körül vigyáznak éjjel, már megvesztegetém, mert máskép létrákon könnyen tolvajoknak tarthatnának.

Savage. Gondoskodjál mindenről! (Szolga el.) Anyám az oka, hogy nem tudok szeretni! Minden gyöngéd s udvarias ötletimet reá pazérlom.

Ötödik jelenet.

Savage. Más szolga.

Savage. (Nos?)

Szolga (cselesen.) Sir, a hangverseny véghez menend. Egy illy olasz! Nem hinné az ember!

Savage. Tán vonakodott?

Szolga. Igen! Lábaihoz borulhattam volna, hogy a ladyt válassza hangversenye kegyasszonyává! Már kiment a divatból, mondá, minden művész óvakodóvá tevő őt, a hangverseny üresen marad, ha a lady neve álland legelől. Csak azután, midőn a jegy-

zövel biztosítam, hogy ön Londonban öt, Anglia többi részében tíz hangverseny költségit fedezendi, ha a lady neve valamiképp kárt okozna, hátárzá el magát, anyjához járulni, kegyasszonyságaért egyezését kérendő. Jeleül énekel!

Savage. Jól van! (Szolga el.)

Hatodik jelenet.

Savage (egyedül.)

Savage. Gátlanom kell azon megaláztatásokat, miket éreztetnek velem! Anglia szelidebben ítéljen róla! Ah — szerencsétlenségem szivemből majd fejembe huzódott. Mintegy rögzött eszmévé vált. Szerencsém az, hogy habozni kezdtek. Míg én a remény legmerészb hídterét készítem, lábait addig a kétség hömpölygő hullámai mosták, úgy, hogy mit egy kézzel építtek, másikkal már ismét le kell rombolnom. A fákat én ültetem, s magam vágom gyökerökbe a kétség hárdját. (Nyitott ablakhoz lép.) Mint önti ki a halvány hold világát az elfáradt város felett. A házak s templomok milly sötét árnyékok lettek. Az esti szellő gyöngye lengelezéssel ringatja álmomba a világot, melly mindenkit egyenlővé tesz, s minden szívet nemessé és jóvá. Ha hajnalban megszólal a kakas, ismét irigyek és rágalmazók porlekednek s megcsalják egymást, mint vadállatok vigyorgatják egymásra fogaikat, s dacolnak az istennel is, ki mindnyájokat saját képre teremté! (Az éjszaka — megrémíti, a hold világával összeköti őket. Nem azt kell é gondolnunk (kifelé mutat), hogy ez barátság és szerelmentjes világ, mellyben türelem s gyöngéd kimélet uralkodnak! Nem növétek é ugyanazon fán, nem vagytok é ugyanazon alma gyermek, melly egykor a vétek az édenbe, a fájdalmat a világba hozá? Miként most nyugosztok, egykor a halál mindnyájotokat egyenlővé tesz; miért nem nemesebb az élet a halálnál? Miért gyűlölség? Emberek, égboltozaton függő csillagokra, a holdnak az alvó föld feletti évezredes szerelmentjes örökösire, miért gyűlölitek egymást? Szelid szerelment mért nem mosolyogtok egymásra; ha egyik másik szemébe néz, mért nem vagytok jók, jók, mint az isten, ki teremte titeket? Szent éjszaka, árnyékodban rejtezik a gonosztett; de árnyékodban rejtezik azon üdvös remény is, hogy egy napnak jöni kell, hol az emberek átlátják egymást, mint kristálytesteket, s minden ármány, minden hazugság, minden erőszak nyelven és szívből, mint hab, szétfoly.) Öröm élvezete, jó, hogy hó keblemet szíveden hűsítsem meg és szeliden a halottak országába álmodjam át magam! (A függönyök mögött, mellyek ekkor szétvonatnak, tánczene. Függlőlámpákat láthatni a szín hátulján, s álarcos tömeget, kik lassanként a szín elejére is vonulnak. Tyrannel lord állótözetben, fekete álarcot tartva kezében, Savagehez közelít, ki még folyvást ábrándozik az ablaknál.)

Hetedik jelenet.

Tyrannel. Savage.

Tyrannel. Ön itt, Savage! Már vendégink nagyobb része megérkez!

Savage (fájdalmas keserőséggel.) S elfárasztják magokat, hogy felviduljanak!

Tyrannel. Félre az ábránddal, ifju barátom; ön a legjobb ismerőseit találandja fel. Kösd fel az álarcot! (Felköt.) Nos (megfogja kezét), jeriünk s elegyedjünk a többiek közé! (A szín hátuljára vonulnak.)

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. M. Ellen.

M. Ellen (izletesen öltözve, elejébe lép; Savagehez.) Mit olvasál a esilágokból?

Savage (megilletődve.) Hogy Savage nem érdemes miss Ellen barátjának neveztetni. Ön szava az, ön édes hangja, mivel ön érettem már esodát tön, mit én hálátlan —

M. Ellen (barátságosan s célzólag közbe vágva.) Csodák főbnyire természeti okokból származnak —

Savage. De soha olly természet elleni következménnyel, mint nálam. Miss, focsánat, hogy lépteit a királynéhoz nem követem minden lábnyomon, s hálám virággal nem borítám el. Ah, ön igen is jól tudja, hogy azon merész tett feletti örömmel, mit ön érettem tön, nálam keserü fájdalmas csalás volt összefűzve.

M. Ellen. (Nem szoktam é meg már rég, Savage, hogy csak mint vándor pillantsak ön után utamban, míg ön sorsa szárnyas lován elszárguld? Ezelőtt azon könnyű mód, mellyel ön oda ajándékozá barátságát férfiaknak, távolítá önt körömből; most a nők közül egy az, ki önt lebilincselheté.)

Savage. Gondolhatá é ön valaha, hogy é földön egyetlen kiváraton teljesülése olly sok keserü tapasztalásokkal végződjék?

M. Ellen. Nem kellett volna táplálnom azon titkos vágyat, mellyet ön szívébe horda ismeretlen szülei iránt, gyermek volt ön, ha éji álmai elkezdődtek, ha anyja álmában megjelent, ha jött s lázason forgó szemekkel mondá, hogy úgy érzi ön magát, mintha még egykor hoszut kellene állnia véresen atyján bizonyal szerencsétlen anyjáért?

Savage. Még csak ez egyre gondolék; mit össze nem beszéltem akkor. Épen az legborzasztóbb öntudatunkra nézve, ha éveken át remény után hajhásztunk, s végre mégis porba hullni látjuk, hogy szemrehányást teszünk önmagunknak, mennyit mulasztottunk el hiru törekvésinkben, mint jött a tavasz, meg másik, s még egy harmadik, s mi mitsem hallánk a földmilérül, mitsem kapánk a virágokból, s a kehelyből, mellyet barátság nyujta nekünk, mitsem izleténk; oh, miss, én iszonyuan megcsalattam!

M. Ellen. Oh, Richard, ne essék kétségbe! A költsézet önnél megiffadási forrás, mellynek gyöngyvizébül mind azt meritheti s teremtheti, mit önnék a többi emberek, saját gyöngyök után itélve önt is, hiában nyujtanak. Igyék ön é forrásból, s a világ ön előtt uj fényben fog ismét feltűnni.

Savage. Nem, miss, emberszivet nem teremthetni. A megvetett barátság, elutasított szerelment, olly visszahíhatlan, mint légyott, mellyet elmulattunk, mellyre többé nem nyílik alkalom. Miért is kelle anyámat illető egyetlen gondolatimban

mind annak öszpontosolni, miben ifju szív üdvét találja! (Az életben minden fölséggel, a természet minden szépségével, az emberi kedély minden nemeségével felruházám őt, tőle kapék először világot és érzéseim melegséget; életem első szülöttit, magányom legkiválóatottabb gyümölcseit, minden büszkeséget s kellemest, sőt mi egy szabad szellem nyomorával és szegénységével párosulhat, áldozatul hozám neki!) Minden oda! Számolásom egyetlen hibájával az egész épület porba dőlt.

M. Ellen (a szín hátujára mutatva.) S e külszerencsét, mellyben él, e fényes viszonyokat mibe sem számolja ön?

Savage (keserűn.) Ne szóljon erről, miss! Leszakított virághoz hasonlítok én, mellyet valaki levelenkint eldizszenelt. Ha látja, hogy hanyatlani kezd, pohárvizbe teszi új életet kapni — végre pedig eldobja.

M. Ellen (karját megragadva, pajkosan.) Jöjjen ön! Legyen ön vidám! Először ugyan csak kíváncsivá teendem önt, s azután sokat, sokat beszéljenek! (Mindketten a többi közé vegyülnek.)

Kilencedik jelenet.

Tyronnel s Winchester (hirtelen a szín elejére jönnek.)

Winchester. Tervünk pompásan sikerült — már kocsija egyenesen ide tart. Berwik vele van, s most teszi e szolgálatot legutóljára — a lady egészen vissza akar vonulni a nagyvilágból, legalább úgy mutatja.

Tyronnel. Ugy hát még megköszönheti, hogy ma ürügyöt szolgáltunk, haragosnak láttatni magát — (a szín hátujára mutatva.) Nézze csak ön!

Winchester. Az ő!

Tyronnel (elvonva magával.) Jöjjen hát! Csak később teendjük tiszteletünket! (Mindketten elvonulnak.)

Tizedik jelenet.

L. Macclesfield és Berwik lord (álarcosan előlépnek.)

Lady (idegenkedve.) Ugy találok, hogy a hercegnő szállása különösen megváltozott.

Berwik. Az öszön építetté — itt sokkal tágosabb, — az előbbi terme valóban thermopyli szoros volt, hol háromszáz ember összenyomatási veszélyben volt —

Lady. A társaság sem a közönséges, mint látom!

Berwik. Álarc alatt minden idegen előttünk — csak a hercegnőt találók fel, akkor könnyebben mozoghatnánk. (Eltávoznak.)

Tizenegyedik jelenet.

Steele. Álarcosok.

Steele (mint Harlekin, piriskével. jobbra balra ütögetvén az elmenőket.) Én is itt vagyok! Nos, minister ur, mi tartósab a holdfogyatkozásnál?

Álarcos. Ministerségem.

Steele. Nem — a becsületesség, mert az legtovább tart. (Másik álarcoshoz.) Alsóház szónoka! Mért nincs Anglia szabadságának karja?

Álarcos. Mert —

Steele. Mert orránál vezetitek! (Más álarcoshoz.) Master Wilkins, mért nevezéd lapodat Argusnak?

Álarcos. Mert száz szemmel jobban láthatni, mint egygyel.

Steele. Nem, master Wilkins, hanem azért, hogy kilencvenkilencet befoghass s mégis egy mindig nyitva maradjon azon pénz megszámitására, mellyet könynyü lélekisméreted szerez. (Más álarcoshoz.) Zsémbs! Légy vigan! Na, mért nem fognak veled soha kabátot varni?

Álarcos. Mert —

Steele. Mert irva van: „Teve nem megy keresztül tő fokán!” (Másra üt.) Anglia főbírája, Themis mért vak?

Álarcos. Mert —

Steele. Igen mert, mert! — Mert újain néz keresztül. (Savagere üt, ki miss Elannel karon fogvást sétál.) Savage Richard! Mellyik fa keményebb, mint piricsem?

Savage (komolyan.) A koldusbot! (Eltávozik.)

Steele (utána nézve, lágyan.) Mind e fény dacára olly komor vagy, szegény barátom, valóban szégyenlenem kell vidámságomat! (A többi közé keveredik.)

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Tyronnel (hozzájók lép.)

Tyronnel. Szép álarcos! Ön egy férfit találnd bennem, kit a halandók legszerencsésbikévé teendhet —

Lady (félre.) Milly hang!

Tyronnel (az őt környező csoporthoz.) Uraim s hölgyeim, mennyire meglepetnének önök, ha tudnák, kit vezérle közibünk a véletlenség ez álarc alatt!

Lady (letépi álarcát; büszkeséggel s haraggal.) Milly jelenést kell itt végig játszanom? Ki lehetek én más, mint enmagam? (A zene elnémul.)

Mindnyáján (bámúlás jeleivel.) Hah!

Savage (örvendetes zavarodással.) Anyám!

Lady (hangosan és keserűn felkacagva.) Milly csalfa játék ez? (Letépi Tyronnel lord álarcát.) Ön az, ki a hercegnő palotáján plagiumot követett el? (Berwik álarcát tépvén le.) S ön kezet nyujta e gyalázatosághoz? (Winchester álarcát véve le.) Ön gúnyosan nevetve gyönyörködik célja sikerültén? (M. Ellen álarcát tépvén le.) Ön az érzélgős bolond, ki színházi mázát érényfestékül adja ki?

Savage (lábaihoz borulva.) Anyám!

Lady (hidegen visszavonulva.) Te? — Neked meghagyom álarcotat szegény bünös képeden! Sajon-

bul szégyenpirtól akarlak megkímélni, melly arcaidat önté el e gyalázatos árulás miatt!

Tyronnel (gúnyosan nevetve.) Még nem volt olly szerencsés önnel táncolhatni?

Lady. Ha valaha érzém, hogy anyja lehetnék, most ohajtanám, hogy jogom lenne őt megátkozhatni!

Tyronnel (haraggal.) Álljon fel, Savage; anyja most megismerendi őnt!

Lady. Igen, halljátok mindnyájan és mondjátok tovább egész Londonban, hogy enmagam megcsalám, s egész világ véleményével, én gyöngé nő, tovább már nem dacolhatok! Mondjátok meg azt is, hogy meggyőzött anyai szivemben többé már nem a megvétel hidege uralkodik, hanem a gyűlölség égető lángja dühöng. Ha ez előtt félnék valék s ah, ezernyi kintől gyötörtetve, megszőkém azon bűn elől, mellyel megbélyegzének, most már szembe állok vele. Most felkeresem a veszéyleket, mellyekbe itkon s csalárdul csalogatnak, gyűlölségem áldozatát nyílt téreken szólítandom fel, nevezzen anyjának, igen, igen, anyjának, hogy átkozhassam a testet, melly méhébe fogadá, az órát, melly napvilágra hozá, az egész életet, mellyet e nyomoru egy nő szerencsétlenségére áldoz fel! (Kirohan.)

Savage (feláll s nyugott határozottsággal Tyronnel lordhoz, álarcát levevén s lábailoz dobván.) Mylord, itt az álarc, mellyel ön engem részesévé tón gyalázatos árulásának! (Nyakáról aranyláncot vesz le, s lábailoz dobja.) Itt egyike az aranyláncoknak, miktől e borzasztó óra fölszabadit! (Órát, gyűrűket, más ékszereket s papírt lába elébe dob.) Itt mind azon arany, s ékszer, mellyel ön felékíte engem rémképül egy nőért, kit ön gyűlölt. Itt gyűrűji, órája; itt pénze, bankjegyei; itt a kulcs, hol mindent főtálálhat, mi önt illeti — van annyi erőm, hogy inkább éhen halok meg, mint olly férfi kegyéből éljek, kit megvetek. Visszatérek szegénységbe, mellyet tapasztalás végett azért hagyék el, hogy nyomorunak lenni s bánatban halni el üdv olly szerencse ellenében, mellyet becsülettel kell megváltani! (Keserűn.) Menjen ön anyámhoz, kolduljon tőle bocsánatot; (gúnyosan nevetve.) Sziveik ugy sem vernek annyira egymástul eltérőleg! Neveessen vele ön e tréfa felett, nevesen vele ön e világ felett — felettem, mylord! (Elfojtott hangon.) Most már tudom, hogy állok e világon, és szivemből sovárgok egy darab száraz kenyér után, szalmás fekvőhelyért, nyomor után, mellyben legalább mindig elmondhatni üdvös vizasztalásul: jobb vagy, mint sorsod! Ön, mylord, ha elveszteni e vakító fényt, soha más nem lehet; de én (büszkén s nyomatosan) ismét azzá lehetek, mi valék! (El.)

M. Ellen. Richard!

Steele (ugyan akkor.) Barátom, vigasztalódjál!

Tyronnel. Istennek hála, hogy megszabadultam tőle.

Ötödik felvonás.

(Szegényes szoba, mellynek ajtója országotra nyílik. Az ajtó mellett ablak, mellynél kis alkotvány van, rajta asztal, mellyen Toms dolgozik. Bahról elől öreg magas zsölyeszék. Jobbrul asztalnál Kitty fehérruhák összehajtogatásával foglalkodik.)

Első jelenet.

Toms. Kitty.

Toms. Csak pünkösdig várj, Kitty, midőn az árjegyzékeket elkészítjük, — az igaz nem sok — mert jól tudják, hogy hozzánk hasonlónál sokkal jobb, ha mindjárt fizetnek, mint könyvb íratják — akkor derék darab gyolesot veszünk, hogy a tizenkettő ismét teljes legyen!

Kitty. Elég sokáig is tartott. A legjobb fonalbul volt, mit az uraság ajándékozott nekünk — de most már annyira szakadoz, hogy sem vége, sem hossza.

Toms. Husz év! Bizony szép idő! Egyéb-iránt rettentőa gazdalkodál s kapargatál össze hercegeknél, püspököknél, hol szolgáltál — (Az ablakra támaszkodva.) Nézd csak — istenem, már ismét itt ögyeleg azon szerencsétlen ember, kiről mondják, hogy itt nincs helyén — (fejére mutat.)

Kitty. Csak ismét be ne térne hozzánk — hisz mi is eléggé szegények vagyunk —

Toms. Na ugyan mit visz el tőled? Azon kis kályhameleget? Azon pár csepp ténát, mellyet össze kell töltögetnünk, ha valamit jegyezni akar? Az árjegyzékeket pünkösdre ő irandja nekem. Jézus, mintha testesült halál ülne száján s úgy tesz, mintha ide hallanám haskorgását.

Kitty. Irassa be magát a szegények közé, hogy a gazdagok fizessenek érte — azt gondolja, hogy nekünk szegényeknek semmiség az, ha estenkint, midőn mi gazdalkodásból sötétben ülünk, hozzánk jó, s méreset kíván, hogy valamit feljegyez-hessen; csak szeretném tudni, egész nap mit írkalgat —

Toms. Ha bábokat mázolgat is, még sem leszek olly istentelenül kegyetlen egy ember iránt, kinek csak titromot kell kezébe adni, s melléje kopsorsót tenni, hogy egyetlen kívánafat, miért igazán látszik epedni, teljesítsük! Illy asszonyba ördög bujt! (A keresztényen felebaráti szeretetet pesztonka, szobalyány s dajka korodban tanul udgy é?)

Kitty. Ismét kezded? Ha nem lettem volna olly körülményekben, honnan jőne a gyoles, honnan jönének a dolgozatók; ki kölcsönöz nekünk, ha megszorulunk? Hát nem azok, kiknél mint szakácsné, szobalyány, dajka szolgáltam? Mindenütt jó nevet hagyék magam után, s mindig elmehetek hozzájuk, mert örömet látnak. (Legény lép be.)

Második jelenet.

Legény. Előbbiek.

Legény. Nem tudhatnám é meg itt, hol lehetne Savage Richarddal beszélni?

Toms (feláll.) Kitty, hisz úgy híják azon szégyény embert! Igen, csak várjon egy kevéssé — épen itt volt az ablak alatt (kinéz az ablakon) néhány perc előtt! Egyedül — csak az elébb látam —

Legény. Igen, hogy találhassam fel őt a sötét utcákban s bódék háta mögött! Levelem van száma-ra. —

Toms (szolgálatkészen.) Tudja é mit, uram, mester Savage néha eljö —

Kitty (fölpattanva.) Ne keverd belé magad.

Toms (boszusan Kittyhez.) Meg nem foghatom, mit akarsz — (barátságosan a legényhez.) Hagyja itt csak ön a levelet, ismerem azon urat — (önérettel) épen annyi, mintha saját kezeibe adta volna —

Legény. Ugy gondolom, nem lehet benne valami különös. Itt van, nem bánom. (Átadja a levelet. El.)

Kitty. Hihetőleg valamely adósságára emlékeztetik őt —

Toms (az ablakon kitekintve.) Itt van ismét! Mint diderg, istenem, alig van befedve meztelensége. Csöndesen áll, valamiről gondolkozik. Az emberek már megszokták ezt, s nem is csodálkoznak többé felette. Most az ég felé pillant! Most ismét a földet akarja átfurái! Ah, most nyilgyorsasággal siet felénk —

Harmadik jelenet.

Savage. Előbbiek.

Savage (kopott fekete öltözetben, feje könnyű sapkával van fedve, hirtelen jó be, lénye lázas állapotú.) Tollat! Papírdarabkát, jó emberek!

Toms (a kívánságkat hirtelen elébe teszi az ablak melletti asztalon. Kitty komoran tekint oda, és Savaget vizsgálgatja; ez ir, az irottal hirtelen a szín elejére megy, átválvassa, s tulfeszített erőtetés által elbágyadva.) Ez hatálytalan!

Toms (zsölyeszékhez vezeti őt.) Pihenje ki magát! Nagyon fáradt! Itt egy levél érkezik ön számára!

Savage (átveszi, feltöri, olvassa és végre kis szünet után hozzá mellékelt levélkét nyújt át Tomsnak.) Vegyék — egy könyvárús két font sterlinget küld költeményemért, (bágyadtan) elég leend — temetésemre.

Toms. Oh, kedves ur —

Savage (bágyadt s lassu hangon.) Egyszerű — igen kicsi — mérsekelt halom — de tudjátok (határozatosan) keresztet melléje — igen fekete, nagy betűkkel: Savage Richard.

Toms. Ön élni fog — pihenje ki magát — Kitty, hozz valamit fölélesztésére!

Savage (kezével s fejével nemre int.) Nem kell semmi — hagyjátok, hagyjátok — csak nyugalmat, nyugalmat — lássatok dolgaitok után, jó emberek; csak nyugalmat — dolgozatok — én nem zavarlak — menjetek, menjetek —

Toms (lassan asztalához megy.) Tudom, ön örömost foglalodik önmagával, mi jó barátjai vagyunk, kedves ur; kün erősen dühöng a fürgeteg, jó hogy betért hozzánk. (Dolgozik.)

Savage (magában.) Az idő lefoly — látom az óramutatót, mint vonul tovább — tovább — tovább azon számg, midőn a műszer megáll, a ke-

rekek leforogtak — isten hozzád szép világ! Az égiek nem akarták, hogy tömlöc legyen az, melyből szabadság után epedjünk! Az égiek viritó zöld mezővel, madarak énekével, nap melegével s hős folyammakkal láták el azt, — mi rontjuk el magunknak — mi tesszük dögvészessé. Nem, az egyes nem alkot hat mindent, a fájdalmat, mely összegomolyodik, s lávakint borita el bennünket, már atyáinktól kaptuk örökül, s a fiu unokájának adja át — mindnyájan oda törekszenek, mindnyájan, mindnyájan, és csak kevesek azok, kik a felszálló gőzt maguk felett összevonják, s villámokat sujtanak, hogy a többi menten maradjon! (Gúnyyal.) Jól éltem! Csendben, titokban születve, a szülők rosz lélekisméretével, mint midőn tolvajlást követnek el; alávalólag, gyálázatosan születve, mint nyelviha, melyért elpirulunk, mint zérus, melyet a gyermek előre tesz; lélekisméretlenül jöve a világra, mintha csak ajtóruul lett volna őt — melyet életvesztünk, betekintünk s bocsánatkérésrel ismét befeszünk — szennyben neveltetve, megcsalatra születésemmel; elárultatva minden falat kegyérről, melyet gyermekes jószívű fedelékenységgel, mit minden szenvedett méltatlanság ellenébe állíthaték, koldultam — megszököm — költőtőv nőriök fel vad szabadságban — értekezem gyám-szüllőimmel, s fölfedezem születésem titkát! Oh, ha élni annyit tesz, mint természethez s világhoz híven ragaszkodni, akkor elmondhatom: három napot éltem! Csalfa sors, három napig valék boldog, s boldog — tév felett! Mióta ez, üdv és kétségbeesés között, ide s tova doha, tagrul tagra elhaltam; az álmodott szerencse sokkal magasb, minthogy bukása össze ne zuzzon. Reménylém, hogy nyomor és szegénység meggyógyítand, kerülém barátimat, gyógyulás végett; de csalatkozám; a viharok, melyekben szabad ég alatt hálтам, elolták a lángot, elolták azt; mi még fönmaradt, az a hamvadó gyertyából utolsó lobbanása, s füst — még forog — de nem sokára minden elesendesül — annyira elesendesül, hogy az égiek zenéjét hallhatom — (kivülről kocsizörgés hallatszik.)

Toms (felugorva asztaltól.) Pompás hintó —

Negyedik jelenet.

Szolga. Előbbiek.

Szolga. Itt lakik Smith Kitty?

Kitty. Toms Kitty, született Smith Kitty.

Szolga. Ki huszonöt év előtt Monk lordnál szolgált?

Kitty. Ugyanaz — st. Albansból — Kent megyében.

Szolga. Igen jó — önnek kell lennie. (El.)

Toms. Mit jelentsen ez?

Kitty (kíváncsilag.) A szolgaruhát nem ismerem.

Ötödik jelenet.

L. Macclesfield. Előbbiek.

Lady (fátyolozva lép be. E jelenet alatt folyvást jobb oldalon marad, Savaget észre nem véve. Kittyhez, kezét hevesen megragadva s a szín elejére vezetve.) Ön Smith Kitty. Ismeri lady Masont.

Savage (fejét a beszélők felé fordítja.)

Kitty (vontatva.) Ej, mylady — azon hölgy már rég sirban nyugszik —

Lady. Csak ne késkedjék, mindazt emlékeztébe visszaidézni, mit lady Masonrul tud.

Savage (föláll, a szék karjára támaszkodva.) E hang?

Kitty. Mylady, már rég ideje — huszonöt éve — lady Mason büszke nő volt, s mit róla tudok, nem épen olyan, mit tovább mondhatok.

Savage (ismét visszahanyatlík székébe.)

Lady. Legyen gond nélkül, asszony! Én lady Mason leánya vagyok.

Savage (felegyenesedik a lady felé, a nélkül azonban, hogy felállna.)

Lady. Önnél egy gyermek volt dajkálásban, kit lady Mason leánya szült —

Kitty. Rivers gróf fia —

Savage (mindinkább feszültebb, csak fájdalomai által akadályoztatva egészen felállástul.)

Lady. Mi történt vele? Légy őszinte, ég és föld válaszodtul függ.

Kitty (zavartan.) Mylady, tudom, hogy ön a hűtlen Rivers gróf iránti gyűlölségből végkép lemondta gyermekéről. Egyedül ön anyja volt az, ki sorsa felett öröködék —

Lady. Tudom, tudom — de él é a gyermek? Megesalt é anyám halálos ágyában, midőn halálát nyilvánítá?

Kitty (határozottan.) A gyermek meghalt...

Savage (magasra emelkedik, rémletesen.)

Lady. Meghalt! (Kezeit összekulcsolva s ég felé tekintve.) Istenem... De még ez nem mind. Többet tett ön — szóljon — tudom, nem rossz szándékból...

Kitty. Mylady, gyermeke meghalt; tizenhárom hónapos volt — szegény féreg — jó és jámbor — a közel kápolna sirkertében temették el — zöld halmocsa mutató helyét — oh, azóta már sokat temettek melléje —

Lady (szigoruan.) Hagyjuk azt! (Sürgetve.) S tovább?

Kitty. Mylady, ön tudja, hogy anyja igen büszke s bátor asszony volt. Még mindig azt gondolá, hogy Rivers gróf visszatérend utjából, s a régi barátság s viszony megújul egész összekelésig. Innen a gyermek halála nem igen kívánatos volt, s gyermeket adánk, mely önéhez egészen hasonlita, egy vargához fölnevelésül; Jenny jó barátóm, mosoné gyermeke volt; jó isten, már Jenny is meghalt — később az egész feledékenységbé ment — évek multak el azóta.

Lady. S isten előtt bátor ezt egykor vallani?

Kitty (határozottan.) A szentírásra esküszöm, hogy valót beszélek!

Lady (egészen előre rohanva, kezeit előre tárva s a közönség felé kiáltva.) Nem gyermekem!

Savage. Mindenható! — Szívem megszakad! (Szívéhez kap görcsösen, visszarog székébe s meghal.)

Tom s (hozzá ugorva.) Istenem, mi baja? Meghal —

Lady (megpillantván Savaget.) Mit látok? Szerencsétlen! (Lábaihoz borul s kezeit csókolgatja.) Azon pillanatban halsz meg, midőn szeretni kezdelek? (Mintegy örülten nevetve.) Richard, Richard! térj vissza az életre, mellyet számodra rózsákkal akarok

behinteni! (Felugorva.) Meghalt, s a borzasztó igazság, melly halálát szülé, tördőfésül, mellyet én irányzék szívének, szolgált neki, nem pedig béke s kibékülés örömmel kitöltött lobogójaul! Richard, Richard, tudok szeretni, tudok érzeni, mert bizonyos vagyok, hogy valódi érzés volt az, melly tiltá anyáddá lennem. Most, most e büszkeség, mellyel győzelmem új élet támadó napjának égető sugarait ömleszt rá, rája nézve elnyugvó nappá vált, mellyben nagy lelke csöndesen elvérzett!

Kitty. Ismeré őt, mylady!

Lady. Ismerém é? Szerencsétlen pályáján én valék vezéresillaga! Életóráján én valék mutató. Minden gondolatja, minden érzése körültem lebege, mint a csillagok lebegnek a nap központja körül. Gondolá, hogy én adám neki az életet — s im halált adék —

Tom s. Savage Richardnak nevezték, kerületünkben nyomorogva és szegényül élt; gyakorta bértért hozzánk, s meglátszott tekintetén, hogy mélyelmű volt, s halálát keresé.

Lady. Nem találá fel szeliden és gyöngéden, szeméit halkan befogva, hanem, mint mérges hiena, melly még egyszer éles körmivel neki ugrik... iszonyu csalatással költözék jobb világra (keserűn nevetve), hazugság voná ki hidegen s kegyetlenül feje alul párnáját; gúnycs kéz dobá testére a koporsó fedelét, s dacosan veré be az utolsó szeptet (Mindkét kezével elfedi arcát.)

Hatodik jelenet.

Miss Ellen. Steele. Előbbiek.

Steele (még az ajtónál.) Hollá, emberek, nem ismeritek Savage Richardot?

M. Ellen (megpillantja a halottat.) Mindenható isten — meghalt! (Lábaihoz borul s térdein marad, kezét tartogatva.)

Steele. Barátom, Savagem — halalos betegnek gondolánk s im már meg is halt. (Megpillantván a ladyt, csodálkozva.) Mylady? Milly kárörvendező sátán vezérlé önt ide, hogy gyönyörködhessék elvérézésen annak, ki büszke szívének áldozata? A halál fiához vezérlé önt, kit az anya mindig került? Mi szerencsétlenebbek valánk, mint ön. Hónapok óta keressük őt hiában elvonultságában, mellybe a szerencsétlen rejtezkék s önnék meg kelle bennünket előznie, hogy szeméit befoghassa?

Lady (összeszedve magát, előkelőleg.) Uram, ismerem önt. — Ön azon gúnycs vesirő, ki azon ürügy alatt, hogy erény és jó szokásokat véd, csak vele született gúnyolódó ösztönét követi, s tetszik önmagának azon hiúságban, hogy másokat leckézzet. Ön az isteni igazság művét akarja alkotni, holott csak konfár művészetében, mellyet üdvezítő meggyőződésnek nevez. Tudja é ön, hogy szívem igazolva van! — Savage Richard nem fiam!

Steele. Nem csodálkozom, mylady, hogy önt e pillanat ijedelmi (a halottra s Miss Ellenre mutatva) némileg ünnepélyességre kényszerítik.

Kitty (csodálkozva.) A lady fia dajkája én valék; a gyermek meghalt, már huszonnégy év előtt meghalt; szentírásra esküszöm!

Steele (kétkedőleg mosolygva Tomshoz.) Jó barátom, ön neje é ez?

Toms. Smith Kitty, most Toms Kitty.

Steele. Mit tart ön esküiről?

Toms. Na, néha csak úgy kirepül száján, mire nem sokat építhetni — de ha egyházi dolgot illet — szentírást, urvacsoráját, szentháromságot —

Lady (keserűn Tomshoz.) E nagy bölcseségű urnál nem épen olly igen megfogható — hogy tartani valamit igaznak, mi olly bizonyos — mint a szentháromság! (Steelehez.) Ön látja, hogy Savage Richard még élhetne, ha időt engednek előbb nekem e vizsgálat megtételére. De nem volt nyugtok, s nekem sem hagytak nyugtot, korlátlan sajtójokkal köszörülgettek — rajtam gyakorlák nyelvüket — más-kép lehetett volna az, szelidebben gyözheték volna meg tévedése iránt.

M. Ellen (ki ez alatt felállt.) S ha e tév fölfeledező, mint most, életébe kerül?

Lady (eszmélve.) Anyjává nem lehettem.

M. Ellen. Hogyan? Olly nehéz é, e leggyöngédebb s nőhez legillőbb érzelhez szokni? Látja ön, mylady, én is szerettem becsületemet, melyet körömfeketényi szennynek sem szabad bemoeskolni. Mégis, ha illy derék műveltségű férfi azon gondolatot ragadná meg, hogy anyja vagyok, s látnám,

hogy irántam olly szeretettel viseltetik, mint Savage viseltetik ön iránt, látnám, hogy vonakodásom rögzött eszmévé vált álmára halálos ítélet — mylady, én feláldoznám becsületemet!

Lady (visszautasítólag.) Ön ábrándozó! (Határozottan s fájdalommal.) Annyit mégis tudjon meg ön — hogy életemről ellebbent a színpor, hogy kerülöm a világot, melly olly iszonyun gyűlölt, s a szerencsétlen árnyékát, kit igazságom érzetében elkeseríték, az által akarom kibékíteni (belharc után), — hogy fölfedezésemet, igazolásomat, eltitkolom a világ elől s azon gyalázathat, melyet a világ róva rám, élem le békén, zugolódás nélkül éltetem, és soha, soha nem mondandom, hogy Savage Richard tévedett s csalatkozék. (Búcsupillanattal a Kitty s Toms által körülállt halottra, lassan s ünnepileg távozik.)

M. Ellen (Steele keblére borulva.) Oh, hogy ez ifjunak el kelle hunynia, kit nemes költői kedélye csábíta el, a nők szívét nagyobbra becsülni, mint az valóban dobog! Oh, vele virágok és zöld bimbók tömege hervad el!

Steele (szilárdul s komolyan Savagere mutatva.) Még elegendők a levelek, melyből fris, illatozó koszorut fűzhetni sirjára!

Vége.

J e g y z e t e k.

1) Gutzkow jelen színműve több német színpadon legnagyobb tetszéssel adaték; nyomtatásban mindazáltal még nem jelent meg, a „Színműtár“ tehát az eredeti kiadást megelőzve közli azt t. olvasóival.

2) Mi az előadást illeti, a gondolkozó színész könnyen tulajdonává teendi Savage regényes lelkületét; Steele szerepe már gondosb tanulmányt kíván, mert a lapírók ez atyjának elmeirányzatát nem szabad a kedély teljes elnyomásáig emelni, ezenkül lovagi elhatározottságot s rendkívüli mozgékonytságot kell kitüntetni személyesítőjének. Miss Ellen lelkületében ábrány, kacérság s leglelkesebb szívjótság öszpontosulnak. Savage iránti csöndes szerelmének általános kifejezése, s hü barátsága, mellyel Steele iránt viseltetik, csak valódi művésznő által tükröztethetik hiven a közönség elebe. Lady Macclesfield a legfinomabb világiságot lady Macbeth sötét kétségbeesésével kapcsolja össze, s metsző hidegséggel tünteti ki méltósága túlnyomóságát. Magához hasonlók közt szeretetre méltó és kacér. Tragikái jelenetei vad szenvedélyességgel játszandók. A zariel közti mondások előadásnál kihagyhatók.

3) Az öltözet XIVik Lajos korából, valamennyire angol nemzeti színezettel.

4) Az előforduló idegen szavak s nevek kimondása: Addison — Eddiszn; Bath — Bédész; Berwik — Berrick; Birmingham — Börrminghém; Botany-Bay — Battnibé; Cromwell — Kramvell; Durham — Dörrém; Epsom — Epszöm; Gentleman — Dzsentlmen; Johnson — Dzsonszn; Lady — Lédi; Locke — Lák; Lord — Lárd; Macclesfield — Mékkliszfild; Manchester — Méncseszter; Marishall — Merisell; Mason — Mész; Master — Miszter; Mexico — Mechiko; Miss — Missz; Monk — Mönk; Overbury — Öerberi; Savage — Szavidz; Shakspeare — Sekszpir; Sir — Ször; Steele — Sztíl; Sussex — Szösszeksz; Toms — Tamsz; Tower — Tauer; Tyronnel — Teironnel; Westmooreland — Uesztmórlend; Winchester — Uincseszter; Viscount — Veikaunt.

Iső kötet.

VII. dík füzet.

Első Károly és udvara,

Történeti dráma 5 felvonásban; írta **Kúthy Lajos**.

Személyek:

Iső Károly (Róbert), Magyarország királya.
Lajos,
Endre,) gyermekei.
Kázmér, lengyel koronaörökös (a királynő testvére).
Drugeth János, nádor, Kúnbíró, Sümeg, Tolna, Bács, Zemplén, Ungvár főispánja.
Domokos, királyi tanácsos, zólyomi és lipitói főispán.
Farkas Tamás, erdélyi vajda, Arad, Csongrád, Zolnok főispánja.
Széch Dénes, gróf, királyi tanácsos, és zászlós.

Zaach Felicián, előkelő magyar ur, a király kegyence.
Csellei János, al-asztalnok.
Futegh, gróf, bihari főispán.
Peréni, sárosmegyei főispán.
Gentilis, XII. Benedek (pápa) követe.
Bessaráb (Bazarád), oláh vajda követe.
Pekri Gábor, nemes ifju.
Erzsébet, lengyel hercegnő, a király neje.
Klára, Zaach leánya.
Szendróiné, biharmegyei özvegy.

Országnagyok. Udvarhölgyek. Apródok. Haditisztek. Testőrök. Bakók. Pártosok. Nép.

(Történik Vizsegrádon.)

Első felvonás.

(Királyi terem Vizsegrádon. Jobbról oratorium, balról a királynő termei.)

Első jelenet.

Felicián. Klára (lábaiánál térdelve.)

Felicián.

Hiába kérsz, könyűd hiába hull,
 Bár földporát vérezve térdepelj,
 Egy pártütő nejevé nem ledesz.
 Istent imádj csak térdepelve, én
 Atyád vagyok. Kelj föl, szemembe nézz; hisz
 E szív szerelme, Klára, csak te vagy.
 De látd, miként halmoz kegyével a jó
 Király, mi szép körében fénylenünk,
 S osztozni a vak bókolatha, mellyel
 Fejét, s kegyenceit uralja a nép.
 Szelid galamb, le vágnál é Vizsegrád

Szirtfészkiéből, mit vész - s orvellenektől
 Hatalmasan véd a királyi sas?

Klára.

Szédülök a fölakban, oh atyám,
 Az ember olly törpének tetszik innen,
 S keblemmek úgy fáj, mintha e magasság
 Alázta volna olly kicsinynyé.
 Maradj te uri csillogás között,
 Bocsáss virágos rónatájra engem;
 Hiszen ha isten úgy akarja, nem
 Váland azért örökre el leányod.
 A Pekriek lakában egyszerű,
 De boldog élet virradand nekem
 Az istenadta vőlegény karán.

Felicián.

Meghalni inkább, mint a néptömeg
 Kéj - s fénytelen körébe esni le;
 Ha téged ellenpárt jegyezne el,
 Róbert előtt lemenne csillagom.
 Van é okod szeretni Pekrit? Ó el-
 Játszotta szebb jövőjét önfejjéleg,
 Mert a szökött Ottó barátja volt.
 Miért nem a Róberté? Véleményi
 Hagymáz miatt, mert kardinál ajánlá
 A pápa szent nevében őt királyul?
 Sőt most — midőn fölszentelt fejdelem már —
 Sem akar felé szivében hajlani.

Klára.

Megsérte é törvényeket s hazát?
 Egy tette sincs alkotvány elleni,
 Nem pártütő tehát; s hitét ne bántsd, melly
 Keblébe ásva fekszik mint az érc. —
 Minden saját elvét uralja, oh,
 Atyám, tudod: szabad szív - léleké
 A vélemény, s megvini istené.
 Emlékezel, midőn Máté hadában
 Szablyát viseltél? Kérd meg lelked: el-
 Fogadta volna é a pártütő
 Nevet?

Felicián.

Leány, fulánk akart é lenni
E szó? hibám é Chák bukása? Mért
Nem nyujthatá tovább kegyelmeit? —
E kérelem ne ingerelje többé
Agg véretem; vagy Pekri váltsa föl
Polgárhítét, vagy kinesre, rangra dús
Vő fog pártádra alkudozni.

Klára.

Atyám! ha Gábor elveket cserélne
S polgári szent hitében ingana,
Tán el se tudnám hinni esküit.
Lehetne é örök szerelme? föl-
Tarthatja é nejét bukásinál a
Nádszál, melly minden szélre meghajol?
Ha szilárd: te elveted, ha változó: én
Vetem meg; így rám nézve halva van.
Legyen, te mondad. A fa szép gyümölcsét,
Mít anyyi dér s vihar közt felnevelt,
Önágain kelt vész szagatja le,
Mért istenemre! föld veendi gyűrűm,
Vagy Pekrié lesz mátká-esküvésem.

Második jelenet.

Erzsébet. Kázmér (a középajtón.) Voltak.

Kázmér (Klárát megpillantva félre.)

Ismét Vizsegrád csillagát találok,
Ah! szívemet mi hév lobogja át.

Klára (félre.)

Hah! mint kerülném keblem ostorát.

Erzsébet.

Találsz é nálunk, bátya, élelmenyt? Hogy
Tetszik Magyarhon és szokásaink?

Kázmér.

E hont az ur kedvében alkotá.
Ezüst, arany, bor, búza és folyóvíz;
Népében erkölcs, tiszta hódolat
Törvény s király iránt, baráti nyilt
Szív. Ugy hat a kebelre.

Erzsébet.

S a vidék?

Kázmér (Klárára tekintve.)

Szép, mint egy hajnalarcu lyányka.

Erzsébet (ablakot tár.)

Még egy

Dicső kilátást kell mutatnom. Ime, nézd
Az ősz Dunát bércek közé szorulva;
Fájdalmasan feszeng, s mint lomha kigyó
Körülttekgeri a hegyek tövét.

Kázmér (visszafordított arccal Klárán függ.)

Erzsébet.

S a zöld palástu szirthatáron
Felhőkbe isteniül felmehetsz. (Háttra tekint.)
Hogyan? Te nem gyönyörködöl? Vagy égő
Szemekbe szebb az ég, mint szirt felett?

(Jelentőn mosolyg.)

Kázmér (sugva.)

Add nekem őt, s legyen tied Duna,
Felhő, vagy ég, vagy a mit birni vágysz
E drágakötőt nyer teljes becsét
Koronát; előtted őt magasztalám
Oly sokszor, őt imádom oly vadúl,
S e sziverek hevére fagy terülend
Nélküle.

Erzsébet (tréfagúnynyal.)

Jaj, az istenért, mi sors?
Kebledben egy egész fagyos tél?!
Napot hagyok telednek, ... ám megóvd
Magad, hogy e fagyékonny sziverek föl-
Olvadva hamvakká ne égjenek. (Zaachhoz.)
Felicián, kegyenc titoknokom,
Kedvem van egy pár szót veled cserélni;
Jer termeimbe... Klára! kérlek, addig
Csevegj el a bátyám unalmait.

Felicián.

Parancsodat szerencseül veszem. (Klárához, je-
lentőleg sugva.)

Ismétlem: a hercegi még nőtelen. (Erzsébet u-
tán el.)

Kázmér.

Kegyasszonyod, szép hölgy, unalmat emlit;
Hihetsz é oly lélektelen szobornak,
Hogy csillagarcod ellenében unjam
Magam? Ne szólj, te szép vagy, oh, ha festett
Kép, vagy szobor, vagy angyal árnya volnál,
Lelkem planétád lenne akkor is.
Ne szólj; miért szó? Néma a világ
Mégis belőle isten lelke szól.

Klára.

Nagyságos ur, tréfad mosolygatom kell.

Kázmér.

Igen, mosolygysz; szemed szövéténeke
Bájos koránty igézte gyujt nekem,
Mellyben szerelmed szende napja támad. (Ölelés.)

Klára (karát lefejtve.)

Nagy úr, elértél, nem vagyok hiú
Jobbágy kebelt hozzád emelni fel.

Kázmér.

Szeretlek, és e szó hatalma
Elmetszi a nagyság feszült idegjét,
Meghajtja a királyt, s lefűjja a
Félistenek homloksugarait.
Igen, szeretlek én, s ez élvezet
Gyönyörjeit ki tiltja meg nekem? (Csókjával
meglepi.)

Klára (boszusan.)

Herceg, feledni kényszerítesz,
Hogy a királyné bátyja vagy; csak aljas
Gyönyörvadász szokott rabolni csókot,
Kit szenvedély hagy máza megragadt.
Szűz arcomon csókok haragban ég,
S lángjában él sötét gyalázatod.

Kázmér (tréfagúnynyal.)

A gerle milly sasképet ölte fel?!
Történetünk mindennapos csekélység.

Hidd, nincs okod komoly boszúra, vagy
Honodba minden lyányka illy dacos? (Ölelés.)

Klára (félre lépve.)

Minden hazában egy a tiszta erkölcs,
S dacolni kész — ha tetszik úgy nevezned —
A szűz becsület érte mindenütt.
Már többször ejte ostromod sebet
Erkölcsemön, kimélj, uram. (Könyűt törli.)

Kázmér.

Ne sirj,
Tettem, bocsásd meg, játszi tréfa volt.
Fájó könyűt, hidd, meg nem érdemel.

Klára.

Csak tréfa volt? Csak játszi tréfa?!... Azt
Véled, hogy a rangos nagyoknak illy
Tréfához egy szegény leány körül
Joguk van?... Oh, uram, van egy magas hűr
Minden kebelben, mit se kény, se kincs,
Se rang s vizsály hatalma el nem ér:
E nyugalompont a szerény önérfet.
Azonban olly alatt királyi kegyhez
Nem állok, hogy csókkal vadásszam azt,
Mert volt atyám honunkban nádor egykor^{*)}.

Kázmér.

Kebledre lágy márványt terite isten,
Mint szirt fölé havat, hogy olvadékony
Szívet hazudjon; ám ha hajlamát
Nem bírhatom, békére hajlik úgy é?
Feledd a kellemetlen érzeményt,
Igen... szemedből olvasom... te meg-
Bocsátasz. (Nyaklancát levéve.) Béke láncaként
Fűzőn barátnémám ajándokom. (Nyujtja.)

Klára.

Köszönöm. Miért fogadjam el? Rokon-
Érzet ha van: külcimre nem szorul,
Ha nincs: az emlék érce mit jelent?
Félelmes é udvarkegyenc haragja
Urának?... És ha tán jogot keresnél
Uj csókra, hasztalan pazarlod el
Gyémántjaid.

Kázmér (boszúsan.)

Te szégyen és pirulat
Lángját sütöd lelkemre... Vedd ez ércet...
Herceg parancsol, nem szerelme kér.

Klára.

Nagyságos ur!... engedni tartozom, ha
Parancsolod. (Nyakát elfogadásra hajtja.)

Pekri (a középpajtót fölnyitja, lát, s belkinjást küzdi.)

Kázmér (a láncot nyaka körül fűzve.)

Te bájos, édes angyal,
Emlékemet, reményilem, egykoron
Szivedben is fogod viselni még. (Távozás közben
félre.)

Mit megtagadsz, kivíjja a királynő. (El.)

Harmadik jelenet.

Pekri. Klára.

Pekri (előrohanna, Kázmér után.)

E sima csábszavak ölyüfiakká
Támadva szállják meg magános éjed,
S álmatlanul rágódljanak velődön.
(Klára nyakából a láncot letépvé.)
Átokba veszz bünáldozat, mit e szűz
Oltár fölé, ez ép kebelre, zsoldúl,
Tisztátalan kezek vetének... És
Te hájreményem, telkem édes élve,
Kiben jövöt, multat, s jelent imádok,
Ne félj, ne sírd e drága gyöngyöket, mig
Szablyát viselhet Pekri érckezében,
Illy gyáva orv miatt veszély nem ér.

Klára.

Oh, Pekri, milly halálosan meguntam
Az udvarélet árva folyamát;
Mélyen hajolni a család előtt,
Eltűrni a kisebbek bókölását,
S keblem saját vágyaimt eltemetve
Kegyasszonyom szeszélyeit követni.
Oh, hányszor esdeklem atyám előtt már,
Hogy szánja meg, s bocsássa nyugalomra
Fáradt leányát önlakába; mindig
Fönhéjazás vezette elveit,
S kérelmem e miatt tagadva lón.
Most uj vihar kelt ellenem, mióta
Kázmér rényostorúl honunkba jött; ő
Ifjú koromra bünszemet vetett...
Szilaj hevét atyámnak elpanaszlám;
De ő menyekzöt vár hiú reménnyel,
Melly — kény ha tenné — általam Vizegrád
Történetében vénapúl maradna.
De én tudom, mi cél kereng agyában,
S szörnyű jövőtül reszketek. Ne hagyj el,
Hú Gáborom, légy véderóm; körüllem
Szerelmed éden s biztos ótalom.

Pekri.

Hogy védjelek, te árva, szende lélek?
Róbert lakát kerülni kényszerít
Király haragja; nézd ez árubát,
Mint udvareb hízelve járom össze
Cselédeit, hogy szük időre lássalak;
S inkább legyek földönfutó hatzállan,
Mint hitörös jutalmaul vegyem
Gyűrűdet, és helybenhagyó papáldást. (Gonddal.)
De mégis egy ut,... tiszta és egyetlen,
Igen... van egy! mellyen szerelmed üdve,
Erkölcöd, és jövöm virága mentve
Leszen. Gerárd ügyem barátja, a pap...
Én holnap éjjel áthajózom a
Dunát, s megesküszünk titokban.

Klára.

Oh,
Gábor, miként vonjam magamra én
Apai átok szélvesztét, letépőt
A nyugalom benső virágait?!
1*

*) Budapesti polg. Lexicon.

Pekri.

A szív, az indulat hatalma, függést
Nem tűr, alá nincs vetve földi kénynek;
Erős, szabad, mint isten, a ki gyújtá;
Apák nem osztják gerjedelmeit,
S a lány, ha férjet ellenőkre választ —
Csak józan ész, erényt ne sértse — nem bűnös.

Klára.

Olly nyugtató szerelmed őrtenácsa,
Szivem reá olly édesen hajol meg;
Hogy is ne? Lelkem egyesüle a
Tieddel, egy cél, s egy gondolat vezérli.
De még is én követni nem tudom, tán
Gyöngébb idegzetem, korom, vagy a
Szűzfélelem miatt; vagy a leány-
Kebelbe a természet a szülék
Íránt regényesebb szerelmet oltá?
Ne nézz ream esüggédőleg, árva
Sorsom barátja, ... mit remegsz?... Talán
Kétkeddel?... Miért? Az ős Budán tett
Szent eskümet hiven megörzöm én.
De látd, szerelmem, nines anyám nekem,
Elhagyjam é telében ősz apámat,
Bút hozva meddő életére? Nem,
Bocsáss meg, én elszökni nem tudok.
Csak ő, s te vagytok, a kiket szerethetek,
Sem téged érte, sem te érted őt
Magamtól elszakítani nem fogom.

Pekri.

Nem kérem én, hogy hagyj el ősz apádat,
Oh Klára! Tiszta cél szökésre nem
Szorul. Ha majd oltári kapcsolat
Megszentelendi bonthatatlanul
Frigyünket: az első lesz, Feliciánál
Bocsánatért esengni. A becsület,
Erkölc, szilárd lelkületem, szerelmed
S a változást nem szenvedő kötés
Fogják ügyem pártolni; én hiszem: meg-
Nyitandja szive zárait vejének,
Ki távolított kérő lenni megszűnt.
De így, ha védtelen maradsz Vizegrád
Várában, — a hatalmas ölyv körülled —,
Lesz é nyugalma egy napodnak is?
Lesz é határa kínaimnak? És
Ki tudja, nem fog é rabul kötözni
E szolganép parancsra engemet,
Ha a család egykor észre venne?
Különben is, ha hab van a Dunán,
Vagy őrszemek lézengnek partjain,
Hű Gáborod négy, őt napig se láthat.
Oh, lányka, gondjaim világa,
Te névtelen becsű, te másik én,
Hajolj szavamra, hidd el, árbocul
Fog állni férjed a vihar között.
Te küzdesz?... Isten, adj erőt csatáján!...
Igen... te sirsz... szemed folyó ezüstjén
Győző szerelmed tisztasága esillog.
Mi kéj, mi üdv! Te kész vagy! Ugy é kész? Mit
Kérdem... hiszen felel tekinteted.
Igen, te holnap éjjel itt leszesz az
Oratoriumban, én Gerárd atyával
Virasztra várandlak, menyasszonyom.

Klára.

Szivem viharja, üdve, Gáborom, mit
Teszesz velem?... legyen... mit én tudom,
Hullámaim miként s hová ragadnak?
(Zörgés az oratoriumban.)
Távozz, az istenért; imáját el-
Végzé királyom. (Az ajtó nyílik.) Ime jő.

Pekri (futásban az ajtónál.)

Tehát az

Oratoriumban holnap éjjel.

Klára.

Esküszünk!
(Pekri a középpajton, Klára a királynő termeibe el.)

Negyedik jelenet.

Király. Domokos (az oratoriumból.)

Király.

Már dél közel, Domokosom, pedig
Reggel korán fogék imádkozáshoz.
E sok könyörgés, hidd, teherré vált,
Országos ügy miatta sokszor el-
Halad, vagy így amúgy határozok
Fölötte.

Domokos.

Pártos éveken fogadtad a
Szent ajtatoskodást, uram, jut é
Eszedbe Otto, Vencel, és hatalmas
Hadával a viharhoz Chák?
A békekort megadta isten, illik
Megtartanod mit érte fölfogadtál.

Király.

Van é panasz Károly király szavára?
Diddáb beszéd nem járja nyelvemet,
Ígéretet mesélni nem szokásom,
Én csonkaság nélkül betöltöm azt.

Ötödik jelenet.

Apród. Voltak.

Apród.

A nádor és Peréni...

Király.

Jöjjenek.

Hatodik jelenet.

Drugeth. Peréni. Gentilis. Voltak.

Drugeth.

Nagyságos úr, a pápa küldi e
Követet; haraggal kell kimondanom,
Hogy elfajult fiak találkoznak
Néped között, kik csúf titokban
Rágalmakat hazudtak ellened.

Peréni (félre.)

Hizelkedő nádaly! Ha rágalom é
A vád, mit a pápának irtanak!?

Kérdezd meg országunk nemesseit,
Meg fognak ők majd emberül felelni.

Király.

Rágalmakat mondál fajult fiaktól?
Csak rajta!... Még is szembe mért nem?
Álútatkat csak gyáva orv keres.

Peréni.

De ha már tevének tán panaszt előtted,
S nem hallgatál sérelmeikre?

Király (gúnynyal)

Milly

Hü pártfogó szónok?! (Határozottan.) Peréni fő-
Ispán, mi teszszük, a mi tetszik, és
Avatkozást nem szenvedünk; azért
Egy szót sem a király ügyében. Halljuk, a
Szenszék miként határozott fölöttem?

Gentilis.

Isten nevében üdvezel, s feloldoz
Fogadott imádtól.

Király (meghajolva)

Tisztelet nevének,
Ő tudja, mennyi gondban oszlik fel
Szük élte egy királynak.

Gentilis.

A nemesség

Iránt szelid bánást tanácsol, és a
Papság ügyét szívedre venni kéret.
Kétszáz arany markot vetél adól
Két érsekedre, s ötvenet fizetnek
A püspökök törvénytelen szokásból.
A szent hadakra gyült ajánlatoknak
Nagy része kincstáradba folyt; uram
Király, ne vedd magadra isten átkát.
Néped mi hön kívánja már az ország-
Gyűlést; miért nem hívod össze? Eddig
Még hü maradt a nemzet, ám vigyázz,
Ne ingereld a szunnyadó oroszlánt.
Idő jöhet, midőn törvényeit
S magát kivíni népviharra kél,
S a vérözönben széked elmerülend.

Király (meghajolva)

Födözze üdv a pápa szent személyét,
Tanácsait fogadja tisztelet.
Add tudtaúl, hogy olly ezernyi költség,
Mennyit kiatni kénytelen valék,
Csak így fődözhető. Ki volt meritve
Országom a belháboruk miatt,
Midőn kezembe vettem a királyi
Pálcat. Azóta Szerviában, a
Tatárok, és Chák ellen anyi kincs,
Mint vér fogyott. Hány font aranyt emeszté
Föl új frigyem kötése, melly szerint
Lajos fiam s késő utódjai
Lengyel királyokká leendenek?
Azonban anyi fényes ur, barátok,
Szomszédok, országnagyjaim lakoznak
Királyi udvaromban; ennyi költség,
Mondom, csak illy uton fődözhető.

Gentilis.

Adókra, vagy törvényt tiporni, semmi
Okok jogot nem adnak; esküedt
Megtartsd, mit ég s a nép előtt letettél,
Midőn korona, s gond fejedre szállt.
Csak úgy leszen néped szerelme bátyád,
Ugy áldjon isten élet- és halálban! (El.)

Király (gúnynyal)

Érzékeny és olly szép tanácsok! (Büszkén.) Én
Reájok, istenemre, nem szorultam.
Szállék csaták terére: fegyverem
A kor viszályait legyőzte; ültem
Tanácsteremben: érc szavam uj
Koronát adott utódjaimnak... A
Magyarok királya férfiu erőben...
Idegen tanácsot ő urálni nem fog.

Peréni.

Győzelmeid mit érnek, oh király,
Ha uj vihart hozasz fejed fölé?
S bár mennyi bíbori nyerj utódjaidnak,
Mit ér, ha néped sirva néz reájok?

Király (boszúval)

Peréni ismét? Vakmerő! Kegyemmel
Te visszaélsz. Eszedbe juttatom,
Hogy Károly ad s veszen, emel s lesujt,
Kegyelme bő, haragja tigrisé.
Már ellenem sokszor vitára keltél,
Ha hivatalt vevék el egy kevélytől,
Vagy végzened kellett paráncsaim;
Több izben intélek, de most utólszor:
Némuljon el szavad, vagy alkalom több
Ellenszegülnöd nem leszen lakomban.

Peréni.

Megismerém ítéletid s kegyelmed,
Törvényesen ítélni nem szokásod.
Midőn az Árpádház kihalt, reményltem,
Hogy a kifaradt vész elül honomban;
Botorúl te újra költöd azt, uram,
Feledve, hogy királyi bíborod
Hü nemzetünk ajándokul adá,
Mert vérjogát András leánya bírta.
„Eszedbe juttatom, hogy ad s veszen,
„Emel s lesujt a nép; kegyelme bő,
„Haragja tigrisé.“ Szavam ha tükört
Tart ellenedbe, megbocsáss! Igazzá
Formálta isten szívemet s csak ezzel
Kívánom a rangot kiérdemelni, mit
Jobbágyi hűségemre biza gondod.

Király (baraggal)

Jó! békéürelmünk ki van meritve,
Tartsd meg tehát az istenadta szívet,
Mi visszavesszük a mit atunk,
Sárosmegyénk ispánja lenni megszünsz.

Domokos (kérőleg)

Nagyságos ur, tekintsd, hogy ő szerette
Honát, s fejét, s innen hibája.

Király (határozottan)

Mondánk.

Drugeth.

Ő visszaélt, uram, magas kegyeddel,
Tiltásod ellen is fölingerelt;
A büntetés méltó. (Félre.) Egyik fiam
Peréni helyett ispáni székbe ültend,
Habár velem föld s ég dacolna is.

Peréni.

Könyös szemekkel hagylak el, Vizsegrád,
S könyöm nem a fényes nevet siratja.
Károly, ne adja isten ősz fejedre
A bánatot, melly tépi gyér hajam,
De ha egykor orvoslást kiáltva, föl-
Szól nemzetem, hallgatni nem fogok. (El.)

Hetedik jelenet.

Csellei. Voltak.

Csellei.

Nagyságos úr, egy próba pénzdarab,
Azok közül, miket parancsolál
Veretni újlag. (Nyujtja.)

Király (vizsgálva.)

Helyes! Rajta

Keresztelő János, hit és kegyesség
Jelével; (megfordítja,) a tuloldalalon pedig
Anjoui család címer, liliomvirág
Jelent szabadságot. Szabad magyarnép
Számára van veretve úgy is.

Csellei.

A be-
Szedett hamis pénzekre nézve, mit
Határozál? Halomra gyüle a kül-
Földről becsúsztott, s tiszték által itten
Csalárd anyagból vert ezüst-, s aranypénz.

Király.

Kohokban olvasszátok össze; a nép
Kezére többé egy darab se jusson,
Értéki csonkulása fájna nékem.

Drugeth.

Hálátlan aljasság, panaszra kelni
Illy fejdelem kormányja ellen; a
Tömeg nem érti őt, s vakon hiszi,
Mit büszke kényfítak hazudnak ál-
Sérelmeik felől előtte.

Domokos.

A nagy
Tömeg megérti a királyt; ne hidd, hogy
Olly vak legyen, miként talán akarnád.
A nemzet érdekét irányzó tett
Gazdag kamatra van kiadva, mellyért
Tökéit is csonkulni hagyja sokszor.

Nyolcadik jelenet.

Apród. Voltak.

Apród.

Egy nő, az alföldről, panaszra jött
Hozzád, uram király.

Király.

Bocsásd be őt.

Kilencedik jelenet.

Szendrőiné. Négy apród. Voltak.

Szendrőiné (feldúlt arccal, remegve.)

Nagyságos ur, hallgass ki engemet,
Könyörületért esengni a királyhoz
Bizodalmasan jő hív alattvalója.
Nagyváradon, tudod, divatba van tűz-
S vízpróba; nem rég egy szegény családhoz
Egy utazó rokonja hálni szállt, s más-
Nap halva véreben találtaték.
Az utcaablak felfesztve; onnan
Nyomok vezettek a megölthöz; a
Nő s férj, — egész család — az udvar vég-
Épületében hált, gyanúra még is
Mindketten elfogattak. A virágzó
Hű férfiú három napig ruhákba
Tekert kezekkel, láncokon, sovány
Böjttel gyötörtén és imádkozással,
Szent papmezet vön föl magára, s az
Oltár előtt levő vasat fogóval
Szentelt parázs közé vetette; ur-
Vacsorával élt s istenre esküvék,
Hogy lelke a bűnvádra nézve tisztá.
Megesküvék, hogy esel vagy ótalom s fű
Erejébe nem keres segélyt csalárdul *).
Igy a tüzes vasat kezébe vette,
S másfél öles téren behurcolá.
Ép izmait keresztül égeté
A gyilkos érc, izek szakadtak el,
A vérerek vastagra földagadra
Idegzetére gyűladást vezettek,
Fájdalma közt félholtan összeroskadt;
És minthogy a tűzpróba úgy mutatta,
Mint vétkes a vérpadra lón ítélve....
Fáradva kebled mért emelkedik,
Nagyságos ur?... (Körülnéz.) Hajszálitok miért
Borzadnak, országnagyjaink? (Gúnynyal.) Hiszen
Csak a megirt rendszert követte a kivégzett,...
S birái a törvény szerint tevének.

Király.

S a nőt mi érte?...

Szendrőiné.

Elszökött, uram!
Előtted áll, s az emberi nem nevében
Székedhez életért kiált föl.
Igen!... Én szeretnék élni még; huszon-
Két évesen meghalni olly nehéz... S egy
Nő?!... Ah, mi gyöngé egy nő annyi kínhoz!...
Kérdezd meg önnön hölgyedet, ha mint rab
Tüznél meztelen kézzel állana?...

*) „Per illud corpus Domini nostri Jesu Christi, quod hodie sumsi, non confidens in ullum maleficium nec in virtutibus herbarum accipio hoc ferum.“
Bél Mátyás told. Ritus expl. veritatis per indic. ferri candentis.

Ha látná a fehéredő vasat
Szikrázni? Látd, uram, csak ugy remegtet engem
A fájdalom, mint a királyi nőt!...
Én nem valék orgyilkosa, esküszöm szent
László koporsajára... büntelen
Kelék föl a vérreggelen, miként a
Nap... oh, de rezketek!... Kegyelmes...
Légy, álmaid nyugalmaért, kegyelmes.

Király.

László koporsajára esküvél?
Miért? (Meghajolva.) Csak ur nevére szent az eskü,
E hífkötés isten jogába vág.
Határt szabok: többé ne merje senki
E bünt az úr ellen gyakorlani...
Bizodalmasan jövőt?... Kitétszik, hogy
Szereted királyodat; te mentve vagy...
Sötét vonását bárdolatlan ös-
Kornak letörlöm a szelid jelenről.
Milly ferde hit!?... Tűztől se bójt, se szentség,
Se lélekismeret nem óvja meg
A büntelent. Testét ki fogja kövé
Durvítani, hogy ne tépje tüzelem?
Határt szabok: többé ne merje senki
Az ember ellen ezt gyakorlani
Birodalmamon!

Szendrőiné (a király beszédét fokokként lelke-
sülő arccal kísérte, végszavainál kitörő indulattal
lábaihoz veti magát s fölkiált.)

Éljen a király!

Mindnyájan.

Éljen a király!!

Második felvonás.

(Királyilag butorozott terem térdeplővel, hátul elfüg-
gönyözött fülkével; jobbról a királynő hálóterme, bal-
ra királyi szobák.)

Első jelenet.

Erzsébet (pamlagon.) Kázmér.

Kázmér.

Te csak mosolygód anyi kinomat,
Bár sejténéd, mit érez egy kebel, ha
A véretek vágyódva gerjedeznek.
E lányka, vad, hév szenvedélyre ingerelt —,
Melly féktelen ragad, s csapong velőmön,
Tüzes izmaim majd szétfeszítve.*) Birnom
Kell kellemét, vagy áldozatja lesz
Makaeszkodásinak.

Erzsébet (tréfaúnnyal)

Vagy a szerelmes

Királyfi gyászbuésúra bujdosand,
Ha ha! csak e hja még!

Kázmér.

Eliz! te olly

Rosz vagy, kedélyem annyiszor boszantád
Gúnnyal, pedig tudod, hogy én fölötte
Szeretlek.

Erzsébet (fölkel.)

Engedj meg, te drága testvér,
Hiszen te élet kincse vagy nekem, mint
Virágnak a nap; szívem olvadó
Részvétellel osztozik bal és szerencsés
Sorsodban. (Arcát simitva.) Édes szenvedő*). De mért
Vagy csüggeteg, ha egy leányka mindjárt
Hódolva nem fogadja el szerelmed?

Kázmér.

Hányszor fogyott el ajkamon szavam?
Hányszor kifáradt szívem ő körülé?
Mind hasztalan! Reményem eltiporta.
De esküszöm, később leszek királyi
Nővé emelni őt, mint lángomat viseljem.

Erzsébet.

Mi ferde gondolat, Kázmér! Ulászló
Menyül fogadná! kit leánya mint
Kegyencet udvarába tart. Illy
Botlásra nem tévedsz, tudom, de nincs is
Szükség reá, ... hiszen ha épen olly
Viselhetetlen lángod (mosolylyal), én ... na, mit
Remegsz?...

Kázmér.

Te...?

Erzsébet.

Én...

Kázmér.

Mért kinezasz? Na, mondd ki —

Erzsébet.

Én a sikert magamra vállalom.

Kázmér (kitörő örömmel.)

Hugom, te kedves hölgy... te részvevő szív.
Hő vágyaim célára fogsz segéltni!
Mi kéj!... mi élvezet!... mi jó vagy!... ah,
Eliz, zavarva szívem és agyam
Igéreted miatt... De hogy...? Miként...?
Mikor...?

Erzsébet.

Van egy holtfúr alatta e

Teremnek, itt ezüst edényeim
Állnak, világos tiszta hely; itt e kulcs, (asz-
talából nyujtja.)

Az udvarörök egyikét vasajtó
Előtt talárod, nyisd föl azt, s ez ürbe
Jutandasz... Ennyi most elég... ma éjjel
Várj ott, ... mi fog történni? megtudod.

Kázmér.

Mi boldoggá teszsz! (Kézcsók.) Barátném,
Hugom, te édes mindenem!...

*) Casimir ... voll ... ungestümmer Gemüthsart und ungezügelter Hanges zur Wollust. — Fessler's Gesch. der Ungern.

*) Es war allgemein bekannt, dass die Königin ihren Bruder mit ungemeiner Zärtlichkeit liebte. — Ugyan ott.

Erzsébet.

Te értted,
 Jó bátya, minden áldozat kicsiny. (Homlokosók.) De
 Most nincs idő több ömledezni, férjem
 Tanácskozáásra e terembe jó
 Néhány nagyokkal; addig, a virág-
 Kertben saját kezemmel ültetett
 Növényimet tekintsd meg. (Enyelgve.) Egy virágot
 Választanod hagyok, ha elkisérsz. (Karöltve jobb-
 ra el.)

Második jelenet.

Apród (balról, a nyitva hagyott ajtó felé.) *Farkas*, *Széch* (nyomán belépnek.)

Apród.

Itt várjatok, parancsolá királyom. (El.)

Széch.

Vagy veszni kell, vagy bukni Bessarábnak.
 Dús föld, virágzó nép uralja a
 Pórszármazást; nevének olly
 Szép híre, és mienk homályban elvész
 Mellette.

Farkas.

Kincse, s annyi hódolat
 Körüle, ezt méltó irigyleni.
 Ég, föld legyen bár ellenünk: halál vagy
 Jövedelme, rangja a mienk leend.

Széch.

Én minden utra kész vagyok, de ugy
 Hiszem, hogy a király szavunkra hajtand.
 Illy büszke kényur tűrni nem szokott
 Vágytársakat; csatákra edzve van,
 Dicsvágya nagy, győzelmiben kevély;
 Igen, Tamás, ez biztosítja a célt.

Farkas.

De mennyi ábrándos tanácsadó
 Körüle: Csellei, gróf Futegh, s
 Liptói főispán, kinek se önzés
 Se félelem nyelvét le nem köté
 Soha.

Széch.

Ékesen szólással ök kevés
 Befolyást gyakorlanak. Drugeth szavát
 Nem fogja ellenünk emelni, mert
 Károly kegyét hízkeléssel óvja;
 Peréni nincs már itt, s ha egyszer a
 Királyt fölingerelhetők, szilárdul
 Megtartja, mit kimond.

Farkas.

Tehát rokonság. (Ke-
 zet nyujt.)

Enyim Oláhország, tied a szörényi
 Bánság.

Széch.

Hitem reá, kivíni társ lesztek. (Ismételt kéz-
 szorítás.)

Harmadik jelenet.

Király (balról.) *Futegh. Csellei. Drugeth. Domokos. Voltak.*

Király (miután a térdeplőn röviden imádkozott, pamlagra ül.)

Hű nagyjaink! Az ur nevében egy
 Fontos tanácskozáásra hivatánk
 Ide egybe; Széch, s erdélyi vajda, kedvelt
 Jobbágyaink, panaszt hozának, a
 Melly mind nekünk, mind hű magyarjainknak
 — Mint ök jelenték — foutolásra méltó.

Farkas.

Méltó igen; királyi bölcseséged
 Itélje meg, s ti a magyar hazának
 Védőrei... Vajda Bessaráb Mihály,
 Ki most kevély erőben és javakban,
 Míg nemzetünk a pártcsatákban ontá
 Véré, csalárdul a szörényi várat
 Közös zavarban elhalásztá, és a
 Hamis keresményt védni tudta érc
 Hadával. Eddig is gyalázatunkra
 Viselte a Szörényi-bán nevet, de
 Minthogy koronánktól függve, rendes évi
 Adót fizetett, eltűrtük a bitorlást.
 Az idén — kitelt bár a határidő —
 Feléd se küld, uram király; se pénz
 Se jó szó a nyakas kölyöktől.
 Oláh létében már ne bizz,
 Csalárd az álma is, veled merészel
 Föltenni, mert az furja hig agyát,
 Hogy szolganépe olly dicsőnek vallja.
 Uram! ha borsot törni nem hagyánk
 Orrunk alá eddig, s fejünkre ülni
 Senkit nem engedénk, mi nem szenvedjük,
 Hogy nemzetünket egy oláh kijátsza.
 S te! a kit isten a magyarnak annyi
 Viszaly után védbástyaül adott,
 Kinek hadát sok lázadó siratja,
 Ne vess homályt dicső nevedre, törd meg
 A büszke hitszegőt. Szörényi bánság
 Szép föld, hazánkhoz illik, Erdélyhez
 A vajdaság még jobban; állj ki síkra,
 A győzelem mienk, mi harcra szoktunk.

Széch.

Igy érzek én is, mint igaz magyar.
 Te nagy hatalmu ur vagy; Róbert
 Károly nevét rettegvé féli minden
 Pártos csoport, vagy hitszegő frigyes. Mint
 Nap ifjuló hazánkra messze fényt
 Vetél, s mi türjük, hogy sugáridat
 Egy Bessaráb árnyéka visszaverje?
 Lakoljon a kevély, mi harcra szoktunk.

Király.

És én hadam csak győzelemre vinni. —
 Méltó panasz, s elég ok a csatára,
 Ó bonta békét, vesszen önféjü
 Főnhéjazásában. Mi így akarjuk.
 Ti is, reménylem!

Drugeth, Farkas, Széch (főt hajtának.)

D o m o k o s .

Uram! habár foglalta Bessaráb a
Szörényi földet pártzavarban, a
Magyar királyok engedelmeivel
Már bírja rég, s a tartozott adót
Megadta mindig emberül. Ha most
Idejét haladta is, ne bánásd, talán
Nem tudta a pénzt összeszedni még,
Ő nem marad, meglátd, adósod. Aztán,
Igaztalan harcon nincs istenáldás.
Ez előtt örömmel állt ki sikra veled
Hős nemzetem, mert isten és ember
Helyesnek ismeré tusád okát. — De
Most békerontó háborút akarsz...
Szent a királyszó és frigy, érc alakpézt
Ez tartja a népek hitét, s szerelmét;
Ha elmerítet azt, ledől merőben,
S az óriás épület omladéka
Királyi székek fogja eltemetni.

C s e l l e i .

Én sem vagyok barátja céloznak. —
Gyilkolva szerzett név botor dicsőség,
S hir, mely kiirtott népeken tenyészt,
Gyalázatos. Te nap vagy, a mint
Mondá Tamás; a Bessaráb homályán
Meg nem török sugárod, ámde fénye
Elvész, ha rá ártatlanul omolt vér-
Foltok penészednek. Király, halaszd
El a tusát, küldj Bessarábhöz inkább
Követet, s ha válaszában azt felelné,
Hogy a frigyét nem tartja: akkor én is
Szablyát fogok ragadni ellene.

F u t e g h .

Nagyságos ur, te hirtelen határozasz,
Mert megszokád a vérhalászatot,
S már azt hiszed, hogy okvetetlenül
Kincs, birtok és hirnév hálódra jó.
A vajda hős! Ha fürgeteg hadával
Széttépi táborod? Ha csorda népe
Dulongva tör honunkba, kisedet,
Nőt, férjet, aggot összegyilkolándó?
Ha falvakat gyűjtand zászló gyanánt?
Ha vérbe füládó anyák hörögnek
S békóba vert rabok sikólnak átkot
Fejre: hol veszesz hatalmat, a mely
Kiolje tüzférgét önérzeteknek?
És hátha egy bős zsoldos orrszat
Szögezne mellednek: veszélye között
Atyátlanu hagynád az árva hont?
Vagy azt hiszed, királyi bíboron át
Boszúacél nem éri szívedet?
Ne hajts botor tanácsra, vedd eszedbe,
Hogy nemzetünkért élni tartozol, s ha a
Négyszer fejedre tett koronát eljátszod,
Aligha többé birtokába jutsz.

K i r á l y .

Károlyt ne féltsd, gondodra nem szorult,
Te gyáva vagy, tán harcra kelni félsz?
Azért tolod szelid javaslatod!
Megvetjük asszonyos remegtetésedet;
Mi férfiak vagyunk.

S z é c h (sugva Farkashoz.)

Már büszkeségből
Sem enged ő, — kétségtelen szerencsénk.
Farkas (titkon.)

Drugeth pedig pártunkra adja még
Szavát.

K i r á l y .

Drugeth, reménylem, egyezik
Hü véleményed a mienkkel... Ugy é?

D r u g e t h (bókolattal.)

Eddig te nemzetünk javára tettél
Mindent, uram! Vallásos életed
S kegyes könyörgésid miatt az urtól
Szeretve vagy, sugallatára méltó;
Azért mi szívedben keletkezik,
Ő tőle jó. Föltétedet helyeslem,
Ha tetszik, úgy legyen, üzenj hadat.

K i r á l y .

Igy! három ellen négy; a kocka harcra
Fordúla, a többség határozatja
Szent, Bessaráb lakoljon a kevély,
Hadunkkal őt népszerte tönkre tesszük.

D o m o k o s .

Mit termeidben bókoló kegyencek
Helyeslenek, viszhangra nem találand
Néped között, s határozó csak ennek
Többsége, mely Rákos terén királyul
Választa, és választ helyetted újat.
Te nagy nevedre büszke vagy, király,
S nagyobb leend, hidd el, ha fékezed
Fölingerelt indulatod viharját.
A vajda méltatlan boszúdra, ő
Szelid galamb, kötése békeág; de
Ha kardra hívod, bős hiéna lesz.
Őt népe földi istenül imádja,
S tudod é, mi az? Kegyenc uralkodót
Akarni népéből kiirtani?
Vedd jó neven javaslatom: ne harcolj.
Józan tanácsos, nem szeszélyeidnek
Nádszála, kívánok maradni, áldj, vagy
Gyulölj, azért kimondom a mit érzek.

K i r á l y .

Többé vitának hely már nincs, kimondók
A végezést, szavunk nem ingatag
Pehely, hogy erre arra hajtsa a szél.
Most dolgokat legyen parancsomat
A hadseregben szerzte osztani.
Eszetokbe juttatom: hogy a király
Parancsa szent!... Isten velünk,... mehettek.
(Drugethen kívül el.)

D r u g e t h (alázattal.)

Nagyságos ur, te mindig olly kegyes
Valál irántam; én is, a mi tőlem
Telék, javadra megtevém, legyen szabad
Mély tisztelettel kérnem egy jutalmat.

K i r á l y .

Feledni semmit nem szokásam, én meg-
Jutalmazok mindent, ki arra méltó.
Koldúlatot nem tűrhetek; de még is
Téged külön kegyből kihallgatunk.
Hü nádorunk, mit kérsz?

Drugeth.

Fiamnak a
Peréni székét, ő merész levante,
Hont és királyt imád, s erkölése tiszta.

Király.

Meglátjuk a jövőt: figyelmező
Szemünk fiad körül vigyázni fog.

Drugeth (meghajolva.)

Nagyságos úr, áldott legyen kegyelmed.
(Távozás közben félre.)

Kényur szokása: mindent tartozásul
Követelni mástól, mit szeszé!ye kíván,
S a tartozott bért vagy jutalmakat
Ugy adni, mint igénytelen kegyelmet.
De ha még szavamra szükséged leend:
— Hányszor leend pedig?! — a díjt előre
Kikérem. (El.)

Király (utána.)

Milly torzképe emberi
Nemünknek a hízkelődő! Saját
Lelkének összetépve elveit,
Az ész szarát békóba verve, el-
Alkussza undok zsoldért a szabad
Akarat dicső önállását. Azonban
Nekünk is oly gyűlöletes teher,
Mint bérci fákön a kúszó nővény,
Melly gyöngé indákkal kapaszkodik
Föl a szabad sudarra, s ott csomós
Tömegbe ránehézkedik... Drugeth,
Én lelkeden keresztül látok; egy
Nálam hatalmasabb uralkodónak
Szint illy tanácsot adnál ellenem.
De türöm önző tettétésedet,
Mert bókoló bábakra célaimnak
Szüksége van.

(Esti sötétség.)

Negyedik jelenet.

Erzsébet. Király.

Erzsébet (válogatott bokrétát ajánlva.)

Nézd, Károlyom, mi ritka szép virágok:
Fogadd el, én kertészkedém körülök.
Természetesb mi is lehetne, mint hogy
A nő örök virággal fűzze át
Gondülte éveit férjének?

(Apródok gyertyákat hoznak.)

Király (kézsók után.)

Oh,

Egyetlen egy hiv nő! Gyöngéd ajándokod
(a bokrétát keblére téve)

Szívem fölé rejtem; hiszen kaján szem
Most úgy se kémlelheti bírálótól,
Hogy a király ártatlanul örül.

Te szebb virág, te életem virága,
Te bájtavasz, te földi menny nekem!
Mint olvad el királyi büszkeségem
Gyémántszedem szerelmes fényjénél.
Milly árva sorsa egy uralkodónak!
Titkolni kénytelen családi gyöngéd

Érzelmét, s természetes kedélyét
Szívének; emberi vonalmozgással
Elzárt terembe kell vonulnia,
Hogy nimbusát csodálja a világ.

Erzsébet.

S e zárt terem egész világ nekem.
Ha gondjaid közül pihenni hozzám
Jössz, s homlokod esókoma földéről,
Önérzetem, s szerelmed ültézt.
Ha főlem országos baj távozt,
Körül ölelek drága gyermekim,
S lelkem feloszlik köztük és közötted.
Nöd boldog a királyi fényben is! (Kézsók.)

Király.

Te ritka nő és anya! királyi hölgy
Volnál halász kunyhóban is... igen,
Királyi hölgy... szivedben anyyi szép
Indulat, olly meleg részvét szülék,
Testvér iránt, ... olly áldozatra kész
Szerelmed a hozzád csatoltakért,
Hogy csillagául tündököljz nemednek.

Erzsébet.

Csak általad kívánok fényleni.

Ötödik jelenet.

Klára (kezében arany csészével.) Voltak.

Klára.

Nagyságos asszonyom! az estital.

Király.

Jó éjszakát, Eliz!

Erzsébet.

Ölelje álmodat

Szívnyugalom s országod istene. (Kölesönös
kézsók; a király Erzsébettől az ajtóig kisérve balra el.)

Erzsébet (estitalával foglalkozva.)

Jer, ülj le mellém, Klára, és csevegj,
Enyelgj, neked nagyon természetes
A nyájas arc, még is, mikor velem
Társalgasz, olly komoly tekintetű
Vagy, mintha nem szeretnél, oh, pedig te
Legkedvesebb vagy kegyenceim közt.

Klára.

Nagyságos asszony, én szeretlek, a
Mint csak lehet, mint szívemtől telik; s ha
Nem elégszel ezzel meg, nem enhibám,
Hogy nem tudok felfogni olly szerelmet,
Minő magas kegyedhez illenék.
Ha tán komolynak tetszem, tisztelet-
Jelül tulajdonítsd.

(Udvari hölgyek a színen keresztül éji eszközöket
visznek Erzsébet hálóterembe.)

Erzsébet.

Nem, nem, hiában

Erőteted, te nem vagy itt elégült. (Enyelgve.)
Tudtom kívül talán bántottalak?
Engedj meg, édesem, ha úgy van... egy

Eset szökék eszembe... milly különç
Ötlet!... Ha tégedet megsértenék, el
Tudnád feledni? Megbocsátánál?

(Hölgyek visszajönek, s a királyné parancsát várva
félkörben megállnak.)

Klára.

Milly furcsa gondolat!... De mégis olly
Szörnyű... Te olly jó vagy, s te sértenél?
Nem, nem... vagy ha igen... megbocsátánék; de
Csak játszi képzet ez!... Vagy kell talán
Alatta célzást értenem?...

Erzsébet.

Dehogy,

Te kedves ártatlan... csak egy bohó
Észvillanat volt ez, ... nem is tudom,
Miként jöhettem rá. (Hölgyeihez.) Feküdjetek,
Magánosan van kelvem ágyba kelni ma.

(Hölgyek meghajolva balra el.)

Erzsébet (félre.)

Én nem tudom miért? olly nyugtalan,
Olly félbeteg vagyok, pihenni kell
Mennem. (Hangosan.) Barátném, nyugodalmas éjt!

Klára (félre.)

E várba nincs nekem nyugalmas éjt!

(Kézesók; Erzsébetet gyertyával bekísérik, s visszajö-
ve, egyedül.)

Nyugodalmas éjt barátném?.. Hm! barátném?!
E cím először üdvezelt ma. Hogy is
Mondá?... „Ha tégedet megsértenék, el
Tudnád feledni? Megbocsátánál?”
Milly furcsa összeütközés!... talán vesz...
Tán cselszövény?... De milly gyermek vagyok!
Rémül tekintsem é a röppenő
Árnyat, mi egy futó felhőben el-
Vonult előttem... én, mitől remegnék?
Csak egy rövid nap, mentve lesz szerelmem,
S ez éj lehetne é veszélyes?... A
Királyi vánkosok fölött az isten
Órgondja vigyáz... Alhatom, hiszen
Jó lélekismeret vetette ágyam!... (Felső ötö-
nyét leveti.)

Gábor! jó éjszakát! oh, vajha álom
Volnék, hogy a feltámadás kincstárát
— Mit szent hitünk gyönyörrel megrakott —
Kimerítve, elterítém éjeden:
Vagy lelki élvezet báltengerével
Körül ölelhetném nyugalmadat,
S gyönyörül belévetném a kéjt, mit isten érze,
Midőn a kész világra szétekinté.
Álmak varázshatalmu szelleme!
Cseréld föl lelkeinket egy hazug, de
Kedves csalódásában képzetemnek,
Hogy legyen ő énné, s én, ő legyenek, vagy
Ő s én legyünk egy... Csöndes éjszakát,
Gábor! Arád csak rólad álmodand.

(A fülke függönyei mögé el.)

Hatodik jelenet.

Erzsébet (hálóköntösben kilép, remegve, tévovázó
szemekkel... a gyertyákat kioltja, s a padlat rejtek-
ajtáján halkán kopogtat... az ajtó fölnyílik és Káz-
mér feljő.)

Káz mér (akadozó lélekzettel.)

Erzsébet! én fádom... vagy gyüladok,
Vagy égek és fagyok egyszerre... elhagy
Lélekzetem... mondd... oh... mondd... hol van ő?

Erzsébet (a függönyökre mutatva.)

Itt!...

(Káz mér berohan.)

Harmadik felvonás.

(A szín fenékfüggönyén Vizegrád; a Duna egy része
parthoz kötött csónakkal, Csillagos, holdas éj.)

Első jelenet.

Pekri (egyedül.)

Fölöttem éj, lelkemben támadat,
Fönségesebb, mint nyári hajnalé;
Hogyis ne? hisz szerelmem költi ezt.
Jégcsillagok, mit ér bájfényetők?
Egy fölleg, egy falomb vékony homályán
Sugáritok megtörnek; a szerelmi
Üdv napja általég az érc falon,
A föld lábunk alatti oldaláról,
Vagy sir rögén. Enyészetében is
Teremt, s habár bánat virágit kelnek
Halálakor, szelídebb kéjadók,
Mint érdemed füzere, mit csalárd
Mosollyal a világ fejedre font. (A várra föl-
tekintve.)

Sötét Vizegrád, büszke zsarnokod
Egy angyal álma védi, mint fajúlni
Kezdő agyart végső jó gondolat.
De elhozandom ép virágomat,
Mig mérgező párával illatarját
A dudvafaj föl nem gyevítá... Isten,
Kit hadviharban, s béke ünnepen
Híven imád ez átoktépte hon,
De ki népeden túród Róbertigáját,
Ne hozz veszélyt Klárám fejére, mig
Nömmé leend; aztán megörzöm én. (A Dunához.)
S te örfolyam, kötözd le méhedet,
Hogy szél ha jó: örvényeid fölött
Szilaj habok ne keljenek dacolni.

(A színfenéken evezőcsapás és nyögés. Fölriadva.)

Hah!

Vizlococsanás, ... sohaj! vagy álmodom? (Ismét
hallik.)

Nem, nem! vagy üldözött lélek nyög, a melly
Viz sirja színén üdvért kóborol,
Vagy hableány hallatja csásbszavát. (Uj nyögés.)
De istenemre! e hang érce élő
Lény kínain merült föl...

Második jelenet.

Pekri. Klára (a színmélyen csónakkal, fehér lenge öltözetben, szétszört hajakkal, kétségbeesve evez, ... a holdra fel-feltekint, ... s keblét szaggatja.)

Pekri (vad kinnal, a part felé szökkenve, s megint vissza.)

Hah! aludj ki

Szemem világa ... vagy legyen hazug

Látásom. Az nem ő! nem, nem... nem ő...

(Szemeit dörzsöli.)

Bősz képzetem játszódtat átkozottúl,
Vagy holdvilág hazud rá sápadó színt.

(Klára parthoz ér, — evezőjét elveti — s eszevesztetten ugrik ki a csónakból.)

Pekri (örülten előre lép, aztán hátrahanyatlak s kezei szívére kücsölődnak.)

Klára (Pekrit észrevéve fölsikolt.)

Hah, Gábor! (Elfordul s arcát elfedő kezeibe szorítja.)

Pekri.

Oh, ne főd el arcodat, vagy

Főzed, hogy a vihart ne lássam én,

Melly rajta ül, s széttépi lelkemet...

De lát: i kell szemed vézesillagát,

Melly üldöző kínod lefesse nékem;

Vagy nincs okom remegni? Úgy é nincs?

Hiszen szerelmed hajta csónakod,

Te Gáborért kelél habokra, a

Hű Gáborért, s arcod halvány ezüstjét

A félelem voná föl, úgy é? Szólj,

Mért kinezasz? Oh, szólj! szívem kipattan

S lélekzetem kétségbe súlyed el.

Klára.

Vedd vissza gyűrűd, árva mátká! (Nyujtja.) A

Jegyed neked meghalt, meg a világnak.

De isten él, s ha gondja meg nem őrzött,

Boszúra felhivandom szent haragját.

Kebled ne tépd, az élet egy, s hazádé,

Szívem kegyetlen titkom sírja lesz;

Ugyis, ha egyszer a sors vétkezett,

Tettét javítani nincs több hatalma.

Arád helyett anyád maradt a hon,

S helyetted, ah, nekem, sötét... ko... los... tor...

Pekri.

Nem értelek, s reszketnem kell szavad

Értelmitől. Irtózatos meséd,

Lelkemre olly szilaj kigyót bocsáta,

Melly vérem áradásin szerte uszkál,

S rémes gyanút lehel gyuladt agyamra. (Magában.)

De nem hiszem... vészangyal sugta ez

Életnyelő sejtelmet... hát ha ugy van...?

Hiszen miért remegne egy királyfi

Erkölesöt és vallást tapodni!... Mellyik

Hizelkedő kér törvényt ellene...! (Klárahoz.)

Oh, Klára, Klára, tébolyodni kezdek.

Felelj... vagy nem! némulj el... vagy felelj

Mégis... talán...? Oh, szörnyűség! Talán...

Kázmér...?

Klára (felsikolt.)

Ah!! (Ájultan összerogy.)

Pekri.

Ég, merülj el szégyenedben.

Az áldozat kínban fetreng, az orv

A bűn után selyem párnán pihen!

Lengyel kölyök, reszkes! Az áldozathoz

Oltárt gyújtandok és alátemetlek.

Oh, vajha lélekismeret lehetnék,

Hogy esontjaid közé furódva, szíved

Feszítve, s összetartva kintanám; vagy

Agyad redőin lángoló erekben

Terülve szét, lassú gyehennaként

Emészteném gyötrelmes napjaid.

(Vadul felkacag, s látszatos hidegséggel, mely az indulatok rohamát rosúl fedi.)

Ha ha ha! Mi gyávaság így átkozódni?

A férfit legyen hideg, s tegyen.

Igen, hideg leszek, mint jégsgiget!

De istenemre, elfagytok körülöm. (Klárahoz.)

Hervadsz, letört virág, remegve a vész

Emlékiben, mely díszed elrabolta?

Keblemre tüzlek én, ne félj! Hiszen

Nem tenhibád, hogy isten vészt teremté,

S tiportan is ékül léssz édenemnek.

Harmadik jelenet.

Felicián (villámgyors sajkán elővev, — kiugrik — a látvány meglepő fájdalmát küzdő, s kardot rántva — Pekrihez.) *Voltaak.*

Felicián.

Érted szökött tehát leányom el

Olly bűnösen?... Miattad álltam én ki

A kínozónt, melly úgy reám csapott,

Hogy őt szaladni láttam ablakomból?

Te undok armánnyal vadászod a meg-

Tagadt galambot...! Ámde Zaach elég

Erős kiólni egy cudar kalandort.

Klára (főleszmel, félkarára támaszkodik, s szeméit örültség jeleivel iránytalanul tévelyegteti.)

Ni, mennyi szép virág! Oh, mennyi rózsa,

S mind olly fehér, mint a hattyúpehely. (Mosolygva.)

Tudom, miért? Gábor nevelte őket. (Vadul fel-szökken.)

Hah! rakjatok kőfal közé... Fügöny

Mögött halálvihar van... és Kázmér.

Felicián (kardját bámultában kiejtve, összecsapódott kezekkel.)

Jól hallok é, vagy csak gyanúm kiált?

Nagy isten, hagyd értelmem elkövélni!

Pekri.

Felicián, im a díj gögödért.

Klára.

Igen... sietnem kell, hogy el ne késsem...

Koszorút fonok magam... hogy ha eljő...

Készen legyek...

(Falombokat szaggat szenvedélyes szorgalommal.)

Jertek, ti elrepült

Órák... ti múltom árva gyermeki...

Fejem köré fűzlek...

(A lombokat féltőleg magához szorítva.)

Ne bántsd, te gyilkos...

Virágimat ne vedd el...! Hah...! Üt órámm...!
Éjjélre jár...

(Színfal mögé szegült tekintettel.)

Gerárd, .. te intesz az
Oratoriumból...? Gábor ott van, úgy é...?
Megyek, viszem virágim és az esküt. (Elrohan.)

Pekri.

Reményem elmerült; de férj helyett
Védszellemed leszek, boldogtalan. (Utána el.)

Felicián.

Ez é a fény, mellyért feszült reményem,
Ha Klára nős éltére gondolék...? Várt
Koronája orgyalázat lett az árva
Leánynak, a mellyben, királyi kő
Gyanánt, az örültség tördelt villáma
Cikázik...? Ez jutalma hü frigyemnek,
Mit Chák halálakor hittel kötöttem...?
S ez a királyi kegy, mellyért lemondék
A párt hatalma mellett várhatott
Királyi pálcáról...? Vérben kelő
(Virradat. Kardját felragadva.)

Nap, halld meg a felingerelt atyát: ma
Vér törje meg deled sugárait,
Vérpára üljön rajtad föllegül,
Vér nyelje esti búcsufenyved el,
S méltó bosszúm véres bötök jegezzék
Föl a magyar történetek sorába.

(A csónakba rohan, s villámgyorsan el.)

Változás.

(Butorzatlan királyi terem; jobbról királyi szobák,
balról a királynő termei, középen ebédlő nyílik.)

Negyedik jelenet.

Lajos (aranyos papirkoronával s királypálcával,
kardosan.) Endre.

Endre.

Már most királyilag nézsz ki, így
Tetszel nekem. Nagysás ur, mit parancsol
(tréfásan meghajolva)

Hívének?

Lajos (kedvetlenül.)

Én nem játszom úgy, ha olly
Alázatos leszes körülem, Endre,
Holott öcsém vagy.

Endre.

Oh, be gyöngö szíved

Van. Hátha májd király leszes? Hisz annak
Bátyát, öcsét nem kell tekinteni.
Legyen kevély, bátor s parancsoló.
Igy, nézd, (a koronát en fejére téve.)
Lajos, mi a dicső magyar nép
Királya, üdvezeljük hü öcsénket.

Lajos (nevetve.)

Na, biz én soh sem mennék üdvözlatedre.

Endre.

De ugy mit ér királyságod, ha senki

Nem fél előttd? Úgy akármelly
Ember csak ollyan ám mint a király,
Atyám nem ugy tesz, látd, akárkivel
Beszél, remegve hallja őt.

Lajos.

De én,
Ha távozott, sokszor mosolygni láttam
A reszketőt.

Endre.

Szavamtól el nem állok.

Lajos.

Kérdjük meg édes jó apánkat, ő
Ítélje meg, mellykönk gondolkozik jól?
(Összefogott kezekkel elfutnak.)

Ötödik jelenet.

Erzsébet, Kázmér (balról.)

Erzsébet.

Oh, bátya, reszketek; Feliciánt
— Ámbár vadászta a család kegyét — csak
Főnhéjazás esatolta udvarunkhoz,
Most büszkeségét érte e csapás.
Én reszketek, hogy rettentő leszen.

Kázmér.

Eltítkolandjuk a történetet,
Hisz egy királyné gondja messze ér.
Eliz! segíts, az istenért ne engedd
E hírt nevemre égni bélyegül.

Erzsébet.

Oh, bár tehetném! Klára elfutott;
Ki fogja nyelvén a panaszt lekötni,
Melly vérboszút idéz a bösz atyánál?

Kázmér.

Rangot, keresztet adj, vagy hivatalt kár-
Pótlásaul, vagy a mi boldogítja.

Erzsébet.

Nem ismered te a szív hurjait: ha
Jól hangolád föl, könnyű játszanod;
De ha elszakadtak: tanult kezek sem
Tudják darabjait összekötni többé.
Ha megtudá Zaach szép leánya vesztét,
Tigristorokként nyílt haragja meg, s az
Elébe hányt hitvány érdemelek
Boszúja ércfogát ki nem török.
Bár semmivé tehetném vétkemét,
Bár visszaadhatnám virágit a
Tavasznak, mellyeket testvéri tulzó
Szerelmem eltiporni bűnösen
Segíte. Oh, mért engedél hanyatt
Homlok rohanni e sötét gyalázat
Méhébe? Férfias megmondalással
Elútasitnod kelle, nem fogadni
Két kézzel a botor részvétet, a melly
Bűnvágyaidhoz aljasan szegődött.

Kázmér.

Eliz! ne tornyosítsd enbánatom.
Hibám é lángoló véralkatom?

Hibám é ifjuságom forradalma?
 Miért adott a természet hatalmas,
 Vad, féktelen vágyat? Vagy mért teremte
 Csillagszemet felgyújtja a kebelben
 Alvó szemet? Lát, a tevés világban
 A vér uralkodik; hevült, kerengő
 Örvény játéka büni, erkölc, erény; s a
 Mint elnyelé, vagy hajtá, ezt vagy azt,
 A vértulajdonos dicsőnek mondatik,
 Vagy bélyegül cudar nevet visel.
 Életkorom füzérit összetépnéi
 Vágynám, hogy vesszen a szem, melyet a
 Tegnap kötött, od adnám legvirágzóbb
 Évét jövőmnek Léthe cseppvizéért,
 Melly elmosandaná lelkem faláról
 A bünös emlék ráfeccsent jelét. De
 Ha vádló öntudat folyó tüze
 Csöppent vérünkbe, átlöbögja minden
 Esménket, és a szívmegítikőbb
 Redőiben fogamzott kéjt körül
 Tekergi fojtó kigyóként. Taníts
 Meg helyrehozni vétkemet; nevez
 Módot, mi nyugtod megszerezze, én
 Mindenre kész vagyok... Helyes!... Nekem
 Egy ötletem támadt: nöl veendem
 Klárát... Igen! Miért ne? Ó nevelt,
 S bájos teremtés... Igy titok marad
 Gyalázatom; s a késő nemzedék
 Téged sem átkozand részvéredért.

Erzsébet.

Kázmér, ... hogyan, te, egy fényes királyfi!
 De hátha Zaach viharban megjelenék,
 Oh, isten, altasd el kétségéim! ...!
 De hogy lehetne tűrni ős királyi
 Családban egy közsármazást... Akármit
 Inkább, csak ezt ne, bátya, férjem és
 Atyánk haragja kelne ellened,
 S házunkra gúnymosollyal nézne
 Minden uralkodó... Oh, ezt lehetlen
 Tened. Halasszuk a határozást,
 Majd tán szelidebb mód ajánkozik még.
 Klárát előszerzendem, és reményt
 Nyujtok szerelméhez. Reábeszélem
 Atyját, hogy adja nöl Pekrijéhez;
 Nyoszolyó leányul ígérem magam,
 És dús ajándokot, ha hallgatónd:
 Én ugy reménylem a titkot megóvjuk.
 Nyugodj meg addig, és ha hirtelen
 Vész lepne meg, Felicián miatt,
 Károly király hatalma bástya lesz.

(A következő jelenet kezdetén egymással susognak.)

Hatodik jelenet.

*Király, Lajost, Endrét (két kezén vezetve.)
 Voltak.*

Király (gyermekeihez.)

Jól rám figyeljete. Egy jó király
 Kormányja olyan, mint csöndes folyóvíz,
 Melly éltető nedvével füt, vetést,
 Fát, s millió virágokat nevel.
 Mellynek rakott mezők dús partjai

Méhébe gyöngy terem, s lágy tükörén
 Nehéz hajók emelnek kineceket.
 Ha medre esönd és nyugalom hazája,
 Mint ótalomkar nyúlád a virágzó
 Földek köré áldást tenyészte; de
 Ha féktelen habokkal szétcsapong,
 Ha szenvedély viharja medriből
 El-felsodorta, s a dült partokon
 Szilaj rohammal önti áradását,
 Iszapba ölje füvet és virágot,
 Oh, akkor a népeknek átka lett.
 Azért, Lajos, ha majd király leszesz,
 Szavamra emlékezz: itéleled
 Igaz legyen; mikor büntetsz, kegyelmezz;
 Néped jogát ne sértsd; törvényeit
 A visszaélés ellen óvd; panaszt meg-
 Hallgass; de ám ne adj okot panaszra;
 Ha kérelet, nyájás, mikor parancsolsz —
 Szelid legyen szavad. A nép ügyét
 Önerdeked játékvá ne tudd,
 De népedért önerdeked fölálodsz.
 Inkább családod öröme legyen
 Egygyel kevésb, mint néped baja egygyel
 Több. Mert, ha milliók kínos sohajja
 Szélvészbe egyesül, lefujja a
 Koronát fejedről.

Lajos.

Oh, atyám! Saját
 Szivem sugallatát beszéled el.

Endre.

Miért nem így uralkodol tehát,
 Atyám? Körüled én ellenkezőt
 Tapasztalok.

Király (zavarban, félre.)

Ah, istenem, hogy el-
 Pirít egy gyermek észrevétele? (Körölnéz.)
 Szerencse, hogy kaján hízkelkedő nincs
 Itt, mert bolond itéletével el-
 Mosolyganá az önféjű s dacos
 Király galambtanácsát; oh, pedig ha
 Csak egyszer a lélek mélyébe szállna,
 Tudná, hogy a legércesebb kébelnek is
 Vannak szelid órái, a midőn
 Lágy érzelem merül a szív jegére,
 S átlátja a jobbat, habár makacs
 Természetét nem képes is leoltni.
 Arcom botor pirulat mért lepi?
 Szégyenlenem kell é, ha gyermekemnek
 Életszabályokat javaslok én,
 Miket szilaj lelkiütem típott? Vagy
 Szégyenlenem kell é, ha e házi kör,
 S családi érzemény leoldja szivem
 Márványboritékát, melly a hibás
 Nevelés, kor és viszály miatt reá
 Keményedett? (Endréhez.) Kedves fiam, ha néha
 Haragosnak tetszem is, ne véld, hogy én ros
 Király vagyok; lát, sokszor jó körülmény,
 Midőn saját szivem követni nem
 Szabad, s tetszem, mit kell, nem a mi tetszik.

Erzsébet (előző enyelgéssel.)

Férjem, te észre sem veszsz, pedig még
 Tőled ma nem nyerek üdvözléte.

Király.

Bocsáss meg, édesem, hiszen tudod,
Hogy első gondolatja reggelemnek
Mindig tied. Hát volt é csöndes álmod?
Nem háborították é éjeled?
Én fölriadtam; mintha egy sikoltás
Zavarta volna nyúgodalmamat.
Nem volt é semmi baj körüléd?
Igaz..! Ma reggel Csellei János egy bolond hirt
Sugott fülembé; de én nem hiszem. (Megütököze.)
Hogyan? Miért halványul arcotok?
Kázmér...! Eliz...! Az istenért, talán
Igaz, mit én gyalázatos meséül
Hittem. Feleljetek, tehát botor
Testvéri egyesülések sötét
Szenynyel borítá udvarom nevét...?

Erzsébet.

Szégyen és bűnbánat gyötrelmivel küzd.

Kázmér (engesztelőleg.)

Károly, királyi sógor, emberek
Vagyunk, kiken vér fürgetegje dül;
Ki merne szent, hibátlan életével
Kérkedni? Mindennek van szenvedélye,
Melly itt vagy ott botlásra elragadja,
Ha visszanézesz életedre, hány
Tettedre vethetsz önmagad keresztet?
Ha én hibáztam most, hozd helyre, légy
Eszköz födezeni bűnömet, hiszen, —
Ah, fájdalom! — rád is árnyat veték.

Király.

Te új vihart hozál fejemre, s épen
Most, a midőn magyarjainnak egy
Nagy része Bessaráb miatt haragszik.
Ha Zaach boszúja most pártot keres,
Milly kétes állás? Vagy családomon rüt
Emlék öröklend, vagy tagadni kell
A tettet, és királyi bűnökért,
Ártatlanul lakolni a keservtől
Levert öregnek; s ezt, mint fejdelem, még
Is kénytelen vagyok választani,
Mert vége a népnél házam becsének,
Ha illy gyalázatot szemünkre vethet. (Kázmérhez.)
Én pártodat fogom; de isten óvjon,
Hogy túl csigázott húrját a királyi
Erőszaknak népförgeteg ne tépje
Szét, vagy hatalmam meg ne fojtsa azzal.

Hetedik jelenet.

Apród (középajtón.) Voltak.

Apród.

Nagyságos ur, fejedelmi asztalod kész.
(Mindnyájan a középajtón el.)

Változás.

(Téres ebédlőterem. Hosszu terített asztal.)

Nyolcadik jelenet.

A királyi család. Drugeth. Domokos.
Csellei. Futegh. Főrendü urak. Höl-
gyek. Apródok.

(Asztalhoz ülnek; folytonos apródi szolgálat.)

Drugeth.

Uram király, ma olly komor vagy.

Király.

Mert

Szabad komornak lennünk.

Csellei (Futeghhez, sugva.)

Ujjonan

Éleskedő! Zaach sorsa bántja őt.

Domokos (Cselleihez.)

Ma csönd legyen, kehelyt üritni senkiért
Nem lesz szabad.

Hilencedik jelenet.

Voltak. Felicián.

Felicián (fölszakasztott inggel, szórt hajjal bero-
han, kezében villogó kard.)

Hah, fajtalan kigyók, dúsan lakoztok?

Mig engemet boszúéhség emészt,

Ti fűszerekkel edzitek meg a vért,

Hogy új bujálkodáshoz jó heves legyen.

De vérpohárt töltök meg számotokra,

Önvéretökbe fuljon szomjatom, mely

Bűnszomjason keringe szívetökben.

(Dühödten Erzsébethez vágva.)

Lelek számúzze isten, orkerítő!

Csellei (fölugorva, kardjával a vágást fölfogja. Köz-
ijedelem. Fölkelnek.)

Felicián (hátralép, s új rohanással Lajoshoz csap.)

Kivágom e fattyú királynövést,

Hogy föl ne nőjjon vétkekeket teremni.

Drugeth (Felicián kardját kiütve.)

Halál a fölségsértőnek!

Mindnyájan.

Halál!

Drugeth (Feliciánt szíven szúrja.)

Tizedik jelenet.

Voltak. Testőrök. Katonatisztek. Ap-
ródok. — (Csoportozat.)

Felicián (féltérdre hanyatlik.)

Én elhalok, Károly, de élni fog

Gyalázatot, mert a késő idő...

Le fogja tépni... czimed nimbusát...

S a bűnöket... pusztán... mutat... ja... föl...

Mutassa... föl... családom... át... kait. (Összerogy.)

Király.

Végso lehelletét is átkokon

Fuvá ki a fölségsértő! Ebeknek

Vessétek testét!

Mindnyájan.

Ebeknek!

Negyedik felvonás.

(Lovagterem.)

Első jelenet.

Király (rangja címjeleivel.) *Drugeth*. *Széch.*
Farkas. *Domokos*. *Csellei*. *Futegh*. *Or-*
szágnagyok.

Király.

Szerette híveink, királyi fényünk
Sugári! A mióta Rákoson
Fejldemetőknek választatók el,
Soha nem feleedtük el, hogy bitorunkat
Kiknek köszönjük.

Mindnyájan (Cselleit, Domokost és Futeghet kivéve.)

Éljen a király!

Király.

Ti azért adatok nekünk a magyar
Koronát, hogy ős dicsőségét megővjük,
S emeljük azt magosbra; nemde?

Mindnyájan.

Ugy van.

Király.

És ime a fényt, melyet annyi harc
S pártoskodás vizályiból kivittunk,
Egy álmagyar, torzképe nemzetünknek,
Egy pórcsalád orvappa szennyezé be.
S a vakmerő vészadta nemzedéke,
Felicián családja, még is él!

Mindnyájan (Cselleit, Domokost és Futeghet kivéve.)

Halál reá!

Király.

Mi csak szük éveken
Viseljük a magyar király nevet,
De hamvaink fölött évezredek
Guynolni fogják gyáva korszakunkat,
Mellyben nem álla a magyar boszút
Királya gyilkosának gyermekin.
Merész hatalmunk semmivé tehetné
A söpredékfajt, melyben élni látjuk
Házunk, s hazánk gyalázatát; de így az
Utókor azt vélné, hogy önmagunkért
Álltunk boszút; — azonban szentek a
Törvény bötüi.

Mindnyájan (Cselleit, Domokost és Futeghet kivéve.)

Éljen a király!

Király.

Itéljetek ti szívetek szerint. (Egy véres fátlyolt
föltartva.^{a)})

Im, a királyné vére fölkiált,
S dördülve zúg a nemzetek fülébe.

(Az arcokon ingerültség fejezi ki magát, s itt ott ösz-
szesugás; Drugethez titkon.)

^{a)} ... a tettet bizonyító véres ruhákat, elvágott újakat a gyűlésben felmutatván, itt hozatott meg a minden igazságról s emberségről megfélekedezett ítélet. Pécely Magyarok története.

Gondod legyen, hogy a tanácskozás
Tervünk szerint üsson ki, vesszenek
A Zaach család minden növései,
Hogy félelem ne dülja házamat.

Drugeth (kérőleg, titkon.)

Nagyságos ur, Peréni széke mégis
Üres, fiam pedig derék leveinte.

Király (kellemetlen meglepetéssel.)

Fő-

Ispán legyen, ha céloamat kirittad.

Drugeth (félre.)

Milly engedelmes a királyoroszlán.

Király.

Tehát szabad legyen tanácskozástok,
Az ur nevében! (El.)

(Mindnyájan mélyen meghajolnak.)

Drugeth.

Disze volt magyarnak

Király iránt viselt hűsége mindig.
Adjuk jelét, jelen s jövő világ
Előtt, hogy eldődink nemes vonását
Becsülni tudjuk, és tudunk dicső
Példát mutatni a külnevezeteknek.
A Zaach család végkép enyészék el.
(Többség helybenhagyólag int.)

Domokos.

A túlozás lealjasítja e
Nagy eszme föntségét; — ha szolgál
Formát vesz a hűség magára föl,
Csak törpeség rabbókolatja lesz,
S évkort, királyt, népet megbélyegez.
A Bessaráb igaztalan hadával
Torzitva Róbert életrajza már,
S ti elfogult kebellet új sötétebb
Homályt akartok hős nevére vonni?
Én, mint igaz, valódi értelemben
Hazám s királyom híve, arra kérlek,
Hogy nemtelen szándéktokat letéve,
Új élelménye helyt, saját tüzének
Igazgatási jobb irányt, szelidebb
Gondolkozásmódot javajlatok. (Zúgás, nemtetszés.)

Széch.

A fejdelem személye szent; szövétnek
Ő, mely vezérfénnyel ragyog felettünk,
A nemzetet botlásítól megóva;
S ki e szövétneket kioltani
Akarta, oltassék ki ön családja.
A gyilkos árva lányája elrabolva
Már Pekritől; lakoljon ő először:
Bénnitsa hóhér hattyu tagjait,
S hurcolja szét megyéken, falvakon, hogy
Rettegve fusson össze vissza a nép
Körüle, ament mondvá bűnhődő
Lelkére... Testvérnénje, Séba, pallos
Élén hörögje atyja ellen átkát,
S a férj, ki őt szeretni tudta, vesszen
Éhségben!

Többség.

Ugy legyen!

Csellei.

Nem ugy! Ti, mint a
 Vadászebek, vértszomjazó torokkal
 Rohantok üldözött prédák után, hogy
 A zsoldos ítélet mártyrjait
 Hízelve hurcoljátok étélül
 A dolyfős ur holtakra éhezett
 Gógjének; istenemre, olly tanult
 Hóhéri vagytok a jelen világnak,
 Hogy bérbe merhettek szegődni bár
 Hová... Miért vonaglik arcotok?
 Szemetökbe mért gyuladt haraggyehenna?
 Illy lobbanó a vér, melly csodésen folyt,
 Midőn ártatlanokra mondatok
 Halált?! Ti, örültlázba sülyedeztek,
 Ha társatok kimondja a valót,
 S a nép ne zúgjon gyáva földi isteni
 Ellen, kiket gúnynimbusúl bakó
 Ontotta vér párája elborít?!
 Csak rajta, öljetek, gyilkoljátok,
 Hiszen ti, ország nagyjai, mitől
 Félnétek?! A nép újra bókollattal
 Kiált föl egy hízelkedésre, melly
 Gyöngéit eltalálva mondaték.
 Hm!... Hányszor enged gyáva majmot az
 Elefánt dacolni roppant vállain?
 De ha elfogyott türelme, perc alatt
 Zuzhatja szét idéetlen ellenét.
 A példa int, urak! Reszkessetek!

Farkas.

E pelyhes állu urfi elfeledte,
 Hogy férfiak között tanácskozik,
 S könnyen halált hozhat merész szava.
 De gyermek ő, kiforrsza majd magát,
 S hevét megedzi a tapasztalás.
 Nekünk feledni nem szabad, hogy a
 Magyar király iránti hűtelenség
 Van szőnyegen, s szigorú ítéletünkkel
 Jobbágyi hűségünk jelét adandjuk.
 Én Széch javaslatát merőbe pártolom,
 Sőt vesszen a ki harmadik fokig
 Vérségi egybeköttetésben élt
 Feliciánnal; távolabb rokonját
 Jóságától kifosztva, szolgaságra
 Itélem, hogy nemesseink sorát
 Ne undokítsa bélyeges nevével.
 Birák! Nem helyes é ítéletem?

Többség.

Felicián családjá vesszen el!

Futegh.

Vak bókolat ragadja lelketek;
 E célt dicsőnek véltetek, pedig
 Korunk fölött szégyenszobort emeltek,
 Mellynek kúpján ül a királyi bűn,
 Hogy századok pillantsanak reá,
 Mit tán fedezze a kor távola,
 Ha egy kiirtott nemzetség fölé
 Nem lenne sirköül emelve.
 Ha egykor a magyarra isten és
 Ipar valódi fényt hozandanak,
 S e fény az ő kor bűnein török meg,

Nevemben egy sugár se vesszen el,
 E nemzeti büntől keztek mosok. (El.)
 (Csellei és Domokos utána el.)

Drugeth.

Hadd menjenek bolond hevőkben, a
 Hírnév mienk. (Félre.) S a főispáni rang
 Fiamé. (A gyűléshez.) Tehát áll a határozat?

Mindnyájan.

Igen.

Második jelenet.

Apród. Voltak.

Apród (négyzögű rézre szögezett pergamentet hoz
 s Drugeth elébe tartja.)

Drugeth (az ítéletet fölírja.)

Harmadik jelenet.

Király. Voltak.

Király.

Szentelje meg jövőtök isten,
 Ti úgy terétek, mint csak várhatánk
 Dieső fiától a magyar hazának.
 A föllegét szétozslátatok a
 Királyi nap világhozó köréből,
 Fényét ezért rátok vetendi egykor,
 Mint hálabérét.

Mindnyájan.

Éljen a király!

Király.

Az ur nevében az ítéletet
 Aláírjuk; (teszi) s hú nádorunk, adasd azt
 Tudtára népünknek; Felicián
 Vétkes családjá ellen a halált
 Rendeli el a király nevébe, hirdesd,
 Hogy én igazság védje és barátja
 Vagyok, s leendek.

Mindnyájan.

Éljen a király!

Drugeth (az apród által az aláírt ítéletet előlvi-
 tetve, el.)

Negyedik jelenet.

Bessaráb követe. Voltak.

Követ.

Légy üdvöz, hős király, s ti a merész
 Nemzet vezérlő nagyjai, Bessaráb,
 A hitszegéstök ellen is nemes,
 Nagy Bessaráb küld békeággal engem.
 Ti megtörétek a kötött frigyet,
 Virágba indult nemzetet úporni
 Bőszülve fölkelétek, és miért...?
 Árulkodók önző tanácsira!
 De szemrehányást tenni nem jövék,
 Azt gyávaságnak tartja Bessaráb.

Széch (kardját megragadva.)

Nagyságos úr, engedd e kérdédot
 Ketté hasítanom.

Király.

Te gyilkolást
Akarsz é ismét? ... Ó követ... Dologra!
Követ.

Már pártütéssel elvevém a
Szörényi várat s földjeit; hadának
Meglépve egy részét, legyilkolátok;
Ó mégis im frigyét ajánlja, hogy
Népvér ne folyjon a király szeszélyeért.
Ott hagyja, a mit elfoglaltatok, had-
Költés fejébe hét ezer markot
Fizetni kész, és a szokott adót,
Mint eddig, úgy jövőben is; ... fiát
Kezesül alandja, s önköltésgein,
Itt udvarodba fogja tartani.
Uram, fogadd el e kötést, keresztýén
Hitedre kérlek; annyi vérözönt
Nem érdemelnek a királyi pálcák.
Azért adott sástáborodnak isten
Erőt, hogy óvd a népet ellenektől,
Nem: a család okot keresve, bűnös
Vágytársaul kelj egy dicső frigyesnek.

Király (türelmetlenül.)

Az ó szövetség tíz parancsait
Hirdetni küldé oktató urad,
Hogy illy kegyes beszéddel állsz elő?
Fennyen merészel képzelődni, ha
Hinné, hogy én üres szavakra vissza-
Hivom hadam, melly győzelemre fog
Havas tanyákot bércein betörni.

Követ.

De Bessaráb vitéz, s szeretve van
Oláhítól. Nem ismered talán e
Nép bélyegét, minthogy mosolygva szoktak
E gúnyoló urak nevezni minket?
E durva nép elszánt, makacs, kemény;
A bajt s veszélyt nyugalmaért kerüli,
De ha vállolatja hozzá azt magával
S ellenszegülés költi föl boszuját,
Akaratja érc, küzdése csüggedetlen,
S föltételeiért élni, veszni kész.
Vajdájokat bálvány gyanánt imádják,
Tán fél karát odadná érte mindenik.
Igaztalan csatáddal ingerelve
Vannak; figyelj uram tanácsira,
Hadd félben a hadat, ne önts olajt
A tüzre, melly egy nemzet — értsd meg — egy
Nemzet gyűlöletében ég s tenyészt, mert
Koronáitok szétolvadoznak illy
Lángokba. Látod, király, én meg vagyok
Győződre, hogy ha szereid hazamba
Nyomulnak, és tán visszatorlani
Nem lenne Bessaráb elég erős:
Készebbek önféjűn lakatlanul
Pusztába hagyni földült falvakat,
Utadra gyujtani bércek erdeit, szirt-
Hasábokat görgetni táborodra,
Egymást leszórni zsoldosid fejére,
Vagy végtelen földekre vándorlani,
Mintsem hatalmadnak hódoljanak.
S ha hamvakon, véres romok fölött,
Kietlen, éh vidékben föl s alá

Kóborlanak (gúnynyal) vitéz magyarjaid;
Ha néptelen hon elhagyott terén,
Égett erdők szénváza üdvözel,
Ha farkasok fognak körül üvölti,
S a némaság füledbe átkot ordít; —
Meglész jutalma bajnokharcaidnak?!
S elérve fényes híred, nem tovább-ja?!
De azt ne hidd; még el ne bíz magad,
Hogy a szörényi várat elvevél, mert
Véletlenül lépé meg ostromod,
Már nemzetünk tusákra készen áll,
Fölvonva ijjaik, kifenve kardjok,
Szemökbe tűz, nem is remegnek össze-
Ütközni; ám bün egy öltöbéli
Embret kiölni, csak hogy egyitek
Hizelkedőtől vitéz nevet
Nyerjen... Tehát, nagyságos úr, ajánlom
Még egyszer én a békepontokat.

Király (már alig fojthatott türelmetlenséggel.)
Azt gondolám, hogy estig elcsevegsz,
Na, mondhatom, nyelved jó szélkelep; de
E szép beszélyt hiába fűzted össze. (Haraggal.)
Vagy azt hiszed, hogy Róbert laptajáték?
Mit ingereltek szemtelen tanács,
Ajánlatok, s önző javaslat által?...
A gyávalelkűleg kért béke helytt
Villám leszek, melly izre, porra zúz!
Add tudtaül azon havasi medvének,
Hogy torzszakállán fogva rántjuk őt
Jéggel fódett barlangiból elő, *)
S kiirtjuk a népet, hegyet, mezőt,
Melly bökolattal tudta őt imádni.
Mi, a király, fogjuk hadunk vezetni,
Hogy enszemünkkel lássuk a hitetlen
Oláh bukását. Nemde, hiveink, harc
Legyen?

Mind.

Legyen!

Követ (boszúra feszült ököllel.)

Jól van! Hát harc legyen!!

(Indulatosan el. Mind el.)

Király (egyedül.)

Milyen velős, érett okok! Nemes,
Józan gondolatok! Lélekbe, szivre
Tapadó szavak, miket fülembé mondott!!
Miért nem így hat a kebelre, mit
Széché, vagy Drugeth, s kegyenceim susognak?
Miért nem olly hátran beszélnek ők?
Mért nincs simult szavokban olly való szín?
S még is, miért nem tűrhetem, ha néha
Domokos, Futegh, Csellei s más nagyjaim
A meztelen valót szemembe mondják?
(A fejről leemelt koronára tekintve.)
Im a király meséje fejttve van!
A szolgaszív minden hizelkedése
Koronához egy hideg sugárt akaszt; de
A nyilt barát szavával egyet elvesz...
Hát olly különbözök az ember és
Király, hogy a mi boldogítja azt,
Ennek halálát hoz?... Fájdalom, hogy ugy van!
S ha meg nem állhat a kettő együtt, ki fogja
Vétkül tulajdonítani a királynak,

*) Fessler. III. k. 130 l.

Hogy e nevet főlebb böcsüli annál?
 Lehetne é uralkodó, ki mások
 Elvét uralja énjét megtagadva?
 (A koronát szívéhez szorítja.)
 Te drága ére, hatalmas eszköze,
 Nélküled én homály halottja volnék!
 Te balszamoztad bé nevem, hogy el ne
 Rothassza a telő idők penésze:
 Inkább is egy hajszálat enfejemről,
 Vagy egy napot királyi életemből,
 Mint rólad egy sugárt veszítsek el. (El.)

Változás.

(Dunapart Vizsegrád előtt.)

Ötödik jelenet.

Pekri. Peréni. Pártosok.

Pártos.

Hidd el, vezérem, ugy van; én magam
 Hallám, midőn Drugeth kihirdeté
 A véritéletet.

Pekri.

Oh, szörnyű! Szörnyű! (Perénihez.)

S te érckebellel hallod ezt? Dühöd,
 Nem tépi össze arcvonásaid?

Peréni.

Mondám, hogy ő nem tudja mit teszen.
 Gyermekkorában trónra ültették,
 Nagynak hazudták agytalan kegyencek,
 Mielőtt magát ismérheté; csalárd
 Üveget tevének álnokul szemére,
 Mielőtt csak egyszer tisztán láthatott;
 A párt viharja jókor vérhez edzé, s
 „Quo semel est imbuta recens servabit odorem
 Testa diu“.

Pekri.

Ne mentsd, ne írj fehér vonalt az éjbe,
 Véred kihült aggott eredbe, már
 Nem képes egy Vezuv se lángba hozni.
 Fölperzselem tanácsaid telét,
 Én láng vagyok, kemény, kiolthatlan...
 Tűzoszlopát adá az ur vezérül
 Népének a pusztában, hadd legyenek
 Tűzoszlop én is, pártesafát vezetve,
 Hogy szertetőrt királyi pálca – és
 Forgácsba gyúrt trónmáglya gyúljon el
 Haragom tüzetől, mely fölött királyi
 Hamvat vetek szeleknek ételül.

Peréni.

Méltánylom ifju-lobbanásodat,
 Másként nem is lehet, hiszen korodban
 A vér feszít, csapong, s habokra tornyúl,
 Örvénybe nyelve a hideg tanácsot.
 Én kebled orkánját nem tarthatom föl,
 De majd ha kizúgta vad dühét, s letépte
 Minden gyomát, virágait jövődnék,
 Ha szerte dúlt lelked darabhajn
 Elül s kietlen némaságba hullsz,
 Majd akkor emlékezz öreg tapasztalt
 Barátod elvetett szavára.

Pekri (békétlenül.)

Mért is süték napfényt korod jegére?
 Hisz ott tavasz növénye nem fakad. (Pártosokhoz.)
 Ti értetek meg engemet, barátim,

Szemefökben egy fogékony szikra ég,
 Melly tölem elragadja a tüzet,
 S leszörja szívetök redőibe.
 Hallátok é jajgatni a hazát?
 Láttátok é hullatni könnyeket?
 Hervadni Klára angyalarcait,
 Midőn erőszak tölem elrabolta,
 S bünnel pírulni a hercegféjt?
 De mért soroljam, a mi lelkemet
 Kitépte a holdog lelkek sorából?
 Hiszen ti mindent tudtok, és boszút...
 ... Boszút esküztök, úgy é?

Mind.

Esküszünk!

Pekri.

Isten, mi nem leendünk hitszegők!
 Peréni (magában.)
 Esküdjetek, de a királynak élni
 Kell.

Hatodik jelenet.

Bakók (a vizsegrádi hegy derekán törvényes kíséret
 és nép között hurcolják Klárát a szinen keresztül.)

Bakó (Klárához.)

Kiálts, vagy bárdom éle kényszerít.

Klára (haldokló szóval.)

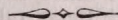
Igy bühnhödik.. ki hü..te.. len..! *)

A kíséző csoport.

Lakoljon!

Pekri (boszu és kin legmagasb kifejlésével.)

Nagy isten, add kezembe mennyköved, vagy
 Ne add, csak életem ne vedd el.

Ötödik felvonás.

(Szabad vidék Vizsegrád körül.)

Első jelenet.

Király (közkatonai öltözetben dúlt arccal alszik
 egy kódarabon.) *Szendróiné.*

Szendróiné.

Nem birta már a szenvedés hatalmát.
 Veszített csaták, inség, futás után,
 Testében és lelkében anyyi kintől
 Leverve fekszik a hatalmas ur...
 Fáradt szemén aggály és félelem,
 És arca halvány, mint egy emberé,
 És emberálma veszes, átkozott,
 Mit önmagának, mint király, szöve...
 Most nincs körötte büvös nimbusa,
 Nincs drága ére, nincs fényes örsereg,
 A büszke hős ótalma gyöngé nő...
 A büszke hős ótalma gyöngé nő?!...
 Hát én óvjam é ez ember álmait,
 Ki miatt egész nemzet nem alhatik?
 Méltó könyűt töröljek el szeméről,
 Ki miatt hazámnak árva népe sir?
 S galamb legyen, midőn az ölyv kezembe van?

*) Péce ly. Magy. Tör. II. k. 40. l.

Nem úgy! (Tört ránt.) Legyen bár bündijam halál,
De mentve lesz honom.
(Szilajon az alvó király felé rohan, — hirtelen meg-
áll, s önmagát szégyenelve.)

Hogyan...? Hová
Ragadtatom...? Hisz élek... érzek. (Szi-
vét, homlokát tapintva.)
Elmém nem örült, bár agyamba tűz van.
Egy nő kezében orgyilok...? S az ellen,...
Kinek védelmeül verém magamhoz
E tört! Ki e nyomorba tán különben is
Meghal; ki a tűzpróba kínjait
Elátkozó érettem! (A tört elveti.) Átkozott
Legyen kedélyem is, mely hálabérül
E szenttelen szándéokra hiva föl...
Uram, ne büntesd bűnömet! Nagyt
Ugy sem hibáztam, hogy hazám szerettem.
S beteg király aludj, ha csöndesen
Nem is, de bátran alhatol, megövlak...

Második jelenet.

Peréni. Szendrőiné. Király.

Peréni.

Asszony, ki alszik ott?

Szendrőiné (félre.)

Nagy isten, ez

Vagy kém, vagy ellen! (Tétovázva.) Hát... fi-
am... barátom...

...Vagy férjem...

Peréni.

Ő nem férj, barát, s fiú:

Ő a magyar király. Te Váradon túl
Találtad őt bércék között, midőn
Megvert hadától titkon elszökött, s
Álnévvél, Széch Dezső ruháiban,
Mint második Salamont üzte isten,
S a lélekismeret. Midőn hagyottan
Kegyencitől, kergetve Bessaráb
Daliától, sem ég, se föld, se szíve
Be nem fogadta a boldogtalant,
Te ótalomkarod feléje nyújtád,
S bekötte balvállán nehéz sébét,
Ide folvezetted, férjedül hazudva,
Hogy elkerülje vajda kémeit.
Miért tagadtad el nevét, midőn
Kérdém? Talán szégyenled e cselekvényt?
Miért remegsz? Én üldözője nem
Vagyok, magyar nevem, Peréni; en-
Parasztjaim vigyáztak a futó
Nyomára, titkon míg fölhurcolád,
Mert féltem orkezek miatt, hogy a
Növedelem mellett halál találja
Királyomat, pedig civódó
Gyermek körül az árvaságnál
Inkább ohajtok — bár kemény, kegyetlen —
Atyát; s lehetne gyermek árvább,
Mint most hazánk, ha fő nélkül maradna?

Szendrőiné.

Peréni! Isten áldja meg beszédét!!

Király (álmában.)

Hah, Bessaráb, .. bocsáss meg.. a ki.. rálának!

Peréni.

Alszik, de lelkén éber érzet ül,
Az öntudat, mely kinzó körmeit

Szívébe ásta, hogy ne fujja el
A szív fölött dühösködő vihar,
A sors viharja, mely fölkelte fölötte:
Álmában összetépní szenvedelméit,
S lelkére visszaverni a szilaj
Lángot, mit ő mindenre szerte szórt.
Felköltöm őt, örök maradna álma,
Ha Pekri pártja itt találná. (Tenni akarja.)

Szendrőiné.

Engedd pihenni, látod annyi kín
Után először alszik.

Peréni.

Elviendjük

Várába, hol veszély nem érheti.
Lovaim közel várnak reánk; de itt
Az üldözött nem alszik biztosan. (Felkölti.)
Király (ébredve.)

Ah,

Bocsássatok! Legyőzve már hadam,
S egy védtelent kiölni nem dicsőség...
Jól látok é? (Félre.) Nem Bessaráb, de még is
Magam szerezte ellenség. (Hangosan.) Te vagy?
Az általam kitett Peréni...? Ugy é
Boszúra költéd álmodat, kegyetlen
Boszúra?! Látod, olly gyávaság bukott,
Árván hagyott emberre törni!
(Kürthatlan büszkeség kelő túlnyomóságával.)

Aztán —

Király vagyok! Értesz...? Fölkent király, kit
Jobbágyinak illetni nem szabad.

Peréni.

Uram, balul ítélsz Peréniről,
Az udvarnál okot nem adtam erre;
A mit velem tevél, rég elfeledtem,
Hogy is lakolna népfő egyesért?

Király.

Hogyan? Te így gondolkozol nemes,
Ősz bajnokom? Jer, fogj kezet velem. (Teszi.)
Lelked fényét fény közt elismerém, s most
Nyomor-sötét mutatja föl nekem.
Légy üdvöz hű barát, óh mennyi bünt
Követhet egy király a büszkeség,
Vagy áltanácósok miatt el.

Peréni.

Egy év, vagy egy nap helyre hozza azt,
Ha bölesen osztja föl hatalma tetteit.
Azért szakasztám félben álmodat,
Hogy új veszélytől óvjam éltedet.
Kázmért, s fogoly nőd, Pekri láncain
Hurcolja, vérboszút kiáltva rájok.
S ha téged itt találva láncra fűzne,
Szörnyű napod, s napunk lehetne a ma.

Király.

Kázmér, s fogoly nőd, Pekri láncain?
Egy pór kalandor körme közt királyi
Nő...? Szerte kell vagdalnom őt.
(Kardot ránt, de karja erőtlennül leesik.)

Eróm

Elhagy; jövel, segíts, Peréni. (Reá támaszkodik.)
Ily csüggeteggé lett é hős karom, mely
Legyőzte Chákot, a tatárokat,
S meghódította a büszke Szerviát?
Ily gyáva lett ama hatalmas ur,
Kinek nevét reszketve mondta ki

A félvilág? Oh, isten, a ki tőlem
Naponta száz könyörgést elfogadtál,
Csak addig adj erőt, míg kardom élén
E pártos véglehelletét kihörgi! (Erejét összeszed-
ve, kevélyen.)

De hiszen ha kard nem is, tekintetem,
Igen, királytekin tetem levíjja,
Megsemmisíti a cudar teremstést,
S a foglyokat kiadni kényszeríti.
(Roskadozó térdekkkel rohanni akar.)

Per é n i .

Megállj, az istenért, uram, megállj,
Tekinteted csak tisztelődre hat,
Kit szenvedély s dühös harag sodor,
Nincs semmi szent előtte. Féltetek, mert
Hogy hölgyedet s Kázmért a kerti házban
E durva párt orozva elfogá,
S bérért eladta Pekrinek, megesküött
Fejedre is. Ne tedd veszélyre ki
Magad. Te eltörődve nyugtalanság,
Sebed s bánat miatt, nagyon beteg vagy;
Jer, hadd vigyünk pihenni fénylakodba.

Kir ály (Szendrőiné s Peréni közt a kettő karjaira
dőlve.)

Órangyalim, ti drága tiszta lelkek!
Van hát koronámnak két sugára még,
Mellyek borúk közt is rám fénylenek. (Szendrő-
néhez.)

Most látom én, mi a jobbágyi hála,
S minő magot vet a király kegyelme el! (Gyön-
ge hangon.)

Igazad van, beteg vagyok, Peréni,
Sebem nagyon sajog, tán vérzik is,
Aligha nem halál lesz orvosom.
(A lelkébe edződött kényuraság bensőségével.)
De élnem kell, akarok élni,
Halljátok ég s föld? Róbert Károly élni
Akar, hogy eltemesse Peki orvospatját,
S hírét kivíjja Bessaráb körmeiből.
Fel... fel hamar lakomba, hogy parancsot
Adjak, kemény gyilkos parancsot a
Hűségtelen, királyhölgy orvja ellen. (Gyöngén.)
Oh, mint kifáraszt egynehány rövid szó.
Mért nincs erőm... oroszláknént dörogni? (Ros-
kadozva.)

Isten...! Tán halni akarok...? Fel...
Fel, fel... hogy el ne késsem... éle... tem... mel.
S z e n d r ő i n é (főltre.)
Az ég türelme elfogyott, te meghalsz.
(A karjaira süllyedőt elviszik.)

Harmadik jelenet.

P e k r i (boszúvágyat villogó szemekkel.) *Erzsébet*
(elől kötélbe fűzött kezekkel.) *Kázmér* (láncra veret-
ve.) *Pártosok*.

P e k r i .

Meg van tehát! Kezemb ellenim,
Kiknek szövetkezése mennyeimet
Egy jégbe dől téllé kietleníté. (Föllobogva.)
Hogy váltatók volna kővé anyátok
Méhében. Ismét lángra gyuladám! (Erőtetett
nyugottsággal.)
Pedig hidegnek kell lennem; hidegnek;
Mint egy bakó, hogy hirtelen boszúval

Ne tegyem rövide bűnhödéstöket,
Mít vágyom olly hosszúra nyújtani,
Mint isten gondolatja csak lehet.

K á z m é r .

Végezd hamar, halálos üldöző.

P e k r i .

Nem végezem, kinodban élvezet
Nyilik nekem. Ti fontoló tanácsot
Tartátok a mérszárolás fölött,
Hogy elhafározott, s hideg vér
Munkája légyen annyi lélekirtás.
Most én ne hozzak é itéletet,
Elszánt, hideg, de vad, s kegyetlen
Itéletet, rémes viszhangjaul
Annak, mit a nádor kihirdetett? (A pártosokhoz.)
Ti szemtanúi voltatok, barátim,
A Zaach család hallatlan estínek!
Tudjuk, Feliciánt mi hajmeresztő
Bűn ingerelte a király-családra
Fegyvert emelni? Mégis, ime, egy
Csalárd levél, (fölmutatja) egy udvari koholmány,
Melly száz gyalázatot hazud reá, száz
Álvétkeket tulajdonit neki
Megtántorítani a közvéleményt;*)
Hadd hidje egyre a bolond világ,
Hogy a királyi büntető igazság
Miatt rohanta Zaach meg a családot.
Igy kelle a legaljasabb fogásnak,
Az égresirő bűnös költeménynek
A szent igazság lepliben jelenni
Meg, és egész virágzó nemzedék
Emlékinek mély fürtelembe esni,
Miután kiirták: hogy fajtalan
Királyfié széplőtelen maradjon**). De
Az utóvilág nem lesz bolond; a
Történetek fölírják a valót,
S ah, Klára! erkölcsöd szobrot nyerend...
A bűnfejek kezünkbe vannak, ime,
Itt, e magas pár... Most ítéljtek.

M i n d .

Halált!

P e k r i .

Igen, de nem középszerű
Halált; találjátok nemét, mi eddig
Nem volt, vagy azt teszem, mit én előre
Gondoltam.

E r z s é b e t (imára kulcsolt kezekkel.)

Oh, ne légy kegyetlen,
Egy vétekért az ég se büntet, engedj
Időt javulni, hadd hajtson virágot
Lelkembe a bűnbánat. Oh, ne öl meg;
Lásd, olly nehéz meghalni, ... és kegyetlen
Keresett halál gyalázatos nemével
Meghalni...? Oh, az kétszeres halál.
Te még ifjú vagy, hosszú életet
Fogsz élni, és ha rajta vádoló ön-
Tudat kigyója nyúlád el, kiontott
Vérünk taván táplálva életét,
Lesz é nyugalma napjaidnak?

*) Supplement. Vest. Comit.

***) Pécelly Magy. Tört. II. k. 41. l.

Pekri.

Igen, leend nyugalma napjaimnak!
Imára kulesolád tanult kezéd, mert
Nem szóhet új eselt a kötél miatt.
De te halni fogsz, és halni fajtalan
Testvéred. Éh-tömlöcbe tébolyító
Magány eméssze véretök buja
Árját föl. És halotti énekül
A kölcsönös nyögés temessen el, mely
Börtöntök választó falán keresztül
Egymás fülébe zúgni rémesen fog.

Kázmér.

Irtózatos!

Pártosok.

Helyes!

Erzsébet.

Megsemmisülök.

Kázmér.

Te szörnyű vagy, mint egy Caligula,
De gyáva hóhér, egy nő gyilkosa;
Egy gyöngé nőé!?! Állj nemes boszút, vesd
Meg erőtlen ellened; csak engem öl meg,
Ugy is csak én vétettem ellened,
Én kértem eszközül Erzsébetet.
Aztán királynéd, kit gyöngéiben is
Tisztelni kell. Hajdanta, látod, a
Pogányok isteneit, egy áldozat meg-
Engesztelé egy nemzetét, s te kettőt
Akarsz egyért; de úgy é nem veted meg
Kérelmem? Úgy é szived irgalomra
Hajlik? Tedd a Jézus nevére azt!

Erzsébet.

Igen, elég lesz egynek esni el,
De az én legyek: mit egy asszony?.. ha el-
Vész is? De még bátyámra, látd, egész
Népboldogítás vár, ha őt nem, a
Lengyel hazát tekintsd, s kegyelmezz.
De ha szomjadat nem oltja vérem el, ha
Boszúd az ő halott testére éhezett:
Ugy öl meg engem is; mit érne élni,
Ha érte a bú szivem összefüzn.

Pekri.

Ha, ha! Tehát fáj mindenknek
Azt tudni, hogy testvére a halálnak
Van vetve ételül? Ez adta meg
Elpusztult keblem utolsó, borzasztó örömit.
(Gúnynyal.)

Királyi pár! magas éhségetökhöz
Jó étvágyat. (Kikiáltva.) Vegyétek őket át,
Poroszlók!

Kázmér.

Szörnyű bünhődés...! De méltó!
Erzsébet (a mennyire a kötél engedi bátyja felé
tárt karokkal.)

Irtózatos kínok, de majd ha el-
Multak letört ifjúkorunk fölött,
Tisztulva jönnek össze lekeink. (Mindketten el.)

Pekri.

Oh Klára, szende, tiszta árny!
Ne rejtse el arcaid derületét,
Ha szellemed nem bírja e kegyetlen
Látványt. Te ég vagy, földi gyermek én,
Közénk ború, vész, sötét ború
Vonult, de éhvilágom én levék;

Engedd lobogni e harag tüzét,
Ha szent adóul lángom elcsatáztam.
Angyalszemed meg fog pihenni a
Villám vakító fáradalmától. (A pártosokhoz.)
Az első tett bündijja osztva van. De ők
Egész családot meglakoztatának,
Kiirtom én is kölcsönül egész fajok.
Megverve Károly, isten s Bessaráb
Által... Hadd pontosúljon bünhődése;
Most védtelen fészekbe vannak
A sasfiak, jertek kiölni őket,
Kiölni apjokat, hiszen reménylen
Nem kell sorolnom a boszú okát.
Ti a pogány hitért alattomos
Üldöztetéseket szenvedtetek
S szenvedtek, és miért? Mert Károly a
Pápával erre egy szövetekezett.
Magyarul se tud beszélni, egy magyar
Király, halljátok ezt? Azonba mennyi
Törvényteleneségek...

Pártos.

Kiméld meg a szót,
Mindent tudunk, legyen boszú.

Mind.

Legyen,

Készek vagyunk!

Pekri (kardot rántva.)

Vezéretök vagyok! (Elrohannak.)

Változás.

(Lovagterem Vizsegrádon.)

Negyedik jelenet.

Király (holtteste gyászravatalon kiterítve, nagyszerű
síró személyzet között.) Peréni (a szín elején.)
Pekri (pártjával berohan, s a látványtól meglepetve
kardját elejti.)

Peréni.

Ifjú vihar, megállj, e holt fölött
Sivatag téren sikamlik el dühöd,
S a tárgyaltan határokon kifrad.
Kialutt a tűz, mellynek sugárait
Boszúd gyűlpontja összeszedte. Most
Egy új világ tárult föl életednek,
Uj szak virult föl a Magyarhazára.
Te még sokat tehetsz korod keletjén;
Engedj termékeny évetek reménylni.
Térj rendes utra s élj hazádnak.

Pekri.

Magyarok, ti sírtok, hogy az utóvilág
Nevesen rajtatok!?!... Örüljetek, hogy
Fölmente isten az önkény alól... (Perénihez.)
Te sorsom és hazám igaz barátja,
Vezéranácsod isten adta, én
Örömmel tanúlok téled polgári
Kötelességeket... Oh, Klára, nézz
Alá, s szenteld meg a nemes boszút, mely
Benső kívánatomban ömlik el.
Éljen Lajos, dicső királyunk!

Mind.

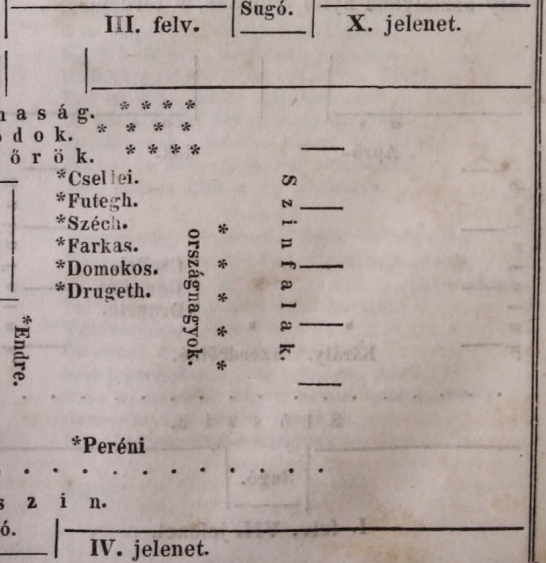
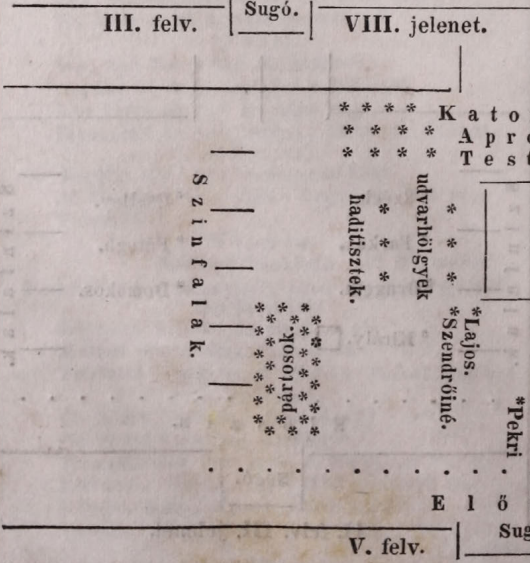
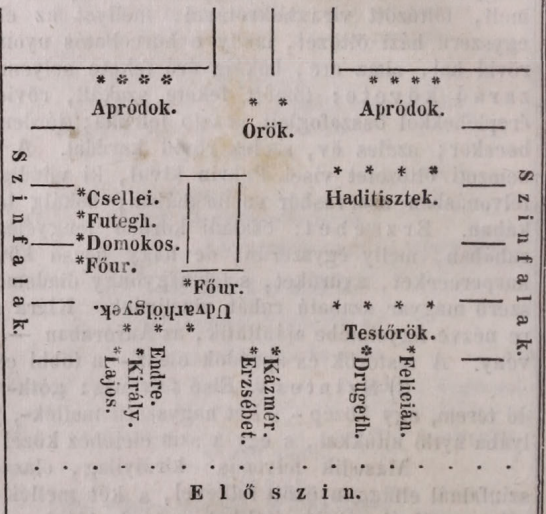
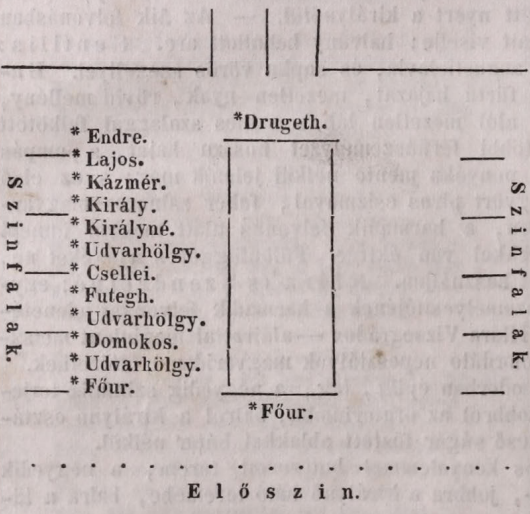
Éljen!

Vége.

Harmadik felvonás: a szín fenekén Vizsegrád, hegyen; mellynek oldalán, egy (a 4 fvbán) átvonuló csoportnak alkalmas út legyen. Egyébiránt itt a színpad egész terjedelme használtassék, erdőt és sziklákat vegyesen képező színfalakkal; Vizsegrád alatt a Duna látszik parthoz kötött csónakkal; — csillagos, holdas éj. A IV. jelenetben átváltozik a szín bútorozatlan, s az első és második színfalak középeig terjedő király-szobává; egy közép-, — ebédterembe nyíló — s két mellék-, jobbról a király, balról a királyné osztályába vezető ajtókkal. A VIII. jelenetre ezen szoba fenék-függönye fölvonatván, a színpad egész tere ebédteremmé változik, az alábbi tervrajzolat szerint alkalmazott asztallal, melly régi arany s ezüst edényekkel (Róbert Károly Historiából ismert udvari fényéhez illőleg) készítették föl.

A III. felv. X. jelenet csoportozata, előleges elrendezés után, annyi idő alatt képeztessek, míg a Drugeth által (az asztal mellett) szíven szúrt Felicián, a tervrajzban kijelölt helyig tántorog. Negyedik felvonás: lovagterem; bútor nélkül, olly tágas, minő a színpadon eszközölhető, a mellett, hogy az V. jelenetben, a harmadik felvonásban, előforduló s járható hegyüttal ellátott vízsegrádi vidékre változzék.

Ötödik felvonás: a második és harmadik színfal közt végződő szabad vidék Vizsegrád körül. A negyedik felvonásban előfordult terem, lehetőségig nagyitva; a fenék- és két hátulsó színfalon harc és győzelmi jelek. A király holtteste hét lábnyi magas, feketén szőnyegzett ravatal fölött kiterítve, négy lábnyi magas ezüsttartókban égő gyertyákkal körítve. Lábainál összehajtott királypalástján a korona, királypálca, s aranyalma keresztül fektetve. A ravatal sugó felől eső végén: középen a magyar-, jobbról lengyel-, balról anjou-cimerek színezett füstvénnnyel.

Iső kötet.

VIII. dík füzet.

Pazar fösvények,

Eredeti vigjáték 3 felvonásban; írta Gaal József.

Személyek:

Daray Gáspár,
Daray Menyhért,
Daray Boldizsár,
Daray Tihámér,
csók.
Földy János, barátja.

Gereblye Márton, kertész.
Palkó, inas.
Zsadányiné, özvegy.
Zsadányi Eszti, Tihámér neje.
Zsófi, szobalyány.

Első felvonás.

(Szoba Daray Gáspár házában.)

Első jelenet.

Gáspár (kalappal és pálcával.)

Gáspár. Igy legjobb lesz; megyek. — Csak elmúlnék már a kárhozatos tél; de ez a tavasz ugy késik, mint a rosz adós magyar nemes ember a fizetéssel, mintha tőlünk vette volna kölcsön a meleget, s az isten számára is teremtett volna a természetben egy primaenonust, mely őt fizetésre kényszerítettetni nem hagyja. Meguntam már a tömérdek fütést, a fa méregdrága; ha mégis a rosz adósok védelmére irt törvényinkkel lehetne már egyszer alagyujtani, szívesen tüzelnék valamennyi kályhámban még egy hónapig, mert tudom, hogy egy jó új törvény százszorosan visszafizetné minden költségemet. — De már eltökélém többé nem fütetni, s ha fázom, hol egyik, hol másik testvéremnél töltöm a napot; most tehát Menyhért öcsémhez megyek, mintha valamely pörömrül akarnék vele értekezni; mint író embernek csak lesz meleg szobája. (Ajtó felé indul.)

Második jelenet.

Gáspár. Menyhért.

Gáspár (félre.) Mi a manó hozza ezt most ide? (Hangosan.) Jó reggelt, öcsém, épen hozzád készülök.

Menyhért. Az ifjabbnak illik az öregeb-
bet látogatni.

Gáspár. Testvérek között, kik annyira szeretik egymást, mint mi, nincs illy respectusra szükség. — S látd, én itthon, mivel hozzád akarék menni, nem is fütettem, menjünk tehát vissza meleg szobádba.

Menyhért. Nem lehet, mert ugyan azon okból ma az én szobám is hideg maradt.

Gáspár. De ha bátyád látogatni akar. (Félre.) Ez megelőzött, s nálam akar melegedni.

Menyhért (félre.) Egy a szándékunk, bátyám nálam akart fütözni. (Hangosan.) Mint ügyvédet hozzád —

Gáspár. Nem, az nem illik, a pörös ember menjen ügyvédéhez.

Menyhért. De ha már én itt vagyok.

Gáspár. Nem tesz semmit, a commotio egyikünknek sem árt. (Félre.) Ő sem akar befütetni.

Menyhért. Aztán haza kísérhetsz. Most maradjunk. (Félre.) A fukar fáját kiméli.

Gáspár (haragosan.) De látod, itt nincs befütve.

Menyhért. Hiszen nálam sincs.

Gáspár. De fütethetsz.

Menyhért. Azt te is megteheted.

Gáspár. Nem lehet.

Menyhért. Miért nem?

Gáspár. Mert nem lehet, — mert a fám elfogyott.

Menyhért. Pedig épen azt akarék kölcsön kérni, nekem sincs már.

Gáspár. Hát fütess be actáiddal, van ugy is egy vízőzön előtti pöröd, melyet annyira össze-zavartatok, hogy már el sem lehet veszteni.

Menyhért. Hiában beszélsz, én itt maradok.

Gáspár (félre.) Mit csináljak már ezzel az emberrel? (Hangosan.) De, öcsém, legyen eszed, hiszen itt megfagyunk.

Menyhért. Az én lakásom sincs Afrikában.

Gáspár. De neked, mint firkáló ügyvédnek, szükséges a meleg szoba.

Menyhért. Azért jöttem hozzád, hogy testvéri szereteted fölmelegítsen.

Gáspár. Hiszen ez szép — ez jó, valóban egész pörbeli szeretettel volt mondva. (Félre.) Egészen mást értett alatta, mint mondott. (Hangosan.) De mit ér, ha lelkeink a testvérszeretben elégnek s testünk megdermed; úgy járunk, mint valamely magyar kötelezvény nyel, mellyen ég és föld le van kötve, de a hitelező csak a papirosra számíthat biztosan.

Menyhért. Ha ha ha, szerencsétlen hasonlítás, kedves bátya!

Gáspár. Csak a hideg láttatja veled szerencsétlenné.

Menyhért. Azért fűtess be, s a melegben érdem szerint csodálandó elmésségedet.

Gáspár. De öcsém — nem, — nem öcsém, — ember, vagy ügyvéd, — vagy minek nevezzelek, — meg akarsz ölni?

Menyhért. Épen nem. Sőt egészségedről gondoskodom, midőn a befűtést sürgetem.

Gáspár (félre.) Már ezen prókátort ki nem forgatom. Olyan, mint egy megtestesült törvénycikk, melly minden félnek hasonló arcot mutat. (Hangosan.) Csak valld meg, te fukarságból nem akarsz otthon fűtetni, s azért jöttél hozzám.

Menyhért. S te azért haragszol, mert épen ez okból indultál hozzám.

Gáspár (félre.) Ez innen ki nem mozdul. (Hangosan.) Tudod mit, már mivel mi látogatók fogadására készen nem vagyunk, menjünk Boldizsár öcsénkhez, neki, mint mezei és erdei gazdának, elég fája van.

Menyhért. Nem bánom, mert itt már szinte ráz a hideg.

Gáspár (félre.) Hála, hogy menekedhetem! Menyhért. Öcsém, te ma holnap ügyvéd létemre is kifogsz rajtam.

Gáspár. Iskolában tanultam. — Jer, siessünk. (Menni akarnak, Boldizsár belép.)

Harmadik jelenet.

Boldizsár. Voltak.

Gáspár. Ezer villám! Hát te mit akarsz itt? Boldizsár. Mondhatom, szép fogadás.

Gáspár. De hogy jöhetsz most, midőn épen hozzád akarunk menni.

Menyhért (félre.) Ez sem fűtetett otthon.

Boldizsár. Most, Gazsi, már csak maradjunk nálad.

Gáspár. Öcsém, lehetlen, hiszen kiállhatlan hideg a szobám.

Boldizsár. Az enyim valódi jégverem, s kályhám füstöl és most tapasztatom, leginkább csak melegedni jöttem hozzád.

Menyhért (félre.) Ez legalább őszintén kimondja szándékát.

Gáspár. Ha tapasztják kályhádát, jobb volna hozzád menni, legalább megpróbálhatjuk. —

Boldizsár. Nem lehet, előbb az agyagnak

ki kell száradni, különben lehull. — Én innen egy tapodtat sem megyek. (Leül.)

Gáspár. De hideg a szoba.

Boldizsár. Fűtess be; vagy ha nem teszed, itt veletek örömelebb fázom, mint otthon egyedül, csupa testvéri szeretetből is.

Menyhért (Gazsihoz.) Nem lehet máskép, csak fűtess be, itt úgy állasz, mint bűnös a staterium alatt, hol ügyvéd sem segíthet.

Gáspár (félre.) Fájdalom, hogy el nem kerülhetem; de látom, kénytelen vagyok saját szobámban melegedni. (Kikiált.) János, fűts be.

Boldizsár. De mivel már együtt vagyunk, nem ártana Tihámér öcsénk felől valamit végezni, ki mindennap megérkezhetik.

Gáspár. Ugy hiszem, mindenek előtt házasságáról gondoskodjunk.

Menyhért. Ez valóban legszükségesebb, különben majd maga találna gondoskodni.

Gáspár. Ezt meg kell előzni. Azért tehát, mint már minap is mondtam, én Kéry Málit ajánlom számára hitvesül; a lány nagy tökével bír.

Boldizsár. Szép mezei jószága van.

Menyhért. Meglehet, de én nem egyezem meg, nem ismerem sem a lányt, sem családját.

Gáspár. Ha ketten akarjuk, nem fogod eltenzeni.

Menyhért. De fogom, mert jogom van hozzá, s ha egyébert nem, már csak jogom fontartásért is ellenzem.

Gáspár. Legyen eszed.

Menyhért. Minek az, csak jogom legyen. Az pedig van, mert halljátok a végintézet illető pontját.

Boldizsár. Tudjuk már.

Menyhért. Akár tudjátok, akár nem, ez mostani tárgyalásunk alapja, azért a rend kívánja, hogy elmondassék: főnemlített Daray Tihámér öcsénknek vala egy apja, név szerint tekintetes, nemzeti, és vitézlkő kokányi és darai —

Gáspár. Hallgass!

Menyhért. — Daray Bertalan, vérrokonunk, voltaképen testvérünk, tulajdonképen bátyánk. Ezen embernek tehát vala egy fia, kit Tihámérnek hittak.

Boldizsár. Segy kiállhatlan unalmas öcsese, kit Menyhértnek neveztek.

Menyhért. Öcsém uram, kérem, kérem!

Gáspár (Boldizsárhoz.) Csak halljuk végig már, mert el nem hallgat, ha csak silentiáriussá nem tesszük.

Menyhért. Tehát vala egy fia, kit Tihámérnek hittak; mivel Bertalan öcsénk vagyonának nagyobb részét elpazarlár, nehogy fia a megmaradt kisebb részzel is azt tegye, fiát s vagyonát kezünk-re bízta, s maga is tapasztalván, mily nagy befolyással legyen egy nő választása életünkre, különösen rendelé, hogy fia, főnemlített Tihámér, csak azon lánynyal léphessen szent házasságra, kit neki mi mindhárman köz- és egyakarattal választunk; ezen törvényes intézkedésnél fogva, ha keftlen ajánltok lányt, de én meg nem egyezem, a házasságból nem lesz semmi, legyen bár a mátká gazdag tökében és holdakban.

Gáspár. Ne gátold tervünket illy okatlanul; ha meg nem egyezünk, Tihámér nem házasodhatik, s a Daray család kihal. Mi ketten vagyunk, te egyedül, engelj a többségnek.

Menyhért. Törvényink szerint nem a többség, hanem a senior pars, a józanabb rész határoz, már pedig csak megengeditek, hogy végrendelet magyarázatában, mint ügyvéd, én vagyok közöttünk a józanabb rész.

Gáspár. A legbolondabb voltál mindig.

Menyhért. Kukorgós égiháboru!

Boldizsár (titkon Menyhérthez.) Megállj, mindjárt megtéritek. (Hangosan.) Őcsém, hallgass meg, s tudom megegyezel. A Kéry családnak pöre van: „Descendentes egregii Dedali de Kér, contra et adversus descendentis Ubaldi de Dörge“, nem hallottad hírét? Legrégibb pör az országban.

Menyhért. Hogyan?

Boldizsár. Kéry Dedalus, és Dörgei Ubald, második András királyunkat a szent földre követék, s Tábor hegye ostrománál szépe török lyányt raboltak el; mindketten birni akarék őt, s pör támadt közöttök, mely még mindig foly.

Menyhért. Ötszáz éves pör! Kukorgós égiháboru!

Boldizsár. A törökön természetesen századok óta meghalt; de az aviticum gyanánt öröklött pör még mindig foly a két család között.

Menyhért. Már ebben szeretnék egyik fél ügyvéde lenni.

Boldizsár. A Kéryek ügyvéde épen most halt meg, s ha Tihámér Kéry Málit elveszi, könnyen helyébe léphetsz, pedig a pör most igen érdekes állásban van, tudniillik ötszáz év alatt már annyira haladt, hogy nem sokára reménylik a judicatum stabilizálni.

Menyhért. Miért nem mondatok ezt mindjárt, hiszen, ha tökéin és holdjain fölül, még illy capitalis pöre is van, nincs hozzá hasonló menyasszony a két magyar hazában. Ha a pört megkaphatom, legyen Kéry Máli Daray Tihamérné.

Boldizsár. A pör meglesz.

Gáspár (Boldizsárhoz titkon.) Miféle pör ez?

Boldizsár (épen ugy.) Egy szó sem igaz, csak rászedtem.

Gáspár. Tehát megegyezünk?

Menyhért. S ezt írásba kell tennünk.

Gáspár. Minden esetre. Menyhért tedd föl az egyezést.

Menyhért. Csak írószereket adj.

Gáspár. A másik szobában vannak, Boldizsár megmutatja. (Boldizsár és Menyhért el.)

Negyedik jelenet.

Gáspár. Később Márton.

Gáspár. Igen örvendek, hogy menyasszonyt találtunk Tihámér számára; de még jobban, hogy megegyeztünk a dologban, mert ezt szintén lehetlennék hittem.

Márton (belép.) Tekintetes ur, igen fontos hírt hozok.

Gáspár. Mit?

Márton. Tihámér urfi szinte megérkezett.

Gáspár. Vártuk.

Márton. Igen, de feleségüstül.

Gáspár. De már azt nem vártuk, az lehetlen.

Márton. De szinte megtörtént.

Gáspár. Honnan tudja kend?

Márton. Hát megszemlélvén szinte a koresmába mentem, s Tihámér urfi háza előtt elmenvén, egy hintót láték megállani, melyből, ha azt gondolná a téns ur, hogy Boldizsár vagy Menyhért téns ur szállott ki, csalatkoznék, s ha azt gondolná, hogy Náthán zsidó szállt ki, ismét csalatkoznék.

Gáspár. De hát ki szállt ki?

Márton. Hogy telhát ne csalatkozzék a téns ur, megmondom: Tihámér urfi szállt ki.

Gáspár. Ostoba!

Márton. Várjon csak téns ur: utána egy asszony szállt ki, szebb, mint a százszor szép; de ha azt gondolná téns ur, hogy kiszállt a kocsiából ezen szép asszony, ismét csalatkoznék.

Gáspár. Ugyan ne zavarja már kend annyira beszédét.

Márton. Kiszállt volna ugyan a szép asszony; de nem szállhatott ki, mert Tihámér urfi szinte kiemelte.

Gáspár. S ki volt azon asszony?

Márton. Tihámér urfi felesége.

Gáspár. De honnan tudja kend ezt?

Márton. Ki lehetne más? Én azt gondolom, csalatkoznám, ha mást gondolnék.

Gáspár. Egyebet nem tud kend?

Márton. Szinte semmit.

Gáspár. Ez mind igen bizonytalan, tehát ne szóljon kend fölöle senkinek, még urának sem, különben jót állók, hogy kenyerét veszti. Értette kend. **Márton.** Szinte megérttem.

Gáspár. Most elmehet.

Márton. Jó egészséget kívánok! (El.)

Gáspár. Tihámér megházasodott; csak ez volna hátra. — Igaz, mi lennék a hibásak, mert a végrendelet ezen pontját nem adtuk még tudtára. De ki is gondolta volna, hogy olly fiatal ember megházasodjék? — Én nem is hiszem, azon hölgy együtt utazhatott vele; ki tudja miféle idegen lesz. De ha bolondjában valami szegény lyányt vett volna el — én kitagadnám az örökségből. Ugy hiszem, legjobb lesz, hozzá sietek s kitudom a dolgot.

(Boldizsár, Menyhért kilépnek.)

Ötödik jelenet.

Gáspár. Menyhért. Boldizsár.

Menyhért. Végre megleltük, a mi kelle.

Gáspár. Sokáig motoztatok.

Menyhért. Mert a végrendeletet is elő kelte keresnünk, hogy az illető pontot kirrhassuk belőle.

Gáspár. Csak irjátok meg telhát az egyezést, én addig egy kis dolgom után látok; tüstént visszatérek. (El.)

Boldizsár. Hová rohanhat Gazsi, talán eszébe jutott, hogy valamely hitelezőjének ma kelene kamatot fizetni?

Menyhért. Illyesmi nem juthat eszébe, mert ugy is örökké benne van.

Boldizsár. Legyen akármí, ird meg az egyezést.

Menyhért (tollat faragva.) Mondhatom, öcsém, ilyen pört, mint az a „Kéry contra Dörgey“, még csak képzelní sem tudtam; ötszáz esztendőös pör, egy megholt török hercegnő birtoka fölött, ez igen bonyolódott eset.

Boldizsár. Csak siess az egyezéssel, s a lakodalom után mint Kéryek ügyvéde, pörük irataiba temetheted magadat.

Menyhért. Hiszen csak kerüljön házamba, replicákba bonyolítom magamat, mint a selyembogár selyembe.

Boldizsár. Mondd inkább sárba, mint a vakandok.

Menyhért. Öcsém uram, kérem, kérem! —

Hatodik jelenet.

T i h a m é r . V o l t a k .

Tihamér. Édes bácsikám, jó reggelt!

Boldizsár. Hozott isten, fiu.

Menyhért. Jó reggelt.

Tihamér. Hogy vannak?

Menyhért. Épen boldogságodban fáradozunk.

Tihamér. Hogyan?

Boldizsár. Feleséget szereztünk számadra.

Tihamér (félre.) Ez szép, feleséget szereznek számomra, s én már megházasodtam.

Menyhért. S nem is örülsz rajta?

Tihamér. Most még csak bácsikám gondoskodásán örülök, a megasszonyon, csak ha megismerem, örülhetek.

Boldizsár. De azon előre kell örülnöd; gazdag, nagy jószágokkal és tőkékkel bir.

Menyhért. Családjának ötszáz esztendőös pöre van egy megholt török hercegnő birtoka fölött; még az arany hullánál is régibb!

Tihamér. Jövendő férje minden esetre jobban szeretné, ha ötszáz éves békét öröklött volna őseitől.

Menyhért. Kérlek, öcsém, ez a dicsőséges pör —

Tihamér. Az igazság szörnye. — De bácsikám, még kérdés, ha fog é nekem a lány tetszeni, mert feleséget, s nem gazdagságot vagy épen ötszáz éves pört ohajtok én.

Menyhért. Tetszenie kell. Olvasd atyád végrendeletét. (Átadja.)

Tihamér (olvass, elmél, s az írást elejti.) Egek!

Boldizsár. Mi bajod?

Menyhért. Nem tetszik az urfnak?

Tihamér. Ha más lányt vennék feleségül, mint nagybátyáim választának, nemcsak ők tagadnak ki vagyonokból, hanem atyai örökségemet is elvesztém!

Menyhért. Világos értelme a végrendeletnek.

Tihamér. Oh, atyám, atyám!

Boldizsár. Ha soha nem volt esze, élete végén megtért.

Tihamér. Engem boldogtalanná tett.

Menyhért. Sőt boldoggá, kukorgós égiháboru!

Tihamér. Nem, ez nem lehet, miért nem mondák ezt meg előbb.

Boldizsár. Nem volt eddig szükséged reá, nem valál még érett a házasságra.

Tihamér. Én ezt el nem fogadom, adták volna tudtomra annak idejében; — s ha már megházasodtam volna?

Menyhért. Nem érne semmit.

Tihamér. Ha én már szeretnék egy lányt, s önök nekem mást választanának, milly szerencsétlen volnék!

Boldizsár. Nem szabad szerelmesnek lenned, a végrendelet ezen pontot reánk bizta.

Tihamér. Istenem, mitévő legyek most?

Menyhért. Vedd el Kéry Máit.

Tihamér. De ha nem szeretem.

Menyhért. Ötszáz esztendőös pöre van.

Tihamér. Melly engem örökre boldogtalanná tesz.

Boldizsár. Mit beszélsz, még nem is ismered a lányt.

Tihamér. Adja isten, hogy soha ne ismerjem meg.

Menyhért. Ez furesza házasság lenne.

Tihamér. De bácsikám, az istenért, csak nem kívánhatják tőlem, hogy olly lányt vegyek el, kit nem szeretek.

Boldizsár. Sőt azt kívánjuk, hogy szeresd, a kit mi választánk.

Tihamér. Egek, mit tegyek?! S ha példaul én tudok nélkül megházasodtam volna, mit cselekednék?

Menyhért. A végrendeletet szorosán teljesítenők.

Boldizsár. Bizonyosan.

Tihamér (félre.) Ha kivallom házasságomat, elvesztünk. — Hah, ez felséges gondolat!

Menyhért. De miért vagy olly nyugtalan?

Tihamér. Én, nyugtalan, — nyugtalan, — dehogyan vagyok nyugtalan, — hiszen nyugott vagyok, — hát nem látják, milly nyugott vagyok? — Az ördög majd elvisz csupa nyugalomból.

Boldizsár. Megbolondultál?

Tihamér. Még nem. (Félre.) De közel vagyok hozzá. (Hangosan.) Na, édes bácsikám, hiszen még minden renden van, csak reménylen, engednek időt Kéry Máival megismerkedni, s majd aztán bővebben szólnunk a dologról.

Menyhért. Valóban ideje, hogy okosan beszélj.

Boldizsár. Mi nem sürgetünk olly igen.

Tihamér. De Gazi bátyámat nem látom.

Menyhért. Elment hazulról.

Tihamér. Bácsikám, kérem, míg ő haza jó, látogassanak meg, sokat kell elrendeznem házamban. — Bizonyos Zsadányiné asszonyság, mondhatom derék, művelt, s jó házból levő asszonyság, lányával egy kocsin utazék velem, ő itt akar ezután lakni, de még idegen levén, addig is, míg jobb szállást kaphat, megkínálám különben is üres házamban néhány szobával, most tehát, hogy laká-

sukat elrendezem, haza kell mennem; kérem, nem kísérnének el?

Menyhért. Csak nem gondolom, hogy ezen Zsadányiné lányára érdekel?

Tihamér. Isten őrizz, ne gondolják, hogy kedvesem; épen, hogy ne legyen okuk a dolgot rosszra magyarázni: kérem kövessenek.

Boldizsár. Menjünk, bátyám, ugy is Gazi ki tudja mikor jó elő.

Tihamér. Csak tessék. (Mind el.)

Változás.

(Szoba Tihamér házában.)

Hetedik jelenet.

Zsadányiné. Eszti. Később Zsófi.

Zsadányiné. Édes Esztim, hogy érzed magad új lakunkban?

Eszti. Boldogul, kedves anyám; de valamely magyarázhatlan aggály szorítja szívemet, mellynek okát képzelnél nem tudom.

Zsadányiné. Azt helyzetünk újsága teszi. **Eszti.** Magam is azt vélem, s azért reményelem, eloszlik e szorongás rövid idő múlva. Csak férem hamar visszatérne.

Zsófi (belép.) Egy ur kíván bejöni; Daray Gáspárnak nevezi magát.

Eszti. Ah, ez férjem nagybátyja! Igen szívesen látjuk. (Zsófi el.)

Zsadányiné. Vajjon milly ember lesz?

Eszti. Már jó.

Nyolcadik jelenet.

Voltak. (Zsófi nélkül.) Gáspár.

Gáspár. Alázatos szolgáljok nagyságtoknak. **Zsadányiné.** Édes sógor ur, örvendek — **Gáspár** (megütközve.) Sógor ur!

Zsadányiné. Igenis. Hiszen gondolom, Daray Gáspár urhoz van szerencsém?

Gáspár. Igenis, az vagyok már ötvenhét esztendő óta.

Zsadányiné. Tehát sógorom, mert Tihamér —

Gáspár. Igenis, Tihamér — (Félre.) Hát mégis igaz, na ez szép história! (Hangosan.) Tehát Tihamér férje — ?

Zsadányiné. Egyetlen lányomnak. (Félre.) Ez az ember keveset járhatott a világban. (Hangosan, Esztire mutatva.) Lányom, s már önnök huga.

Gáspár. Tehát ugy a kisasszony férje Tihamérnak, — vagy nem — Tihamér neje a kisasszonynak, — vagyis inkább Tihamér elvette a nagysád lányát?

Zsadányiné. Ugy van.

Gáspár (félre.) Az asszony átkozottul szép. (Hangosan.) Örvendek; de még egy szót sem tudtam felőle.

Zsadányiné (csodálkozva.) Nem!?

Gáspár. Nem, nem. Öcsém hihetőleg meg akart lepni. (Félre.) S valóban ritúl is meglepött. (Hangosan.) S mivel az ön lánya oly szép, akarám mondani, nem is annyira szép —

(Tihamér, Menyhért, Boldizsár belépnek.)

Kilencedik jelenet.

Voltak. Tihamér. Boldizsár. Menyhért.

Tihamér. Édes bácsim, ön már itt? (Félre.) Ég segits, ez már mindent tud! — (Hangosan Zsadányinéhez.) Bocssáson meg, nagysád, hogy bátyáimat egyenesen szállására vezetem; de a mennyire ők szerencsésöknek tartják, nagysádat megismerhetni, annyira fog ön is örvendeni illy derék embereken.

Zsadányiné. Különösen örvendek.

Gáspár (titkon Tihamérhoz.) Fiu, mit műveltél?

Tihamér (Gáspárra nem ügyelvén, Esztihez.) És ön, édes kisasszony!

Eszti, Zsadányiné, Gáspár (egyszerre, bámulva.) Kisasszony!?

Tihamér. Igen, ön, édes kisasszony, reménylem, szívesen fogadandja kedves rokonimat.

Gáspár. Mit akarsz a kisasszonnyal.

Tihamér. Mit akarnék? Bácsikáimat meg akarom vele ismertetni.

Gáspár. Kivel?

Tihamér (Esztire mutat.) Zsadányi Eszti kisasszonnyal.

Gáspár. Hát ez itt kisasszony?

Tihamér. Na, s mi lenne más?

Gáspár (Esztihez.) Ön valóban kisasszony?

Tihamér (titkon Esztihez.) Angyalom, mondj igent, különben elvesztünk.

Eszti (habozva.) Én — én — de tudja —

Gáspár (türelmetlenül Zsadányinéhez.) Nagysád lánya még valóban kisasszony?

Tihamér. Az, az, ha már mondom.

Gáspár. Nem téged kérdeztelek.

Eszti. Istenem, mi lehet ez?

Boldizsár (Gáspárhoz.) Ugyan, bátyám, mit gondolsz, hiszen illetlen a ténsasszonyt, s a kisasszonyt így zaklatni.

Gáspár. Igen, de valóban kisasszony ez?

Menyhért. Természetesen, hiszen hallottad már: Zsadányi Eszti kisasszony.

Gáspár. De honnan tudod?

Menyhért. Tihamértól.

Tihamér (ki ez alatt Zsadányinéval és Esztivel beszélt.) Kérem, én megfejtek mindent. Zsadányiné ténsasszony barátja minden tréfának, szerencsém levén vele, s kedves lányával utazni, egy fogadóban lányát s engem házasoknak vétek, s nagyságá most a tréfát tovább folytatá; innen származott Gazi bátyám tévedése.

Gáspár. Csak tréfa?

Tihamér. Csupa tréfa. (Zsadányinéhez és Esztihez.) Az istenért ne tagadják, mert csak ugy boldogulhatunk.

Zsadányiné (félre.) Meg nem foghatom.

Gáspár. Nagysád nekem valóban igen tetszik, én a tréfának s elmességnek nagy barátja vagyok.

Zsadányiné (félre.) De nekem vérem forr e tréfánál. (Hangosan.) Azon örvendek.

Gáspár. S ön, szép kisasszony, kiért valóban irigylem öcsémet — (Márton belép.)

Tizedik jelenet.

Voltak. Márton, Később Palkó.

Márton. Tekintetes uram!

Gáspár. Mit akar kend ismét?

Márton. Csak jelenteni akartam: midőn azt mondám, hogy Tihamér urfi megházasodott, szinte csatlakoztam.

Gáspár. S ki mondta azt kendnek?

Márton. Palkó, az inas.

Tihamér (félre.) Jó volt cselédimet beléptem előtt értesítenem.

Gáspár. Máskor ne fecsegyen kend hiában.

Boldizsár. S most lóduljon.

Márton. Szinte jónak látom magam is.

Palkó. Tálalva van.

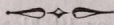
Tihamér. Tessék az ebédhez menni.

Menyhért. S te már vendégeskedel?

Tihamér. Még akarám lépni bátyáimat. Tessék!

(Mind el, Márton marad.)

Márton. Ha azt gondolnám, hogy étvágyam nincs, csatlakoznám; tehát én is szinte ebédre megyek. (Indul.)

Második felvonás.

(Szoba Tihamér házában, mint az első felvonásban.)

Első jelenet.

Eszti. Tihamér.

Eszti. Édes férjem, magyarázd meg végre e különös viseletet; miért tagadád el, hogy hitvesed vagyok?

Tihamér. Bocsáss meg, édes angyalom; de egy véletlen szerencsétlenség, melly még most is a lig hágy magamhoz jöni, kényszerítte reá.

Eszti. Szerencsétlenség?

Tihamér. Igen. Midőn az oltár előtt kezéd és szived által olly végtelenül boldoggá levék, nem tudtam semmit atyám végrendelete egy szerencsétlen pontjáról.

Eszti. S mi ez?

Tihamér. Atyám rendelése szerint csak az lehet nóm, kit mind a három nagybátyám közakarattal választ; különben nemcsak nagybátyáim vagyonát, de atyai örökségemet is elveszem.

Eszti. S ezt titkolád előttem?

Tihamér. Csak ma, midőn Gáspár bátyámnál valék, adák tudtomra bátyáim a gyászos rendeltést, azon szomorú hirrel együtt, hogy számomra már választának, s azóta veled tanu nélkül nem szólhaték.

Eszti. S mit tegyünk most?

Tihamér. Higgyed, édes Esztim, állnék egyedül a világon, mint álltam, mielőtt téged ismér-

telek, megvetném bátyáim gazdagságát, lemondanék az atyai örökségről, s a legszilárdabb férfiszigorommal táplálnám magamat, csak, hogy szabadságomat fentarthatssam; de mióta, te angyal, nóm vagy, szent kötelek csatolnak a világhoz, s általa gazdagságihoz. Bátyáim egyezését boldog házasságomhoz meg kell nyernem.

Eszti. S reményled azt?

Tihamér. Hogyne reménylene az, ki szeret, s ki úgy szeret, mint én! — Lásd, ha bátyáimnak mindjárt tudtokra adom, hogy nóm vagy, az első pillanat fellobbanása talán lehetlenné tesz minden egyezést; de ismerjenek ők téged előbb, mint lányt, s reménylem, mint nómet is örömet fognak látni.

Eszti. Adja az ég!

Tihamér. Ugyis mind a három öreg szívét meghódítád, az ebéd alatt alig fordultak el szemeik rólad; kérlek, légy kedvező irántok, hizelegj gyöngeségiknek, s higgyed, minden jó lesz. (Márton bejő középen s megáll.)

Eszti. Értted és szerelmedért mindent, bár képzelted, milly kínos helyzetem!

Tihamér. Édes angyal! (Kezét csókolja s el baloldalon.)

Márton (előlép.) Szinte megcsókolta a kezét. (Gáspár kijő jobboldalon.)

Második jelenet.

Gáspár. Márton.

Gáspár. Megint itt van kend?

Márton. De tudok is valamit.

Gáspár. Ismét valami hazugságot.

Márton. Most már bizonyos. Ha a téns ur azt gondolja, hogy Tihamér urfi itt ezen a helyen, annak a kisasszonynak, a ki neki nem felesége, itt ezen a helyen a kezét megcsókolta, ugy nem csatlakozik.

Gáspár. Mikor?

Márton. Épen most.

Gáspár. Ugy már nem felesége, mert más-kép ismerem Tihamért, mintsem hogy ez esetben csak kezét csókolta volna. Hanem a kezesókolás minden esetre jelent valamit. Igaz, a lány szebb és kedvesb, mint valaha láttam, könnyen elkábíthatja Tihamért, s megzavarhatja tervünket; de elta-voztatni még sem szeretném a lányt, mert, — mert nekem különösen megtetszett, s kivált a harmadik pohár pezsgó után, nemcsak vérem, de szivem is forrott. Ugy hiszem, hogy a szép lány itt marad-hasson, legjobb lesz Tihamér öcsémet elküldeni, — valahová utazni. — Mert ha Esztitől valóm kellene, ugy érzénem magamat, mintha valamelly capitá-lisomról kellene lemondanom. — Hanem ez érzelm-talán jó lenne a lánykának is tudtára adni valami illendő, s mégis kevésbe kerülő módon. (Márton-t, ki hátul áll, meglátva.) Mit bámul kend itt?

Márton. Azon töröm fejemet, vajjon nem csatlakoznám é, azt gondolván, hogy a téns ur ma (az ivás pantomiájával) igen jól ebédelt.

Gáspár. Otromba tuskó, miért?

Márton. Mert olyan édesen mosolyg, és szem-ei ugy villognak, mint a zsidócseresznye.

G á s p á r (félre.) Ostoba, azt gondolja, hogy ezt a bor tévé, pedig azt hiszem Eszti csillagszemei tüzeltek föl. — De igaz, ez embert használhatnám. (Mártonhoz.) Vannak é kendnek virágai?

M á r t o n . Ugy virulnak, mint a hajnal.

G á s p á r . Hát kössön kend össze egy pompás bokrétát, s vigye el nevemben mindjárt ezen idegen kisasszonynak.

M á r t o n . Igen is — már — csak — hiszen.

G á s p á r . Mit hiszen? Miért nem megy kend?

M á r t o n . Mert azt szinte meg kellene fizetni.

G á s p á r . Megfizetni? Hát nem az öcsém ker-
tésze kend?

M á r t o n . Igen, de a virágokat magam rová-
sára tenyésztetem, s most egy szép bokréta ára egy arany.

G á s p á r . Egy arany! S nem fél kend, hogy minden virága elhervad, illy irtózatossá ár mellett. — Nem, az nem lehet. Adja kend olcsóbban.

M á r t o n . Csalatkozik a téns ur, ha azt gondolja.

G á s p á r . Ugy nem kell bokrétája.

M á r t o n . Szinte nem bánom. (Indul.)

G á s p á r . Megálljon kend! — (Félre.) Csak küldenem kell, s ez mégis legolcsóbb ajándék. (Hangosan.) — Ha már olly lélekisméretlen kend, hogy illy drágán adja virágát, csak vigye el a kisasszonynak, megfizetem az aranyat.

M á r t o n . De ha előre kérném.

G á s p á r . Miért?

M á r t o n . Csak hogy ne csalatkozzam.

G á s p á r . Goromba tuskó! Itt van. (Oda adja az aranyat, s el jobbra.)

M á r t o n (utána.) Alázatos szolgája. (Indul, Menyhért kilép balról.)

Harmadik jelenet.

Menyhért. Márton.

Menyhért. Várjon kend csak.

M á r t o n . Tessék parancsolni.

Menyhért. Ennek a fekete szemü angyalnak valahogy tudtára kellene adnom, hogy nem vagyok idegen iránta, ügyvédhez legjobban illenék azt írásban tenni; de még nem ismértem eléggé, tehát vigyázznom kell; talán egy kis ajándék — de mit —? Igaz, az asztalnál említé, mennyire szereti a virágokat. — Márton, csak hamar készítsen kend bokrétát, de szépet — s vigye el nevemben a kisasszonynak.

M á r t o n . Ha a téns ur egy aranyat letesz, semmi nem fogja azt gátlani.

Menyhért. Egy aranyat?

M á r t o n . A bokréta ára.

Menyhért. Nem fél kend, hogy feladom? Illy irtózatossá drágaság.

M á r t o n . A ki drágálja, ne vegye. (Indul.)

Menyhért. Várjon kend. — De nem, mégis inkább levelet írok — nem, az nem lehet, — csak olcsóbb ajándék volna, de nincs. — Jó hát, itt az arany (oda adja); de szép bokréta legyen. (El balra.)

M á r t o n . Nem fog csalatkozni. (Zsadányiné, Boldizsár jönnek jobbról.)

Negyedik jelenet.

Zsadányiné. Boldizsár. Márton.

Boldizsár. Márton, kenddel szóm lesz.

Zsadányiné. A mellékszobában kávé vár reánk.

Boldizsár. Tüstént követem nagysádat, csak engedjen előbb kertészemmel szólanom.

Zsadányiné. Várom önt. (El balra.)

Boldizsár. Márton, siessen kend, s hozzon hamar szép nagy bokrétát ide, s adja a kisasszonynak, mondja: én küldöm; de böcsülettel viselje kend magát.

M á r t o n . S a bokréta ára?

Boldizsár. Majd lehozom béréből.

M á r t o n (meghökkenve.) Lehuzza?

Boldizsár. Na, na, ne ijedjen kend meg, csak szokásból mondtam; majd megfizetem a bérével. — Csak siessen. (El jobbra.)

M á r t o n . A ki azt gondolná, hogy a három öreg ur megbolondult, úgy hiszem, nem csalatkoznék. (El a középajtón.)

Ötödik jelenet.

Tihamér. Gáspár (jönnek balról.)

G á s p á r . Jer csak, öcsém, jer, már rég akarok veled négy szem közt szólni.

T i h a m é r . Parancsoljon, édes bácsi.

G á s p á r . Mondd meg, miféle lyány ez a Zsadányi Eszti?

T i h a m é r (megfeledezve.) Hiszen nem lyány.

G á s p á r (hirtelen.) Nem lyány?

T i h a m é r (félre.) Majd megfeledeztem. (Hangosan.) Kérem, hagyjon kibeszélni, bácsi, Eszti, nem lyány, hanem testesült angyal.

G á s p á r . Vagy ugy! De csak amolyan földiebb tulajdonságai is vannak?

T i h a m é r . Maga a szeretetre méltóság. Csak egyszer beszélné vele bátyám — egész lélekből imádná őt.

G á s p á r . Talán bizony te már is imárod?

T i h a m é r . Csak tisztetem. Hiszen Kéry Máli — G á s p á r . Arra gondolsz? Ez szép tóled. — De mit is mondtál az imént?

T i h a m é r . Én?

G á s p á r . Igen, te mondtál előbb valamit, de elfeleddem.

T i h a m é r . Én is.

G á s p á r (haragosan.) Hogy lehetsz olly feledékeny, csak e pillanatban mondad.

T i h a m é r . E pillanatban? — Talán, hogy Eszti angyal?

G á s p á r . Ej, azt ugy is tudom. — Más. A beszélgetésről volt szó, hogy beszéljek valakivel, illyesmi —

T i h a m é r (félre.) Aha, értem! (Hangosan.) Hogy beszélne egyszer édes bácsi Esztiivel?

G á s p á r (félre.) Az ostoba, még sem mondja az egészét. (Hangosan.) Azaz — hogy — na már — te — négy szem közt értenéd.

Tihamér (félre.) Mindjárt horogra akad. (Hangosan.) Bizonyosan tanuk nélkül?

Gáspár. Na, lásd, édes öcsém, te csalatkozol; mit mondana a világ rólam, öreg emberről, ha titkos beszédem lenne olly szép s olly fiatal lyánynyal?

Tihamér. Mit mondhatna a világ illy tisztés férőről? A ki megtudná is, csak jót állithatna; hogy ön részt vett a tapasztalatlan lyánka sorsában, s őt böles tanácsával segíté.

Gáspár. Ez már megint szép tőled, hogy felőlem illyen jót gondolsz. Hiszen, ha épen kívánod, hogy beszéljek Eszttivel, nem bánom. A lyánka különben is idegen még itt, némelly tapasztalásokat közölhetnek vele az itteni életől.

Tihamér (félre.) Vén róka! (Hangosan.) Ezt csak köszönni fogná bácsinak. Mindjárt megkérem, hogy jöjjön ki. (Indul.)

Gáspár. Megállj. Nem veszi é rosz neven? — Talán mégis —

Tihamér. Semmit ne féljen. Csak hálát fog érezni bácsi gondoskodásaért.

Gáspár. Ha úgy véled. — De várj. (Körül néz.) Nincs itt valahol tükör, kissé rendbe kell magamat szednem.

Tihamér. Itt az ebédlöben. Csak tessék. (Gáspár el jobbra.)

Tihamér. A kezdet jó, most Esztiért. (El balra.)

Hatodik jelenet.

Eszti. Tihamér (jönnek balról, beszélgetve.)

Tihamér. Mint mondám, kedvesem, bátyám beszélni akar veled.

Eszti. S mi szándéka?

Tihamér. Egészen meghódítád őt, ebből csak jó származhatik.

Eszti. Hol van?

Tihamér. Itt lesz mindjárt. Most magadra hagylak. (El balra. Márton belép középen; kezében bokréta.)

Hetedik jelenet.

Eszti. Márton.

Eszti. Vajjon mi vége lesz e kalandnak? (Márton meglátja.) Kit keres?

Márton. Szinte a kisasszonyt.

Eszti. S mit akar?

Márton. Tehát tekintetes uram, azaz szinte mind a három öreg ur.

Eszti. Miféle öreg ur.

Márton. Tekintetes Daray Gáspár, Menyhért, Boldizsár urak azt üzenik alázatos tisztelettel a nagyságos kisasszonynak: ha azt gondolná, hogy ő ezen bokrétát a nagyságos asszonyanyjának küldik, ugy csalatkoznék, s ha azt gondolná, hogy ugyan ezen bokrétát ugyan ők Tihamér urfinak küldik, szinte csalatkoznék; ellenben ha azt gondolná —

Eszti (hirtelen.) Hogy nekem küldik?

Márton. Ugy nem csalatkoznék. S mivel már eltalálta a kisasszony, tehát offerálok, mint azon

három téns ur tisztelettel teljes ajándékát. (Átadja a bokrétát.)

Eszti. Köszönöm; felséges virágok! (Kiált.) Zsófi! — S honnan vette ezt?

Márton. Saját természetem.

Eszti. Még egyszer köszönöm, s kérem később jöjjön el a borraivalóért.

Márton. Nem fog a kisasszony csalatkozni. (El középen.)

Nyolcadik jelenet.

Eszti. Zsófi. Gáspár. (Zsófi középen lép be, Gáspár a jobb ajtón, s megáll.)

Zsófi. Tessék!

Eszti. Tedd vízbe e virágokat, s állítsd ide az asztalra. (Zsófi átveszi a bokrétát s el a középen.)

Gáspár (az ajtóban.) Már megkapta virágaimat.

Eszti (félre.) Jó az öreg.

Gáspár (előlép.) Örvendek, édes kisasszony — Eszti. S ön elvált a társaságtól?

Gáspár. Igenis. — Oh, igenis. — (Félre.)

Hogy is kezdem már. (Hangosan.) De vannak okok, példaért a szép idő —

Eszti. Oh, ma igen rosz az idő!

Gáspár. Valóban rosz, a mint tulajdonképen mondani akarám. (Félre.) Ha rám néz, nem tudok beszélni. (Hangosan.) Tehát a kisasszony öcsémmel méltóztatott utazni?

Eszti. A mint tudja.

Gáspár. Ugy é derék fiu?

Eszti. Valóban örvendék társaságának.

(Zsófi belép a középajtón, s a virágokat edényben az asztalra teszi, s ismét el.)

Gáspár. Ezen szép virágok —

Eszti. Igen szépek.

Gáspár. S mit várhat ezen viruló csillagok merész küldője?

Eszti. Ön, bizonyosan ismeri?

Gáspár. Szerénységem ugyan ellenzené, hogy eláruljam édes titkomat; de azon szerenese, hogy önnek örömet szereztem, kitörök belőlem.

Eszti. E gyöngéd figyelem lekötelez.

Gáspár. S a miként azon virágok — virulnak — (Félre.) Már ismét felakadok. (Hangosan.) Tihamér öcsém is annyira magasztalá őnt, — s ha én a kisasszonyt azok közé számíthatnám, kiket rokon szeretettel ölelhetek.

Eszti (félre.) Jó isten! Tihamér öcsese, s rokon szeretet; ha ő boldogságunkat akarná? (Hangosan.) A rokon szeretet legédesb füzére az életnek.

Gáspár. Ön azt véli? Ez szép. A rokon szeretet nem függ a kortól, az ifjut öreget egyiránt összefűz.

Eszti. S a heves ifjuságot a tisztés öregkor tapasztalása által boldogítja.

Gáspár (félre.) Egek, mit beszél?! Ha ő hajlandó lenne? (Hangosan.) Kisasszony, önnek ezen arany szavai lánggal irattak szívembe, ha ön azokat reám nézve valósitána! Képzelve, én még ép férfierőben sok időt élhetek, s közel illy szeretetre méltó lényhez milly öröm volna a lét! Ezen hőkezek (megfogja kezét) lennének kalauzom az élet ösvényén.

Eszti. Valóban a családi boldogság első jótéte az istennek; ön eddig nőtlenül élt, s nem élvezhető azt; de képzelje, ha most szerető rokonoktól körülvéetve, egy önt hiven ápoló nő gondja alatt élhetne —

G á s p á r. Oh, ég és föld, — élhetnék! —

Eszti. S a hazatérőt szelid hang üdvözléné, s kívánatát tudakozná —

G á s p á r. Üdvözléné, tudakozná! —

Eszti. S kívánságait a szeretet figyelmével teljesíténé —

G á s p á r. (zabolátlan örömmel.) S kívánságimat teljesíténé! —

Eszti. S a komoly dolgaiban elfáradt homlokáról a munka izadtságát letörtené —

G á s p á r. Letörtené! — De valóban szinte izadok —

Eszti. Édes azon izadtság, melyet hű kezek törtenek le. (Gáspár homlokát törli.)

G á s p á r. (félre.) Egek, mi érinté?! Lyány, vagy mennyei boldogság! (Hangosan.) Ön olly élénkül fest, olly bájos képeket teremt elő, hogy szívemet elragadja.

Eszti. Képzeltet é ön nagyobb gyönyört, mint viszont szeretettetni az által, ki iránt hajlandóságot érzünk?

G á s p á r. Ön angyal! Nem, tovább nem állhatom. (Térdre esik.) Hallgassa meg forró szívem ömledézését; én önt szeretem, imádom. (Ez alatt Menyhért kilep balról s az ajtó előtt bámulva megáll.)

Kilencedik jelenet.

Menyhért. Gáspár.

Menyhért. Bátyám, az istenért, mit csinálsz? (Nevet.) Ha ha ha! (Eszti el jobbra.)

G á s p á r. Mi az ördög hozott ide?

Menyhért. (ismét nevet.) Ha ha ha!

G á s p á r. (felugrik.) De már elég!

Menyhért. Ha ha ha!

G á s p á r. Hallgass, különben — (Tihamér gyorsan jó jobbról.)

Tizedik jelenet.

Voltak. Tihamér.

Tihamér. Mi baj, Gazi bácsi?

Menyhért. Ha ha ha! Kukorgós háboru!

Tihamér. Menyus bácsi, mit nevet olly iszonyuan?

Menyhért. (komolyan.) Kérem, kérem, okos ember nem szokott nevetni, csak mosolyogtam.

Tihamér. De hát mi történt?

G á s p á r. Ej, mi közöd hozzá. Kérdezd prokátort bátyádat, ki mindenbe keveri magát.

Menyhért. Hja, az ingestio prokátori dolog, te olly pört leváltál, mellyben én is actor akarok lenni.

Tihamér. De nem értek semmit.

Menyhért. Gazi bátyádat itt térdelve lettem Eszti lábai előtt.

Tihamér. (félre.) Bravo! (Hangosan.) S ezen olly lármát ütni! Gazi bácsi tréfát üzött. Nem egyéb.

G á s p á r. (Menyhérthez.) Na, hallod, tréfa, nem egyéb.

Menyhért. Jól van jól.

Tihamér. (titkon Gáspárhoz.) Bácsi, vallja meg, szerelmés Esztibe?

G á s p á r. (épen ugy.) Hallgass, átkozott fiu!

Tihamér. (titkon.) Ne féljen, én segítem.

Menyhért. Mit sugdostok?

G á s p á r. Rajtad nevetünk, hiszen tréfámon olly röhgéshez fogtál, hogy a szomszédok is megijedtek. (El jobbra.)

Tihamér. Menyus bácsi, vigyázzon magára, mert Gazi bátyánk halálosan szerelmes Esztibe.

Menyhért. S miért mondogt az nekem?

Tihamér. Hogy örízkezdék, mert tudom, önnek is szívébe nőtt a szép lyány. — De bízzék bennem, én minden esetre segítem. (El jobbra.)

Menyhért. Mit akar ez a fiu, én szerelmes lennék? Nem hiszem — de mégis lehet valami a dologban, mert mióta Esztit láttam, ugy érzem magamat, mintha villámszemeivel egészen új törvényeket szabna, mellyekről a corpus jurisban szó sincsen, s ha ezeket ellenem idézi, nem tudom, hogy replikázzak. (Márton belép középen.)

Tizenegyedik jelenet.

Menyhért. Márton.

Márton. Téns uram, elhoztam a virágot.

Menyhért. Látom. De mit kullog kend itt folyvást? Menjen.

Márton. Csak kérdeni jöttem, nem kellene é több virág?

Menyhért. Bizony talán arany kellene? — De megálljon. (Egy palack pezsgőt vesz zsebéből, félre.) Ezt a drágalátos bort zsebembe csuszttattam az ebédnél, jó lesz haza küldenem. (Mártonhoz.) Vigye kend haza e palackot.

Márton. Köszönöm, parancsoljon máskor is. (El. Boldizsár jó balról.)

Tizenkettedik jelenet.

Menyhért. Boldizsár.

Boldizsár. (az ajtó előtt.) Már itt vannak a virágok; de nem mondom meg bátyámnak.

Menyhért. (félre.) Itt öcsém jó. Szörnyen utamban áll ma ezen ember.

Boldizsár. (félre.) Csak Menyhértet elküldhetném jó szerivel.

Menyhért. Öcsém!

Boldizsár. Bátyám!

Menyhért. Épen most hallom, hogy angol burgonyád, mellyet Bécsből hozattál, megérkezett, nem mégysz haza?

Boldizsár. Nem sürgető; de igaz, ma egy gazdag kereskedővel beszéltem, ki pörével hozzád akart folyamodni, s négy óraker megjelenik szalásodon.

Menyhért. Ha otthon nem talál ma, meglet holnap.

Boldizsár. De más ügyvédhez talál menni.
Menyhért. De ültetni való burgonyáidat
ellétedben gazdasszonyod megfőzhetnek.

Boldizsár (félre.) Mi célja lehet ennek? Különben egy pörért három napig is futott.

Menyhért (félre.) Mit akar ez? Különben egy tál burgonyával a szomszéd faluba lehetett csalni. (Esztí kilép jobbról.)

Tizenharmadik jelenet.

Voltak. Esztí.

Boldizsár. Hová, szép kisasszony?

Esztí. Az ebédlőbe.

Menyhért. Kérem, ne menjen, maradjon itt.

Boldizsár. Láttá é már e virágokat?

Esztí. Csodáltam szépségöket.

Boldizsár. Mit olvasa belőlök.

Esztí. Csak jót és szépet.

Menyhért. Csak jót és szépet. Hallod?

Boldizsár. Igen, de a jó és szép csak engem érdekel.

Esztí (félre.) Mit akarnak ezek?

Menyhért. Hogy érdekelne téged? — Kisasszony, igen köszönöm, hogy ezen virágokat tőlem elfogadta.

Boldizsár. Tőled? Hiszen azokat én küldöttem.

Menyhért. Csalatkozol; én küldöttem.

Boldizsár. Én küldöttem kertészem által.

Menyhért. Kertészed hozta, igen, de én fizettem meg neki az aranyat.

Boldizsár. Te fukar, aranyat fizettél volna? Ha ha ha!

Esztí. Ne pöröljenek!

(Tihamér, Gáspár kilépnek balról.)

Tizenegyedik jelenet.

Voltak. Tihamér. Gáspár.

Gáspár. Micsoda láрма ez ismét?

Menyhért. Jer, bátyám, itélj, e virágokat én küldém.

Boldizsár. Nem igaz, én küldém.

Gáspár. Mit beszéltek? Egyitek sem küldé, én küldém.

Menyhért, Boldizsár (egyszerre.) Te?

Gáspár. Mit bámultok? Én, én!

Menyhért, Boldizsár (egyszerre.) Hagzugság!

Esztí. Halljanak meg engem; a virágokat mindhármok nevében kaptam.

Menyhért. Mindhármunk nevében?

Gáspár. Az nem lehet, a kertésznek én egy aranyat fizettem.

Boldizsár. Na már ez is aranyról képezeleg.

Esztí. A kertész mondá, hogy mindhármán küldik.

Boldizsár. Az ostoba!

Menyhért. A te szolgád.

Esztí. Tehát köszönöm önöknek. (El jobbra.)
Tihamér. Édes bácsikáim, szép, mondhatom jól kezdik, virág legszebb szerelmi ajándék.

Menyhért. Kérem, kérem, ki beszél itt szerelemlről?

Gáspár (titkon Tihamérhoz.) Édes öcsém, el ne árulj.

Tihamér (épen ugy.) Hát nem látja, ők is szerelmesek Esztibe.

Boldizsár. Már az nem szép töletek, cseledemet megvesztegetni.

Gáspár. Épen itt jó a gazember!

(Márton, kezében a nyílt pezsgő palack, középen lép be.)

Tizenötödik jelenet.

Voltak. Márton.

Boldizsár. Mit csinált kend a virágokkal?

Márton (mámorosan.) Ide hoztam.

Menyhért. Hát e borral mit csinált kend?

Márton. Szinte megittam.

Menyhért. Megitala? Nem mondám, hogy haza vigye.

Márton. Igen, de azt gondolám, hogy ha az enyim, minek hurcoljam tovább, itt is megihatom.

Menyhért. Ki mondta, hogy a kendé?

Menyhért. A téns ur, hiszen azt mondá, hogy vigyem haza.

Menyhért. Ugy de én hozzám.

Márton. Tehát csalatkoztam. De jól esett, beszéljen a téns ur máskor világosan; ha nekem azt mondják: Márton vigye kend ezt haza, úgy én azt magamhoz viszem, ha magamhoz viszem, úgy az enyim, ha az enyim, úgy megihatom, mint ezen bort is szinte megittam.

Menyhért. S most részeg kend.

Márton. A ki azt gondolja, nehezen csalatkozik.

Boldizsár. De a virágot ki nevében adta kend a kisasszonynak?

Márton. Hát három vén bolond nevében.

Gáspár, Menyhért, Boldizsár (egyszerre.) Ki az a vén bolond?

Márton. Hát a téns ur, meg a téns ur, meg a téns ur!

Boldizsár. Hogy meri kend azt mondani?

Márton. Mert minden vén ember bolond, ha szerelmes. He he he!

Gáspár. Ki itt szerelmes?

Márton. Csak ne haragudják a tekintetes ur, jól tudom én, mind a hármán szerelmesek a szép kisasszonyba. Pedig, he he he! ostobaság, higgyék el, csupa ostobaság!

Menyhért. Goromba fráter!

Márton. Pedig vén emberhez úgy illik a szerelem, mint bojtorjánhoz a rózsa; hagyják el azon szép lyányt, nem kellene magok annak, vegyenek elő inkább ilyen jó bort, s igyanak, az való olyan vén embereknek, minők mi vagyunk.

Boldizsár. Most már elég, feleljen kend inkább, hogy miképp mert minket a virággal megcsalni?

Márton. Én senkit nem csaltam meg, mindhárman mondák, hogy hozzak virágot, s én mindhármonk nevében hoztam virágot. Ugy van.

Gáspár. De én különösen megfizettem kendnek. Menyhért. Én is.

Márton. Na, mit lármáznak azért; hogy a guta meg ne üsse egyiket is, itt a téns ur aranyja. (Gáspárnak visszaadja az aranyat.) Itt a téns uré is. (Menyhértnak hasonlókép.) A téns ur (Boldizsárhoz) ugy sem fizetett semmit, s most quittek vagyunk, én elviszem virágimat (elveszi a bokrétát), ma bál lesz, majd eladom.

Tihamér. Mit gondolnak bácsikám, a virágokat elvinni, miután ajándékul adák azokat?

Gáspár. Csak hagyja itt kend, hiszen megfizetjük.

Márton. Megfizetik?

Boldizsár. Igen, igen, csak hagyja itt.

Márton. Na itt van hát. (A bokrétát visszateszi.) Tartás meg pénzöket, nem kell nekem, ajándékba adom; tudom ugy is, holnap bétegek lennének, ha ma fizetniök kellene. Csak ne szerelmeskedjenek, inkább igyanak, mert ha a vén ember azt gondolja, hogy szerelemben virul boldogsága, nagyon csalatkozók; én ugy hiszem, téns uraim, hogy mindhármonknak szinte elment az eszök. (Tántorogva el közepén.)

Tizenhatodik jelenet.

Voltak. (Márton nélkül.)

Tihamér. Bácsikám, már hiában tagadják, szerelmesek. In vino veritas, s Márton mámoros korában is kilátta, hogy szerelmesek.

Menyhért. Öcsém uram, kérem, kérem!

Tihamér. Ne haragudjék, bácsikám, a szerelem csak dicsőségére válik. (Titkon Menyhérthez.) Én bizonyára segitem önt. (Hangosan.) Ki a bájós Esztit magáénak nevezheti, azt irigyelve nézendő a világ. (Titkon Gáspárhoz.) Ön számolhat reám. (Hangosan.) Azért csak bátran, bácsikám, a nyertes büszke lehet. (Titkon Boldizsárhoz.) Bizzék bennem, én bácsival tartok.

Gáspár. Na lássátok, ez bolondságtok következése, most a világ engem is szerelmesnek tart.

Menyhért. Bizony az is vagy.

Tihamér. Ne tagadják, én el nem árulom önöket. Szerelmök kezdte a virággal igen jó volt, ámbár balul ütött ki; folytassák így tovább is, de ügyesebben, ajánlatokkal, ajándékokkal; hárman vannak vetélkedők, a ki nyerni akar, annak áldozni kell, most az egyszer ne kíméljenek bácsikám semmit; gondolják meg, hogy Eszti keze mindent számálhatatlanul visszafótol. — De nekem mennem kell. Alázatos szolgájok! Csak bátorság és áldozat!

Tizenhetedik jelenet.

Voltak. (Tihamér nélkül.)

Gáspár. Csak ez lesz belőle, ha vén emberek fiatal lány után járnak.

Menyhért. Ennek mind térdelés az oka.

Gáspár. Igen, virágokat küldenek neki.

Boldizsár. Mintha te nem tetted volna ugyan azt.

Menyhért. Mindketten a lányba bolondultatok.

Boldizsár. Inkább pörhez kezdenék, mint szerelmes legyek.

Menyhért. Azért akartál Esztivel a virágokból olvastatni.

Gáspár. Mindketten szerelmesek vagytok, azért költöttetek fősvénségtek dacára is a drága virágra.

Boldizsár. Te is szinte azt tevéd.

Gáspár. Az más, én udvariságból tettem.

Menyhért. Nekünk sem vala más okunk.

Gáspár. Ugyan ugy, prokátor s mezei gazda udvariságból, ha ha ha!

Menyhért. Hiában térdeltél, a lányt meg sem kapod meg.

Gáspár. Előbb mint te.

Menyhért. Meglátjuk.

Boldizsár. Én szerelmes nem vagyok; de csak hogy megmutassam, mennyivel több ember vagyok mint ti, tehát feleségul veszem Esztit.

Gáspár. Igen, ha menne hozzád. De, nem szerelemből ugyan, hanem csak, hogy hozzád ne mehessen, én veszem el; hozzám kell neki jöni, s e cél elérésire minden áldozatra kész vagyok, mint Tihamér tanácslá. Marokkal fogom szórni a pénzt, (magában) isten, bocsáss meg, (hangosan) mit ti fukarok tenni nem fogtok.

Menyhért. Kérem, kérem, az okos ember nem fukar, én csak jó gazda vagyok; s azért is, bár soha nem akarék megházasodni, hogy kitehessek rajtatok, én is sorompóba lépek, s Gazsi bátyám, aztán csak számláld garasádat.

Boldizsár. Ti zsgoraiak, mire vitt a szerelem? Pazarolni akartok; de jó, csak fel, így sem fogtok ki rajtam, ha ti marokkal szórjátok a pénzt, én lapáttal szórom. (Magában.) Oh ég, meg ne büntess ezen gondolatért!

Gáspár. Én mindjárt aranyláncot küldök Esztinek.

Menyhért. Én is azt, de teli gyémántokkal.

Boldizsár. Én pedig ollyant, mellyben meg az arany is gyémánt.

Gáspár. Csak rajta. Nem félek töletek.

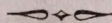
Menyhért. A ki engem gátol, azt megpörölöm ex actu majoris potentiae.

Gáspár. Szép testvérek vagytok, így gátolani bátyátok szerencsésjét.

Menyhért. Ti vagytok hibásak.

Boldizsár. Így törekedni testvérek ellen.

Mind (egyszerre.) Derék testvérek vagytok, valóban mondhatom, szép testvérek, derék testvérek!

Harmadik felvonás.

(Szoba Tihamér szobájában, mint a 2ik felvonásban.)

Első jelenet.

Tihamér. Eszti.

Tihamér. Legjobb uton vagyunk a diadalra. Lehetlen meghatározni, bátyáim közül melyik szerelmesheléd, s így kedvesem, mint boldogságomat, úgy annak kivívását is csak bájjaidnak fogom köszönhetni.

Eszti. Még semmi nem bizonyos.

Tihamér. Szinte bizonyos; a három bátya meghasonlott, s így könnyű lesz őket legyőzni. Még csak az van hátra, hogy kettőt magam mellett egyesítsek, s aztán győztem. — De bátyáim közelítenek. (Balról szóvita hallik.) Siess el, nehogy együtt jelenek.

Eszti. Vigyázz az istenért! (El jobbra.)

Tihamér. Vajjon miről pörölnek az öregek? (Hátra vonul, balról nagyobb láрма hallik, s Gáspár, Menyhért, Boldizsár és Földy kilépnek.)

Második jelenet.

Tihamér. Gáspár. Menyhért. Boldizsár. Földy.

Gáspár. Hiában incelkedtek, már az én aranyláncom itt van.

Menyhért. Az enyim is.

Boldizsár. De még az enyim is.

Gáspár. Mutasd!

Menyhért. Nem szükség, szebb a tiédnél.

Boldizsár. Az enyim, tudom, egyedül többet ér, mint kettőtöké együtt.

Gáspár. S ha többet érne, háromszor anynyival toldom meg az ajándékot.

Menyhért. Még sem fog használni, mert Eszti már nekem nyújtá reményeséget.

Gáspár. S ki mondá azt?

Menyhért. Tihamér öcsém velem áll, s az pedig, tudjátok, milly ügyes fiu.

Boldizsár. De Tihamér engem segít.

Gáspár. Mit, titeket segít?

Menyhért. Boldizsár. Engem.

Gáspár. Átkozott fiu, úgy mindnyájunkat megcsalt.

Menyhért. Hogyan?

Gáspár. Nekem azt ígéré, hogy egyedül engem segít.

Menyhért. S nekem, hogy csak én bízhatom benne.

Boldizsár. Nekem is.

Menyhért. (Tihamért meglátván.) Ah, drágalátos öcsém uram, még köztünk mersz maradni?

Tihamér. S miért ne?

Gáspár. Mivel bennünket rútul megcsaltál, megbántottál.

Tihamér. Isten mentsen!

Menyhért. Büntessen, rossz fiu, büntessen.

Tihamér. De miért? Tehát ez a hála, hogy mindhármokat segítni akarám; hiszen én önöket anynyira egyiránt szeretem, hogy lehetlen egyiknek a másik fölött elsőséget adnom, s mivel boldogságukat mégis előmozdítani akarám, mindhármok ügyét pártoltam. Ezért csak dicséretet érdemlek.

Gáspár. Megcsaltál minket, de ezért lakolsz. Többé nincs rád szükségem, magam kérem meg Eszti.

Menyhért. Azt nem teszem, jobb az illetet procuratio által végzeni. De rólad, öcsém, én is lemondok.

Tihamér. Bácsikáim, gondolják meg —

Gáspár. Meggondoltuk, megfontoltuk s azt találtuk, hogy gazul viselted magadat.

Tihamér. Én, ki önöket tisztetem —

Menyhért. Öcsém uram, nagy lurkó, azért nem akarok semmit tudni felőled. Földy ur!

Földy. Tessék.

Menyhért. Kérem, legyen kéröm Eszti kisasszonynál.

Földy. Én?

Tihamér. (Félre.) Ez folséges!

Menyhért. Igenis, kérem, még patvarista korából ismerem ügyességét; a pörös felek, ha aszszonyok voltak, szivesebben mentek a patvariára, mint hozzám.

Tihamér. (titkon Földyhez.) Vállald föl, barátom.

Földy. Ha épen kívánja ön.

Menyhért. S felvállalja?

Földy. Megpróbálok.

Menyhért. De még ma.

Földy. A mint tetszik.

Tihamér. Jól van, önök közbenjárásomat megveték, de meg is fogják bánni.

Gáspár. Hogy is ne?

Tihamér. Boldizsár bácsi, fogadja ön el segélyemet, s ígérem, egy szót fogok mellette szólani, melly többi vetélkedőt semmivé teszi.

Boldizsár. Előbbi tetted nagyon hasonlít csaláshoz; de mivel most illy nyiltan ígersz, gondolom, hihetek szavadnak.

Tihamér. Bizonyosan.

Boldizsár. Tehát kérd meg nevemben Eszti.

Gáspár. Van é eszed? Hiszen megcsal ez a fiu.

Tihamér. Attól ne tartson, sőt itt nyilvánosan böcsületszavamat adom, hogy Eszti hármok közül Boldizsár bácsit választja.

Menyhért. Már ugy rossz izlést mutatna.

Gáspár. Hiszem, ha izlése van, engem választ —

Menyhért. (Földyhez.) Én önben bízom. Itt az aranylánc. (Átadja, és el balra.)

Boldizsár. Én pedig benned. Ez az ajándékom. (Átadja és szinte el balra.)

Gáspár. S én magamban.

Tihamér. Meglátjuk, ki győz. (Eszti kilép jobbról.)

Harmadik jelenet.

Eszti. Tihamér. Gáspár. Földy.

Tihamér (Esztihez szökik, titkon.) Gáspár meg fog kérni, kereken tagadd meg.

Gáspár. Már itt van. Oh, Vénus istenasz-zony, segíts! — Alázatos szolgálja, szép kisasszony.

Eszti. Nagyon örvendek, hogy vendégink még nem hagytak el.

Gáspár. Csak öntől függ, hogy örökre el ne hagyjunk, legalább hogy én el ne hagyjam.

Eszti. Ezt nem értem.

Gáspár. Meg fogja ön érteni. Ezen arany-lánc, mely tiszteletemnek, akarám mondani szerel-memnek első jele, meg fogja magyarázni. (Átadja.) Adja az ég, hogy ezen lánc kezeink által sziveinket láncolja össze.

Eszti. Még ez is homályos.

Gáspár. Bocsásson meg, édes kisasszony; de bennem is minden homályos, szívem éjszakába merült, melyet csak ön csillagszemei deríthetnek föl. Azért hallgassa meg esdeklesímet. Kérem, hall-gassa meg.

Eszti. Még nem tudom, mit?

Gáspár. Mióta önt ismerem, mélyen érzem, hogy el nem válhatok bajaitól, azért ajándékozzon meg ezen angyali kezek birásával.

Eszti. Csak nem reménylem, hogy ön háza-sodni akarna?

Gáspár. Igenis, akarok, mióta téged, angyal, ismerlek, akarok.

Eszti. S talán én —?

Gáspár. Igenis, ön, ön, és más senki a földön, mennyben és tengereken.

Eszti. Kérem.

Gáspár. Ne kérjen, ne kérjen, én vagyok a kérő.

Eszti. Sajnálom; de őszintén megvallva, szivem már választott.

Gáspár. Választott?

Eszti. Már régen.

Gáspár (félre.) Már régen? Ugy öcsém nem lehetnek. (Hangosan.) Ha úgy, — tehát — de mégis, édes kisasszony, ha talán választása —

Eszti. Másolhatlan.

Gáspár. S így semmi reménységet nem nyújthat?

Eszti. Épen semmit.

Gáspár (félre.) Megjártam, csak aranylán-comat kaphatnám vissza.

Eszti. S ezért ajándékát sem fogadhatom el. (Visszaadja.)

Gáspár (félre.) Hála istennek! (Elveszi.) De édes kisasszony, boldogtalanná tesz.

Eszti. Boldoggá nem tehetném önt.

Gáspár. Én még reménylek.

Földy. Vége már mindennek.

Gáspár. Mit beszél az ur?

Földy. Mert most rajtam a sor.

Gáspár. Ugy kosarat kap, mint én.

Tihamér. Arról jót állok.

Gáspár (félre.) Oda vagyok, de el kell men-nem. Csak kalapom itt volna, haza mennék. (El balra.)

Negyedik jelenet.

Voltak. (Gáspár nélkül.)

Tihamér (Földyhez.) Édes barátom, van sze-rencésem kedves feleségemet bemutatni.

Földy (bámulva.) Feleséged?

Tihamér. Igen, igen. (Esztihez.) Földy János, régi barátom.

Eszti. Örvendek.

Földy. Nagysád, én e szerint elkéstem önnél.

Eszti. Hogyan?

Tihamér. Kedvesem, ő is kérő, Menyhért bátyám megbizottja. Megviheted neki a kosarat.

Földy. De barátom, te magad is kérő vagy.

Tihamér. Igaz. — Hanem, Jancsi, egyre kérlek, senkinek ne mondd, hogy Eszti feleségem.

Földy. Miért?

Tihamér. Megtudod okát. De most barátsá-gunkra kérlek, el ne árulj.

Földy. Itt kezem. (Kezet ad.)

Tihamér. Esztim, itt a határozó pillanat, egy óra nem múlik, s az egész világ tudhatja, hogy kezéd által boldog levék.

Eszti. Mi történt?

Tihamér. Még csak fog történni. Boldizsár bátyám általam kéreti kezedet, színből igérd meg ne-ki, ez a másik kettőt fellobbantja.

Eszti. S mi következik ebből?

Tihamér. Minden jó, csak kérlek, szerel-münkre kérlek, tedd meg, ez utolsó cselünk.

Földy. Meg nem foghatom, mit akarsz.

Eszti. Én sem.

Tihamér (balra az ajtón bekiált.) Boldizsár bácsi, holdog bátyám!

Boldizsár (belőlről.) Mi baj?

Tihamér. Jőjön hamar. (Gáspár, Menyhért, Boldizsár kirohannak.)

Ötödik jelenet.

Voltak. Gáspár. Menyhért. Boldizsár.

Boldizsár. Öcsém, talán —?

Tihamér. Igen, igen, igen, bácsi. Örvend-zen, ön boldog, Eszti igent mondott.

Gáspár. Mi a tatár!

Boldizsár. Igaz ez, kisasszony?

Tihamér (Esztihez titkon.) Mondj igent.

Eszti. Igen, én önt választám.

Boldizsár. Oh, én boldog!

Tihamér. De bátyám, most bocsássa el a kisasszonyt, hogy jelentse anyjának választását.

Boldizsár. Tegye azt, tegye azt, s mondja, hogy a kézfógót még ma megtartjuk.

Menyhért (félre.) Szinte kedvem telnék ezért actiót csapni Boldizsár nyakába.

Eszti. Uraim, ajánlom magamat! (El jobbra.)

Hatodik jelenet.*Voltak.* (Esztí nélkül.)

Boldizsár. Látjátok, látjátok, ki a legény? Győztem, s a mint látom, rág is titeket a méreg. Hát ha még szép feleségemet minden nap látnotok kell, irigységből betegekké lesztek.

Tihamér. Bátyám, ne feledje el, hogy szerencsését nekem köszönheti.

Boldizsár. Nem, azt soha nem feledem.

Tihamér. Bácsikáim, látják, biztak volna bennem.

Gáspár. Mindhármunknak csak nem szerezhetted volna meg.

Tihamér. De más lehetett volna boldog.

Menyhért. Oh, drágalátos aranyláncom. Boldizsár, azt pör utján követelem vissza tőled.

Boldizsár. Csak pört ne, az istenért, csak azt ne.

Földy. A mi a láncot illeti, az itt van. (Átadja.)

Menyhért. Csak hogy ez megkerült.

Boldizsár. Ma este kézfogóra vendégim lesztek.

Gáspár. Legyen biz a zivatar.

Boldizsár. Gazsi, testvéri ez, így haragudni szerencsém?

Gáspár. Te saját szerencsédet ragadtad el, hát ez illik testvérből?

Menyhért. Az öregebb előtt vissza kelle lépned.

Boldizsár. A magyar törvény s az asszonyok a legifjabbnak kedveznek.

Gáspár. Ocsmány tett volt tőled.

Menyhért. Gyalázatos.

Boldizsár. Csak mérgeledjétek, lármázatok, én addig angyali feleségem karjain boldog leszek.

Gáspár. Hogy rázna meg a zivatar!

Tihamér. Bácsi, nem fog rendelkezéseket tenni a kézfogóra?

Boldizsár. Igaz. Megyek tehát, de tüstint visszajövök; reményem, lesz szerencsém hozzátok is?

Gáspár. Hordjon el a szélvész.

Boldizsár. Magamat ajánlom. (El balra.)

Hetedik jelenet.*Voltak.* (Boldizsár nélkül.)

Gáspár. Öcsém!

Menyhért. Bátyám!

Gáspár. Mit csináljunk?

Menyhért. Csak pört lehetne indítani.

Gáspár. Ezen eset engem iszonyuan bosszant.

Menyhért. Alig bírok nyugott maradni.

Máspár. Hogy fog most azon ember bennünket gúnyolni.

Menyhért. Csak azt tenné, legalább lesz okom megpörölni.

Gáspár. De a szégyen! Az egész város ki-nevet, hogy orrunk elöl elkapta a menyasszonyt.

Menyhért. Ki gondolta volna ezt!

Gáspár. Mindennek Tihamér az oka.

Tihamér (előlép.) Ki mindent ismét jóvá tehet. Gáspár. Hogyan?

(Gereblye Márton belép két nagy ruhakosárral.)

Nyolcadik jelenet.*Voltak. Márton.*

Márton. Tekintetes uraim, itt hozom a kosarakat.

Gáspár (haraggal.) Mit akar kend? Nem lódul innen?

Menyhért. Még ez a tuskó is dehonestál.

Márton. Na hát kosarakat hozok szinte a téns urak számára.

Gáspár. Ha nem lódul kend, tehát szinte megbotozom.

Menyhért. Hogy mer kend bennünket csúfolni?

Márton. Én csúfolni! Ha azt gondolják a téns urak, nagyon csalatkoznak.

Gáspár. Kendet az ura küldötte a kosarakkal.

Márton. Szinte nem.

Menyhért. Hát mi a tatárt akart kend?

Márton. Hiszen emlékeznek a tekintetes urak, hogy mintegy két héttel ez előtt megparancsolák: vegyek számokra két nagy ruhakosarat, s most jó olcsón jutottam hozzá.

Gáspár. Igaz, de csak ma ne vette volna kend.

Márton. De ha szinte ma kaptam.

Menyhért. Vigye kend pokolba kosarait, s jöjjön kend velök máskor.

Márton. Követem alázatosan, nem tudtam, hogy csalatkozom. (El középen.)

Kilencedik jelenet.*Voltak.* (Márton nélkül.)

Gáspár. Már azt gondolám, hogy gúnyol bennünket a kosarakkal.

Menyhért. Kitélnék Boldizsártól.

Tihamér. Bácsikáim, sajnálom önöket, boldogtalan lesz életök, mert Boldizsárnak minden lépése halálig fogja sérteni.

Gáspár. S még te mersz erről beszélni, ki megszerzed neki Esztit?

Tihamér. Bátyáim közül egyedül ő bizott meg, s így bizalmának meg kelle felelnem. De épen ebből láthatják, hogy a mit magamra vállalok, azt végre is hajtom, s elhihetik, ha mondom: önök baján is tudnék segíteni.

Gáspár. Hogy?

Tihamér. Már azt átláthatják, hogy Esztit egyikük sem bírhatja.

Gáspár. Alkalmasint.

Tihamér. S bár fáj önöknek, hogy nem bírhatja, de még inkább bántja az, hogy Boldizsárt választá. Nemde?

Menyhért. Mi nem irigyeljük ugyan szerencsését, de tudjuk, mily ember Boldizsár, ő örökké gúnyolni fog minket.

Tihamér. Az megteszi; de nem csak ő, hanem a világ, a rosz világ! Lám a kertész ártatlan ide hoz két kosarat —

Gáspár. Ej, hallgass a kosarakkal.

Tihamér. Na lássa, uram bátyám, mennyire elragadja a harag. — Ez egészségöknek is ártana, s azt szivem nem vehetem. Aztán, eddig önök olly szép testvéri egységben éltek.

Gáspár. A legszorob egységben.

Tihamér. Azt még most is megmutaták, midőn olly szépen megegyezének, hogy Kéry Málit vegyem feleségül.

Gáspár. De azt el is kell vened.

Menyhért. Már csak a régi pörért is.

Tihamér. Ha akarják, kétségkívül elveszem. — De most arról szóljunk, mikép segíthetnék bajokon?

Gáspár. Szólj.

Tihamér. Mivel már önök el nem vehetik Esztit, a testvéri béke helyrehozása végett szükséges, hogy ő Boldizsárhoz se menjen.

Gáspár. Ez fölséges volna.

Tihamér. Én kieszinálom.

Menyhért. Tedd azt.

Tihamér. Meg is teszem, de egy föltét alatt. Esztinek, hogy Boldizsárt elhagyja, más férjet kell szerezniük, s természetesen, bátyámnál fiatalabbat, korra a lányhoz illőbbet, s azon esetre jót állok lemond Boldizsárról.

Menyhért. Ez jó volna, Gazsi, nem tudnál valakit?

Gáspár. Nem biz én. — De mégis. (Földyhez.)

Barátom uram, láta, felséges lány, vegye el.

Földy. Köszönöm, már jegyben járok.

Gáspár. Ez baj.

Tihamér. Bizony baj. Azért hamar ajánlanak valakit, mert nekem mennem kell.

Menyhért. Én senkit nem tudok.

Gáspár. Én sem.

Tihamér. Ugy alázatos szolgálók. Sietős dolgaim vannak. (Indul.)

Gáspár. Megállj, megállj. Nem jut neked senki eszedbe?

Tihamér. Nekem senki. — De mégis, én bácsikáim boldogságaért kész vagyok áldozatot tenni. — De igaz, ez sem lehet. — Kéry Máli —

Gáspár. Mit, mit, Kéry Máli?

Tihamér. Bácsikáim kedvéért, magam lettem volna kész elvenni Esztit, de Kéry Málit választák számomra, s így én sem segíthetek. — Alázatos szolgálók. (Indul.)

Gáspár. Megállj, talán segíthetünk. — Mit gondolsz, Menyhért, nem hagyhatnánk fel Kéry Málival?

Menyhért. Én nem bánom, csak az a régi pör ne volna.

Tihamér. Mit régi pör, sokkal régiebb van Eszti családjának.

Menyhért. Mit beszélsz?

Tihamér. Hallja csak: midőn a magyarok Ázsiából kivándoroltak, Árpád egy csapattal előre átkelt a Volgán, e csapathoz volt Zsádán, a Zsádányiak őse, és Tasnád a Tasnadyak őse; alig usztak át ősi szokás szerint lovaikon és tömlőiken, nagy zi-

vatar támada, melly a folyón minden közlekedést lehetlenné tevé. Történt pedig, hogy Árpád atyjának, a még tulparton maradt Álmosnak valami fontosat akart üzeni, s mivel átmenni nem leheté, saját fényes paripáját és szablyáját igéré annak, ki a hirt átvieni. Zsádány és Tasnád, két ép tüdejü legény, a partra álla, s átkialták Árpád tudósítását, melyet Álmos a tulparton szerencsésen meghallott. De most vita támada Tasnád és Zsádán között, kinek szava hangzék át a folyón? A két levénte kardra támadt s megölte egymást, unokáik a keresztýén időkben pört indítanak egymás ellen. A pör most is foly, a felpörösség, ősiség, leszármazás, és bíróság már meg vannak alapítva, s a jövő terminusban apellátatni fog, azért Eszti családja ügyes tabuláris ügyvédet keres.

Menyhért. Az istenért, ajánlj engem.

Tihamér. Csak egyezzék meg házasságomban, s ön lesz az ügyvéd.

Menyhért. Szívesen. Vedd el. Már égek látni azon pogány igazságot, s azon pogány magyar replikákat.

Tihamér. Bácsikáim, ismétlem, önökért kész vagyok ezen áldozatra. Akarják?

Gáspár. Hogy Boldizsár gúnyától menekdjünk, nem bánom.

Tihamér. Adjanak bizonyítványt erről.

Menyhért. Mindenesetre.

Tihamér. Itt van írószer, mindjárt megírom. (Leül és ír.)

Menyhért. Ki gondolta volna, hogy még pogány pör is kerüljön kezem alá!

Gáspár. Na hiszen Boldizsár majd mérgelődik, de ugy kell neki.

Menyhért. Minek gúnyolt bennünket?!

Tihamér. Itt a bizonyítvány, tessék aláírni.

Gáspár. Boldizsár öcsém, ez halálítéleted. (Aláír.)

Menyhért. Maradj te nőtelen velünk együtt. (Aláír.)

Tihamér (az ablakon kinez.) Bácsikáim, tessék az oldalszobába menni, már jó Boldizsár.

Gáspár. Menjünk! (El Menyhérttel.)

Tihamér. Szerelem, segíts utolsó cselemben; eddig minden jól sikerült, s ezen tett legyen koronája a többinek. Boldizsár bátyám mindig legjobb szívé volt irántam, reménylem, most sem maradand hajthatlan. — De már itt van. (Boldizsár belép közepén.)

Tizedik jelenet.

Tihamér. Boldizsár.

Boldizsár. Hol jegyesem?

Tihamér. Jegyese? Többé nehezen.

Boldizsár. Hogyan?

Tihamér. Mióta ön elment, Gazsi s Menyus bácsi és anyja lebeszéltek; gondolja meg csak, Zsádányiné azt kívánja, hogy Eszti Gáspárhoz menjen férjhez.

Boldizsár. Mi a tatár? Azt nem tűröm. S Eszti kész —

Tihamér. Oh, nem!

Boldizsár. Ugy énem, ő hozzám marad hű?

Tihamér. Az sem.

Boldizsár. Hát mi?

Tihamér. Eszti megvallá, hogy engem szeret.

Boldizsár. Ez szép házasság lenne.

Tihamér. S gondolja ön, Gáspár és Menyhért bátyáim nagylelkűek valának nemcsak lemondani a lányról, sőt megegyezni abban is, hogy én vegyem el.

Boldizsár. Azt nem hiszem.

Tihamér. Itt a bizonyítvány. (Mutatja.)

Boldizsár. Csakugyan. — Fiu, te engem megcsaltál.

Tihamér. Én nem, édes bácsi; — de ha Eszti engem szeret?

Boldizsár. Te engem rútul megcsaltál, s ezért lakolsz.

Tihamér. Bácsikám, halljon egy okos szót. Tudja é, hogy testvérei mért egyeztek meg olly könnyen házasságomban?

Boldizsár. Miért?

Tihamér. Mivel nem szívelhetik, hogy Eszti öné legyen, s féltek önnek gúnyolásától, miket már eddig is — csak vallja meg — nem épen testvéreileg — eléggé éreztete velök, — lám, ön így sértheté testvéreit, — de ezek is felbőszültek, s most boszút akarnak állani az által, hogy Eszti nem engedék.

Boldizsár. De én nem engedem.

Tihamér. Édes bácsi, hát csak ön ellenzi boldogságomat.

Boldizsár. Boldogságodat?

Tihamér. Igen, mert én leirhatlanul szeretem Eszti.

Boldizsár. Ugy, s mióta?

Tihamér. Mióta ismerem. — De halljon, kérem; Eszti öné már semmi esetre nem lehet, és segélyem nélkül testvérei tiszszerezve visszafigetik a rájuk pazérolt gúnyt, pedig önt a legkisebb tréfa is bántja, s most gondoljon Gazi bácsi elméncségére, s Menyhért ügyvédi ötleteire, hiszen ő hatalmas hatalójával agyon kacagja bátyámat.

Boldizsár. Az igaz, nyugtom nem lesz miattok, s ennek te vagy az oka.

Tihamér. Én nem, de mégis segíték rajta.

Boldizsár. Hogyan?

Tihamér. Én azt mondom, hogy ön segélyével szőttem a cselt Eszti megnyerésire, s akkor ismét ön nevelhet.

Boldizsár. De fogják é azt hinni?

Tihamér. Ha ön ezen egyezést aláírja, én olly valamit fedezek föl, hogy testvérei állításomat kénytelenek lesznek elhinni.

Boldizsár. Mit, te?

Tihamér. Igen fontos dolgot.

Boldizsár. Igazán?

Tihamér. Böcsületemre.

Boldizsár. Mond meg tehát.

Tihamér. Tessék előbb aláírni.

Boldizsár (félre.) Mit tegyek? A lányt nem bírhatom, s festvérimmel békében akarok maradni. (Hangosan.) Add ide, aláírom.

Tihamér. Tessék. (Odadja az írást, Menyhért aláírja.) Tudja tehát, édes bácsi (az írást elveszi), Eszti már két hét óta feleségem.

Boldizsár. Feleséged?

Tihamér. Igen. S ezt többi bátyáim nem tudják, most használhatja ellenök.

Boldizsár. Te szépen rászédteél mindnyájunkat. (Gáspár, Menyhért jönnek balról.)

Tizenegyedik jelenet.

Voltak. Gáspár. Menyhért.

Gáspár. Rendén vagytok é már? — Na, Boldizsár, kell é menyasszony?

Boldizsár. Hiában nevensz, én mindent előre tudtam, s Tihamérral ellenetök szövetkeztem.

Gáspár. Másnak mondd azt.

Boldizsár. De ugy van. — Tudjátok é, hogy Eszti Tihamérnak már két hét óta felesége?

Menyhért. Felesége?

Tihamér. Igen, feleségem, most már megvallhatom, mivel mindhármán megegyeztek házasságomban.

Gáspár. Már most mit csináljunk?

Menyhért. Az aláírás kötelez.

Boldizsár. Én már rég tudtam, s megegyeztem benne.

Tihamér. Gazi bácsi, csak megismeri; hogy Eszti szeretetre méltó?

Gáspár. Hallgass, hallgass! Dorgálást érdemlenél, de ha megvan, legyen.

Tihamér. Köszönöm. (A jobb ajtóhoz fut.) Esztim! Édes Esztim! (Zsadányiné, Eszti kilépnek.)

Tizenkettedik jelenet.

Voltak. Zsadányiné. Eszti.

Tihamér. Édes feleségem, három kérőből három szerető bátyád lett.

Zsadányiné. Köszönöm önöknek.

Eszti. S én az égnek! (Márton, belép a két kosárral.)

Tizenharmadik jelenet.

Voltak. Márton.

Márton. Azt gondolván, hogy már szinte később van, elhoztam a kosarakat.

Gáspár. Jól van, jól, csak szerezzzen kend harmadikat is az ura számára.

Vége.

Iső kötet.

IXdik füzet.

P á r t f o g o l á s,

Vigjáték 5 felvonásban; *Scribe* után franciából fordítá **Erdélyi**.

Személyek:

Miremont, gróf, Franciaország pairje.	Zoé, neje.
Césarine, hitvese.	Dutillet, könyvtáros.
Agatha, Miremont lánya első házasságból.	Saint-Estève, regényköltő.
Farennes Ödön, fiatal ügyvéd.	Desrousseaux, füstész.
Bernardet, orvos.	Léonard, } pajtások.
Rigaut Oscar, Césarine unokatestvére.	Savignac, } Pontigny, } Montlucar, } Miremont, } Oscar, } szolgái.
Montlucar, birtokos, tudós.	

(Történik Parisban, az 1ső felvonás Montlucarnál, 2ik Oscarnál, a többi Miremontnál.)

Első felvonás.

(A színpad termet képez, háttérben és két oldalról ajtó, balra asztal és írószekők, jobbra íróasztal könyvekkel és papírral.)

Első jelenet.

Zoé. Montlucar.

Zoé (a baloldali asztalon ír, Montlucar mellette áll.) Ugy tetszik, uram, hogy már sok is a vendég. Termünkben csak százötven ember fér meg.

Montlucar. Csak folytassa.

Zoé. Ez ma már háromszáznál több meghívás.

Montlucar. Ej, asszonyom, ugy van, a mint lennie kell. E nélkül beléphetnének... és ha belépnek, inkább nem kell elfogadni. Ez annyi, mint mondani, hogy senkit nem ismerünk, nincs társalgásunk, nincsenek barátink.

Zoé. És inkább az előszobába szorítjuk barátinkat.

Montlucar. Bizonyosan — és némelyeket épen a lépcsőkre, — ez nagyuras.

Zoé (ismét ír.) Folytatom, „December, 1836. Montlucar ur és Montlucarné asszonyság kéri —

1840. IX. F.

Montlucar. A saint - denisi maire urat, legyen szives — sat.

Zoé. Igaz! — Erre nem is gondoltam többé. — Saint-Denisben most követ választandó — szép alkalom önnek, uram, ki ott birtokos és gyáras.

Montlucar. Rólam gondolja ezt, asszonyom? — Én járjak utána, — az én gondolkozással! — Kérjenek meg szépen! — És még — Följegy zé ön barátomat, Bernardet orvostanárt?

Zoé. Igen, uram!

Montlucar. Dutillet barátomat, a könyv-árust! a könyvkereskedés géniejét! Desrousseaux barátomat, a tájfüstészt, a füstészet géniejét!

Zoé. Mi engem elbámit, uram, az, hogy barátai mind géniek.

Montlucar. Igen, asszonyom, napjainkban minden génie.

Zoé. Ez szomorú! Hiszen, ha valaki nem olly igen elménc, még az semmi baj.

Montlucar. Ej, asszonyom — van é arra idő? — Máskor jó lehetne — a döröség és silányság korában — Voltaire vagy Marivaux korában; de nem olly komoly és foglalkozó században, mint a miénk — hogy az ember magát mulattassa — elméncségét fitogtassa, jó a félkegyelműeknek; de mi mást kívánunk! — Irt ön Rigaut Oscar barátomnak, az ügyvédnek — ki panaszverseket csinál?

Zoé. Igen, uram!

Montlucar. Mondám, hogy gyászverseiből hat példányt hozzanak. — Ah! — Imhol azok! —

Zoé. Hat példány! — Egy olly szörnyű könyvbül! —

Montlucar. Hallgasson ön! —

Zoé. Ez megfoghatlan! — Én nem vagyok többé szabados sem tetteimmel, sem szavaimmal! — Mihelyt rosznak találok valamely munkát — „Hallgasson ön!” — Még tegnap az operában a legunalmasb zene — „Ne ásitson ön!” — Már az operá-

ban nem is ásíthatui.

Montlucar. Ej, nem, asszonyom! A szerző barátai ott voltak és szemmel tarták önt, és ha némi hajlammal birna ön irántam ... még tapsolt is volna.

Zoé. Ez sok! Én önt meg nem foghatom! — Ön, Montlucar ur, ki születése és vagyona mellett a tudományokkal kedvére foglalkozik; ön, kinek minden művét husz kiadásban árulják, — életét közepszerű emberek csoportjának dicséretében, magasztalásában tölti, magát fejökké, apostolukká, teszi, — nem tudom, mi célból. — Rigaut Oscar például, ezen költő ügyvéd, kiről ön annyi jót mond, — és még is, saint-denisi gyára miatti pörében nem öt választá ön.

Montlucar. Ő igen el van foglalva!

Zoé. Ő soha nem véd ügyet. — Elébe tett ön egy fiatal embert, kiről mindig rosztat mond — Varennes Ödönt, ki pörét megnyeré. — És még inkább azon orvos, a világ embere, kít ön nem nélkülözhet, Bernardet ur —

Montlucar. Csodálatos ember, — tünémeny, ki génialitást vitt az orvosi tudományba.

Zoé. Ön minden barátjának ajánlja, hogy vele gyógyítsa magát, és utóbbi betegségében mást livatott.

Montlucar (élénkül). Titokban! — Kérem önt, ne szöljön arról senkinek! Nincs szükségem mendemondába, szövénybe vegyülnöm, ki állásomnál fogva független vagyok. Igen, asszonyom, a tudományos ember független, ki egyik pártnak sem hízolg, mindenkít nélkülözhet, és kinek nincs szüksége senkire. — Küldött ön meghívást Miremont urhoz?

Zoé. Franciaország pairjéhez?...

Montlucar. Épen nem! — Én nem járok címe és rangja után; de ő tulajdonosa egy kapós napilapnak —

Zoé. Arra én mitsem adok! — Nejét nem szeretem.

Montlucar. Kellems asszony! (Halkan.) Féltelmes asszony, kivel mindenütt találkozhatni! Ministérség vagy bank termeiben! — Asszony az, ki cselt szó, megszól, elitél, ki egy estélyen husz jó nevet csinál és elront.

Zoé. Elkezdvén a magáén ... Kacér, csicsomás, kevély — egykor velünk ugyanazon nevelésben — és most alig lát meg a pairség magosságáról, hová feljutott. Nem hívom meg!

Montlucar. Feleségem!

Zoé. Meghivom Agathát, mostoha lyányát — kít ő annyira szerencsétlenné tesz; — Miremont Agathát, egykor szobataránuemat a nevelésben, ezen olly szeretetre méltót, olly kedvest, olly igen jót. Neki lehetne miben kevélykednie ... nagy család, nagy birtok, egyike Franciaország szép nyereségeinek, — és mind ez nem akadályozza látni és szivelní régi barátneít. — Böcsülöm és szeretem is; — de mostoháját, a kevély Césarinet, utálok, és ő is engem viszont.

Montlucar. Annál inkább meg kell hinunk. Egy böles mondá: a világon három osztálya van a barátoknak; azoké, kik minket szeretnek, bará-

toké, kik minket nem szeretnek, és barátoké, kik minket gyűlölnék. Ez utolsókat kell leginkább simogatnunk. Kérem, feleségem, híjja meg Miremontné is, és szeresse, ha lehet.

Zoé. Nem, uram!

Montlucar. Tegye azt érettem ... kérem szeretettel!

Zoé. Jól van, uram! mivel én igen jó vagyok, — tehát ráállok, ugy fogok vele bánni, mint barátneval — harmadik osztályból; de én is teszek föltétet.

Montlucar. Ha még annyi volna is.

Zoé. Először: mikor önnél valamelyik génie ismerőse fölolvás — nem leszek köteles sem tapsolni, sem elragadtatva lenni, mint ön —

Montlucar. Helyes!

Zoé. Lehetend, ha nekem ugy tetszik, ott sem állnom ... és azon idő alatt mennem táncvigalomba vagy estélyre ... miután egész egy év óta mindennap mesterműveket hallok, nekem is jól esik magamat kissé mulatnom.

Montlucar. Helyes!

Zoé. Elkezdől, e reggel szép hangverseny lesz a zeneiskolában, ön engem elvezetend.

Montlucar. Szivesen! — Ah! istenem — nem, lehetlen! Épen ma nagy reggeli lesz nálam.

Zoé. Ön azt elhalasztja.

Montlucar. Lehetlen! Barátink mindnyájan megjelennek. E reggeli engem untat, megöl, de nem vonulhatok vissza, mivel nagy befolyásu —

Zoé. Ugyan miben? Mi forduland elő?

Montlucar. Dolgok, mikről önnék nem szabad tudni.

Zoé. Mindig ugyanazon felelet! Egy idő óta nem tudom sem mivé lesz ön, sem mit csinál; titok környezi minden tettét. Díjul törvényt kellene hozni a cimborálás ellen, minthogy örökké tanakodnak, cimborálnak, önnél, barátneál. — Ön még összeesküszik, nemde?

Montlucar. Én, asszonyom!...

Zoé. Kivánesi vagyok tudni! — ha nem a kormány ellen, — ugy ellenem! — Vigyázzon ön, én örködni fogok, mindent megvizsgálók — azon papirt is, melyre önt tegnap irni láttam, — melylyet ön elrejte érkeztemkor. (Ide 's tova járkálva a szinpadon, a jobboldali asztalra tekint.) Imé! megismerem ... az ön keze ... itt árulás van.

Montlucar. Nem, asszonyom!

Zoé. Akarom látni.

Montlucar. Hasznavehetlen ... tudományi töredék —

Zoé. Hasznavehetlen? — Összeesküvés dolgában minden jó! (Olvas.) „Mi a génie?” —

Montlucar (vissza akarván venni a papirt.) Látja, hogy ez nem az ön elméjének való!

Zoé. Csak azért is! (Olvas.) „Mi a génie?” Épen nem fogom sajnálni, ha végre megismerkedem vele. (Olvas.) „Nem azon villanyos szikra é, melylyet ember meg nem foghat, mely átfutja a megmérhetlenséget? Ez azon észrevétel, melylyet az egész világ tenni fog, olvasván legközelebbi munkáját.”

Montlucar (ki akarván kezéből kapni a papirt.) Elég, ha mondom!

Zoé. És ugyan miért akar engem, uram, megfosztani munkája és írása olvasásának kedves örömétől?

Montlucar (zavarodtan.) Miért? — Hiszen valaki jó! —

Zoé (visszafordulván, felkiált.) Ah! az én jó barátóm, Agatha! (Elveti a papírt, melyet férje magához vesz, és Agatha elébe szalad, s megöleli.)

Második jelenet.

Montlucar. Zoé. Agatha.

Zoé. Te itt! — Milly szives vagy, hogy meglátogatsz, — és még illy korán reggel!

Agatha (köszöntvén Montlucart.) Csak a mai napon szabad.

Zoé. Igaz, hiszen ma vasárnap! Te misére mégysz, s mostohád nem?

Agatha (sálját és kalapját leveszi. Zoé butorokra helyzi.) Ma reggel zenét hallgatott, egy új hangszerzéstől, kit ő pártfogol, és ki dalművét hallatá vele.

Montlucar. Ah, az ifju Timballini! — Olaszlon disze, égő, lángoló lélek; a zene génije!

Zoé. Ujra egy barát.

Montlucar. Valóban! Ő mienk! Olly ember, ki zajt fog indítani a világban.

Zoé. Már kezdi.

Montlucar. És az ön derék mostohája ... vagy inkább testvére, mikép van?

Agatha. Igen jól.

Montlucar. És uraatyja, Miremont ur, kit mi annyira böcsülünk és csodálunk mindnyájan? Érzéketlenül a maga curulis székén; Luxemburgban, — ingatlansága ellenében megtörni látá valamennyi forradalom hullámai... történjék bár mi, ő nem azon ember, ki állásáról tágitson.

Agatha. Ön-igen jó, — egyébiránt ő és mostohám ön iránt színtoll megismeréssel viseltetnek. Termünkben tegnap nem volt egyébrül szó, mint az ön legközelebbi munkájáról.

Montlucar. A politikai és tudományi rendhagyásokról?

Agatha. Meglehet — én nem olvastam ... igen tudós nekem ... hanem Bernardet ur, az orvostanár, ... és a hangszerző Timballini ... s még tizenhét, kik jelen voltak, mindegyiknek kell hozzá érteni, mert így kiáltottak föl: „Minő mélység! Milly mérhetlenség! Milly génie!” —

Montlucar. Ezen kedves barátim!

Agatha. Ott volt Duillet ur is.

Montlucar. Kiadóm!

Agatha. Valamennyinél jobban kiáltá: „Ehez képest Montesquieu csak íródia!”

Montlucar. Némelly dolgot engedljünk el a barátság hevének ... Csalatkozhatik ... de legalább emberségesen csalatkozik ... és az ön atya? Mit monda ő? —

Agatha (gyermekdedleg.) Semmit!

Montlucar. Ez szokása ... Komoly férfi nem nyilatkozik megfontolatlanul.

Agatha. Talán ő is úgy van vele, mint én,

s nem is olvasá azon munkát, — ámbár asztalán van ... megszerezte.

Montlucar (komolyan.) Sokan, igen sokan megszerzik azt.

Zoé (Agathához élénkül.) Nem; — valóban férjem küldé meg neki.

Montlucar. Igen, én kedveskedém neki... És mit szöla mostohája?

Agatha. Oh, már ez egészen más! ... Ő sokat beszélt; ... felkiáltá: „Imhol egy férfi, kit az erkölesi és politikai tudományok akademiájába kell kinevezni ... ott az ő helye!”

Montlucar (vidorul.) Valóban? Minő aszszony! Milly izlés! Milly tapintat! (Agathához.) És aztán? ... Végezz, kérem ...

Szolga (belép a bal ajtón.) Valaki szölni kíván önnel, e pillanatban.

Montlucar. Eh, majd!.. Várákózzék. Nem vagyok hivatal embere, semmi bajom közügyekkel, ... semmi közöm senkivel ... én szabad, független vagyok.

Szolga. Bernardet orvostanár ur.

Montlucar. Ah! Miféle! Egyik barátunk; megyek, csak ne nyugtalanokdjék. Bocsánat, kisasszony, itt hagyom nőmmel. (Távozik és int néjének. Ki marasztani akarja őt, hogy maradjon Agatha mellett.)

Harmadik jelenet.

Zoé. Agatha.

Zoé. Látod, kedves Agatha! Ollyan, mint mindig. Mig nem voltak érdemei, szeretetre méltó vala; de mitöta fejében az eszme tudóssá lenni, halálisan unalmas. (Széket vesz, Agatha mellé ül.) Há még is más nemben dolgoznék, hiszen a tudás anynyiféle! De ő a homályba és mélybe veté magát, s az tulhaladja az észet, — ha meg akarom őt érteni, főfájásom bizonyos, — valósággal ...

Agatha. Ej, szegény Zoé, épen úgy van az nálunk! Tudod, máskor ott milly jól mulatkozánk ... mi szép táncvígalmak! ... mint lejtünk atyám termébe! ... most többé meg sem fordulhatni benne, mert mindig tömve nagy emberekkel. Meg nem foghatom, hogy Franciaország annyit szühhessen és a köz csodálat nekik elég legyen.

Zoé (mosolygva.) Valóban!

Agatha. Számba sem verén, kiket nem látam! Mihelyt szóba jó valamellyik ismerős, az mindig: „A mi nagy költönk! a mi nagy színészünk! a mi nagy színésznönk.” Én nem tudom, mikép van, de azok mind nagyok. Valóban sajnálom ifjuságunkat és nevelési életünket, melly alatt az egész világ kicsiny volt.

Zoé. Tökéletesen egyre meg.

Agatha. Az volt a jó világ —

Zoé. Mitön abroncsesal és ugrósdit játszó-tunk.

Agatha. Mikép szerettük egymást! Milly boldogok valánk! És kedves Adéltunk. Kit olly fiatal korában vesztettünk el! Mi hárman akkor el-

válaszhatlanok voltunk egymástól: mi egyiké, az a többié is volt.

Zoé. Varennes Ödön is, ... az ő testvére...

Agatha (mosolygva.) Majdnem miénk is volt.

Zoé. A nevelésben mindennap meglátogató háját.

Agatha. Minket is, míg el nem szakadtunk egymástól?

Zoé. Most ő egészen más ... a szegény Ödön ügyvéd... élete a törvényszéken telik el. Igen ritkán látom.

Agatha. Én soha, mostohám, Césarine, nem kedveli őt, és atyám egyedül azokat látja szívesen, kik nejének tetszenek.

Zoé. Megfoghatlan, hogy valaki ennyire hagyja magát vezettetni.

Agatha. Ő nem hiszi, hogy mindenben vezettetik... Ellenben neki van egy akarata (mosolyg); melly azonban hitveseé...

Zoé. Hogy történhetett illy házasság? Ez az, mit én soha meg nem foghattam.

Agatha. Hja, istenem! az én hibából! Oka én vagyok! ... Nevelésben, hová Césarine, mint vagyontalan s nálunk kissé idősb, másodfőügyelőül vétetett föl, engem pártfogolt, nekem kedvezett.

Zoé. Elhiszem, te valál leggazdagabb, miért nyilván is kikeltek az igaztalanság ellen... Még emlékezem, hogy te nyertél egy erkölcsdíjt, melyet én érdemltem.

Agatha. Gondolod? ... Én háladatos voltam indulata, barátsága, gondjaiért ... beszéltem róla atyámmal, és mikor ez a beszédterembe jött, Césarine mindig velem s iránta teljesen szeretetre méltó barátságos vala, és tele kisdél kedveskedésekkel, miknek titkát csak egyedül ő bírja. Szünapokban, midőn előterjesztém szándékomat őt kivinni atyám jószágára, hírtelen megegyezett, és Miremont ur általa elbűvölteték. Játszott vele kártyát vagy shakot; és erősb levén nála, mindig nyerni engedé őt, haragot és bossúságot tettetvén, mi a győzelmest örvendezteté; ... olvasott neki lapokat, titoknoka volt; hallgatá mindazon helyzetek elsorlását, miken ő a Directorium és Consulság idején átment, s csodálatát gyakran könyükkel végzé; utoljára, ez rendszeres kacérság és kedveltetés vala, melyet eszembe sem jött magamnak megmagyaráznom, de melly neki annyira jól elsült, hogy a három hónap mulva, mikor a nevelésbe kell vala visszatérnie, Rigaut Césarine kisasszony, kinek szülei Yonne melletti Villeneuveben fakereskedők, neje lón Miremont aquinói szent Tamásnak, Franciaország pairjének, s én csak azon vettem észre, hogy a mi régi másodfőügyelőnék mellett mindig iskolás maradok.

Zoé (föláll). Ez a Césarine még is ugyancsak ügyes!..

Agatha (szinte föláll és a színpad baloldalára megy.) Ő?.. Benne van a cselszövény ösztöne és génieje; ez vele született; ez bizonyos hívatása, és jelenleg családja és övéi számára fondorkodik: szeretné őket kiemelni a homályból. Ő férjét egyik első hírlapunk részvényes tulajdonosává tévé, s ropant hitele, ellenállhatlan befolyása, millyent alig

gyaníthatni, egyedül csak őt boldogítja! Valóban jó általa pártfogoltatni, mert így minden elérhető.

Zoé. Csak most értem férjem hódolatát és a mareggieli meghívást.

Agatha. De ostora ellenségeinek! Tönkre juttatja, semmivé teszi azokat, vagy akadályoztatja előmenni. Hallottál azon pörről, mellybe keveredtem anyám javaiért? .. Varennes Ödönt, gyermekkori barátunk akarám ügyészemül; mostohám nem akará...

Zoé. És mi okból?

Agatha. Ki nem állhatja a szegény Ödönt; utálja, gyűlöli, és ártalmára minden alkalmat megragad.

Zoé. Ez meglepő; hiszen nevelésben a mi másodfőügyelőnék, Rigaut Césarine kisasszony, Ödönt nagyon kellemesnek találta, ... hálószobánkban is beszélték, hogy iránta nagy hajlandósággal viseltetik.

Agatha (élénkül). Minő gondolat! ... Nem igaz! ...

Zoé. Nevelésben is csalatkozhatni, valamint másutt.

Agatha. Imé a bizonyosság, hiszen atyámat is ő vette rá, hogy épen az én érdekében fiatal emberre nem bízhatni olly fontos ügyet; és tudod, kit akart arra megbízni?

Zoé. Dehogyan tudom.

Agatha. Rigaut Ocart ... azon együgyüt.

Zoé. Férjem, ki őt sokszor látja, nem így vélekedik róla.

Agatha. Igen, de én mindennap hallom ... és Césarine még is pártfogolja.

Zoé. Miért épen őt?

Agatha. Először: mivel unokatestvére, és (rejtélyesen) bizonyos felekezettel tart, melly neki hódol, engedelmeskedik, intésit vagy parancsát mindenben követi, mert Césarine azon lap által, mellynek férje tulajdonosa, olly hatalmassággá lón, melly körül minden parlamenti, tudományi és más pártok összegyűlnek: ő lelke és majdnem elnöke az „ifjú Franciaország“ nevű társaságnak, mellyet egy idő óta nála látok — minden rang- és karbeli ifjakat, magosan hordva fejüket és szavokat... tanuló nagyembereket fölös dicsőséggel ... a jövőndő nevezetéseit, kik semmit nem csinálnak külön, hanem egyesülnek, hogy valami lehessen belőlök, és pártot alakítsanak, hogy fölemelkedhessenek.

Szolga. Varennes Ödön ur!

Agatha. Kétségkül hírül adni jó neked pöröm megnyerését.

Zoé. Csakugyan megnyerte?

Agatha. Hja! de mennyire! Tegnap, és pedig teljesen.

Negyedik jelenet.

Zoé. Ödön. Agatha.

Zoé. Jövel, győzelmes, jövel! Itt fogja őn találni neveléskori barátneit, kik épen önnel vannak elfoglalva.

Ödön (zavarodtan.) Ah, milly jó ön! Nem is

reménylém azon örömet, hogy Miremont kisasszonyal találkozzam. Tudván, hogy ön érdekeket részvételére méltatja, azon sikert jövők hírül adni, mit már tudni fog ön.

Zoé. Mindegy! Ez szép öntül; köszönöm, hogy elfogadá üdvözetemet.

Agatha. Uram, én is szerencsés vagyok önnek hátamat kifejezni, mivel tegnap, midőn atyám s mostohám jelenlétében oda futott ön a palotába ezen örvendetes újságot tudatni, valóban közönyösnek és halátlannak kelle feltűnnöm ön előtt.

Ödön. Épen nem, kisasszony.

Agatha. Alig szólottam önnel.

Ödön. Igaz, .. de mihelyt megláta, azonnal nyujtá kezét, mint egykor a nevelésben.

Zoé. Igen, emlékezem; ezt akará vele mondani: „Jó reggelt, Ödön, jó reggelt, bácsi!“ Ej, mi ma is azt mondjuk. (A két nő kezét nyujt, Ödön kezét fog velök.)

Ödön. Ah, milly emléket hoznak eszembe! Tegnap, azon pillanatban, midőn az ön pörét megnyerém....

Agatha. Mondja: a mi pürünket.

Ödön. Ez az én szegény hugomra emlékeztem. (A két nőhez.) És vele egyszersmind önökre, miután emlékezetemben elválaszthatlanok; mondtam is már magamban: „Miert nem tanuja ő az én szerencsémnek, örömemnek, ő, ki annyira megosztá fájdalmimat!“ De nem, ... én egyedül állok a világon, mindent elveszték, nekem nincs többé hugom!

Agatha. Oh, milly igaztalanság ez öntől! van még huga, ön jól tudja. Hiszi talán, hogy mi szinte elfeledtük esküvésünket és a gyermekkori barátságot?

Zoé. Még mindig önnel s jövendőjével vagyunk elfoglalva.

Ödön. Az én jövőm szomorú! Árva és gyonytalan vagyok.

Zoé. Ebben nem lát szükségét, kinek tudománya van.

Ödön. Ég! ki mondja, hogy én azzal bírok?

Agatha. Mi, kik önt ismerjük, kik önnel bizalmasak vagyunk! Én megbizonyítam azt, és mások is így tesznek.

Zoé. Türelem és bátorság, és ön előmenend.

Agatha. Látni fogja ön lassankint védeneci számanak növekedését, s egyszersmind jó neve, vagyona emelkedését.

Zoé. És barátaí szaporodását. Az egész világ kívánand azzá lenni.

Agatha. De ön megemlékezzék aztán, hogy mi már előttük azok voltunk.

Ödön. Ah, ha önöket látom, mindent lehetnek gondolok; van a nők barátságában, az önkében, valami olly mámorító, rábeszélő báj, mi mindent elhíhet, (Agathára nézve) mindent feleltet, de ha önök nincsenek jelen, midőn egyedül maradva körül tekintek, csak békót és akadályokat látok, miket le nem győzhetek, s mellyek szaporodni látszanak lépteim alatt. Korom élvezeteit futva, minden percemet tudományra szentelve, siker nélkül töltöm szakadatlan munkában éjimet, nappalimat, semmi nem segít, semmi nem kaphat ki homá-

lyombul, még az általam nyert sikerületek is észrevétlenül mulnak el, és még ismeretlenebbül hagyóknak, mint az előtt valék. Ugy tetszik, mintha láthatlan és végtelen korlátok előttem minden haladást elzárnának. Valami gonosz szellemről beszélhetne a világ, mi a céltől szüntelen távolít és elfordít, s így szól hozzám: „Meghalsz, a nélkül hogy eljérned!“

Zoé. Milly gondolat!

Agatha. Már tegnap, látja ön, minő szép győzelmet nyert. Mind, kik a törvényszékben voltak, beszélék a nagy megindulást és elragadtatást, és hogy többször meg is tapsolták önt.

Zoé. Az első lépés meg van téve.

Agatha. Folytatnia kell.

Ödön. Erővel nem szerezhetek magamnak védenecet.

Agatha. Majd bizony! Magára ébresztve a közfigyelmet, és félre téve e haszontalan félénkséget, e bohó szerénységet, melly önt visszatartja, — mindent megnyerend.

Zoé. Ugy van.

Ödön. És én, ifju barátneim, még is nem vagyok képes önöket fölfogni.

Agatha. E pillanatban, példaul, épen követ választandó Saint-Denisben.

Ödön (meglepetve.) Mit mond ön?

Zoé. Való, e reggel hallám férjemetől.

Agatha. Az ön kevés vagyona e vidéken fekszik, keresse megválasztását.

Ödön. Én? Nagy isten! Azt gondolja ön! Soha!

Agatha. És miert nem?

Ödön. Illy hivatalviseléshez nagy ész kívánatlik.

Zoé. Tehát ön még (soha nem volt a követkamrában)?

Ödön. Valóban nem, de a választók előtt mik lehetnének igényeim?

Agatha. Ön ügyvéd!

Zoé. Azok minden célt elérnek! ... Tegye ön azt, mit ök.

Agatha. A tegnapi győzelem kiemelendiönt.

Zoé. Beszéltessem magáról dicsérettel. Élni kell az alkalommal. (Észrevevén egy épen Montlucartól kijövő szolgát, ki lapokat hoz.) Imé, épen a mai hírlapok ... Mindjárt örvendünk az ön győzelmének; olvassa nekünk, olvassa csak a tegnapi törvényszéki ülést. (Ödönre nézve, ki remeg a lapok kibontásánál.) Ön reszket ... nagyon megilletődött.

Ödön. Igen.

Zoé. Ön gyermek!

Agatha (Ödönhez, ki a lapokat átfutja.) Helyes, uram, helyes! .. Ad é ez önnek bátorságo t? Meg van elégedve?

Ödön (karszéke rogyva.) Hah! Gyalázat!

Mindkettő. Mi baja?

Ödön. Oda vagyok! Ezen utolsó csapás porig nyom, védbeszédem idomlatlanul elcsontkiva ... ellenkezője annak, a mit mondtam! és azon tájon ... hol legjobban hatott ... hol tapsok csatogtak ... zárjel közé szorítva ... „Zúgás a teremben.“ (Zoé kezébe adja a lapot.) Itt van, olvassa ön tovább!

Zoé (vizsgálva.) Igaz. (Halkan olvas.) „Az ügy maga magát védte; semmi logika, semmi lelkesülés, semmi szónoki megindulás, és kimenet közben mindenki kérdé: mért nem bizaték ez ügy az ifju Rigaut Oscarra, kinek lángoló szónoklata a tárgyhoz jobban illendett.“

Agatha (a lapot elkapva.) Oscarra!

Ödön. Mondám önöknek, haszontalan ketőztetem főrekrvéseimet, minden ellenem esküszik; lehetlen valaha boldogulnom, — vége mindennek ... lemondok.

Zoé. És miért kellene mindjárt elkedvetlenülie? Föl kell szólalnia az igazság bebizonyítására. Kik a teremben voltak, tudják, hogy ön jól védé porét.

Ödön. Hány volt az? Talán két vagy háromszáz ember, e lap pedig tizenöt vagy tizenhat-ezer előfizetőnek jár, és holnap az olvasótermekben s minden közhelyen kétszáz ezer olvasó lesz meggyőződve és ismétlendi, hogy én tanulatlan tudatlan ügyvéd vagyok, képtelen védni a reám bizott érdeketek.

Zoé. Azt gondolja ön?

Ödön (újra fölveszi, és átfutja a hirlapot.) Ez irva ... ez nyomtatva! ... Az ön férjével jobban bának ... Imé, legközelebbi munkájának pompás dicsérete! (Olvas.) „Mi a génie? Nem azon villanyos szikra é, mellyet ember meg nem foghat, melly átfutja a megmérhetlenséget!“

Zoé (meglepetve.) Ah, istenem!

Ödön. „Ez azon észrevétel, mellyet az egész világ tenni fog, olvasván legközelebbi munkáját Montluçar urnak!“

Zoé (oldalvást figyelve azon asztalnál, hol férje kéziratát volt.) Oh, most értem!

Ödön. Illy dicséret! ... Ő valóban boldog! ... Ez rajtam soha nem teljesül!

Zoé. Ha még is! Ha ön akarná!

Agatha. Igen, kétségkül, mivel egykor, ha követ lesz, ki kell majd önt hallgatni, és számára igazságot szolgáltatni.

Zoé. Szónokszékruul harsog a szózat.

Ödön. Nem, nem ... köszönöm mindket-jük barátságát, vigasztát és tanácsait ... el vagyok határozva. Nem érzek sem erőt, sem bátorságot illy pályafutásra. Ide járnak még a eselszövények, ármányok, egészen leverettségg, megsemmisülésig! Soha nem silyedek annyira.

Agatha. És ön mindig az marad a mi most!

Zoé. Meghal ismeretlenül!

Ödön (kétségbeesve.) Igen, igen, meghalok! reményem, minél hamarabb! Bár az ég akarta volna, hogy már meg is történéndett!

Agatha (feléje mozdulva.) Ödön! ...

Szolgá (belép.) A kisasszony hintaja!

Agatha (várakozást ínt neki.) Jól van! (Sáljárt megy, Zoé a kalapért, melly távolabb más butoron van; Ödönhez közelítve, lassu kérő hangon.) Nem akar ön ránk hallgatni és követ lenni?

Ödön. Mi jóért?

Agatha. Sokért! (Egészen elrendelvé sálját; Ödönre nem is figyelve.) Atyám tegnap emlité: lyányát követhet adni nőül nem idegenkednék!

Ödön. Oh, ég!

Agatha (Zoé felé fordulva és kalapját elvéve.) Köszönöm, köszönöm fáradságodat! Isten veled, kedves Zoé, isten veled! (Gyorsan távozik, Zoé a fének-színi ajtóig kíséri őt, ez alatt Ödön mozdulatlan és meglepetve áll az előszínen.)

Ötödik jelenet.

Ödön. Zoé.

Ödön (félre.) Követ! ... Ha követ vagyok, — keze után járhatok ... és azt, mit soha nem merék neki megmondani, ő most kitalálta ... Ő szímben olvasott!

Zoé. Szegény Ödön, mint szánom önt!

Ödön. Ah, én az emberek legboldogabbika vagyok!

Zoé. De mit monda tehát előbb? Ön, ki előbb ...

Ödön. Igen, én előbb bolond voltam, esztelen! ... ki semmire nem hallgaték és önök tanácsit elutasítam ... de visszatérek az ész szavához, .. az önökéhez, és már most akarok ...

Zoé. Mit?

Ödön. Követ lenni!

Zoé. Lehetséges é?

Ödön. Az leszek! Ez egyedüli célom, egyetlen reményem!

Zoé. Ön, ki visszaveté ...

Ödön. Gondolkozásom megváltozott ... követ-té kell lennem. Nem tudom, mikép, de mindegy; nem bánom, bármi áron jutok is oda ... csak eljussak! Látja, Zoé, én meghalok, vagy követ leszek!

Zoé (keserűn mosolygva.) És jó követ, a mint látom, mert kész megváltoztatni véleményét!

Ödön. Ah, ön nem érti ezt, nem is értheti!

Zoé. Annyit legalább tudok, hogy ön eszes ... ez mind az, mit kívánunk ... ez vezet a bősület után.

Ödön. Az nekem mindegy!

Zoé. A szerencse után!

Ödön. Mit én bánom, csak hogy követ legyek, és aztán, ha örömtül meg nem halok ... majd meglátjuk ... tenni fogom azt, mit ön mondani fog ... De csakhogy minél előbb megválassz-tassam, és ezért ugyan micsoda eszközökhöz nyul-jak? Én, kinek ismerőse nincs?

Zoé. Keresse ön fel Miremont urat.

Ödön. Igen, ő atyámnak köszöni mind életét, mind rangját ... Atyám vagyon nélkül halt meg ... és ő nagyurrá lón.

Zoé. Önnek mindig javát akarta.

Ödön. Máskor igen; .. de házassága óta egészen más ... Aligha megyek hozzá valaha ... Valaki van ott, ki engem gyűlöl, ki előtt épen nem titkolám megvetésemet ...

Zoé. Oh ég! mit tett ön?!

Ödön. Semmi rosszat! van é a világon megvetendőbb ifju hölgnél, ki érdek és nagyravágyás miatt öreg férfit elbolondit s magát vele elveteti?

Zoé. Hallgasson! Hallgasson!

Ödön. Ez már megéset! E részben ott semmi nem várható, nem reménylhető!

Zoé. Forduljon tehát férjemhez ... kinek Saint-Denisben befolyása ... gyára van ... ő a választókkal jól áll, szavazatokkal rendelkezhetik; kezdjen ön hozzá az övének kikérésével.

Ödön. Én; ... szavazatát szorgalmazzam, akaratát kolduljam!

Zoé. Kétségkül! Ő nem fogja önnek azt maga ajánlani, az egész világ így szokta azt tenni.

Ödön. Lehet ... de nekem még is úgy tetszik, hogy én soha nem tehetnék úgy ... s aztán, ámbár az ön férje védelem, s fontos pörét nyerem meg ... még is nehezen csatlakozom, ha gondolom, hogy irántam kevés jóakarattal viseltetik.

Zoé (mosolygva.) Ez helyes gondolat, mi önnél olly igen ritka; és tudja, Ödön, különös, hogy ön is észrevette, valamint én. Nem tudom, miért, de igenis való, hogy férjem önt nem szereti.

Ödön (komor arccal.) Senki nem szeret engem!

Zoé (kedvkereső tekintettel.) Ah, ön hálátlan ... ha nem mer beszélni férjemmel, ... akarja, hogy én szóljak?

Ödön. Ön?

Zoé. Ez ellenére lesz, haragba hozandja, belőle egy vagy talán két vita keletkezik. De nem bánom! ... Kell valamit barátinkért tennünk, s jót állok, hogy teljesítés lesz a dolog vége.

Ödön. Nem, nem! ... Ha ön által védezném ... mit mondana a világ! Mondaná, hogy ármány segít föl, nők által boldogultam, ... én pirulnék!

Zoé. Ej, kedves barátom, mintha kisasszonyok nevelő házából jőne ... de még ott is könnyebben lehetne boldogulni, mint önnel. Azonban, ha épen teljességgel akarja, legyen; imé ... beszéljen ön maga.

Ödön. Tudná csak ön, mennyibe kerül az nekem ...

Zoé. Nem olly veszélyes ... rajta ... bátorság!

Ödön. Igen, önnek igazra van! (Félre.) Gondoljunk Agathára és — megvan a bátorság! (Zoé a jobb oldalon el, Ödönt jelek által batorítva.)

Hatodik jelenet.

Montluc ar (a baloldali ajtóból, abrándozva.) Ödön (a fénekzsinen).

Montluc ar (félre.) Valóban lehet valaki követ és színét is megfarthatja; ha az ellenzéstől való, az csak használ, és annál többet nyer. De helyzetemben én magamat nem ajánlhatom; szükség, hogy erőszakoltassanak, ez elmulthatlan, ... és Bernardet nem eléggé képes annak szükségességét megérteni.

Ödön. Szólítsuk meg!

Montluc ar (Ödönt észrevevén, hidegen.) Ah, ön itt? Ödön ur, ... gondolnám, Montluc ar aszszonyságot jött látogatni ...

Ödön. Nem, uram, épen önt ...

Montluc ar (mint fen.) Ej, honnan van sze-

rencém illy korai látogatáshoz?

Ödön. Fontos ügyben jövök ... Saint-Denisben követ választandó.

Montluc ar. Mondják ... én keveset vegyülök politikába.

Ödön. En e megyében segélyadót fizetek.

Montluc ar. Értem ... (Vidám arccal.) Ön választó ... és engem fölkeresett.

Ödön. Természetesen ... Az ön befolyása ... nagy neve ... roppant jószágai ...

Montluc ar (mindig vidámul.) Ön igen jó ... önt, a mint látom, társai küldötték ide hozzám.

Ödön. Ugyan kik?

Montluc ar. A megyei választók.

Ödön. Nem, uram, én magamtól jövök.

Montluc ar (megindulással kezét fogván.) Annál inkább köszönöm, kedves Ödön; ki nem mondhatom, milly sokat érzek az ön eljárása miatt ... ámbár nyugtalanító és nagyon ellenemre van, nem mintha már több barátom nem erőszakolt volna e dologra, ... hanem ön maga is érti helyzetemet ... Nem vagyok többé politikus, ... én tudományok embere vagyok ... mint illyen függetlenségbe tevém magamat ... gondolkozásmód, és mondhatnám némi dicsőség is ... mind ezt nem örömet kockáztatnám a szónoki széken.

Ödön (meglepetve.) Hogyan?

Montluc ar (élénkül.) Ez önt meglepi? Pedig valóban úgy van ... távol, hogy hálálkodjam irántam kimutatott szivességeért, inkább kedvem volna önre haragudni, mivel nehezemre esik kívánatát megtagadnom. — Más részről, engem, ki nyugton valék honn, semmit nem várék, ki magamat minden illy kísértgetésektől szabadnak hívém, ... ön engem a legkényesb, a legkegyetlenebb állapothozott. (Gyöngye hangon, s mintegy készen engedni.) Mivel ... valósággal ... én ... követ nem lehetek ...

Ödön (élénkül.) Nyugtassa meg magát, ne akaratoskodjék ... nem azt jöttem ajánlani ...

Montluc ar. Hm! Mit mond ön?

Ödön. Jól értem az ön indokait; ... más az, kiről önnel beszélni akarok.

Montluc ar (magához jöni ügykezővén, örömteljes arcot szinel.) Épen jókor ... már könnyebben lélekzem! Visszaadja eszöndemet ... és ki azon más ...?

Ödön. Én!

Montluc ar (bámullattal.) Ön?! (Fensőségi arccal.) Valóban, drága ur, szívesen önre adnám szavamat ... a mint gondolom, azt jöve kérni hozzá; — de tudva az én és ön gondolkozásmódja ... elveink nem ugyanazok.

Ödön. De azért szabad lenne önnek az én szavamat elfogadni?

Montluc ar. De nem az enyimet önre adni. Ez ártana pártomnak, és politikai barátim előtt ... mint köpönyeget fordított állanék, mit soha nem teendek. Még tegnap ön Miremont kisasszony mellett pörlekedék, ki a birodalom új nemességéből származik, s pört nyert meg Franciaország egyik legrégibb családja ellen! Egy saint-germaini nagy aszszonyság ellen ...

Ödön. Ha nem volt igaza e nagy asszony-ságnak....

Montlucar. Ma nem így forog a világ.

Ödön. Ha én ez ügyben némi tehetséget nyilváníthaték.

Montlucar. Kétségbe sem hozom; de megvallo, épen most olvasám azon hírlapi cikket, mely az ön védéséről számol... és én nyiltan, mint barátja, javasolom, ne választassa magát épen e pillanatban. A közvélemény ön iránt nem lesz kedvező.

Ödön (haragját mérsékelni ügyekezve.) Hiszi ön? De uram, az öné, az ön véleménye csak nem hajlik a hírlapé után... Önnek meg van a véleménye.

Montlucar. Minden bizonnyal.

Ödön. Ön nem köteles várni, hogy minden reggel meghozzák napi lélekisméretét...

Montlucar. Uram!..

Ödön. Jó! Ön hozzám folyamodott, fölkéréselt öly fontos ügyért, mely mind veszéllyel, mind akadályokkal járt, gondot, munkát kívánt... ez talán érdem... Szerencsés voltam, szerencsés szemelátára, .. ön kezemet szorongatta, megölelt! Volt akkor bezzeg tudományom! Jól van, én ma arra hivatkozom, nem az ön megismerésére; ön aranyat adott, s hiszi, hogy kifizetett, de lélekisméretére s böcsületére hivatkozom: rám adta volna azon napon szavát? Feleljen... feleljen!

Montlucar. Igen, ... igen!

Ödön. És ma megtagadja, mivel lapja nem engedi, .. ön, uram, ki tudja, hogy azt megérdemlem, ki azt meg is vallja, ki abban velem megégyez?

Montlucar (zavarodtan.) Bizonyosan .. tudom, kedves barátom, hogy önnök vannak érdeimei, én azt fenhangon mondanám, hirdetném, mindig... négy szem között! De vannak helyzetek, miket tudni kell, hogy ítélhessünk, .. helyemen ön is oly zavarba jöve, mint én... E lap barátimé... nekem javamat akarja... én érte egyet sem mozdultam még, de akár van igazam, akár nincs, velem mindig jól bánik; nem teszem magamat vele ellenkezésbe, nyilvánosan nem védem, kiket zaklat... mert nem akarom magamat is zaklatatásnak kitenni, én, ki semmiben részt nem veszek, én, ki állásomnál fogva szabad és független vagyok!

Ödön. Ön független!! .. és reszket egy hírlapi cikk miatt! Független!! és nincs bátorsága saját véleményen lenni!

Montlucar. Uram! .. Legalább szabályszerűn viseltem magamat, mint előbb mondtam, ... s ettől távozni nem fogok... e szabály pedig ez: nem lenni semmi cselészövényben, semmi cimborálásban, előmenni magam, nem mások által, senki szavazatát nem sürgetni, és mindenek fölött nem akarni az embereket kényszeríteni, hogy szavokat rám adják, ha rám nem akarják adni.

Ödön (haraggal.) Uram!

Montlucar (kösönti őt, és a baloldali szobába visszamegy.)

Hetedik jelenet.

Ödön (egyedül.)

Ödön. Ah! megérdemlém, hogy ez történéjék velem, miután hozzá fordultam, miután magamat annyira megaláztam, hogy pártfogását kolduljam! Ha illy áron kell hivatalra jutni, inkább egész életemben nyomoru ismeretlen maradok! Inkább a szerencséről lemondok és minden reményemről! El innen!

Nyolcadik jelenet.

Ödön. Rigaut Oscar.

Oscar (föltartóztatva Ödönt.) [Kedves Ödön, hová oly sietve?

Ödön. Rigaut Oscar! Régi kenyeres pajtásom!

Oscar. Igen, a gymnasiumban, hol én mindig utolsó valék, te pedig két ízben egymásután jutalmazott! Azonban a mik most vagyunk, az mutatja, hogy nem kell itélni az iskola után, (kezét bánatos arckifejezéssel szorítva,) tudom, szegény barátom, tegnapi vesztésedet a törvényszéken.

Ödön. Hogyan? Mit tudsz felőle? Ki mondá neked?

Oscar. Az ujság... mely minden másodnap tökéletesen számot ad mindenről; mit akarsz még ezután? Ha ma le, holnap föl. Elégítélt nyerensz. De mit csinálsz, mi vagy? Nem találkozám veled a gymnasium óta.

Ödön. Nem láttuk egymást, mióta te akkor hazádba mentél.

Oscar. Reménylém, legalább Parisba érkeztemkor, hogy megpillanthatlak szép unokatestvéremnél, Miremont asszonyságnál, hová, mint mondják, jártál, de többé nem látnak ott.

Ödön. Nincs időm, sokat dolgozom.

Oscar (mosolygva.) Ő dolgozik! ... Jó bohó! ... Mi hozott Montlucarhoz? Ismét egy tudós! ... Valamit dolgozni jöve?

Ödön (menni készül.) Nem, különös ügyért, mi nem sikerülhet; nincs egyéb hátra, mint a vízbe ugranom.

Oscar (visszahökkenve.) Annyira vagy? Imé! én gazdag vagyok. Atyám, ki még most is fakeskedő Villeneuveben, Yonne mellett, semmiben nem érezet velem hiányt, .. ha pénz kell, kölcsönzök, ... adj írást... Mi a patvar... barátok közt!

Ödön (kezét szorítva.) Köszönöm, nem ez bánt engem.

Oscar. Tehát mi?

Ödön. Az, hogy semmiben nem boldogulhatok.

Oscar. Különös, én mindenben boldogulok. Én meg nem foghatom, mikép lehet nem boldogulni.

Ödön. Ez vagy szerencsét, vagy roppant tudást bizonyít.

Oscar. Nem... ez igen természetes, egé-

szen magától megy, én nem fárasztom magamat. Nem tudom, mikép történik, de nekem minden sikerül.

Ó d ö n. Valósággal?

O s c a r. Nem szólok az ügyvédségről, hová én is vetődtem, de honnan örökre távozom; vannak azonban más hozzám illőbb foglalkozásim.

Ó d ö n. Mi felék?

O s c a r. Nem tudod még? Én egy verses könyvet irtam.

Ó d ö n. Te!?

O s c a r. Mint akárki más! Egy reggel, falatozás közben ... „A gyász-színpad, vagy panaszos versek Rigaut Oscartól.“

Ó d ö n. Te, a vidor ifjone?

O s c a r. Igen, én a szomorúhoz láttam, nem volt egyéb hátra: a literatura többi neveit barátim foglalák el, a literatura sárگا keztyűs piperkőcei; mi teremtő géniek mindent föltalálván, csak kettős munkát teszünk vala, ha mindnyájan egy nemben teremtünk. Még ott hagyám nekik a „borongást“, a „középkort“, a „festőit“; én feltaláltam a szomorút, a halálost, és benne dühödésig hatok, munkám mindenütt található, és imhol (asztalra tekintve) éppen itt van hat példány.

Ó d ö n. Oda vagyok csodálatomban!

O s c a r. Nem olvastad a hirlapokat? „Az ifju Rigaut Oscar, kit rajongó képzelődése az ifju társaság elejébe helyez.“ ... Nem olvastad ezt mindenütt?

Ó d ö n. Igen, de nem hittem, hogy te vagy szóban.

O s c a r. Épen én valék, minden címeimmell! (Mutatván a könyvet.) Két tudós társaság tagja, a nemzeti őrség tisztje, kérélevelek előadója; jövő hónapban kapom a böcsületrend keresztjét, rajtam a sor, megegyeztünk benne.

Ó d ö n. Kik?

O s c a r. A mieink; azok, kik mint én, az ifju társaság elején vannak, mert ők is elején vannak, mi mindnyájan ott vagyunk; tizenkét benső barát, kik egymást emeljük, segítjük, csodáljuk, ... társaságot képezünk kölcsönös csodálattal, egyik vagyont használja, másik géniejét, más semmit, minden kiegyenlítenek, — és mindent kiviszünk, egyik a másik által.

Ó d ö n. Megfoghatlan!

O s c a r. De úgy van! Látod, ha van kedved, csak egy szót mondj nekem, én pártollak és elősegítek ... Egy emberrel több ... mit tesz az!

Ó d ö n. Köszönöm, barátom, köszönöm, de szerencsétlenségemre, nincs hatalmadban, a mit én kívánok.

O s c a r. És mi az?

Ó d ö n. (sohajtva.) Követ szeretnék lenni!

O s c a r. Miért ne! Mi sokat teszünk azzá.

Ó d ö n. Lehetséges é?

O s c a r. Valódi követeket, követeket, kik szavaznak, nem mondom, hogy beszélnek is, de mit árt ez? Mennyi más van, ki szinte nem tesz egyebet. Légy nyugott, mi téged megválasztatunk. Ajánlani foglak barátimnak, ők tied lesznek ... kölcsön gyanánt. Mihelyt az embert valamivé teszik,

azonnal van hozzá tudománya, szelleme, génieje; annak meg kell lenni, már úgy van kicsinalva! Munkában látandot öket.

Ó d ö n. De hol, és mikor?

O s c a r. Még e reggel. Nagy reggelit adok, imé címem, — eljössz?

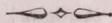
Ó d ö n. (a papirt nézi, akadozva.) Mit tegyek még kockára? Inkább így, mint a vízbe ugrom.

O s c a r. Jó, — eljössz?

Ó d ö n. Fogadom, igen ... eljövök.

O s c a r. (kezét nyujtva.) Nem sokára!

Ó d ö n. Viszontlátásig. (El a fenékszíni ajtón; Oscar a baloldali szobába.)

Második felvonás.

(Igen csinos ifjoneszoba; közép- és oldalajtók; előszínen jobbra ablakkereszt és asztal írószerekkel.)

Első jelenet.

Bernardet. Oscar.

O s c a r. (színpad szélén beszélve.) A reggelit két órákor!

Bernardet. A pezsgőt jég közé, a tengeri rákot is, hogy fris legyen! Én ez után látok; jóságáruul ... felelek.

O s c a r. Ért hozzá, orvos ur!

Bernardet. Magam válogattam Chevet aszszonyánál, mivel mi orvosok, izlés és ismeretség által összeköttetésben vagyunk. Helyes intézete van, minden jó betegség onnan ered.

O s c a r. Szíves volt, Bernardet ur, maga rendezni el a reggelit ...

Bernardet. Gyakran vagyok illy szolgálatlalt barátok iránt, reggelenként minden jó falatot én vásárlók! ... aztán minden utánam bevőnek azt mondják: „Ezt Bernardet orvos foglalta le ... ez Bernardet orvosnak tartottt fen“! és mindig Bernardet ... mintha biz én nevetem s kártyámat adnám ezen idegeneknek, kik magok közt mondogatják: „Manóba, ez már pompa! ez ám a gazdag ember!“ ... És Parisban, tudja ön, fő szabály, hogy csak dúsak tehetik szerencséjüket.

O s c a r. Ezért vagyok én jó reménységgel.

Bernardet. Elhiszem! Önnek szép öröksége van, érdem, mit senki kétségbe nem hozhat.

O s c a r. Mellyet szívesen osztok barátimmal! Lovaimat, páholyokat a játékszínen, reggeliket a kankali sziklánál, mindig én fizetek, ez az én szerencsém!

Bernardet. Kiki a maga nemében! Ön azt megteszi, vidor barátom, és nem árt vele ... ez önnek elsőséget, fenségéget ad, innen lassanként hozzá szoknak önt középpontúl, fölül, és csaknem elnökül tekinteni Ma például fontos tárgy meghányandó, vetendő, hide jőnek reggelizni, s ön többre viendi még.

O s c a r. Hisz?

Bernardet. Tudja ön azt maga is, valamint mi!

Illy fejjel, mint ez . . . én értek kissé 'a koponyatudományhoz: s önnél az éleselműség kidomborodása . . . Először is könnyen tanítható, és a nélkül, hogy sokáig mulatna okoskodás, vagy felfogás körül, egyenesen célra siet, a mint kell!

Oscar (mosolygva.) Mit akar ön? Hiszek én az orvosi tudományuk, és önnek, orvos ur.

Bernardet. Ha én mondom! az éleselműség létege! Kik jönnek hozzánk reggelinkre?

Oscar. Sokan nem lesznek itt barátink, divatos társink közül!

Bernardet. Hol vannak?

Oscar. Szokás szerint olasz operában. E reggel van a fő próba Timballini dalművéből.

Bernardet. Az igaz! nem honi talentum; nagy lármát kell vele csinálni; visszaadják ők is nekünk a külföldön.

Oscar. Itt lesz Dutillet, nagy kiadók! Desrousseaux, nagy főstészünk! Saint-Estève, nagy regényírónk, Montlucar, nagy . . . nem is tudom, micsoda nagyunk . . .

Bernardet. Közgazdánk, nagy közgazdasági szerzőnk!

Oscar. Mély író, mint önök mondják! . . . De még is furcsa . . . én értek diákul, s őt még soha meg nem érthettem.

Bernardet. Senki nem érti őt! s ez az, mi híré, nevét biztosítja. Mikor valamelyik közölünk a teremben rettenetlenül fölkiált: „Milly ész könyvében! „mindenki azt mondja rá: „Szegény ember! ez még is olvasá! „ és szánakozásból hisznek szavának: mert ki az ördög fogna utána nézni! Ki jó még el?

Oscar. Meghívám rokonomat is, Franciaország pairjét, Miremont urat, feleségével, s szép unokahugommal együtt.

Bernardet. Annál jobb! Beszédem van vele. . . Elfogadta Miremont ur?

Oscar. Nagy örömmel.

Bernardet. Jó! . . . Eljövend. . .

Oscar. Bár hitvesének, ki e reggel énekeskölai ünnepélyre akart menni, úgy látszott, nem igen volt inyére.

Bernardet. Ugy nem jó el.

Oscar. Megigérte, és ha Césarine elleni, annyival rosszabb! Én csak nem fogok utána járni unokahugomnak, . . . mert ő unokahugom, hiszen atyám, fakereskedő Yonne melléki Villeneuveben, atyja testvére volt, . . . azon különbséggel, hogy mi gazdagok valánk, s ők nem, minek legnagyobb bizonyosága, hogy ő kénytelen volt mint másodfelügyelőné nevelőházba állani; jól emlékszem reá.

Bernardet (félbenszakítva.) Fedjük el azt.

Oscar. Beszéltem én neki arról.

Bernardet (hidegen.) Hallja csak, barátom, hisz ön, ki éleselmű, engem azonnal megértend . . . ha magának vagy barátinak akarna valamit kinyerni Miremont úrtól, Franciaország pairjétől, azt először kérje . . . feleségétől.

Oscar (meglepetve.) Oh! majd bizony! ez hosszas ut!

Bernardet (hidegen.) Igen rövid, Miremont ur érdemes ember, de hallgatag érdemes, ki a ran-

gok és hivatalok pályáján keveset megy előre, de vissza soha. 1804ben neveztetvén ki a fontartó tanácsba, e pillanat óta soha nem gondolt tovább, mint maradni hivatalaiban, mi sikerült is neki . . . ő nyole hivatalt visel.

Oscar. Nyolcat!

Bernardet. Nyolcat! Ő még is Luxemburgban, Franciaország pairje, mint a visszaállítás (Restauratio) alatt. Ellensége a megrázkodásoknak, és mindennek, mi helyváltoztatást huzna maga után; azok iránt, kik védik, részrehajló, vakbuzgó a fenállóban, de a nélkül, hogy kimutatná, s magát veszélyeztetné . . . mert fényében homályosan élve, fél magát szóba hozatni, és ha kenyértörésre kerül, vagy politikai ügy jó elő, már két hónappal előtte ágyba rejtezik; tudom, én vagyok orvosa, s csak akkor gyógyulunk föl, mikor az ítélet reges kimondatott . . . Egyébírati, gyönyörű ember, ki nagy tekintetet tulajdonít magának, és bárki által engedni magát vezetetni. Jelenleg néje tesz így vele, ki nem hajt senkire. Mondom önnek, tegye saját hasznáért. A lelkület épen úgy tükrözik kicsiny mint nagy dolgokban; előre mondhatom, ha Césarine el-leuzi e reggelit, férje nem jövend.

Oscar. Lehetlen . . . tegnap este tökéletesen megigérte.

Bernardet. Mindegy.

Oscar (kinézve az ablakon.) Csitt, csitt, kocsis jó az udvarba, — az övé, első érkezik, elhiszi é már?

Bernardet. Még most sem!

Oscar (kimenni készül.) Futok a lépcsőnél fogadni. (Visszajő.) Ah istenem! el is feledém! Egy új pajtást kell ajánlani.

Bernardet. Ki lehet az?

Oscar. Egy ügyvéd.

Bernardet. Épen jókor! hasznát vehetjük, az beszél, lármát ut . . . derék fiu?

Oscar. Igen tanult.

Bernardet (békétlenül.) Derék fiu?

Oscar. Szép tehetségű.

Bernardet. Én nem azt kérdem . . . jó cim-bora? Tud másokat hajesárolni, kitüntetni, emelni, rövid lépcsőt eszközteni.

Oscar. Tuzbe ugranék barátiért.

Bernardet. Ilyen kell nekünk! Mi is viendjük, viendjük ám! És mikor ismerjük meg közelebből!

Oscar. Velünk reggeliz.

Bernardet. Elég! egy pillanatban kiismerend.

Oscar (visszafordulva.) Ah! kedves unokahugom!

Második jelenet.

Miremont. Césarine. Oscar. Bernardet.

Oscar (Miremont elébe, kivél Césarine karfogva.) Mi szép öntől, gróf ur, hogy eljött egy ifjonreggelire!

Bernardet. És még illy korán! de ez nem

lep meg engem. A pontosság mindenben föbbek műveltsége. E címre ön juta legelső.

Miremont (Oscarhoz.) Igen, kedves barátom, ügykeztem jókor jöni, hogy előre tudassam, hogy nem lehet, fájdalomra, önökkel reggeliznem. Oscar. Oh ég!

Miremont. Hogy magamat előttök kimentsem.

Bernardet (halkan Oscarhoz.) Nem mondtam!

Miremont. Ma Luxemburg palotában, a pái-
rek kamarája ülést tart, honnan lehetlen kimaradnom. Oscar. Hogyan? ön ki nem maradhat?

Miremont. Feleségem ugyanezt mondá előbb.

Oscar (gyermekdedleg.) Igazán?

Miremont (komoly képpel.) Mivel az asszonyok nem gyantítják a dolgok fontosságát, a szebb oldalt tekintik, mi őket megcsalja, és ez minden . . de mi, férfiak! már ez más!

Bernardet. A mint sejtem, gróf urnak gyakran van csatája . . és pedig féltelmes ellenséggel.

Miremont. Nem, Césarine valóban méltányos . . Én neki készakarva, sőt teljes ügykezettel engedek, minden aprólékos alkalommal, minden kedve telhetik, de mihelyt komoly tárgyra, országos tárgyra kerül a sor . . szinte tudja már, milly haszontalan minden kérelem; ugyanazért nem is próbálja.

Césarine. Ma reggel is, uram, vallja meg igazán, csak egy szóval sem sürgettem.

Miremont. Ugy van.

Césarine. És aztán, ha úgy tetszett volna, ezen megcsalatozást sem okozandá szegény Oscarnak, és kimaradhatott volna a felső kamrából, mellynek ön nélkül is kellene boldogulhatnia, mert, ha egyszer ön megbetegednék . . .

Miremont (komoly arccal.) Feleség!

Césarine. Nosza, ne tépelődjék, én hallgatók, nincs kedvem vitát indítani, s miután egyáltalában nem akar maradni, tessék a Luxemburg-palotába sétálni; én addig a zeneiskola ülésébe megyek, ha különben ön nem ellenzendi.

Miremont (meghajolva kezét fogja.) Kedves barátóm!

Césarine. A minister páholyában hely van számomra, felesége ajánlá, és én szerencsére elfogadtam.

Miremont. Épen jókor.

Bernardet (félre.) Aztán ide mehetett volna még is!

Césarine (Oscarhoz vigan.) Ez olly kárpót-lás, mi nem vigasztal ugyan itteni veszteségemért, de legalább nem hagy rá gondolnom . . (Miremonthoz.) Siessen: a kocsi előbb vigye önt Luxemburgba, s jöjön ide, itt leszek, beszélnem kell Bernardet ural.

Bernardet. Szerencsémnek tartom, szolgálatajára lehetni!

Césarine. Oscar, nyujtsa karját bátyjának a kocsiig.

Miremont. A mint tetszik . . de nem szükség.

Bernardet. Elhiszem, hogy a gróf urnak nincs szüksége karon fogásra; korához képest eleven, és ifjuerős . . ifjabb mint bár mellyikünk.

Oscar (csipősen.) E tekintetben unokahugomra hivatkozom!

Césarine. Ön szentelen, Oscar.

Oscar (nevetve.) Pajzán vagyok, nemde? (Félre.) Csicsomás a hugom, de szeretetre méltó. (Kart nyujt Miremonthoz.) Egészen levezetem önt. (Bernardethez.) Végkép rendelkezem a reggeliről . . . (Césarinéhez,) és visszajövök.

Miremont. Isten hozzád, feleségem! ne aggodjál miattam, és ne békétlenkedjél. Óranegyed alatt visszaküldöm a kocsi. (Kimegy Oscarral.)

Harmadik jelenet.

Bernardet. Césarine (leül jobbra karszékre.)

Bernardet (mellette áll.) Nagy kedve volt önnek ezen hangversenybe menni.

Césarine. Gondolja?

Bernardet. Kissé hízgelő reánk nézve . . meg vagyok róla győződve.

Césarine. Öröm ollyakkal mulatni, kik egymást értik. Igen, orvos ur, tegnap este a miniszternél valánk, őt jobban szeretik, mint valaha; volt kiket elfogadnia, lehetlen, hogy pillanatja is legyen maga számára. Alig bírám mondani: „Még ön holnap a hangversenybe? páholyom parancsára áll!” Aztán utána veté lassacsán: „El ne maradjon, szóm lesz önnel.”

Bernardet. Miről?

Césarine. Nem tudom, . . . hihetőleg azon törvényről, mire holnap szavazni kell.

Bernardet. Mondják, nem megy keresztül.

Césarine. Még négy szavazat hiányzik, ki kellene csinálnunk.

Bernardet. Hogyan?

Césarine. Majd meglátjuk! Várjunk előbb, míg vele szólok.

Bernardet. Lesz rá idő, a verseny hosszsan tartand. Fájlnálam, ha két darab közt nem szólna ön valamit mellettem.

Césarine. Az orvosiskolai hely iránt?

Bernardet. Tudja nagysád, minden engem nézett ki rá; a kormánynak érdekében fekszik olly oktatót tenni oda, ki buzgó iránta, ki a zavargó ifjuságra befolyással bírjon. Derék! a háborgás napjain néhány szép mondattal: „Ifjak, ifju tanulók, ifju barátim!” az ember népszerűvé lehet . . . Társaid ablakát betörik, téged győzelemben hordoznak, ez kiemel, és talpon állva juttat mindeure, mi tul van a köznapi . . Sic itur ad astra! Bocsánat e latin beszédért, a képesség ereje. —

Césarine (mosolygva.) Jól értem, orvos ur; ismerem az ön géniejét, és ügyességét saját érdekében.

Bernardet. És barátiméban; önnek szép gyakorlatot köszönök, igen, ön hozott hirbe főfája és görcsei által, ezek tevék szerencsémét, megismerem . . nem vagyok hálátlan. De nagysád is megismeri, hogy részemről én, járó kelő újság, házipostai hírnök, megrendelésimben, tanácskozásimban csak önről, estélyeiről, sikerült vállalatiról be-

szélek ... és ha van olly titok, mi ki nem nyomathatik, de mit rejtélyesen egész Parissal kell tudatni .. ugyan nem vagyok é talpon! Huszonnégy óra alatt megvan, a hatás megtéve, lovaim kifáradta. Ez a hódolat!

Césarine (fölkelve s kezét nyujtva.) Én azt tudom, orvos ur, s ön számolhat reám.

Bernardet. Beszélend ön a miniszterrel?

Césarine. Még e reggel.

Bernardet. Ez annyi, mintha kineveztetném; még egy szót, de ezt már nagysád érdekében. Miremont ur, a férje, nemde szerelemföltő?

Césarine. Minő kérdés?

Bernardet. Mint a többi ... Igen?

Césarine. Néha ... mikor akarom, rájő a féltés eszméje ... mellyből hasznót húzok időről időre .. de csak akkor, midőn elkerülhetlen szükség van reá. Miért ez a kérdés jelenleg?

Bernardet. Valónak mondják, hogy a miniszter ön iránt udvarias.

Césarine. Férjem egy hitelben álló hirlap részvényese.

Bernardet. Értem, de állítják, hogy politikaiaknál nem csekélyebb eszmék azok, mellyek miatt semmit nem tagadnak meg öntül ... azon reményben kétségkül, hogy az ön szíve ...

Césarine. Ki mondta ezt?

Bernardet. Szállongó hír. Akarja potomban terjesztetni, vagy tüstént meghazudolni? Várom parancsát barátimmal közlés végett; parancsolja, mit mondjak?

Césarine (hidegen.) Mondhatja, orvos ur, csak az időt vesztegetnék vele.

Bernardet. Tudtam előre! Tudom, hogy ön imádótkul környezetetve, de mit sem hajt hódolásira, senkit nem szeret, nem is szeretett soha!

Césarine. Mit tud ön arról?

Bernardet. Az orvosi kar ért illyesmihez.

Césarine. Az orvosi kar csalatkozhatik. (Lassan.) Lehet a világon olly személy, kiért mások legragyoőbb állást föladoztam volna. (Vigan.) Akkor boldog voltam, többször nem leszek; a tapasztalás megjő ...

Bernardet (mosolygva.) Én kitalálom! Első szerelem!

Césarine. Lehet.

Bernardet. Szép ifju, ki önt imáda ...

Césarine. Épen nem! és az benne legbántóbb, hogy, mint én hiszem, ő engem nem szeretett. (Vidáman.) A hajlamok szabadosak; én őt elfeledém, eszemben sincs többé ... de mig élek, haragudni fogok rá ... ez az talán, mi nekem az elszóródást s foglalkozást — szükségessé teszi; szeretek egyszerre három, négyféle, komoly vagy hitvány dologhoz látni, mik elfoglalnak, nyugtalanítanak. Ez kín, de kebelmozgalom; remény vagy félelem, — legalább élet! Ezért lát ön engem gyakran olly tompultnak, vagy mérésnek, zaklatni a sorsot, mellyet elérheték, a siker pillanatában eszmét változtatni, rohanni veszélybe, mit előre tudok, látok, de mi a szívet leveri, és csak édesbébbé teszi a diadal örömet!

Bernardet. Nagysád elhibázta rendelteté-

sét; ön birodalmat kormányozni született.

Césarine. Többet nem tehetek ... azok magokban kormányozódnak, s nekünk asszonyoknak a háztartási diplomátia, és terem politikai maradt csak, és a másodrendű fondorlatok. Minden esetre okosnak kell lenni, és beérni azzal, mi van, ha jobb nincs! (Vidáman.) Mi forog ma fön? Miért ez a reggeli?

Bernardet. Ifju barátink, kik mindnyájan hódolnak önnek és nagysádra esküsznek, összejönek ma reggel — kivén Oscart, unokatestvérét ki nem tudja még, miről lesz kérdés — összejönek ma reggel pezsgő mellett határozni ... eléggé fontos ügy fölött. Közünk nagy elmék, nagy géniek vannak; nincsenek követeink, és szeretnénk egy követet közölnök, és mellettünk.

Césarine. Bizonyosan! vagy ha az el nem sülhét ...

Bernardet. Nemde? azt mondom én. Azonban a saint-denisi követség üres, s a választók elkészítése előtt illik végére járni, kicsoda közünk, kit egy akarattal viendjünk, elősegítsünk.

Césarine. Ez olly készítő választás .. és kit gondolnak?

Bernardet. Öntől várjuk.

Césarine (pillanatnyi hallgatás után.) Ön, példaul!

Bernardet (gondolkozás mulva.) Nem! Jobban szeretem, mit önnek imént mondték. (Lassan.) Nem lennék követ, mint akarki, .. csupán ...

Césarine. A hely megnyerése végett ...

Bernardet. És ha egyszer azt megnyerem.

Césarine. A követség haszontalan!

Bernardet. Még is van benne nyereség! Ország ügyében idő vész, mit az ember magáéra fordíthat. Nem mondom épen, hogy soha, .. ha más eszmék, miket ön ki nem találhat....

Césarine. Vajjon! Nagyravágás, vagy szerencse eszméit illetőleg, mindig könnyű a kitalálás. Főlebb menni, ... ez az ön célja ... a mi családkban még...

Bernardet (kissé kedvetlenül.) Enyim ... asszonyom!

Césarine. Ha csalatkozom, annál jobb. Szóljunk ismét a követségről. Kit teszünk meg?

Bernardet. Valakinek igen nagy kedve van rá ... Montlucar urnak; de gondolkozásmódját nézve, erősen kívánja, hogy akarhatja ellen nevezessék ki .. Ez meglehet!

Césarine. Igen, de még nem. Épen most az erkölesi és politikai tudományok akademiájának tagsága után jár; mindeniknek kell valami célt érni.

Bernardet. Igaz.

Césarine. Tudok valakit, kedves Bernardet; szeretném, ha ön is, barátaival együtt, teljes erejökkel mellette állnának; ... önkényt értetik, hogy magam is segítendek, férjem, és a miniszter által.

Bernardet. Ki az, kérem?

Césarine. Rigaut Oscar, unokatestvérem.

Bernardet. Bizonyára, ön már igen sokat tett érte, s mind e mellett is nem lesz több belőle, mint ... jó fiu, — semmi más.

Césarine. Jobban ismerem, mint ön; de rokonom; családomat emelnem kell, nem magáért, hanem magamért. Nem szeretem rámondani: ez egy fakeskedő unokahuga, hanem ez egy követ, egy tanácsnok, és ki tudja minek unokahuga! Benne magamat emelem és tisztetem.

Bernardet. Legyen! Ő szerencsés, mivel semmi nagy szellem.

Césarine. Annyival inkább. A mi emberünk lesz; három négy hivatalban, mellynek címét birandja, mi pedig helyette befolyását. Az atya is csak nem maradhat Yonne mellett Villeneuveben, ... együtt, de nagybátyám; érdekemben fekszik, hogy valahová betegyék.

Bernardet. Mihez ért?

Césarine. Semmihez.

Bernardet. Tegye a közoktatáshoz fölügyelővé, hol csak lábát lógazza.

Césarine. Fia már kérlevelek előadója, s egyetlen foglalatossága csinálni — semmit. —

Bernardet. Segitendi fiát.

Césarine. Az az én gondom; de Oscarra nézve, megegyezünk, nemde? Számolok önmre és barátira.

Bernardet. Sürgetendem őket illy irányban dolgozni.

Szolga (belép.) A kocsi, nagyságos asszonyom!

Césarine. Ah, istenem, a hangverseny kezdődik, és én nem hallandom a lágy symphoniát. Isten önnel, orvos ur, szavam adtam.

Bernardet. Én is önnek; és a válasz?

Césarine. Nálam, még ma este.

Bernardet. Örökös lekötelezettje. (Az ajtóig kíséri, és üdvözl.)

Negyedik jelenet.

Bernardet (egyedül, még magát hajtogatva, visszajő.)

Igen! fogódzunk mindig a szerencse szekerébe, kivált mikor fölfelé megy, mikor lefelé, ... már ez más. De hála az égnek, még nem vagyunk azon ponton, s miután ő körme szakadtáig akarja, emeljük Oscart, tegyük hivatalba. Ha egyszer elvegyül a többi közt, ki az ördög ügyel rá; rám nézve ez később történik meg, bár a szép Césarine, ki terven kitalálta, mert ő mindent kitalál, megalázott-nak hiszi magát nagyravágyásom által. Ugy látszik, hogy fényes házasságot egyedül magáért akar, s ez alkura lépésben Franciaország pairségének kizáró szabadítékát magának tartja fön. Türelem! Ő célhoz jut! és első jó alkalommal, mihelyt szüksége lesz rám, fogunk még arról szólni. (Oscart észrevéve.) Ah! kedves vendéglőnk, Amphitriónunk.

Ötödik jelenet.

Bernardet. Oscar. Ödön.

Bernardet. Rendiben minden, és ellátva mindennel ... nemde jelentik azonnal a reggelit?

Oscar. Előbb egy vendéget jelentek önnek. (Lassan Ödönhez Bernardet felé mutatván.) Egyikünk ..

(Bernardet felé, ajánlván neki Ödönt.) Ajánlom önnek benső barátomat, iskolai pajtásomat, kiről e reggel szóltam.

Bernardet (fontoskodva.) Az ifju ragyogó ügyvéd, kiről olly sokáig beszélgettünk?

Oscar. Ugyanaz.

Ödön (Bernardet felé menve.) Nagy tisztesség nekem, nem is számoltam rá.

Bernardet. Erdemmel, mint öné, uram, mindig számolhat arra.

Ödön. Telhát Oscar barátom méltóztatott beszélni felőlem?

Bernardet. Semmi szükség a beszédre. Illy európai hír, mint öné, illy ismert név. (Lassan Oscarhoz.) Mondja csak, hogy hijják. (Visszafordulván, látja, hogy Oscar, kit oldalánál hitt, egy szolgának rendelést ad.) Mindegy, vannak kész mondatok az ügyvédek számára! (Ödönhez.) Ön, uram, szónoklatával kibékíté a mai ügyvédséget.

Ödön. Uram ..

Bernardet. Az a nemes szólásmód, az a divatos tréfa, mi a megmutatások erejéből, és szó szerkezet melegségéből semmit le nem huz, ... és aztán ... ön jól beszél, mi ritkaság, igen szép hang, a tagjártatás nemessége ...

Ödön. Hallott ön engemet?

Bernardet. Valódi érdekléssel voltam jelen minden jogvitáin.

Oscar. Igazán? (Ödönhez.) Lám, hogy ismer, s nekem nem is mondá.

Bernardet (félre, vállát vonogatva.) Minő fökéletes böcsületes ember.

Ödön. Hogyan? volt ön utolsó védésesen?

Bernardet. Nem voltam, kényelemből, ... tömve volt ...; s én kétség kívül sokat vesztettem, de nem tesz semmit, s mondtam magamban: „Ezen férfit szeretném barátomnak, mivel minden talentumnak barátja vagyok,“ és hála Oscar pajtásunknak, kívánságom valósul.

Ödön. Ugyan ugy é?

Oscar. Látod! Nem megmondtam? El vagy fogadva! Minő jó fu! milly kedvesség, milly nyíltság!

Ödön. Igazán?

Oscar. Barátom! a többi is mind illyen.

Hatodik jelenet.

Saint-Estève. Desrousseaux. Oscar. Dutillet. Bernardet. Ödön.

Oscar. Ide, kedvesim, ide! Sokáig késtek. A reggeli megbánja.

Dutillet. Aligha.

Oscar. Mondám, hogy tálaljanak. Itt jobb lesz, mivel csöndesebben lehetünk: így illik a bölcsök lakomájához.

Dutillet. Kedves orvos ur! (Lassan Oscarhoz.)

Kicsoda ezen ifju, ki önnel jött?

Oscar. Uj barát, Bernardet közelről ismeri és ajánlandja. Megyek, az osztrigákat készíttetni. Orvos ur, legyen gazda ... Uram, mint otthon; azonnal jövök. (Kifut a jobboldali ajtón.)

Bernardet (félre, járdalva a szinpadon.) Ejjnye! Ez a féleszü magunkra hagy.

Dutillet (Ödönhez.) Az orvos ur barátja legyen mienk is.

Desrousseaux. Mert mi egyik . . .

Saint-Estève. Egyik mindenikért, s viszont.

Ödön. Uram, kevés igényem van illy bizelgő fogadtatásra.

Bernardet (középre lép.) Ne higyjék. Csupa szerénység. Barátom, itt annak vége van. Első szabály: mindenki magának megadja a magáét, mindenki tudja, mi értéke van; és ön is tudja, fiatal Ciceróm! (Többiekhez.) Igen, uraim, kitüntetett ügyvéd. Semmi hija dicsének, mieneknek csak ő hibázott.

Desrousseaux. Ügyvéd?

Dutillet. Mióta Oscar poéta lett, ügyvéd nem volt körünkben.

Bernardet. Tudtam, mit csinálók, őt fölajánlván. (Félre.) Hogy nem jó Oscar! (Ödönhez megy, kezét fogva, mutatja neki Dutillet-t.) Dutillet ur, könyvkereskedő, ki minden barátunkat halhatlanságra vezet, .. maga menván elől.

Dutillet. Kedves Bernardet.

Bernardet. Természetes; ki a szekeret huzza, a többi előtt halad. Feltalálja az atlatcfehér papírnak, a nyolc hüvelyknyi szélegnek (des marges), a tizenöt köblábnyi hirdetévényeknek; e pilanában harmincyiról terve. (Desrousseauxhoz menve.) Desrousseaux, nagy füstészünk, ki föltalálta a regényes füstészetet; teremtő génie, ő nem alázta meg magát, mint mások, a természetet utánozni, föltalált egy mást, mi nem létezett, s mit sehol föl nem lelhetnének. (Félre.) Mért nem jó az az Oscar segíteni! (Saint-Estèvehez menve.) Nagy költőnk! Nagy regényírónk! ki a literatúrában olly helyet foglal el, mint az obelisk szétzuzó tömegével, jelképes írássával . . . (Megindul, Oscart észreveszi, ki asztalt hozat.) Oh! jöjön már, kedves Oscar, segítsen szemlét tartani nevezetéseink fölött.

Oscar. Mit gondolt? Ugy ma sem reggelizünk. (Nevet.)

Bernardet. Ez az átkozott Oscar, mindenütt Witzet mond.

Oscar. És még éllen, itlan vagyok. (Háttra megy, s a szolgálkhoz beszél.) Ide az asztallal. Hozzatok a jeges pezsgőt, fel az osztrigákkal, ha készen vannak. (Visszajő, Desrousseauxhoz fordul, ki Ödönnek kezét nyujt.) Derék! Mi az? Ugy vagyunk? Az ismeretség, látom, rendén van.

Bernardet. Jól mondtá. Ezen urak már egy ismerik, mint én. (Oscar pillanatig Ödönnel a szinpadon fel s alá jár.)

Dutillet (lassan Desrousseauxhoz.) Tudod, mi a neve?

Desrousseaux. És te?

Dutillet. Még nem. Mint látszik, híres ember, ismeretes: minden ismeri.

Desrousseaux. Hasznát vehetjük.

Dutillet. Ügyeimmet ingyen viselendi, mindennap van pöröm az írókkal.

Desrousseaux (Ödönhez, ki visszajő.) Reménylen, megengedi uraságod, magát köbe metzetni. Régóta nyugtalanul várjak.

Ödön. Hiszi ön?

Oscar (fel s alá járva.) Attól meg nem szabadulsz. Mi úgy vagyunk mindnyájan . . . ingben nyakkendő nélkül, ez elmulhatlan, a lelkesülés igazi öltözete, nem is drága, és jól áll, mindenütt megjelenhetni benne.

Saint-Estève. Barátunk megengedi, hogy első regényemben szólhassak róla. Az ügyvédi hivatal fölöttlángoló gondolatim vannak, mintha egészen ő rá csináltam volna, minden megismerné belőtök.

Ödön. Nagy szivesség!

Saint-Estève. Ezt ön viszonozandja első védelmében.

Dutillet. Én két ezer példányban kinyomatom. Adja át egy nappal előbb rögtönzéseit, s a próbálapot látandja, mikor az ülésből kijő.

Saint-Estève. Minden újságban kihirdetjük.

Bernardet (fől s alá járva.) Minden teremben földicsérjük.

Oscar. Hallod, barátom, a siker bizonyos, mint mondtam, siker kölesönös segítség által.

Ödön. Valóban különös!

Bernardet. Már hogy volna az? részvények századában élünk, minden vállalkozás és társulás által történik, miért ne úgy az elhiresedés is?

Dutillet. Igaza van!

Bernardet. Egy maga mit sem ér emelkedésre, de egyik a másik vállára kapaszkodva, az utolsó bár milly csekély is, nagy ember!

Oscar. Szinte elsőség utolsónak lenni . . az meglesz.

Bernardet. Ma példaul, közösen egy fontos ügy fölveendő, mielőtt a reggeli feljöne, szolhatunk róla röviden.

Oscar. Még nem vagyunk itt mindnyájan. (Kimegy pillanatra.)

Bernardet. Barátim, a saint-denis-i követség.

Ödön (félre.) Oh ég! (Fenszóval Bernardet felé.) Lehetségesnek hiszi ön?

Bernardet. Tőlünk és attól függ, kit mi választandunk. Megértvén egymást.

Ödön (megilletődéssel.) Helyes!

Bernardet (Ödönhez.) Ez erónk titka. Tűzprobás barátság, védő és ostromló szövetség. Ön elensége, a miénk is.

Saint-Estève. Megtámadjuk versben és prózában.

Bernardet. Kölcsön fejében, és ha törvényesken, valami híres pörben, mindegy akármikép, alkalmat lel, példaul egyik ügyfelét, kire én haragszom, megtámadni . . .

Ödön. Bocsanat, uram . . . (Desrousseaux e pilanában föl s le jár, Oscar visszajő, és Ödön mellé ül.)

Bernardet. Egy ügyvédecskét, ki bizonyos pörben szabadságot von magának engem zaklatni, rajtam pakázni, egy sohounai, Varennes Ödön nevezetű . . .

Ödön. Uram . . .

Oscar (csöndesen Ödönhez.) Hallgass! nem mondtam meg neki nevedet; föl se vedd, látod, milly istenesen van minden. Ah! (Megfordulván Montlucar urat észreveszi.) Itt is egy vendég!

Hetedik jelenet.

Saint-Estève és *Oscar* (Montlucar ur elébe mennek, kissé vele maradnak a háttérben.) *Előbbiek.*

Dutillet. Olly későn jő, holott őt illető dologgal foglalkozunk; ezen kedves barát, ugy tiokban szólott már velem a követségről.

Desrousseaux. Velem is.

Bernardet. Velem szinte; mindenelőtt ajánljuk őt az újonnan érkezettnek. (Ödön elé vezet, ki őt megismeri.)

Ödön. Montlucar ur!

Montlucar (megismerve Ödönt.) Oh ég!

Bernardet (félre.) Imé egy ismerőse! Nem rossz!

Montlucar. Hogyan, uram, ön itt?

Ödön. Ugyanezt kérdezhetném öntől, ki nem akar lenni követ, ki senki szavazatát nem sürgeti. *Montlucar.* Ön példáját követtem. (*Desrousseauxhoz*, ki mellette áll.) Ezen ur szabadelmű, és kérni jött egy jogszerű (légitimiste) szavazatát.

Ödön (*Oscarhoz*, ki mellette áll.) Ezen ur jogszerű, és kéri az egész világ szavazatát.

Bernardet (magát közbe vetve.) Ej, uraim, minek e véleménykülönőség? mire valók e nyilatkozások? Megszakadást és kárt okoznak. Itt csak pártások, barátok vagyunk! A barátság egyféle gondolkodás, ha két, vagy többféle, annál hasznosb. Mindenik párton lehet támaszt védelmet találni; segítjük egymást kölcsönösen, annyival inkább, mivel két ellenséges táborban foly a csata. (Ödönhez.) Ön a császárságot, (*Montlucarhoz*) ön a királyságot, *Dutillet* barátom a köztársaságot védi, és én mindeniket. Csodálatos egyetértés, s annyival szilárdabb, mivel alapja, mi a világ előtt legnagyobb becsben áll, ünérdek! (Megfogja *Montlucar* kezét, ki enged.) Kezet ide! (Ödönhez.) Ön is!

Ödön. Soha! Nem tudtam, mit imént láték, és hallék! nem tudtam, hogy önök barátjának lenni, első föltét saját véleményemet és meggyőződésemet önök érdeke szolgájává tennem. Nem, ily zálogot soha nem adok, és nem engedem, hogy valakinek lenne joga azt rajtam követelni.

Bernardet. Áruló közöttünk!

Dutillet. Barátság árulója!

Ödön. Ah! ne tegyenek csuffá illy nevet! a barátság kivallja és kiáltja magát, nem rejtezik el, nem esküszik össze! nem pirul mutatkozni! mivel az igaz barátság egyedül dicséretes tettekért van. Ez cimborálás, fondorkodás, és tilos cselekedet, mit siker koronázhat ugyan, de az idő meghozza büntetését. Igen, kit cselszövény emel, cselszövényvel bukik az le; a talentum elmellőztetik, fondorlat kélstelheti azt, de nem akadályozhatja célérésben; s mikor napja eljövend, mikor fénye ragyogni fog, visszasüllyednek az eredeti sötétségbe, mely önöket várja s igényli. (Kimegy.)

Nyolcadik jelenet.

Saint-Estève. Desrousseaux. Bernardet. Oscar. Dutillet. Montlucar.

Bernardet. És ki ő, hogy így beszél.

Montlucar. Varennes Ödön.

Oscar. Kit ön olly jól ismert, s kinek minden jogvédesein jelen volt.

Bernardet. Minő rossz szokása ennek az átkozott *Oscar*nak, olly benső barátot hozni kö-zénk, kinek nevét sem tudjuk.

Oscar (*Bernardet*hez.) Ki az oka? Annyi dicséretére azt hívem, jobban ismeri, mint jó magam.

Bernardet. Derék fiu?

Dutillet (*Oscar*al kezét csap.) Igen é?

Montlucar. De már ezt csak nem viheti el szárazon!

Bernardet. Mit akar? Akaratja ellen szolgálni egy nembarátnak, és elhíresíteni? Elég van e világon, ki akár megöletné magát, hogy ismer-tessék, és neki csak illy hasznót csinálna! Önnek ebben sok elméssége, mélysége, belátása! (Többiek felé fordulva.) Lássunk fontosb dolog után. (*Léonard, Savignac* és *Pontigni* akkor belépnek, *Oscar* velök kezét csap, és megy tálatatni.) Mindnyájan itt vagyunk, szóljunk fontos ügyünkről, tárgyaljuk szabadon és bizalmasan.

Léonard. Helyes!

Bernardet. Szó van egy követválasztásról; közölünk kinek van legtöbb igénye? (Kezeikkel intenek.) Értem mindnyájokat, mindnyájunknak van? Nem is akarom én az érdemet kérdésbe hozni, az kétségbe hozhatlan; sorsot húzhatnánk rá, akár behunyt szemmel, mi jobb is lenne, bizonyosak levén, hogy bármint üssön ki, a sors igazságos; de a közérdekért, a társulat hasznáért talán vannak némelly figyelembe veendő, mik önök előtt nem fognak el-siklani.

Savignac. Igaz! Mindenek előtt a választás hasznos legyen barátinknak.

Montlucar. Fölmenő, vagy inkább fölmenető választás, az az, mely lehető leg többbeinket emeljen föl.

Bernardet. Ugy! ugy! Szerencsés kifejezései vannak! Takarosau visszaadta az én gondolatomat.

Dutillet (közepbe lép *Bernardet* helyére, ki hátra vonult jobbra.) Uram, ugy látom, hogy mind-nel, ki ír, nyomtat, hirdet, közvetlen és hírlapi viszonyomnál fogva, igen természetesen jogos vagyok mindenkinek kezét nyujtani.. egyedül azt hozom javaslatba, egyébiránt mit tesz, akarki fog kineveztetni: kevéssel tovább, vagy utóbb mindnyájan oda jutunk; — lényeges itt az első alapot minél szilárdabbul letenni.

Montlucar. Uram, társasági állásom, családi viszonyim, születés, birtok után, a milyen ismeretes vagyok *Saint-Germain* külvárosban, alkalmasint nekem jobban lehetne, mint tisztelt barátomnak —

Bernardet (félre.) Mintha már a kamrában volnának.

Montlucar. Magosra nyújtani kezemet, és állhatatos segítségemet ajánlani. Legyek én az első, vagy második, nem tesz semmit, egyre megy ki, csak tegyünk egyet, csak egy már helyén legyen, mi ott vagyunk mindnyájan.

Saint-Estève (Montlucar és Dutillet közé állva.) Uraim, nekem úgy látszik, hogy roppant és gulai nagyság kerülvén a kamrába.—

Dutillet. Kérem...

Saint-Estève. Hadd végezzem én...

Dutillet. Tudom, mit akar...

Saint-Estève. Ön dicséri magát...

Dutillet. Mondom, hogy tudom, mit akar... én is képes vagyok... ugyanazért kívánom, hogy menjen szavazatra.

Léonard. Hisz mind egyre fogunk szavazni.

Pontigni. Világos.

Savignac. Mindnyájan egyre leszünk!

Mind. Szavazatra!

Bernardet. De minek?

Montlucar. Azonnal megvan... egy lapocska, rá egy név, pillanatnyi munka. (Mind a jobboldali asztalon lapocskát csinálnak, Oscar addig az osztrigákat hozatja, székeket helyez.)

Oscar. Az oltár kész, reánk vár... Uraim, menjünk!

Bernardet (a szinpad elején, lapocskát ír.) Én Oscarra adom, menjen a mint lehet.

Léonard, Pontigni (irnak a közép terített asztalon.) Ej, mi a manó! Mindjárt...

Montlucar. Kisebb gondunk is nagyobb annál.

Oscar. Én nem ismerek nagyobbat e reggelinél... Lássunk ahoz, mit elkezdtünk. Ejnye! el is feledém a chablisi bort.

Dutillet (baloldali asztalhoz ülve, társai közepében, a lapocskákat számolja.) Saint-Estève, egy! Montlucar, egy! Desrousseaux, egy! Dutillet, egy! Léonard, egy! (Csöndesen számol.)

Bernardet (nézve az eredményt.) Különös! mindenikre egy szó, s nem több!

Savignac. Kivevén önt, orvos ur!

Bernardet. Épen ön mondá, hogy mind egyre fogunk szavazni. (Félre.) Mintha gyanítottam volna! Kiki magára szavazott.

Dutillet. Különös! (Félre.) Miután nekem megígérték.

Montlucar. Ez rendkívüli. (Félre.) Miután bennem megegyeztek.

Bernardet. Ha valaha, most van helye a golyókkal szavazásnak.

Pontigni. Kezdjük újra!

Bernardet (csöndesen Montlucarhoz, ki irni akar.) A második követség öné, Miremont asszony-ság fogadta; csak jelenleg Oscart, unokatestvérét pártolja.

Montlucar (lassan.) Jobban is szeretem öt, mint ezt a képzeltődi Saint-Estévet, vagy ezen republikanus Dutillet-t. (Asztalhoz megy irni.)

Bernardet (csöndesen Dutillethez.) Ez egyszer öre nézve nincs remény, és Miremont asszony-ság a legközelebbi alkalomra önt biztatja, ha most Oscar, unokatestvére, kineveztetik.

Dutillet. Ez az együgyű... na de mégis, többre nézem ezen — — — Montlucarnál. (Irnak lapocskákat, Bernardet a többiekkel külön külön beszél.)

Oscar (bejő.) Ha nem sietnek, uraim, a reggeli megbánja; melegében volna jó mindent elfogyasztani. Csemege vagy kávé után megírhatják a magokét.

Dutillet (szavazatokat számol.) Oscar, egy! Oscar, kettő! Oscar, három! Oscar! ... megvan nagy szótöbbséggel.

Oscar (meglepetve.) Micsoda? Mi az?

Bernardet. Ön követ. Tu Marcellus eris!

Oscar. Én!

Dutillet. Mi valamennyin téged ajánlunk saint-denis követé.

Oscar. Lehetséges é?

Montlucar. El van határozva.

Oscar. Engem, kinek eszem ágában sem volt! Ez egyszer csak nem mondhatják, hogy ármánykodtam! Jól van! kedveseim! meglepő, de lám, nekem csakugyan minden sikerül!

Montlucar. Az érдем, barátom...

Bernardet. Annyi érdeme és pezsgója van! Asztalhoz, urak!

Mind. Asztalhoz! (Asztal mellé ülnek.)

Oscar (leül.) Furesza, asztalnál követet választani!

Montlucar (szinte ül.) Az által sikerül minden.

Bernardet. Ez tart fen bennünket. (A többi társakra néz.) Fogadjuk, hogy minden hitelünket elővesszük.

Dutillet, Léonard. Minden befolyásunkat. Montlucar, Savignac, és Pontigni.

Minden barátinkat.

Bernardet. Hogy követnek kiáltassuk ki Rigaut Oscar pajtásunkat.

Mind. Fogadjuk!

Bernardet. Kölcson fejében!

Oscar (fölkelve.) Esküszöm!

Bernardet (magának pezsgőt tölt.) És ezenel iszom az ő kineveztetésére!

Oscar. Az önkére, pajtásokért, barátságért!

Mind (állva pezsgős poharakat összekocantva.) Örökös barátságra!

Harmadik felvonás.

(Miremont kastélya. Gazdag terem. Háttérben és oldalt ajtó.)

Első jelenet.

Agatha (egyedül kijővén a jobboldali ajtón.) Illyeket hallani és kényszerülni, hogy magamat mérsekeljem, még csak ne is merjek szólni... ez súlyosb semmint kiállhatnám... lehetlenség kiállnom! Megyek ki... Césarine atyám szobájában, s már egy órája, mióta unokatestvérét, Oscart, dicséri. Kitészik, hogy követé akarja neveztetni, világos, mint a napfény. Lássa meg az ember! Oly

módon hozta föl, hogy azon eszme atyámtól került ki, most ő akarja egész erejéből emelni, és nője tesz ellenvetéseket; atyám mindig azt feleli, hogy neki rokona, unokatestvére, hogy önmagának fekszik érdekében őt a választóknak ajánlani. A miniszterhez miatta megy. És a futkozásokat, látogatásokat, hírlapokat, és barátaik eljárásait, ... mindent ráfordítanak, hogy egy eszelőt, együgyűt föl-emeljének. Ő fölemeltetik, már bizonyos. Ez a szegény Ödön miként állhatna ellent? Semmi más segítsége, mint érdeme, és (magát körülnézve) talán én; két védő, kik hallgatnak. Imént itt volt, ügyemről beszélni, az ítéletet hírül adni, mit tudom én? Bizonyos vagyok benne, hogy nem erről akart velem szólni; oly szerencsétlen kétségbeeső arccal, hogy akaratom ellen is csaknem fölkiálték: „Ödön! mi baja²⁶ de sokan voltak. Mindig is vannak itt! S ő visszavonult, egy tekintetét vetvén rám, mint utolsó istenhozdot! Igen, meg vagyok győződve, hogy többé semmi viszontlátás! És hallgatnom kell, szívémbé zárnok az aggodalmat, és titkot, mit soha nem mondék senkinek, még neki sem! Oh istenem! ki jő segítségemül? (Visszafordulva, észrevevén Mont-lucarnét.) Zoé!

Második jelenet.

Agatha. Zoé.

Zoé. Mi bajod?

Agatha. Ah! az ég meghallgatá kívánságomat .. s te jövé!

Zoé. Igen, kétségkül, az egész napot veled akarom töltöni.

Agatha. Milly szerencse!

Zoé. Férjem nagy dologban van; Saint-Denis-be ment a választásra, hol a gyár után, mellynek egyik fő tulajdonosa, nagy befolyása van.

Agatha (élénkül). Magát akarja é kineveztetni?

Zoé. Először ezt hittem, s csalatkozá. Ő most, mint minden barátja, Rigaut Oscart viszi.

Agatha. Azok is! Mindenki mellette van? Egy nagy semmi ember mellett!

Zoé. Talán épen azért! Senki nem fél tőle.

Agatha. És a mi szegény Ödönünk?

Zoé. Valóban, félek, hogy többé nincs reménység számára.

Agatha. Ah, mit beszélsz, ez magyarázza meg azon elesüggedést, mellyet vonalmiban láték.

Zoé. Elhiszem ... a bal sors igaztalansága miatt elkésérülve, nem is tudja, mire nem adja magát. Gyakran előhozá, mint van ő szerencsétlenségre szánva, mint nem érdekel senkit, mikép teher neki az élet... ezt ugyan minden fiatal ember elmondja, .. mindaz nem is borzasztott meg engem; de imént egy pillanatra haza mentem megmondani, hogy egész napra kimaradok, és hallom, hogy Ödön ott volt, míg honn nem valék, kétségkül, mikor tőled elment, s nem találván, sietséggel irt; imé a levél, melly engem föllázította.

Agatha. Mi van benne?

Zoé. Nem hálátlanság ugyan, bár ez is elég rossz; de oly kitünő, eszes, szép bánásmódu férfir-

nak, illy eszmék re vetemedni, valóban köznapi és aljasszerű...

Agatha (elkapva tőle a levelet.) Addsa hát! (Olvas.) „Minden törekvésem hasztalan; ismét megbukom, és vágytársom, ki győzni fog, Oscar. Nincs tovább küzdeni bátorságom, ... Isten önnel, ki barátném vala, s ki egyedül lesz bizalmasom. Remény nélküli szerelem okozá élttem szerencsétlenségét, s az estén, midőn ön e levelet olvasandja, ... neszánjon engem ... már megszüntem szenvedni. (Magát elsikoltva.) Ah!

Zoé (visszaveszi a levelet.) Mi hajod, ne rémítsd el magad, tudod, utána küldtem, s ő tüstént itt lesz, hogy egész beszédet tartunk neki, mert valóban, még veszedelem következik belőle, s ha a szerencsétlen szerelmesek nem türnek, és azon kezdik, hogy magokat megölik, mi lesz ugy belőlünk? Szegény Ödön! ... én csak soha meg nem vigasztalódom rajta!

Agatha. És én ... én meghalok.

Zoé (ijedten.) Oh ég! Mit mondasz?

Agatha. Azt, mit e pereig előtte, előttem titkolgottam, mit magam előtt is eltitkolandék .. Hiszen gyermekésem óta szeretem őt, a nap óta, mellyben minket hugainak nevezett, .. akkor ő nekünk kettőnknek bátyánk, barátunk volt... Ah! nekem még több! ... Csodálom őszinteségét, szigoru böcsületességét, oly szerető és egyszersmind nem önző lelkét, s főkép azon tiszteletet, melly szíve mélyére zára egy titkot, mellyet nála előbb kitálalhaték. Ugyan is, ha kezemmel és vagyonommal szabadon rendelkezhetem, tüstént minden tétova nélkül mondaná vala: „Légy gazdag, mert én az vagyok, légy boldog, mert én szeretlek.“ Zoé, mi bajod?

Zoé. Semmi ... csak folytatd.

Agatha. De még is ...

Zoé. Hallgass, kérlek, nem tudok magamnak parancsolni ... és te jól téved, hogy beszélél, mindig ugy kellene történni barátánk közt ... nem mintha rá gondolnék, azt ne hidd! .. Hanem ezen szerencsétlen levél, melly senkit nem nevez, megvallom, egy pillanatig azon hiszembe hozott, hogy engem illet, hogy ő magát miattam akarta ... Ez elborzaszt, de még is hízalg ... (Vigan.) Vége, nem is gondolok többé reá. És miután nekem férjem van, ki nem szeretetre méltó .. de ez mindegy, rám és reá nézve így legjobb. Tehát, Agatháskám, ne reméj, szeress engem szüntelen, és folytatd.

Agatha. Ah! milly nemesszívű vagy!

Zoé (kezét fogva.) Mondják, a férfiak okai, hogy a nők egymást nem szeretik, adjunk példát ellenkezőre; és miután egész világ Ödön ellen szenvedezik, álljunk az ő pártolására. Két jó barátné, két neveléskori barátné, ha titokban, s érdek nélkül szegény ifju mellett egységben lép ... az indok oly dicséretes, ügyünk oly igaz!! az ég mellettünk! ... s a nők hasonlóképen!

Agatha. Gyönyörű gyámolítás!

Zoé. Miért ne? Nők szövetekezése fölér a férfiakéval, s még őszintébb, .. ha egyszer létesült.

Agatha. Igen, de nincs oly hifele. Legyőzhetjük é mi például ketten, mind azon akadályokat,

mik előmenete ellen szegülnek? Kineveztetjük é követnek?

Zoé. Meglehet! Ha nem minmagunk .. leg-
alább azok által, kikre befolyást gyakorlunk .. De
első szabály, hogy szóval se mondjuk Ödönnek, mit
értte akarunk tenni; ő csak armányt látna benne;
mindent ellenzene vagy elrontana.

Agatha. Hiszed?

Zoé. Ismérem őt.. Van itt egy hatalmas sze-
mély, kit rövid szivességgel megnyerhetnél a mi ba-
rátunknak.

Agatha. Ki volna az?

Zoé. Bernardet, orvos, házi barát, mostohád
megbizottja .. Ő mindig gondnal és figyelemmel van
irántad, mindig fél, hogy eszt kapsz, mindig ke-
reszthe veti sáloedat, s számodra zsebében mindig
vannak melllapdacsok.

Agatha. Igen, vettem észre ... másnak nem
mondanám, de úgy hiszem, hogy nekem udvarolgat.

Zoé. Neked?

Agatha. Nem, hozományomnak!

Zoé. Ugy ő nem fogja védni vágytársát.

Agatha. Tehát kihez forduljunk? mit te-
gyünk? mi eszközhez nyuljunk?

Zoé (ugrosva örömeiben.) Ah! már tudok egyet,
mi erősíteni fogja szövetségünket .. egy nővel töb-
ben vagyunk .. Minden mostohádtul függ, itt min-
dent ő kormányoz, ő igazgat; nyerjük meg őt, s
bizonyos vagyok, hogy ez sikerül, ha Ödön elha-
tározná magát, hogy iránta kissé kedveskedő, ud-
varias legyen.

Agatha. Aha!

Zoé. Kissé tenné a szépet.

Agatha. Gyarló eszköz, gyarló ... ő ebben
meg nem fog egyezni, ki nem állhatja ...

Zoé. Tudom.

Agatha. Az is őt viszont!

Zoé. Ha még is ... nekem mindig voltak esz-
méim, mikben velem nem osztozál! Valaha, mikor
másodfelügyelőné volt, megjegyeztem ... nevelésben
nincs más dolga az embernek ... és elégszer láttam,
hogy Rigaut Césarine kisasszony bizonyos módon
nézi Ödön urat. Akkor még nem volt eszem hozzá
.. de most van egy kis ismeretem, és emlékezem,
hogy ... Légy nyugton elvégre; nekem megvan a
magam terve.

Agatha. Mit akarsz?

Zoé. Mi közöd hozzá? Sem te, sem Ödön nem
vesztek benne részt, magam akarok, ha lehet, egy
vakmerő vállalatot megkísérteni ... nem bohóság
Césarinéval vitába ereszkedni ... hisz ő úgy jár
erejében és hatalmában ... annyi sok ész nála, s ná-
lam olly keveset tesz föl, hogy nem fog irántam
bizalmatlankodni ... továbbá, nincs választthatás az
eszközökben; ő általa kell győznünk vagy hódol-
nunk, s ha én megbukom ...

Agatha. Ellenségeddé teszed őt!

Zoé. Már az .. és ha sikerül, .. egy barát
sorsát, szerencsáját, tiédet és aztán (kezet nyujtva
neki) a magamét is biztosítom.

Agatha. Drága Zoé!

Zoé. Hallgass! ... Mostohád! ... minő ko-
moly s gondteli arc!

Agatha. Többnyire mindig ilyen.

Zoé. Ez áll jól az olly nőknek, kik a status
férfaai; vonulj vissza, magunkra kell maradnunk!
(Agatha el.)

Harmadik jelenet.

Zoé. Césarine.

Césarine (bejő gondolkozva, s jobbra kar-
székbe ül.) Bernardet kineveztetett, ez újságot tu-
datnom kell vele ... de a minister mondá, még négy
szavazat, s a törvény keresztül megy; ha e négy
szavazatot kicsinálhatnám, teljes hatalommal bír-
nék, semmi nem tagadhatótnék meg tőlem; de hol
vegyem azt? lehetlen még ha barátink közvetett
és közvetlen bérnökeit összehívnám is ... ha Oscart
kineveztetnék, volna egy .. egy semmit is lehetne
valamire használni .. de az késő leend ..

Zoé (félre.) Lelkemre! ha veszélyes is hábo-
rítani a status férfiát tervezésében .. csak rajta!

Césarine (Zoé észrevéve.) Montlucar asz-
szonyság! ...

Zoé. Kedves Césarine ...

Césarine. Minő ritkaság? .. Montlucar ur
gyakran szerencsésít látogatásával .. de ön kevésbé
szeretetre méltó, vagy büszkébb, mivel soha nem
láthatni ...

Zoé. Tagadhatlan, hogy a nevelés óta ...

Césarine (félre.) Két szót nem mondhat,
hogy arról ne beszélne.

Zoé. Az idők megváltoztak!

Césarine. És ugyan miben?

Zoé (pajkosan.) A nevelés óta, hol ön a mi
fölfelügyelőnk volt ...

Césarine (büszkeséggel.) Nem látom a nagy
változást ...

Zoé (félre.) A gögös!

Césarine (nyájasan.) Fölfutásom óta ...
ön megvoná tőlem szivességét, s ez az, mit saj-
nálók.

Zoé (félre.) Most a védasszonyt játsza!

Césarine. Mivel én nem feledém el a jó-
kedvű, de gyermeked kis Zoét ..

Zoé (jó kedvvel.) Akará mondani, az egy-
ügyüt ... igaza van ... mivel most, mint akkor, nagy
szükségem van az ön leckéire; de szerencsétlenség-
gemül többet nem ad .. e nélkül akarnék boldogulni
.. Igen, valóban, mindig csodálom e rendkívüli
tapintatot, mely önt soha el nem hagyja, ezt a
gyors és biztos pillantást, mely önt őrzi, és hir-
telen eligazítja; bennem sem ihletés, sem elmés-
ség; mindig másnap tudom meg, mit kellett volna
az előtt egy nappal mondanom, vagy tennem, míg ön
a nap asszonya ...

Césarine (mosolygva.) Legyen, kedves Zo-
ém, nagyon hizeleg ... szüksége van reám.

Zoé (gyermekdedleg.) Igen! Imé, épen azon
pillantás, miről beszéltem.

Césarine. Mondja hát, mit akar .. Férje
nevében jött.

Zoé. Sőt inkább, nem is tudja jöttömet.

Césarine. Magáért, nemde?

Zoé. Még kevesbé!

Césarine. Tehát kiért még is?

Zoé. Ah! ez a dolog nagyja! és én nem is tudom, bátorkodjam é? .. Lehet, hogy nem is volt jogom ily messze menni, de mint előbb mondanám, soha nem tudom azon pillanatban, mit tegyek .. jelenleg, úgy hiszem, gyarló eszközt választottam .. Bár kiszámoltam is, inkább szóba sem hozom önnek.

Césarine. Minő balgaság .. ha egyszer oda jöttünk ..

Zoé. S ha ez önt kedvetleníti .. ha jöttöm meggondolatlanok, illetlenek látszik előtte ..

Césarine. Köztünk! Régi barátánk közt!

Zoé. Épen egy régi barától van a kérdés, nem szerencsédjét vagy szerencsétlenségét illető, hanem életét, mely veszedelemben forog.

Césarine. Kiről beszél ön?

Zoé. Varennes Ödönről ..

Césarine (zavartan, magát felvidítőtárog.) Ödön! Zoé félre, őt szemmel tartva.) Nem csalódtam. ... Ő szerette ..

Césarine. Élete veszélyben!

Zoé (szemébe nézve.) Igen, és azt én tudom, ki neki csupán huga és barátnéja vagyok .. és ön nem .. ön, kit ő szeret, kit ő mindig szeretett ..

Césarine (zavartan.) Engem!

Zoé (élénkül félre.) Még szereti őt.

Césarine (magát összeszedve megilletődéséből.) Ön nem gondol vele; és nekem, Zoé, lehetleneket mond. Ő, ki év óta kerülni és futni látszik engemet, ő, ki gyűlöletét nem titkolja, ő, ki jelenlétében nem bír magával, hogy megvetését tekintével ne bizonyítsa irántam.

Zoé. Uram isten! ez mind igaz! de én, önnek sem tapasztalásával, sem éleselmjével nem bírok, én tanítsam meg önt arra, mit tehet ifju embernél a sértett önszeretet, minden reménye hiúsulása, a bánat és féltékenység, miknek ő, év óta, zsákmánya? Igen, asszonyom, év óta, férjhez menetele óta, ... s ön nem szereti, hogy kerülni, nem szereti, hogy gyűlöli! Ő szereti önt, volt is miért; és ön talán nagyravagyásból másához ment. Elég rosszul. De bocsánat, ő róla kell beszélnem, ki, panaszkodni büszke, vigasztalódní szerencsétlen, engem önbánata egyetlen bizalmasává tón, s végre, csalódását, reményit vesztve, elszánta magát még ma véget vetni gyötrelmei és napjainak; fogja, ön ismeri az ő irását: olvassa!

Césarine (olvassa.) Oh ég! Nem hihetem! hogyan! Ő engem szeretett a nélkül, hogy mondta volna? ...

Zoé. Nem is fogja soha mondani, előbb meghal, mint önnek kivallanám. E részben, nyugott lehet.

Césarine (a levelet neki nyújtva.) Nem tesz semmit, haragszom, hogy ezen levelet adá.

Zoé. Mit tegyek továbbá? Engem nagyon megzavart. Olly utat kelle próbálnom, mi felől ő nem tud, nem is fog tudni soha; vagy inkább meghalni hagytam volna a szegény ifjat? mi ez este okvetlenül megtörténik. Ön nem ismeri őt.

Césarine. Dehogy nem; rég ismerem horongó, nyugtalan, szerencsétlen lelkületét; de bár mint kívánjam is éltét megtartani, [nem áll rajtam.

Ön, Zoé, még eszére hozhatja; mivel én sem láthatom, sem szólhatok vele.

Zoé. Kérdésen kívül, úgy van, ismerem az ön elveit; de legalább ne tiportassék el a szegény ifju az ön gyűlölsége által, mert az hozott reá halálos csapást, az ejté kétségbe, hogy bizonyosan tudja, mikép ön neki világos ellensége.

Césarine. Én?

Zoé. Önben mindenütt előmenete, s boldogulása akadályát találja. Ez díja, ez viszonyzása anynyi szenvedésnek, s olly szerelemnek? Jól van ez, méltányos ez? Ha ellenben ő példáját veszi annak, hogy ön megszűnik ellenségeihez csatlakozni, hogy csak némileg is védte, javára dolgozott! ... ah! ezen eszme egyedül az élethez, sorshoz, s minden csalódásához visszaláncolná, és ön megtartaná napjait, a nélkül, hogy legkisebbé sértené kötelességeit.

Césarine. Hiszi?

Zoé (élénkül.) Példaul, azon levélből látható, ma követségért versenyzett; dicsvágya, egész jóvendője attól függött; és ön ellenébe állított egy embert, rokonát, igaz, de kit sem szeret, sem becsül; embert, kiben ön tartja a lelket, s kit érdeme megbuktatna, és illy vágytárs nyerend Ödön felett; köszönet az ön gondoskodásáért! Hjah! Van, mi neki halálos csapást ad, és ön azt nem akarja.

Césarine. Nem, nem, Zoé; igaza van, igazság minden előtt.

Zoé. Még unokatestvér előtt is.

Césarine. Ha még van idő, meglátom ... utána látok; nem vagyok bizonyos, hogy hitelem egészen oda hathasson, de legalább megpróbálom.

Zoé. Mind ennyi, a mit kérek.

Szolgá. Bernardet orvos ur!

Negyedik jelenet.

Zoé. Bernardet. Césarine.

Bernardet (Césarinéhez.) Vettem kineveztetésemet, oktató vagyok kegyességéből, ki az én jó angyalom. De viszont Saint-Denisből jövök Montlucar ural, (Zoéhoz,) az ön férjével, ki kocsiján visszahozott.

Zoé és Césarine (élénkül.) Nos?

Bernardet (Césarinéhez.) Nos.... (Zoét nyugtalanul nézve.)

Césarine (Zoéra mutat.) Előtte szólhat.

Zoé. Igen, orvos ur, önöké vagyok.

Bernardet (kezét morzsolva.) Nos! nagysád, minden jól megy.

Césarine. Hogyan, hogyan?

Bernardet. Az első választásra készítő gyűlésből jövünk, hol szerencsés vagyok a főfő segélyadózók egyike lenni. Oscar beszélt a választókhoz, és rögtönzött beszéde legjobb sikert csinála, kivéven egy helyet, hol megakadt. A beszéd igen jeles. Saint-Estève pajtásunk készítette, még ez este kiadjuk jegyekkel, és szerkesztő részrehajlatlan észrevételeivel, és zárjel közé: „Köz helyeslési megjegyzések.”

Césarine. Az egész gyülekezet mellette áll?

Bernardet. Épen nem, csupán harmada, barátink, és Montlucar ur gyárosaiból, és némelly

tökéletlen pirókokból álló, kik a mi véleményünkön voltak, mivel a teremben hozzánk közel estek. A többi ellene volt, és úgy látszott, kedvök volna ellenlést képezni. Ekkor, a végeszközhez láttam, s jelöltünkét szó közé fogám, és lelkekre, ugyancsak megforgattam, erősen ostromolván véleményit.

Césarine. Volt is neki valaha véleménye!

Bernardet. Annál jobb! Minden oldalról hozzá lelete férni. Uram! kiáltám, el nem titkolhatom, miként ön nekem nem jelöltem, én önt illy és illy oknál fogva visszavetem. És eltaptam őt, de Oscar ismét szóhoz jött, és aztán felelt...

Césarine. De mit?

Bernardet. A második beszéd visszaigazítására készült... és ez egyszer nem csalatkozott; melegséggel, szépséggel megcáfola erősségimet, s kénytelen valék benne megegyezni, és pajtásink rákiáltották: „Hallják önök! még ellenségei is kénytelenek neki igazat adni!” És az utolsó szüpadai csel, ügyesen elkövetve, megosztatá a jámborokat, együgyűket, félkegyelműeket, kik tudók nélkül mindig többséget csinálnak, és most dühöttebbek, mint a többi. —

Zoé (Césarinéhez.) Oscart kinevezik!

Bernardet. Jót állok róla. Az első választó testületről felelek; ez este a munka félben szakadt, hogy részéről az ön férje ajánlja ifju öccsét a második testületnek, hová az önök majorosai, bérlői, s minden eselédei tartoznak, ez lényeges; de ön már arról is gondoskodott, mivel éppen induló félben látom a gróf urat.

Ötödik jelenet.

Césarine. Zoé. Miremont. Bernardet.

Miremont. Igen, orvos ur, már csak Oscar várom, hogy menjünk az előleges gyűlésre.

Zoé (csöndesen Césarinéhez.) Az ég nevére, tegye, hogy ne menjen!

Césarine (szintügy.) Épen én vettem rá, hogy menjen, s most mit csináljak?

Zoé (szintügy.) A mi tetszik! Szóljon roszul Oscar felől.

Césarine (szintügy.) Hisz ma reggel óta magasztalom.

Zoé (szintügy.) Mit tesz az?

Césarine. Igaza van, a tárgy kész, és én mindig... lehetetlen! Imhol ő?

Hatodik jelenet.

Bernardet. Miremont. Oscar. Césarine. Zoé.

Zoé (félre, mi alatt Oscar Miremonthoz közelít, kit köszönt.) Épen jókor jó, mikor roszat fognak róla mondani... A szerencse a félkegyelműeket is megokosítja...

Oscar (Césarine felé közelítve.) Jövök, édes hugom, önnel tudatni a nyert diadalt.

Césarine. Tudjuk az orvos utóll.

Oscar. Ki hevesen kitette magát, mint Mont-lucar ur is, és minden barátaink. (Bernardethez.) És aztán jól beszéltem, nemde? és sokáig beszéltem!

Zoé. Az nem használ az ügynek.

Miremont. Valóban, csak másokat akadályoz!

Egy kettő van a pairek kamrájában, kik az egész ülést kitarjták... soha nem lehet nekik felelni.

Bernardet. Nem lehet ellenök szólni.

Oscar (Césarinéhez.) Az első testület a miénk; s azon pár sornál fogva, mellyet ön küldte, szép hugom, a gróf urért jöttem, hogy ajánljon a másodrendű választóknak.

Miremont. Parancsolatjára, kedves Oscar.

Zoé. Nagyon hideg van, ... s ez a saint-denis-i ut megárhathatna.

Bernardet. Sőt inkább levegő, mozgás... erre van önnek szüksége.

Césarine. Igazán... gyönyörű nap... (Csöndesen Zoéhez.) Nem megy el, felelek róla.

Miremont (csöngöt, egy szolgáló jő.) Fogjanak! (A szolgáló kimegy.)

Zoé (félre.) Lelkekre, ha ebből kisegíti magát, érdemes, hogy minster legyen.

Césarine (Miremont urhoz, ki jobbra karzékba ült.) Hasznos önnek kijárni, mert az orvos mondja, s habár szerencsétlenné is magát, csűz, vagy torokfájás, mi baj jó barátért, olly rokonért, mint ő... mi engem illet, ha kellene, ha szükség volna reá, tulja Oscar, más veszélynek is kitenném érte magamat.

Oscar. Mi jó rokonom!

Césarine. Nem ma tapasztalja először indulatomat, s buzgalmamat... Azon eszmében vagyok szüntelen, hogy ön általam hivatalokra, szerencsére jusson... Emlékezik, ifjúságunkban, mikor a Yonné partján együtt sétáltunk, s én ön karjába fogozva, mondám: Oscar!!!

Oscar. Nem emlékezem.

Césarine. Akár hányszor megtörtént velünk, s igen természetes, szüleink velünk valának.

Oscar. Már ugy lehet.

Miremont (kissé nyugtalanul.) Micsoda?

Césarine. Unokatestvérek közt, mindig ugy szokott lenni... a házasság eszméje igen természetes!... Ezen eszmék elmúlnak, de a barátság fenmarad, az érzés el nem avul, és ha később találkoznak, valami igen édes a gyermekkori barátnak használhatni, és segíteni előmenetelét, ön jól tudja, ez egyedüli szándékom.

Bernardet (félre.) Mi lelte ezen asszonyt?

Césarine. Nincs nap, hogy ne emlegetném ön előtt!

Miremont (gyanakodó arccal.) Igaz.

Oscar. Milly nagy jószág!

Césarine. Még e reggel minden jót mondtam felőle.

Oscar (Zoéhez.) Kedves Césarine...

Miremont (észrevehetőbb féltékenységgel.) Ugy van; kettőzetett buzgósággal, hévvel van ön iránt.

Césarine. Tudja ön, miért? bohóság, gyermekség... képzelődtem, (gyöngédséggel) igen, Oscar, képzeletem ön felől... hogy minden iparunk hasztalan... hogy más nyerland... hogy ön ki nem nevezeték... tűnődtem... s az nekem bánatot okozott, kimondhatlanul aggódtam!

Bernardet (Miremont urhoz, másra fordítandó a beszélgetést.) Tán ideje is volna...

Miremont. Hagyjon békét!

Césarine. Nos, az ég szerelméért! sejtésim csak nem teljesülnek?

Miremont (mintegy új gondolatra térve.) Talán, talán!

Césarine. Nem, uram! hijában akar megijeszteni, már egyszer nyérék, és köszönet önék, másodsor is fogunk!.. ön igéri! .. Semmit el nem mulasztand, nemde? Ezek valamennyien ontól függnek, szóljon csak nekik lévvel, tüzeléssel Oscar fölül, sokat hiendnek ebben, hogy ön is hozzá ragaszkodik, s úgy érdekeltektik általa mint emmagam!

Szolga (belép.) Be van fogva.

Césarine (nyájasan.) Isten önnel, Oscar! (Miremonthoz.) Siessen, kedves, minél hamarább!

Miremont. Nem, asszonyom, nem megyek!

Césarine (bánulást színelve.) Oh ég! de miéért nem?

Miremont. Miért? ... még ön kérdezi?

Césarine (szendén.) Igen, kétségköl kértem.

Miremont (rejtett haraggal.) Tisztábban látok, mint ön gondolná! Az ember, mikor nem is tudja, elárulja magát, .. asszonyom! ..

Césarine (megfélemlést tetetve.) Mi baj van? mit akar mondani?

Miremont (szintugy s csöndesen.) Vannak dolgok, miket haszontalan előttem rejtegetni .. egy szó, egy tekintet elég mindent kitudnom!

Césarine (haragot színelve.) Mit jelent ez! .. Mit gondolhat ön? kérem, magyarázza meg!

Miremont (csöndesen s haraggal.) Nem asszonyom, egy szóval sem, ezentul utána járok! Szemmel fogom tartani ... és ha sejtésem igaz ... reszkessen. (A szolgálhoz.) Fogjanak ki! maradok.

Césarine (Zoé kezét megszorítva, lassan hozzá.) Nyertem!

Zoé (győzelmi örömmel nézve őt.) Ugy van!

Miremont (Oscarhoz, ki mellé megy.) Nem késletetem önt Saint-Denisbe menni; de uram, többé reám számot ne tartson. (Césarinéhez, ki mellette elmegy.) Isten önnel, asszonyom! (A jobboldali ajtón el.)

Hetedik jelenet.

Bernardet. Césarine. Oscar. Zoé.

Bernardet. Ha a fejem elütik, sem tudom, mi történt.

Oscar. Én sem, ... nem is gyaníthatom .. Hogyan, hugom, igaz volna az?

Césarine (kevélyen.) Elment az esze!

Oscar. Elég oka volna rá .. illy szerencse!

Césarine (fensőséggel.) Mire nézve?

Oscar. Ezen gyámolítás .. ezen pártfogolás .. (Zoéhez Césarinére mutatva.) Férfje dühben van ...

Césarine. Csak egy mód van, mindent helyrehozni.

Oscar. Igen, hugom.

Césarine (hirtelen.) Siessen a gyűlésbe.

Oscar (szintugy.) Igen, hugom —

Césarine. Mutassa meg magát a választóknak, hogy szemébe nézzenek.

Oscar. Igen, hugom.

Césarine. Beszéljen sokat ... az egész sokasághoz.

Oscar. Igen, hugom.

Bernardet (élénkül vissza akarván tartani.) Gsak pillanatig ...

Césarine (kezét fogva.) Szót se, orvoskám! (Oscarhoz fordulva.) Menjen, azóta már el kell válnomennie.

Oscar. Megyek is. Számoljanak reám. (Futva el.)

Nyolcadik jelenet.

Bernardet. Césarine. Zoé.

Bernardet. De .. ha beszél .. veszve van! Césarine. Jól számolok! (Zoét nézve.) Ennek ugyan vége van!

Zoé. Magam is azt hiszem.

Bernardet. S én mind ebből semmit nem értek! Öntül, ki olly finom és ügyes, annyi tapintat, és annyi illendőség s tudás mellett, illy tisztán láttatni férjével, unokatestvéré iránti érdekét, vigyázatlanlág, ügyetlenség! —

Césarine. Hiszi! (Megvetőleg mosolygva.) És ön orvosfanár?

Bernardet. Igen, nagysád.

Césarine (szintugy.) Csak imént neveztetett ki.

Bernardet. Nagysád kegyéből.

Césarine. Aligha meg nem bánom, mivel ön igen rövidlátó.

Bernardet (érzékenyül.) Lehet, de tudom, mit tesz egy ifjat elveszteni, kineveztetésében akadályoztatni.

Césarine. És ha nekem ugy tetszenék?

Bernardet (élénkül.) Mi ez? Uj fordulat, a dolgok uj fordulata?

Zoé. Ugy van!

Césarine. Jól mondá.

Bernardet. Bár annyira kezére vagyok is szokva, .. még is előlegesen kell értesítenem embereinket.

Césarine. Épen ezt akarom tenni .. Hallgasson csak reám orvoskám ... Nekem nagy befolyásom, hitelem ..

Bernardet. Belőlem oktatót csinált ..

Césarine. Még többet is csinálhatok ... itt ezen házban .. hol némi hatásom van, s hol önnnek, orvoskám, kinézései vannak, miket én, ugy hiszem, ellesék ...

Bernardet. Mit akar ezzel mondani?

Césarine. Az orvosikar nem gyűlöli a szép hozományokat, és előszeretettel van gazdag örökösnek iránt.

Zoé. Ez csakugyan igaz!

Bernardet. Higyje, kinek tetszik ..

Césarine (élénkül.) Volt, vagy nem volt az önnnek eszében, elég az hozzá, ellene semmi szóm .. nem ellenzem; még segíthetek is benne, .. s ez öntől függ, és egy föltételtől.

Bernardet. Mi az?

Césarine. Hogy Varennes Ödön ma követté fog választatni.

Zoé (Bernardethez.) Ez, ez, ez.

Bernardet. Mit cselekedjem?

Césarine. Ön dolga! Részletességekkel nem bajlódok; legyen barátink és társaink körül, hogy ők is legyenek rajta.

Bernardet. Én, ki Oscart barátságukba ajánlottam?

Césarine. Mást ajánland.

Bernardet. De ha mindnyájan borzadunk tőle, .. gyűlöljük őt ..

Césarine. Mit tesz az? Barátok, pajtások közt, nem arra kell nézni, hogy rokon érzelmet mutassunk, szép mondatokat ejtsünk, hanem a kivételre.

Bernardet. Már ugy igen! Sietek. (Visszajő a két nő közé.) De a miniszter, kivel személyesen Oscar mellett szólott ön?

Césarine. Alig hogy meghallgatott, annyira el volt foglalva, a négy hiányzó szavazattal, mire minden áron szüksége van. Ah! ha mi kite-rementhethők, a miniszter részünkre állna, segítene, emelné jelölötünket, s bizonyos lenne kineveztetése.

Zoé. Igen, de hol vegyük e négy szavazatot? hisz egyet is olly bajos szerezni.

Césarine. Mindenki magának kapkodja.

Bernardet. Gyakran ugyan egy személy két három egymásután következő kormányt is pártol.

Césarine (örömmel.) Meglesz, meglesz! bizonyos vagyok benne! (Asztalhoz ül, és ír.)

Zoé (hozzá megy.) Milly génie! milly talentum! ez csodálatos!

Bernardet (írni látván őt.) Jól szerkezett fej!

Césarine (írva.) Egy pár szó a miniszterhez! „E reggelre ígérem önnek, mit kíván, sőt még többet, viszont esedezvén, hogy az este miniszteri jelöltül, kit legalább hűszor hallottam ön-től magától dicséretetni, az ifju ... Vareunes Ödönt pártolja.“ (Pecsetli s föláll.)

Zoé (félre.) Pusztán rá nézve is, mennyit lehet tanulni!

Césarine. Fogja, orvoska!

Bernardet. De a négy szavazat?

Césarine. Ismétlem, hogy e peretől két óra alatt megvan; tervem kész: csak mondja, minden pajtásnak, ... el kell vállalniok terjesztését, hirtelje maga is mindenütt, hogy férjem, Miremونت ur, rosszul, igen rosszul van ..

Bernardet. Én! Orvosa!

Césarine. Hisz csak több érdemet csinál önnek, ha két három nap alatt jobban lesz, s fölgyógyul.

Bernardet. Igaz! csodálatos gyógyítás, nagy lármát indítunk vele barátink által, és az orvosi tárbán .. (Kimenőfelében, a két nő közé áll.) Még is szeretném tudni ...

Césarine. Haszontalan .. csak cselekedjék!

Bernardet. Én nem értem.

Zoé. Én sem ... de minek is? tegye, mit ő mond ...

Césarine. És ön, Zoé, legyen kiméletes! Előtte, mint minden előtt férjem rosszul van.

Zoé. Aligha kihuzza a mai napot!

Bernardet. De ha valaki meglátja!

Césarine. Nem fog kijárni! a szobát őrzendi!

Bernardet. Ki parancsol abban?

Césarine. Én!

Bernardet. Ki tarthatja vissza?

Césarine. Én!

Zoé. Ó! .. hisz meg van mondva .. Ő mindent elvállal.

Césarine. E levelet a miniszterhez ... Nem igen lesz palotájában, kamraiülés ideje.

Bernardet. Sietek, .. megtalálom az ügyszobában, folyosón, tanácskozási teremben ...

Césarine. Terjessze az újságot.

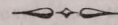
Bernardet. A mint mondtam. (Kifelé megy, s visszajő.) Jelszó pajtásinkhoz, az esteli lapokban cikkelyek, a termekben hirdetések ... Ah, az utcára, a palota ablaka alá szalmát! .. és még a rendőrség igazgatójának engedelmét reá!

Césarine (csöndesen Zoéhez.) Lássá! indul! enged az ösztönnek.

Zoé (félre, Césarinét nézve.) S ő az enyimnek.

Césarine (Bernardethez, ki elmegy.) Isten önnel! Ön, Zoé, jöjjön.

Zoé. Igen asszonyom. (Félre.) Ödön követ lesz! (Bernardet a háttérben, Césarine és Zoé a jobboldali ajtó felé.)

Negyedik felvonás.

(Miremونت könyvtárszobája, háttérben, és oldalt ajtók; jobbra kandalló, balra asztal zondával.)

Első jelenet.

Césarine. Miremونت (jobb felől, otthoni ruhában, karzékben ül, Césarine mellette áll, észét vesz el tőle, miből ivott.)

Miremونت. Bizonyos vagy benne, édes barátném, hogy ezen politikus pör jövő héten a páirek kamrájába kerül? ..

Césarine. Még senki nem tudja; de a miniszter felesége, mint titkot vallotta meg; s ön még mindig gyöngékedik, valóban rosszul leend megkezdésekor, minek a legrosszabb következése lehet.

Miremونت. Igaz!

Césarine. Addig, míg ön beteg, nyolc, tíz nappal előbb, semmi nem lesz belőle, vagy ha fontosabb válik, nem az ön hibája .. Rég tudják, hogy ön beteges.

Miremونت. Ugy van ... előre el nem láthatam.

Césarine. Épen ezért, ne hogy vigyázatlanságot kövessen el, legyen honn, jó melegben, ne lásson senkit.

Miremونت. Igen, kedvesem!

Césarine. Mindenek fölött ki ne menjen, mint előbb is akart.

Miremونت. Légy nyugton .. mit én magamban fölteszek, tudod, hogy meg szoktam állani. És mi hajom van? mit mond az orvos?

Césarine. Nagy mellgyulladás van.

Miremونت (köhög.) Igazán! olly forráság bea-nem ..

Césarine. Még nem ütötte ki magát, s ha tovább is vinné parlamenti dolgait, veszélyessé válhatik. Tegnap intésem ellen a kamrába szándékozott.

Miremونت. Nem beszéltem.

Césarine. Mindegy.

Miremont. De feszülten figyelmezttem.

Césarine. Látja!

Miremont. Ez okozta bajomat... Ez öli meg a törvényszék embereit... kivált azon átkozott perek... Husz tegnapi féle felvilágosítást, bár milly fārasztók is, jobban szeretek ezen vitatásoknál, mellyekben akár van kedved, akár nincs, nyilatkoznod kell.

Césarine. Legjobb honn űlnie.

Miremont. Annnyival inkább, mivel ez nem saját véleményen lenni.

Césarine. Csakhoggy nem mondja ki az ember.

Miremont. Imé... abban szerénységet gondolnak.

Césarine. Végre, akarja ön, vagy nem, ki van csinálva, ön megígerte, hogy marad.

Miremont. Oh! de mit is csinálók én?.. De, részéről, megígerted, hogy többé nem szólandsz Oscarról.

Césarine. Ismét esküszöm.

Miremont. Miatta nem avatkozol semmibe!

Césarine. Mihelyt űnnek nincs inyére... bár milly alaptalan is az ön gyanúja... kötelességem magamat ahoz szabni... mellette egy szóval sem szólók, .. ha tetszik, hogy ne is lássam űt... szóljon.

Miremont. Ez sok, ezernyi... én nem kívánok annyit, .. de mivel nemesszivűséged jó óráján vagy, más szivességedet kérendeném.

Césarine. Mit?

Miremont. Van egy név, mellyet körülbelől kimondál az imént, s akaratom ellen eszembe hozád, hogy én valaha életemet és szerencsémét Varennes urnak, az atyának, régi barátomnak köszönhetém, ez épen nem akadályozza, hogy régóta annyira elmellőzzük fiát, űdöt, kit én végtelenül szeretek, kit te ki nem állhatsz.

Césarine. Valóságos igaz! nem mondom, hogy neki nincs érdeme, tudománya... ön az előbb követekről szolt, s megegyezem űnnel, hogy ő olly és inkább igényes, mint egy más; de mit kíván, le nem győzhető ellenszenvvel vagyok iránta.

Miremont. De még is érettem, az én kedvemért, próbáld meg.

Césarine. Legyen, ma és illy állapotjában nem lehet ellenzenem. De imé... ki jő ott?

Második jelenet.

Césarine. Miremont. Zoé.

Zoé. Én, hirt venni jövök a rozszullétról. Hogy van?

Miremont. Sehogy, igen rozsul.

Césarine. Kedves Zoé, kivevén űnt, az ajtó mindenek zárva.

Miremont. Kérem a szobámba visszavonulhatnom, igen gyöngén érzem magam.

Szolga (belép, jelent.) Rigaut Oscar ur.

Miremont. Oscar! e pusztá név egész idegrendszeremet fölláztatja.

Césarine (csöndes hangon.) Csöndesüljön.

Szolga. Nagyságodat kívánja látni.

Césarine. A nagyságos ur nem látható.

Szolga. Ugy a nagyságos asszonyval kívánna szólni.

Césarine. Mondja meg neki, a nagyságos asszony nem fogadhatja el. (A szolga el; Césarine Miremonthoz.) Meg van ön elégedve?

Miremont. Te angyal vagy! és mivel ma a netovábbig az vagy, igérj kibékülést űdönnel.

Zoé (meglepetve.) Hogyan?

Césarine (Miremonthoz szemlesütve.) Ön parancsolja; s én igérem.

Miremont (kezét csokolva.) Kedves Césarine! (Zoéhoz, menetközben.) Mindent megtesz, akármit akarok. (El a jobboldali ajtón.)

Harmadik jelenet.

Zoé. Césarine.

Zoé (Césarine iránt egész tisztelttel.) Dicsőségg űnnek, asszonyom! ez elkedvetlenítő; mindent megtehetnék, még is soha nem vittem volna illy tőkélyre.

Césarine. Talán még is, Zoé; van rá hajlama, és néhány lezcke után.

Zoé. Szives örömet; igen szeretek tanulni, de nélkülözhetlen, mint shakjátékban, a fő menéseket megmagyaráztatnom. Mire való különösen ez a költött betegség?

Césarine. Mire való! Nem sejt semmit?

Zoé. Épen nem.

Césarine (Zondájához űlve.) Elhiszem; ön nem igen erős abban.

Zoé (szinte leül.) Megjő az talán..

Césarine (kűn beszédet hall.) Ez az orvos.

Negyedik jelenet.

Zoé. Césarine. Bernardet.

Bernardet (a szűn elején.) Igen, uraim; a ház mesternél óráról órára kaphatók betegségi tudósítások... (Komor arccal.) Boesánat, ha illy nyugtalanságomban, többet nem mondhatok: tanácskozásra váratom. (A két asszonyságot észrevéve.) Ah! Nagyságtok itt.

Césarine (munkája mellett űl.) Hogy megy a világ?

Bernardet (vígán.) Legjobb fordulatot vön. Meglepő, a rozsz hírek milly szerenesével terjednek.

Césarine. És a minister?

Bernardet. Kapta már levelét. Onnan a tanácskozási terembe mentem, hol szomorú arccal hozám keringésbe a történetet; és perc mulva annyi volt a kérdezkedők sokasága, hogy csak bal jelekkel, és olly hallgatással feleltem, mi keveset hagy reményleni... Mikor a minister megjelent, mind-egyik szükségesnek vélte sietni, s futott hozzá, és mindnyájának az űlés előtt, négy szem közt vele szólni valója volt. Ez igen természetes, ki hivatalt akar kapni, előre kénytelen magát beiratni. De, midőn férjének magának nyolc hivatala van, megítélheti, mennyi kérését és barátot csinált ez a ministernek. Meg lehetne é tagadni a szavazatot olly emberekől, kiknek rendalkézésé alá nyolc hivatal fog

esni? Ez lehetlen; és négy szó helyett hihetőleg huszonötöt nyerünk.

Césarine (örömmel.) Csodálatos.

Zoé. Sejtek elvégre mindent.

Césarine. Valóban szerencsésen haladunk!

Bernardet. A törvény az ülésben nagy többséggel kényelmesen átmegy, nála a szomorú hírek, mely a párteserét nemcsak a kamrára, de pájtá-sinkra nézve is okozta, kiknek még nem említém a talány feloldását, hogy a szerepeket legtermésze-tesebben játszassák.

Césarine. Igen jól tette.

Bernardet. És ime ök is Oscarnak, azon hiedelemben, hogy egyetlen támasza, és egyetlen érdeme, Franciaország párje elhagyta, nyilván és őszintén hátat fordítanak. Nekem sem került fáradságba, hogy barátságukhoz szegődjem, és azt úgy irányoztam, mikép ön kívánta.

Zoé. Helyes!

Bernardet (Zoéhez.) Az ön férjére nem is számoltam; csak nem értesíté előre?

Zoé. Nem, valóban, nem szoltam senkinek; hiszen megígértém.

Bernardet. Ő már lépést kezdte tenni, hogy az erkölcsi és politikai tudományok akademiájában Miremont ur helyét elnyerje; egyik betegemnél találkoztam vele, kitől szavazatát kérte; annyi vendég vala, hogy ki nem vehettem családásából, s ő ismét kocsira ült folytatni látogatásait.

Zoé. Ah! istenem!

Bernardet. Semmi baj; jó lesz a legközelebbi bármelyik üres helyre; most a szavazatot magoktól a személyektől, még éltökbene kéri; később nincs többé rá idő; de jelenleg, mivel én szolgál-tam önnek, okát kérem velem tudatni, és megismertetni azon ellenfordulatnak, melyet csak most eszközlöt-tem ki.

Césarine. Mellyiket?

Bernardet. A fordulatot Ödön részére, ki mindnyájunk ellensége.

Césarine. Majd megmondom önnek.

Bernardet. Lényeges, hogy én tudjam.

Zoé. Mi jóra? Ő maga sem tudja.

Césarine (Bernardethez.) Szükség, hogy lás-sam őt.

Zoé (félre.) Elhiszem ám, de nem ma lesz az.

Ötödik jelenet.

Zoé. **Césarine.** **Agatha.** **Szolga** (ki utána jő.) **Bernardet.**

Agatha. Ödön az atyám után kérdez.

Césarine és **Zoé.** Ödön?

Agatha (Bernardethez.) Mit feleljek?

Zoé (élenkül s Agathához menve.) Hogy a gróf ur nem látható, és nem fogadja el...

Césarine. Az idegeneket, vagy közönyö-söket, de férjem barátit, a ház régi meghittjeit..

Agatha (meglepetve, csöndesen Zoéhez.) Mit akar ezzel mondani?

Césarine (nyájas arccal.) Hogy jöjön be, örüllünk őt látni... s aztán egy kis beszédünk is van vele.

Agatha (csöndesen Zoéhez.) Meg nem foghatom!
Zoé (szintugy.) Minden megváltozott; én re-megek.

Agatha. De miért?

Zoé. Csítt!

(Agatha Ödön bejötté után fel s alá jár a színen és szél-ső baloldalon leül.)

Hatodik jelenet.

Agatha. **Césarine.** **Ödön.** **Zoé.** **Bernardet.**

(Césarine a színeközepén ül, munkája előtt, Agatha bal-ról és tüzöget, Zoé a jobboldali asztalnál köt, Bernardet áll, háttal a kandallóhoz, Ödön a két asszonyságot üd-vözli.)

Ödön (Césarinéhez hidegen.) Kétségkül illetlen így jelenni meg önnél, asszonyom. Mentsen a hír, melyet megtudni jövék ide. Igaz, hogy Miremont ur olly roszul van, mint beszélük?

Césarine. Bizony nincs jól; Bernardet ur gyógyítja.

Ödön (könnyeden köszöntvén Bernardet orvost, Zoé felé fordul.) Remégésbe hoz!

Césarine. Reményljük feljavultát, mi önt annyira érdekli.

Ödön. Jobban, mint kimondhatnám, asszo-nyom. Miremont ur atyám barátja volt, és az enyim, s ha megszűnt az lenni, eszembe sem jöve őt vádolni miatta.

Césarine. Kit fogna ön vádolni, uram?

Ödön. Asszonyom, ne kérje, mert a meny-nyire őszinte vagyok, még kimondom.

Césarine (mosolygva.) Talán csalatkozik?

Ödön (indulattal.) Ej, asszonyom!

Zoé (félre.) A vigyázatlan!

Ödön. Bocsnát! feledém, hogy önnél vagyok.

(Césarine vig arccal int Ödönnek, üljön le; ő széket néz a háttérben, s leül Zoé és Césarine közé, Ez a követ-kező mellékbeszélgetés alatt megy véghez.)

Bernardet (Zoe mellett.) Az ördög vigyen el, ha tudom, miért pártfogolja! épen nem szere-tetre méltó. (Csöndesen.) Ha csak szerelem nincs a játékban...

Zoé (csöndesen.) Vagy igen.

Bernardet. Már ez más, minden kisül.

Césarine. Ez azt teszi, nem az én ked-ve mért jöve.

Ödön. Megismerem hibámat, asszonyom.

Zoé (félre.) Boldogtalan!

Ödön. Nem tudom, miért írta Montlucarné asszonyság, hogy itt keressem föl.

Césarine. Ah! Zoé, ön irt, ... nem is monda...

Zoé (élenkül.) Igen, asszonyom.

Césarine (félre elégültlen.) Okosan.

Ödön. Gondoltam, talán Agatha kisasszony parancsol velem.

Agatha. Én, uram!

Zoé (gombolyát elejtve.) Jaj, a selymem! (Ö-dön fölveszi s visszaadja.)

Zoé (csöndesen és hirtelen.) Ne szóljon Aga-thához, ne nézzen rá, mig itt van mostohája.

Ödön (szintugy.) Miért?

Zoé (szintugy.) Azért!!

Césarine (mindig munkájával elfoglalva.) Bizonyosnak mondják, Varennes ur, hogy ön keresi a saint-denis-i követséget.

Ödön. Felhagytam vele, asszonyom.

Césarine. Miért? Barátai vannak ...

Ödön. Alig hiszem; egyet sem ismerek, ki mellettém szólna.

Césarine. Egyet sem? ... Ez még is sok!

Ödön. De nem, csalatkozom ... találtam egyet, kit nem ismerék, csak egyszer láttam életemben Oscar reggelijén ... neve Dutillet ... a mint hiszem ... könyvárus.

Bernardet (csöndesen Zoéhez.) Barátink egyike, kit előre értesíték.

Ödön. Az után imént találkozám vele; hozám jó, kezét nyújt. „Hol nincs igazam, mondá, megismerem. Tudom pedig, hogy a jelöltek közül önnek van legtöbb igénye, szavamat önre adom; mivel egy barátom önre nézve levette a hályogot szememről.“ Vajjon, ki lehet azon barát?

Bernardet (néltósággal előlépve.) Magam.

Ödön (föfál.) Ön!

Bernardet. Igen, ifju ember, én beszéltem az ön javára!

Ödön. Mind az után is, mi köztünk történt!

Bernardet. Nem tesz semmit! Én önt nem szeretem; őszinte vagyok az ellenkezőt kimondani ... Én önt nem szeretem ... hanem becsülöm (Césarinére s Zoére mutatva.) Ekét asszonyosság tanum, hogy az előbb is mennyi díeséretet raktam önre.

Césarine, Zoé. Ugy van.

Agatha (meglepetve.) Lehetséges é?

Ödön. Reám, ki önt megsértém!

Bernardet. Ez önnek arról tesz bizonyoságot, hogy ha én a világon előmenni ügyekszem is, mivel, mint a példabeszéd mondja, mindenki magáért, isten mindnyájunkért, azért mindig az érdemnek fogom adni az elsőseget, ha történetből ugy esik. — Igen, uram, ezennel beszélendek ön mellett minden barátunkhoz, minden ismerős választóhoz, s mind ezért semmit nem kívánok, még a hálat sem ... Isten önökkel, asszonyim! (Kimegy.)

Hetedik jelenet.

Agatha és Césarine (ülnek.) Ödön (áll.) Zoé (ül.)

Ödön. Ah! derék ember, s én igaztalan voltam iránta.

Césarine (mindig dolgozik.) Nem csak ő egyedül az! Többen vannak még, kiket ön félreismer, vagy megbántott ...

Ödön. Hová céloz ezzel?

Césarine. Hogy ön a tárgyakat mindig bal oldalról tekintí, ön mindent sötétnek lát, borongós, embergyűlöletes lelkülete mindenütt bajt, és elleneséget hoz elébe.

Zoé. Ez már igaz!

Ödön. Tévedtem, mikor eddig minden meg-

buktatásomra látszott egyesülni, a tanácssházban, közönségben, hirlapokban?

Zoé (asztalról fölveté lapból olvasva.) „A saint-denis-i választók nagy száma tisztelt Varennes urra látszék egyesíteni szavazatát. Ha bizonyított talentum, ha feddhetlen lelkiület, és leglángolóbb honzereret azon igények, melyeket a megye követében megkíván, előre bizonyosnak látszik, hogy egyhangulag Varennes ur választatik“ ...

Ödön. Lehető é? e hirlap, mely mindig elenem irt!

Zoé (olvas.) „Mindenki ismeré, mindenki csodálta pompás védbeszédét a Miremontgyben .. Benne legmagasb fokú tudományosság, melegség, szónoklat sat. sat. ragyoglanak.“ Két egész szélet teli díesérettel, ... kimélem szerénységét.

Agatha. Még is megismerik őt!

Ödön (elbámulva.) Még tegnap egyenesen ellenkezőt irtak! Mit jelentsen az?

Césarine (dolgozva.) Hogy a napok egymást váltják, és nem egyenlők.

Agatha (szintugy.) Hogy az igaz érdem előbb utóbb megismertetik.

Zoé (szintugy.) Hogy kár azonnal elkedvetlenül ...

Césarine. Félbenhagyni a kezdeményt.

Zoé. S mindenek fölött magát megölni akarni.

Ödön (Zoéhez.) Hallgasson, kérem!

Zoé. Nem, uram, nem; ki vele világosan.

Méltatlanság ennyire nem bizoni éghen és jóakaróban. Ödön. Még is megfoghatlan előttem ... Álmodom? ki azt hívém, hogy minden elhagyott s magam magam fölöl kétségbeestem!

Agatha (föfál.) Ez volt a hiba!

Ödön. És atyja .. Miremont ur ..

Césarine (föfál.) Egészen öné... beszélend, irand mellette, s ha egészsége bocsátná, személyesen menne ki önt a választóknak ajánlani.

Ödön. Oh ég! de ki oszlata szét 'előtítéleteit; de ki volt kegyes ügyemben szólni előtte? (Agathát nézve.) Én kitalálom ..

Zoé (élénkül, Césarinéhez menve.) Valaki, a kit ön vádolt! .. felesége!

Ödön. Felesége!

Zoé. Igen, uram, én tanu vagyok. Ezen asszonyosság, kinek nemessziviü segélye ...

Césarine. Uram, meg kelle magam önön boszulni, s megtettem.

Agatha (csöndesen.) Én el nem ismerem.

Zoé (lassan.) Ha én valamibe avatkozom ...

Césarine. Csak az bánt, hogy Zoé csacasága olly eljárás tudat önnel, mit nem kelle tudnia soha. Gondolom, mint fog rólam itélni.

Ödön. Igaz, hogy eddig magam is megismerém, némelly jóakaróim előtt nem titkoltam ..

Zoé. Elöttem.

Ödön. Gondolkozásmódomat, és én hibáztam, asszonyom, az ön igazlelkúsége, nagy köbtelességet szab rám, önnel tisztába kell vala jónóm.

Zoé (megijedve.) Mire gondol ön?

Césarine. Miért ne? Őszinteség az, mit legjobban böcsülök a világon.

Ödön (élenkül.) Mindent fölfedek ön előtt, asszonyom! Tisztán fogja látni az igazságot.

Zoé (félre.) Reszketek miatta!

Césarine. Beszéljen. (Többszörűi esőngetés hallatszik.) A férjemnél.

Zoé (élenkül.) Ő elfogadhat, és ha Ödön ur be akar menni ...

Césarine. Egy percet! Nézze meg csak, kedves Agatha, kérem, mit akar atyja; egy pernyi értekezésre van szükségem Ödön ural, e választás fölött.

Agatha (vigan.) Szívesen; megyek. (Csöndesen Ödönhez.) Csinálja, mit mondanak; részemről, én szólok atyámmal. (Félre.) Semmit nem értek az egészből, de minden jól megy. (Ki a jobb ajtón.)

Nyolcadik jelenet.

Ödön. Zoé. Césarine.

Zoé (félre.) Vigyázatlan, még kimegy! Ne hagyjuk magokra, vagy minden veszve van. (Azasztalhoz ül, s folytatja munkáját.)

Césarine (visszafordul, Zoét észreveszi.) Hogyan, ő dolgozik! Azt hittem, hogy elért! (pillanatszerű hallgatás után, látja Zoét dolgozni, a nélkül, hogy fölvetné szemét.) Kedves Zoém!

Zoé. Asszonyom ...

Césarine. Elmulhatlanul beszélnem kell vele ezen követség és (csöndesen) lehető reménye felől.

Zoé. Helyes; beszéljünk vele.

Césarine. Untatni fogja önt.

Zoé. Mentsen isten, nincs más dolgom.

Césarine (félre.) Még sem érti!

Zoé. Leckét ígért, hallgatva tanulok.

Szolga (belép.) Montlucar ur.

Zoé (félre.) Isten hozta!

Césarine (félre.) Itt van ni ... nem elég a nő, még a férje is jó. (Nyugtalanul.) Nem vagyok honn! Nem fogadhatom el!

Szolga. Csak egy szót akar szólani nagyságával.

Césarine (élenkül Zoéhez.) Már úgy más; nézze csak, mit akar a férje, kérdezze meg ...

Zoé (megzavarodva.) Én!

Césarine. Természetesen. (Szolgához.) Vezesse a nagyságos asszonyt. Menjen, kedves, ne várakoztassa; talán valami fontos ügyben jár.

Zoé (zavarodtan.) Igazán, menjek é ...

Césarine. S miért ne?

Zoé (Ödönre mutatva.) Tudom, hogy olyan dolgokat mondand önnek, hogy jobban tenném, ha maradnék ... ön érdekében ...

Césarine. Csak férjéről gondoljon; ön fellette jó. De menjen, (parancsoló hangon) ha egyszer kérem.

Zoé (félre.) Tüstént megjövök. (Kimegy a szolgával, Césarine a szin jobb felében.)

Kilencedik jelenet.

Césarine. Ödön.

Césarine (félre.) Mennyi bajba kerül! Itt akart maradni; a nők olly tudnivalók!

Ödön. Mondhatom, asszonvom, alig győződhetem meg arról, mit látok és hallok.

Césarine. Igaz, alig vallja meg, hogy nem volt igaza.

Ödön. Nekem!

Césarine. Őszinteséget ígért!

Ödön. Szavamnak állok egészen az utolsóig. ... Nos, igen, én úgy voltam meggyőződve, hogy ön ellenségem, hogy utálattal, gyűlölettel van irántam; sőt mivel soha nem tudtam álkodni, hogy ártalmamra legkisebb alkalmat sem mulasztja el.

Césarine. Tetteimre hagyom a felelet gondját.

Ödön (zavarodtan.) E pillanatban, igaz ...

Césarine. Nyugtassa meg magát. Nem akarok visszaélni előjogaimmal. Szóljunk csak önről, és érdekéről ... egyetlen védelmi eszközöm, a követség választatás, szívén fekszik, nemde? Ez tárgya még is minden vágyának, minden büszkeségének.

Ödön. Nem, asszonyom!

Césarine. Hogyan, nem?

Ödön. Látja ön, több bizalommal vagyok iránta, mint gondolná; de jósága, nemesszívűsége annyira felbátorít, hogy jelenleg megbántást fognék elkövetni, ha szívetem teljesen föl nem tárnám előtte.

Césarine. Tökéletes igaza van!

Ödön. Igen, asszonyom! .. Nem voltam olyan gondolatban, minőt rólam föltesznek, kívánom a hivatalt, igaz, de nem magáért, hanem, mivel közelebb hozna valakihez, kitől a pillanatban szerencsétlenségemre igen távol vagyok.

Césarine. Valóban? Ez az indok ...

Ödön. Esküszöm, nem más. Nem hivatalvágy fölti szívetem, más szenvedély ez, melyet rég óta titkolgatok enmagamban, soha ki nem vallottam, még annak sem, a kit tárgyazott.

Césarine. És miért nem?

Ödön. Mind eddig remény nélkül valék.

Césarine. Ma csak nincs a nélkül?

Ödön. Mától kezdve nem.

Césarine. Miért mátlól kezdve?

Ödön. Ah! mondanám, de nem merem ön előtt!

Césarine. Miért? Ismerem én azon valakit?

Ödön. Igen, asszonyom, még pedig mennyire!

Césarine (mosolyg.) Igazán! beszéljen ...

Ha tehetnék valamit ...

Ödön (élenkül.) De mennyit! Fölötte sokat, ha meg kell vallani, ön mindent tehet!

Césarine (meglepetést szinel.) Miképp értsem ezt?

Ödön. Hogy csupán öntől függ szerencsém! Egy szó öntől, s nincs többé semmi kívánságom! Igen, olly nemesszívűleg ajánlott barátságában előre

hiszek, könyörgök érte, és ön segít, ha szól helyettem, bizonyos, hogy kezét megkaphatom.

Césarine. Kezét? ... És kiét?

Ödön. Agatháét, mostoha lányáét.

Césarine. Oh ég!

Ödön. Igen, asszonyom.

Tizedik jelenet.

Ödön. Césarine. Zoé (benyitja kissé az ajtót.)

Zoé. Mi baj? Mi baj?

Césarine (Zoéhez.) Ezen ur, Agatha kezét kéri tőlem.

Zoé. Istenem!

Césarine (Zoét nézve.) Őt szereti, imádja, ... rég ideje ...

Ödön. Igen, mást soha nem szerettem.

Zoé. Mit nem gondol? (Ödönhez akar menni, de Césarine kezénél fogva visszatartóztatja.)

Ödön (élnkül.) Mindent kimondtam, megvalóítottam. Ő olly jó, olly nemesszívű! Igérte segítését.

Césarine. Bizonyosan; boldog vagyok önt pártfogolva, s önnek használva. (A kandallóhoz megy, s erősen csönget.)

Zoé. Önnek használva ... Önnek!

Ödön (Zoéhez.) Igen, bizonyly, hallja! minden jóakaróm.

Césarine. Lovaimat e pontban, ki kell mennem!

Ödön (Césarinehez menve.) Asszonyom, milly hála!

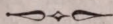
Césarine. Ugy, ugy, mindketten számoljanak reám! Igérem, esküszöm! Nem sokára, Zoé; találkozunk!

Ödön. Miremont urhoz sietek.

Césarine. És én ... a miniszterhez .. még elég idő .. reményelem. (El a bal ajtón.)

Ödön (jobbira el.) Meg vagyok mentve!

Zoé (el a háttéri ajtón.) Ő veszve van!!!

Ötödik felvonás.

(A harmadik felvonás diszitménye.)

Első jelenet.

Césarine (a háttéren bejő, sálját s kalapját lehányva.)

Lehellen a miniszterhez jutnom .. ülésben van, a törvénycikk épen most vitatásban ... szükségkép ott kell lennie; ki sem jöhet, velem sem szólhat .. „Ülés után,“ mondá. De akkor késő. Mig ez a törvény át nem megy ... szüksége van reám, .. érdekében van nekem kedvezni ... hasznos némileg

igaztalannak lennie, de aztán, nem kedvezés, hanem érdem határozand, és Ödön a győzelem .. És én rászédtem magamat általa, nem ő általa, ő semmit nem tud, .. ő nem is gyanította, az még megalázóbb, .. hanem ezen Zoé által. De boszut állók rajta .. és hogyan? Férjét? Reá nézve mindegy .. szeretőjét? az nincs! .. már ez szerencsétlenség! de türelem .. Azonban még várok, a törvény elfogadtatik .. minden követ, ki hivatalt akar nyerni, a kormánnyal szavaz, .. s férjem mindennek oka .. ez az első törvény, melyet ő visz keresztül ... s mind ez azon átkozott betegség miatt, melyet én fogtam rá. Oh, ha meggyógyíthatnám, ha ülésbe vihetném, tekintete egyáltalában tönkre tenné a kormányi szavazatokat. Imhol ő!

Második jelenet.

Césarine. Miremont.

Césarine. Örülök, édes barátom, hogy jobban van.

Miremont. Aligha!

Césarine. Fejedelmi színben van!

Miremont. Igen, de érzem, hogy ...

Césarine. Mit?

Miremont. Nem tudom kimondani .. félek miatta ..

Césarine. Tudja ön, mit tehetne végtelenül jót, .. ha egy pillanatra kikocsizna.

Miremont. Mentsen isten, nem teszem ki magam a szabad levegőnek.

Césarine. Aztán elmegyünk valami ment, zárt helyre, például a követkamrába; hír szerint a mai ülés föltte nagy fontosságú.

Miremont. Óvom magamat; Bernardet, az orvos kimenni tilt.

Césarine. Még is, uram ...

Miremont. Megtiltotta! .. Veszedelmes!

Césarine. De még is!

Miremont. Ön maga is megegyezett benne! Tudja, hogy rosszul vagyok, még pedig maga mondá.

Césarine (félre, boszusággal.) Mennyire hisz most nekem, lehetlen róla lebeszélni! Ah! ha még valaha beteggé csinálom, kétszeresen fogom megfontolni!

Miremont (leül.) Bizonyára elég baj, hogy ki nem mehetek ... a saint-denisi választáson kell vala megjelennem, s most beérem, hogy a választóknak a legfontosabb dolgokat megírom Ödön mellett, ki ma itt lesz ebéd.

Césarine. Hogyan .. itt lesz?

Miremont. Ön tanácslá ma reggel, hogy meghívást küldjek hozzá; érdemes ifju, ki vöm is lehetend; lyányom pártfogolja, már nekem beszélt is róla.

Césarine (magát mérséklőleg.) Agatha! Ön hisz neki!

Miremont. Ha maga volna egyedül, nem mondom! de ön, tulajdon maga, ellenszenve dacára

sem állhatá meg, hogy érdemit meg ne ismerje, s részére ne beszéljen.

Césarine (zavarral.) Abból nem tudok semmit, s én csalatkozhatám, mindenki gyakran csalatkozik.

Miremont. Bernardet jól ismeri, mindketfőnknek van benne bizalma; Bernardet, ellensége, nem szünt dicsérni, és ajánlani.

Césarine (félre.) Istenem! minden ellenem fordul!

Miremont. Annyi, mint bizonyos, mondtam lányomnak is, hogy ha követté választatik.—

Césarine. Az nem lesz .. az nem lehet ..

Miremont. S miért ne, mint akarki más?

Césarine. Mert nincs pártfogása, hitele, szükséges befolyása.

Harmadik jelenet.

Miremont. Ödön. Césarine.

Ödön (bejő vidámul.) Ah, nagysád, mivel tartozom önnek? Ön az én ótalmazó tündérem, őrző angyalom! Minden oldalon barátok, és ezen barátok az önöké is.

Césarine (félre.) A bolondok! mind szavakat adták! nincs kiállthatnabb, mint az ármánykodás és cimborálás; és Bernardet nem jó, .. nincs ott, hogy őket értesítsen.

Ödön. Meg nem foghatom, hogyan, de Oscar-tól elállottak; találkoztam vele, és dühös. Nem vagyok oka .. szavazatért futkos, s mindenfelé elszalasztja .. úgy látszik megbukott a második választáson.

Césarine (félre.) A boldogtalan! már beszélt. Ödön. Emberek, kiket soha nem kértem, kiket soha nem zaklattam, önkényt ajánlják szolgálatokat.

Miremont. Irtam ön mellett a fő választókhoz.

Ödön. Lehetséges? Fölötte nagy jószág! ritka szerencse; mindnyájan ragaszkodnak hozzám .. a nélkül, hogy érdemelném, meg sem foghatom ... ha így megy, kezdem hinni a sikerülést.

Césarine. Még nem! A mennyit kormánygyámolítása határoz el mindent; ha a kormány más jelöltet pártol, a esata kétséges.

Ödön (megijedve.) Ah, istenem!

Miremont. Van ott valaki pártfogója?

Ödön. Jaj, istenem! nincs; ő nagysága ígérte, hogy beszélend a miniszterrel.

Césarine. Igen, .. de fájdalom, nem láthatám, .. különben ..

Ödön. Semmi remény, hiszen egy ismerőm sincs az egész karban.

Negyedik jelenet.

Miremont. Bernardet. Ödön. Césarine.

Bernardet. Ugyancsak heves volt a vita; a kamrából jövök.

Césarine. Nos?

Bernardet. A törvény átment harmincöt szótöbbséggel.

Césarine (félre.) Harmincöt!

Miremont (fontos arccal.) S ez önt megilleti! Előre láttam, s még tegnap hírlém tisztarsaimnak. Csalhatlan adatim voltak reá! De másról van a szó. Barátom tud mindent, mellyik jelöltet pártolja a kormány?

Bernardet. Varennes Ödönt.

Mind. Lehetséges é!

Bernardet (Césarinehez megy.) Itt a bizonyosság, ezen levélkében, — a miniszter küldi.

Césarine. Ide vele! (Olvas halkán.) „Ön megtartá ígértét, én is a magamét.“ (Félre.) Ah! kicsinált dolog! Bár csak abban maradna! (Fenszóval Bernardethez.) Ki hozta e levelkét?

Bernardet. A miniszter legénye, még itt van, válasz után vár.

Césarine. Irok egyszeribe. (Félre.) Ez még is csak kezébe jut! (El a bal ajtón.)

Ötödik jelenet.

Miremont (a baloldali asztalhoz megy.) Ödön. Bernardet.

Bernardet (látja Césarinét kimenni, kezeit dörzsölve.) Csodálatos! Minden jól megy .. már most csak hiszem, hogy előmozdítandja vágyaimat, mint én az övéit .. rajta a végesapással. (Fenszóval Ödönhez.) Jerünk, ifju barátom, nincs veszteni való idő. Addig kell ütni, míg meleg a vas. Ki a választásra!

Ödön. Én?

Bernardet. Kérdésen kívül. Lehetlen honn maradnia, míg sorsa eldől; mutassa magát, követé kell lennie; mi akarjuk, érdekünkben áll.

Ödön. Uram! illy hódolat, illy munkás barátság! ..

Bernardet. Ez természetem! .. Szolgálni barátomnak, annyi, mint magamnak. Siessünk.

Ödön. Egyedül és ismeretlen, nem lenne annyi bátorságom, hogy magam ajánljam magamat.

Bernardet. Mond valamit, rangos és hivatalbelinek kellene mellette szólni.

Ödön. Miremont ur sziveskedik irni irántam.

Miremont (asztalnál.) Azonnal második levelet.

Bernardet. Hosszasan tart, már késő, és sokkal többet érne, ha a gróf ur kegyeskednék személyesen ajánlani a választóknak. Ott vannak a beszédők, jegyzők, haszonbérlok, kész szolgálai; az egész bizonyos.

Miremont (féláll.) Tudnám én azt, de így, a mint vagyok.

Ödön (élénkül.) Igazság, föl nem venném sokért, hogy értem még betegbété tegye magát.

Miremont. Erősen megtiltá kimennem, és, orvoskám, jól tevő, olly forróságot érzek, szinte éget.

Ödön. Hallja ön?

Bernardet (lassan Ödönhez.) Nem az ön gond-

ja, egy perc múlva semmi baja. (Félre.) A törvény átmenvén, nincs veszedelem. (Miremonthoz megy, fenszóval hozzá.) Üterét kérem, (Miremont ur kezét fogván, üterét tapogatva figyel.) A minister tölem hogy-léte felöl kérdezősködött.

Miremont. Ah!

Bernardet. Mondám, hogy önnek a kinyugrást, a mezei léget ajánlanám. (Mindig üterét tapogatva.) Ne nyugtalanokdjék. Hála az égnek, mondá ő, lesz ideje, politikus perünk, a legközelebbi ülésben három hónapig elhalasztatott.

Miremont. Hogyan?

Bernardet. Ütere jól ver!

Miremont (vigan.) A pör elhalasztatott?

Bernardet. Hivatalos dolog, tudtul fog adatni.

Ödön. Igen is, uram.

Miremont. Mit is mondott a feleségem?

Bernardet (hüdegen.) Alig ha nem csalatkozok. (Mindig tartva üterét.) A gyorsérverésnek, ingerültségnek, forróságnak vége; bizonyosan jobban lesz.

Miremont. Ugy van; én hiszem.

Bernardet. Ütere fölötte jól van; a láz elmúlt, kimehet.

Miremont. Vajjon úgy é?

Bernardet. Ez az én gondom.

Miremont. Nos, rajta, lovaimat!

Bernardet (Ödönhez lassan.) Nem megmondám?

Ödön (elámulva.) Alig vagyok magamnál.

Miremont (A belépett szolgálóhoz.) Lovaimat, e pillanathban!

Bernardet. Nem szükség, a pillanatok drágák; kocsim alatt készen áll.

Ödön. Hogyan? Megengedi?

Bernardet. Minden bizonynyal! barátok közt semmi szertartás. (Szolgálóhoz.) Ura kalapját, bekecsét, kéztyűit; jerünk, siessünk!

Ödön (Bernardethez) Kedves egyetlen barátom, mennyit köszönök önnek!

Bernardet (nevetve.) Követi rangját.

Ödön. Többet! éltem egész szerencsésjét. Ott lesz lakodalmamon, vőfélnek hívom meg önt.

Bernardet (meglepetve.) Ho hó!

Ödön. De igen; Agatha kisasszony menyaszszonyom; atyja jóvá hagyja; mostohája, pártfogólóm, szólott is már iránta.

Bernardet. Miremont asszonyoság! ...

Ödön. Minden helyén van ... csak egyszer megváltasztassam.

Bernardet (félre.) Oh ég!

Miremont (felöltözve Ödönt karon fogja.) Jerünk, fussunk, siessünk! miután az orvos ur megengedi, az ő kocsián. (El Ödönnel.)

Hatodik jelenet.

Bernardet (egyedül, jár, nyugtalan.) Jól hallottam! Engem, Bernardet orvosnánrt, tartanak itt bolondnak, ki úgy jártam, a mint fujták, kinek mézes madzagot húztak a száján, ki másoknak húztam

a terhet! nem! lánchordtát! Majd megtanitom én magát Miremont asszonyoságot is. Ah! Ime ő!

Hetedik jelenet.

Césarine. Bernardet.

Césarine (bejö sebesen.) Fogja, fogja, orvoska, e részletes levelet, a ministerhez szól. Csön-gessen, hogy vigyék azonnal; siessen, talán még nyerünk időt.

Bernardet (elveszi a levelet, s öszszetépi.) Nem, asszonyom, minden késő.

Césarine. Mi lelte önt? Elment az esze?

Bernardet. Elég volt eddig bolondnak tartainom; mindent tudok.

Césarine. Ön semmit nem tud; s férjem, hol ő?

Bernardet (boszusággal.) Ödönnel a választásra ment, én magam vettem rá!

Césarine. Oh ég!

Bernardet (gúnnyal.) Öné a diadal!

Césarine (kétséggel.) Ellenkezőleg! mit csinált ön? Miatta veszte vagyunk!

Bernardet. Másnak mondja ezt, kétszer csak nem szednek rá.

Césarine. Hallgasson meg, kérem ..

Bernardet. Hála istennek! még van módomben benne, hogy árulását megbánassam, Varennes Ödönt megbuktathatom.

Césarine (örömmel.) Igazán?

Bernardet. Futok is a választó testület-hez; minden árutakat, árnykodást leleplezek .. mert az egész azzal ment. Vannak reá adataim ..

Césarine. Igen jó!

Bernardet. Elő is adom, ha szükség.

Césarine (tüzelőleg.) Igen jó, ezt akarom, ez kell nekem.

Bernardet. Önnek ... többé nem hiszek!

Césarine. Nem tesz semmit! csak menjen, siessen .. kérem, könyörgök.

Bernardet. Teljék kedve, én megyek.

Nyolcadik jelenet.

Césarine. Oscar. Bernardet.

Oscar (a háttéri ajtón jó, a kimenő Bernardet orvost feltartóztatja.) Nem eddig van az, uram, egy tapodtat sem!

Bernardet. Kivel van dolga?

Oscar. Önnel, ki engem kijátszott, elárult .. Nem engem pártol követnek; hanem mást.

Bernardet. Hazudság!

Oscar. Ön szólt pajtásinkkal, engem mind odahagytak.

Bernardet. Az ön érdekében. Később mindent tisztába hozok .. csak most erresszen.

Oscar (kezét fogva visszatartja.) Abból semmi nem lesz; nem barátom .. én böcsületes fi vagyok .. nem szeretem, hogy rajtam packázzanak.

Bernardet. Hallja csak!

Oscar. Dehogy hallok. Száz személyre terítették, s bokrétaikat a dámák számára. Mindennek hírlém, hogy követ leszek .. az leszek!

Bernardet. Épen ebben akarok munkálni, s ön engem akadályoz, nem bocsát .. minden pillanatnyi késedelem vágytársát segíti.

Césarine. Kétségkívül. (Félre.) A választ várják. (Fenszóval.) Bocsássa utjára. (Ki a bal ajtón.)

Oscar. Nos, igazán! Nem bánom, pusztuljon.

Kilencedik jelenet.

Montlucar. Bernardet. Oscar.

Montlucar. (Bernardet orvost, ki menni akar, visszatartja.) Egy pillanatra, orvos ur, ezt nem viszi el szárazon.

Bernardet. Még egy második is!

Montlucar. Mondá, hogy Miremont ur beteg, halálhoz közel, (fenszóval, körülnézve magát.) leverő ujság .. látogatásokat tétete velem, akadémiai helye iránt .. és e perében kívül, .. kívül találkozom? Miremont ur egészen egészséges, meggy Ödönnel a választásra, az ön tulajdon szekerén.

Oscar. Az ön szekerén .. érti!

Bernardet (kiált.) Mit bizonyít ez? Azért nem vagyok én jó barátja, soha nem is voltam! Miremont asszony vitt vizre mindnyájatokat.

Oscar. Unokahugom? Lehetlen!

Tizedik jelenet.

Montlucar. Dutillet. Saint-Estève. Desrousseaux. Bernardet. Oscar. Több pajtás.

Dutillet. Diadal! kedves orvos ur. Megmondhatja Miremont asszonyságának, rendkívül jól van minden, .. a hirdetévények, értesítések, hírlapok; csak a mi jelöltünk forog szóban, minden oda hajlik, hogy Ödön meglesz!

Bernardet (haraggal.) Ödön!

Dutillet. Az ön intézvényei szerint.

Oscar (Bernardethez lassan, kezét fogva.) Nem én utánam mondja: az ön intézvényei szerint?

Dutillet. Értesítettük a törvény, és orvosi iskola ifjait; győzelem-koszorú, zene, mindenünk lesz.

Bernardet. Kérem, én Oscar mellett intéztem mindeneket.

Desrousseaux. Elsőben; .. de ellenkező rendelést kaptunk.

Bernardet (élénkül.) Uj rendelés van téve.

Saint-Estève. Ki tudná előre.

Bernardet. Önök ügyetlenek.

Dutillet. S ön kába.

Saint-Estève. Ön szélkakas.

Montlucar. Ön ármányos.

Bernardet. Montlucar ur.

Montlucar. Orvos ur.

Bernardet. Ön feleli az illendőséget.

Montlucar. S ön feledé, ki vagyok .. most tudom, mint kell korpa közé vegyülni!

Mind (kiáltva.) Korpa közé .. ez sok!

Oscar (kiált.) Jó kitétel!

Desrousseaux. Igaz!

Saint-Estève. Ön elégtételt adand!

Montlucar. A mikor tetszik.

Mindnyájan. Mindjárt nyomban. (Zaj, veszekednek, fenyegetőznek egymás ellen.)

Tizenegyedik jelenet.

Montlucar. Desrousseaux. Oscar. Miremont (bejő a háttéren.) Césarine. Bernardet. Saint-Estève.

Miremont. Mi az! nálam! pajtások! barátok civakodnak.

Montlucar (elbámul.) Miremont ur!

Dutillet (szinte.) Mi olly betegnek hívök! Ugyan honnan jó?

Miremont. A választásról ... nem is volt szükség oda fáradnom, féluton ért a tudósítás.

Mind. Mi az?

Miremont. Hallják. (Közéletről felkiáltások halatszanak.)

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Ödön (üdvözlő ifjak közt.) Agatha. Zoé.

Agatha. Ő kineveztetve!

Zoé. Annyi bók, annyi koszorú!

Ödön. Barátom, Miremont ur, kedves orvoskám! (Césarinéhez.) És partfogó asszonyom, mivel háláljam meg?

Zoé (Césarinéhez.) Mindent önnek köszön!

Césarine (boszusan és halkán.) Zoé! ..

Zoé. Legelső leckém. A második tán jobban sikerülend. (Césarinétől balra Oscarhoz megy.)

Ödön. Ah! mily gonosz voltam! még e reggel az emberek sorsa ellen panaszkodám, századunk pártosságát, cselszövényit, ármányit vádolám .. s most látom, (Césarinéhez) hogy még is van igazi barátság, (Bernardetre nézve,) és pártatlanság, (a többi társakra nézve,) hogy cimborálás galád és módok nélkül is boldogulhatni.

Zoé (vele együttérzőleg.) Szegény fiatal ember!

Oscar (Zoéhez.) lme! Láthatja ő rajta, — ki segélyünket megvété, ... célt ér, kinek cimborái vannak.

Zoé. Igen, uram! de a pusztá érdem mindenkor az marad.

Vége.

Első kötet.

Xdik füzet.

Bátori Erzsébet,

eredeti történeti dráma 5 felvonásban; írta **Garay János**.

Személyek:

Turzó György, nádor.
Zólyomi Bálint, erdélyi bán.
Bánfi Péter gróf) barátjai.
Forgács Pál gróf)
Tabán, levente.
Fickó János, Bátori Erzsébet titoknoka.
Halápi) magyar köznemesek.
Bóka)
Első) erdélyi ur.
Második)
Első) magyar ur.
Második)
Nászvendégek, Urak és hölgyek. Komornák. Apródok. Fegyveresek.

Tenke, csejtevidékbeli pór.
Apród, Erzsébet szolgálatában.
Vérfel.
Bátori Erzsébet, Csejtevár asszonya.
Olivia, udvari kisasszony Erzsébetnél.
Darvolya, gondviselőné Csejten.
Lenke) komornák.
Róza)

(Történik a XVdik század első tizedében.)

Első felvonás.

(Pozsonyban kies tágas hely a vártéren; fenékszínen a vár látszik.)

Első jelenet.

Zólyomi. Forgács. Több magyar és erdélyi ur.

Zólyomi (Forgácshez.)

Itt is csak úgy megy nálatok, barátom,
 A mint magunknál Erdélyben vagyon;
 Nincs egyetértés.

Forgács.

Fájdalom, fájdalom!

Zólyomi.

Kiesett az összekapcsoló kapocskö
 A boltozathól; ingnak a falak,
 Egy rendület még, s összerokkadoz,
 Mit annyi évek gondja épített.
 Nincs már közöttünk, haj, nincs Boescai;

A béke meg van kötve, pontjai,
 Nagy vitatás után, megalapítva,
 A holt levélken holtan állanak.
 S mi ott vagyunk meg újra, hol valánk.

Forgács.

Borús időkben élünk, istenemre!

Iső magyar ur.

Az ur keményen sújta ránk, midőn
 Most vitte őt el, épen most közölünk.

Iső erdélyi ur.

Villáma volt kemény, bajtárs, irántunk:
 Nem ütve meg minden hitetlen orvost.

2dik magyar ur.

Mi az? tehát valóban orvosára
 Van a gyanú?

Iső magyar ur.

Hogy mérget nyujta neki?

Zólyomi.

Hallaflan, átkos kort élünk; maho'nap
 Felesleges lesz a bajnok szive,
 S mellyel csatára szálljon, hősi kardja.
 Ez tán az ellen ellenét titokban,
 Fegyverzőrej nélkül altatja el.
 S még vére sem mocskítja majd el ágyát.
 Végredelettel járand mindenik,
 Előre készen nem sejtett halálra,
 Melly nyomdokin jár s minden léptein
 Olálkodik mint éh farkas reá.
 Csak egy hitetlen orvos vagy barát kell,
 Hogy Zrinyiek, hogy Boeskaiak vesszenek!

Iső magyar ur.

Illy számos öldöklések mérég által
 Talán csak egyszer voltak a világon;
 Az olaszok között a Borgiák alatt,
 És most az átkozott Tofana-vízzel.

Forgács.

Mondják, e rémes megret embereknek,
Kiket halálra kinzott, ajkiról
Szedé Tofana átkozott kezével.

Zólyomi.

Rejtély s titok van még azon, barátom!
De ördögibb, és ez kétségtelen,
Mint minden eddig ismert étetők.
Szinére kristálytisztá, ize nincsen,
S jelenkezések nélkül öldököl:
Göröcsök, kinok, rángások, gyúladások,
Az étetésnek borzasztó tanúi,
Nem láthatók itt; a féreg belől
Orgyilkosul pusztít a lét gyökén,
S ez az, mi által a pokol szülötte
A messze földnek réme, átka lett.

2dik magyar ur.

Hogyan kiterjed a pokol műve!
Az olasz boszorka Erdély bérci közt
A legnemesb lelkű hőst ejté el!

Zólyomi.

Olasz hazából sok rossz érte már
Testvérhazánkat, de mindannyi közt
A legrosszabbat még is e ravasz
Veres csuhásokban küldötte ránk.
Avvagy ki gyújtá a vizálkodás
Üszkét hazánkban fel, hogy társ a társat,
Magyar magyar felét, rokon rokonját
Üldözze, üzze hitkülönbözésért?
Ki okozza, kérdem, hogy most is hiában
Gyülnék együvé, s széledünk tova
Végzéstelen s vigasztalatlanul?

2dik erdélyi ur.

És én kimondom, mint belsőmben él
A szent hit: ők ölték meg Bocskait!

Második jelenet.

Bánfi. Előbbiek.

Bánfi.

Mindennek vége! a gyűlés elszlott!

Zólyomi.

Azon zavarban, mellyben ott hagyók?

Bánfi.

Sérelmeink megorvoslatlanok!

Zólyomi.

Oh, hős vezérünk, oh csak most ne nézz le
Dicső egedből! ime milliók közt,
Két nagy hazában, nincsen annyi lélek:
Mint egy magadban, melly kezdett ügyünket
Kivíni tudná, bár tömegben is! —
Türjön, kinek még tünni kedve van,
De ennyi súly lesújt, lelketlenül.

Bánfi.

Nem hallgatál ki végig; halld a többit.
A türelemnek szála nem tenálad,

Nemcsak minálunk megszakadt vala; —
Mátyás hercegnél is; végzésbe ment,
Hogy Prága ellen ostromot viszünk:
Vagy adja meg kérelmünket Rudolf,
Vagy öcsese lesz királya a magyarnak.
A had vezére a herczeg maga.

Zólyomi.

Hah! így üdülök, újra éledek!
A harcba társak! Mátyás a királyunk!

Forgács.

És én e hírrel menjek Bátori
Erzsébet udvarába, harci hírrel?

Zólyomi.

Mind elmegyünk, barátim, búcsuzóra.
Egy hölgy, minőnek én őt ismerem,
A lelkes Bátorik lelkes leányát,
Magasb gyönyörrel csüggednő völgyén,
Ha azt a harc babéra környezi,
Mint trespdő békének myrthusa. —
Ő már nagyobb próbákat állá ki.

Bánfi.

A szóra, bajtárs! mondd csak, mert soha
Biztos tudásom nem volt a dologrul;
Mi volt az, a mi esztendők előtt
E hölgyet érte, még Nádasdi férje
Éltében; úgy tetszik gyermeklopás,
Vagy illymi volt, ha jól emlékezem.

Zólyomi.

Az, bátya, rémes történet vala. —
Kóbor törökhad cirkált a vidéken;
Lappangva elsőb, bátrabban utóbb,
Hogy végre Csejtét is megtámadá.
A vakmerőket visszaverte már
Nádasdi, s távol minden aggalomtól
Bérces vadonjában hajhászta vadját
Számos cselédje nagy részével. Egyben,
Mikint a földből, egy izmos török
Termett a várban s volt és nem vala,
Hogy káprázatnak tarták már sokan. —
Kis időre gyermekét kívánta látni
Erzsébet, és a dajkáért üzen.
Termében a dajkát megfojtva lették,
S a grófi gyermekcsének hült helye!

Többen.

Irtóztató!

Bánfi.

S a rabló nem került meg?

Zólyomi.

A gyermekétől megfosztott apa,
Maga járta, mint éh tigris, a vidéket,
Az egész megyét, a félországot össze;
Erzsébet összegyűjtött kincseit
Pazarva szórta nép s cseléd közé,
Hogy gyermekét keressék. Hasztalan volt!
S hiában minden. A cudar török
Alkalmasint nem rejtheté eléggé,
S megülte vérszomjában áldozatját. —

S Erzsébet évekig hervadt bujában,
De lelke győzött —

F o r g á c s.

És a mester orvos,
Az idő, beheggesztette szívsebét,
S magyar hazáknak egyik szebb virága
Ujabb tavasznak indult kebleden majd.

Z ó l y o m i.

De majd el is csevegjük jobb időnket;
Midőn a hon veszélyben forg, a percek
Órákat érnek. Induljunk barátim! (El.)

Változás.

(Belterem Csejtén, gazdag, kényelmes hölgy öltözőter-
mét ábrázolva, piperezsekény, tükrök, stb. A terem-
nek két bejárása van; belől egy benyíló, s egy a csar-
nokból. Róza, Lenke porolni kezdenek, — utánok nyom-
ban Darvolya jelenik meg.)

Harmadik jelenet.

Lenke. Róza. Darvolya.

Darvolya.

Siessetek, ti lomha, rest csigák!
De nem — csigáknak mondni titeket
Még tisztelet; rákok, haszontalan
Visszára mászók vagytok. A dolog,
Bárha csigásan mászik is, halad;
De rákipar még a megтетett is
Elrontja — s im ez a ti tükrötök.

Lenke.

Ne zsémbelődjél, néni, szüntelen!
Hisz a mit ember megtehet, mi is
Megtesszük azt.

Darvolya.

Fecsegni, ülni, állni,
Azt tudtok, úgy van; ámde a dologtól,
Mikint ha szarva volna, borzadoztok.
És a köröm s a szarv minő hamar
Ejthetne karcot illy selyem kacsókon!

Lenke (félíg hallhatólag.)

A vén kigyó!

Darvolya.

Mi az? Mit? Vén kigyó?
Te béka, féreg, hitvány szélkerep te,
Tanuld becsülni tisztas Darvolyát.

Lenke.

No hogy ne, hisz mindig tisztekkel élt,
S így nemde tisztos? Kérem hát, ugyan,
Huszár é vagy hajdú tisztos?

R ó z a (összerogyik.)

Jaj, oh jaj!

Már nem lehet tovább. —

Lenke (hozzá siet.)

Az istenért,

Mi lett leány? hisz elhalsz —

R ó z a.

Nem csoda!

Hogy tegnap este a reám szabott
Varrást egy öltésig nem készítém el,
Kezemre, nézzed, a kegyelmes asszony
Olajba mártott csöppüt kötöttem,
Mellyet kegyetlenül meggyújtatót rajta,
Mig minden újam össze vissza égett.

Lenke.

Oh a kegyetlen!

Darvolya.

Mit, pattogni mérték?

A vén kigyóra, arra esküszöm,
Hogy tégedet, te nyelves fergeteg,
A kúton kötöttek ki. Ugy, libácska,
Ott majd lehűtheted tüzed, ha vagy
Harminc veder vizet nyakadba kapsz. (Indul.)

R ó z a.

Állj meg, ha istent ismersz!

Lenke.

Oh, bocsanat!

Hisz én becsüllek, hisz csak tréfa volt.
Nyelvem korább járt, hidd el, mint eszem.
Hah! a kegyelmes asszony!

Negyedik jelenet.

Bátori Erzsébet (gazdag pongyolában, több komorná-
tól kísérve, kilép a benyílóból.) Előbbieik.

Erzsébet (öltöző szekrényéhez ül, s elmélyed; a
komornák s Lenke visszamaradnak.)

Elég keservet hullatál, kemény sors!
Kelyhembe, mióta kedves gyermekétől
A még alig két évű új anya
Megfosztattott, mióta férjemet
Sirjába tettem. Annak már tizennyeg,
Két éve ennek. — Kábaság! Bohóság!
Az ég a nőt szerelemre alkotá:
A nélkül a sziv illatlan virág,
Egy képre festett láng, melytől világot,
Mellytől melegséget hiába kérsz.
Szeretni! s őt! az egyetlen jelest!
A számtalan sok csehüveg között
Egyetlenegy gyémántot! Oh, hogy én vagyok,
Ki e valódi gyémántot birandom,
Hogy arcom éke — (tükröbe pillant s megdöbben.)

Mért e döbbenés?

S mit láttam ott, hogy vérem így buzog?
Erzsébet! Erzsébet! te nem merészelsz
Tükrödbe nézni? — megrettensz — miért?
Hisz végre minden arcnak, mint virágnak,
Enyészni, tünni kell — — Hazudsz, ajak!
Teljben virágzik még arcom viránya,
Szines vegyületben két szép virág,
A lilium s a róza nyílik ott. —
Oh mért, teremő, mért nincs eszközöd
Ezen tünékeny kincseket megőni
A hervadástól! Milliőkat adnék,
Ha e futó tündért lekötni tudnám! — (Elmerül.)

Lenke (tisztellel közeledik.).

Kegyelmes asszony —

Erzsébet.

Ah — vagy úgy, te vagy?

Hajfürtim, ugy tetszik, rendetlenek még.

(Lenke s a komornák csinosgatni kezdik urnéjokat; a fejdísz Lenke tüzdeli s igazgatja.)

Lenke.

Örökre gerjed sziv és szem, ha látja,
Mikint repülnek be egymásután
A vár kapuin annyi dús urak,
Mint annyi rezgő fényes csillagok,
Mellyek kilépnek a menny szőnyegére
A tiszta fényű holdat üdvözölni.

Erzsébet.

Szükség azért, hogy a hold is ragyogva
És nyájasan fogadja őket el. (Darvolyához.)
Parancsaim véghezvitettek é?

Darvolya.

Legfényesebb fogadtatást nyereneknek.

Erzsébet.

S a bán közöttük?

Lenke.

Mint a büszke sas,
Melly szárnyemelve száll a nap felé,
S nem tudni, égiek vagy földiek
Számába kell é tenni, olyan ő!
Kényeskevélyen járt alatta ménje,
S midőn a várkapun bevágtatott,
Büszkén veté föl csillaghomlokát,
S miként ha szégyelné, hogy négy a lába,
Felszökkenék és két lábára áll! (Megrázkódik
s ez által Erzsébet haját megrántja, mire a grófné fel-
lobban s a lányt arcul csapja, hogy ennek azonnal el-
ered orrávére, mellynek egy cseppje Erzsébet arcára
fecsecsen.)

Erzsébet.

Goromba szajkó! megtanítalak,
Mint kell vigyáznod asszonyod hajával.

(Elúzi a lányokat.)

Darvolya.

Engedd, kegyelmes asszony, a leánynak
Egy nemtelen csepp vére hullt ide
Arcodra, — így, már el vagyon törölve.

Erzsébet (tükörbe néz.)

Mi ez? mi ez? Hah! nem kápráz szemem?
És még is ugy van! a bőr fényesebb,
Lágyabb, virítóbb lett a vér alatt!
Vérrel tehát! — Rémitő gondolat!
Ki ad neked téged, hogy véremet
Jéggé fagyald, köröttem a világot
Éjféli sötétté tedd? Vér — vér! s ez által
Én szebb lehetnék? szebb, mint most vagyok? —
Pokol! te borzasztó eszközt mutatsz
Tünő kecsimnek megmentésire! — —
Te itt, anyó? mi kell?

Darvolya.

Parancsodat

Várom, kegyelmes! a lányt iránt. (Féltre.)
Várj rá gonosz lány, most a vén kigyó
S az őszhajú boszorka körme közt vagy.

Erzsébet.

Három napig koplaljon s szomjuhozzék.

Darvolya.

Oh, ez kevés! —

Erzsébet.

Olajba áztatott
Csöpű, gyujtassék bünös körmire.

Darvolya (féltre.)

Csekély s szokott dolog. — S mért tette azt?

Erzsébet.

Mert nem vigyázott.

Darvolya.

És mért nem vigyázott?

Oh, annyi tűz és elragadtatás,
Hiába nem bélyegzi a beszédét!

Erzsébet.

Mit ingerelsz rejtélylél, szólj —

Darvolya.

„Midőn

A várkapun bevágtatott lova,
Büszkén veté föl csillaghomlokát,
S mikint ha szégyelné, hogy négy a lába,
Felszökkenék és két lábára áll.
Nem így dalolt é a pipiske, hm?
S miért ijedt meg hát olly annyira,
Midőn a ló két lábára áll, hm?

Erzsébet.

És ő merészkednék — ?

Darvolya.

Gögös szemét

A bánra vetni, — esküszöm neked! —
Parancsolod, kegyelmes asszonyom,
Hogy a kutághoz köttessen? Harminc
Vedernyi viz tűzét lehűtheti?

Erzsébet (mély gondolatokba merül.)

Megállj! — —

Darvolya (féltre.)

Pokol! ma nem hajlik szavamra.
De meg nem állok, dóre, büszke lány!
A vén kigyónak fullánkját megérezed!

Ötödik jelenet.

Fickó. Előbbiek.

Fickó.

Egygyé sereglett már a nászi nép;
Lelkes vitézek s bájos úri hölgyek
Virágligetté teszik e várlakot,
Csak még a rózsa az, kegyelmes asszony,
Melly a díszes bokrétából hiányzik. —

Erzsébet.

Ah, hol valék! mi az? Ki vár reám?

Fickó.

A nászurak már együvé gyűltenek. —

Erzsébet.

Igen! Megyek már — őrző angyalom, te
Kuldéd e hirt, hogy felriassz borúmból!
El, el sötét kísértet! el fejbemből
Ördög sugalta szörnyű gondolat!
E szent napon csak kettőt érezek:
Téged szerelmem, s téged Zólyomi! (El.)

Fickó (bámulva.)

Mi lelte őt?

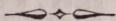
Darvolya.

Mi lelte, — hm, mi é?

Majd megtudod, csak jöjj a nászra most. —

A vén kigyó hatalmasan csipett!

(Elvonja magával Fickót.)

Második felvonás.

(Nagy vendéghely Csejtevárban, nagy gótidomu szárny-
ajtóval a szin hátulján; két oldalra benyílik. A falakon
jobbra a Nádasdi grófcsalád ősei és cimerei; balra a Bátor-
iaké látszanak. Az előszínen két asztalka székekkel.
— Erzsébet arcképe.)

Első jelenet.

Bánfi gróf (több urral föllép, s a jobb felőli asztalká-
nál megtelepszik; később) *Forgács*.

Bánfi.

Megadta érnünk isten a napot,
Melly mind reánk, mind a ház asszonyára
Olly ünnepélyes és fontos leve. —
Sok évig hervadt e kecses virág,
Egy mondhatatlan bűnnek martaléka,
Magzatja elvesztén. A mesterorvos,
Az idő, beheggeszté e szívsebet,
S magyar hazánknak egyik szebb virága
Ujabb tavaszunk indul nem sokára. —
Követjeit már hallom, — jöjjenek.

(Forgács gróf fényes kísérettel a középpajton beköszönt.)

Forgács.

Áldás e hazára isten s emberektől!
Az ős Kolozsvárból egy szép galamb
Szállott ki Zólyomi bán uram lakából,
S e várba szállt. A bán ur ő kegyelme
Nevében kérjük vissza Bánfi gróftól.

Bánfi.

Vitéz barátink, nekünk minmagunknak
Vagyon galambunk — semmi más galamb
Itt nem mutatja, mint tudjuk, magát.
Isten hírével! (Forgács és kísérete el.)

E vitéz urak

Kéröbe járnak, mint ezen virágos
Beszéd mutatja. Jó! de várjatok!

Megszeljük egyszermind türelmetek
Verejtékit, míg egyezésre lépünk.

Forgács (ismét fellép.)

A szép galambnak itt kell lennie.
Meg újra s ismét kérjük. Drága gyöngyből
Leszen lakása nálunk és aranyból.
Gyémánt edényből kapja étkeit,
S melly néki szolgál, a nyájas szívesség,
Szerelmi fán termett virágokat
Nevel körülé; reggel kéj leszen
Keltője, este kéj elaltatója.
Igérvük ezt — és kérjük a galambot.

Bánfi.

Nagy a kívánság, fontos itt a tárgy,
Melly fenforog köztünk és köztetek,
Mélyebb s hoszabb megfontolást kíván.
Távozzatok, míg meggondoljuk azt.

(Forgács kíséretetül el.)

S hadd menjenek! Nincs e szokás jelenség
Nélkül: a szépnem minden emberi
Üdv összesége, — illő hogy tehát
A férfi csak fáradság s türelem
Után izelje e nektáritalt.
(Forgács kíséretetül ismét megjelenik.)

Forgács.

Harmadszor is bejöttünk s végtire
Olly szót kívánunk, melly nyílt lenne már,
S tudassa, hogy mihez tartjuk magunkat.

Bánfi.

Kérjük tehát, hogy a bán ur javát
Megossza majdan uj hites felével,
Mikép javát ez is megosztja véle,
S a szent apostol intését követve,
Menyasszonyát mint önmagát szeresse;
Igérvük ezt viszontag a menyasszony
Részéről is szentül és szeghetetlen,
S istennek ugy tetszvéen a Bátor
Magas családnak heregcimere
A bán vitézlő büszke cimerevel
Testvérifüzérben álljon e kapukon.

Forgács.

Ám légyen úgy — és most már jelt kívánunk
Ezek bizonyására

Bánfi.

Ugy legyen!

(Ekkor megnyílik egyszerre jobbra és balra is a két benyíló; amott Zólyomi bán lép be, emitt Bátor Erzsébet jelenik meg, ünnepi öltözetben. — Forgács a baloldali asztalkához letelepszik kíséretével.)

Második jelenet.

Előbbiek. Zólyomi. Bátor Erzsébet. Urak és hölgyek. Apródok (drága kendőkkel, ezüst medencékben.)

Bánfi (fölkel s Erzsébetet kezénél fogja)

Itt van jelünkül a galamb maga.
Jól megtekintsék a vitéz urak,
Ha ő é az?

Zólyomi.

Ha ő é? Ó az, ő!

E perc, ez édes pillanat fölér
Egész multomnak minden képivel!
E szép szemeknek üdvadó egéből
Egész egy életüdv mosolyg reám,
Virágligetté leszen kebelem,
Melly napsugárnak, csörge csermelyeknek,
S madárzenének lett örömtanyája.

Erzsébet.

A gyöngö asszony elzárt kebele
Szegény a szóban, az csak csöndelegni,
Föllengni nem, tud érzeményiben.

Zólyomi.

És akkor ollyan, millyenk lenni kell. —
Egy tengerár a férfi keble, mely
S megmérhetetlen, mindig arádó
S emelkedő hatalma érzetében;
Fölleng a sassal, vi a bérctetővel,
S a csillagok pályájaig szeretné
Hullámit öntni: ám a nőkebel
Szelid patakint némán görgedez
Kis parti közt, felfogja szép utában
A nyájás égnek holdját, csillagit.
S a szűz virágot, mely partján rezeg.
És zajtalan, mint jött a bérctetőről,
Folynak le nyugton tiszta habjai, (szenvedéllyel.)
S egy csók — s örökre egymáséi lettek.

Erzsébet.

Örökre!

Bánfi.

Ammen! S tartson mindörökre
E szent kötés — s miképen sziveket
Cseréltetek, váltsátok a gyűrűket
Egymás között fel. A jegygyűrű elmés
Jelképe régtől a hű szerelemnek;
Áldás szerelmi frigyetekre már! (Éljenezés.)

For g á c s (egyik apródtól egy drága kendőt vesz el s
azt Bánfinak nyújtja.)

Nemes vitéz és násznagytárs, ime,
Menyasszonyunk e kendővel kíván
Szolgálni számos fáradságodért,
Ő azt kérdi tőled: nászszerecséjének
Inkább örülsz é, mint e földi jónak?

Bánfi.

Inkább örülök a bájos menyasszony
Szerencsejének, mint e földi jónak!

(A kendők egymásután kiosztatnak a vendégek és vőle-
gény közt. Tánc.)

Harmadik jelenet.

Tabán. Előbbiek.

Tabán.

Áldás e házra és a benlakókra!

Bánfi.

Isten fogad, levante, mit hozál?

Tabán.

Áldást, köszöntést Turzó György nagyurtól.
(Levelet nyujt Zólyominak, ki azt átfutja.)

Zólyomi.

Vitéz barátim, s szép menyasszonyom,
Előbb ütött az óra, mint hívők;
Hadunk im holnap indul Prága ellen.
Hazánk s közügy hív.

Erzsébet.

A nászünnepen?

Férfiak.

A harcba!

Mások.

Éljen Mátyás, a királyunk!

Zólyomi.

Ugy van, lemondott e csillagkirály
Már egyszer úgy is a királyi jogról,
Öcscsenék önkényt adta át hazánkat.
S így ő királyunk többé nem lehet.
Önkényt adott szavát még a király sem
Vonhatja vissza. Mátyás a királyunk!
A harcba, társak, föl tehát a harcba!
Hon és közügy hinak, s e két magas név
Mindent feledtessen velünk. A harcba!
Isten veled, lelkemnek asszonya!
Ha visszatérek, két füzért hozok:
Babér az egyik, másik myrthuszág lesz. (El.)

Erzsébet.

A némbér élte szerelem s türés. (El.)

Fickó (Darvolyához.)

Ha szétoszoltok, itt találkozunk.

Negyedik jelenet.

Tabán. Olivia.

Olivia.

Hisz még ki sem pihentél —

Tabán.

Hol közügy,
S a szent hazának sérve vár segélyt,
Ott megpihenni s késni hitszegés.

Olivia.

Kemény levante!

Tabán.

Hozzad lágy s szelid, —
De ott kemény, a hol tisztemben áll.
Élj boldogul — —

Olivia.

Nem, nem bocsátlak el!
Reád füzöm, nézd, forró karjaim;
Mint a szerelmes repkény fölfüzi
Magát a büszke csernek törzsökére,
Hogy véle éljen, véle haljon el.
Esdő szerelmem légyen szónokom,
Kemény parancsok vas gátorjai
Ujtát ne állják szived ajtajának,
Hol esdeklésem addig fog kopogni,
Mignem kinyitja néki egyezésem.
Maradj, Tabán, oh, mert ha nem maradsz,
Nem látlak, érzem, többé —

Tabán.

Képzélet,
Szívem leánya, pusztá képzélet!
Az élet édes, hidd el, nékem is,
S hogy édes, az csak éretted vagyon.
Azért vigyázni fog Tabán magára,
S te őt meg újra meglátod.

Olivia.

Soha! —
Megfejtethetlen sejtemény, Tabán,
Halotti borzadály fut végig engem,
Hogy e falak közt — —

Tabán.

Lásd, még engem is
Megrémítesz majd. Nem, leányka, nem!
Az isten él fölöttünk, és megőrzi,
Ki őt imádja s benne bizni fog,
S hidd, hogy Tabánod nem sokára megjő,
S menyasszonyává, nőjévé teend.
Vigasztalódjál hát és légy nyugott.
Imádjad azt ott fen!

Olivia.

Oh, vigy anyádhoz,
Vigy addig ahhoz, míg eljársz csatáiban.
Anyányi keblén milly jó lesz nekem.
De itt — —

Tabán (megindulással.)

Anyámhoz! jó Oliviam!
Mire emlékeztetsz engem, hát feledd,
Hogy egy Tabánnak sorsa a tiédde!
Igen, leánykám, egy sorsunk vagyon,
És még sem egy; gyász és bú mind a kettő.
Te anyátlanul vagy széles e világon,
S apát nem ismersz árva napjaidban,
De a vigasztaló édes reményemmel,
Hogy tán azok hasonló fájdalommal
Kesergnek értted, tán most is keresnek.
S tán még meg is látjátok végre egymást.
Nekem reményem nincs! kemény szüléim,
Mint a silány köt elhajítani szoktuk,
Magok s akarva dobtak el magoktól,
Még gyöngé pólyát, zordon pusztaságba.
Anyátlan erdők éjjelén, vadak
S kóbor haramják martalékaul
Elhagyva, árván, sírva s összefagyva
Találtátam. Nyomor s inség nevelt föl,
S mióta gyámom, a jámbor vadász,
Ki megeléim és ápolóm leve,
Elholt, magányban állok a világon,
Nevetlenül, érdem — s dicsetlenül.
De mind a hármat meghozom neked!
S a nélkül, istenemre esküszöm,
Érdemtelen vagyok rád s szép kezedre.
Hah, mint üzendjük őket fészkeikbe,
Határainkról messze vissza, vissza!
Elől a nádor győző fegyvere!
Utána sasfíként a hív apród!

Keblem dagad — — (Trombitaharsogás.) Ke-
mény, irigy sors!

Oh, az szerelmet nem tud érzeni,
A durva ércüirt. Légy boldog tehát!
Légy áldva, lyánykám! légy hiv, légy enyim!

(Egy lépést tesz, de elfogódva visszafordul.)
S ha még is isten végzeménye volna,
Hogy e világon meg ne lássuk egymást,
Hullj térdre, lyánykám, s tiszteld végezését:
Legyen meg földön szent akarátja!
Barátod azt meg fogja hallani,
Körüllebegve téged ihletével! (Néma ölekezés; el.)

Olivia.

Nem látom őt többé már, nem, soha!
Sötét ruhába, gyászba öltözöm,
Mi van reménylni hátra még nekem?
Halál! — Igen, te vagy, ki majd ijesztő
Kigyóalakban rémülést sziszegsz rám,
Majd mint mosolygó angyal jössz felém,
S utánad intesz. — Honnan mind ezek?
Oh, kinosan nyomaszta lelkeket
Egy sejtemény: többé nem látom őt!
(Letérdel, s kezeit összekulcsolva imádkozik.)
„Légyen meg a te szent akaratom, miképen a
mennyben, azonképen a földön is.“

Ötödik jelenet.

Olivia (térdelve.) Fickó. Darvolya (középről belép-
nek, de Oliviat észre nem véve; ki azonban csakhamar
figyelmes lesz beszédökre.)

Darvolya.

Az istenért, barátom, mit műveltél!
Soha még a grófnét olly szörnű haragban,
Olly küzködésben, nem látám. Hevülve
S háborgva, sorsot, önmagát, kuruzslót
És téged átkoz, sir, imádkozik —

Fickó.

Hah, visszajött hát? Semmi, semmi sem!
Majd elmulik mind! S fölhevülve van?
Előre több nem is kell. Ez tanúja,
Hogy rossz telekbe nem vetém a magvat.

Darvolya.

Mióta lettél rejtettzókóvác?

Fickó.

S te tompa vagy, hogy meg nem fejteted.
Emlékezel tán még az arccsapásra,
Mellyet magad beszéltél el nekem,
S az indulatra, melybe jött, midőn
Arcáról Lenke véret eltörölted,
S Erzsébet ingerülten azt hívé,
Hogy bőre lágyabb, ifjabb lett alatta?
E tréfa furesa gondolatra vitt
Engem, ki régtől fogva ismerem
Az ő bibéjét, mint vadászsa, úzi,
Miként kutatja a megifjodás
Büveszközét, s én ezt a rossz velőmet,
Rostába töltöm homlokom helyett,
Ha néki meg nem szerezem ezt az eszközt.

Darvolya.

Hová beszélsz?

Fickó.

Ó asszony, és hiú!
A gyöngé asszony, melyet a hiúság,
Körülfon egyszer tarka csáival,

Az, bájjait ha tünedezni sejtí,
Kész bármi eszközt is használni, — s úgy lesz,
Mihézt kezdetben borzadozva nyúl,
Utóbb kegyetlen szenvedéllyel úzi,
S üdv nékem akkor s néked Darvolya!

Darvolya.

Üdv nékem akkor? Át nem láthatom — —

Fickó.

S te mit se sejtessz, mit se, Darvolya?
Dicső tanítónénk, a nagy Tofana,
Kit még sokáig élteszen az isten,
Mérget a dühig kinzott emberajk
Tajtékiból készíti, nemde, nem?
Millyen kilátás, hogy ha Erzsé grófné
Bibor palástja mellé húhatunk,
S annak redői közt üzhetjük azt,
Mit kandi szemnek látni nem szabad,
Mi lesdi fülnék hallni tiltva van.
A pénzbul úgy is újra kifogyék,
A víz lefolyt s én szárazon malom
Meguntam állni. Hah, vizet nekik!
Vizet nekik, barátám, mely veséjig
Égesse, főzze szét e pénzkupákat! (Rejtélyesen.)
Szélyvel tekintesz a vásárokon,
S kinél a legtöbb pénzt gyaníthatod,
Csapszékbe azzal ülsz; ő félre néz,
Vagy szék alá hajlik, vagy a piros
Pincérleánynyal szól, te fúrge vagy,
Egy csöppet ejtesz öldöklő vizedből
Borába s holnap szemfödél alatt van.
Elmégysz az ablakra leskelődni,
S hol gondosan bezárt ajtó mögött
Halk pendülést hallsz, millyen a titokban
Megalvasott pénz, másnap beszólsz:
Egy vén anyó virrasztand szalmazéken,
Ki szomjan, éhen ül aranyjain,
Naponta százszor átólvassa halmát,
Éjjel nem alhatik s fölfölríad —
S ha a kemencén esúzva mén a kandur,
Vagy a suton kis cincogó egérke
Az ágy alá buvik, remeg, sziszeg,
Pérezére kuksol és — tolvajt kiált, —
Vagy egy pohos, panyókás régi ur,
Ki, mint a macska, nyúlós életű,
S citromlevet hörpöl — te módot ejtesz,
Hogy félre nézzen, s addig ott vagyon
Citromlevében a csöpp s így tovább —
Pézt, s újra pézt és mindig pézt, barátám!
Pézt, mennyi kell, zsákszáma, fulladásig! —
De csitt — a grófné! — már megvetve hálóm,
S nagyon megեսalna emberismerésem,
Ha őt beléje nem keríteném. (Darvolya el.)

Hatodik jelenet.

Erzsébet. Fickó (hátravonul.)

Erzsébet (gondolataiba merülve.)

Vérrel tehát? Hah ördög! hogy ha úgy van? —
Ha végre még is nem csalszó tanácsod?
A próba mondja! — és ha jó a próba
Jó lesz következtése is! Nem így!

A mellyeket feldultam évek óta,
A számtalan sok könyv, hol már a próba
Hazudta meg magát. — Hah! hol valék? —
Melly szörnyű eszmék hálóztak körül?! —

Fickó (ki ez alatt Erzsébet arcképét nézegeti a falon.)

Milly mondhatatlan báj ez angyalarcon!

Erzsébet.

Mi az?

Fickó.

Bocsánatot, kegyelmes asszony!
Elbámulek itten. Magam kívül
Ragadnak e kép tündérbájai.

Erzsébet.

Hizelkedő!

Fickó (tettetett tüzzel.)

Nem úgy, grófné, nem úgy!
Ki itt e képet látva el nem ámul,
Azt vagy vakon, vagy sziv nélkül szülé
Az anyja. Oh, milly boldog, milly szerencsés
Lehetett a férj, kit ennyi báj, illy ajkak
Illy rózsarcok bájolának el. —
De megbocsáss, kegyelmes asszonyom,
El is feledtem mondni, mért jövök;
Megjött a festő, kit megrendelél, hogy
Arcod vonását halhatatlanítsa. (El.)

Erzsébet (feláll s a képhez megy.)

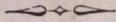
S valóban olly szép voltam egykoron?
Voltam! Megátkozott légy, durva szó,
Melly multra útalsz! „Voltam!” ugy vagyon,
S nem szolt é ő is így, ha bár e „Volt” szót
Finomkodásból elkerülte is.
Milly boldog, így szoltott, oh, milly szerencsés
Lehetett a férj, kit ennyi báj, illy ajkak
Illy rózsarcok bájolának el.
Ez arcok, e lelkelen kép, az, az,
Nem én, a mostani Erzsébet! Pokolba
Vetélkedő báb! (Leveri a képet.) A festő művész
Arcom vonását halhatatlanítni
Akarja, mondá. — (Fölveszi a képet s az asztal-
hoz ül vele, hol azt a tükör segédelmével önmagával
összehasonlítja.)

A szem, — orr — a homlok —
Az arc, — a száj — ezen szelid mosolygás —
(Elveti a képet.)

El, el! Magamra nem találok ebben!
Isten, ne hagyj el engem! Oh, kemény ég!
Te nem segetesz rajtam! A világ
Mégmérhetetlen kertében csak egy
Orvos füzért növesztél énnekem
S ez egyhez, ah, csak gyilkolás vezet!
Gyilkolni, ölni hát! miért ne?
Egész világon minden gyilkol, öl.
A nap lesújtja a homályos éjt,
Az éj világot gyilkol és napot.
Az idő ez arc szépségét gyilkolá meg;
De fölteremtlem ifju lányaid
Véréből, és én szebb és szebb leszek.
Bálint jövend, s én szebb és szebb vagyok.
Bálint jövend s Bálint enyim leszen
Örökre, mindig és végkép enyim! (El.)

Hetedik jelenet.

Olivia (egyedül, feltámolyog, az asztalhoz siet, tollat ragad, s ír. Fickó lábujjhegyen közeledik háta mögé, irásába néz, végre kinyújtja kezét s az írást elkapja. Olivia megrettenve visszaneéz, elsikoltja magát s el-
ájul.)

Harmadik felvonás.

(Szabad vidék Csejtevár előtt. Fenékszínen Vág folyó omlik s Csejte bástyái látszanak. A vár hátulsó lakatlan részén csonka torony, egyetlen parányi ablakkal s ez is rostélyozva.)

Első jelenet.

Halápi. Tenke. Később Bóka.

Tenke.

Kegyelmed így hát a mellett marad?

Halápi.

Minél tovább okoskodom, gyanúmat
Annál valóbbnak látom: e sötét vár
Jónak, jogosnak fészke nem lehet.
És Erzse grófné? a ki így, bagolykint,
Bujdoklik a világtól, ablakot
S kapukat évek óta zárva tart,
Hogy már az ajtósarkak s závarok
A rozda által nyithatatlanabbak,
Mint a lidércőrizte pénzüreg,
Annak bizonynal van s nehéz oka,
Hogy így élássa életét. Leányom
Van udvaránál, egy kedves leány, —
És én előttem, messzefaradott
Előtt, bezárva enlyányomnak utja!
Ezer halál! kívánom tudni, hol van.
Adják elő, akár hová tevék! —

Bóka (föllép.)

Oh, átok, átok s pusztulás e várra
És asszonyára! Két hosszú hete,
Mióta rázom závaros kapuját,
De a kapu s leányom zárt marad;
Vihar s eső áztatta ősz fejem,
Fagy s hó mereszté testem reszketeg
Izmait, gyötört az éh, gyötört a szomj,
De a kapu s leányom zárt marad,
Torkom rekedtté s szárazzá kiáltom,
S e kard, ez éllel híres, roszt fűrészsze
Csonkult, karom kisérvült závarán,
De a kapu s leányom zárt marad. — —

Tenke (Halápihoz.)

Im itt is egy, kit sorsa átkozódní
Tanita, nézd mint tépi fűrteit,
Gyötrelme nagy, s rokon saját bajoddal.

Halápi (megszólítja.)

Üdvez légy társ a búban s gyötrelemben!

Bóka.

A társad é? Nem, istenemre mondom;

Az nem vagyok, mert olly nagy, olly nehéz
Az én bajom, hogy társam nem lehet.
Volt lányod, ember? egy szép, jó leány,
Egy leány, ki kinesed, kedved, mindened volt,
S kit élni nem tudsz, halni szinte nem tudsz,
Kiért a kétség furiája mar,
Kit faradatlan hajhászol, de kit
Nem lész sehoh, csak akkor érezed,
Mit érkek elvesztén, akkor lehet
Ősz Bóka társad búban, gyötrelemben.

Halápi.

Az vagy, szegény társ! s így, csak így lehetsz az;
Sorsom hasonló.

Bóka.

Akkor, föl velem!

Kérjük, kiáltuk lányaink nevét,
Kiáltuk őket fel sirhalmaikból,
Mert rettegek, hogy ők már ott enyésznek.
Oh! volna, mint nincs, óriási erő
E vén tagokban, vállaimra venném
Agg Tátra bérceit s ráboritanám
Ez átkozott fészkekre, hogy napot,
Holdat ne lásson kelni, nyugni többé! (Tabán jö.)
Im, ott a frigynek harmadikja is!
Egy bátor ifju, lelkes mint a párdúc,
Tegnap találtam őt e vár körött,
Turzó nagyurnak járt a táborát,
Mint mondja, s most, hogy vége lett a harcnak,
S mint Mátyással a király megbéküle,
Csejtere kívánt beköszönteni,
Hol, mint beszéli, egy mátkája van. —
Nos, jó fiú, még sem lelél nyilásra?

Második jelenet.

Tabán (utólag. köpönyegben.) Előbbiek.

Tabán.

Csitt! csitt! e helyt a kő is áruló,
S a büszke cseszszál gyáva hallgatkozó.

Bóka.

Mi mind barátok, vagy, mert jobb e szó,
Mind összeesküttek vagyunk, ne félj.

Tabán.

Látjátok ott azon fehér követ?
A kő felett virasztám át az éjt, —
S alattam ime szósugalmat hallok,
Mint mély üregből hozzám felhatót,
Egy pince szellőzője, úgy hiszem;
Követ veték le, s a kongás szerint
Ítéve, könnyen megjáróm kötel-
Hágesómmal. Ebbe szállok. A cselédség
Bejár. A hallott szó mutatja. Így
A várba jutnom még csak egy szökés.
A többit hely s idő intézze el.

(A csonka torony felől lant zendül meg, éneksztól ki-
sérve.)

Énekszó.

„Barna éj, te vak királyné,
Merre van laktod hazája?
Sír é mély a földbe vájott?
Vagy sebes szív kamarája?”

Sír síléből nem jöhetél,
Sír elhavamd nyugalomban;
A te arcod bús vonásin
Nyughatatlan fájdalom van.

És a szívnek, bárha vérzik,
Van sok édes pillanatja.
Olly keserves, olly sötét kép!
Te — börtönnek vagy magzatja.“

(Az ének elhangzik.)

Tenke.

Szegény leány, már ismét énekel.

Tabán.

Ki az? mi lány az?

Tenke.

Egy örült, uram!

Mint évek óta híre a vidékben,
De híre csak, — mert higgye, ki akarja;
De a leány, vagy asszony, nem bolond,
Azt én tudom. Gyakorta hallgatám
Már énekét, de istenemre mondom,
Az józanabb, mint sokszor kántorunk
Bucsúztatója, csak hogy épen olly
Szívet repesztő s bánatos, — azt, a mit
Most énekelt, még csak tűrhetni, de
Van egy danája, melyben Tabán vitézről,
Annak szerelméről, hős tettiről,
És gyászhaláláról szok énekelni —

Tabán.

Tovább, az istenért; ne pénz, arany,
Csak szólj tovább, mit tudsz még róla, szólj!

Tenke.

Nem úgy, vitéz! én nem pénzért beszélek.
A mit beszélék, azt részvételem
Mondatja vélem a szegény iránt,
S föllázadásom, mellyet érezek,
A hányszor e titokteljes bagoly-
Fészekre nézek. — Hej! nem folynak ott
Rendén a dolgok! — De a gazdagok
Mindent tehetnek; a törvény s fenyték
Csak a szegény számára tartatik fen.

Tabán.

Ő róla szólj, csak róla énekelem.

Tenke.

Beszélik azt is, hogy szegényke egykor
Valamely alattomos csint láta meg,
S hogy föl ne fedje, záratott ide;
De ezt csak úgy sejtik, beszélük itt ott,
Bizonyost ki sem tud mondni róla, s aztán
Mit tartozik hozzánk, vizsgálni azt,
Mit grófi urnénk tesz, mi oktalán
Pórok vagyunk. Isten velünk, vitéz! (El.)

Tabán.

Ki volna más? Ő az! bezárva volt
S nem irhatott, s mit én írek neki,
Az elfogatták. — De mért, de mért?
Adj most erőt, szerelmem istene!
Barátim! a pincét őrangyalunk
Mutatta; örvendj, ősz ember, nyomán
Vagyunk a vadnak. Am az óra múlik.
Megyek —

Halápi.

Ha hogy te mégysz, mi is megyünk.

Bóka.

Jogunk van erre, s neked tiszted az,
Hogy sorsüztött magad, sorsüldözött
Társaid iránt nyilt légy és bizodalmas.

Tabán.

Nem úgy, öreg társ! én magam megyek.
Az óvatos had nem rohan vakon,
Ha győzni vágy, az ellen táborába,
Szemét, a kémet, küldi jó előre,
Lánykám hová lett s lányitok hová,
Ha isten úgy segít, akár ez úton,
Akar egyében, ki fogjuk nyomozni.
Most áldjon isten.

Bóka.

Menj el, jó öcsém.

E helyt bevárunk, bár az ég szakad ránk.
Igen, bevárunk, — és boszút, boszút,
Hallatlan és véres boszút a grófné
Fejére, hogyha nagy gyanúm valósul!
(A fön leirt követ fölemelik a nyilásról, s Tabán, kö-
télhágcsóját megerősítve, a mélységbe bocsátkozik.)

Bóka (még utána kiált).

Áldás utadra, párdúc gyermeke!

Változás.

(Belterem Csejtevárban, közép és oldalajtóval. Pamlag és
tükrös asztal, székek stb.)

Negyedik jelenet.

Fickó. Darvolya (középről föllépnek.)

Darvolya.

Sok a mi sok, Fickó! a szörnyűségig
Megyünk e mézárulásban; napról napra
Korosbak és mindennap egy arasszal
Közébe sirunkhoz, illenek, hogy a mit
Jóval cselekvénk, bőjtél és imával
Jóval tegyük végtére aggkorunkban.

Fickó.

Eredj a paphoz, gyónd meg vételkedet,

Darvolya.

Vad gúnyoló!

De ám gúnyolj, már nem soká lesz ez,
Mihelyt a grófné férjhez ment, nyakamba
Öltendem a világot; elmegyek,
Elzárkozandom s érttem s érttetek
Istent imádom bünbocsánatért.

Fickó.

Barlangba bújsz é, avagy rengetegbe,
Boszorka? Azt hiszed, hogy a kámzsa, olvasó,
Kereszta, s egy halálfej cimerül
Függesztve kunyhód ajtajába, mindjárt
Szentté varázsol? Menj el, menj! utánad
Menendek én is, s barlangodra írom:
„Egy ajtatos szent asszony él e lyukban,
A mestersége: méregkeverés!“

Darvolya.

És ezt te mondd, mesterem?

Fickó.

Tanítvány!

Tanulj a mester előtt bókolni; mert
Vesszője sujtó, — értesz, asszonyom?

Darvolya.

Bár az ne lettem volna; most nem aggnám,
A lélekismeret nem bántana.
Vedd vissza pénzed, vissza kincseid,
S add meg nyugalmam, melyet elvevél.

Fickó (magában.)

S azt megkapod, de végzetlen lesz az. (Fenhangon.)
Halld! s térj eszedre! ki vagy te, Darvolya?
A hajthatatlan asszony? a kemény nő?
Ki a halálra kinzott lyányok ajkáról
Saját kezdeddel szedted a habot?
S abból az öldöklő mérget — —

Darvolya.

Az égnek

S a földnek átka sujtja lelkeim érte!
Kivetkezém az embert, elfeledtem,
Hogy istenem van, mert csak tégedet
Hallottalak, csak téged láttalak,
S egy vérszopó vad lettem, szívtelen,
Könyörtelen s érzéstelen. Ma hallám
Régtől az első emberszózatot,
Hallám az istent megnevezni, ki
Mindenható, ki bíró s büntető,
Kit egykor én is olly forrón szerettem,
S imádtam, a kit most reszketve nézek,
S imádni többé nem tudok bűnömben.
Olivianál voltam — —

Fickó.

Hah, te voltál?

Darvolya.

Szokás szerint étkét vivém neki,
Lábujhegyen, s mint mindig, szózatlan,
De észrevett ismét, s az annyiszor
Hiába kőnek s pusztá légnék ontott
Esdésít újra kezdé, válaszolnék.
És hála, hogy megindított szava,
S angyalbeszédét meghallá fülem.

Fickó.

Örökre börtön — ez volt, asszony, alkunk!
Ó tetteink nyomára jött, s köszönje meg,
S köszönd meg a kegyet, hogy élni hagytam
Rimányaidra! Börtön, vagy halál!

Darvolya.

Nem, ezt a lyányt megölnöd nem szabad!
Csak élni hagyd, s én szolgálód leszek. —
De nézd, ki jő ott? Nézd, oh nézd meg őt!
Mivé tevéd mosdásával szegényit!
Megborzad a lélek, ha látja őt.
Megyek, mulasd most martalékkodat! (El.)

Fickó.

A kába asszony! Ó tán azt hívé,
Hogy érte lettem hóhérrá; bocsásd meg
Szegénynek; azt hívé, hogy én valék
Az ő, s nem ő Fickónak eszköze?

Ötödik jelenet.

Erzsébet. Fickó (fenékszinen.)

Erzsébet.

Hogy mar, hogy éget! mintha mindenik
Izzó lyukacszkából egy Aetna forna!
Mivel, mivel mosom le e halotti
Szagot magamról? A gyors Vág elég
Vizet viszen medrében, — oh, de a
Lelkiismeret szennyét mi mossa le?
Mi fogja oh e furdaló kigyót
Valahára megnémíteni e kebelben?
Isten, ki irgalmas mindenható vagy,
Oh adj zajos szívemnek nyugalmat!

Apród (levelet hoz, ismét távozik.)

Erzsébet.

Ez Zólyomitól jő — ah öröm, ne ölj meg!

(A levelet fölbontván, olvas.)

„ — — Seregeink győztek — a magyar tábor
már széteszlett s haza ment... csak szent koronán-
kat kísérjük Budára... jövök — Turzó nagyur ven-
dégünk leszen — — mért nincsenek szárnyaim...
Zólyomi.“

Ah, ő jő, ő jő, ő enyim leszen!

Örökre, mindig, és végkép enyim!

Csak nem talál korosbnak mint valék?

Ah, hátha úgy jár, hátha úgy velem,

Mint én e képpel? Hogy ha nem leli

Erzsébetet meg Erzsébetben ismét? —

Hallgass te kinzó féreg itt belől.

Hallgass szerencsétlen! hiában üszg; —

Az kába lárma, azt csak nevelés, szokás

Oltá a szívbe — mond titoknokom;

S mi volna is más? semmi, semmi sem!

Hallgass te kinzó féreg! — — Istenem!

Miként örül majd, ha menyasszonyát,

Kit imád, szeret, nem fosztá meg kecsétől

A kor virágít hervasztó idő.

Hisz Lenke szép volt, s mostan itt az élet,

Az ifjuság ez arcokon virít.

Hallgass, te kinzó féreg, itt belől! —

Megérkezése mára van kitűzve.

A nap leszáll, s itt lesz az én napom!

Most négy az óra, — oh, a szerelem

Gyakorta szárnyat ölt — ha tán korább jó? —

Hej, Fickó, Fickó!

Hatodik jelenet.

Fickó. Erzsébet.

Fickó.

Grófné?

Erzsébet.

Vért nekem, vért,

Fickó.

Grófné! eszemmel szellérül lakom

Házában ohajtásidnak, s mivel

Györgyöt, Mihályt, vagy Gyertyaszentelőt

Rá nem szabál, készen kell lennie,

A házi bért, a melly időt parancsolsz,
Akkor fizetnem. Oh, de most lehetlen.
A vár kipusztult, jól tudod, s egész
Vidéke Csejtevárnak. Megbizottink:
Szentés Dorottya, Sárvárótt vadász,
Nádasdon és környékén Jó Hon,
De már alig kaphatnak lyányokat —
Csak holnapig várj —

Erzsébet.

Nem lehet! ma, ma!

Apród (föllép.)

A Zólyomi bán áll a kapuk előtt. (El.)

Erzsébet.

Egy lyányt, egy lyányt, e várat egy leányért!

Fickó (hirtelen meggondolva magát.)

Az alku áll, grófné! Add oklevélben,
S ha a pokolba kell leszállanom,
Méglesz a lyány. E vár, ugy mondtad, úgy é?

Erzsébet (leül az asztalhoz, s megírja az adomány-
levelet.)

Fickó.

Itt van feketén fehérre; írva van s kimondva,
A vár enyim. — Hej, Darvolya, Darvolya! (El.)

(Trombitaszó, s lódobogás, Erzsébet az ablakhoz siet.)

Erzsébet.

Hah, már a külső udvaron robnak. —

Légy üdvöz, hősöm, annyi vész után!

Te a halállal s vésszel küzködel,

Kemény csatákban, s most nyugodni jössz.

Nyugodni, nemde, kedvesed karában?

Oh jer, sováron vár a hiv kebel,

Elődbe nyulnak e forró karok!

Mit kése! hősöm? Jer, jer kedvesedhez,

Fogadd kezébül hősi harcódért,

Hölgyed szerelmét, mint küzdési bért. (El.)

Negyedik felvonás.

(Pince Csejtevárban, a bejárás jobbról; balra rejtek-
ajtó látszik a falban. A földön néhány kintó szerszám,
tör, fogó, stb. s vér nyomai láthatók. A pince csekély
nyíláson kapja világítását fölülről.)

Első jelenet.

Fickó. Darvolya. Olivia.

Darvolya.

Nem, nem lehet! megölnöd nem szabad!

Fickó, e lyányhoz engem sors csatol.

Olivia.

Oh, ne tovább, mindenre, a mi szent

Előtted, ember, oh ne készts tovább!

E siri lég, e gyászhely összerázza

Egész valómat, hogy szemem könyűje

Jéggé fagy, elmém örülésre gyúl.

Fickó.

Siess tehát, míg elméd ép, s imádkozz!

Olivia.

Irgalmat, ember! irgalmat nekem!

E szemre, mellynek enyhádó könyét

Bú száritotta ki, e váztetemre,

Mellyet tulajdon kézzel rombolál el,

Ezekre kérlek, hagy meg éltemet;

Nem elég tehát, hogy olly soká kinoztál?

Napot, világot tőlem elcsukál,

Börtönbe dugván, mint gonoszlevőt.

Nem, istenemre, nem leszek bünödnök

Elárulója! Tépd ki nyelvemet,

Vágd el kezem fejét, de élni hagyj!

Fickó.

S ki áll nekem jót, hogy töretlenül

Marad jövőre s mindig börtöne?

Nem, nem! titkom ne tudja senki is,

Míg e kezek gyilkolni képesek!

Darvolya.

Még is! te nem vagy, Fickó, szörnyeteg!

Mellyet szopál, a tej, nem volt epe,

Voltak tenéked is tán gyermekid,

Azokra s a ki szült, anyádra, kérlek,

Ne öld meg ezt a lyányt... Egy nagy titok,

Mellyet remegtem eddig felfödözni,

Nyom engem... ámed felfödöm tehát...

Fickó.

Nincs most időm meséket hallani!

Darvolya.

Fickó, e lyányt megölnöd nem szabad!

Fickó.

Vedd hát az ördögöt lelkedre s vessz el!

(Olviát el akarja vonszolni, Darvolya közbeveti ma-
gát, s a mint viaskodnak, Olviá nyakán a kendő
félretolatik, mi által egy arany keresztke látszik nya-
kán s egy anyajegy.)

Darvolya.

Megállj, avvagy legott lármát kiáltok.

E lyány...

Fickó (leszurja Darvolyát.)

Kiáltls, s szakadj meg, vén banya!
(Elhurcolja Olviát, s egy oszlop mögött megöli és távozik.)

Darvolya (összerogyik.)

Ah, átkozott! Fickó, ne öld, ne öld meg őt!

Te nem tudod, ki ő — ah vérem elfoly —

Mi lesz belőlem... itt lelem halálom...

(E pillanatban Tabánt látni, mint ereszkedik le kötél-
hágcsón a szellőző lyukon a pincébe.)

Második jelenet.

Tabán (leugorva.) Darvolya (véreben fekve.)

Tabán.

Igy — lent vagyok már. Hah! minő fanyar

Köröttem a lég, gőze tikkadott

S penészködös, mint kriptaboloké!

A vak sötétség olly sűrű, hogy a

Szem benne, mint csepp a tengerben, elvész.

(Tovább botorkál.)

Hogyan? Mi ez? véres tör, vér a földön?

Milly helyre jöttem?

Darvolya (ki eleitől figyelmeztet reá.)

Ó az! hála isten!

Tabán, Tabán, az ég hozott!

Tabán.

Mi ez?

Darvolya.

Ne szörnyüködjél, nincs itt kriptabolt.
S én nem vagyok lélek; törrel döfött
Szegény, szerencsétlen asszony van itt,
Halála szélén, egy szörnyű bűnös,
De vesszek én, — amott Oliviád
Gyilkoltatik meg — —

Tabán.

Szentek istene!

(Az ajtóban megáll, hol a holt Oliviád pillantja meg.)

Álom vagy, a melly így játszol velem?
Oh akkor, álom! végtelen s örök légy!
Nem, nem! nem álom! e véres, hideg
Haláltetem látása százezer
Álmat törölne ki meredt szememből. —
S ki az, ki ezt tevő?

Darvolya.

Az átkozott,

Ki engem is leszúrt, Fickó titoknok.
Oh jer, fiam, légy gyóntató atyám,
Légy egy kimondhatatlan nagy bűnösnek
Vigasztalója vég pillanatában.
(Fülébe súg neki némelyeket; szünet.)

Tabán (borzadva visszatántorodik.)

Légy átkozott! Számodra nincs bocsánat!

Darvolya.

Nincs, nincs bocsánat! átkozott vagyok!
Ah! nincs bocsánat, nincs bocsánat — ah!
(Meghal.)

Tabán.

Oh szörnyű, szörnyű! Üsd ki, örülés!
Szokott szegébül elmém tengelyét,
S a gondolat leggyermekibb csiráját,
Mint rozsgyomot szaggasd ki jöltevéleg;
Még nem hívém el, a mit itt fulem hall,
A mit szemem lát! S még is úgy vagyon!
Örökre zárvak e szelid szemek,
Halvak e rózsareok, mellyeken
Élet tanyázott, szebb az új tavasznál,
Csukott az ajk, ez egykor üdvomsolygó.
Ah, hogy belé lehelhetném önletem!
De meg van ez gyilkolva, nem különben.
Ki téged ölt, engem talált. Mi egyik
Voltunk; a tör két éltet olta el.

(Bóka, Halápi a szellőző lyukon lekiáltanak.)
„Tabán, Tabán élsz é még, adj jelt magadról.“ —

Ha élek é, csak addig, addig éljek,
Mig szent szerelmem véres gyilkosán
Boszúmat álltam. Adjak jelt? adok!
De jeladásomtól ez átkozott vár
Megrendülend sarkában s átkozott
Falára átokkal leszen jegyezve
Oliviának rettentő halála!

(A kiáltás felülről ismételtetik.)

Megyek, megyek! — Nyugodjál kedvesem,
Mig hű Tabánod megforolja veszed.
(El, merre jött.)

Változás.

(Nagy vendégterem Csejtevárban. Elöl jobbról kis asztalka, mellyen mézzel töltött ezüst tányér késsel stb.)

Harmadik jelenet.

Bánfi. Forgács. Több ur és hölgy. Utóbb Zólyomi.
Erzsébet. Nászvendégek.

Bánfi.

El van tehát végezve, kedd a másnap,
Mert ősi hit, hogy így a házások
Pályája kedves lesz. Nincsen jelenség
Nélkül e mézzel töltött tál is itt.
Midőn a vőlegény menyasszonyával
A házküszöbre lép, mindegyike
Késhegygyel egy falatnyit izlelend,
Hogy életök, miként a méz, izes,
Édes legyen.

(Zólyomi s Erzsébet az ajtóban megjelennek.)

Forgács (a mézes tálal fölveszi, s az ajtóban álló új párnak egy késhegygyel nyujt a mézből.)

Köszöntve légy, dicső pár!

Pályátok édes legyen, mint e méz.

Zólyomi.

Oh, drága hölgy, oh mindenem! szívem
Kertének egyetlen egy szép virága,
Minő szerencsés lettem általad!

Negyedik jelenet.

Vőfé. Több vendég. Előbbiek.

Vőfé. Ez érdemes urakkal köszöntök be a
kegyelmetek királyi házához, diszes hölgyekkel és
fényes urakkal.

Bánfi.

Üdvöz legyen mindnyája! Föl, tehát
Most úri vendégek, vígalmainkra!
Éljen soká a fényes mátkapár!

Ötödik jelenet.

Halápi. Bóka. Tabán. Előbbiek.

Bóka (még kívül.)

Akár hová lett, nekünk tudni kell.
Bocsássatok be! —

Zólyomi.

Melly zaj ez?

Bóka.

Bocsánat,

Kegyelmes úr, e gyilkolás tanyája
Ez átkozott fészek — —

Tenke (küntösenél ráncigálja.)

Hej, hogy beszél kend?

Nem illik így káromkodnunk. —

Bóka.

Nem é?

S neki leányainkat, gyermekinket
Leölni illik, mint a rosz juhot?
Ej, kend is elfeledte, hogy leányt
Nemzett..

Zólyomi.

Öreg, talán megcsillapodnál, —
Nem értek így; rendén beszélj, mi kell?

Halápi.

Tabánt keressük, fényes bán, Tabánt,
Ifjú leventét s hareban társodat.
Rémes kegyetlen gyilkolás nyomára
Jutott e várban. Im, de itt van ó.

Zólyomi.

Nos, mit hozál nekünk, vitéz Tabán?

Hatodik jelenet.

Tabán. Előbbiek.

Tabán.

Sürgő, s fölötte fontos dolgokat,
Egy rémitő gyilkosság felfödözését,
Melly itt e várban nász és vigalom
Közepette ontá embertársa véré. —
Négy szem között kérek meghallgatást.

Zólyomi.

Nyiltan beszélhetsz.

Tabán.

A mit felfödendek,
A bán urt illetné magát.

Zólyomi.

Mit? Engem?

Tabán.

Ugy vagyon.

Zólyomi (benyit egy mellékszobát.)

Jerünk be!

(El mindnyájan Erzsébeten kívül.)

Hetedik jelenet.

Erzsébet (egyedül, halkán fölemelkedik a magas-
latról.)

Hogyan megdermesztett a rémület!
Alig merithet most is elfuladt
Lélekzetem magába enyhe léget;
Egy szörnű gyilkosságnak jött nyomára,
Ugy mondta nemde? Gyilkosságnak! — oh! —
Miért fagyott jéggé e szóra vérem,
Miért emelkednek hajszálaim
Az égre most is? Hah, ha tudna rólam?
Ha tán az én tettem födözteték föl?
Elvesztem! ...

(Az ajtóhoz lopózkodik, hol aggodalmasan hallgatózik.)

Ah! mi az? nem Darvolyát
Mondott imént, olly lassan szól, nem értnei
Csak egy szavát is. Oh, én istenem!
Én istenem! ha felfödöztetém! —
Megint beszélnek ... 'Pince', ... 'Vérbödöny' ...
Örök hatalmak! nem! nem engem ir le!

Oh, hogyha bánat, jölterés, ha köny,
Imádkozás, ha hü megjobbulás
A bünt lemosná, tisztává tehetné!
Imádni foglak irlalomnak atyja!
Imádni regtől késő éjfelig,
Multomra kárpát bércét fektetem,
S egy éltet élek, újat, fedhetelent,
Minőt egy angyal, csak bünttetemet,
Csak most ne föld fel, csak ne öneki! —
Ne ingjatos, térdeim, eröm ne hagyj el,
Mit mond? Hogyan? Csak tisztán hallanám!
De rettegéstől zúg és bűg fülem.

„A lányka ... még meleg volt ... Darvolya ...
Önnön leánya“ ... semmi összefüggés!
Egyes szavak csak, a mit érthetek!
Hah! milly hideg verejtéke! fogam vacog
Láz rázza minden izmát tagjaimnak.
Jőnek ... hová rejtőzzem el, hová?
Ah, nincs é ösvény, nincs é bármi rosz zug,
E nagy teremben, e várban, e világon?

Nyolcadik jelenet.

Fickó. Erzsébet.

Erzsébet (hozzá rohan.)

Oh ember, ember! mit tegyünk, tanácsolj!
Nyomára jöttek tettünknek.

Fickó (meghökkenve.)

Valóban?

Erzsébet.

Rád buktak, ördög! egy ifjú levente —
Mit én tudom, hogyan, de felfödött,
S vádat tón a bánál; oh szólj, tanácsolj,
Míg még időnk van... úgy látszik, magadra
Van a gyanú még, rólam mit se szóltak ...
Ördög, ne hagyj a sirban, mellybe vittél!
Nem, nem, te el nem árulsz engemet,
Im, lásd, előtéd térdre, porba hullok,
Én, a ki urnéd voltam, szolgálód leszek,
S ha pénz, ha kell arany, ha drága kő,
Annit vehetsz magadnak kincseimből,
A mennyi kell. Nem árulsz úgy é el?

Fickó.

Hm; nem roszul gondoskodnál magadról ...
S én kincseiddel, váradal mit érek,
Ha gombomat lecsapják.

Erzsébet.

Ah —

Fickó.

Valóban

Grófné! kicsinnyel többet érdemeltem. —
Te mostohán gondoskodnál fejemről,
A dolgot én nem így tenném. Tanulj
Ismerni, én téged megmentelek.

Erzsébet.

Valóban, és te ezt tennéd? Tehetné?
Lásd, téged én szörnűnek hittelek,
Ki előtt beces nincs, szent nincs e világon,
Ki erényt nem ismer, istent nem hiszen,

S az emberélettel, mint rozsz bogácscesal,
Hídeg szeszélylyel játszik. Oh, de látom,
Te sokkal emberibb vagy — s el nem árulsz?

Fickó.

Egy mód lehet csak váltságunk, s ezen
Egyetlenegy mód: méreg! Meg ne rettenj!
Nem én, s te nem, de ők fogják meginni,
Kik károsak lehetnének nekünk,
Titkunk tudásával — —

Erzsébet.

Hah, szörnyeteg!

Fickó.

Nevét mondom neked, grófné! Csekély név,
Csekély s kicsiny név, melly előtt kalap
Nem emeltetik, fejek nem hajlanak meg,
S nem görbed a térd; pór, alrendü név,
Mellyet cselésdég nem hord gombjain,
Melly nem ragyog hintókon, egy nevet,
Mellynek viselője, bár csak gyöngye asszony,
Hatalmasabb, mint a vitéz urak
Mindannyi kardos, paizsos örhada:
Tofana! — — Grófné, ismered
Ki e Tofana? Senki, egy csekély nő,
Szegény csapárosné, ki friss italt
Ad a toroknak édes, és izest,
S a szomju vendég szomja megszűnik,
S szünete csöndes, békes és örök — —

Erzsébet (iszonyodva.)

Tofanaviz?

Fickó.

Tofanaviz, igen,
Mint látom, a hírebül ismered.
Nekem vagyon...

Erzsébet.

Nem, nem!

Fickó.

Pedig saját

S belföldi készítményem...

Erzsébet.

Mit?

Fickó.

Feledted,

Grófné, hogy alkalmat, te vagy, ki adtál,
Tofana módját tőle eltanulnom.
Látod, mi jól jó most, hogy eltanultam.

Erzsébet.

El! el!

Fickó.

Tehát a vérpincét nyitom meg,
Hadd lássa Zólyomi — —

Erzsébet.

Oh, hatalmas ég!

De nem! Gyalázat engemet ne érjen!
S előtte, a szép s tiszta lelkű Zólyomi
Előtt gyalázat! Annyi a bűnöm,
Hogy már pokolnál mélyebb nem lehet
Lesúlyedésem. Hol van a palack?

Fickó.

Az én kezemben, a hová való. —
Vigan, kegyelmes asszony! Olly menyekzót
Készít tenéked e kicsiny palack,
Millyet kilencvenhét ükőd sem ért!

Ötödik felvonás.

(Más nagy terem Csejtevárban; fenékszinen legnagyobb pompával terített asztal.)

Első jelenet.

Fickó (vizzel tölt palackot rejteget kezei közt.)

Igy, ben vagyok! — Hah, nem hallok nyomot?
Nem, semmi sem! Milly tükörtisztta vagy!
A szirti forrás enyhítő vize
Ártatlanabb, mint színed, nem lehet!
S hm, még is egy, csak egy parányi csepp
A legvirítóbb testbe irthatatlan
Enyészetet s halált olt. Ah, sok éve
Gyűjtöttelek, csöppenként szedtelek.
Réggel te voltál első gondom, este
Megőrizésed aggodalmi közt
Aludtam el, jer, kincsek kineve te,
Jer, vedd el a pusztlulás magvait
Az emberélet bűja telkibe.
Hogy a mi él, enyészet és halál
Legyen, — ne kiméj ősz haját s szakált,
Hervaszd el a lány rózsaaarait,
S a csecsemőt, ha rád mosolygna, fojtsd meg,
Vesszen ki minden, s a pap könyve mellől
Hulljon le, semmi légyen a világ! —
Léptek közelgnek! El veled hamar!
Ember ne lásson, élete semmisítő,
Téged kivülem; de előbb még
E pincefeltörőknek légy ebéde.
(Az asztalhoz megy, hol a rajta álló borpalackokat
sorra megmérgezi.)

Második jelenet.

Erzsébet. Fickó.

Erzsébet.

Véghez vivéd már?

Fickó.

Véghez; most már a sor
Rajtat vagyon, vigyázz, hogy mind igyék,
S fejemmel állok, hogy ki inni fog,
Öt perc alatt némább lesz, mint a hal.

Erzsébet.

Hogy mind, fejenként kapjanak belőle?
Én is, te is?

Fickó.

Mi nem, kegyelmes asszony!
De vőlegényed inni fog. Tudod,
Mi az, midőn azt mondom: inni fog?
Most nem titokkod, parancsolód
Akaratja mennydörg itt; — ő inni fog!

Erzsébet.

Hah, szörnyü, szörnyü!

Fickó.

Most isten veled!

Énnékem a külsók asztaljait

Kell most bepaprikáznom; ugy hiszem,

A Vág elég nagy őket elfogadni.

Ma ők lakoznak, — holnap a halak. —

S aztán, ne feledd el: — Zólyomi inni fog! (El.)

Harmadik jelenet.

Erzsébet (egyedül.)

Olly mélyre buktam hát a bünözönbe,
 Hogy visszalépnem nem lehet — s előre
 Mennem lehetlen!? Atkozott hiúság!
 Hitlen, ravasz bálvány! ezért imádtalak,
 Hogy végre a hóhérpallos között,
 S méregkeverés közt válasszak menekvést?!
 Nem, erre nincs erőm, nincs erre lélkem! —
 S ha őt nem étetem meg, szörnyűség!
 Erzsébet a hóhérnak pallosa
 Alatt végzendi csúfos életét. —
 Irtóztató helyzetetés! Lélekmaró
 Választhatás! Oh, én boldogtalan!

Apród (föllép.)

Kegyelmes asszony, a vendég urak
 Érkeznek —

Erzsébet.

Oh, ne még, ne még, ne még!

Negyedik jelenet.

*Turzó György. Bánfi. Zólyomi (Forgácstól vezet-
 tetve.) Nászvendégek. Urak és Hölgyek. Apródok
 (szolgálva.) Tabán (lantosalkban háros hangszerrel.)*

Turzó.

Igéretem szerint, grófné, vendége lettem
 Felső Magyarhon legszebb asszonyának.

Erzsébet.

Üdvözlöm a nádort csekély lakomban.

Mind.

Éljen sokáig Turzó György, a győző!

Zólyomi (kezet fog Turzóval.)

Barátom, üdvöz légy!

Turzó.

Isten velünk!

Mind.

Éljen hazánknak védő angyala!

Turzó (a vendégekhez.)

És éljenek vitézi, s bajnokí,
 S ez úri hölgyek ékes koszorúja!

Bánfi.

Fogjunk helyet már most, kegyelmes ur!
 A napnak ünnepélyét befejezni;

Egy pár falatka, egy pohár bor —

Fogadják szives kézből szivesen.

(A vendégek letelepülnek, éljenzéssel. Zólyomi igen komoly; Erzsébet tétovázó. Zólyomi a nádor és Erzsébet között ül; Tabán az asztal végénél oldalt áll.)

Turzó (Erzsébethez.)

És mit hozott, kegyelmes asszonyom,

Harcából a bajnok menyasszonyának?

Csak nem feledkezett meg a szép aráról?

Erzsébet.

Gyöngyöt s aranyt, a hiuságnak valótlan

Bálványait nem, de mi gyöngy — s arany nál

Becsésb előttem, hősi homlokán

E büszke sebhelyt.

Turzó.

Az valódi dísze,

Ha tisztos harcban kapja, a vitéznek.

Egy drága emlékjel szebb napjainkból,

A tettnek érdemrendé, s férfihomlokun

A legnagyobb ék, legszebb koszorú! —

Hej, rajta, lantos! Hej, nyulj hurjaidba!

Az ősapáknak szép szokásakint,

Melly haj! maholnap mindinkább enyészik,

Dalold el a bajnoknak tetteit,

Míg itt mi, kettős ünnepét megüljük.

(Sugva Tabánhoz.)

Fickó tehát már, mondád, fogva van?

Tabán (titkon Turzóhoz.)

Ketten fogók el Forgács gróffal őt.

De most vigyázz, nagyur!

Turzó (szintugy.)

Szemfűl leszek.

Tabán (Zólyomihoz.)

Vigyázz, uram!

Zólyomi (szinte sugva, csüggedten.)

Vigyázzatok, légy okos!

Turzó.

De nézdse, vőlegényünk! Ej, a patvart!

Honnét ez arc, mely inkább illik a

Puszták imádkozó zarándokához,

Mint egy szerencés úri vőlegényhez?

Zólyomi.

Sötét? Nem, az tán nem vagyok, s komoly?

Elmélyedék csak kissé; semmi más!

De vége már — hiszen kinek vagyon,

Mint énnekem, vigadni több okom?

Oh, vig leszek, vigabb mint mindenek!

Kezd rá dalos! (Sugva Turzóhoz.)

Vigyázzunk, nádor ur!

Erzsébet (félre.)

Nagy ég! minő gyanúk, — e suttagás!

Tabán (húrjait pöngetni kezdi.)

Elment a hős csatába,

Hő keble dobogott,

Kivini fegyverével

Szabadságot, jogot.

A harcolók sorában

Első volt mindenütt:

Mint vakmerő oroszán,

Mint lelkes honfi vitt.

S kiért kivítta harcát,
Győzelmes lett a hon,
Budában új király ült
Az ősi trónuson.

De őt szerelme vonja,
Melly hősi tetteért
Majd myrthuságba fonja
Fürtén a harcabbért.

A hős jó olly lobogva!
Hit és remény dobog
Kellén, hogy boldogítani,
Hogy boldogulni fog.

A hős jó és megdöbben:
A mátkavár alatt
Sok embercsontokat lát
Halomra hordtakat ...

Turzó.

Kitérsz a dalból, lantos! Zólyomi!
Történetébe kezdél, azt kövesd.

Tabán.

Azt folytatom, kegyelmes ur.

A mátkavár alatt
Sok embercsontokat lát
Halomra hordtakat.

S a szörnyű csonthalomból
Feláll egy síri lány,
Három sebet mutatva
Ifjonti homlokán.

Néz, és kínos nézése
Halotti gyötrelém,
Nyög, és halálnyögése
Elhangzik végtelen.

„Legszebb virágkoromban
Onták ki véretem,
Vérem kiált az égre,
A gyilkost verje meg!”

S eltűnik a leányzó;
Helyén egy második
Biborpiros sebekkel
Mint rém magaskodik.

„Átok reá örökké,
Ki engemet megölt.
Az ég ne adjon üdvöt,
Ne néki sirt a föld.”

S harmadszor is leányzó
S negyedszer is tünék,
S így véghetetlen végig
Sok száz leányka még ...

Erzsébet (leszédül székéről.)

Ah!

Többen.

A menyasszony roszul van!

Zólyomi.

Mi az.

Erzsébet (erötétessel.)
Kis változás csak, már jobban vagyok.

Tabán (folytatva.)

S így véghetetlen végig,
Sok száz leányka még,

S mindannyi egy ajakkal
Csak egy átkot süvölt.
„Az ég ne adjon üdvöt,
Ne néki sirt a föld.”

És végre, mondni szörnyű.

Erzsébet (felugrik.)

Nem, nem, már nem lehet! Nem, erre
Erőm elég nincs; inkább vesszek én.

Turzó.

Az istenért, grófné.

Zólyomi.

Mi ez?

Erzsébet (határozottsággal.)

Van itten.

Van itt e várban egy asszony személy,
Jámbor — s szelidnek tarták mindenké,
Bájosnak is mondák sokan, de kigyó
Lappanga rózsák közt: istentelen,
Hallatlan, átkos gyilkolást üzött
Rejtekekben évek óta. Átkozott
Agyában olthatatlan vágy kele,
Arcára ifjuszint varázslani:
Bolond agyában büvös szöszök,
Bujtások és ábrándos képek által
Utóbb hitévé lón, hogy ifjú lányok
Vérébe mosdván célját érheti —
Fellázad a vér bennem, nász urak!
S mind ez saját várbamban tétetett! — —
Tudjátok azt, hogy most főbb hölgyeink
Udvarkiséretet tartnak; s így én is,
S mint hogy szokás szerint illy udvari
Lányt, hogy ha férjhez kel, kiházosítani
Urnéja szokta, számosan jövének
Dús udvaromba lányok. Lón azonban,
Hogy melly leányzó egyszer Csejtevár
Falai közé jutott, mind híre hamva
Együtt veszett el véle; lány után lány,
És végre száz után száz tünt el így,
Hogy már a várnak messze téerein
Leány keresve sem volt lelhető — —
Ne vágjatok szavamba — — nem csak ezt
Művelte ő, a szörnyeteg, kit im
Ég, föld előtt büneről vádolok, —
Felül reá egy méregkeverő! — —
Ki, hogy bünére, mellynek már nyomán
Valának, örök fátyolt borítana,
Fickó titoknokával étetöt szórt,
Kiirtni titeket, kiirtani
Téged, vitélő nádor, Bánfi téged,
S Forgács, s a kik hozzátok tartozók,
Mind, mind egy emberig .. a serlegekben
Tofanaviz van! ..
(A vendégek összerémülnek, kivéve Zólyomit.)

Zólyomi.

Még ez is!

Erzsébet.

De hála!

Ti még nem ittatok —! — ti élni fogtok
S bírái lenni a szörnyű bűnösnek.
(Szégyen s büne érzetétől lesújtva, eltakart arccal le-
rogyik.)

Ez asszony én vagyok; oh Zólyomi!
A halált kiállok, csak hogy mentve vagy!
De oh, nem a szégyent, oh föld, oh nyeljed el.
Borulj reám, oh ég, oh nagy mindenség! (Nagy
szünet.)

Tabán (ünnepélyesen.)

Tovább megy a történet, asszonyom,
Vég verse így szól vérengző dalomnak:

Többen.

Halljunk komoly szót! Halljuk a dalost!

Tabán.

És végre mondni szörnyű,
Sok száz leány után,
Feláll egy, uj halott meg,
S illy szó jó ajakán:

„Az átkozot, kinek sirt
Ne adjon itt a föld,
Saját anyám a gyilkos,
Im engem is megölt!”

Erzsébet.

Ki e veszélyjósó kísértett itt?
Mit hord ez össze zürbeszediben?
Oh meutsetek meg ettől, mit kívánsz, ki vagy?

Tabán.

Én? semmi, grófné, semmi sem vagyok —
Mert nem vagyok tűz, hogy lelkedbe száljak,
S azt, s mindened, s mindent, még legparányibb
Romoddal együtt elpusztítsalak;
Mert nem vagyok kigyó, hogy szüdbe üljek,
Mint a riasztó lélekismeret,
S tükröt mutassak, mellyből borzadozva
Olvassad a bünt, mellyet elköveltél,
S láttára visszaborzadj önmagadtól.
Mert nem vagyok isten, a ki, hogy születél,
Meggátolandám. S mit keresek, mi kell itt?
Kérde, szegény te! Egy angyallyányt, asszo-
nyom!

A kit szerettem, mint téged gyűlöllek!
Kit nem nekem csak, önmagadnak is
Meggyilkolál.

Erzsébet.

Ki volt, oh szólj, ki volt ő?

Tabán.

Egy árvalány volt, két éves korában
Rablók kezébe jutva, balszerencse
Üzöttje végső pillantásaig. —
Egész örökje, mit nyakán viselt,
Születőtől, a kis keresztke volt,
Melly a gyerekek szép nyakán vala.

Erzsébet.

Ezüst vagy arany volt?

Tabán.

Tiszta vert arany,
Négy végein négy gyémánt tündökölt,
Hátul tövére B és E bevésve.

Erzsébet.

Nem, nem lehetséges!

Tabán.

Bár nézd meg, itt van.

Erzsébet (görcsösen szorítva a keresztjét.)
Mindenható! Honnét, az égre, ifju!
Honnét vevél ezt?

Tabán (tompán.)

Mátkám holt nyakáról.

S midőn leoldám e kedvelt ereklyét,
A feddhetetlen keblen egy felöltő
Jegy tünt szemembe, egy —

Erzsébet.

Tovább, tovább!

Tabán.

Egy lepke.

Erzsébet.

A leányom! a leányom! (összerogyik.)

ötödik jelenet.

Forgács (a megkötözött Fickóval.) Fegyveres kísé-
ret. Előbbiek.

Forgács (Fickó méregpalackját asztalra tevén.)

És itt az irtózatnak végjele —
A legmaróbb méreg, Tofanaviz,
Mellyet halálra kinzott ifju lányok
Kinthabzó ajkiról szedett e szörny,
S mellyel halált és pusztulást hozandott
Reánk, s hozott hatszáznegyvenkilenc
Ártatlan szüze, pusztulást s halált!

Turzó.

A bárd fejed fölött függ, véd magad!

Fickó.

A bárd fejem fölött függhet, de bünt
Fejemre nem vallok por emberének.

Turzó.

Valld meg tehát halálod ördögének;
Pallos szakítsa el bűnvállaidról
Bűnösöd fejednek gombját, átkozott szörny,
S e bűnpalack megszegyenítve légyen, (földre
sujtja.)

S mint az kifolyt, ugy folyjon véred el,
Rémül a földnek, réme száradodnak.
S most hagyjuk itt a borzalom tanyáját,
Csak Erzsé grófnénak kell itt maradni.
Reácsukottak lesznek zárai

S a négy kapu megbélyegezve, hogy
Messzéről a ki látja Csejtevárat,
Láttára lelki borzadalma légyen!

És töle ég föld visszaborzadozzék. (El mind-
nyájan.)

Erzsébet.

Irgalmat, irgalmat! halált ezerszer!
Halált nekem, csak ezt ne, jó bírák.
Ah hol vagyok! Milly siri esend ez itt!
Egy rémes álom, szörnyű szörnyű álom,
Mázsányi súllyal nyomta lelkemet!
Oh nem! nem álom! a bűnök leánya
Fetreg a porban itt! a gyilkos, ah!
Ki az? ti vagytok? Hah mi színtelen,
Halvány az arcotok! Tiz — húsz — negyven
— ötven!

Száz és ujra száz — és száz után megint száz!
Éltet kívánnak tőlem, ifju szépet,
Mellyet hitetlen tölök ellopék,
S arcokra raktam. Irgalom, hocsánat!
Tüzes fogókkal marják testemet,
Szívembe tört üt, gúnykacagva száz!
És gúnykacagva száz kitépi ujra!

S mindannyi egy ajakkal
Csak egy átkot süvölt:
Az ég ne adjon üdvöt
Ne néki sirt a föld!

Oh ments meg isten, ments meg engemet!
Nincs senki társom, mint lelkem bűne;
Nincs más kilátás, mint kétségbeesés!

(Lerogyik, s a függöny legördül.)

Vége.

Iső kötet.

XI. dík füzet.

B á n k b á n,

eredeti történeli dráma 5 felvonásban; írta **Katona József**.

Személyek:

II. Endre, magyarok királya.	Miklál bán)	Melinda bátyjai.
Gertrud, királyné.	Simon bán)	
Béla	Egy zászlós.	
Endre	Petur bán, bihari főispán.	
Mária	Myska bán, a királyfiak nevelője.	
Otto, Berchtold merániai herceg fia, Gertrud testvéröccse.	Solom mester, fia.	
Bánk bán, Magyarország nagyura.	Bendeleiben Izidóra, turin-giai lány.	
Melinda, felesége.	Egy udvaronc.	
Soma, fiacskájok; az udvarnál.	Biberach, kalandor lovag.	
	Tiborc, paraszt.	

Udvari asszonyok. Lovagok. Békétlenek. Katonák. Jobbágyok.

(Történt 1213dik esztendő vége felé.)

Első felvonás.

(Keskeny szoba.)

Első jelenet.

Otto. Biberach.

Otto (örömmel vonja be Biberachot.)

Ah, Biberach, örvendj! bizonynal az Enyim fog ő — az a szemérmes angyal — Enyim fog ő lenni, kiért sokat Olly nyughatatlan szívvél éjszakáztam! Oh Biberach, enyim bizonynal ő!

Biberach.

Hm, hm, ugyan bizony! — Melinda? Jó!

Otto.

Oh milly hideg! — Mit is beszélék én Ezen megúnt fagyos vitéz üres Szívének, a ki eddig sem tudá azt, Hogy mit tegyen forróan érzeni.

Biberach.

Ej, sőt igen nagyon tudom, kegyes Herceg; ha csak reá találok is Gondolni, könybe lábbad a szemem, Ollyan nagyon tudom heves szerelmünk Áldott javát savát megerzeni.

Otto.

Hallgass! — de még is — halljad csak: Melinda, Oh adsza halhatatlan életet, Vagy csak szünetlen álmot, ég! — Örök Mindenható! ha hogy Melinda, hold — Endymion lehessenek általa. — — Halljad csak: ő — Melinda szánakoz Rajtam, midőn komor tekintetem Tartom szegezve rajta, ezt sohajtván: „Mért nem maradtam én hazámban“ —

Biberach.

Ej,

Inné az ördög ássa még ki, hogy Szeret.

Otto.

De sirt, midőn valék vele — Sirt, Biberach!

Biberach.

Nevetni, vagy pedig Könyezni, az mindegy az asszonyoknál.

Otto.

Ugy, ugy; de a szemem közé se néz —

Biberach.

Páh, milliom! midőn nekem Luci Nem néz szemem közé, előre már Tudom, Lucim megint csalárdkodik; Jó hercegem, vigyázz! talán világnál Utálat a szerelme — és ha nem; mint Bánk hitvesétől meglesz a kosár.

Otto.

Akkor Melindáról lemondok, és

Szinlett feláldozásom annyival
Jobban kötöz szívéhez. Oh, bizony
Egy asszony álma vajmi gyöngye a szép
Hűségűről, és — Melinda is csak asszony.

Biberach.

De Bánk — az áldozat kipótoló — ?

Otto.

Ej, őt majd a nagyúri hivatal —

Biberach.

El fogja úgy é majd vakítani? —
Oh, jó uram, csalatkozol! szerelmes
Bánk bán szemének illy titok nehéz.

Otto.

És még ma kell, hogy ő enyim legyen!
Szerelmet érzek én, s csak az merithet
Vég nélkül édes Elysiumba, hol
Önnön szerelmünk enkirálynéknak,
Szép életünk világa, valódi jó,
Forrása annak a mi nagy, koporsó
Űrében élet, és kívánt jövendőnk
Egyetlenegy kezesse — az, de az! —

Biberach.

Kárával a szegény hitesnek? Oh,
Te elragadtató szerelem te! a
Melly Éva esábitója volt, ugyan
Illyen szerelmet érezett az a
Kigyócska. Prosit a fölöstököm!

Otto.

Embertelen! most oktatásra nines
Szükségem.

Biberach.

Ej, herceg, hiszen — na — jó.

Otto.

Távozz előlem —

Biberach.

Imhol a királyné — —

Gertrud (belép.)

Ottó, na jőj! látod, leereszkedem,
S magam jövök hozzád; de mondhatom
Neked, hogy ez ma udvaromban az
Illy esztelenkedések közt utolsó
Fog lenni: mert azért, hogy a király
Utáni bánkodásimat kiverjem
Fejemből, avagy téged, hercegem,
Örvendezőbbé tégyelek — soha
Jobbágyaim kedvét nem áldozom fel! —
Te holnap útazol —

Otto (dörömgöve.)

Csak céloamat

Érjem — ha a pokolba is — megyek.
(El Gertruddal.)

Biberach.

Ej, ej, kegyelmes ur, vigyázz, vigyázz; mert
Egy illy keszeg sovány fiút az izmos
Bánk bán — bajúsza egy végére tűz. (Utánok el.)

Változás.

(Vendégszoba. Több asztalon italok; gyertyák; gyakran
jó be néhány vendég, iszik s ismét megy. Kivül tánc-
zene, melly helyel helyel megszűnik.)

Második jelenet.

Simon. *Mikhál* (egy asztalkánál szundikál.)

Simon (belép.)

Hm, hátha még is ugy lehetne? Furesa! (Meg-
látván Mikhált.)

Ej, lássa bár az ember, ez bizony
Alszik megint! — Na bátyám! ébredézz!
Ki s bejárnak emberek, s réad mosolygva
Nézdelnek. (Mellé ül.)

Mikhál (felveti szeméit s kezét nyújtja Simonnak.)

Ősz hajam vagyok, Simon,

Jó lélekismeretem: azért biz én

Nem gondolok velök.

Simon.

De még is, én

Velem csak fogsz irtítni egy pohárt?

Na — a bojóti Mortundorfok! (Pohárt emel.)

Mikhál (eszmélkedve, kezét mellére nyomja, és solajt.)

Ah,

Hazám! szerette jó hazám, Bojót!

De vége! már nekik is — jó éjszakát!

(Felkapván az ezüst pohárt.)

No éljetez fen ott, bojótiak!

Ott, ott van élet; itt csak éjszaka. (Iszik.)

Simon.

De hátha még is ugy lehetne itt is?

Mikhál.

Ollyan csodálatos hangon felelsz,

Simon, reménylész? — Ej, jó éjszakát!

Simon.

Nem gyötrelek, Mikhálom, hát vele.

Még gyóntatómna is csak esküvés

Alatt nyilatkozthatnám ki; de

Neked — neked Mikhál, nem: én atya

Vagyok.

Mikhál (feláll.)

Simon!

Simon.

Tán kétségeskedel?

Negyvenhat esztendősnél nem vagyok

Több —

Mikhál.

Oh, Simon, nem hal ki a bojóti
Gróffaj! Spanyol hazánkba vissza kell
Mennünk — csak ott kell a bojóti fajnak
Zöldelni —

Simon.

Vagy Magyarországhban. Magam
Is gondolám már, s elvégeztem azt,
Hogy minden országból Bojóra vinném;
De itt nem aljasul el a spanyol —

Elég, ha mind megannyi jó magyar
Háznépnek ők lehetnek törzsöki.

Mik h á l.

Ők?

Simon.

Hét fű.

Mik h á l (elszomorodva leül.)

De már ez csúnya tréfa.

Simon.

Hallgass meg engem; tegnap este a
Vadászaton egy őzet kergeték,
És — egy banyát találtam. Ó alig
Látott meg engem, és leroskadott
Térdére, és tudtomra adta, hogy
Feleségem immár megszült. Szinte el-
Indultam, a midőn hatot felém nyujt.
Oh, légy kegyelmes, ugymond, asszonyodhoz!
Ó egykor egy szegény koldus személyt
Elkergetett magától, s becstelennek
Nevezte, mert kettős szülőltje volt:
Hogy most az istenség adott hetet
Neki, nyomban emlékébe jött az, a mit
Mondott. Megindulván azon, ne hogy
Fesletnek ítéltessek, egy fiát
Megtart magánál — a többit, hogy öljem
Meg, azt parancsolá —

Mik h á l.

Tigrisanya!

Simon.

Megesketém, és titkon általa
Neveltetem mindnyáját.

Mik h á l.

Hát az anyjok?

Simon.

Mindig keservesen zokog, midőn
Az egyet a kezébe fölveszi, és
Nem tudja még, hogy én tudom, miért sir?

Mik h á l.

Aztán mi lesz?

Simon.

Akkor fogom mutatni csak, hogy ő
Haljon meg akkor — de örömébe haljon.
Minő öröm lesz ez! Már elhagyom
Endrének udvarát, s velők leszek.
Mik h á l, miért sirsz oly keservesen?

Mik h á l.

Nem hal ki a bojóti nemzetem!

Simon.

Nem. Nem. De hát ne sirj!

Mik h á l (pohárt kap.)

Öröm miatt. —

Ott cimbalom, síp, hárfa, zengenek:
Ott azt hiszik, hogy ők örvendenek —
Nem, nem, csak egy az, a ki itten örvend,
Mik h á l az, a bojóti. (Iszik.)

Simon.

Nézd, ezek nem.

Harmadik jelenet.

Vendégek (jönnek vegyest békétlenekkel, kik komoran
leülnek, isznak.) Előbbieik.

Simon (Mik h á l mellé ülván, poharat tölt.)

Nézd, mintha orra vére folyna, ugy
Kullog be némellyik. Manó vigye
Vigságtokat, hol a szabad magyar
Érzés az itt erőtetett feszesség
Láncába kénytelen harapni.

Egy békétlen (rosz kedvvel nyujtja poharát egy-
nek összeütésre.)

Na! —

Negyedik jelenet.

Előbbieik. Petur bán.

Petur (belép, vadon körülnéz, Simon mellett székre
veti magát.)

Igy? — Ördög és pokol! Bizony majom
Mind egyrül egyig. — Oh, te szép nevű
Magyar!... Magyar? — Hej, félre oktalan
Aggódalom! mit használ itten a fog-
Csikorgatás? (Főbe üti magát.) Bolondos agyvelő!
Szabad kívánna lenni mindenik,
És torkukon kegyes nagyasszonyuk
Sült főttje oly mohón rohan le, hogy
Majd szinte megfuladnak. Lényalóvá
Lettél dicső Árpád gyümölcse te?

Simon.

Bán, hát mi lelt?

Mik h á l.

Petur, nem vagy magad,
Nyelvedre vigyázz.

Petur.

Úgy? igaz — helyes. —
Mik h á l, Simon, miért spanyol hazátok-
Bojótotokban nem maradtatok?

Mik h á l.

Csitt, csitt! ez itt (szívére mutat) sebet ver. Oh
fiam!

Simon.

Ember, belőled a rossz lélek ordít!
Ott élni nem lehet nekünk. Spanyol-
Ország halálos ágyában nyögött
Ránk nézve, hogy kiléptünk abbul egykor;
Azóta meghalt.

Mik h á l.

Meg bizony. De csak
Békével —

Petur.

Átkozott jámbor te! Ki
Békével? Én talán? Ég és pokol!
A békes mind bolond; s az is bolond, ki
Békételen: de én békételen
Még sem leszek, míg nem bolondulok meg.
Oh célra! célra! így különben egy
Bárányi békesség — mi több, maga

Epét okádna itt a békeséges
Türés, kiáltva, ördög és pokol!

Mik hál.

De ember! Ej, eredj, eredj haza,
Aludd magad ki — menj, menj!

Petur.

Én?

Mik hál.

No leg-

Alább beszélj hát egy kicsinyt alantabb
Hangon: az emberek néznek —

Petur (felugrik, de ismét leül.)

Ki? Hol? —

Na, jó! — Nem is beszélek — még csak egy
Szócskát se. Mindenik kimondatott szó
Hazug, s az emberekben nyargaló
Tüdő csak a hazudság ördögének
Lakása. Igy ni! (Az asztalra könyököl.) Hallgatok.

Mik hál.

S kiált

Jó éjszakát!

Petur.

Jó éjszakát? Igen —

Majd a midőn egy nemzetség kipusztul;
Vagy csontjaimmal a meráni gyermekek
Tekézni fognak, — akkor. — Most pedig
Hallgatva — még ma néma leszek, mikép
Karthausi. Oh, mikép tekinté
Le ránk! csak a merániakra néz.
Bámulja a harisnyát — a magyar
Csak hátul áll, s sohajt az illy hazánk
Nagyasszonyán. Haj! istenemre, leg-
Alább csak egy vidám tekintetet
Mutatna hát, ha színbül is; nem érne
Olyan nagyon szívére a magyarnak! —
Ő is meráni! —

Simon.

Hát honnét akarsz

Már most barátokat? midőn sem a
Meráni, sem pedig magyar — —

Petur.

Ki mondta

Azt? Én, s meráni?! Hát mikor nevezte
Testvérnek a tűz a vizet? — Csupán
Csak bennetek van még egyetlenegy
Bizalmam! A ti húgotok.

Mik hál, Simon.

Melinda?

Petur.

Felesége a nagyurnak: ő vele
Kedvére játszik, és ti húgokkal.

Mik hál.

Szegény teremtés vagy, ha célodat
Csak asszony által gondoldod kivinni! —
Hát nemzeted? —

Petur.

Ne ingerelj föl! — Oh,
A nemzet! — A hány fő, szintannyi ész. —
Kényes becsülete, mint a köntöse —

Sértsd meg csak, összetörni kész; de adj
Neki hirtelen vagy egy jó szót, s világot
Teremtve összerontja ellenségedet. —
Nézzétek, — itt is — ott is — ugy kíválnak
A többi lényalók közül, mikép
Egy medve több vakondokok közül.
Nem méreg az, melly őket olly komorrá
Teszi — bánat az, hogy bort adnak nekik;
De a mi egy fillérbe sem kerülne —
Jó szót, figyelmet, nem találnak itt.

ötödik jelenet.

Előbbie. Myska bán (egy lovaggal jó.)

Myska (üres ivóasztalhoz megy s tölt.)
Ugy, ugy, vitéz ur: a magyar bor olyan,
Mint a magyar barátság — mentül öbb,
Annál erősebb. (Leülnek.)

Petur (boszankodva néz reá.)

Hogy ha nem dohos.

Mik hál.

Csak a delogra mostan —

Petur.

Ah! soká jó.

Mik hál, Simon.

Kit vársz?

Petur.

De el fogjátok é hát hinni?

Mik hál, Simon.

Szólj!

Szólj!

Petur.

A nagyúrt.

Mik hál.

Bánk bánt?

Petur.

Na csak ne olly

Csodálkozást! — Utána küldtem egy jó
Futó legényt titokban. Lásza meg,
Hogy itt mik esnek.

Simon.

Petur, Petur!

Petur.

Csitt! — Nektek errül egy kukkot se kell
Ám tudni. Nagy — nagy a mi fen forog
Játékon: a haza, és Melinda.

Mik hál, Simon (hirtelen az asztalon át Petur kezét megkapják.)

Mit?

Melinda, mondd? —

Myska (poharat emel.)

A mi nagy királynénk!

Vendégek.

Éljen sokáig!

Petur (vad tekintettel, s vérrel forgó szemmel fölugrik, öklével süvegét szemére nyomván ordítja.)

A magyar szabadság! (Iszik.)

Békétlenek (felugorván, dörömbölve viszonozzák.)

Éljen soká!! (Myska és a vendégek bámulnak.)

Egy udvaronc.

Utolsó tánc! (El.)

Mind.

Jerünk! (Elmennek.)

Hatodik jelenet.

Petur. Bánk.

Bánk (úti köntösben, zavarodva, szugolyban levő ajtócskában mutatja magát. Nemes méltóság; mindenben gyanakodó tekintet; elfojtott tűz, mely minden pillantat-ban kitörni láttatik, és minden körülmény azt árulja el, hogy mindig nagyobbul indulat dühöng belőlről.)

Petur (meglátván Bánkot, hátul marad.)

Bánk (miután mind eltakarodtak, előre siet.)

Petur! Hah! — Hogy mindent így kellett!
Tatálnom! —

Petur.

Jaj, kegyes nagyur! sokat
Fogsz még te itt találni, a mi akkor
Nem volt, midőn elmentél. Oh, de hála;
Hogy itt vagy ismét. Orvosolj, ha tudsz.

Bánk.

Hazánk külön külön vidékein
Jajt, s bánatot találtam; s itt íme
Ellenkezőt találok, s nem tudom,
Mellyik tehet rémitőbbé. — Kojón
Táján találja engem a serény
Követ. Petur, miért hivattatál
Te engem vissza? még pedig titokban!

Petur (körül tekint.)

Titokba, bán, titokban — azonban szólni
Itt nem lehet — hiszen magad tudod; sőt
Látod, (gúnnyal) hogy egy jól megterített
Asztal legyekben nem szűkölködik.
Ezek donognak, és lehet talán, hogy
Még titkom is kidonganak —

Bánk.

Titok!

Petur (sugva)

Ugy van, kegyes nagyur, úgy van, titok
És még pedig sötétben —

Bánk (megijed.)

Bán!

Petur.

Te is

Bele vagy keverve, és ha veszteségre
Jó a dolog, tied lesz a nagyobb.

Bánk.

Bán! bán! hamar beszélj!

Petur.

Nem, oh, nagyur;

Mert azt kívánni, hogy megsugjanak
Mindent az emberek, csak annyi, mint
Abban találni kedvet, hogy ha sok

Irigye — ellensége van: pedig
Mindenkor a legördögébb nadály
A sugdosó maga, — én az nem vagyok; de
Jőj még ez éjjel — itt ha eloszlanak —
Házamhoz. A jelszónk leszen, Melinda! (El.)

Biberach (ki épen kevéssel előbb, mint valakit kereső, lépett be, a mint Bánkot meglátja, megjedve szögletbe vonul, és Petur előtt kishuban.)

Bánk (elkiáltja magát.)

Melinda!?! (Sok ideig nem tud szóhoz jutni.)

Az — Melinda — jelszavok!

Melinda szép mocsoktalan neve

Ma szemfödélül szolgált egy sötétben

Ólalkodó csoport között! — Titoknak

Lett zára a Melinda szabad neve!

Hetedik jelenet.

Bánk. Tiborc.

Tiborc (ugyanazon ajtón, mellyen Bánk, jött.)

Ni, boldog isten! még is ő biz az!

Bánk bán — nagyúr —!

Bánk.

Elárultattam?

Tiborc.

Én

Tiborc vagyok, kegyes nagyur — na, lám!

Bánk.

Tiborc — (Gondolkodva járkál.)

Tiborc.

Igen — mert, szólni kellene —
Nagy dolgokat —

Bánk.

Melindáról?

Tiborc.

Nem arról.

Bánk.

Nem!

Tiborc.

Lopni jöttem ide; mivel a szegény
Anyá s gyermekek, velem —

Bánk.

Na jól van — ugy.

Tiborc.

Oh, én szerelmes istenem! hiszen
Nem is figyelmez rám — Bán! — Bán! — nagyur!

Bánk.

Melinda! és mindig Melinda! — Szent

Név! égi s földi mindenem javát

Szorosan egybe foglaló erős

Lánc, úgy elomlott törhetetlen élted,

Hogy abbul a gazoknak is jutott? (Fellobban.)

Mennyben lakó szentséges atyám! ide

Mindentudásod égi csepeit!

Nekem — nekem, hogy e nagy fátyolon

Átlássak, és eszemmel a halandók

Szívébe nézhessek, mint a tükörbe.

Tiborc.

Nagyúr —

Bánk.

S ugyan továbbra láttak ők,
Mint a szerelmes? És azért futom
Be én az országot, hogy addig itthon
Fojtsák meg üdvösségemet? — Talán
Ez a királyos asszony azért tetéz
Munkákat a munkákra, hogy szemem
Elkábulásakor, szívemben, a ben-
Lakó becsületet megölje? Jaj! —
S most már ezen sötétben bujdosók
Volnának, a kik engemet bolond
Álmomba szánva háborítani
Ügyekszenek, s a végveszélybe forgó
Becsületem fölött rikoltanak:
„Bán, ébredesz; mert meglopattatik Bánk!”
Azonban — ezek talán csak úgy fogadt
Szolgái voltak egy veszett irigy
Embernek, a ki nyűgodalmamat
Sajnálva, itt (szívére ver) szorongatást okozni,
S döböntni szívemet kívánta. (Megijed.) Meg-
Döbenni? ezt előttem egykor úgy
Fösték le, jól tudom, mint egyikét a
Lélek betegségének. — — — —
Az sem lehet, hiszen szünetlen ép! (Reszketve.)
Bánk! Bánk! te nem mered kimondani
Talán? Ki, csak ki! hogy kacagja a
Viszhang is árva gyöngösedet —

Tiborc.

Oh, szent teremő!

Bánk.

A szerelme-féltő

Bánk bán! (Kacag.) Tüdő, hazudsz!
(Fájdalommal fejt kezei közé szorítja.)
Mit nyughatatlanítsz, sötétes álom-
Kép! mit gyötörsz inceselkedő agyrém!?
Hát a világ egyik sarkátul a
Másik sarkig, szerelmeimben, én
Miért öleltem mindent egybe? mért
Mindent? miért te benned, oh Melinda!?
S egy ember — egy haszontalan por — az
Ütné ki őt az én karom közül?
Őt!? És ki lenne az? Ki lenne az? — —
Világot, itt! világot! (Hirtelen.) A sötétben
Ólálkodókhoz elmegyek. (El, merre jött.)

Tiborc.

Na, itt hágy. —

Ah! mintha jőnének — jőnek — csak el! —
Éhezzenek, szegény férgek: nem ért
Még a lopáshoz ősz Tiborc apátok.
(Rettegve Bánk után siet.)

Nyolcadik jelenet.

Otto. Biberach.

Otto.

Hamar — beszélj — találhattad magát?

Biberach (jelentőleg.)

Találtam — a galamb helyett oroszánt.

Otto.

Talán haragszik? Mit szóla?

Biberach.

Hogy eljő.

Otto (örömmel.)

Eljő!

Biberach.

Csak csöndesen! — Dicsérd csupán
Multával a napot.

Otto.

Hiszen maga

Mondá Melinda, hogy eljő!

Biberach (fagyosan mosolyg, s futólag azon ajtóra
veti szemeit, mellyen Bánk elment.)

Maga.

(Hangosan; vélvén, hogy Bánk hallgatózhatik.)
Germannikust, ki elrejté magát,
Hogy majd kilesse, mit beszélnek
Felőle, nem jó ám követni mindig;
Mert a szelid Germannikus tudá
Vad indulatjait mérsékleni.

Otto.

Miért beszéled ezt nekem?

Biberach.

Csak ugy.

Otto.

Te indulattalan teremtmény,
Ismérlek é immár én tégedet?
Vagy egy csodálatos embernek óhajtsz
Látszatni úgy é? — Légy nekem barátom!

Biberach.

Én, nem.

Otto.

Nem? és miért?

Biberach.

Hogy más legyen.

Otto.

Derék!

Biberach.

Azon holondság, a midőn
Az állapotját elfeledte az
Ember, nevetségeseb, mint hogy ha a
Természetét erején felül feszíti.

Otto.

Ám, adj tehát tanácsot most.

Biberach.

Miben?

Otto.

Te ismered Melindát —

Biberach.

Tán — igen.

Otto.

Szólj!

Biberach.

Hm! — minden, a mi szép nőszemélyek
Szívbüszkeségének hízlekedik,
Egy úttal az már tetszik is nekik.

Ők a legundokabb kirugdalózót
Is még dicsőségesnek ismerik,
Ha benne egy kis rendkívüli van.
Egy herceg — egy királyi néne — egy
Kereszt — arany lánc, mind egérfogók
Az asszonyokra nézve.

Otto.

S a derék

Bánk bán, Melindára? —

Biberach.

Férj, kit szeret.

Otto.

Elvesztem!

Biberach.

Oh, dehogy! A férj se várjon

Az asszonyának szívetől soha
Többet; csak a mit egy becsületes
Kalmártul: ez bár milyen szentül is
Fogadja választott jószágának
A félre tételét — még is hazud —
Egész örömmel adja át az első
Vevőnek, a ki értők többet ad.

Otto.

Mért könnyezett hát, hogy velem beszélt?

Biberach.

Ez épen a fő bökkenő! Uram,
Hidd el, hogy asszonyink ravaszbbak illy
Esetbe, mint az ördög, a midőn
Már elragadni egy hünöst törekszik.

Otto.

Oh, hát enyim Melinda!!

Biberach.

Nem hiszem.

Otto.

Nem?

Biberach.

Mért akarsz elvenni olly szerencsét,
Mellyet nem adhatsz vissza.

Otto.

Biberach!

Mi lesz tehát ebből? hisz egyszer így,
Máskor pedig máskép szólsz —

Biberach.

Mert sem a

Búdban, sem a szerencsédben soha
Ok lenni nem kívánok.

Otto (felboszankodván, megvetőleg.)

Ostoba! (El.)

Biberach (egyedül.)

A repkedő kicsinyke lelkek olly
Sokan donognak a világba, mint
A szünyogok; de vajjon hol van olly
Vad ember, a ki abban elhitelné
Magát, hogy ő közikbe tartozik? —
Sokszor derék, ha egy illy ostobát
Jól megzavarhat az ember; ámde úgy,
Hogy ő megint mást légyen kénytelen
Zavarni. Rajta csak, kegyelmes Ottóm,
Ugorj! de Biberachod hátra áll.

S ilyen szegény egy ember? és pedig
Uralkodó ember! Még is kezében
A néne szive, a kit egy nagy ország
Fél —! Tartományok hát erömüvek csak,
A mellyeket kis gyermek is megindít,
Ha félelem, s reménység mindenik
Kereket helyén maradni kényszeríti? (Gondol-
kozik.)

Itthon vagyok tehát — Melinda a jel —!
Jó, jó! — de csak vigyázva. Meglehet, —
Bánkhoz szegődöm. Ott van a haza,
Hol a haszon — s miért ne húzzam azt?
Hisz a minek meg kell történni, az
A nélkül is megtörténik. (Kitekint.) Hah! Más
Oldalra a paláttal Biberach.

Kilencedik jelenet.

Izidóra. Biberach.

I z i d ó r a (sietve jó.)

Ő volt az? úgy é ő —?

Biberach (vállat vonít.)

Kisasszony! én

Száraz reménnyel nem tudlak tovább
Éltetni —

I z i d ó r a.

Mit? — Leselkedő! ezért
Csaltad tehát ki titkomat —?

Biberach.

Hisz isten

Én nem vagyok — ha másat szeret.

I z i d ó r a.

Való]

Tehát? Melinda —

Biberach.

És te is tudod?

I z i d ó r a.

Ha mások észrevehetik, én legyek csak
Vak? — Biberach, oh, szólj, tudná magát
Melinda elfeledni?

Biberach.

Talán. Hisz asszony!

I z i d ó r a (dölyfösen.)

Asszony? Te érzéketlen ember! és
Te is tudod közéről e nemet
Ismerni —

Biberach.

Megtanultam, emberi
Elmém ezernyi baklövésivel.

I z i d ó r a.

Melinda e szerint —?

Biberach.

Asszony.

I z i d ó r a (méréggel.)

S azok —?

Biberach.

Az ördögökkel is elenyelgenének,

Ha nincsenek körülök férfiak. (Kitekint.)
Jönek! (Legnagyobb hidegséggel ott akarja hagyni.)

I z i d ó r a (szemeit tenyerével elfödi.)

Jaj a szemeknek, melyek ezt
Látják — jaj a szívnek, mely érezi! —
Oh Biberach, ne hagyj el!

B i b e r a c h (visszaballag.)

Érted ezt

Is megteszem. — De térj ki most előlök!
Egyetlen egy tanácsadásom ez:

Kövessd Melindát, szép kisasszonyom,
S ne járj utána Ottónak nagyon.

Sok férfiak — tudom magamrul — az
Ollyat, ki könnyü győzedelmet ígér,
Azért se szívelik; de légyen a
Meghódítás nehéz, már akkor ők
Csak pusztá büszkeségből is belé
Szeretnek.

I z i d ó r a (megsértetve.)

Ah, te szemtelen! (Elsiet.)

B i b e r a c h (könnyű vállonitással.)

Szegényke!

(Szünet után.)

Kár még is illy esinos főert, hogy a
Velő hiányzik csak belőle! Benne
Szép két szem, a melly hódítón beszél;
Szép ajkak, a mik edesen beszélnek;
És még egy elcsábíthatón beszélő
Szajkói nyelv — és minden a mi csak
Beszélhet, azt beszél, hogy:
Az ész hiányzik, a fejeeske kong. (El.)

Tizedik jelenet.

Melinda s Otto (belépnek.)

Melinda.

Távozz!

Otto.

Melinda!

Melinda.

Távozz, mondom!

Otto.

Egy

Szót csak, Melinda —!

Melinda.

Mi lett belőle! —

Édes istenem,

Otto.

Én belőlem?

Melinda.

Ál-

Orcádbul, undok ember! Oh szerelmes
Jó istenem, mint megcsalatozám!

Otto.

Oh én is — én is megcsalatozám!

Melinda.

Kiben?

Otto.

Melindában. Midőn bejöttem ez

Országba — mindjárt szemembe tüntél.

Egy szív után esenkedém, hogy en-
Szívem fölösszam. A sok udvari
Szívek között — bocsáss meg — a tied volt
Legegyügyűbb, ártatlanabb, Melinda!

Melinda.

Ugy, úgy! ezért kellett tehát nekem
Ide jöni, és ezért nem illehetett
Bánk hitvesének a magányba lakni?
Mert udvarunknak nagy szüksége volt
Tapasztalatlan együgyű szívekre. Oh,
Ez fáj — kimondhatatlanul.

Otto.

Midőn

Fülöp király ölettetése végett
Gyanúba jövén, szenvedésemet
Előbeszéltem, olly szerelmes érzet
Csillámlott kedves könnyeidben —

Melinda.

Jaj, jaj tehát azon könyűknek! —

Otto.

Engedj

Meg! Vak valék, mivel szerettem. Otto
Többé nem az, ki volt. Ottó oda
Maradt Merániában: más terme itt
Már általad, Melinda. Akkoron
Levél teremtve, a midőn először
Megláttalak; mint gyertya által a
Világ lesz — ugy valék melletted, ugy
Követtelek; s levésemnek legelső
Percében eltűnt lételem.
Vétek é ez? —

Melinda.

Oh, hogy én csak sirhatok!

Otto.

Melinda; kiméld könnyid záporát!
És még is — esküszöm — drágák ezek
Előttem, és vigasztalói meg-
Átkoztatott jóvendőmnek —! (Magában.) Helyesen
Mondád, ravasz kölyök!

Melinda.

Sajnálalak. — Oh

Herceg! Szerelmem által egy lehet
Csak boldog és szerencsés — az pedig
Bánk.

Otto.

Oh bizonynal az ő — egy boldog ember!
(Sohajtvá, Melindának lecsüggő keze után hajol, s azt
hosszasan homlokához nyomja.)

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Bánk.

Bánk (az ajtócskán ismét visszajő.)

Vadindulat, mért kergetsz vissza ismét?
(Meglátván őket, tenyerét szeméire csapja.)

Oh véghetetlen szent könyörületesség!

(Erdős zene; Bánk megijedve szédeleg ki vissza az ajtón.)

Melinda.

Ah, oszlanak! —

Otto.

Csak egy szót még, Melinda!
Melinda.

Bocsáss!

Otto (szavakat láttatik keresni.)

Melinda! Oh, mért kell nekem
Olyan nagyon szeretni, mint soha
Még nem szerethetett egy szív is! Oh,
Mért kell nekem csak nyögni ott,
Hol minden érző szív megrészegednék
Örömébe! — Mért hogy reményem szerencsém
Vigságait haladja, és szerelmem
Oly vágyakat növelni kénytelen,
Mellyek talán elmémtől fosztanak meg —!
(Hevesen.)

Lennél csak egyszer enyim, Melinda, úgy
Az álmod utálván, mivel szemed
Szememtől elvenné; a szelet, mert elragadná
Tőlem lehelled — s a napvilágot,
Mert képedet csókolná tőlem el.
Eszelős szerelmem egy egészen új
Világot álmod örülségiben,
Mellynek csak Otto a lakosa, és —
Melinda. (Letérdel.)

Melinda (megretten.)

Térdepelsz?!

Otto.

Előtted, a kit
Imálok. Oh, engedd meg gyermeki
Báb módra minden gondolatjaim
Enyészni, és csak a Melinda édes
Nevével agyvelőm betölttenem.

Melinda.

S ő térdepel! — Bánk, Bánk, emlékezem
Szavadra —

Otto (fölemelkedik.)

Bánknak a szavára?

Melinda.

Arra.

Midőn kezem megkérte, nem rogyott
Ó térdre —! szép se volt igen; de egy
Alfons, vagy egy Caesar állott előttem!
„Szabad tekintet, és szabad szív, és szabad
Szó, kézbe kéz, és szembe szem, — mi nálunk
Így szokta a szerelmes: a ki itt
Letérdel, az vagy imádkozik, vagy ámit.“
Ő mondta ezt, ámitó! és bizony
Bánk nem hazud: s ezért — megvet Melinda.

(Egész boszúval el akar sietni; de szemközt jó Gertrud.)

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Gertrud. Udvarhölgyek.

Gertrud (az udvarhölgyekkel megjelenik s hol a boszús Melindát, hol a magát feltalálni nem tudó Ottót nézvé, egy ideig megáll hátulról, végre szúrósan felszólal.)

Hogy sokszor oly hivatlan érkezik
Az ember! és — (indulattal) mi volt ez itt, Melinda?

Melinda (keserűn.)

Édes — mulatság —!

Gertrud.

Nem reményleném!

Melinda.

Mindent lehet. Köszönöm, nagyasszonyom,
Hogy oly kegyes valál, s átláttad azt,
Hogy a bojóti Melindának nem illik
Falun magányban lakni, mert nagyurné,
S alkalmatosságot szerzel nekem
Ezzel (Ottora mutat) sok édes mulatságra itt —
Oh, mert hiszen Melinda együgyű!
(Szinte illetlenül elsiet.)

Gertrud (ajkát harapva néz utána.)

A kis majom harap. (Szűnet.) Negyed napig
Elömbé nem hocsáttatik.

(Járkál, végre a hölgyekhez szól.)

Magam

Fogok maradni — (Hölgyek el.)

Otto! hát mi volt ez?

Otto.

Kedves királyi néném!

Gertrud.

Félre azzal!

Otto.

ő — ő —

Gertrud.

Mit ő? mi ingerelte oly

Nagyon fel őt most?

Otto.

Szívem.

Gertrud.

Szíved?

Otto.

Az.

Gertrud.

Ottó!

Otto.

Mi lelt?

Gertrud.

Azt kérde, biborunk

Bemoeskolója?!

Otto.

Istenemre —!

Gertrud.

Mit?

Otto.

Tűrtesd magad —

Gertrud.

Ki vagy te? és ki én?

Az én anyám s hazám Meránia
Szült téged? A nagy Berchtold vére így
fajult el?

Otto.

Egyszer minden utakat
Számomra készíted — aztán pedig
Gyalázol!

Gertrud.

Célotat nem; ámde módod
Utálhatom. Magam csináltam útát,
Mivel beteg testvérem fölvidíteni
Kivántam; én nem tiltottam soha
Tőled szerelmet! vidámság, öröm,
Minden csak a szolgálatodra volt:
S most fajtalan véred filalmas úton
Melinda bírására esőrgedez.
Itt áll im a gyűlöltetett, s az a
Szép győzedelmes, kit meg kelle győzni,
Amott megy — útván ezt, s engem is
kerül.

Otto.

De hallgass meg!

Gertrud.

Meráni herceg —
Egy férfiú nem tud kifogni egy
Asszony szeszélyin, s egy Gertrúdis — egy
Asszony tud országok fölött megállni.

Otto.

Ám jó! tehát lemondok róla.

Gertrud.

Le-
Mondasz? S te tudhatnád azt tenni? Ugy,
Lelkemre mondom, hát nem is szeretted!

Otto.

Szerettem, esküszöm; de most eszem
Szólt fel.

Gertrud.

Hazúdsz! — Az a tűz, melyet a
Természet alkotott asszonyok
Szemében, olly sebesen elragad,
Hogy azt csak egy nyájas szó is dühös
Lángokra gerjeszti, s az erőtlen ész
Elhallgat: ekkor már az észbe bizni
Csak annyi, mint a nagy tüzet csupán
Buzgó imádság által oltani.

Otto.

De könnyeit tekintvén —

Gertrud (elkomorodik.)

Sír is! (Keserűn mosolyg.)

És
Te róla még is le akarsz mondani?
Nem ismered tehát az asszonyi
Szív gyöngeségeit? sem a hanyatló
Érénynek e fogásait? — Hiszen
Könyezni kell, hogy áldozatja színlett
Besét nagyítsa, és a könny azon
Gyöngy, mellyel a halalos ágyba fekvő
Érény fölékesítették! Ki ekkor
Is még lemond, az oktalan — bolond.

Otto (unatkozva.)

Néném, tehát mi lesz kedved szerint?
Majd bíborunk bemooskolása, majd
Megvettetett szerelmem általa a
Rád háromolható szégyen gyötör.

Gertrud.

Tudd meg, kicsinylelkű, hogy e dolog

Ha Melinda érdemét temette volna
El, ugy kikergettetni kész lehetnék
Országaimbul — és még is, ha azt
megérni kellene, hogy reám mutatva
Susogni hallanám, ni itt halad
Gertrúd, az öcsese kinek kontár vala
Melinda elszédítésében — Otto!

Otto.

De, istenem! tehát szólj, mit tegyek?

Gertrud.

Te engem már megláncolál, s magadnak
Mély gödröt ástál, és most még is én —
Én huzzalak ki abból?

Otto.

Csak te, oh
Gertrúdom! add tanácsodat nekem,
Hogyan lehessen enyim Melinda szive?

Gertrud (elsárgulva visszarezen.)

Hallatlan! (Járkál; végre kikiált.)

Asszonyok! — — Megyek.

Otto.

Néném! (Ölelni akarja Gertrudot.)

Gertrud (visszalöki.)

Hah! vessz el itt arany kalitkád
Ürében, árva bihoros teremtmény —
Mit gondolok veled! (Elsiet, az asszonyok követik.)

Otto.

Hah!

(Boszuság és szégyen közt habozván, végre kikiált.)
Biberach!

Tizenharmadik jelenet.

Otto. Biberach (belép és parancsot vár.)

Otto (valamit akar mondani, de ismét abban hagyja,
ki is akar menni, de nem bír magával, és végre az el-
mosolyodó Biberachon akad meg kérdő szeme.)

Biberach (vállat vonit. Ottohoz akar menni, de a
kis ajtó ismét figyelmessé teszi. Végre megfogja Otto ke-
zét, és az ellenkező oldal elejére vezetvén őt, ezt sugja.)

Eredj utána — és mutass előtte
Derült tekintetet — kérj engedelmet —
Mondd, hogy sokat hallottál a magyar
Feleségek állhatatosságáról — ez
Csak próba volt. Örömeben még maga
Fog a királyné elvezetni hozzá,
S a részvevésig úgy is megpuhult
Melinda tán öleléssel is köszön
El nem rabolt bizalmaért. Kikérsz
Elúztatásod végpillantatán
Egy Jánosáldását üríteni.
Ott én leszek majd a pohárnok; avagy
Te légy magad — fogd, itt egy kis hevítő;
(porokat ad.)
Emez pedig nénednek altató.
Ha ezt az álom elszólítja onnan;
Te vissza is mehetsz Melindához megint.
(Mosolyg.)

Otto (megrázkodik öröm, félelem, és Biberach iránti utálat s szeretet között.)

Irtóztató! — de köszönöm. Úgy van! —
Enyim bizonnyal. — (A királyné után siet.)
Biberach.

Hogy ha bőkezübb
Lettél s fizettél volna, jobb tanácsot
Is adhaték. Most jobb lesz tartani,
Jó herceg, a magyarsággal. — No, csak menj!
(Le akar székre ereszkedni, de mintha valami jobb jutott volna eszébe, halkán fölemelkedik, és a belépő Izidórának Otto után mutatván, más oldalon el.)

Tizennegyedik jelenet.

Izidóra (fájdalommal néz mind a kettő után, es elsiet Otto után.) *Bánk* (előző a rejtékajtóbul meztelen fegyverrel; magán kívül.)

Hogy e tetem fagyos, hogy e szemek
Vakok, hogy e fülek dugulva nem
Valának! — Egy királyné, és — Melinda —
Oh, oh! (Hidégülve.) Megint lehelhetek, megint,
És érzem is, hogy élek. A homály
Eloszlik és virad — fölebredék.
Irtóztató kilátás a jövő
Nappalra! — Vond ki, lelkem, most magad
Azon sötét ködből, mely elragadta
Előled a világot, s emberi
Vak bizodalomba szőtt! — És illyen asszony!
Órizz meg, oh magyar hazám! Hah! egy
Förtelmes asszony, kit hogy ördögi
Érzésiben ne lephessen meg a
Jobb ember, érthetetlenül beszél
Kétféleképen gondolatjait. —
De, hát Melinda! oh! hát a haza!
Itt áll Melindám, ott pedig hazám —
A pártütés kiált, és hő szerelmem
Tartóztat. Oh, reám bizá az alvó
Gondatlan — és reám tévé le a
Szegény paraszt elfaradt csontjait:
Nem vélik ők a zendülést, mivel
Bánk a király személye — esküszöm,
meg is fogok felelni ennek, és
Habár tulajdon síromom fog is
A békeségetek virágnani. —
Szedd rendbe, lélek, magadat, és szakaszd
El mind azon tündéri láncokat,
Mellyekkel a királyi székhez, és
A hitvesedhez, gyermekidhez, olly
Igen keményen meg valál kötözve!
Ugy állj meg itt, pusztán, mint akkora,
Mión az alkotó szavára a
Reszketve engedő Khaos magából
Kibocsáta. — Két fátlyolt szakasztkot el —
Hazámrul és becsületemrül. A
Bocsánatot hörgés közt is mosolygom,
Ha ölettetésem ezekért léssen! — Egy
Mennykőcsapás ugyan letépheti
Rólam halandóságom kontósét; de
Jó híremet ki nem törölheti.

Második felvonás.

(Sötét boltozat Petur házában, hátul középben fekete asztal, mely körül a békétlenek ülnek, sokan pedig körülöttek állanak. Petur bán elnök; feje fölött falon kép függ, mellyen egy trónon büszkén ülő asszony látszik. Mindenik békétlen mellett a székhez egy beföldött paizs van támasztva. Nagy függő lámpa világít. Az előbbi éj.)

Első jelenet.

Petur, Mikhál, Simon, Békétlenek.

Petur.

A hajnal érkezik, s még mind csak illy
Határozatlanul? — Szorongatást
Okoz talán a jó szerenese? vagy
Csak összetett kezekkel várakoztok,
Hogy majd helyettünk fog dolgozni a sors? —
Hát nem ti volnátok, kik olly mohón
Kaptátok érephártokat, midőn
Vagy három órával ez előtt, ivám a
Magyar szabadság hosszu életére!?
Ugy, ugy! hiszen meg kellett volna még
Gondolni, hogy csak akkor mernek a
Kis gyermekek mást megfenyíteni,
Mión hiszik, hogy azt nem tudja senki.

Simon.

Boldog, ki hisz, mert meg nem váltja a
Jelenlevő kisebb rosztal talán
Roszabb jövendővel. Mi lesz hazádbul
Akkor?

Petur.

Megállja még az a sarat.

Simon.

De még is — úgy lehet, hogy elmerül.

Békétlenek (morogva.)

Igaz.

Petur.

Hah! — ördög és pokol! biz ugy
Kivántok itt világosítottatást, mint-
Ha a dolog csak engem érdekelne,
És börtökre tán építeni
Magamnak én uralkodást akarnék.

Simon.

Mikhál, te szólj.

Mikhál (ki szundikált.)

Na, mit? — Csináljatok,
Mit tetszik, és a hol közegyezzéssel
Megállapodtok, ott megegyezem. (Ismét szundikál.)

Simon.

Hm! csalhatatlan a közegyezés?

Békétlenek (morogva.)
Kérdés!

Petur.

Tehát ti szüntelen csak a
Viszhangig vagytok e szörzálhasító

Fontolgatásinak? Mért jöttetek
Ide hát? Vagy a végpillanat közel
Létébe kívánnátok visszamászni?
Oh, gyáva lelkek! mondom: a jövő
Éjjelre.

Simon (homlokát dörgölve.)

És olyan hamar.

Békétlenek (nyugtalansággal.)

Hamar.

Petur.

Zárt néki, míg nekünk nem adja ő.
Tő asszonyok kezébe, nem királyi
Pálcaánk — le onnan édes asszonyom!
(A fölötté levő képet ellöki.)

Egy olly teremtés, a kinek nem ez
Hazája, — cinteremjeinkben a
Kinek lenyugodott szülei nem
Tevék le csontjokat — ki gyermeki
Játékaikban sem volt társ velünk —
Bennünket az vajjon szerethet é?

Békétlenek (elevenebben.)

Nem, nem!

Simon.

De hátha még is ugy lehetne?

Petur.

Hallgass, Simon! — Nem érdemes talán

Az, a mi játékon forog, hogy a

Kockák vetésén kissé karjaink

Párasszuk? (Felkapván a melléte levő paizst,
arról a takarót lerántja, és a címer rajta: egy a trón al-
latt véreben fetregő asszony.)

Im, csak ide tekintetek!

Nem érdemes mászásra e derék

Szőlőgerezd? nem érdemes, hogy a

Király megint király legyen? s nyakunkra!

Ne hágjon a dolyfös Meránia?

(Mind bámulva vonják le a melléttök levő paizsokról a
takarót, s mindeniken az előbbi címer látszik.)

Egy véres asszony a királyi szék alatt. — —

Nincs senki is? — Na, menjetek haza

Tehát, s vegyétek föl magatokra a

Töredelmeseknek köntösét, ha ez

Vétek, s zokogjatok, mint a bolondok,

Kik vétkökért csapra ütik véröket —

Békétlenek (felzúdulva kardot rántnak, s az asz-
talra csapják.)

Sokáig éljen a magyar szabadság!

Mikhal (fölébred.)

Mi az? mi a végzés?

Simon (ingadozva.)

Én nem tudom.

Petur (szögletbe dobva a nála levő paizst.)

Le a királyi székből asszonyom!

Békétlenek.

És véresen!

Mikhal.

Mit? — Oh, nagy istenem!

Petur.

Mi lett öreg? — vagy ugy! Hát, a jövő
Éjjelre —

Békétlenek.

Pártütés!

Mikhal (fölugorván, egyik székről másikra tántorg.)

Hah! Pártütés?!

Petur.

Utálatos beszéd! nem pártütés —

Kicsikart szabadság! — csak nyugodj, öreg.

Mikhal.

Oh, nyughatatlan éjszakám! Simon,

Petur — ti — emberek! — Irtóztató

Álomba rengtetetek el engem itt.

Mikhal — öreg! mi lett belőled? — Ébredj!

(Magát mellénél rázza.)

Petur.

Csak csöndesülj! neked semmit se kell

Csinálni —

Mikhal.

Oh, bán, bán, ez már gyalázat!

Simon! Simon! te is közöttök? oh nem!

Simon.

De hátha még is —

Petur.

Ő is fegyveres

Társunk. —

Mikhal.

Csalárd vagy bán: az én ősém ő!!! —

Uram teremtöm, szánj! Mire

Jutottam? (Térde esik.) Irgalom, oh irgalom,

Irgalmas isten! Ah, hová jutottam! (Elhanyatlik.)

Simon (fölfogja.)

Bátyám!

Petur.

Ej, hagyd el, üljetek le csak.

A vének ollyak, mint a gyermekek,

Kik mindenért sirva fakadnak. Nem is hal

Ő meg.

Simon.

De hátha még is ugy lehetne? —

Őr (kívül.)

Ki vagy?

Szózat.

Szabad magyar.

Őr.

Mi jelszavad?

Szózat.

Melinda!

Petur.

Jő.

Békétlenek.

Ki az?

Simon.

Melinda?

Második jelenet.

Előbbiek. Bánk.

Bánk.

Bánk!

Az isten e gyülekezet álmódott
Céljával, az őha elsül, és igaz jó!

P e t u r.

Nem álmódott ez, elsül, és igaz jó.

B á n k.

Ugy hát szerencsét kívánok.

P e t u r, B é k é t l e n e k.

Köszönjük!

M i k h á l (főleszmelkedvén Bánkhoz siet.)
Bánk! kedves, édes öcsém! Isten hozott
Egy ősznek ótalompaizsúl! Te ments
Meg engem e haramja had közöl.

B á n k (kardjához kap.)

Haramja?

B é k é t l e n e k.

Hogy, hogy?

P e t u r.

Semmitől se tarts, bán!

B á n k.

De hát miért reszket ez az ősz?

P e t u r.

Mivel

Csak' gyermek.

M i k h á l (égre vetett szemekkel.)

Oh, uram, bocsásd magadhoz
A gyermeket, s adj neki jó éjszakát!

B á n k.

Őreg, világosíts meg e dologban.

M i k h á l.

Ugy vélekedtem, hogy Peturnak egy
Vitézi társaság lesz célja, mint-
Hogy a kalandosok már elhagyatnak.
Azonba képzelhéd érzésimet,
Midőn fölbredék, s kiáltni hallom:
Le a királyi székéből! — Pártútás!

B á n k (egészen kirántja kardját.)

Való tehát?

P e t u r.

Nem egészen. Csakhogy egy
Asszonynak engedelmeskedni nem
Fogunk.

B á n k.

S miért?

P e t u r.

Miért? miért? te kérde
Azt bán? Szegény lélek, sajnálhatom
Szép gyöngeséged.

B á n k.

Gyöngeségemet?

P e t u r.

Ne erőszakoskodjál magadon! Tudom
Én jól, hogy elvesztette lelked egy
Részét arany nyugalmának. — Panaszát

Nem hallod elnyomtatott
Hazádnak, és nem látod, mint pereg
Hazádfiának arcain le könnye? —

Ez a merániaknak izzadoz;
Amaz merániaknak a hasát
Hizlalja vérverejtékével; ez
Börét siratja, mert merániak
Takargaták el abba testöket. —
Román ugyancsak zendítő vala,
Meg is fizette Zavichosznál halállal;
De a szegény Miciszlavic Miciszláv
Mit véte, e meráni büszke asszony
Hogy tartományait kívánja el? —
Bánkban! Barátim! a pólyák, szülék
Ország felé néznek kisirt szemekkel,
Mert tán fiuk Endrével ott veszett,
Azért, hogy egy öt esztendő gyerek
Nyerhesse a galici tartományt. —
Légy boldog Endre! ha te királyi pálcád
Kezébe adtad asszonyodnak, és
Jóságodat dicsérni hallván, úgy veszed
Inselkedésit, mint jó pénzt; ime —
Alattvalóid így segítenek.

B á n k.

S mit véte nektek e meráni asszony?

P e t u r.

Oh bán! ez a derék asszony nagyon

Értett azon közönséges szokáshoz —
De engemet csak nem fog lépére csalni —
Jól tudta ő azon mindennapi
Fogást, miképp kelljen az alattvaló
Nagyoknak orrára az édes reménység
Üvegszemét nevetve tenni föl;
De ugy, hogy azt ők észre sem vegyék —
Az olyanoknak, mint te vagy, nagyur,
Ő, rang, ígéret, és aranyhegyek
Zacsóba zárt szelével el tudá
Mázos kegyelmét osztogatni,
S a jó bolondok, hogy helyét találják,
Kiveték zsebökből ön vagyonjokat.

B á n k.

A mit magok vetettek el, királyjok
Vérén vegyék meg azt ismét!

B é k é t l e n e k.

Nem úgy van!

P e t u r.

Mi a királyt imádjuk — ámde egy
Endrében — egy férfit királyt imádnak.
Meráni asszony nem kell itt soha.

B é k é t l e n e k.

Nem, nem!

P e t u r.

Görög, gubás, bojér, olasz,
Német, zsidó, nekem, mihelyt fejét
A korona díszíti, mindegy az;
Mert szent előttem a királyom, és az
Asszonyt becsülöm — ah, de még is annak
Én engedelmeskedni nem tudok.
Nem, nem tudok, mert Endre a királyunk! —
Midőn Pozsonyvárbán Erzsébetet

Átvette volt Lajos turingi herceg
 Számára a követség — oh, mikép
 Állt ottan ő! Egész ország csupán
 Nyelvén lebegni láttatott: „Köszöntöm
 Uratokat, így szólt, mondjátok neki,
 Hogy e csekélységgel most érje meg,
 Ha isten éltet, még idővel a leg-
 Több drágaságokkal fogom tetézni.” —
 S kirakta a szörnyű sok kincseket,
 A melyeken Turingia elvaukult.
 Hogy álla ottan Endre, hátul egy
 Szögletben — Endre, a magyar király! —
 Pirulva morgott a magyar, s te bánk,
 A köntösét rántád, hogy előbbre menjen. —
 Sirt bennem a lélek, hogy a pazarlást
 Szemléltém, és minden magyar szeme
 Könyökbe lábbadt. — Honnan volt az a kincs?
 Bánk, nem felelsz? — Tulajdonukat el-
 Vevé, s odadta a hazájából
 Cinkosinak, és kihúzta a szegény
 Magyarok a kezéből a kenyerét, s azt
 Megette a meráni fegyveres.
 Lerontatá atyáink várait,
 S meráni fegyverest rakott oda.
 Elszedte hivataljainkat, és
 A puszta bán névvel cifráza fel.
 Ekbert, az öcsese, alig törölte le
 Fülöp királynak a vérét kezéről,
 S itt a szepesség földét elnyeré.
 Berchtold az üstökét se tudja még
 Befonni, s már érsek, vajda, s Bács
 Bodrog megyékben főispán leve.
 Bánáti Bertalan kihál fimag
 Nélkül, s ez asszony egy jött ment Jerindó
 Di Vegliát atyafiává terem —

Bánk.

Igen — de Ráskai Demeter, pohárnok? —

Petur (megütközik, s ajkát harapja.)

A sógorom? Hm! a derék, s haszont
 Hajtó pohárnok a vámot valóban
 Elnyerte Ujfalun, mert szorgalommal
 Töltötte a királyné kancsóját. Sokáig éljen!
 (Kancsót magosan fölemel, azután kiüríti a földre.)

Mikháli.

A gyermekek tapossanak anyjokon,
 Midőn az atyjok messze tartományban
 Fárad szerencséjük miatt? — Gonoszság! —

Petur.

Minő szerencséért? Hogy enged egy
 Asszony kevély áhitozásának,
 S Kálmánnak, a fiának, hogy dobot,
 Vagy egy kicsiny kurtót nyerhessen — üzi
 Galliciából el Miciszlavict? —

Bánk.

És így hazádnak elbusultjait
 Játsszani akarjátok, s királytokat
 Ugy tenni a királyi székre, hogy
 Gertrudnak estén szíve megrepedjen?
 Fájdalmiban megölni érzeményt,
 Hogy társitoknak könnyeit soha

Se lássa többé — egyszersmind szeretni
 Is, ölni is szándékoztok, mivel
 Gertrudja épen a király maga! — —

Petur.

Ne élne vissza hát azzal, s ne kapna
 Vasas marokkal a magyar javak
 Közé, mivel részemről én bizonynal
 Orrára kész vagyok koppantani.

Békétlenek.

Mi is!

Bánk.

De ő azért csak még is az marad.

Petur.

Na nekem ugyan nem az! ha egyszer ő
 Rabló, királyném is megszűnik lenni ő,
 Ezt esküszöm, míg Endre élni fog.
 Meg kell erősítenie régi, szent
 Első királyunktól kített szabadság-
 Beli jogainkat; vagy ha megmutatja,
 Hogy a hazám boldogságán segít
 Ezen szabadság eltörlése — egy szót
 Se szólók; ámde míg ez a szokás,
 E század, Árpád vére, a magyar
 Érzés, magyar javak virágzanak,
 Mind addig azt fogom kiáltni: „Üsd az
 Orrát magyar, ki bántja a zsidó!”

Békétlenek.

Üsd, üsd!

Bánk.

S ezen szokást tekintve, mi
 Szükség sötétben bódorogni? Ha
 Törvény, s szokás szerint cselekszettek, nem
 Csak én, hanem minden magyar segítő
 Kezét sietve nyujtaná —

Mind (Peturon kívül, mintha hálgyog esnék le
 szemökről.)

Igaz.

Bánk (csöndesen.)

Az őseink becsülettel, s vitézi
 Lélekkel estek egykor el kicsiny
 Vagyonuknak elnyeréséért, vagy inkább
 Értünk: s mi azt mostan magunk javára
 Tartsuk hazánkunk omlatékain?
 Azokon; mivel hogy zendülésbe nem
 Fog é kiömleni az ártatlanok —
 A felebarátjainknak vére is? mely
 Folyása közben fogja a szabadság
 Jajos tüzét atkozni — hörgeni —
 És tagja légyek e rozsz társaságnak
 Itt én is? Ártatlan vért ontani
 Segitsek, és abban eszköz legyek, hogy
 Jajgasson a szabadságunk miatt
 Szegény magyar hazam?
 Az éltöket, s a nyugodalmokat
 Kockára tégyuk polgártársainknak,
 Kik, mint szüléinket, bennünket is
 Tápáltak! — És miért? Mivel hogy ez
 Asszonyok a hatalma büntetetlen
 Teszi azt, mit a közönséges zsidvány

Talán fizetne életével is?! —
Vétkül tulajdonítsuk azt neki,
Hogy a feleketét jobban szeretné,
Mint a magyarságot? — Ha németek
Között közöletek király lehetne
Egyik, nem előbb volna e előtte
Még ott is a magyar?

Békétlenek (gondolkozás után.)

Hisz az való. —

Bánk.

És ennek ellenét kívánja még
Is mindenik; sőt azt akarja, hogy
Ugy tégyek én is. — Nem, magyarok! soha
Azt tenni nem fogom. Való, hogy engem
Az emberek bolondozása még
Mulattat; oh, de a vérökbe, és
Az életökbe, forró ösztönöm
Markolni nem kíván, se játszani. —
Hogy Bánk leüljön a sötét szövetség
Gyászasztalához, arra nem csekélyebb,
Mint Bánki sértődés kívánatik.

Békétlenek (egymásra nézve.)

Jól, jól beszél.

Petur.

Nem jól beszél, ha mondom —

Simon.

Ispán! de hát ha még is úgy lehetne? —

Bánk.

Ha olly hatalmatok lehetne is,
Mint volt Leventa, vagy pedig Kupának —
De nekik is elsült é?

Simon.

Mikhal! Jerünk!

Mikhal (örömmel.)

Öcsém! —

Békétlenek (mind fölkerekednek.)

Jerünk!

Petur.

Pokolba! jhát talán nem

Esküttetek meg itten?

Békétlenek (ismét le akarnak telepedni.)

Az való!

Bánk.

Kérlek, ne bántsd őket, különben én
Tölok fogok kívánni egyet itt
Mindjárt. Ne engedj jöni annyira —
Ugy is felelned kell még egyre — egyre,
Melly örülésre hoz: de félre ezt
Most egyszer! — Emberek, jertek velem!
Előbb való a hit parancsolatja:
Istennek fölkenettje a királyi felség.

Békétlenek (Bánkhoz állnak.)

Petur (eleikbe futván.)

Az istennek kenettje Endre, nem
Gertrud! ez a rabló az nem lehet:
Azért csak érjem el, torkon fogom;

S királyi széke kárpitjának a
Zsinóriral fojtom beléje lelkét;
Mint vizözön zúgok minden felé,
S a hol találok, ottan romtom össze
Ez asszony annyit átkozott fejét.

Bánk.

Várdán, belőled most a nemzeti
Rút gyűlölet, nem az igazság beszél,
Jertek velem, magyarok! Szánjátok őt,
Mert nem gonoszágért gyűlöl; hanem
Azért, mivel más — más köntöst visel.

Mind.

Jerünk!

Petur.

Kihaltak szabaditói, oh
Te vasra vert hazám! Na nyeld le a bilincsed
Jajgatva, s edd magadnak a halált! —
Nem kényszerítelek — magam is tudok
Hóhéra lenni azon utálatosnak! (El akar menni.)

Bánk.

Megállj! — Ezen haza- s felségárulót
Láncokba verjétek — parancsolom,
Én, a király személye, én — maga
Parancsol Endre a király! —

Petur (Bánk lábaihoz hajolva.)

Királyom!

Bánk (elérzékenyülve fölemeli.)

Petur, Petur, kedves bátyám, ölelj meg!
Látod, hová tud téged csak neve
Is vinni Endrének! látod, mint buzogsz
Érette, még is a szívét akarnád
Kitépni! — Hát jut é eszedbe még a
Testvéri háború? Te ott is Endre
Pártján valál, — s midőn jószágodat
Elszedte Elmerik király. —

Petur.

Eressz.

Bánk.

Hozzám jövel szökésed éjelen,
Még egyszer elmentünk a cinterembe
Együtt, — lerogytál ott atyádnak a
Sirjára, s ezt mondád: „Igazad vala
Atyám — az isten nem segít soha
Felkent királyok ellen! Nem maradt
Semmi, csak egy szívem: bár légyen a
Föld, mellybe nyugszol akár kié; de sírod
Ötélése, s e mondás enyim marad.“

Petur (Bánk nyakába esik.)

Az — békeség! —

Mikhal.

Öcsém! Uram teremtőm!

Bánk (mintha mind meg akarná ölelni.)

Oh Endre! győzedelmeskedj te bár
Országokon; de illyen győzedelmet,
Mint Bánk neked nyert most, nem nyersz soha!

Ór (kivül.)
 Ki vagy?
 Sz ó z a t.
 Szabad vitéz.
 Ór.
 Jelszód?
 Sz ó z a t.
 Melinda!
 Bánk.
 Melinda! oh, ki gyógyít engemet meg?!

Mind (egy oldalra tolnak.)

Hah, árulás!

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Biberach.

Biberach.

Csak Biberach.

Békétlenek.

Hah, halj meg!

Biberach (nyugottan visszalép.)
 Na, lassan! Ejnye milliom! biz ugy
 Nekem estek, én helyettem hogy ha itt
 Más állna, tán a nyavalya is kitörné.
 Kedves vitézek, csöndesen! biz az
 Ördög nem alszik! — Ej, szégyen, gyalázat
 Kardot ragadni! (Csalfa alázattal.)

Egy magyar csak egyik
 Bajúsa végivel pokolba üzhet
 Egy illy szegényke németet.

Simon.

Melinda!

Mikhal.

Hol loptad a hugomnak a nevét?

Biberach.

A hol magát más lopta : a királyné
 Dombórozó multságában.

Bánk. Mikhal. Simon.

Ember!

Biberach.

Na, hadd beszéljem hát magam ki; de (igazán
 megszeppenve)
 Ördögbe is! valóban most eszem
 Föl kell tekernem — átkozott hajón evez sze-
 rencsém,

S elül, ha hogy reája nem vigyázok.

Bánk.

Kóbor! hogyan jött a Melinda név
 Nyelvedre?

Biberach.

Pah! tehát még sem tudod? —

De igaz! hisz a királyné prűszkölő
 Becsrang-porátul egész bolondulásig
 Elszédülél te. Na, de szó a mi szó —
 Ők szépen is fogának a dologhoz.

Ugymint: „Nagyur — ej — Bánk bán — ily,
 meg ily!

Nem illik, ország első nagyja, hogy —
 Így, meg meg így. — Felhozta hát ide
 Szép egygyü feleségét a nagyur,
 Bármin dörömbözött szerelmeféltő
 Nagy szive.

Bánk.

Ember!

Biharach.

Csak csöndessen, oh

Bán! Most az egyszer ugy kell már viselni
 Magamat, hogy a hajlandóságodat
 Megérdemeljem; mert ebül leszek.
 Látd bán, sokan tudák ezen regét;
 És ha igazat kell szólni, addig én is
 Sipot faragtam nádatok között.
 Míg benne ülhettem, s hiú szemekkel
 Néztem magam körül — nevetve mást.
 Véletlen így tanultam azt ki, a
 Mit szorgalommal sem tudtak sokan. —
 Ispán uram, te olly merőn tekintesz
 Rám, s nem tudod, hogy csak ezen éjszakát
 Lett volna szükség el nem lopni Bánk bán
 Nagy urtol, és hogy addig, míg ti itt
 Vele vagytok — otthon Otto és Melinda —

Mikhal. Simon.

Melinda, hügom?

Bánk.

(Egyszerre.)

Fattyú! megöllek!

Biharach.

Ezt ugyan bizony

Szolgálatomra nem reményleném.
 Látd bán : királyod a kezedbe adta
 Egész hatalmát; s így, hogy egyikének
 Vagy másikának útjában ne légy,
 El kelle országvizsgálatra menned.

Petur (mérges kacajjal emeli ökleit.)

Gyalázat! Ellágyulhattam?! — Na, Bánk,
 Hát nem kacagsz velem?

Bánk (összecsapja kezeit.)

Pokolbeli

Irtóztatóság büntetései —
 Földünkre jöttetek hát már? hiszen
 Ni, itt világos egészen, a mit én
 Üres fejű ki nem tudtam találni! —
 El, a királyhoz — a császárhoz — a
 Papához elmegyek, s hogy elpiruljon,
 Lerántom a parázna bitorosul
 A szép alorcat megkacagtatón.
 Oh, légy velem hideg vér, légy velem!
 Ne hagj el állhatosság! hogy merően
 Névrén szemök közé, becsületes
 Tekintetemnél elvakuljon a
 Szentségtörő. Meggyilkolom ott előtte
 A bíboros gazembert; és ha a
 Vesztopiacra hurcolnak, kiáltom :
 Azért jutott hóhér kezébe Bánk, mert
 Hitvese erényét maga boszulta meg!

Biberach.

Pah, milliom! bizony tán nem tudod,

Hogy csóka csóka társának szemét
 Ki nem kaparja? mert ám mintsem olly
 Nagyot bakázzék a bibor, bizonynal
 Előbb feláldoznak tiz Bántok is.
 De gyilkod is haszontalan fened
 Az útakat jól tudjuk elállani;
 Vesztőhelyet se fogsz te látni, hogy
 Ottan ríkolthassál — az illy ríkolttó
 Titokba szoktuk ám eloltani.

Bánk.

Német! te megnyitottad a szemem!
 S illy kábaságot akartam tenni? — Nem!
 Szeggel szeget! hisz a tilalmas és
 Megengedtetető ravaszkodás
 Ugy állnak el, mint a hazug s való.
 Megmenthetem talán még — nemde? Oh
 Szólj Biberach, lehetne még talán
 Meggátlanunk? Szólj, szólj!

Biberach (öklét homlokára nyomván, igen mély, de rövid meggondolás után.)

Talán. Jerünk!

Bánk.

Ember! ha még késő nem volna — oh
 Angyal! szerezd meg üdvösségemet. — —
 Ne menjetek széllyel mindjárt barátim,
 Hogy megtaláljalak, ha hogy talán
 Lehetne szükség rátok. (Mikhához.)
 Osz, reménylj
 Egy nyugodalmas éjszakát.

Mikhál.

Uram,

Szent isten! adj te!

Mind (morogva.)

Amen! Ugy legyen!

Simon.

Szabadítsd szerette húgomat Melindát!

Bánk.

Csak egyszer öt erős kezem közé
 Vehessem, oh mikép fogom kacagni
 A gyáva herceget; s ha húsomat
 Lerágja a kerítő asszony, akkor
 Még esontomon is elviszem Melindát.
 Egy elhagyatott helyen legyen
 Inkább kenyéren s vizen, mintsem itt
 Pompába bibor, és a hölgymenyét
 Bemocskolásra eszközül vetessék,
 S szolgáljon egy bujának, a kinél még
 Drágább, s becsesb előttem a kutyám. (El.)

Biberach (maga elébe dörmögve, követi.)

És — jó ez is. Csak egyik nyerni fog! (El.)

Petur (egy ideig merőn nézi mindnyájokat, kik elgondolkodtak.)

Na — üljetek le hát — azt mondta, hogy
 Maradjatok —

Mind (székekhez ballagnak, leülnek, s az asztalra békétlenül könyökölnek. A többiek körül a fal melletti padokra telepednek, és vagy térdőkre bókólnak, vagy fejüket hanyatt fálnak támasztják.)

Jó, jó! Maradhatunk.

Mikhál.

Bojót! Bojót! Kopácsolásukat
 Lelkem menyasszonyi ágyának gondolá;
 Pedig becsületünknek gyászokporsót
 Szögeztek. Oh Melinda! (Bánatosan lehajtja fejét, s végre elszunnyad.)

Simon (mellé ül.)

Még hiszem,

Tán jóra fordulhat minden! (Maga elébe néz.)

De hát

Ha nem! Kevély spanyol szív, hol maradsz!
 Hamar tűnő örömmemény, mi vagy
 Te? Játszi képzete a kívánczó
 Észnek: — mosolyg, s — meghal —
 Petur (az ablaknál székre vetette magát.)

Jó éjszakát!

Mind (a nélkül, hogy megmozdulnának.)

Jó éjszakát!

Petur (magában morog.)

Virad. — Nem úgy, nem úgy,
 Ti földi istenek! ne gondoljátok azt,
 Hogy minden irtózik hatalmas hangotoktól.
 (Hirtelen visszatekint.)

Hát alszotok? —

Mind (lassabban.)

Jó éjszakát! —

Petur.

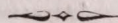
Aludj

Mohón kilobbant hazafiság! —
 (Elragadtatva néz ki a hajnalesillagra.)

Dicsó fény-

Csillag! (Hirtelen gúnyolva.)

Lopott fény! — Ej! — (Assan.) Jó éjszakát!!!

Harmadik felvonás.

(Melinda szobája.)

Első jelenet.

Bánk. Melinda.

Bánk (asztalnál állva kezére bókolt.)

Hazudsz!

Melinda (előtte térdel.)

Igen, mióta hitvesed

Megszűnt Melinda lenni, mindenik

Vétek lehetséges. Hazudni? oh!

Oh, vajha angyalom lehetne az.

Bánk.

Mit térdpelsz? Az isten nincs itt —

Állj föl! beléphet egy meráni állat,

És azt híhetné majd: őt illeti. (El akar menni, de ismét visszajő.)

Hát nem cselekszed?

Melinda (térdein elébe csúszik.)

Ölj meg engem, oh

Bánk! ölj meg engem. —

Bánk.

Én, egy semmi asszonyt!

Melinda.

Oh istenem! de én nem az vagyok.

Bánk.

Ártatlan? és az udvar nyelve e
Névvél nevezte é becsületem?

Melinda.

Nem, azt ne mondja az udvar; mert hazud
Mindenkor — ez ne mondjon engem annak.
Ah, én szerencsétlen vagyok! (Földre rogyik.)

Bánk (fölemeli.)

Szegény, szerencsétlen Melinda! (Merőn néz-
nek egymásra.)

Mit

Akarsz? Mi kell? Tehát te engemet, mint
Egy Tantalust az el nem érhető
Végéül után hagysz csak kapkodni? — Sirsz?
Felelj; de szóval, és ne így! Hiszen
Szép könnyid elbusíthatnák az ég
Lakóit, és az angyalok magok
Szánják kigördülését. Elveszek, s én
Igy férfi nem vagyok. (Elereszt.) Még sem hi-
szek. — —

Ottó, s Melinda, egyiránt örültek! — —

Melinda (térdeit karolja.)

Bánk, Bánk! Taposs el legalább engemet!
Én büntelen vagyok. Oh, ne mondd meg ezt
Testvéreimnek: nem feleség — anya.

Bánk (belök egy oldalajtót.)

Te átkozott kis alvó, mit mosolygysz?

Melinda (sikoltva fölugrik.)

Ember, tudod most, mit mondtál fiadnak?
Megátkozád! — — (Merőn néz maga elébe.)
Atyaátok — és anyáért!

Bánk.

Mint vándor a hófúvatagban, ugy
Lelkem ingadoz határtalan
Kétség között, s eszem egy nagy Óceánban
Lebeg, vesztve minden csillagot.

Melinda.

Atyaátok egy anyáért! — Kábaság! —
Há a szegény hold férjhez alja szép
Leányait, mondjátok, hogy királyi
Lakodalma van két nyillövésayire.

Bánk.

Boldogtalan! —

Melinda.

Jó név. Pokolbeli

Tűz ége csontjaimban, s a királyné
Alunni ment — álmos volt. Ébreddezz!
Add vissza gyermekem, te nagy királyné! (El-
siet.)

Bánk.

Menj, menj, hová a történet viszen! — —
Ugy, úgy! alunni ment — álmos vala.
Helyes, helyes, meráni asszonyom! — Nap!
Küldd oktalán Phaétonod, hogy a
Világot össze és meg össze rontván,
Pörköljön engem is pokolra le! —

De istenemre, lehetlen még is ez —
Nem, nem lehet! Tanácsot álmodik
Szívem, s kimérhetetlen irtalom
Által susogja azt a jó remény
Lelkembe: nem lehet. — Sötét remény!
(Karjait kinyújtja az ablakon.)
Ne rontsa ezt világot, oh korány!
Hiszen Melinda ugy se tudja, mit
Beszéle. — — Ég, és föld! de hát ki az
Oka, hogy szegény nem tudja, mit beszél?! —
És a királyné álmos volt! — Nem é? (Megijed.)
Hah!

Melly gondolat lesz agyvelőmben első
Zsengéjekor már meghatározás? — —
Épülj fel! izmosodjál, gondolat! —
Veled épül ismét csak fel örök lenyugtom
Fölött megéledő becsületem! (Távozni akar.)

Második jelenet.

Bánk. Izidóra.

Izidóra (oldalajtóból dölyfösen lép ki.)

Kiállhatatlan! — Elfeledkezél
Rólam, gyalázóm? Ugy hát zárodát
Betörve karjaimmal, megmutassam,
Hogy Bendeleiben Egenolf vére foly
Ereimben? és — nagyur, kitől kapál
Hatalmat, engem itt bezárni?

Bánk (csak maga elébe néz.)

Ha engemet Prometheus csak egy
Hangyanak, és az égi tüzet talán
Még abba is sajnálva, egy hideg
Eszköznek alkotandott, ugy talán
Szolgálatodra még lehetne hangom —

Izidóra.

Nagyúr! királynénak barátja a nevem.

Bánk (elébe mutat.)

Nézd, nézd az árnyékot — hallgass orozslán,
Az a királyné — oh hazug! csak árnyék.

Izidóra.

Bán, bán! mi lelt téged? — Nagyur, mi lelt?
Könyörületességéből felelj —

Bánk.

Ki innen!

Izidóra.

Megengedek, mert meg vagy háborodva.
(Távozni akar.)

Bánk.

Egy szót csak, irgalmas lélek: hiszen
Az éjjel Ottoval még a mulatság
Után sokáig szóla a királyné — ?

Izidóra.

És nagy kegyelméből csaknem kijött:
De majd Melinda megbékelteté. (Elsiet.)

Bánk.

Kigyói nyelv! — Megbékélt; álmos is volt!
Szépen kidolgozott családoklás —
Igy megcsalatra egy pokolbeli
Kisértet által, a kitől levésekor

Már ugy megundorodott az alkotó,
Hogy félbe hagyni dolgát kénytelen volt —

Harmadik jelenet.

Bánk. Tiborc.

Tiborc (bizalom s félelem közt besompolyog.)

Bánk bán, nagyur, jó reggelt.

Bánk.

Útonálló!

Tiborc.

Igazán? lehet meglátni arcomon?

Bánk.

Minek is becsület emberek között!

Tiborc.

Való, igaz: megöszült a fejem.

Bánk.

Miért?

Tiborc.

Időm eljárt, jaj és panasz közt.

Bánk.

Azért teremtettél —

Tiborc.

Köszönöm. Ma már

Nem háborogsz ugy, mint az éjszaka.

Bánk.

Munkálkodó légy, nem panaszkodó —

Tiborc.

Oh, istenem! tekintenél csak egyszer

Házamba — élve látnád a panaszt

Előtted. Mért valék hőcsületes!

Holott gazember lévén, mostan is

Tied lehetnék —

Bánk.

Milly boldogtalan

Az, a kinek bármelly bilincsei

Boldogtalan módokon odatnak el!

Tiborc.

Oh, mint örültem, hogy szabad levék.

Bánk.

Mikép örültem a bilincseimnek!

Tiborc.

Hiszen való, hogy jó is az; de már

Mióta a merániak —

Bánk.

Hah! — Oh!

Tiborc.

Sok pénzre van szükségök, és mivel

Mi annyit adni nem tudánk, tehát

Sovány nyakunkra ismaelitákat

Ültettek — ez már égbe kiált.

Bánk.

Gyalázat!

Tiborc.

Mig türhetém, türtem becsületesen:

Most már gazember is lennék; de késő! —
Ősz fő, kiszáradt kar, — hová megyek?

Bánk.

Haramja légy — nincs más kigázolás.

Tiborc.

Ma éjszakán először kezdtem el

Próbálni ezt a mesterséget; oh!

Hiszen beteg feleségem, és öt éhes
Porontyaimnál szívem majd kiugrott.

De látja isten, hogy nem értem azt.

Lent a királyiház előtt soká

Ólálkodám. Vigan valának abban,

És sokszor azt vettem csak észre, hogy

Nyelvem kiöltém, mintha azt akarnám

Felnyalni, a mit ott fen ellocsoltak.

Akkor lopózkodál be a kapun —

Hallám az örrel is beszédedet —

Én is tehát utánad mentem, és

Mivel hogy azt meg tudtam mondani:

Ki ment be olly titokba, — mindenik

Elhitte, hogy Bánk bánhoz tartozom.

Bánk.

Pih! e szerint tehát minden hamis,

S megesal — keresse bár az ember a

Hol akarja — és legtisztábbnak mutassa

Magát, de egyben még is mocskos az.

Tiborc.

Mért bélyegez meg a szükség veled!

Bánk.

De hogyha jól meggondolom: maga

A tiszta hűség, oh! — De, ej, tehát

Mi még is itt meggondolandó?

Hűség? Kisértem, mellyrül minden ember

Fecseg; de még nem látta senki itt.

Tiborc.

No, édes istenem! ismét azt hiszem, hogy

Velem beszél —

Bánk.

Beszélj, beszélj, igen

Jól hallom én panaszod; de a magam

Panassza is beszél. —

Tiborc.

Uram teremtőm,

Még a nagyurnak is van az? — No hát

Nem vétek a szegény Tiborcnak, egy

Titkos szövetségben hitét letenni.

Bánk.

Hah! — Ezt hogyan feledhetem? — Nagy isten!

Tiborc.

Van más kigázolás? — Vitézkedést

Ugyan ne várjanak tőlem; de hisz

A háborúban fosztani nem tilos.

E gondolat legjobbnak látszatott.

Bánk (búsán néz ki az ablakon.)

Magyar hazám! —

Tiborc.

A jó merániak

Azt háború nélkül is megteszik; mert

Hisz a zsidók eleget fizetnek, a
Kiket tulajdonképen tán nem is
Lehetne emberryzóknak nevezni, —
Nyuzásra bőr kívántatik, holott
Azt a merániak magok lehúzták
Már csontjainkrul, — így tehát ezek
A husba kénytelenek kést mártani —
Ígaz, hogy a metéltetett sikolt; de
Hisz arra nem szükség hallgatni, csak
Haszon lehessen. — S a nagyasszony?
(Keserű megvetéssel lóditja el kezét.)

Bánk (fejét az ablakfához nyomván.)

Oh!

Tiborc.

Ó cifra és márványos házakat
Épített; és mi — csaknem megfagyunk
Kunyhónk sövény falai közt —

Bánk.

Átkozott!

Tiborc.

Ó csorda számra tartja gyülevész
Szolgáit, épenséggel mintha minden
Hajszála egy őrzőt kívánna; sok
Meránit ollykor, azt hinné az ember,
Hogy tán akasztani viszik, úgy körül
Van vére a léhütöktül; s mi egy
Rosz csószát alig tudunk heten fogadni.
Ó táncmulatságokat ad szüzetelen,
Ugy, mintha mindig vagy lakodalma, vagy
Keresztelője volna: és nekünk
Szívünk dobog, ha egy csapárlegény az
Uteán előnkbe bukkanik, mivel
A tartozás mindjárt eszünkbe jut.
A jó merániak legszebb lovon
Ficáncolódnak, — tegnap egy kesely,
Ma szürke, holnap egy fakó: — nekünk
Feleség- s porontyainkat kell befogni,
Ha veszni éhen nem kívánkoznak.
Ők játszanak, zabálnak szüzetelen,
Ugy, mintha mindenik tagocska bennök
Egy egy gyomorral volna áldva: nekünk
Kéményeinkrül elpusztulnak a
Gólyák, mivel magunk emésztjük el
A hulladékot is. Szép földelünkben
Vadászni berkeket csinálnak, a
Hová nekünk belépni sem szabad;
S ha egy beteg feleség, vagy egy szegény
Himlős gyerek megkívánván, lesújtunk
Egy rosz galambfiat, tüstént kikötnek;
És a ki száz meg száz ezert rabol,
Birája léssen annak, a kit a
Szükség garast rabolni kényszeríte.

Bánk.

Hogy ugy van! —

Tiborc.

Ők monostort, templomot
Építenek, hol ugy sipolnak, olly
Fönzengenek, hogy a zarándokok
Táncolni kénytelenek a sáros utcán:
Nekünk pedig nincs egy jó kötösünk,
Mellyben magát az ember egy beeses

Védzent előtt mutathatná meg a
Templomban.

Bánk.

Oh, buzogj vér! csak buzogj!

Tiborc.

Ha hogy panaszkodni akarunk, előbb
Meg kell tanulnunk írni; mert az illy
Szegény paraszt az úr elébe nem
Mehet be többé — úgy rendelte Béla
Király, s merániak hasznát veszik —
Hisz összekarmolná a szegénynek
Patkója a szép síma padlatot!
S ha tán utolsó fillérünkre egy
Törvénytudó felírja a panaszt —
Ki írja föl keserves könnyeinket,
Hogy jó királyunk megláthassa majd? — —

Bánk.

Te, isten!

Tiborc.

El kellene pirulniok, I
Midőn ezüst-, arannyal vart övek
Verődnek a lábszáraikra; mert
Véres verejtékünk gyümölcse az.
Lelkemre mondom, egy halotti fátyolt
Kötnének inkább a hasokra — leg-
Alább csak úgy kütsökép is mutatnák
A gyászt azon szegény nyomorultakért,
Kiket kiállhatatlan sajtólásaikkal
A sirba döntenek —

Bánk.

Türj békeséggel! —

Tiborc.

Türj békeséggel, ezt papolta az
Apáturunk is sokszor: boldogok
A békeségesek, mert isten fiainak
Hivatnak — ugy de tömve volt magának
A gyomra. Istenem! mi haszna, ha
Szorongat a szegénység? A pokolt
Nem féljük — a mennyország sem jöhet
Szép színben a szemünk elébe.

Bánk.

Kirontjuk a korlátokat, — lezuzzuk
A jó barátot, ellenséget; és
Aztán, ha célra értünk, sirni kell csak:
Szánom keserveiteket emberek!

Tiborc (nevetve.)

Te szánsz, nagyur? Oh a magyar se gondol
Már olly sokat velünk, ha a zsebe
Tele van — hisz a természet a szegényt
Maga arra szánta, hogy szülessék, éljen,
Dolgozva éhezék, sanyargjon, és —
Meghaljon. Ugy van ugy! ismerni kell
Az élehetetlenek sorsát, minek-
Előtte meg tudhassuk szánni is.

Bánk (haragall tekint reá, de szeme Tiborc homlokán
levő sebhelyen akad fel.)

Tiborc (észreveszi s kevés hajával ügyekszik eltakarni.)

Huszonhat esztendő előtt vala ez —

Még gyöngye ifjanc voltál; Jádra mellett

Egy rossz velencei akart tégedet, s
Atyádat — ej, hisz az régen vala!

Bánk (Tiborc homlokát, megölelve, melléhez szorítja,
és erszényt nyom markába.)

Engem s atyámat — menj, menj, menj Tiborc.

Tiborc.

Szép pénz; de adhatsz é hát mindenik
Szűkölködőnek? Visszaadja é
Ez a halottakért hullt könnyeket?
Ha mást nem adhatsz, úgy annál, kinek
Adsz, még szegényebb vagy. Vigyázz, hogy egy
Zsivány, tömött erszényeiddel együtt,
Ne lopja el nagylelkűségedet.

Bánk (méltósággal.)

Tiborc! Tiborc! kivel beszélsz?

Tiborc (térdre rogyik.)

Uram

Isten! hisz azt akarom, hogy vesszek el.
Én nem vagyok gonosztevő — azért nem
Bátorkodom magamat előlni, mert az
Isten haragjától félek.

Bánk.

Tiborc!

Menj, menj; keresd föl asszonyomat, s ha meg-
találtad, úgy jőj, s várakozz reám.
Haza megytek — ott megmondhatod, hogy él
Még Bánk!

Tiborc.

Igen — kedves szomszédok! él
Még Bánk, atyánk — fogom kiáltani. (Sírva el.)

Bánk.

Atya? — úgy — ez is még hátra van —
(Megáll a belőkött ajtónál.)

Hah! Fel,

Fel púha ágyadból gyermek, nehogy —
Megvesztegessen udvarunk szele. (Bemegy.)

Negyedik jelenet.

Biberach. Utóbb Bánk.

Biberach.

Bán! Asszonyod magán kívül futott el.

(Az oldalszobába siető Bánk után néz; azután egész ké-
nyelemmel le akar ülni, de a visszajövő Bánk tekintete
tartóztatja.)

Bánk (az álmos kis Somával.)

Ne sirj, ne sirj gyermek; hisz egykor úgy is
Ébredni kell. (Vezetvén kifelé.)

Menj tigrisek, fene-
Vadak közé, szelidíts hyénát,
S ha mindened feláldozván nekik,
Háláadással megnyalják kezéd —
Öleld, szorítsd melledhez, és kiáltsd
Örömmel: oh még is találtam embert!

Biberach.

Bán! örülést mutat tekinteted!

Bánk.

Tudom, tudom; de hallom is közel-
Létét eszem lerontatása hír-

Kürtjének, és azért kívánom azt
Használni addig, míg egészen el nem
Vesztem. (El fával.)

Biberach.

És magam maradjak itt?

(Utána néz, azután járdogál.)

De nem hiszem biz én, a gyáva herceg
Hogy boldogult. — Gyanú kinozza Bánkot. (Leül.)
Egy sinezen a sok emberi indulat
Közt, melynek olly kevésbe kerüljön a
Képzelt lehetőség átöltöztetése
Az igazra, mint a szerelemföltésnek.
(Maga elébe nézve, egymásra tett lábait lóggatja.)
Biz úgy.

Ötödik jelenet.

Otto. Biberach.

Otto (libegve fut be.)

Jó, hogy talállak — oh, de mért hogy itten
Talállak? Itten, Biberach?

Biberach (fölemelkedik.)

Igen.

Olly sárga a herceg? Hogy jött ide?

Otto.

Tudom é hogy? — És te Biberach is itt?

Biberach.

Igen. Te reszketsz, jó uram! mi baj?

Otto.

Segíts, segíts!

Biberach.

Hogy hogy?

Otto.

Néném kerestet.

Biberach.

Az semmi sem.

Otto.

De hátha még is?

Biberach.

Ugy

Hát menj el. —

Otto.

Ó kerestet; érted ezt?

Biberach.

Értem.

Otto.

Melinda ott van. Bánk is itthon.

Biberach.

Láttam.

Otto.

Melinda — reszketek.

Biberach.

Soha

Bizony —

Otto.

Nem a nagyurtól — nem az egész
Országtól, én csak rettentő királyi
Nénémül irtózom; mert hogy gyanút
Ne tenne, Myska bán által kerestet.
Elmenjek é? Hová menjek?

Biberach.

Csak a melly
Hely legközelebb van hozzá: ott nem is
Keresnek. — Édes hercegem; de hát
Mért félsz? Talán vétettél ellene?

Otto.

Te kérde az, tanácsadó? Te?

Biberach.

És

Volt annyi lelked azt követni, herceg?

Otto.

Csufolsz, csavargó?

Biberach (szepegve.)

Megesett a dolog?

Otto (elfogódva szegzi földre szemeit.)

Biberach.

Hallgatsz? — Na — Él szerencsésen.

Otto.

Hová?

Biberach.

Elég nagy a világ.

Otto.

Engemet akarsz

Elhagyni? Rémitón fogok fizetni
Gazemberes tanácsodért.

Biberach.

Na még

Ez volna szép! — Én szabad ember vagyok.

Otto.

Reszkess!

Biberach.

Miért nem? Gondolod, hogy a
Felháborított tengert meg fogod
Állítani, hogy ha egyszer egy habocskát (magát
érti)

Vessződdel el tudál széleszteni? Mit? —
No, nézd ezen kevés haját.

(Hajából igen keveset morzsol újai közt.)

Nem is

Méltó azon kis fáradságra, mellyel
Ki lehetne rántani — ha most ennyivel meg
Tudnám szerencséd váltani, hidd el, azt
Nem tartanám méltónak e csekély erőre.
(Legnagyobb hidegséggel.)

Még gyermekekhez nem bocsátkozám le,

Mióta csak megszüntem hinni azt,

Hogy a tanítómnak vesszőitől

Reszketne minden ember. Jobban ismersz,

Jó hercegem, mintsem hogy azt reményld,

Hogy Biberachot egy mesés manó is

El fogja tán mindjárt rémiteni.

Első bejöttöm a világra megölt

Már egy anyát, s büs, tékozló atyám

Gyűlölni kezdett — én is rajta kezdtem

Gyűlölni minden embert. Néha jól

Megöklözém. Egyszer végre feladott.

Bűnöm bocsánataért, ölni, a

Szent földre kellett volna mennem; és

Atyám megitta volna addig otthon

Minden vagyonkámat. Nem mentem. Akkor

Bedugtak egy klastromba: hogy pedig

Még életemben szentté lenni kedvem

Nem volt, kiszöktem a falak közül.
Minden vagyon nélkül, köszönhetem,
Hogy ott tanultam; s így az emberi
Vakságbul éltem: — elég az ostoba! —
Lovag, paraszt, szegény, ur, hercegek
Lettek barátimmá, és csak egyszer
Forrt szinte a torkomra. Nem kívánom
Hogy többé ugy legyen. (Menni akar.)

Otto (bámulva.)

De olly hideg

Vérrel?

Biberach.

Miért nem? Én leülhetem hűs
Vérrel Lucim nyakába kardomat,
Hát tégedet miért ne tudjalak
Hűs vérrel itten hagyni? — Hogy ha úgy áll
Előttem egy valaki, mint férfiú,
Biz úgy ijedni meg tudok magam
Is — most nem.

Otto.

A nyugalmat tekintsd,
És adj tanácsot e zavarba, kérlek.

Biberach.

Ha hogy te is szavadnak embere
Lettél, s beteljesítéd volna szép
Igéretid — legengedelmesebb
Lett volna Biberach. A sok jutalmat
Özönnel ígérted, melly egykor a
Vénségemen segítsen: és — nem úgy lett.
Tudván, hogy a hasonló emberek
Kényők szerint várják meg a tanácsot,
Kétféleképen adtam én is azt;
És rajtad állt abban választani.
Most hát sziszegj azon gödörben, a
Mellyet magad véstél magadnak. Azt
Csak meg fogod nekem bocsátani,
Hogy értted én is abba esni nem
Kiváncokozom?

Otto.

S valóban olly gödörben
Állnék? Tanácsolj Biberachom! Oh,
Ha vallomásomat kívánod — im
Megismerem, hogy vigyázatlanul
Tevék; de nem, sőt oktalan —

Biberach.

Mi, mi?

Még oktalan? — Ti földi istenek,
Soha oktalan nem tesztek semmit is:
Az égi isten adja nektek az
Ó csalhatatlan bölcseségmalasztját!
Kérdezd, s megesküszik reá akár
Melly embered. — Te mindenféle földi
S mennybéli bölcseségek összessége!
Így hát hogyan lehetsz te oktalan?

Otto.

Ember! csak egy szót még, vagy egy nyomot
Tovább, s fejed lábadnál fog heverni.
Bolondokat lehetsz; de engem a
Szerencse itt uraddá tett —

Biberach (kissé megdöbben.)

S miért

Tartóztatod tehát intéseidet, hogy
Végére járjon életemnek? Ugy,
Ugy! ölni tudok, jó urak: bezeg,
Ha életet tudnátok adni, akkor
Érdemlenétek meg az uralkodást.
Még eddig egy kevésre csak becsültelek;
De most idélen rémitésedért
Megvetlek. Utálnám magam, ha abban
A hiedlemben hagyhatnának el,
Hogy testi, lelki híved voltam: engem
Csak a haszon kötött hozzád —

Otto.

Vitéz!

Biberach.

Ne félj, uram; hiszen nem esz meg a
Nagyur — való, hogy fektelen dühös
Lett, a midőn a dolgot felfödöztem —

Otto (kardot ránt.)

Még ezt is? Ördög! —

Biberach (mosolygva kardmarkolatjára teszi kezét.)

Otto (gyöngülve erőszki le kardját, Biberach megy. Ot-
to segítségét akar kiáltani.)

Hej!

Biberach.

Ne szólj. — Uram!

(Hidegen visszatér.)

Én elmegyek. Te megfogathatsz;
De jól tudod, hogy én, egyedül, tudom:
Ki volt Fülöp királynak gyilkolója! — — (El.)

Otto (elhanyaglatik.)

Várj, Biberach — ne menj! várj! várj!

Biberach (elballagva.)

Soha!

Otto (rimánkodva siet a hátra sem néző után.)

Várj! várj! — (Midőn utólrerte, ledöf.)
Pokolba véled alávaló! — (Elsiet.)

Biberach (visszafordulván kardot ránt Ottora; de el-
gyöngülve botlik azon keresztül a földre.)

Hah, ez gyalázat! — Átkozott! Halálos
Ágyad fölött kétségbeesésedet
Kacagja árnyékom. — Gyilkos! Segítség! —

Hatodik jelenet.

Myska bán. Több ur, Biberach.

Myska.

Rejtsd el magad, herceg, kér a királyné.
Hol van? Szavát hallottam. Hej! mi ez?

Biberach.

Ottó döfött le — hátul — oh segits —
Gyógyíts — azért nagy dolgokat fogok,
Bán, fölfedezni, mellyek a királynét,
S hazádat illetik.

Myska.

Hazámat? — Oh

Hozzátok öt hamar tehát utánam!
(Főlemelik Biberachot, ki kezök közé hanyatlik.)

Negyedik felvonás.

(A királyné szobája.)

Első jelenet.

Gertrud. Udvaronc.

Gertrud (asztalnál ül mély gondolatban. Az udva-
roncnak, ki az asztal mögött áll, s egyik kezében egy
már elolvasott levelet tart, a másikban pedig a világ-
történet könyvét, kinyitva, a levelet kivévén kezéből,
ifelláll, megnézi, s ismét visszaveti az asztalra.)

Csak szünyogok — csak szünyegyet nekik. —
Elég —!

Udvaronc (beteszi a könyvet, és a királynéra néz.)

Gertrud.

De hol van Otto? — Ellene

Törnek, mivel vérem. (Az udvaronchoz.)

Mehetsz.

Udvaronc (leteszi a könyvet az asztalra, s meghajt-
ván magát, távozik.)

Gertrud (ablakhoz menvén, kinéz.)

Napest! —

(Asztalhoz megy, fölhevén a könyvet, végig pörgeti ú-
jain, s ismét leteti.)

Hogy nem lehet Solon, s Lykurg — az asszony!
De már ki háborít ismét?

Második jelenet.

Gertrud. Izidóra.

Izidóra (jövén, távul meghajtja magát.)
Kegyelmes

Nagyasszonyom — —

Gertrud.

Leány! szerencse, hogy

Te vagy — megint büntetnem kellene.
(Kezét nyujtja.)

Izidóra (megesókolja azt.)

Köszönöm. Igaz, hogy rendelésedet
Tudtam, mivel be nem bocsáttatik
Még maga Melinda sem. De egy kegyelmet
Jövék kikérni —

Gertrud.

Szólj.

Izidóra.

Bocsáss hazámba.

Gertrud.

Izidóra!

Izidóra.

Én ez országodba úgy
Jövék el egykor, mint egy asszonyi
Szép érdemünkkel büszke lány; de az
Ma meggyaláztatott: azért tehát
E büszkeségem megmaradt darabját
Engedd hazámba visszavinni még!

Gertrud.

Ha hazudsz, leány —

Izidóra (letérdel.)

Nem, istenemre, nem!

Nem!

Gertrud.

Szólj!

Izidóra.

Szerettem Ottót —

Gertrud.

Mit beszélsz —

A herceget?

Izidóra.

Nem. Ottót a vitézt; de a

Vitéz bemocskolá magát, s azért

A büszke német lyány a bitorost

Is megveté.

Gertrud.

Leány, az én öcsémet?

Izidóra.

Azt.

Gertrud.

Állj fel!

Izidóra (megteszi.)

Olly igen szerethetém

Még akkor is, midőn megosalta szívemet;

De már ma gyáva gyilkossá leve.

Gertrud!

Az én öcsém félénk gyilkos leve?!

Izidóra.

Szemérmemet legyőzve, mindenütt

Nyomába voltam este óta. — Hogy

Téged, nagyasszonyom, Melinda mellett

Az álom elfogván fekünni mentél —

Előmbé jött lihegve Biberach;

S midőn lefedtetet megtudta, kért,

Hogy menjek el Melindához, mivel

Italt adott mindkettőtöknek Otto.

Gertrud.

Hah!

Izidóra.

Én futottam; nem hozzád, mivel

Ez alfató volt csak — futottam Otto

Herceghez, és Melindához hamar. —

Rendetlenül láttam kifutni onnan

A herceget. Szemmel tartván, alig

Értem Melinda ajtajához, a midőn

Egy durva lábdobogás riaszta fel.

Gertrud.

És —

Izidóra.

Vállamat ragadta egy erős

Kéz — belökött Melinda ajtaján,

S előttem állá Bánk bán —

Gertrud (megmerevül, végre halkán mondja.)

A nagyur?! —

Izidóra.

Melinda felsikoltva elhanyaglott —

Én fagyva álltam, mint egy utazó

Az égnek első dördülésekor.

Mindent kivallottam: mellyért bezárt egy

Oldalszobába — szabadulásomért

Ott várakoztam hasztalan. Segítség

Után akartam az ablakon kiáltni

Már; s im kacajt hallottam fel. Szemem

Világa elveszett, — hajnalban egy

Idegen szobában — rajtam a kacaj! —

Iszonyú erőt érzettem karjaimban,

És felszakasztám Bánknak ajtaját.

Gertrud.

Bánk itthon —

Izidóra.

Oh királyné! ez gyalázat!

Eressz hazamba: hiszen ez itt marad.

Gertrud.

Ottó!

Izidóra.

Kevés időre alattomosan

Megölte Biberach vitézt —

Gertrud.

Ezt is?

Ottó! —

Izidóra.

Szerencsétlenségembe kezdem

Ismerni udvarod — milyen mohon

Kap a gyalázaton, hogy gúnyolódjék!

Gertrud.

Ottó! Meránia!

Izidóra.

Midőn elvivé

Leányod a követség, engemet

Te itt hagyattál —

Gertrud.

Berchtold nemzete!

Izidóra.

Jó Berta, légy leányom anyja, mint

Én anyja lészek a tiédnek! Azt

Mondád te akkor jó anyámnak. Oh,

Kegyés nagyasszonyom! hazamba vágy

A szívem, és az ott vagyok, hol a

Holtteste nyugszik annak, a kinek

Az életem s lelkem fölébredését

Köszönöm.

Gertrud.

Dicsó kinézésim!

Izidóra.

Nagyasszony!

Higyjed, királyi udvarodra nem

Vagyok én teremtvé. Itt nekem hideg,

Lármás, világos minden, olly nagyon —

Gertrud.

Izidóra!

Izidóra.

A magányosságnak édes

Ölébe voltam én nevelve, ott

Tanultam ismerni egy jobb világot. Otto!

Gertrud.

Átok reád fiú, ki örök mocskok
Közé keverted a hazádat!

Izidóra.

Ott

Fogok talán én megnyugodni, vagy
Könyezni, és feledhetni —

Gertrud.

Izidóra!

Jőj máskor el. —

Izidóra.

Reménylhetek?

Gertrud (kezét nyújtja a nélkül, hogy elfordítná egy helyről szeméit.)

Izidóra.

Királyné!

Gertrud (szélyvel néz, s valami nagy fölött láttatik gondolkozni.)

Az egy halál —

Izidóra (mohón megcsókolja kezét.)

Minden keserveinket

Elüzi, és a sírban a sebek

Is mind begyógyulnak. — Mosolygj, remény (El.)

Harmadik jelenet.

Gertrud. Udvaronc.

Udvaronc.

Nagyasszonyom —

Gertrud (futó pillantattal.)

Jöjön Melinda.

Udvaronc.

De —

Gertrud (elmerülve.)

Uralkodás! Parancsolás! Minő

Más már csak ennek még a hangja is,

Mint engedelmekedni — hát minő

Ez még valóságában? — Egy Magyar-

Majd Lengyelország és Podólia,

Aztán Velence, a kevély Velence —

Európa harmadában. (Szédülni láttatik.)

Gyöngé lélek,

Szédülsz? — Pirulj, ha egyszer annyira

Segítne Endre fegyvere, semmivel

Se lenne széditőbb, mint mostan ez. (Elevencbben.)

Törvényt kiszabni, és úgy lenni e fölött,

Miképen a nap sok világokon! Csak ez

Is elfeledtetheti velünk rövid

Éltünknek álmatlan sok éjszakáit. —

(Az udvaronchoz.)

Hah! Még is itt?

Udvaronc.

Mikhá! bán jöne be,

Erővel is —

Gertrud.

Melinda.

Udvaronc.

Jól vagyon. (El.)

Gertrud.

Saját eszünket, s akaratunkat, a
Legostobább köntösben is annyira
Szentté teremteni, hogy azt egy egész
Ország imádja. Önmagunknak az
Lehetni, a minek szereljük; és
Másnak parancsolhatni, lennie —
Az, a minek kell lenni — átkozott! mitől
Foszthatsz meg, Otto, még tán engemet!

Negyedik jelenet.

Gertrud. Melinda.

Melinda (hirtelen jó, megáll, és merően néz.)

Ez a magyar királyné?

Gertrud.

Kérdezed?

Melinda.

Ugy, úgy, ez a kevély királyi asszony.

Gertrud.

Eszelős!

Melinda.

Hiszed, hogy reszketek?

Gertrud.

Mi kell?

Melinda.

Mi? Kérdezed? — Nem, nem! lehetlen az!

Gertrud.

Micsoda?

Melinda.

Hogy álmos a — rabló!

Gertrud.

Eszed

Vesztett! Megengedek. —

Melinda.

Késő az immár!

Add vissza egy anyának gyermekét —

Add vissza testvérnek testvéreit —

Add vissza férjét e tökéletesen

Megrontatott beteg lelkeknek is —

Gertrud.

Szánlak.

Melinda.

Köszöném, hogy ha elhíhetném.

Nincs a ki szánjon — nincs, nincs, nincs! —

Midőn

Kifutottam a sárkány elébe, még

Bánkom se jött utánam; a szegény

Azt vélte tán, hogy én nélkül is

Elmenni tudnék lakodalomba. — Oh, jaj!

(Fejét kezei közé szorítja.)

Gertrud (megijedve néz reá.)

Hah! istenem — Melinda!

Melinda.

Csak ne lennél

Az, a mi vagy; megátkoznátek, Oh,

Ti a szegény Melinda jó nevével

Ma egy egész családot elflörtöletek

Az üdvözülhetők sorából.
 Átkozza férjem azon szent esküvést,
 Melly engemet hitvéssévé tevé —
 Átkozza a szerette gyermekét,
 Mert a bojtó Melinda szülte azt —

Gertrud (csönget.)

Udvarnok! a nagyúr —

Udvaronc (bámul.)

Itthon? —

Gertrud.

Siess!

Udvaronc (el.)

Gertrud (szeliden.)

El kell az udvarunk hagynod, Melinda.

Melinda.

El, el? Helyes!

Gertrud.

De minden láрма nélkül.

Melinda.

Semmit se félj, hogy pompásan hagyom
 El! — Gazdagon jövök abba; és
 Koldúsi módra költözöm ki abból —

Gertrud.

Szegény Melinda!

Melinda.

És te tudsz így szólani?

Gertrud (kezét nyújtja csókolásra.)

Melinda (nem fogadja el.)

El e beszennyezett kézzel!

Gertrud.

Melinda! —

Melinda.

Nem csókolom — nem is csókolhatom
 Azon kezét, melly útát nyithatott
 Lelkem kirablására. Ugy de hát
 Ki állhat a dögvésznek ellene,
 Hogy el ne terjedjen?

Gertrud.

Te oktalan!

Tudod, hol, és kivel beszélsz?

Melinda.

Veled —

Koronák bemoeskolója! a ki meg-
 Loptad királyi férjedet — kitépted
 Kezébül a jobbágyi sziveket —
 Áruba tetted a törvényt — nyomád a
 Nyomorútlakat — vértanuvá tetted az
 Erköcsöt, és (sírva fakad) testvéri indulatból
 Egy szennytelen nyoszolyának eltörése
 Véget, királyházban bordélyt nyitál.

Gertrud (az oldalajtón kikiált.)
 Hah, asszonyok!

Mikhal (szava kívül.)

Melinda!

Melinda (térdre esik.)

Istenem! — —

Ne hagyj bejöni őt most — csak ne most —
 Ne hagyj, királyné! (Elébe csúszik.)

Mind csak kérdező
 Kívül, miért sírok, s fehér hajával
 Törölte könnyeit, hogy nem tudá
 Meg tölem azt. Ha benned emberi
 Érzés legyen, ne öld meg őt saját
 Gyalázatoddal! (Háborodva.)

Mondd, hogy a menyekző
 Két nyillövésnyi — az Bánk, és Melinda.

Gertrud (a bejövő asszonyokhoz — méltósággal, de
 még is valamennyire szánakozva.)

Vigyétek e szegény tébultat el!

Melinda.

Mindenható, ments meg körületétül
 Minden tapasztalatlan sziveket! (Mennek.)

Ötödik jelenet.

Mikhal. Előbbiek.

Mikhal (betör — néhány udvaronc visszatartja.)

Gyilkoljatok meg, hogy ha sírva kell az
 Ajtó előtt itt az igazságnak el-
 Alunni, a mig bébocsáttatik.
 Meg kell ezenem tudnom, hogy mi lett,
 Melinda. —

Melinda.

Félre, félre, eresszetek! (Kiszalad, az asszo-
 nyok követik.)

Mikhal.

Hurcoljatok hát sírba engem is! (El akar menni.)

Gertrud.

Maradj! (Int az udvaroncoknak, kik eltávoznak.)
 Hová ragadtott indulatod?

Mikhal.

Mi lette hűgomat? miért szalad
 Elöttem el — mint atyját, úgy szeret,
 És még is elfut? —

Gertrud.

Nem tudod, miért? (Szünet.)

Tehát miért kívánczál be hozzám?

Mikhal.

Ni, szinte elfeledtem — Istenem!
 A hűgom, és — ez —

Gertrud.

Ez? mi, ez?

Mikhal.

Követség —

Gertrud.

Micsoda követség?

Mikhal.

Oh, jaj, jaj! az eszem,

Mint éjszakáim, felzavarva van
 A bús körülmények boldogtalan
 Örvényin. (Hirtelen.) Óráim kiszabva vannak!
 Csak egy szarvada fog kerülni, és az
 Irtóztatón megindult sors golyója
 Más jobb nyomon fog hengeredni el. —
 Tekintsd magad — tekintsd országodat —

Gertrud.

Miért?

Mikhal.

Hogy azt még kérdezed! — Kezem
 Reszketve tettem össze —

Gertrud.

Talán

Miattam? — Én nem reszketek.

Mik hál.

De én,

Országodért: te reszkess éltedért.

Gertrud.

Mit? Éltémért? Tán nem vagyok királyné?

Mik hál.

Légy tehát azoknak anyja is, kik engem

Hozzad bocsátottak. —

Gertrud.

Kik?

Mik hál (megütközik.)

Kik? — Kik a

Hazaszabadító névvel ékesíték

Föl magokat.

Gertrud.

Undokság!

Mik hál.

Ugy hittem ez

Előtt csak egy órával én is ezt; de

Kik már azóta elérték volna a

Célt, várakoznak kérésemre.

Gertrud.

Pártos!

Mik hál.

Az nem vagyok; mert itt nem állanék.

Oh, töltsd be kérésöket, és egyrül egyig

Itt lábaidnál láthatod.

Gertrud.

Mi kérést?

Mik hál (letérdelve.)

Nézd — így fogok beszélni. Nem vagyok

Magyar, tehát nem is gondolható,

Hogy részrehajlás, vagy haszon beszél

Belőlem: oh, add vissza híveidnek

Azt, a mit elraboltál —

Gertrud.

Balgatag!

Mik hál.

A nyugalmat, békeséget, és

Az élet édiiben gonyörködést —

A volt vagyont, a testi lelki meg-

elégedést, fazékok mellül a

Fát, ételökbül a húst, s ágyaikbül

A szalmát —

Gertrud.

Hah!

Mik hál.

Mert biz ezt raboltad el,

S odadtad a saját hazádbeli

Udvarnokidnak.

Gertrud (fölkapja a levelet — erősen nézván Mik-

hálra — és ismét visszaveti. Csöndesebben.)

Állj föl, és beszélj,

Mint ember emberhez.

Mik hál (fölszól.)

De jobban is

Megmondhatom: te ok nélkül bocsátád

El hivataljaikból a magyar

Alattvalóidat, s tífidet tevéd

Helyökbe — és lerontatád az ősi

Szép várakat, s odadtad a tulajdon

Felekedetnek.

Gertrud (szünet után, fél utálattal.)

Oh, nem ismered

Te a magyart még!

Mik hál.

Sőt igen, sem a meg-

Bántást, sem a jótéteményt soha

El nem feledte a magyar — de főkép

Felekedetnek.

Gertrud (fellobban.)

Ősz ember, kik a

Békételenkedők?

Mik hál.

Meg akarsz ijeszteni —

Pedig tekintesz ősz hajszálaimra.

Gertrud.

S ha arra én tekintni nem fogok? —

Mik hál (megdöbben.)

Ugy — elbeszélem, mért őszült meg így:

Itt van az, előljáró beszéd —

(Aradó könyveit törölgeti.)

No már

Jó éjszakát szívem vég nyugodalma! — —

Nem hinni látszol, s tántorithatatlan

Megállni, mint minden kevélyeszű.

Gertrud.

Ugy?

Mik hál.

Ez lopá el tőlünk mindenünket.

Nem volt utolsó a bojóti faj

Spanyol hazámban, és paizsunkon a

Taréjos egyfejű sast ismeré

Régtül sok ellenség. Már férfiak

Valánk ösémmel, a midőn anyáknak

Születtetett ezen Melinda. Szép

Volt, mint az erkölcs. Akkor szült nekem

Is egy fiat feleségem. Oh, ti szép

Napok! ti édes éjszakák!!! — Imé

Jövének egykor a mohádik, és

A mórok érc hatalma a spanyol

Földön megint egészen eltenyészett.

Minden csak azt kiáltá: „A mohádik! —

Nem messze vannak a mohádik! — Én

Szunyadtam, és — de hátha csak mese?

Mondá az én nehezen hívó öcsém. —

Igy egykor egy boldogtalan éjszaka

Elvette mindenünket — Nemzetünket —

Barátjainkat — Ős Bojót, és — (elfojtódik)

Egyetlenegy fiamat, reményemet,

Lelkemnek egy gyönyörűségét, virágzó

Ifjúkorában. Boldogok szüléink,

Kik már előre elköltözték! — A

Hajam kitépve futottam a halál

Elől, mivel Simon megölt fiamnak a

Testével oldalam mellett futott.

Nem akarta eltemetni, mert soha

Nem hitte, hogy meghalt; de ah! midőn

Melinda elfáradván, jajgatott
A test fölött — midőn erőtlennül
Én ott feküdtem, és ő gödröt ásott —

Gertrud.
Ember! ledölsz — erősödj!

Mikhá!.

Majd — igen.
(Tenyerével törölgetve legördülő könnyeit.)

Fájdalma meghaladta a saját
Fájdalmamat — kezével véste a
Sírt, mintha csak maga akart volna majd
Belé fekünni. Így talála ott
Bennünket egy magyar, ki Elmerik
Királynak a spanyol Konstantiát
Vívó követségéhez tartozott —
Kunrád, a nagyurnak édesapja.
Alig tudák Simont felvonni onnan —
Fájdalma meghaladta a saját
Fájdalmamat! s én azt mostan neki
Hálálatlansággal —

Gertrud (szavába vág.)
Egyike

A pártosoknak! —

Mikhá!.

Hát ki mondta azt? — —
Szegény öcsém! Én voltam árulód! —

Gertrud.
Födözd fel őket!

Mikhá!.

Hallgatásra tettem
Le esküvésemet.

Gertrud.

Hát még is egy
Az összeesküttek közül? —

Mikhá!.

Fiam
Sírjára esküszöm, hogy nem vagyok;
De ők mohón kívántak banni a
Dologgal, és — Melinda volt eszemben —
Kértem, hogy addig csak halasztanák,
Mig én beszélenék veled: hanem
Meg kelle eskünnöm, hogy egyikét
Sem árulom közölök el —

Gertrud.

Oktalan!
Első hited mindig királyodé.

Udvarnok! (Udvaronc belép.)
Örizetet! — Tüstént fogasd

El a Simon bánt. (Udvaronc beszólítván az örköt, elsiet.)

Mikhá!.

Oh, ha megtalálják —
Ezt látni —

Gertrud.

Lássák, és irtózzanak —
Gertrud királyné rendületlen áll —
Vigyétek!

Mikhá!.
Engem? Asszony!

Gertrud.

Esztelen!

Nem fogsz talán csak átkozódni, hogy
Az életemet kívánom örzeni?
Öcséd kivallja majd, (gúnyolva) mivel hogy ő
Nem esküdött meg. Oh, így megcsalatra
Saját teremtményemtől — a magyar
Se tette volna ezt. Vigyétek!

Mikhá! (előre vont hajfürtjeit nézvé.)
Ősz

Fejem! illy gyalázat — oh Simon!

Gertrud.

Eisz őt

Átkozhatod —

Mikhá! (magát rendbe szedvé.)

Fiamnak sirja mellett

Fájdalma meghaladta a saját
Fájdalmamat. Jó éjszakát! te nagy
Sorsodban elvakult kevélyeszű,
Reszkes szerencsédtől — jó éjszakát!
(Az őrizet közt eltántorog.)

Gertrud (merően néz utána.)

Reszkessek a szerencsémét? miért?
Gertrud királyné a szerencsétől legyen
Reszketni kénytelen —?

Hatodik jelenet.

Gertrud. Udvaronc.

Udvaronc.

A nagyúr.

Gertrud (haraggal.)

Ne még —! —

Jöjön.

Udvaronc (el.)

Gertrud.

Szerencsémétől —? (Kinéz az ablakon.)

Vitézi módra mégysz
Le, szép nap! — Ah, hol illy halál? eredj,
Eredj, utól nem érlek, — én csak asszony
Vagyok.

Hetedik jelenet.

Gertrud. Bánk. Tiborc.

Bánk (morogva lép be.)

Helyessen. Istenemre, az. —
Itt van Melinda, azt mondád Tiborc?

Gertrud (remegve földre néz.)
Bánk? a nagyur?!

Bánk.

Parancsolt a királyné. —

Gertrud.

En é? —

Bánk.

Igen. —

Gertrud.

Vagy úgy! — Igen. —

Bánk.

Parancsolj!

Gertrud.

A hitvesed —

Bánk.

Miféle hitvesem!

Gertrud.

Nagyur!

Bánk.

Való, hogy én házas vagyok;
De hitvesem nincsen —

Gertrud (egy ideig nézi, végre elsiet.)

Bánk (kardját félig kirántva.)

Jó angyalod

Sugallta ezt neked! — Tiborc! Tiborc!

Tiborc (ki Bánk bálnal jött, és hátul maradván,
szügleltben vonta meg magát.)

Uram! iszonyú ezen hideg magat-
Viselete!

Bánk.

Nagyravágyás, büszkeség,
Kecsegtetés, hízkelkedés, csupán
Csak csillogó fények; s hogy még is az
Asszonyt becsalhatják a bűn fenék
Nélküli mély mocsáriba — —!
Lelkemre mondom, a nevelésnek egy
Jó magja sem marad szívokbe meg,
Mivel növésökor mindjárt hevítő
Indulatoknak dögvészes szele
Kifújja mind. Szegény, szegény; de szánni
Méltó teremtmények! hisz ismerem
Én gyöngeségeket; de hogy illy nagyon
Ki legyen a romlandóságnak az
Tételtve, nem hihettem még soha. — —
Elöttem, esküszöm, szentebbek is
Lesztek ti, mint egy jó fiúnak a
Szülleitől maradt ereklje. A
Leheltem fogom mérsékleni,
Nehogy törékeny erkölestök virágít
Lelökje. Asszony! Asszony! Asszony! — — És
Ök ezt tudák! ezt ök is jól tudák!
Még is vasas marokkal körmötének a pök-
Hálóba. — Meg fogok tán nem sokára
Nektek fizetni, jó név gyilkolój! —
Egész szegény nemzetségem megölt
Nevébe kívánok majd számadást.
Oh, semmi sincsen olly gyalázatos,
Mint visszaélni az asszonyi gyöngeséggel!
Az alkotónak szentségébe rút
Törés ez — és kigúnyolása, hogy
A legesekélyebb férgecskének is
Teremté ötalomfegyvert, s csupán
Az asszonyok maradtak elfeledve.

Tiborc (a zugban térdre esik.)
Uram, bocsásd meg, mert nem tudja, mit
Beszél! Tudod, hogy ájtatos vala
Mindig: ha tán asszonyt nem ismert volna, úgy
Ó, angyal is leande földened!

Nyolcadik jelenet.

Gertrud. Melinda. Előbbiek.

Gertrud.

Itt van!

Bánk (elfásulva.)

Melinda!

Melinda.

Kösd be a fejem

Bánk! (Felkiáltva.) Gyermekem!

Gertrud.

Nagyur! add vissza azt

Anyjának —

Bánk.

Anyjának?

Melinda.

Hol van Soma?

Bánk.

Biztos helyen.

Melinda.

Megölted?

Gertrud.

Istenem!

Bánk (eliszonyodva.)

Hyénaszívet vélni egy atyában!?

(Hirtelen kimutat az ablakon.)

Látjátok ott azon öreget?

Gertrud.

Hah! (Elfordul.)

Melinda.

Bátyám! —

Bánk.

Tömlöcbe vettetik.

Melinda.

Kézénél a fiam —

Bánk.

Ott, ott. Az elhanyagló nap nem ad
Olly tiszleltre méltó fényt maga
Körül, minő ezen öregnek fehér
Hajfürtein sugárzik. Oh, királyné,
Tekints ki, kérlek! Nézd, mikép halad!
Csak egy tekintetet! Így megy egy király,
Ki elvetette a királyi pálcát,
Mivel becsében nyomorultnak lelő. (Szemeit törli.)
Mikhá! tekints föl, látod e vizet?!

Gertrud (boszus elkeseredéssel.)

Távozzatok! —

Bánk.

Jobbágyaid vagyunk.

(Meghajtván magát, indulnak.)

Gertrud (Bánkhoz.)

Maradj te!

Bánk (falhoz tántorodva.)

Vége! Vége már neki!

Tiborc! vezesd hát asszonyod. Soká
Nem késem én is — úgy é jó királyném? —
Menj, menj, Melinda, ezen becsületes
Paraszttal, és ne szégyeneld magad —
Ó Jáderánál egykor igen sokat
Tett — menj csak! A nap elnyugtával az
Örvendezők is elnyugodnak.

Melinda (érzéketlenül áll s mellén levő szalagját té-
pegeti, végre földre veti.)

El-

Hervadnak a menyekzőben — kiholt az
Atyaátok — oh Bánk, látlak é megint?

Bánk (szorulva.)

Megint.

Melinda.

Igen — megint! mély siromon,
Tul a halál szép halvány angyala
Meg fog mutatni megint.
(Gertrudhoz fél eszelőküddéssel.)

Nevetsz, te kis
Ártatlan? Oh vesd el koszorúdat! az
Öröm csak egy pillantatnak szülöttje,
S anyjával együtt meghal. Él! az isten
Bocsássa meg, mit olly istentelen
Cselekedtetek velem. Nem volt italtok
Méreg; de elszáritá lelkemet. — —
Bánk, jőj hamar!

Bánk (öleli.)

Köszöntsd helyettem ősi
Váram — vezessen békével szerelmem!
Siess, Tiborc!

Melinda (rebegeve tántorg kifelé.)

Bánk, jőj hamar! csak egy
Két nyíllövésnyi — jőj hamar.

Tiborc (elvezetvén őt, égre tekint.)

Hamar! (El.)

Gertrud (szünet után.)

Bánk itt maradt?

Bánk.

Igen.

Gertrud.

A megsértetett, vagy a

Sértő? —

Bánk.

Igen, vagy nem, csak egyre megy.

Gertrud.

Adj számot —

Bánk.

Én? —

Gertrud.

Te, mint egy éjeli
Tolvaj, jövel foglalatosságaidból
Az udvarunkba vissza. Illik ez?

Bánk.

Nem.

Gertrud.

Te rangodat, sőt még enrangom is
Bemecskolád — szólj, hát ez illik é? — —

Bánk.

Nem!

Gertrud.

Leventá! egy ártatlanságot el-
Zárván, gyalázatba kevertél — becsület
É ez?

Bánk.

Nem. Oh, az én becsületed
Melinda elbucszásával el-
Bucszott; Mihálbánnal, és fiammal
Elzárattott: ha még mi megmaradt,
Ezernyi sok szegény között hazámban
Felosztva van. — — Minek az is már?!

Gertrud (méltósággal.)

De türtesd

Magad! —

Bánk.

A becsületes kizoztatik,
Megostoroztatik, kipörkölik
Szemeit, s midőn minden kitelhető
Csapást kiállt, akkor török kerékben:
És így, ha későn is, megismeri,
Hogy ugyan becsületeset kell játszani,
De valóba lenni még is oktalanság.
Minő dicső ellenben böcstelennék
A sorsa, csak hogy tudja a közönség
Jó véleményét meghódítani:
Akkoron, azonkívül, hogy a becsület ál-
Orcája mellett büntetetlen el-
Követhet undokságokat, — vakon
A hír legemberibbnek szenteli,
Fő hivatalra lép; ottan rabol
Mindent el a szegény bohóktal, a hol
Akarja; minden emberek vele
Ohajtnak egybeköttetésbe lenni;
Gazdag, s hatalmas léte barátinak
Lehet javokra; sőt a mennyet is
Gyakorta úgy megnyerheti
Részére, gazdagságából kitellő
Több áldozattal, hogy sokkal becsesb
Lesz még előtte, mint azon szegény
Becsületes, ki semmit nem tud adni.

Gertrud.

Istentelen! távozz!

Bánk (közelebb lép.)

Nem. Avagy azt

Hiszed, hogy nem maradtam volna itt
Parancsolásod nélkül? meglehet — (Magában.)
Tán nem maradtam volna még is itt! — (Hangosan.)
Nagyasszonyom! Melinda helyett köszönni kell!

Gertrud.

Jobbágy!

Bánk.

Nem úgy van, asszonyom! — Én urad
S birád vagyok; míg a király oda
Leszen, királyod is vagyok —

Gertrud (csöngetyűhez akar nyulni.)

Bánk (elkapja és zsebébe rejti.)

Gertrud.

Udvar —

Bánk (kardját félig kirántva.)

Egy

Szót! Ül le! Hasztalan kiáltsz te most,
Mert nem szabad bejönni senkinek
Ezt úgy parancsolá Bánk bán, Magyar-
Ország királya.

Gertrud.

Bánk!

Bánk.

Bejártam az
Országot, és mindenfelé csak az
Elbúsulást találtam. Udvarod
Átkozza minden, és hazádfiit —
Szerette jó királyunk, Endre! hogy

Fogod találni népedet? Te a
Lengyel hazát foglald el, s a magyart
Vesztetd helyette most! — Midőn ti leg-
Először, asszonyom, hazánkba jöttetek,
A békeségnek édes istene
Pannóniára monda vészhozó
Nagy átkot, és a romlás angyala
Dörögte rá az áment.

Gertrud.

Ember! azt
Mondom, ne törj túl a korlátidon!

Bánk.

Egy szájjal, egy lélekkel azt kiáltá
Minden magyar hozzám: „Ez egynehány
Keserves esztendők alatt magyar
Törvényeink magyar hazánkon ugy
Fityegnek, a miképen egy pelengér
Oszlopra állítottan mocskos tettinek
Táblája”. —

Gertrud.

Oh hazug! miért nem ugy szól
A hír tehát?

Bánk.

A hír csak esztelen
Kongás — ha a hordó üres, leginkább
Kong; még is — a hír a királyi szék
Fő belje; ennek oltárára kész a
Magyar lerakni mindenét: való,
Hogy azt is a dicső udvarnokid
Emészti el; de hangzik is az ország
Négy része, megdicsértetésitől
A bőkezű adakozónak —

Gertrud (elbámulva.)

Talán ugy? —

Bánk.

Vak voltam én is udvarodba; de
Már látok. Egykor egy öreg paraszt
Akadt előmbe — szárazon évé
A megpenészedett kenyért. — Igaz s hív
Szolgája volt hazánknak — mondja — negyven
Esztendeig; de nyugalomra ment.
Miért? Helyet kellett csinálnia
Hazádfiának — (Összecsapja kezeit.)
Istenem! Istenem!

Egy tiszteletre méltó ősz kezébe, negyven
Esztendeig tett jó szolgálatért,
Szár az kenyért nyújtasz, magyar hazám? —
Türt a szegény. — Végtere egy követ
Hírül hozá, hogy itt miki esnek. Ál-
Köntösbbe visszajöttem, és találtam —
(Fájdalmasan.)

Oh többet is, mintsem reménylheték! (Szünet.)
Azt, büszke lélek, föl nem érted észszel,
Hogy gyermekem miért adam amaz
Öregnek? Asszonyom! ha útam innen
Hóhér kezébe vinne engemet? — —

Gertrud (elsárgulva az asztalra támaszkodik.)

Bánk.

Ugyan ne gondoskodjék egy eszes
Atya, gyermekéről? —

Gertrud (székébe rogyik.)

Bánk! mit akarsz velem?

Bánk.

Te engemet magadhoz hivatal
Szikrát okádó vérem éktelen
Dühében. Itt előszobádba láttam
Mikhált gyalázatján keserigeni —
Oh, egy tekintet, mely az ördögöt
Magát is arra birta volna, hogy
Egy megszorult szentet segíteni
Siessen. Így — odadtam a fiam; mert
Tudom, hogy ő előbb saját kezével
Megfojtja kedves hűga gyermekét,
Mintsem hogy azt csak tőle elvegyék. — —

Gertrud.

Itt is talán hibáztam még?

Bánk.

Neked

Csak egy szavadba kerülne, még is a hit-
Szegést előbbvalónak gondolád —
Neked csak egy kicsiny reményt vala
Szükség hazudnod — egy csekély ígéret
A zendülést elnyomhatná; de az
Erőszakos rimánykodás szokatlan
Nálad. Te hivednek a porig
Alázatossakat véled, kik ugy
Mosolyganak, mikép parancsolod:
Nem látod azt, hogy többnyire a saját
Hasznokra egy kalitkát építettek
Ők büszkeségeden, hízkeléssel,
Hol elveszesz —

Gertrud.

Ha ugy találna lenni!

Bánk.

Azt, képzeléd, hogy isten vagy, mivel
Letérdepeltek hived, midőn
A láncokat read rakták? Magyar
Nem volt neked soha embered, mivel
Hallatlan Endrének idejéig az még,
Hogy a teremőjét kivéve, más előtt
Is térdre essék egy magyar.

Gertrud.

Ha a

Királynak a hitvesse nem nyer is
Alattvalójától becsületes maga-
Viseletet — add meg azt, leventá, az
Asszony személyinek!

Bánk.

A ki érdemetlen,

Hogy a szerette jó királyom áldott
Szívét kezében tartja; a ki lábat
Ad a bujálkodónak, és tovább
Az áldozatra így tekint le — ő,
Holott nem érlemes, hogy a saru-
Szíját megoldja; mert kenőcsli testét
Lelkét — —

Gertrud (megsértetett büszkesége legnagyobb dühével
felugrik.)

Gonosz hazug! ki tette azt? —

Légy átkozott Melindáddal! Legyen
Örökre átkozott azon kölyök, kit
Gyalázatoma szült Meránia!

Bánk.

Melinda jó nevét te hagyta az

Udvar gonosz nyelvére tenni: légy most Isten, hited el velök, hogy Melinda Bánk bánra érdemes, úgy leterdelek, S imádlak, én, kit ők nevetnek.

Gertrud (keszerűen.)

Ugy? —

Csak hadd nevéssenek; hisz a hasonló Történet életünknek azon szokott, És kedves izetlenkedéséhez

Tartozhatik, melly megneveltető —

Már ugy születettünk, mint a szegény

Emberbarátink kárán tapsolók:

Hiszen ha hét az utcán hétszer el-

Esett, azon szintannyiszor kacagjuk Magunkat el — (komoran néz Bánkra,)

s a szánás akkora

Jő csak, midőn látjuk, hogy egyike

Többé felállni nem tud.

Bánk.

Szörnyeteg! kész Lennél te is kacagni? —

Gertrud (kiált.)

Emberek!

Kilencedik jelenet.

Otto. Előbbiek.

Otto (az oldalszobából jő.)

Nénem! az istenért! (Megijedve.) Bánk bán! (Visszaszalad s becsapja maga után az ajtót.)

Bánk (hasztalan ügyekezvén a bezárt ajtón utána rontani.)

Kölyök! Hah!

Hogy e dühösség, melly a testemet

Emésztí, százezer mértékbe fussa

El lelkedet! hogy a kin, a maga

Egész valóságában csak csekélység

Legyen tulajdon kinaira nézve! —

Az ételednél undorodásba jőj,

És fergesedjék az italod — gyötörjön

Éhséged annyira, hogy sirbul a

Halottakat kívánd kirágni! El-

Csufittatott árnyékom mindenütt

Kövessen, és véressen álljon ott,

A hol lefekszel, ott a hol fölébredsz!

Örökre átkozott légy, átkozott!

És átkozott a hely, mellyben születél!

Gertrud (Otto megjelenésekor undorodva rogyott székebe, majd az ablakhoz szalad; végre használni akarván az alkalmat, el akar sietni; de Bánk utolsó szavára, mint egy tigris, neki dühödvé, tört kap, és Bánkba akarja ütni.)

Hítvány, ne bánts hazámat!

Bánk.

Én? — Kerítő!

(Megfordulván kitekeri kezéből a gyilkot.)

Gertrud (sikoltva fut az asztalig.)

Bánk (utóléri s agyon szurja.)

Sziszegj — sziszegj, kigyó! te itt maradtál.

Gertrud (derogyl.)

Ah!

Bánk (merőn áll, reszketve egyenesíti ki újait — a tör kicsik kezéből, mellynek zördülésére feljé.)

Vége! Volt, nincs; de ne tapsolj hazám — Mert — reszket a boszúálló —

Kívül (zörgés s több kiáltás.)

Hamar!

Bánk (megijedve néz az ablak felé.)

Örvendj böcsületem! lemosta moeszkod

A vérkereszttség — oh Melinda! — Ki!

Ki! A tető mindjárt reám szakad. (Eltántorg.)

Gertrud (fől akar emelkedni.)

Meghalni — nem királyi széken — ah! —

Tizedik jelenet.

Gertrud. Myska bán.

Myska (még kívül kiált.)

Mentsd meg magad, királyné! Pártütés!

Ezt mondta a haldokló. (Bejő.) Istenem!

Késő!

Gertrud.

Nem érdemeltem — Gyermekek —

Hol vannak a gyermekeim? — Még ne is

Láthassam őket? — Endre — Gyermekek —

Myska (kezzei közé szorított süvegét ég felé emelvén.)

Uram teremtőm! hallatlan Magyar-Országban ily eset!

Gertrud.

Otto! (Kívül láрма; verekedés.)

Myska.

Zendülés!

Tizenegyedik jelenet.

Otto. Előbbiek.

Otto (berohan.)

Gertrúdod — ótalmazz, megölnek! Oh jaj! (Ordítva rogyik mellé, midőn meglátja.)

Gertrúdod! —

Gertrud (elfordított arcát földhez nyomja.)

Otto! Otto! — Gyilkosom!

Myska.

Otto? —

Otto.

Nem az! nem az!

Myska.

Oh, nagy királyné!

Igy kell kimulnod — ?

Gertrud.

Igy — ártatlanul — (Meghal.)

Peturbán (kívül.)

(Az egész nemet kiirtsátok!)

Myska.

Mit? az

Egész nemet? Hol vannak a király-

fiak? — Velem légy istenem! segíts! —

Azoknak élni kell! — Megmentenem —

Meg kell, kik egykor még királyai
Lesznek, fiamnak, unokáimnak is! (Elsiet.)

Otto.

Vigy el magaddal! Gertrud! Biberach!

Mért nem követtetek? —

(El akar menni; de szembe jönnek.)

Tizenkettedik jelenet.

Petur. Simon. Békétlenek. Otto.

Petur.

Megállj —!

Otto (visszaszalad, s Gertrudra borul.)

Segíts!

Simon.

Én nem megyek tovább! Hol van Melinda?

Petur (dühösen Gertrudra néz.)

Elég is. Itt hever már; s a dühös
Tenger magát örömmel engedi
Egy kis gödörbe elszorítani,
Csak ottan is zuzhassa a hajókat.
(Ottot megragadván felrántja, s egy békétlenhez lódítja.)

Föl, innen, ördög! úgy is számtalanszor
Térdeple sirva itt az emberi
Szeretet; de senki nem nyitott neki
Ajtót. — Keresztyének valának ők,
Kik csak tanúságul szemlétek az
Imádatott keresztre — látni, hogy
Ők is mikép feszegethessék az embert,
Először elrabolván mindenét.

(Kivül kürtölés, lármá.)

Simon.

Mi az?

Solommester (kivül.)

Ti csillapítsátok!

Otto (kiáltva.)

Szabadság!

Petur.

Kinokra hureoljátok!

Otto (kétségbeesve, midőn vinni akarják.)

Oh, hogy olly

Irtóztató legyen majd sorsotok

Egykor — legyen bár akkor a mikor —

Hogy a meráni csontokat siratva

A földből is kaparjátok ki, s mint

Megannyi szent ereklyét légyetek

Imádni kénytelenek — s hogy minden el-

Szánt törekedéstek önvédelmetekre

Olyan sikertelen legyen s maradjon,

Mint kinozások után esenkedétek.

(A Bánk által elejtett tört felkapja s magába akarja ütni.)

Petur (elkapván azt tőle, kitekint.)

Vágjátok össze! — A királyi nép!

Tizenharmadik jelenet.

Solom. Előbbiek.

Solom (katonákkal rohan be.)

Alattomos királyi gyilkosok! (Viaszkodás.)

Petur.

Hazudsz, hazudsz, istentelen gyerek!

Soha nem alattomos a magyar

Otto.

Szabadság!

Gertrúdom engedj meg — hisz elűz Magyar-
Ország. (Elszalad.)

Petur (kivágván magát, kiált társainak.)
Kövessetek!

Solom (dühösen utána fut, kiáltván a katonáknak.)

Kövessetek!!

Ötödik felvonás.

(Nagy királyi palota, mellyből hátul középen nagy bolt-
hajtás más terembe vezet, mell eleintén földig érő fe-
kete kárpittal van fődve.)

Első jelenet.

*Udvaronc. Nép. Utóbb a király. Zászlósok. Izidó-
ra. Asszonyok. (Mind gyászban.)*

Udvaronc.

A népet immár tartóztatni nem
Lehet a halott-nézéstül. A király, azt
Mondják, hogy a lovárul is lefordult —
De sérelem nélkül még is. Egyéb-
Iránt, barátim, a vén Myska bán
Legtöbbre ment; mert elayeré Zalában
Zelegelh jószágot, fiastul együtt.
Hm, mintha más szintegy megmenteni,
Nem tudta volna a királyfiakat.

(Kivül lassu zúgás hallik: „A király! a király!“ A
bolt-hajtás kárpitjai kétféle nyílnak, mellyeket végig két
udvaronc tart. Látszik, mikép Gertrud királyi pompával,
nagy ravatalon koporsóban fekszik. Mellette az epekedő
Izidóra a királyfiakkal. A ravatalon állván, egy ideig
csöndes megnyugvással a sorsban, összekulcsolva kezét,
néz a halottra.)

Udvaronc (lassan a többihez.)

Szánom szegény királyunkat —

Király (meghallja; nehéz sohajjal hidegségre erőtetni
magát; lejö a lépcsőkön, gyermekeit utána indulni ész-
revevén, szivreatólag öleli egybe mind a hármat.)

Izidóra.

Csak azt

Tudnám, ki volt azon gonosztévő! Oh,

Mert kész lehetnék e fájdalomban

Öngyilkosommá lenni! — Ah, való,

Hogy a királyné kedves nem vala;

De ezt ugyan még is nem érdemelte!

Király (ki ez alatt gyermekeit magától elhárítván,
azok Izidórához visszamentek, most elfogódva kijő előre.
Néhány zászlós követi.)

Udvaroncok (magok közt.)

Sír a király.

Király (hirtelen közükbe tekint.)

Ki mondta azt? — Nem ugy van.

Csak víz — (Tenyerével eltakarja.)

Udvaronc (tartózkodva közelit hozzá.)
Királyom, mért takartad el?

Király.

Mert nem szabad.

Udvaronc.

— Dehogyanem.

Király.

Én király

Vagyok.

Udvaronc.

De ember is —

Király.

Érzem. — A királynak

Kell látni minden könnyeket: magának
Könyezni nem szabad.

Udvaronc.

Ne kellne bár!

Király.

Ó isten. Istenit kívánva néz

Reája minden. Épen akkor sirhat a

Szegény, midőn királya; s a király

Nem látja azt meg a könyük miatt. — —

Gertrúdom! így kellett téged találnom!

(Székbe vándzorg s lebököl.)

Második jelenet.

Solom. Előbbiek.

Solom (mélyen meghajolván, véres kardot tesz a király lábaihoz.)

Engesztelődjél sorsoddal, királyom!

Elérte bosszuálló fegyvered

Karom által a gyilkost —

Király.

Ifjú vitéz!

Izidóra (égre vetett szemekkel.)

Oh, nyujts borostyánt bosszulónk fejére!

Solom.

Királyom azt parancsolá: siessek

Előre, mint győzdelmes érkezése hir-

Mondója. Tűzben, s vérben lettem itt

Mindent. Atyám is a királyfiakkal

Futott előmbé: alig kiülhettem el

Egy biztos ember által őket. Az

Apám kiáltá vissza még: „Megölték

Nagyasszonyunkat, és ártatlanul.“ —

Tüstént rohantam fel, s a gyilkos Otton Hercegre mondta épen a halált.

Király.

Ottó! tehát még ő is?

Solom.

Elfutott;

De nem tudom hová. A zendítők

Kitörték. Én nyomukban voltam a

Legényeimmel, és körül verék egy

Házat — meg is jutalmazám: azon

Vason Petur bán vére gőzölög.

Király.

Petur?

Udvaroncok (lassu zúgással viszonzózzák:), „Petur!“

Solom.

Királynénk asztalán ezen

Levelet találtam, hogy jövék.

Király (mohón elkapja a levelet, de halkán adja azt egyik zászlósnak.)

Zászlós (olvassa.)

„Glogonca:

1213 kilencedik hava 20kán, mint sz. Lestár napján.

„Áldás, s szerencse néked, nagy királyné!

Országod alsó részei nem sokára

Inkább mutatnak egy kovácsmühelyt,

Hol vízre lesz csak szükség a tüzet

Öntözni, mellyben most a kardokat

Edzik. Nagyasszonyom! vegyen kegyelmed

Kormányozásban más szabásokat —

Itt pártütéstől félhetünk. — Igaz

Ember tanácsol — Pontio di Cruce.

Templomvitézitek nagymestere,

S jóvoltotokból itt az illirok

Között királyi helytartótok.“

Király.

Ugy van!

Zászlós.

Mi van úgy, királyom?

Király.

Ó hibás; hiszen

Másképp nem ölte volna meg magyar.

Solom.

Az istenemre, a kit imádok, ősz

Atyám fejére esküszöm — magyarrul

El nem hiszem; mert az előbb a világ

Láttára tenné, mint alattomosan.

Király.

Remény! remény! becsületes hazug,

Melly egy ígéretet sem teljesít,

És végre gúnyolódva hagysz el ott,

A hol csak egy két könnyet tudhatunk

Hullatni éktelen kárunkon. —

Solom.

Engedj!

(Elsiet s bevezeti Simon bánt.)

Harmadik jelenet.

Simon bán. Előbbiek.

Solom.

Ez itt az összeesküettek közül

Egy. — Lásd, mit tévő lesz. (Hátra áll.)

Király.

Háládatlan!

Simon (kard nélkül, szomoruan.)

De hátha még is —

Király.

Látod ott!

Simon (megilletődve néz a halottra, azután fejével int.)
Igen.

Király.

Minden tökéletességgel ruházta
Fel őt az ég s természet — benne [csak.]
A halhatatlanság nem volt meg: itt
Kétségbe lévén, azt irigyelétek.

Simon.

Mi? Uram, király!

Zászlós.

Petur.

Simon.

Petur? Esküszöm,

Hogy nem Petur bán ölte meg a királynét.

Zászlós.

Pártos!

Simon.

Talán az sem vagyok —

Zászlós.

Miért

Vagy elfogatva?

Simon.

Az való; de én

Csak a folyó szerint usztam. Petur bán
Gyűlölte a királynét, s még is: a
Midón öreg bátyám rimánykodék,
Hogy várakozzanak csak addig, a míg
Ő a királynével beszélene —
Megtette még azt is Petur; de egy
Kevés időre Mikhált láttuk a
Tömlöcbe kísértetni — melyre az
Egész gyüleket összehaborodva
Rontott ki, s megszabadítá.

Király.

S a királynét?

Simon.

Már halva leltük —

Király.

És Ottó?

Simon.

Petur bán

Halált kiálta gonosz fejére. Ez
Ifjú vitéz betört ránk akkor, és meg-
Mentette. — Majd Peturtól elszakadtam. —
Mentemben egy fődél alatt nyögést
Hallottam: épen az volt ez, kihez
Nagyasszonyunk — mint e polgár maga
Vallá ki — hét ezer márk aranyat adott
Ki bérbe. Otto azt erőszakosan
Ragadta tőle el; magát pedig
Halált hozott sebbel jutalmazá.

Király.

Gertrúdom! — Otto! —

Simon.

Hogy Peturt veszély

Közt lenni hallám, védelmére mentem;
És e vitéz ifjú ott elfogott — —

Király.

Háládatlanok! Ne szóljatok!
Miért akartok már megfosztani
A holtakérti bánatomtól is? —
Vigyétek el!

Negyedik jelenet.

Mikhál bán. Soma. Előbbiek.

Mikhál (a kis Somával jó.)

Király — — Uram — —

Király.

Te is?

Mikhál.

A jó nevében összerontatott
Ősz én vagyok. Hogy ezt meg kelle érnem! —
Ha egykor ősz hajad leszen, fogod
Érezni, hogy minő keserves annak
Bemockolása. — A mohádk el-
Vették szerencsém, nyúgalmam, fiam —
Azt gondolám, hogy mindenem: nem! én
Még nem valék szegény. Gertrúdom azzá
Tett.

Király.

Mit beszélsz?

Mikhál.

Késő vénség fehérlik
Fejemen — moesok nem volt rajtam soha
Más, mint kiontott vére a haza,
És szent igazság ellenségének:
Most mint közönséges tolvaj vitettem
Tömlöcbe, és a külső nemzetet
A nélkül is megúttál nép szeméttel
Dobála; és ezt Gertrúdom tévé,
Mert nem akarám testvéremet megölni.

Simon.

Érettem ennyit —

Mikhál (elragadtatva.)

Fiamért annyit! oh

Simon, hogyan feledhetném el azt? (Öleli.)

Király (magában küzdve.)

Utálatos beszédek! lopjátok
Csak a szememből minden könnyeket
Ki, mellyek oly édesen törlik a
Fájdalmamat szívemből el. Miért.
Kell félelemnek a bánat helyére
Férkezni? Meg volnék rabolva? meg? —
Oh félre, félre! a nyájás halott,
Melly fekszik oly vig ábrázattal ott,
Nem törhető ki azon véd támaszot,
Mellyhez királya úgy ragaszkodott.
Vigyétek el! Vigyétek el! Hazudnak! —

Mikhál.

Igen! megyünk. — Állandóság, öcsém,
Nincs e világon. Átok fekszik a
Bojótí Mortundorf fajon! — Minek-
Előtte mennénk: király, ne ez.
(Somát elébe vezet.)

Melinda gyermeke. Atyja adá ide;
Csak Endre az, kinek kezére bízni
Bátorkodom. (Megöleli a gyermeket.)

Ha az anyád kérdezi,
Hogy hol vagyon Mikhál? mond meg, hogy ő
Simonnal elment számkivetésbe. Élj!

(Menni akarnak.)

Ötödik jelenet.

Bánk bán. Előbbiek.

Bánk (egész elszánással.)

Hová? (Meglátván Somát, a király mellől elkapja.)
Szerencsétlen, mi vitt ide?

Udvaronc (félre.)

Bánk!

Bánk.

Gyermekek, szerette gyermekek!

(Körül néz.)

Mi bennem ilyen bámulásra méltó?
Zavart eszem? nem. Borzadó hajam?
Király! Magyarság! Jól emlékezem,
Hogy atyja vétke végett egykor a
Kis Béla elvesztette két szemét —Mikhál (hirtelen magához kapván Somát, mindkét
kezével elébe szorítja.)

Gyermek! (Mind zúgnak.)

Bánk.

Király! Gertrúdodnak koporsó-

Aljára vágom a hatalom jelét —

(Nyakláncát oda veti.)

Ott van. Vöröslök is még vére rajta. (Nagy zúgás.)

Izidóra (boszut szomjazása elalutott reményivel a testre hanyatlik.)

Oh!

Király (elfödött ábrázattal az asztalra borul, s onnan
mehéz sohajjal székébe sikaulik.)

Bánk.

Vége. —! —

Mikhál.

Meg van a bojóti faj

Átkozva — eltört végső fámasza!

Bánk.

Szükségtelen beszélni tetteit:
Főlért az égre a sanyargatott
Nép jajgatása, s el kellett neki
Akár miképp is esni, hogy hazánk
Ne haljon el polgári háborúban.

Király.

Polgári háborúban —

Bánk.

Zendülés

Lappanga mindenütt, s csak ő vala
A gyűlöletnek tárgya: a legelső
Magyar, ki hazáját kedveli,
Megtette volna rajta áldozatját.

Király.

Magyar?

Bánk.

Vagy azt hiszed, hogy az engedi,
Mint egy kifestett kép, magát néhány
Szoros vouás közé szorítani? —
Nagy volt azon hatalom, mellyet kezembe
Tettél le. Itt dörgött markomban egy
Ország fölébe mért mennykőcsomó;
S még is kezét csókoltam volna a
Gyilkosnak, a ki véretem megölte,Csak azért, mivel hogy gyűrűjére egy
Rangbéli cimere volt fölmetszve? —

Király.

Gyilkos?

Bánk.

Az. Több. Ha tisztes, harminszor megölt,
Ha kincsemet rabolta el, ha széllyel-
Szaggatta gyermekemet, feleségemet —
Még tán megengedhettem volna; de
Ő jó nevét öle meg nemzetemnek
Rút öcsese által, s a feláldozott
Beesületet küzte udvarából.

Király.

Hallgass! (Magában küzdve.)

Ez a győzelmi pompa, melly

Galiciából jöttömet fogadja?

Reszketni kell Endrénének hitvese

Holt teste mellett önmagyarjító!

Gertrúdom, ennyit érdemeltem én,

Hogy győzedelmes jöttöm ünnepén

Romlásodat könyeznem sem lehet! — —

(Hangosan.)

Vigyétek el, míg el nem érkezik
Birája!

Bánk.

Az te nem lehetsz, szerette

Királyom! Árpád és Bor vére közt

Folyó dologban bíró csak Magyar-

Ország lehet. Jobban be van neved

Mocskolva, mint enyém. (Kimutat az ablakon.)

Nézd azt, amott

Hurcoltatik Petur bán és egész

Háznépe lófarkon. S azt kurjogatják,

Hogy: éljen a király!

Király (az ablakhoz akar, de véletlen Solomon a-
kadt meg szeméi.)

Solom.

Uram király!

Ezt, istenemre mondom, nem tevém. (Elsiet.)

Bánk.

Azok tévők ezt, a kiket te külső

Földekről országodba csodítél.

Mint pártosok feje, és nagyasszonyunk

Gyilkossa úgy ölettetett le, és

Midőn alig mozogva ott hevert,

Házára törték ismét, és nevedben

A gyilkolásért e boszút veszik:

Holott csak én öltem meg a királynét!

Király (maga elébe néz.)

Még azt akarják, hogy kivessem itt

A kedvesért mély fájdalommat

Szivemből, és egy pártosan kesergjek! —

Bánk.

Midőn te bátyád, Elmerik király,

Ellen kikelvén. Kheenevárban el-

Zárattatál; jut é eszedbe még,

Mit szenvedett ő érted? és ezen

Egész az örülésig téged kedvelő

Ember hideg gyanúból veszi el

Irtóztatólag éltét, s háza népét!

Pedig én, csak én öltem meg a királynét!

S o l o m (visszajő.)

Késő! kiszenvedett már — gyermekit.
Kérdezte. Egy átkot nyögött ki még
Nagyasszonyunkra, és az alattomos
Gyilkosra; téged áldott csak királyom,
És a hazát — többé nem hallhatá
Szavunkat és — lelkét kiadta ott.

Király.

Tépjétek el csak mind mellőlem azt,
A mellyhez a sors édesen ragaszt —
Tépjétek! én is embernek születtem.

B á n k.

Petur engem átkozott alattomos
Gyilkosnak —

M i k h á l.

És a nagyasszonyt.

S i m o n (magában, sohajtva.)

Petur! —

Király.

Nincs senki a jelenlevő levették
Közül, ki e szennyet nagyasszonyán
Nem undorodnék hagyni? Senki sincs?

M i n d (gondolkozva szegzik le szemöket.)

B á n k.

Petur engem átkozott alattomos
Gyilkosnak — ám de őt is átkozá!

Király.

Nincs senki a jelenlevő levették
Közül, midőn, Árpád s Bor vére közt
Folyó dologban bíró csak Magyar-
Ország lehet? Hiszen ugy szerettek
Titeket szüntelen, mint szintén magam.
Minden javam tincetek engedém,
Királyi székeim koldussá tevém —
Azt hittem: a jobbágnak csak legyen;
Ugy addig a király se lesz szegény!
Szegény, szegény király! be megcsalatozál!

(Könyös szemekkel elfordul.)

I z i d ó r a (sirva fakad s kitakarja Gertrudot.)

Nézzétek e halottnak arculatját:
Hol itten egy hamis vonás? hol itten
A gyáva lélekismeret nyoma?
Ezen szelid arcával hagyja el
Az összebékült ellenségeket
A békitő vitéz, — ezen mosolygó
Vidám ajakkal hagyja a zarándok
El jöltevőit, és ezen vonással
Megy vissza egy eltévelyettnek a
Vezére kedves kunyhójába. — S egy
Se volna?

Király (magában.)

Nincs, egy sincs! Jobban remeg
Előtte minden, mint előttem. Endre!
Te gyöngé Endre! (Kardot kap föl.)

Magyarok! második

Endrét tehát lássátok víni meg
Holt hitvesének jó nevére. (Bánkhoz.) > Állj ki!

B á n k.

Királyom! én veled nem harcolok!
Szent vagy te én előttem — istenem,
S hazám után a legszentebb.
(Kardját leoldván, elébe teszi.)
Megölhetsz.

S o l o m (tisztelettel előlép.)

Tehát velem!

Király.

Fiam!

I z i d ó r a.

Segítsd vitézedet,
Elköltözött! —

B á n k (merően nézi.)

Kedves fiú! miért
Akarod fejed bezúzni egy gonosz
Asszony miatt? Szánd e tüzet hazánknak.
Kétségbe kellene esnem, hogy ha egy
Meráni asszonyért hasítanék
Illyen nemes szívet ketté. Eredj! —

S o l o m.

„Ártatlan“, ezt nyögé utolszor az
Elhunyt szerencsétlen: hallotta ezt ősz
Atyám — az ő szavára megvívok.
Jerünk!

B á n k.

Jerünk, szegény buzgólkodó!
(Kiindulnak.)

Hatodik jelenet.

Myska bán. Előbbiek.

Myska (sietve jő.)

Fiam, hová?

— S o l o m.

Megvíni a nagyurral
Nagyasszonyunk halálaért.

Myska.

Megállj!

Az orozva gyilkoló hát ő?

B á n k.

— Orozva?!

Myska.

Igen; mivel hogy a nagyasszonyunk
Ártatlan.

Király.

Az?!

Myska.

Semmit nem is tudott

Ottónak izellenkedésiről.
Mehittje Biberach, ki a saját
Házamba halt meg, azt vallotta. Ő
Hürgése közt tévé az újait
Keresztre, és lelkét kiadta e

Végszóval: „Esküszöm, hogy a királyné Ártatlan! Ó mindent tudott — bizony Mindent tudott! az ördög is igazat Mondana halála óráján, bizonynal.

S o l o m.

Ugy hát megátkozott legyen, ki a nemes Kardot bemártja egy alattomos Gyilkosnak a vérebe — (Félre veti.)

K i r á l y.

Oh igaz!

Ártatlan ő! ártatlan áldozat! — Mindent bocsáss meg, vérző szív, csak ezt Ne hagyj magadtul elrabolni.

Z á s z l ó s.

Örök!

Vigyétek el fiával együtt!

M i k h á l.

Fiát is? ezt bocsátni nem fogom. Király! Király! ne hagyj el e szegény Árvát; vagy a minő igaz, vagy isten Van, mintsem ő az ősi szokásnak áldozatja Legyen — hüvelykemet nyomom feje-Lágyába inkább —

K i r á l y.

Nem — nem áldozott Le szennyel a nap szent koronám fölött. Ártatlan ő! Király, férj és atya!

M i k h á l.

Legy atya hát e gyermeknek, király! — Magyarok! velem jó számkivételbe, és Öcsémmel, e szegény kicsiny — mindenét Itt hagyja nektek, csak az egy életért Rimánkodik.

K i r á l y.

Nem a tiéd —

M i k h á l.

Enyim;

Melinda, s atya bizta rám: nem is Adom ki senkinek. Tűz, víz, vesztély, És gyilkosok közt is karomon viszem, És rongyokat, s kenyért fogok neki Koldulni. Ez szegény nem vétkezett, mint Az atya, — ezt fogom kiáltani — Magyarok! nem ölte ez meg a királynét, Nem pártütő ez, mint atya: oh, Engedjete csak egy arasznyi helyt Ez árva gyermeknek, hová fejét Hajthassa — (Zokog.) Kérlek! adakozatok Ezen kis vértanúnak. — Oh!

K i r á l y (mély gondolkodás után halkan szól.)

Vigyétek

Csak félre egy kissé —

Bánk (ki mindedig oszlop gyanánt állott, földre szegzett szemekkel; most hirtelen felkapja kardját.)

Ki? Mit?

Z á s z l ó s.

Hah! Kardot

Emelt —

U d v a r o n c o k.

Királyi gyilkos! el vele!

(Hirtelen messziről pásztori síp hallatszik — mind közelebb közelebb. Álmélkodás.)

Bánk (karja elcsuklik, kardra támaszkodik, de az is végre kisikamlk alóla, s földre esik, mellynek zördülésére, mintegy álombul ébred föl.)

Mikhál! Simon!

S i m o n (ki, földre szőgezve szeméit, csak hallgatja.)

Melinda éneke.

Bánk (fájdalommal.)

Melinda! — Sirján ezt fujassam, így Enyelge sokszor. Oh, Melinda! eltűnt — A szép idő — te fújadsz siromon.

K i r á l y.

Gertrúdomé! (Mintegy magát elfeledve siet a holttest felé; de szemébe akad Tiborc.)

Hetedik jelenet.

Tiborc. Előbbiek.

T i b o r c (ki kevéssel előbb jött, szünetbe huzza magát.)

K i r á l y.

Ki vagy?

Bánk (oda tekint.)

Jaj! ismered te?

Nem ismerem — nem ismerem.

T i b o r c (csak ott marad.)

Tiborc.

Bánk.

Nem igaz. Tiborc ez nem lehet. Tiborcnak Beesületesb s nyílt volt kekintete. Hol van Melinda?

M i k h á l, S i m o n (megrémülve.)

Melinda?

T i b o r c (kucsuját rájga.)

Hol?

Bánk.

Hová

Tevéd? Ki ott az, a kit erre hoznak Olly lassan! (Merőn néz ki az ablakon.)

Oh, hogy egy zivatar le nem Csavarja szemfödélét arcáról! Éktelen Lakója a pokolnak, mit gyötörsz?

T i b o r c.

Ha kénytelen —

Bánk.

Mit? Ugy? — Te sirsz? Na hála

Istennek, a míg sírnak az ördögök,
Addig talán az emberiség örülhet!

(Távozni akar. Néhány jobbágy összekötött botokon hoz egy betakart halottat, és a szín hátulja közepén leteszik. Bánk visszarezen. s a parasztokat mint ismérteseket merőn nézi.)

Izidóra (nagy váraozással egy lépcsővel alább jó a ravatáról.)

Bánk (reszkető kézzel vonván le a szemfüdelet — nem hisz szemecinek, és elcsukló inain erősen akar megállni.)

Izidóra (öröm s fájdalom közt Gertrudra borúlni viszszaesiet.)

Melinda!

Bánk.

Oh, felelj te mindenütt
Jelenlevő! ki tette ezt? (Lerogyik előtte.)

Mikhá!l, Simon.

Melinda!

(Oda futnak, és mögötte térdre esvén, ráborulnak.)

Király (ki az alatt visszament az asztalhoz.)
Ki tette ezt?

Tiborc.

Azt kiabálták azok,
Hogy „Éljen Otto — nénje bosszulója“!

Király.

Ottó!

Tiborc.

„Hogy a határon várja őket
Ottó jutalmazással“.

Király.

Mindenütt

Ottó! az, a kit én olly anyyira
Szeretni kénytelen valék — kiért
Szintén alattivalóim gyűlölést
Vontam magamra — Otto! átkozott!
Örökre zárva lesz előttd az
Országom!

Bánk.

Oh, hogy néked is csak egy
Volt életed, te is hogy sebhető
Valál! Hol a köny, a melly ennyi kárt
Föl tudna olvasztani? Szaggassatok
Homloktokon sebeket, s vért sirjatok;
Letépetett az istennek remekje.
(Somát, ki anyja fejénél térdel, magához vonja.)
Gyermek! te is sírsz? — könnyű a te könnyed,
Mint egy határtalanságban repülő
Porszem: te kis szegény, hiszen nem is
Tudod, mitől fosztottak meg — nem — oh!
Melinda, serkenj föl; hisz ismered
Te Bánkodat — nem ezt akartam én —
Nem ezt! — siket ful — szem homályosúl —
Hasadj ki sziv —

Simon.

Melinda! nincsen a
Testvéreid számára egy nyögésed? —

Világot érő szép szemed behunytt —
Melled hideg, mint a márvány — nem éleszt
Többé föl egy jajszó sem tégedet?

Mikhá!l.

És még is ez még hátra volt! Ezért
Kellett kifutni a hazánkbul? Ezt
Még hátra hagyták a mohádik! —
Miért hogy egy mennydörgés nem csapott
Le jó fiam gödrébe, hisz a keservek
Is édesebbek otthon a hazában!

Király.

Szólj!

Tiborc.

Rám parancsolt, hogy vigyem haza.
Kevés idő mulván körülvevők Bánk
Házát. Tüzet hánytak minden felé.
Nagyur rokonjait lángok közfé
Szórták — alig tudam szerette asszonyom
Testét kimenteni. Még élt akkor egy
Kissé — csak azt mondá: „Bánkomhoz“, és
Én eltökélém, hogy hozzá viszem,
Akár hol is legyen.

Bánk (szemei előtt kapkodva.)

Itt — itt — itt világ.

A könnyek eltakarják azt előlem.
Nincs a teremtésben vesztes, csak én!
Nincs árva más több, csak az én gyermekem!

Király (magában indulatoskodik.)

Nincs? — — Mostan érzi veszteségemet.
Ő boldog ember, enyhülést szerzethet;
Szabad folyáson uszhatik dühé:
Hallgatni kell nekem — király vagyok.
Fájdalminak lehetne istene;
De ember is lehet ha tetszik: én
Isten vagyok csak lenni kénytelen;
Azonban emberré lennem tilos.
Ti, a kik olly halványan állatok
Körülttem — itt, ártatlanul megölt
Szerette hitvesemnek teste mellett —
Kérdez királyotok, hogy mit tegyen
Most ő — ?

Izidóra.

Igazságot, az árván hagyott
Királyfiak nevében.

Myska (halkan.)

Vannak olly
Esetek, hol a kegyelem irtóztatóbb.

Bánk.

Az ég siket fájdalmimra —
Végsemmiség az én ítéletem —
Az isten engem büntetésre nem
Tart érdemesnek — az angyal, melly jegyezte
Botlásaimnak számát, illy következést
Huzó legelső lépésemkor el-
Rémült dicső helyén, és félre fordult —
Könyüs tekintettel törölte ki
Nevemet az élet könyvéből.

Király.

Csak egy
Szót most — mulandó egy szót; és oda
Ő visszahozhatatlanul! Megáll
Egy szóra a természetnek folyása.
Atyám! halálos ágyadon nyögéd
Még gyermekid fülebe: „Legnagyobb
Fájdalmatokban is királyi széktek
Előtt jelenjék meg tekintetem,
És intsen emberi uralkodásra.“

(Nyájasan visszafordul; de Gertrud látásán fellobban, mi-
dön Izidóra a lépcsőken félig lejtött, mintegy könyö-
rögve a királyfiakkal.)

Ottan hever meggyilkolt hitvesem,
És gyilkolója azon törvényeket
Tapodta, mellyek édes tartományimat
Zöldeltetik. Buzogj te meglopattatott
Szív, árva gyermekid kiáltanak!
Serkenj föl összerontatott igazság;
De én elégtételt veszek. — Vigyétek!
(Merőn néz maga elébe.)

Tiborc (csak egy lépéssel előbbre jő, s térdre esik,
és rémülve kiált.)

Uram! beteg feleségem s éhező!
Őt gyermekem kínos nyögése az
Istennek irgalmaért fölmenő
Végső fohászkodásodat ki fogja
Zavarni a mennyekből, ha megölöd
Most gyámjokat.

S o l o m (szánakodva Bánkra mutat.)

Nézd, uram, e csüggedést! — Király,
A büntetés már ennek irgalom.

Király (semmire sem figyelmez.)

Nincs a teremtésben vesztes, csak ő —
Nincs árva, ugymond, csak az ő gyermeke.
Irtóztatón büntetted, istenem!
Jól értelek; ki vetted a kezemből
Pálcámat; — én imádlak! — Így magam
Büntetni nem tudtam — (magában) nem mer-
tem is — — (Hangosan.)
Magyarok! előbb mintsem magyar hazánk —
Előbb esett el méltán a királyné!

I z i d ó r a (a lépcsőn hagyja a királyfiakat, s Gertrudra
borul.)

Gertrúd! a gyilkos szabad!

M i k h á l.

Szabad!

B á n k (alig érthetőleg.)

Engedd meg illendően eltemettetnem.

S o l o m (mély tisztelettel hajtja meg magát. Mindenek
azt követik, s kardjaikat a király előtt lerakják.)

Király.

Magyarok! Igen jól ismerem — szeretnek,
Enyimek! — Hogy illy nemes szivekkel egybe
Férkezni nem tudtál, jó Gertrud!!

(Fel akar sietni a holthoz; de elébe akadván a lépcső-
ken álló gyermekei, azokat átölelvé letérdel.)

V é g e.

J e g y z e t e k.

1) Jelen dráma mind a budai, mind a pesti magyar színpadon olly nagy tetszéssel
adatott, hogy gyűjteményemben közlése által kedves dolgot vélek tenni szives olvasóim előtt.

2) A kiadást változatlanul az 1821diki nyomtatás szerint eszközölém, csupán némely
helyesírási eltéréseket módosítván.

Iső kötet.

XII. kötet.

A n ö v e n d é k,

vígjáték 4 felvonásban; *Amália* szász királyi hercegnő után fordította *Nagy Ignác*.

Személyek:

Werdenbach Emília grófnő, *Hallerfeld Róbert*, báró.
 özvegy. *Biberek*, gróf.
Grünau Ida, unokaöccse. *Judit*, Ida volt dajkája.
Grünau, Ida nagybátyja. *Hölgyek*. *Urak*. *Szolgák*.

(Történik az első két felvonásban a grófnő jószágán, a két utóbbiban ugyanott, de két évvel később.)

Első felvonás.

(Terem.)

Első jelenet.

Ida. Judit.

Judit. A mint mondtam, kedves kisasszony, egy év alatt változás, még pedig igen nagy változás fog itt történni.

Ida. Nem értelek.

Judit. Emlékezzék ön csak az utolsó Endre napra, midőn mi ketten, s a kis Böhring Malcsi hátunk mögé dobtuk cipőinket. Az én cipőm s Malcsié sarokkal állott az ajtó felé, s az igen természetes, mert a kis Malcsi 12 éves, én pedig hatvan vagyok, s mindkettőnk kora ollyan, mellyben nem szokás férjhez menni, de bezzeg az öné olly gyorsan röpielt elejével az ajtónak, mintha mondani akarta volna: helyet, bocsássatok ki!

Ida. Kérlek, *Judit*, hallgass! A nagynéne megtiltá az illy helytelenségek ismétlését. Ő habonaságnak nevezi ezt.

Judit. Igen, mert a nagyságos asszony igen olvasott asszonyság, ki mindent megvet, mit olly tisztán nem képes fölfogni, mint az egyszerűet. A nagynénevel nem merészlek vitatkozásba bocsátkozni, mert ő mindent jobban tud.

1840. XII. F.

Ida. Ő igen derék asszony, s érzem, hogy jól gondolkozik rólam.

Judit. Tartsa meg ön róla e jó véleményt, mivel már gondviselése alá van bízva.

Ida. Én elégytül vagyok sorsommal.

Judit. De én nem, s halála után sem bocsáthatom meg az ön édes atyjának, hogy e divathölgy parancsi alá helyezé önt. Mi okbul van ön nála? Nevelése bevezése miatt? Hiszen ez annyit tenne, hogy ön még neveletlen.

Ida. Igen jól tudom én, minek vagyok még hiányával.

Judit. Valóban semminek széles e világon. Vagy nem tud ön olvasni, írni s számolni? Nem tud ön kötni s zongorázni? Nem tud ön varni s franciául beszélni?

Ida. Oh, *Judit*! még ez mind nem elég.

Judit. Mit kívánhat ön még? Marburg grófkisasszony annyit sem tudott, midőn Thurnfeld grófnőül vevé őt.

Ida. Nem is igen boldogul él ő, s a nagynéne véleménye szerint ezt csupán az okozá, hogy igen fiatal korában ment férjhez.

Judit. Eh, mit, fiatal házasok mindenkor boldogok; de tudom én, miért beszél ugy a nagynéne, — na, csak nem akarok róla rosztat mondani.

Ida. Azt nem is türhetném él.

Judit. Legyen ön nyugott. Vak, siket s néma leszek. Hiszen már ugy is majd egészen elszakam tehetségim használatától, mióta e háznál tartózkodom. De az ön nagybátyja bizonyosan nem engedendi magát olly könnyen lecsitíthatni, hanem akarhatja ellen is védni fogja az ön jogait.

Ida. Nagybátyám?

Judit. Igen derék uri ember az, s bár inkább őt nevezte volna ön mellé gyámul boldogult édes atyja, fogadom, minden sokkal jobban menne mint most.

Ida. Nagybátyám bizonyára nem bir annyi észszel mint a nagynéne.

Judit. Észszel? Ugyan mire használható az ész? Higyje kedves kisasszony, fenekestül felfordulna a világ, ha szerencsére nem élnének még oly emberek is, kiknek egy csep észök sincsen.

Ida. Ez még is furcsa állítás.

Judit. Nem oly furcsa, mikép hangzik. Ön 16 éves, és igen deli kisasszony. Esztelen gondviselő társaságba vezetné önt.

Ida (sohajt.) Némellykor csakugyan örömet mennék emberek közé.

Judit. Ha szép s kedves fiatal uracska jőne a házhoz, ki nem bizonyos cél nélkül fordulna hozzánk, — az esztelen gondviselő nőül adná önt hozzá.

Ida (ijedten.) Nőül? Judit!

Judit. S mi tovább? Hallerfeld báró ur csak tetszik önnek?

Ida. Ugy hiszem, ő jó ember.

Judit. S ön tetszik neki.

Ida. Ó mindig igen nyájas velem, s én testvérem gyanánt tekintem őt.

Judit. Eh, ugyan mit akar ön most testvérel? A testvérek addig igen kedvesek, míg bujósokát játszunk; de 16 éves leánya vőlegényt ohajt, hogy kisasszonybul nagyságos asszonnyá lehessen. Oh, mint táncolnék az ön menyekzőjén! Lakni pedig minden esetre önnél fognék.

Ida. Azt ugyan ki is kérném magamnak, jó Juditom.

Judit. Tudja ön, hogy Hallerfeld azon ibolyafüzért, melyet tegnap öntül kapott; még most is gomblyukban viseli?

Ida. Valóban?

Judit. Mindennap meglátogatja ő azon virágokat, miket ön a nagynéne számára kiteleltete, s tulajdon kezeivel öntözgeti azokat.

Ida. Oh, pedig azok olly disztelenek!

Judit. Azon csizfészket, melyet két nap előtt János kertész hozza önnek, életveszéllyel véve le a magas fáról Hallerfeld, mert a kertész nem mert értte fölmászni.

Ida. Ha azt előre sejtethém, bizonyára nem kívántam volna azon szerencsétlen fészket.

Judit. S egyébkint nem gondol ön semmit e dologgal?

Ida. Ha miattam szerencsétlenné lett volna!

Judit. Elvezze ön ön jó idejét. Husz esztendő mulva nem leendő miatt senki többé szerencsétlen.

Ida. Mikép értsem ezt?

Judit. Mert akkor már nem lesz önbe senki szerelmes.

Ida (ijedten.) Szerelmes? Ugyan minő beszéd ez ismét!

Judit. Igenis, szerelmes. Az ifju Hallerfeld szereti önt, s azért horgasztja mellére fejét, sértálgat a kertben s járja meg a legmagasb fatetőket.

Ida. Nem is kellene szavaira hallgatnom, midőn illy tárgyakat említesz.

Judit. S miért nem? A fiatal férfi egy ranu önnel, vagyonos és nagykoru, tehát ön a legnagyobb illedelemmel hajlandó lehet hozzá; ki pedig ezt ellenzeni iparkodik, az nem őszinte ön iránt, s tulajdon révére dolgozik.

Ida. Mit jelent ez?

Judit. Oh, nem minden arany, a mi fénylik. Az irigység, kedves kisasszony, olly bűn, melly minden nemü erény ruházatába illik, s előttem nincsenek gyűlöletesb teremtmények az özvegyasszonyoknál, kik férjeik halála után mintegy új ifjúságot ünnepelnek s a következő nemzedék jogait támadják meg.

Második jelenet.

Előbbiek. Róbert.

Róbert. Jó reggelt, Ida kisasszony. Szabad a nagynéne hollétét tudakoznom?

Ida. Ó ir, de véleményem szerint nem sokára itt leendő, mert még nem reggelizte.

Róbert. Bevárom őt, ha őn megengedi.

Ida. Szerencsémek tartom.

Judit. A reggeliről egészen megfeledeztem. Utána kell látnom, vajjon megérkezett é már a városból a kétszersült.

Ida (lassan.) Judit, ne hagyj magamra.

Judit. Minek e féltékenység. Mulattassa ön a kedves vendéget. (El.)

Harmadik jelenet.

Ida. Róbert.

Róbert. Miattam ne hagyja ön el munkáját. Ne is méltóztassék reám ügyelni.

Ida (lassan váró asztalkájához megy s leül.) Nem tetszik helyet foglalni?

Róbert (leül a másik oldalon.) Oh!

Ida. Ön sohajt?

Róbert. A kisasszonyon ez talán nem szokott soha megtörténni?

Ida. Miért nem? Némellykor igenis.

Róbert. Ha valamellyik tanító órája sokáig tart?

Ida (hallgat.)

Róbert. Vagy ha a szabó nem hozza el kitűzött időre az új ruhát? Nemde?

Ida. Báró ur, én már többé nem vagyok gyermek.

Róbert. Ha ez igaz, ugy igen sajnálom önt. Csak a gyermekek boldogok! Elhozá János azon csizfészket, melly után ön olly rendkívül esenge?

Ida. Igenis. Négy kis madár van benne, az egyik gyöngécske ugyan; de reményem, hogy azt is fölneveltem.

Róbert. Az igen szép lesz.

Ida. Tudom is, kinek kell tulajdonkép ez örömet köszönöm.

Róbert. Ugy!

Ida. Ön veszélyezteté miattam magát.

Róbert. Veszélyeztetem? Olly ember, ki öt évig járt testgyakorlati leckékre, nem veszélyezteté magát, midőn fatetőre kapaszkodik.

Ida. Ön esökenteni akarja érdemét.

Róbert. Oh nem, mert megvallom, torony hegyérül is lehoztam volna azon fészket, miután tudám, hogy annak bírása szerencséséssé teheti önt.

Ida. Ön valóban igen jó.

Róbert. Csak egy olly kor létezik, mellyben fáról hozhatni le a szerencsét, vagy talléron vásárolhatni meg. Jaj tehát azon embernek, ki e kortul valamit megtagad.

Ida. Ön ezt olly ünnepélyes hangon mondja. —

Róbert. Ne hagyja ön magát hangom által nyugtalanítani.

Ida. Az ön tekintete bús.

Róbert. A vigság napjai már mögöttem vannak.

Ida. Valóban? De bocsánatot kérek, — én csakugyan meg nem foghatom, mi hiányossága van önnek?

Róbert. Örvendjen ön, hogy azt nem képes megfogni.

Ida. Talán csak nem beteg ön?

Róbert (sohajtv.) Egészséges vagyok. Ön alkalmasint nem ismer még a betegségnél egyéb bajt?

Ida. Oh, hiszen mult évben atyámat vesztém el! Most is sokszor siratom őt.

Róbert. Az ön szüléim olly korán haltak meg, hogy nem is ismerém őket.

Ida. Ez igen sajnós.

Róbert. S most nem találok senkit, ki engem szeretni akarna.

Ida. Oh, ha csak az a baj, — tudok én valakit, ki igen szereti önt.

Róbert. S valóban igaz ez? Ugyan ki szeret olly igen engem?

Ida. Nagybátyám, Grünau.

Róbert. Ugy! Az?

Ida. Ha ön akarja, ő bizonyosan kipótolandja elhunyt atyja helyét.

Róbert. Igen le vagyok kötelezve. Darab ideig majd csak atya nélkül leszek még.

Ida (félre.) Szegény ifju! Ki nem mondhatom, mikép sajnálom őt. Oh, bár csak kissé idősb volnék, talán közlené velem bánatát, s én vigasztalhatnám őt, vagy legalább sirhatnék vele. Sirhatnék? Igen, s a sirásnak is van annak idején kellemes oldala. (Dolgozik, Róbert pedig lapokat s könyveket forgat.)

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Grünau.

Grünau. Meglelem önt valahára, kedves hugoskám?

Ida (fölgrik s elébe szalad.) Ah, nagybátyám! Már ez csakugyan igen szép; mi csak holnap vártuk önt.

Grünau. Tegnap este minden dolgomon tul esém, s ma reggel, látván ablakomba sütni korán a napot, gondolám, miért akarod holnapra halasztani azt, mi már ma is örömet szerezhet számodra. Befogatték s itt vagyok.

Róbert. Grünau ur, rendkívül örvendek.

Grünau (mosolygva.) Ej, ej, szép! Igen jó társaságban lelem hugoskámát. Jól van, igen jól van. Nem háborgattam?

Róbert. Ha megengedi ön, tehát bejelentem megérkezését a grófnának.

Grünau. Már voltam nála s szólék vele. Most egyedül Itáé s öné vagyok. Tudja é ön, hogy már négy hét óta nem láttuk egymást?

Róbert. Igenis, tudom.

Grünau. Ön vidor s élénk tekintetű.

Róbert. Tudtomra nem igen.

Grünau. Nemde kellemes e falusi lakás.

Róbert (jelentősséggel.) Bár örökre itt maradhatnék!

Grünau. Nem fogja önt elüzni senki. A grófnét rég érdeklí ön, s Ida — (Idára néz.) Leány, mond meg, mi lett belőled? Fél fejjel nagyobbbnak látszol, mint négy hét előtt valál, s arcod bizonyos jelentőséget nyert, mellyel ez előtt nem birt. (Róberthez.) Nem tévé ön is ez észrevételt?

Róbert (szórakozva.) Oh — igen!

Grünau (Idához.) Még nem köszöném meg azon szép ajándékot, mellyel születésnapomra meglepél. Gyönyörű kis erszényke. Mindig magamnál hordozom. (Kiveszi. Róberthez.) Nézze ön csak, minő csinos munka.

Róbert (udvarilag.) Igen szép.

Grünau. S mikép beszél franciául a kis leány! Hallotta ön már énekelni őt?

Ida (zavarodtan.) Bácsikám!

Róbert. Még nem valék olly szerencsés.

Grünau. Azt hallania kell önnek. Itt a zongora.

Ida (lassan.) Kedves nagybátyám, kiméljen meg, valóban nem lehet —

Grünau. Csak nem fogsz kötözködni? Hiszen idegenek előtt hallatod magadat.

Róbert. A kisasszony félénk, ne erőtesse ön.

Ida. Kissé rekedt is vagyok most.

Róbert. Valóban rekedt.

Grünau. Eh mit, hiszen igen érthető hangon szól. Nem fogadok el kifogást. A nagybátyák nem engedik magokat olly könnyen elutasítani, mint a fiatal szerelmeseik. (Főlynitja a zongorát.) Ida, ülj ide.

Ida (határozatlanul áll.)

Grünau. Ülj ide, vagy megharagszom.

Ida (megijed s gyorsan a zongorához ül.)

Grünau (keresgél a hangművek közt, s egy lapot előmutat.) „Öröme, büra, gondra élek“ Egmontbul, ismeri ön?

Róbert. Gyönyörű dal!

Grünau. Nemde? Ezt a városban minden nap el kelle előttem énekelnie, s mindenkor olvadva hallgatám hangjait. (Idához.) Most szedd össze magadat; (Róberthez) ön pedig figyelmezen.

Ida (énekel, előbb bátorítalan, utóbb szilárdabb hangon.)

Grünau (időrül időre félben szakasztja őt.) Helyes! Dicső! Isteni!

Róbert (gondolatokba mélyedten áll, megindultnak látszik, s végre könyűk tolnak szeméibe.)

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Grófné (a többitől észre nem vétetve megáll az ajtónál.)

Grünau (miután Ida elvégzte a dalt.) Bravis-simo! (Róberthez.) S mit szól ön?

Róbert (merengésből fölriadva.) Én?

Grüna u. Tudni akarom, mit szól ön?

Róbert. Boesásza ön meg szórakodottságot. Az isteni Göthe okozta azt.

Grüna u. Ön igen megindult, s nemde szép a hugocskám szava?

Róbert (figyelem nélkül.) Igen szép!

Grüna u. Oh, még Rossini műveit is éneklő, s egészen a magos B-ig tud emelkedni.

Róbert (elragadtatva énekel.) „Szeretve boldog csak a lélek.“ (Sohajt.) Oh, igen!

Grófnő (előlép.) Ha ha, mint látszik, itt régényes elragadtatás útjén föl trónját.

Róbert. Láthatom önt valahára, nagyságos asszonyom? Ma reggel viráginál keresem önt, s nem lelhetem; utóbb előszobájába menék, mert betegnek vélém önt, de hallám, hogy foglalatoskodék.

Grüna u. Épen most éneklé Ida a báró urnak Egmont dalát.

Grófnő. Hallám.

Grüna u. Fial barátunk kedvelni látszik a szívrepestő dalokat, kis Malibrannuk tehát legközelebb Wallenstein Tekláját s Toggenburg vitézt éneklendi előtte.

Grófnő (mosolygva.) Már az mégis talán sok lenne. Róbert, itt egy levelke Weiler bárótul; vadászatot tart, s e levél alkalmasint meghívás ön számára.

Róbert. Mellyet elfogadni nem fogok.

Grófnő. Miért? Én szenvedélyes vadásznak tartám önt.

Róbert. Voltam ugyan; de most már igen keveset gondolok a vadászattal, valamint általánosan keveset oly tárgy van már, melly iránt érdeklél viseltem.

Grófnő. Ez nekem nem tetszik oly fiatal férfinál, minő ön.

Róbert. Lépkórság! (Sohajt.)

Grüna u. Barátocskám, barátocskám, ön nem vadász többé, a társaságot kerüli, s Egmont dalát kedveli, — ez valamit jelent.

Róbert (pirulva.) Valóban semmit.

Grófnő (Róberthez.) Mivel foglalkozék ön ma reggel?

Róbert. Olvasással, irással s egyéb dologgal. Védasszonyom meg lehet velem elégtűlve.

Grófnő. Ezt már szeretem.

Róbert. Oh, én most igen szorgalmas vagyok, mert mindent meg akarok tenni, mi derék s munkás férfi kiképzésére szükséges, noha félek, hogy mind a mellett sem fogok sokra mehetni.

Grófnő. Miért?

Róbert. Mert hiányzik nálam azon életvidorság, mellynek segélye nélkül magos célhoz nem juthatni.

Grófnő. Gondolja meg ön, hogy az ifju előtt az egész világ nyíltan áll.

Róbert. Reám nézve semmi ingerrel nem bír a világ.

Grófnő. Majd még igen is jókor fog azzal birni.

Grüna u. Ki tudja, talán épen a mi hatalmunkban van oly eszköz, melly önt fölvidíteni képes, s ha ez így van, úgy csak szóljon ön bátran,

egészen bátran. Tudhatja ön, hogy mi legjobb baráti vagyunk.

Grófnő (ki ez alatt a nyílt ablakhoz lépe.) Minő szép tiszta nap!

Róbert (örvendve a beszél e fordulatának.) Csak kissé meleg.

Grófnő. Kedvem van fűtésre. Nem hozna ön egy virágbokrot a kertből? Ön olly festőileg tudja összerakni a virágokat.

Róbert. Valóban? Azt véli ön? Sietek nagyságos asszony, s csak azt sajnálom e pillanatban, hogy származásom nem keleti.

Grófnő. Miért?

Róbert. Mivel Selamet ohajtnék fűzni.

Grüna u. Talán már az ön szeméből olvassa egy böcsületes ember azt, mit virágai nem képesek kimondani.

Róbert. Talán, — de talán nem is. (El.)

Grüna u. Gyönyörű ifju!

Grófnő. Meglehető.

Grüna u. Ki ezt nem akarná megtartani, annak eszéért keveset adok. Ida, nemde szép ifju, a mi Róbertünk?

Ida (pirulva.) Igen szép.

Grüna u. És jó.

Ida. Valóban az.

Grüna u. S ezenkívül szeretetre méltó. Szerettelek volna megesókolni, hogy olly szépen énektél. Sűrű könnyecskéket hullatott a derék ifju.

Ida. Nem csuklott ki néhányszor hangom?

Grófnő. Többször gyermekem. S Róbert megindulását alkalmasint nem a te elragadtatásod szülé, s ha nagybátyád követni akarja tanácsomat, úgy jövendőre megkimérend téged azon zavartól, hogy ki nem művelt tehetségedet mások előtt kiterjeszed. Menj most a terembe, néhány szóm van nagybátyáddal. (Ida el.)

Hatodik jelenet.

Grüna u. Grófnő.

Grüna u. Miben szolgálhatok?

Grófnő. Kérem önt, mint jó barátot s nagybátyát, ne zavarja meg e gyermeki kedély nyugalmát.

Grüna u. Mikép értsem ezt?

Grófnő. Ne hozza ön unokahugát olly gondolatokra, miknek még távol kell tőle maradni.

Grüna u. Nem értem önt.

Grófnő. Tehát világosabban kell szólanom. Mit akar ön Idával s az ifju Hallerfelddel?

Grüna u. Házaspárt csinálni.

Grófnő. Házaspárt?

Grüna u. Igenis, házaspárt. Ó vagyonos, az ifju gazdag, én tehát nem látok akadályt. Vagy addig akarja ön honn tartani Idát, mig herceg jó érte?

Grófnő. Hiszen Hallerfeld még nem nyilatkozék.

Grüna u. De nyilatkozni fog, mihelyt ön akarja.

Grófnő. Igen kétlem.

Grüna u. Oh, ő igen tiszteli önt.

Grófnő. Hálás kedéllyel bir, s egyébiránt is derék ifju, kiből jó vezérltet alatt kitünő férfi váhatik.

Grünau. E vezérltetet, mint látszik, ön gyakorolja.

Grófnő. Mindent elkövetek, mit erőm enged, hogy azon férfi utolsó kívánatát betöltssem, ki egykor szerencsémét saját boldogsága rovására alapítá meg.

Grünau. Ön atyját, az öreg Hallerfeldet érti? Nemde, szerelmes volt önze egykor az öreg?

Grófnő. S szüléim neki igérek kezemet. Csak tőle függött, hogy férjem legyen, mert nekem engedelmeknek kelle. De ő megtudá, hogy szívem már másé, elhunyt jó Werdenbachomé, s irántami forró szerelme dacára, nemcsak lemondá kezemről, hanem minden akadályt is el tuda hártítani, mely kedvesemmel összekelésem ellen tornyosult, s nem nyugvék mindaddig, míg sikerült azt velem egyesítnie.

Grünau. Már ez szép tett.

Grófnő. Ő özvegy volt, midőn kezemet kéré, s más frigyét többé nem köte. Halálos ágyán magához hívata engem, s reám bizá akkor nyolc éves fiát, Róbertet. „Egyedül hagyom a világon e fiut, szóla, anyja nem akart ön lenni, legyen tehát védszellemé, ha én többé nem vagyok.” Én sirva igéretm, hogy tehetségem szerint fogok fia jólléte fölött örködni, s eddig megtartám fogadásomat.

Grünau (félíg gúnyosan.) Ezt maga az irigység is kénytelen önrül megvallani.

Grófnő. Mihelyt férjem halála után ismét ez országba jövek, tudakozódám Róbertrül s mint korosb barátón közelíték hozzám. Még romlatlanul találám őt, de elveiben ingadozva, könnyelmű pazarlólktul környezve s minden komolyabb munkától irtozva. Őt a jóban megerősíteni, álbarátoktól megszabadítani s munkásságra buzdítani volt fő törekvésem, s hála fáradozásimnak, ügyekezetem nem maradt siker nélkül, mert azon bizalom, mellyel irántam viseltetek, könnyité s emelé nála befolyásomat.

Grünau. Hogy e befolyás továbbra is megmaradjon, tegye ön minélelőbb rokonává őt.

Grófnő. Azt nem igen fogom tehetni.

Grünau. Miért nem?

Grófnő. Ida még gyermek.

Grünau. Igen, tizenhat éves!

Grófnő. Előbbi nevelése el volt hanyagolva.

Grünau. A második nevelést derék férj viendi véghez.

Grófnő. Mikép tehetné azt, midőn még maga sem igen több gyermeknél? Kedves Grünau, ne intézzük erőszakkal e gyermekek sorsát. Ha ez állapotban összeházásitnók őket, szerencsétlenek fognának lenni. S e fölött Róbert nem is szereti Idát.

Grünau. Már itt csakugyan ellenkezőt mernek állítani. Nem veszi ön észre, hogy úgy jár kél az ifju, mintha holdkóros volna? S a szolgák azt beszélík róla, hogy mindig csalagányok dalára fülel s a sirkertek körül sétálgat.

Grófnő. Hogy darab idő óta valami rendkívüli érzélgés foglalja el lelkét, azt már én is ész-

re vevém; de higye ön, nem Ida ébreszté lelkében e hullámzatot.

Grünau. S ugyan ki más?

Grófnő. Nem tudom, s ez engem is nyugtalankodtat.

Grünau. Mondjon ön bár mit, én véleményemnél maradok.

Grófnő. Ugy tehát kénytelen vagyok Idát innen eltávoztatni.

Grünau. Hogyan?

Grófnő. Nem engedhetem a fiatal jó leánykát ifjusága örömeitől megfosztatni, s azért egy évre Braunnó intézetébe küldöm őt mint növendéket. Már szólék is ez iránt Braunnóval.

Grünau. Mint növendéket? Nevelőintézetbe?

Grófnő. A legjobbikba, mellyet ismerek, hol Ida jobban fogja tőkéletesíthetni tehetségét, mint itt falun.

Grünau (hevesen.) Azt nem fogja ön tenni; én nagybátyja vagyok a leánynak.

Grófnő. Epen azért. Nem utasíthatom el a nagybátyát, ha meg akarja zavarni unokahuga fejét; de a nevelőintézetben igenis tehetni fogják azt. Ne nehezteljen reám, kedves Grünau ur. Ide küldöm Juditot, szobáiba fogja őnt vezetni. (Félre, távoztakor.) A gyöngye s eszleten emberek valóban több rosztat követnek el, mint a gonoszak. (El.)

Grünau. Furcsa asszony! Nem szenvedhetém őt soha, de úgy tudja előadni a sok fonákságot, hogy szinte alaposaknak tetszenek mondái. Csak tudnám, mért ellenzi annyira e házasságot Hallerfelddel. Ez alatt lappangni kell valaminek.

Hetedik jelenet.

Grünau. Judit.

Judit. Itt van ön tehát valahára, nagyságos ur?

Grünau. Jó reggelt, Judit leányasszony, mit csinál rosztalába?

Judit. Minden meg van gyógyulva, s minden baj feledve, csak hogy ismét láthatom nagyságodat, atyánkat, vigasztalónkat, s ótalmazónkat. Oh, mennyit sohajtoztam ön után!

Grünau. Mikép folyt dolga az utóbbi négy hét alatt?

Judit. Nyomorúságosan. Majd aszkórságot boszankodám magamra.

Grünau. Hogyan? Ej, ej!

Judit. Hogy engem itt ötödik kerék gyanánt tekintnek, azt még eltűrhetném, de a szegény kisasszony —

Grünau. Unokahugom?

Judit. Kit annyira elnyom a nagyságos asszony.

Grünau. Idát?

Judit. Mindennap reggeli hét órakor már el kell ágát hagynia.

Grünau. Na, hiszen ez —

Judit. Azután pedig sétálnia. Egyszer már hurutot kapott a kisasszony illy sétán. Asztalnál tudós beszédek folynak, angolul vagy oroszul, s én

egy szót sem értek, este pedig haszontalan könyveket olvasnak elhunyt királyokrul s egyéb illy ócskaságról. E mellett soha nem találhatja el a nagynéne kedvét kisasszonyom. Dolgozatai mindig nem eléggé dívatszerűek, zongorázása, mely illy sokszor magukon kívül ragadá a pórfiukat, nem elég élénk kifejezésű; röviden, minden tette s mozdulata gáncsra talál, pedig a nagyságos asszony szerencséjének tarthatná, hogy illy kisasszony ragyog a családban. Ön jobban tudta volna ezt megböcsülni, nagyságos ur, önre kellett volna a boldogultnak leányát bízni.

Grüna u. Nem lettem volna elleae, mert sok pénze van a leálynak.

Judit. Példátlan béketűrőssel szenved el mindent az áldott gyermek, s nem panaszkodik senkinek; de titkon búsul s hervad.

Grüna u. Hervadást még nem igen vevék rajta észre.

Judit. Nagyságod nagybátyja; ugyan nem eszközlhetné ki, hogy e házból eltávozhassunk?

Grüna u. Alkalmasint ayatkozásom nélkül is megtörténik a vándorlás. A grófnő nevelőintézetbe kívánja küldeni Idát.

Judit. Nevelőintézetbe? A nagy kisasszonyt?

Grüna u. Egy évre.

Judit. Ihol az ármányos gonoszság! Ezt csak azért teszi, hogy a kisasszony ne lehessen Hallerfeld neje.

Grüna u. Nekem is alkalmasint úgy látszik.

Judit. Ezt nem szabad önnek eltűrni.

Grüna u. Mit tegyek? Bátyám végintézete s törvényink a grófnő mellett szólnak.

Judit. Ezen törvények igen buták.

Grüna u. Csak tudnám, mért nem akarja Hallerfeldet rokonul.

Judit. Azt megmondhatom.

Grüna u. Valóban?

Judit. De el ne áruljon nagyságod.

Grüna u. Isten mentsen.

Judit. Nem akarja őt rokonul, mert feleségre szeretne lenni.

Grüna u. (bámolván.) Judit!

Judit. Higyje nagyságod vagy nem, nekem mindegy. De én élek s halok, hogy ez így s nem máskép van.

Grüna u. E részben talán még is csatlakozik ön. Mielőtt ön ide jött, sokáig beszéltem a grófnővel, ki hosszu eszen előadá Hallerfeld iránti részvéte okait, s hosszu rántást csinált az egész előadásra.

Judit. Részvéte egyedüli oka csupán az, hogy szerelmes az ifju báróba.

Grüna u. Ez már gyalázatosság, ha csakugyan való.

Judit. Higyjen ön egy tapasztalt személy szavainak, ki furcsa nótát dúdolhatna az özvegyek ármányirol. Ifjabb éveiben Judit is férjhez mehetett volna, s csak a kérékre várakozék már, midőn egy gonosz özvegyasszony elkaparitá őt orra elől —

Grüna u. E dolgot ki kell puhatolnom.

Judit. Pedig szép katona volt.

Grüna u. Kicsoda?

Judit. Régi szerelmesem.

Grüna u. Ki szól arról? Az már a történeti évkönyvekbe tartozik. Hagyjon ön most magamra, mert Hallerfeld lépteit vélem hallani.

Judit. Megyek. Oh, nagyságos ur, ha ön arra birhatná őt, hogy megkérje a kisasszony kezét, táncolni fognék önnel a menyekzón. (El.)

Grüna u. Köszönöm a szép jutalmat. (Kivülről Róbert Egmont dalát énekl.) Ó az, s mint látszik, még mindig felhők közt. Bár csak úgy megragadhatnám őt rajoskodásában, hogy többé ki ne bonyolíthatná magát.

Nyolcadik jelenet.

Grüna u. Róbert (virágbokorral.)

Róbert (énekelve.) Szeretve boldog csak a lélek!

Grüna u. Tökéletes igazság.

Róbert (most veszi csak észre Grüna u jelenlétét.) Micsoda?

Grüna u. Az ének mondása.

Róbert. Nem üzhetem ki fejemből e dalt.

Grüna u. Azt ne is tegye ön, s főleg az utolsó szavakat ne bántsa. (Róbert megy.) Hová siet ön?

Róbert. A grófnéhoz a kívánt virágokkal.

Grüna u. Arra még elég idő van, most nekem van önnel szóm.

Róbert. Mivel szolgálhatok?

Grüna u. Ön? Nekem? Fialat kedves barátom, én akarok önnek szolgálni. Tegye ön le a virágokat. Tudja é ön, hogy bánata nyugtalanítja szívetem?

Róbert. Természetem!

Grüna u. Eh mit! Husz esztendő, szép külső alkat, s százezer tallérnyi vagyon dicső természettel párosulnak. Természetürl szó sem lehet önnel.

Róbert. Tehát gondoljon ön rólam a mit tetszik. (Menni akar.)

Grüna u. Ugyan maradjon ön, — valóban olyan mint a kéneseő. Önt titkos bú emészti.

Róbert. Ha titkos, tehát tudhatja on, hogy nem szándékom azt mással közleni.

Grüna u. Ön szerelmes.

Róbert. Grüna u ur!

Grüna u. Ne hoszankodjék ön, hiszen segélyére ohajtok lenni.

Róbert. Engedje ön, hogy mehessek.

Grüna u. Nem; hallgasson ön meg. Ne legyen ön gyermekes. Mért szégyenli magát? Hiszen azon néber, kit ön szeret, szabad.

Róbert. Ki mondja önnek, hogy szeretek?

Grüna u. Arca!

Róbert. S ha hazugságról vádolóam azt?

Grüna u. Ne vegye ön rosz néven, de úgy maga fogna hazudni. Szóljunk okosan. — Azon személy, kit ön szeret, nemde közel van, s még szabad?

Róbert (meggötközve hallgat.)

Grüna u. Ugyan mért pirul ön?

Róbert (szünet után.) Grüna u ur, bár mit higyen is ön, reményilem, elég gyöngédséggel bírand véleményét elhalgatni.

Grünau. De mikép juthat szerencsés célhoz az egész ügy, ha nem akar senki szólani?

Róbert. Ki szól itt szerencsés célról?

Grünau. Én.

Róbert. Minden, a mit kívánok, csak abból áll, hogy ne száműztessem mellőle. Többet nem is ohajthatok.

Grünau. Hogy ne száműzettesek?

Róbert. Könnyen az lehetne a dolog vége, ha nyilatkoznám. Ezért tehát örökös hallgatást fogadék, s kényszerítem önt a titok elhallgatására, melyet olly megfoghatatlan tudá felfödözni.

Grünau. Tehát csakugyan való, mit hinni nem akarék? Ön féltékenységtől retteg? Nemde? Oh, a féltékenység gyalázatos bűn!

Róbert. Szót sem értek.

Grünau. Oh Judit, Judit!

Róbert. Mi baja önnek az öreg Judittal?

Grünau. Judit jól látott. Csakugyan okos vén szűz ő. De legyen ön nyugott; ez nem fogja önt boldogságátul megfosztani. Én mint nagybátya fogok föllépni, s eget földet mozgásba hozom.

Róbert. Romlásomat akarja ön?

Grünau. Boesásom ön. Szükség esetén a törvények ótalmához is kész vagyok folyamodni.

Róbert. Megörült ön?

Grünau. Mondom, hagyjon ön engem munkálni. A grófnő megegyezését joga van önnek követelni, s meg is fogja nyerni.

Róbert. Gondolja ön meg jobban szavait.

Grünau. Itt nincsen meggondolásra szükség. Először szelíden fogjuk próbálni; ha pedig az nem vezet célhoz, aztán fiat justitia et pereat mundus. Éljen ön boldogul, unokaöcsem.

Róbert. Unokaöcse?

Grünau. Igenis, ha nőül veszi Idámát.

Róbert (bámulva). Idát? Istenem!

Grünau. Most hozzá megyek s elkészítem őt az ön ajánlatára. Ebben csak megegyezik ön?

Róbert. Én? Grünau ur, valóban nem tudom, mit mondjak önnek?

Grünau. Tehát hallgasson ön. (Menni akar.)

Róbert. Ne hirtelenkedjék ön.

Grünau. Uram, nekem nincsen időm hosszás tétovázásra, mert holnap visszautazom a városba.

Róbert. Így tehát készülés nélkül vagyok kénytelen megvallani, hogy ön rosszul érté szavaimat.

Grünau. Hogyan?

Róbert. Hogy soha eszembe sem juta Idát szeretni.

Grünau. Tréfa ez?

Róbert. Igen komoly vagyok.

Grünau. Ármányos komolyság!

Róbert. Kötelességemnek tartám, önt mind a két részre nézve kellemetlen lépéstül őszinte nyilatkozáttal visszatartani.

Grünau. Nyilatkozat! Nyilatkozat! Azt gondolják ezen urak, hogy mindent jóvá tesznek, mihelyt nyilatkoznak! Báró ur, ha ön nem szereti unokahúgomat, tehát mért csevegett s kacagott vele? Mért siránkozott dalain, s mért mászkált magos fákra fészkek után? Én mindenrül értesülve vagyok, s számadást követelek.

Róbert. Ön tréfál!

Grünau (nem is hallgatván reá.) S miért monda ön csak épen most, midőn titkos bánatáról szölkék, s annak tárgyaról, mely épen itt, — egészen itt közel? — Hiszen Idámon kívül itt — (Rögtön meglepetve egy gondolatról.) Hah istenem! Ön megjedte? Ön megjedte? Hallgasson ön s távozzék, most már mindent tudok. Oh Judit! Judit!

Róbert. Ismét Juditot idézgeti ön?

Grünau. Ez hiányzott még! Szörnyűség!

Róbert. Ugyan szóljon ön, mit akar?

Grünau. Ifju ember, ugyan mikép lehet ön olly vigyázatlan, hogy egy vén kacér asszony által megfogatá magát? S ne dühöngjön aztán az ember?

Róbert (igen komolyan.) Kit gondol ön vén kacér asszonynak?

Grünau. A grófnőt, ki nem szégyenli magát korában fiatal rokonától a kérőket elidegeníteni.

Róbert. Uram, ne tovább! Az ön hatvan éve tartóztatja csak karomat, különben bizonyára nem rágalmazhatna ön büntetlenül egy hölgyet, ki legmélyebb tiszteletre méltó.

Grünau (gúnyosan.) S leggyöngédebb szeretetre!

Róbert. Miért nem? Arra is. Bár az egész világ ismerné azon érzetet, mit eddig szerénységéből s koránsem szégyenlésből titkolék! Én szeretem őt, a hölgyek legnemesbiket s legjobbit, s e szeretet szerencsém s büszkeségem. Am találjanak mások fiatal leánykák bohóságin örömet, engem csak olly szépség bilineszhet le, mely próbált erény fényében ragyog.

Grünau (boszus gúnynyal.) Menjen ön tehát hozzá, s tegyen neki hazassági ajánlatot.

Róbert. Még nem vala bátorságom egyetlen szócskával is elárulni előtte érzeményimet; de valóban, ön képes e bátorságot fölbremeszteni beunem, s ki tudja, mit cselekszem a legközelebbi órában.

Grünau (hevesen.) Tegyen ön a mit akar; én nem vagyok gyámja, s nem akadályoztathatom lépteit, de beszélnem szabad, s beszélni csakugyan fogok is; szabad vitatnom a dolgot s fogom is vitatni. Tudja meg a világ, mit kelljen önül tartania s azon celszölvő asszonyrul, kire leányát bizá egy megcsalott atya.

Róbert. Ön dacol azon kimélettel, mellyel öregsége iránt viseltetem, de ne ingereljen tovább. Talán csak vannak önnek növendéki, rokonai vagy baráti, s esküszöm, hogy azok vérében boszulom meg a sértett erényt, ha csak egy szóval merészi is ön még bántani a grófnőt.

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. Grófnő.

Grófnő. Róbert! Mit cselekszik ön?

Róbert. Bocsánat, nagyságos asszony! Tudom, mivel tartozom házanak; de ha ön tudná okaimat —

Grófnő. Legyenek azok bár minők, én még is tiszteltetni kívánom öntül az idős férfit, vendégemet s rokonomat.

Róbert (bosszas tekintet után a grófnőre.) Tehát úgy fogok vele cselekedni, mint Carlos, midőn Őrszébet királyné elválasztá őt Alba hercegtül. (Hevesen Grünau karjai közé rohan.)

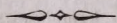
Grünau (kiált.) Urfi! Tyukszemeim!

Róbert (kirohan.)

Grófnő. Mit jelent ez?

Grünau. Tökéletes örütség! Ajánlom magamat. (El.)

Grófnő (csodálkozva néz utána.) Lehetséges é? — Ugyan valóban lehetséges é? — Tükromet kell kérdezmem. (Tükör elébe lép.) Lehetséges é? (Majd egészen önkénytelen asszonyi öntetszéssel.) Miért nem! — (El.)

Második felvonás.

(Az előbbi terem.)

Első jelenet.

Grófnő (egyedül.)

Nem kételkedhetem tovább; hódítást csinálék. S ha most Róbert rajongó ragaszkodását s busongását némi nyilatkozattal összehasonlítom, csak azt csodálom, hogy már rég nem jövék nyomába e titoknak. De ugyan mikép is álmódhattam volna illyest! Egyébiránt e felfödözés minden esetre hízog, de alkalmatlanul jó s nyugtalanító. Vissza kellend vonulnom az ifjutól, s mikép fog velem bánni Grünau, ki, mint okom lehet gyanítani, már az egész helytelenséget tudja! Grünau, ki nem bocsáthatja meg nekem, hogy testvére nem reá, hanem reám bíz leányát. Ő nevétségessé teend engem, s talán híremnek is ártani fog. Ugy vélem, épen itt jó. Olly zavart vagyok, mint valamely tizenhét évű leánya.

Második jelenet.

Grünau. Grófnő.

Grünau (kedvetlenül.) Nagyságos asszonyom, én búcsuzni vőök, különben nehezen látna ön itt; de az udvariság így kívánja. Az udvariság szabályit pedig meg kell tartani.

Grófnő. Hiszen ön holnapig szándékozik itt mulatni?

Grünau. Szándékozáim; de már többé nem szándékozik. A levegő igen nyomasztó kezd nekem itt lenni; már megrendelém a lovakat, s egy órácska múlva helyet csinálók. Igenis, azt cselekszem, s ön egészen nyugott lehet.

Grófnő. Nem akar ön leülni, Grünau ur?

Grünau. Állani fogok, ha megengedi ön. Nem szándékozik sokáig mulatni, s nem akarok utban lenni, ha talán kellemes látogató jőne.

Grófnő. Nem tudok önnél kellemesbet.

Grünau. Beszédmód! Hatvan éves vagyok, s mai világban csak az iskolából jövő gyerkőcök uralkodnak s kormányoznak szíveken s trónokon.

Grófnő. Grünau ur, nem értem önt.

Grünau. Talán mégis. Hiszen ön, a vitás pontokat kivévén, igen okos asszony.

Grófnő. Meg fog ön haragítani.

Grünau. Nem szándékom; de lássa ön, én azt gondolom, hogy a legokosabb ember is ostoba, midőn a szív forog kérdésben.

Grófnő. Mit akar ön szivemmel?

Grünau. Én a szívet órafüggettyühez hasonlítom, melly mindig mozog, ha nem látjuk is. Szabad szerencsét kívánom?

Grófnő. Mihez?

Grünau. Talán csak nyilatkozék már Halterfeld báró?

Grófnő. Nyilatkozék? Ugyan mikép?

Grünau. Mint szerető, s mint kérő!

Grófnő. Ön ábrándos — azon ifju — mit gondol ön? Mikép juthata illy gondolatra?

Grünau. Én csak azt gondolom, a mit tulajdon szájából hallék.

Grófnő. Ő? Önnel illyesmit monda? Anynyira megfélelkezék magáról?

Grünau. Még ma akarja önt megkérni.

Grófnő. Oh, Grünau ur, akadályozza ön meg azt.

Grünau. Mikép tegyem, hiszen egészen magán kívül van az ifju? Vagy nem látá ön, hogy majd hajba kaptunk egymással?

Grófnő. Ki tudja, mit monda ön neki!

Grünau. Csupán őszinte igazságot; de ő nem hallgata reám, s biztos sikert vél önnél reménylhetni.

Grófnő. Lehetetlen!

Grünau. Saját szavai.

Grófnő. Ez csunyaaság volna!

Grünau. Látja ön, illyenek mai ifjoncaink. Mutassa nekik valaki csak kisűját, s azonnal egész kezét ragadják meg.

Grófnő. Indulatom olly tisztá volt iránta, s olly nemes célból vevém őt magamhoz —

Grünau. Kár, hogy ezt már most nem lehet önnek senki.

Grófnő. Oh, vannak még emberek, kik jobban ismernek engem, legroszabb esetben pedig megmarad öntudatom.

Grünau. Na, én tehetségem szerint fogom önt védni, mert nemes indulatosságából azt vélem látni, hogy csakugyan nem helyesen ítélék önrül.

Grófnő. Átlátja ön már valahára?

Grünau. Nemle bolond azon ifju, s ön nem akar hitves lenni?

Grófnő. Hová gondol ön?

Grünau. De mit teend ön, ha csakugyan elég bátor lesz nyilván kimondani kívánatát?

Grófnő. Mit ész s kötelesség parancsolnak. De most másról. Kérem van önhez.

Grünau. Parancsoljon velem.

Grófnő. Ön, mint mondá, még ma elútazik? Vigye ön magával Idát a városba.

Grünau. Idát? S miért?

Grófnő. Olly jelenések történhetnek e házban, mellyeket látni nem üdvös reá nézve. Vesse ön Braun asszonysághoz őt, ki már el van készítve elfogadására.

Grüna u. Még mindig nevelőintézetről ábrándozik ön?

Grófnő. E tervemet semmi esetre nem fogom megmásítani.

Grüna u. Pedig ön tudja, hogy én nem helyeslem.

Grófnő. Fájdalom!

Grüna u. S még is kívánhatja ön, hogy épen én — ?

Grófnő (lekötelezőleg.) Számolok az ön udvariságára.

Grüna u. Ám legyen tehát. Hely elég van kocsiban. (Félre.) Ha én viszem őt a nevelőintézetbe, tehát legalább gondolni fogják az emberek, hogy a nagybátyának is szava van e dologban. (Hangosan.) Mit monda ön?

Grófnő (főlráadva gondolatiból.) Én? Semmit.

Grüna u. Itt jó a szerelmes lovag.

Grófnő. Maradjon ön, s engedjen engem cselekedni.

Harmadik jelenet.

Előbbiekt. Róbert (kissé elfogultan.)

Róbert. Bocsánat, nagyságos asszonyom. — Ah, Grüna u!

Grüna u. Nyugottabb ön már?

Róbert. Békefartást ígérék a nagyságos asszonynak önnel, s kívánom, hogy soha ne kényszerítsen ön szótörésre.

Grófnő. Semmit többé a kedvetlen civakodásról. (Róberthez.) Kapott ön leveleket a városból?

Róbert. Nem.

Grófnő. Én kaptam.

Grüna u. Igen? S mi ujság tehát?

Grófnő. Sok mindenféle. Többi közt egy különösen ollyan, hogy furesasága miatt jól megjegyzem magamnak. Irják, hogy Krist tábornok özvegye nőül megy a fiatal Reinsberghez; de én ezt nem hihetem.

Róbert. Miért nem?

Grófnő (nem nyomatékosan.) Hogy egy megállapodott koru asszony s kitünő jelességű férj özvegye ennek egy olly ifjut adjon utódul, ki még nem tett semmit, s magát sem ismeri, azt nem hihetem, mert bocsásson meg ön, ez gáncsra s nevelésre fogna méltó lenni. Ugy tetszik, hívott valaki? Önök megengedik? (Elsiet. Róbert merevülten áll.)

Negyedik jelenet.

Róbert. Grüna u.

Grüna u. Ez ügyes esel.

Róbert (hevesen.) Micsoda?

Grüna u. A házassággal!

Róbert. Az ön gyöngédtelensége által.

Grüna u. Épen nem, hanem azon carlosi komédiája által, s határozatát hallhatá ön.

Róbert. Tehát el vagyok veszve, s minden életűdvemtől megfosztva. Oh, miért monda ki ön azt, mit gondolni is alig merészlék! Miért kény-

szerté ön heveségemet olly kifakadásra, mellyet többé jóvá nem tehetek? Csak egyedül ön alapítá szerencsétlenségemet.

Grüna u. Már most én vagyok mindennek oka!

Róbert. Oh csak még egyszer varázsolhatnám vissza magamat, hol tegnap állék! Minő boldog valék bánatom közepett!

Grüna u. Hiszen a bánkodást nem tiltja önnek senki.

Róbert. Oh, ön nem ért engem. Hol a szerelem elárulja magát, ott barátság többé nem mutatkozik. Azon szép viszonyt, mellyben a grófnővel állék, mielőtt szívem titkát tudá, annak nyilvánítása után többé nem ujíthatni meg. Ő soha nem fogja megbocsátani, hogy hozzá merém fölemelni szemeimet; én pedig sokszor — mint már most is érzem — nem fogom keserűség nélkül meggondolhatni, hogy ő az ifju szívét megveté. Sértett büszkeség egy, s lesujtott érzet más részről, minden meghítt nyilatkozatot számüzendnek ezentul. Nem élhetek örökös viszonyos küzdelemben visszatartás és habozás közt, s azért még ma elhagyom e helyet.

Grüna u. Ez csakugyan okos gondolat.

Róbert. Mit gondolok én dicsőséggel s halálással! Csak ő érette olajték magosra emeltetni. Mivel e cél hiányzik, tehát vége böcsváyamnak. Lemondok nyilvános pályámról, nem tanulok többé semmit, s éltem jelszava: mulatság s élvezet leend. Én gazdag vagyok; London s Paris kapui nyitvak előttem; minden örömvadászatot jelen leszek s ledekségek közt főrekszem feledni, hogy a kincsek legnagyobbikát elvesztém.

Grüna u. Csak nagyon kicsapongó ne legyen ön. Hiszen egykor majd visszatér? Nemde?

Róbert. Azt csak az ég tudja! Vigye meg ön búcsúdvözetemet a grófnőnek.

Grüna u. Örömmel.

Róbert. Mondja meg ön neki, hogy a tapasztalt sok szívességet köszönöm.

Grüna u. Megmondom.

Róbert. Hogy mai vakmerőségemet bocsásssa meg.

Grüna u. Jól van.

Róbert. Hogy itélete a világba üz engem.

Grüna u. Értem.

Róbert. S kívánom, hogy ismét az enyimhez hasonló szivre találjon.

Grüna u. Igen.

Róbert. Mondja meg ön azt is, hogy azon gyűrüt, mellyet tőle kapék, magammal fogom vinni.

Grüna u. Ugy?

Róbert. Hogy azt soha nem teszem le.

Grüna u. Hm!

Róbert. Ha idegen földön halnék meg — Grüna u. Már most elég, mert többet nem jegyezhetek meg magamnak.

Róbert (régre tekintve.) Hah ez sok! Ez föltötte sok! (Elrohan.)

Grüna u. Ha ha ha ha! Elment, s nem többé hozzá; ez igen jó. Mélyen szivébe pillanték a grófnőnek, örömet nőül menne a deli ifjúhoz, ha azt valamikép illedékkel eszközözlhetné. De azért voltam én mellette talpon s tüzelém ügyesen, míg végre annyira vívém, hogy kimondott szándékát többé

nem másíthatja meg. Természetemnél fogva nem vagyok ugyan rozszakaratu; de mivel Idámtól elrablá a szerencsét, megmutatom, hogy övé sem lesz az. Büntetés itt szükséges.

Ötödik jelenet.

Grünau. Ida s Judit (sirva.)

Ida. Oh kedves bácsikám, láthatom önt valahára!

Judit. Segítsen rajtunk, kedves nagyságos ur! Grünau. Ugyan mondjátok meg, mit siránkoztok? Épen illy jelenésre volt szükségem.

Ida. Igaz, hogy távoznom kell?

Grünau. A városba kocsizandunk együtt.

Judit. S hogy nekem itt kell maradnom?

Grünau. A bakon szolgám ül, s így csak az egyik lovon ajánlhatok önnek helyet.

Ida. S mért kell mennem, kedves bácsikám?

Grünau. Mért? Azért. — A nagynéne kívánta, s végre én is ohajtom. Braun asszonyság nevelőintézetébe viszlek.

Judit. Tehát valóban? Tehát csakugyan? S nélkülem?

Grünau. Ön már berégzé nevelői kötelességét.

Judit. Oh szegény kisasszonyom! A rossz emberek még azon egyetlen személyt is el akarják szíverül szakasztani, ki jól gondolkozik róla, hogy végre ne legyen senkie, ki szánakozzék rajta, ha szerencsétlenség éri.

Grünau. Hiszen nem jó vademberek közé.

Judit. De csak nem fogja a kisasszony magát szolgálhatni azon ármányos iskolában?

Grünau. Ahoz nem értek.

Judit. Ki fogja őt fésülni?

Grünau. Ne ingereljen ön.

Judit. S ki ápolni betegségben?

Grünau. Isten őrizze! Judit, ön örföngni kezd.

Judit. Már látom, hogy nagyságod is ellemen van.

Grünau. E haszontalan fecsegés elszakasztja béketüresemet. Egészen megzavarja ön a leány fejét. Szégyeld magadat Ida, szedd össze bátorságodat. Ha egy kocsiban kell veled ülnöm, nem szabad pityeregned.

Ida. Oh nagybácsi, ugy érzem magamat, mintha lelke s szívemnek itt kellene maradni.

Grünau. Nem maradnak itt, vagy legalább még jókor utánad jönnek. Itteni multságod ugy is megszűnt volna, mert mihelyt mi elmegyünk, Róbert báró is azonnal utazik.

Ida. Tehát ő is? Ugyan hová?

Grünau. Londonba, Parisba, s mit én tudom, hová, mulatni s vigadni. De ez nem tesz semmit; fusson ő a hová neki tetszik, ha kedve van. Ki engem nem bűcsül, szivem azért nem hevül. Szerzek én neked más férjzet, olytant, hogy képiró sem fűsthetne szebbet; Hallerfeld bárónál is sokkal szebbet; hiszen majd meglátod. Vigan készülünk tehát! (Hevesen.) Ha pedig csakugyan sirnod kell, tehát

végezd el itt. (Kihuzza óráját.) Még fél óráig zokog-hatsz. (El.)

Ida (szünet után.) Hallerfeld tehát elutazik, — s ugyan miért?

Judit. Mert kénytelen szegény! Kicsinált dolog ez.

Ida. Meghántá őt valaki?

Judit. Cselszövény! Pokolbeli ármány!

Ida. Kérlek, kedves Juditom, szölj világo-sabban.

Judit. Nem is látom át, mért kellene azt ön előtt elhallgatnom. Jó, ha ismeri ön embereit. Róbert báró nőül akará önt, s ezt más nem akará. Azután a nagynéne akará férjül a bárót, ezt pedig Róbert nem akará, s így nem marad egyéb hátra, mint távozni.

Ida. A nagynéne? Ugyan, mit mondasz?

Judit. Kérdezze ön a nagybácsit, hogy hazudok é? Mit mondék önnek mindig a nagyságos asszonyrul? Mit mondék? Ön nem akart hitelt adni szavaimnak. De most már fájdalom kézzel foghatja ön a valót.

Ida. Judit, nem tudom mit gondoljak.

Judit. Itt a nagyságos asszony. El ne árulja ön a hallottakat; de kívánja állhatatosan, hogy kísérhessem. Még minden jóra fordul, ha önnél maradhatok.

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Grófnő.

Grófnő. Szerencsés utat jövök kívánni neked, Idám, s elbűcsuzni tőled; de csak igen rövid időre, mert néhány nap mulva én is visszatérek a városba, s aztán mindennap meglátogatlak.

Ida (kissé tartózkodva.) Ön rendkívül kegyes.

Grófnő. Te zavartnak látszol? Valld meg csak, hogy meglepett azon határozat, melyet irántad tévék?

Ida. Nem tagadhatom.

Grófnő. Hidd meg, hogy csupán jóllétedrűli gondoskodás birt engem arra. S tulajdonkép nem jobb a bekövetkezendő fájdalmat gyorsan elvállalni? (Judithoz.) Elrendezé ön már a kisasszony uti máháját?

Judit. Nem tudám, hogy az olly nagy sietéséget kíván.

Grófnő. Már koesi előtt állnak a postalovak. Rakja ön gyorsan ládába a legszükségesbet, a mire ma nincsen idő, azt egy pár nap mulva fogjuk utána küldeni.

Judit (félre, távoztakor.) Ezen asszony már ki szeretné dobni a kisasszonyt. (El.)

Hetedik jelenet.

Grófnő. Ida.

Grófnő (a síró Idához.) Te sírsz? Gyermekek, légy okos. Könyűkre csakugyan még sem érdemes e dolog.

Ida. Idegenek közé taszítottam!

Grófnő. Braun asszonyt látod s szóltál is vele; ő érdemes és szeretetre méltó asszony.

Ida. S mégis, ha csakugyan házába kell költözöm, meg kell önnök engednie, hogy Judit velem jöhessen.

Grófnő (gyöngéden, de szilárdul.) Nem lehet.

Ida. Ugy hiszem mégis, hogy azon áldozat után, melyet hoznom kell —

Grófnő. Az áldozatot én hozom, mert meg kell tölde válnom, s társaságotat fájdalmasan fogom nélkülözni. Egyébiránt csak egy évre hagyod el házamat, s Juditod, ki hü ápolásáért érdemes ugyan háládra, az alatt nálam s következképp jó kezek közt marad. Megnyugszol ebben?

Ida (tartózkodva.) Nyugottnak kell lennem, miután itt már nincsen többé számomra.

Grófnő. Ohajtnám, hogy átlássad, mikép én csupán javadat akarom eszközölni.

Ida. Én engedelmeskedem, s így kevés oka lehet önnök véleményem miatt fejedt törni.

Grófnő (hosszas tekintettel.) Ida, valami van benned, mit kimondani nem akarsz, s mi szivednek idegen és nem jó. (Buzgósággal.) Nem bízol bennem?

Ida. Oh, örömet tenném azt, de —

Grófnő. Nemde, fölingerlének ellenem?

Ida. Oh, hagyjuk ezt. Miután előttem látom önt állani, ugy sem vagyok képes többé önrül rozszul gondolkozni.

Grófnő. Tehát rozszat mondának neked rólam? Nem akarom ugyan tudni, ki cselekvé azt; de mond meg, mit hallottál?

Ida. Azt nem bocsáthatom ki ajkimon.

Grófnő. Meg kell maradnom kívánatom mellett.

Ida. Nem, nem; igen szégyenlem magamat.

Grófnő. Szólj, Ida; vonzalmatat bizonyított be az által irántam.

Ida. Megpróbálok tehát. Hallám — de nem hiszem —

Grófnő. Mit hallál?

Ida. Mondják, hogy ön ellenzé szerencsémét, mivel — engedje ön a többit elhallgatnom.

Grófnő. Hogy én szerencsédet ellenzem?

Ida. Igen, s hogy ezért utazik el Hallerfeld.

Grófnő. Hallerfeld elutazik? Erről egy szót sem tudok.

Ida. S ön nem tudja ezt?

Grófnő. Nem. S hová utazik?

Ida. Londonba, mondá a nagybácsi, és Parisba, mulatozás végett. Már ma akar távozni.

Grófnő. Lehetséges é? (Féltre.) Ezt nem engedhetem, ezt meg kell akadályoztatnom.

Ida. Nemde ön is sajnálja ezt?

Grófnő (féltre.) Tanulmányit elhagyni, nyilvános pályáról lemondani, s természet elleni ingerültségben jó barát s tanácsadó nélkül a világ örvényébe rohanni? Ezt nem engedhetem, mert örök-re elveszne a derék ifju.

Ida. Talán maradásra bírhatná ön.

Grófnő. Talán! — Most azonban élj boldogul kedves Idám! — S nemde, többé nem fogsz bennem kételkedni, bár mi történék is?

Ida. Valóban nem, soha többé.

Grófnő. Ha szerencse ajánkkozik számodra,

én bizonyosan lélekismeretesen megőrzöm azt; de higgyed, hogy ezuttal még semmi olyas nem várt reád. Távoztass tehát elmédül minden gondolatot s vágyat, melyek idősb kort illetnek, s légy ismét azon vidor gyermek, melly még néhány hét előtt valál. Legközelebbi vasárnap látjuk egymást. (Féltre, távoztakor.) Nem szabad Róbertnek távozni, ha legvégső eszközhöz kellene is nyulnom. (El.)

Ida. Igaza lehet a nagygnéinek. Csakugyan vidorabb valék, mielőtt a nagybácsi és Judit — Ugy hiszem, hogy jó volna, ha ismét gyermekké válhám: de nehezen fogom azt eszközölni. Tanuló óráim unalmasbák most mint valaha, s minden játék kábaságnak látszik előttem. Ha még fiatal vagyok szerepjátszásra a nagyvilágban, tehát mért érlelek meg idő előtt érzékimet, értelmemet? (Ablakhoz lép.) Itt áll a nagybácsi kocsija, s a lovak már be vannak fogva. Néhány pere mulva már távol leszek innen, s még mindig azt vélem, hogy nem távozhatom el. (Gyémántgyűrűt vesz le a ujjáról.) Emléket még is hagyok itt e pillanatra, csupán magamért, mert azt nem fogja seaki észre venni, én pedig fölkereshetem, ha majd visszatérek. (Ir a gyűrűvel az ablakra.) „Élj boldogul, Róbert!” Itt van. Ki titkomat nem tudja, nem fogja ezt látni. Mit fogok gondolni, midőn ezt ismét meglátom? Talán nevetni fogok? Nevetni? — Nehezen.

Nyolcadik jelenet.

Ida. Róbert.

Róbert (keresve néz körül a szobában.)

Ida (ki még mindig az ablakra nézett, hirtelen megfordul.) Ah! Ön itt, Hallerfeld?

Róbert. A nagygné küldé értem.

Ida. Épen most vonult szobájába.

Róbert (mosolygva.) Szerencsétlenség érte önt, Ida kisasszony, mivel olly komorul tekint maga elébe?

Ida. Nem tudja ön, hogy elutazom?

Róbert. Valóban nem. E hír egészen új előttem.

Ida. Egy egész évre kell távoznom.

Róbert. Hová?

Ida. A városba.

Róbert. Tehát még is nem egészen a jeges tengerig.

Ida. Ne tréfáljon ön. Bár minő csekély is a távolság, még is minden baráti viszonybul kiragadtatva érzem magamat. Braun asszonytárogatkozom.

Róbert. Azon nevelőintézetet igen dicsérik.

Ida. De madaraimat is elviszem magammal.

Róbert. Azt jól cselekszi ön.

Ida. S azon virágokat is, miket olly sokszor öntözgete ön.

Róbert. Szép. Jól gondjokat viselje ám!

Ida. Bizonyosan. (Sir.)

Róbert. Mért sir ön? Ugyan ne könyezzen.

Ida. Nem tehetek róla.

Róbert. A nevelőintézetben sokkal jobban érzendi ön magát, mint itt. Isméréteit bővítni fogja s számos szeretetre méltó lánykától lesz környezve.

Ida (elfojtott fájdalommal.) Itt pedig nem fog engem senki nélkülözni.

Róbert. A nagynéne meg fogja önt látogatni.

Ida (kissé bosszusan.) A nagybácsi is.

Róbert. Ugy tehát mind ott lesznek, kik önt szeretik.

Ida. Reménylem. (Félre.) Oh, a nagynéni valót szöla! (Hangosan s röviden.) Éljen ön boldogul, báró ur! (El.)

Róbert (szünet után.) Ö beszélni akar velem! Ugyan mit akarhat? Talán megláta már, hogy olly kiméletlenül utasítá el az ifju ószinte érzeményét? Vagy azon viszonyba kíván engem ismét visszahelelyezni, melyet elviselni többé képes nem vagyok? Nem tudom, de reám nézve minden esetre gyötrő leend a következő óranegyed. Alig van bátorságom ajtaján kopogtatni, azon ajtón, melyet máskor olly könnyű szívvel nyiték meg, s mégis — meg kell lenni — (Kopogtat a grófnő ajtaján.)

Kilencedik jelenet.

Grófnő. Róbert.

Grófnő. Ön van itt, kedves Róbert? Nyugtalanul várom önt, s nem reménylem, hogy udvarlanságról vádoland, mivel előbb Grunauval egyedül hagyám. Véleményem szerint jó barátoknál nem szükség mindent az illedék mérlegébe tenni.

Róbert (a grófnő elfogultlansága miatt zavarodtan.) Nagyságos asszonyom —

Grófnő. Ha azonban megsértém önt, kész vagyok békülésre nyujtani kezemet.

Róbert (szünet után.) Csak ezt akará ön nekem mondani?

Grófnő. Oh nem! Még sok más dolog is fekszik szivemen. Róbert, való, hogy ön el akar utazni?

Róbert (lesütött szemekkel.) Igen.

Grófnő. S még ma?

Róbert. Ugy vélem, hogy így legjobban cselekszem.

Grófnő. Miért akar ön utazni?

Róbert. Hogy a világot lássam.

Grófnő. S ez utazással félben szakasztja ön nyilvános pályáját?

Róbert. Arról egészen lemondok.

Grófnő. Boecásson meg ön; de az örültség volna.

Róbert. Miért? Hivatal nélkül is élélhetek.

Grófnő. De hasznossá nem teheti ön magát.

Róbert. Nem látom át, mért szolgáljak olly világnak, melly feredozásomért nem nyujhat nekem előttem becses jutalmat.

Grófnő. S a világ böcsülése egészen különbös ön előtt?

Róbert. Böcsülése? Ki böcsültetni akar, előbb legyen legalább negyven esztendő. Ezt saját kárommal tapasztaltam ma.

Grófnő. Ön keserü lesz, mivel kérdésemre szégyenli a választ.

Róbert. Oh nem Kész vagyok világosan tetteim indító okait előadni, mihelyt ön parancsol-

ja, s minden pirulás nélkül, mert a szerencsétlenség nem gyalázat.

Grófnő. Nem akarom az ön képzelgéssei agyrémeit tudni: de reménylem, hogy még egyszer megfontolandja ön határozata komoly következményt, ha mondom, hogy szándéka nekem fájdalmat okoz.

Róbert. Parancsol még valamit, nagyságos asszonyom?

Grófnő. Ön távozik? — Ön valóban távozik?

Róbert (némán s búcsúzólag meghajtja magát.)

Grófnő. Egykor elhiteté ön velem, hogy mint barátnéja befolyással bírok véleményére.

Róbert. Engedje ön felednünk a mult időt, melly soha nem fog visszatérni.

Grófnő. Illy visszatartónak még soha nem látám önt.

Róbert. Hiszen ön nem akarja, hogy bizalmasb legyek, s méltósága alattinak tartja egy ifju ragaszkodása eltérését.

Grófnő. Ki mondá ezt önnek?

Róbert. Ön maga, nagyságos asszonyom. Oh, én igen is jól értém önt.

Grófnő. Én mondtam? S mikor?

Róbert. Emlékezik ön, mit monda Kirst tábornok özvegyéről?

Grófnő (mintba most emlékeznek reá.) Kirst özvegyéről? Igen, tudom már. Én gáncsolám őt, mivel, mint mondják, egy fiatal férfival lép házasságra, ki még nem tett semmit.

Róbert. Ki tudhatja, hogy nem lelkesítetté őt a szeretet a legmagosb cél elérésére?

Grófnő. Véleményem szerint a szerelem e csodáját előbb be kellene várnia s csak azután megkötnie a frigyét.

Róbert. Jól értem önt? Ha a magasb helyzetü kedvesért égő ifju szorgalom s munkásság által annak rangjához méltó polcra emelkedik, akkor nem fogná ön többé rozsalni választását?

Grófnő. Állandósága azon esetben bebizonyítná vonzalma tartósságát.

Róbert. Engedje meg ön tehát, hogy én — oh boecásson meg, ha —. Oh nagyságos asszonyom! hogy ön megérte engem, az már világos. Legyen ön irgalmas. Kiméljen meg ön annak kimondásától, mit már ugy is tud. Előzzön meg ön egy nyájas szóval.

Grófnő. Róbert!

Róbert. Kész vagyok várni, évekig várni, míg egészen az leszek, minek ön ohajt. Csak engedje meg ön, hogy reménylhessek.

Grófnő. Róbert! Ön magán kívül van.

Róbert (birtelen magához térve.) Istenem, mit mondek! Mikép gondolhatam csak egy pillanatig is? — Éljen ön boldogul! Miután kibocsátám ajkimon azon vallomást, melyet örökre el kellett volna hallgatnom, távoznom kell, mint ön maga is átlátandja.

Grófnő. Róbert, maradjon!

Róbert. Legeltetni kívánja ön szejmit zavartságomon? Nagyságos asszonyom, ez kegyetlenség s igazságtalanság, mert ha csekélynek tart is ön, s nem szerethet, azért szivem talán még is méltó lett volna próbára.

Grófnő. Ki mondja, hogy én önt csekélynek tartom?

Róbert. Nagyságos asszonyom!

Grófnő. Ki mondja, hogy én önt nem szerethetném?

Róbert. Lehetséges é?

Grófnő. S hogy önt valóban nem szeret-hetem?

Róbert. Emilia!

Grófnő. Igen, Róbert, én szeretem önt, s nyíltan kivallom, mivel nem tudok más eszközt, melly önt illy szörnyű meggondolatlanságtól visszaritathatná. Ne feledje ön, hogy csupán ezért tevé-m e vallomást.

Róbert. Tehát valóban? Valóban! Segitsen ön szerencsémét elbírn.

Grófnő. Már most talán nem fog ön elu-tazni?

Róbert. Elutazni? Vesztegetni az időt, melly-nek ezental minden órája megböcsülhetlen előttem? Örült volnék, ha azt akarni tudnám. Nem, e pillanattól minden időm csupán munkásságra van szánuva, mert fáradalim célján jutalmul nemde e kéz vár reám?

Grófnő. Egy pillanatot. (Asztalhoz ül s papírt és tollat vesz elő.)

Róbert. Mit cselekszik ön?

Grófnő. Bocsásson ön. (Rövid gondolkozás után néhány sort ír, míg Róbert feszült figyelemmel néz reá. Elkészülvén az írással, csönget, s egy szolga lép be.) Gyertyát!

Szolga (távozik.)

Róbert. Tudhatom végre?

Grófnő. Tüstént.

Szolga (égő gyertyát hoz s távozik.)

Grófnő (lepöcséltelvén a levelet, fölkel.) **Róbert**, ön kezemet kéri, s véli, hogy nélküle boldog nem lehet?

Róbert. Soha.

Grófnő. Jól van, hallja tehát. Ha ön arról, mi most közöttünk történt, mindaddig szorosán hallgatni fog, míg ön tehetségeihez méltó alkalmazást nyer, Ida pedig férjhez megy, ugy öné lesz kezem.

Róbert. Esküszöm, hogy meg fogom azt érdemleni.

Grófnő. Barátim, s talán ön is, félre magyarázhatnak egykor lépésemet, azért e papírra tevé-mentségemet s azon okokat, mellyek így s nem máskép cselekvésre határozának. Önnek átadom ezt, de csak összekelésünk napján leend szabad a levelet feltörnie. (Átadja neki a levelet.)

Róbert. Oh, bár ma tehetném már!

Grófnő. Nem fog az kimaradni. Ezentul naponként látandjuk egymást s menyasszonya vagyok önnek. (El.)

Róbert (darab ideig meredten tekint utána.) Menyasszonyom? Jól hallék é? Nem álmodom? Valósággal illy csodálatosan fordult meg sorsom? Oh, csak képzeln, s hinni tudnám szerencsémét!

Tizedik jelenet.

Róbert. Grünau (utiasan.)

Grünau. Idáért jövök. Utikoosim már készen áll, s az öné is.

Róbert. Az enyim? Az ugyan hiában jött mozgásba. Én jobbat gondolék, s nem utazom, mert félek a parisi kövezettől, s londoni szengőztül, itt pedig jobban, sokkal jobban érzem magamat. Bácsika, jőjön, megcsókolom önt.

Grünau (ijedten.) Már ismét?

Róbert (megöleli.) Bolhókás napom van ma, s olly jó kedvem, hogy az ön személyében ezennel az egész világot megcsókolom. (Egyet fordul vele s kirohan az ajtón.)

Grünau. Örült fiu!

Harmadik felvonás.

(Terem, mint az első két felvonásban.)

(Két évvel utóbb.)

Első jelenet.

Ida (belép.)

Különös hatást szült bennem ismétli megpillantása. Róbert az elmúlt két évben férfiasb lett, s — szebb is. Szerenese, hogy nem ismert reám, mert a mint ugy magam előtt látam őt állani, a követ-ségi tanácsos urat, s a mult idők minden gyermek-ségei eszembe jutának; valóban igen kínos zavarba jövék. Utóbb ez nem leend így, ha szorgalmasb lesz öltözetem, s a nagyénének mások jelenlétében ün-nepélyesen bemutat neki. Rég nem örvendék már ugy valamire, mint a mai reggelire. Fényes nappal tánc-figalom, ez valóban nagy újság reám nézve. De csakugyan táncolni is fogok ám elejétül végig foly-vást, minden pihenés nélkül, mert illy jó kedvünek már rég nem érzem magamat. — Na, ezt bizonyosan a szép időnek köszönhetem.

Második jelenet.

Ida. Grófnő.

Grófnő. A kertben minden élénk munkássá-got fejt ki, s mintha kocsikat láttam volna a közel dombokon, mellyek bizonyosan vendégeket hoznak. Legalább is harmincan fognak lenni.

Ida. Elfogadá Grünau bácsi a meghívást?

Grófnő. Fogadni mernék, hogy ő lesz az első a tánchelyen. Bibereck gróf is vele jó.

Ida. Annak örvendek. Szeretek társaságban lenni a gróffal.

Grófnő (mosolygva.) Ő sok szépet tud mon-dani a fiatal hölgyeknek.

Ida. Ah, épen nem azért, hanem csak mu-lattatnak ötletei, és —

Grófnő. Azért hívám meg, hogy Hallerfel-dek örömet szerezek. Tudod, hogy tanuló társba-rátja volt.

Ida. Tudja ön, kedves néni, hogy Hallerfel-det ma reggel látám?

Grófnő. Ugy? S hol?

Ida. A faluban, az öreg Margit háza előtt, kit ma vezetétek először levegőre. A báró megállott, midőn engem megpillanta, s tartósan függészté reám szeméit. De mivel nem közelíte s nem szóla, úgy hiszem, hogy nem ismert meg.

Grófnő. Lehet, mert kétlem, hogy tudja ittlettedet.

Ida. Igen, mert csak akkor tértem vissza a nevelőintézetből, midőn ő már Bécsben volt mint követségi segéd, s ön alkalmasint nem irt neki soha rólam?

Grófnő. Hiszen ezen egész év alatt semmi oly különös nem történt veled, mi levélcikkre tárgyul szolgálhatott volna.

Ida (erőtetett mosollyal.) Talán nem is tudja már, hogy valaha közelében éltem!

Grófnő. Annál jobb. Ugy legalább új ismeretséget köt ma veled. Rendben vagy öltözettedel?

Ida. Egyszerűen, igen egyszerűen akarok öltözködni.

Grófnő. De még is izléssel?

Ida. Minden bizonnal, s épen azért kétes vagyok két ruha, a fehér és kék között.

Grófnő. Csak azt válaszd, mely legjobban áll. Akarnám, hogy ma kedvező legyen külsőd. Értesz?

Ida. Bizza ön csak reám. Én nem vagyok gyarlóbb, mint épen szükséges; de táncvigalomban, főképp pedig nappaliban, egy leány sem kíván a leg-
rutabbak közé számítani. (Az ajtóhoz közelít s ismét visszatér.) Nemde, legjobb lesz, ha fehér ruhámat veszem föl? Oly igénytelennek látszom benne, s egyszersmind viritónak.

Grófnő. Igazad van.

Ida (elmege, de ismét visszatér, míg a grófnő íróasztalához közelít.) Ha jól meggondolom, tehát mégis talán szebb a kék ruhám.

Grófnő. Öltözködjél tetszésed szerint. (Ida el. A grófnő fölnyitja íróasztalát s egy szekrénykéből leveleket vesz ki.) Egy év alatt írám hozzá e leveleket Róbert. Számuk valóban nagy. Lássuk csak. (Néhányat fölbonthat.) Mult évi július — négy, öt s hat oldal — „forrón szeretett lény” — s a többi — december, két — három lap — „drága grófnő” — folyó évi ápril — „örökké tisztelt barátom!” — April gonosz hónap! De oh, ez még rosszabb — június — fél laposka — sok dolog — kevés idő s — „nagyságos asszonyom!” — Oh férfiak! férfiak! — De végre ugyan fehetnek é róla, hogy a rajongás, melyet szerelmeknek szoktak nevezni, nem tart örökké? S nem kell é megköszönnünk, ha ezen indulat csak szelid jóakarássá változik, s nem közönbösséggé?

Harmadik jelenet.

Grófnő. Róbert.

Róbert. Talán csak nem háborítom önt, nagyságos asszonyom?

Grófnő. Legkevésbé sem, kedves Róbert; épen önnel valék elfoglalva. Leveleit forgatám.

Róbert. Ön megszágyenít engem. Az utób-

bi időben igea hanyag levelező valék; de mivel tudám, hogy nem sokára szerencsém leend önt ismét láthatnom —

Grófnő. Jó barátok közt nem szükséges a szabadkozás, s ezenkül az ön visszatérte annyira örvendetes, hogy ma teljességgel nem tudok haragudni. Üljön le, Róbert. (Róbert széket vesz s leül.) És már most beszéljen ön nekem valamit Bécsről. Jól mulatá ön ott magát?

Róbert. Hol minden örvend, ott végre kénytelen az ember fölvidulni, noha azért nem feledi távol szeretetteit.

Grófnő (mosolygva.) Az én Eldorádom nem igen fényesnek fog ön előtt látszani, ellentétben a roppant császári székárossal.

Róbert. Nem fejezhetem ki önnek, mikép érzem magamat, midőn faluja templomának tornyocskáját megpillantám. Első víg korszakom minden képe szemeim elébe tűnt, melyek könnyű nedvesülének.

Grófnő. Sokáig fog ön nálunk mulatni?

Róbert. Nem tudom, mivel, mint már tegnap említém önnek, követségi tanácsosnak levén ki-nevezetve, mindennap kaphatok parabsot Frankfurtba indulásra.

Grófnő. Előre látom, hogy rövid idő múlva ismét elveszítendjük önt.

Róbert. Ha csakugyan nehezen válik ön meg tőlem, nagyságos asszonyom, úgy azon könnyen segíthet.

Grófnő. Mikép?

Róbert. Ha végre teljesíti kívánatomat, s örökre összeköltendi magát velem.

Grófnő (megható tekintettel.) Róbert! S ha én csakugyan hajlandó volnék azt tenni, mit ön most monda?

Róbert. Ugy megtiszteltnek s szerencsésnek érzémem szagamat.

Grófnő. Az ön határozata tehát még mindig változatlanul áll?

Róbert. Rendületlenül!

Grófnő (könyes szemekkel.) Ki nem fejezhetem önnek, mennyire megindít ez engem. (Hirtelen másra fordulva.) Nem kívánja ön kedvenchelyeit megtekinteni a kertben, vendégünk érkezte előtt?

Róbert. Már mindent megtekinték ma reggel. A falut is meglátogattam s valóban érzékeny jelenet tanuja valék. Egy szegényes házíki aajtaja megnyílt, s egy öregesnek látszó beteges asszony egy fiatal csinos öltözött lány karjára támaszkodva kilépett. Az öreg asszony láthatólag vidult a fris levegőben, s a lány gondosan vitt utána széket a legnyugalmasb s legtisztább helyre, nyakkendőjét szorosán összetűzé s párnát tón lábai alá. A samariai hölgyhez hasonlítám önt, s midőn szorosabban vizsgálám arcvonalmát, úgy látszék, miatha már korábbi időkből ismerném önt; de megszólítani még sem merém. Nem mondhatná ön meg, nagyságos asszonyom, kicsoda azon irgalmas hölgy?

Grófnő (mosolygva.) Senki más, mint Ida.

Róbert. Ida? nem tudám, hogy most önnél lakik.

Grófnő. Már egy év óta. Még tegnap bemutatam volna önt, de ön már igen későn jött.

Róbert. Ida? Csakugyan igaza van önnek. Valóban őt látám. Mint látszik, igen kedvezőn változott meg.

Grófnő. Diesérje őt, Róbert, ha engem le akar kötelezni. Én büszke vagyok szépségére s műveltségére, de még inkább szívére. Azon öreg asszony, kit ma látott ön általa először szabad levegőre vezetetni, csupán Ida házi gyógyszerinek köszönheti fölgyógyultát, s Ida rendkívül szerencsésnek tartja magát, hogy egy anyát megtarthata gyermekinek.

Róbert. Ő már gyermek korában is jó vala.

Grófnő. S most, mint reményem, nem sokára egy férjet fog boldogítani, mint nő. Önnek megmondhatom, férjhez szándékom adni Idát.

Róbert (kissé zavarodtan). Igen? S szabad tudnom, kihez?

Grófnő. Azt még el kell ezuttal hallgatnom, mivel azon férfi, kinek őt szántam, még eddig nem nyilatkozott.

Róbert. Még nem?

Grófnő. De úgy vélem, hogy nem fog sokáig késkedni, s lássa ön, ez okul egyeztem meg olly hirtelen előbbi kívánatában. Ida férjhez menével az utolsó akadály is megszűnik, melly eddig összekelésünket gátlá.

Róbert. Gondolja ön, hogy Ida szereti a számára választott férfit?

Grófnő. Jó indulattal látszik iránta viselkedni.

Negyedik jelenet.

Előbbieik. Bibereck gróf.

Gróf (a grófnőhöz). Az ön kegyes meghívásából nem jövök, hanem röpillék ide. Türeltlenségem Grünau ur szürkéit is megszállá, és —

Grófnő. Nézze ön körül magát, kedves gróf, nem vesz ön itt senkit észre kivülem?

Gróf (körül tekint). Róbert? Valóban te vagy! Isten hozott hazánkban! Isten hozott?

Róbert. Alfred!

Gróf. Hallgass csak. Nézz szemeimbe. (Reá tekint.) Na megelégszem veled, s már most ölelj meg! (Ölelés.)

Róbert. Ugyan mond meg, mért nem írtál nekem távullétem alatt?

Gróf. Én nem szoktam leveleket írni, mert főbnyire olly balgaságokat írnak össze az emberek, hogy ha évek mulva ismét kezeikbe akadtak saját leveleik, magok sem foghatják meg, mikép írhaták azokat.

Róbert. Mikép élnek rokonid, Rudolf s Vilma, Rode tanítónk, és barátod, Milden hadnagy?

Gróf. Mind meghaltak.

Róbert. Meghaltak?

Gróf. Ezuttal legalább holtaknak kell őket tartanod, mert különben annyit fecsegünk jó barátinkról, hogy magunkról majd nem is szólhatunk.

Grófnő. Uraim, ha megrugedik, egyedül hagyom önöket. Látnom kell, mennyire haladtak intézkedésim, s nem akarom kölcsönös ömlengésiket háborgatni. (El.)

Ötödik jelenet.

Róbert. Gróf.

Róbert (a grófnő után tekintve sohajt.) Mégis csak szép ezen asszony s igen jó erőben van, nemde Alfred?

Gróf. Errül még eddig nem gondoltam. A harminc éves szépségek észrevétlenül tűnnek előttem el. Róbert. Ugy tehát sajnállak. Vannak hölgyek, kik még e korban is valóban érdekesek.

Gróf. Lehet. De mivel már hölgyekről s szépségekrül szólunk. — Te egy egész évet töltél el Bécsben, pedig ott vannak ám szép s kecses asszonyok! Megóvtad tőlök szivedet s szabadon hozád ismét vissza? Hallod? Légy őszinte.

Róbert. Figyelmemet s csodálásomat többen magokra vonák ugyan; de lebilincsezni egy sem tudá. Gróf. Nem? Sajnálom.

Róbert. Miért?

Gróf. Látod, én mindig azt gondolom, hogy házasság forog fejedben.

Róbert. Épen nem lehetetlen.

Gróf. Itt van ni.

Róbert. Nem értelek.

Gróf. Innen nem messze lakik? S már rég neked volt szánva? Nemde?

Róbert (csodálkozva). Alfred!

Gróf. A lány családja által?

Róbert. Micsoda lányról szólasz?

Gróf. Tehát nem Ida kisasszonyra számolsz?

Róbert. Idára? Nem!

Gróf. Nem? Ezzel követ hengeritél le szivemrül.

Róbert. Szereted őt?

Gróf. Nem sok hija van. Legalább életemben még nem láték olly lányt, ki annyira tetszeni tudt volna nekem. Szépség, ész, egyszerűség, szívójság, tudományok, szóval minden tulajdonság összpontosulva van benne, mellyet okos vagy okatlan férfi hitvesétül kívánhat, s bár mennyire iszonyodtam is a házassági igától, most csakugyan nem állók jót magamért, hogy kétségbeesett tetre vetemülök s nőül veszem Idát. Hallád őt már énekelni.

Róbert. Régen.

Gróf. Most kell őt hallanod. Láttad őt táncolni?

Róbert. Csak kevés óra előtt érkezém.

Gróf. A mai táncvigalom veszélyes szirt szabadságomra nézve, mert valahányszor táncolni látom őt, mindig egészen oda vagyok. De barátocskám, épen most látom, hogy egészen gondolkodó leszesz; végre bolond valék, hogy annyira magasztalám a kisasszonyt, s vetélytársat szerzek nyakamra.

Róbert. E részben nyugott lehetsz, mert ha csakugyan olly elragadtatónak találám is Ida kisasszonyt, reám nézve az már későn jőne.

Gróf. A te szived telát már ki van adva?

Róbert. Föloldhatlanul le vagyok kötve.

Gróf. Azt igen szeretem; s szabad tudni, kihez?

Róbert. Ezuttal az még titok; de ugy hi-

szem nem sokára meg fogom mondhatni. (Kémlelve néz reá.) Sőt talán még ma.

Gróf. S kitől függ az?

Róbert. Tőled.

Gróf. Oh én tudok hallgatni.

Róbert. Nem úgy értem a dolgot. (Félre.) Bizonyosan neki van Ida szánya.

Gróf. Ismerem mátkádát?

Róbert. Sokat s fontosat kérdesz.

Gróf. Szép?

Róbert. A szépségrüli fogalmak különbözők.

Gróf. Szerelmen alapszik házasságod?

Róbert. Böcsülésen, barátságon s hálán.

Gróf. Jaj istenem!

Róbert. A nevezett nemes érzelmek alkalmasint inkább képesek az élet boldogságát biztosítani, mint szenvedély rajongási.

Gróf. A bölcselkedésben mindig tudatlan valék, azt tanulási óráinkból tudhatod.

Róbert. Lehet, hogy eleinte gáncsolni fogod választásomat.

Gróf. Ez igen valószínű.

Róbert. Utóbb irigyletem leedsz.

Gróf. Alig hiszem.

Róbert. S ha kevésbé lennék is boldog, mint reménylhetni vélem, azért még sem bánhatnám meg soha, hogy szent ígéretemet betöltém.

Gróf. De ugyan ki bánnék oly pazarul a szent ígéretekkél?

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Grünau.

Grünau. Valahára megmutathatom tehát én is magamat böcsületes emberek előtt! A por! az iszonyu por! Egy óranegyedig tisztogaták galléromat s fél óráig parókámat. Ah, Hallerfeld ur, van szerencsém jó napot mondani.

Róbert. Igen örvendek oly jó egészségben s vidor kedvben tisztelhetni önt, Grünau ur.

Grünau. Majd úgy látszik előttem, mintha megnőtt volna ön.

Róbert (mosolygva.) Már azt csakugyan nem igen gondolnám.

Grünau. István tornyát láttuk? Voltunk Praterben, ligetkertben? Strauss hangjait hallottuk? Erről annak idejében körülményes jelentést fog ön nekem tenni. Most ezen egyre válaszoljon ön: itt fog maradni, vagy eltávozik?

Róbert. Frankfurtba fogok küldetni.

Grünau. Az sem rossz. Ön fiatal, meg kell tehát fordulnia a világban, s hatnia.

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Grófnő. Ida (táncruhában.)

Grófnő (Idára mutatva.) Itt, Hallerfeld ur, van szerencsém egy régi ismerőst állíthatni ön elébe.

Róbert. Vagyok még szerencsés ismertetni a kisasszonyt?

Ida. Oly rossz emlékezetűnek tart ön engem?

Igen örvendek, hogy oly hosszias idő után ismét szerencsénk van —

Róbert. Ha nem esalatkozom, ma reggel már látám önt, de ön hihetőleg nem vett engem észre?

Ida (gyorsan.) Oh igen! (Hirtelen elhallgat.)

Róbert. Valóban? Ne píruljon kisasszony, szent s jámbor munkálatban látám önt.

Ida (mosolygva.) Valóban igen különködő volt a jó öreg asszony; nyakkendőjét el akará vetni, s lábait a hideg földre kívánozkózék tenni, igen sok bajom volt vele.

Gróf (Idához.) Ismét egy vén pórnoével tölté ön kedvét? (Róberthez.) Csak kimondom, barátom, hogy a kisasszony leginkább vén pórasszonyokkal szeret mulatozni.

Ida (tréfálva.) Hiszen rokona vagyok a földesuraságnak, s némelly jogaiban osztályos vagyok, igen illő tehát, hogy kötelességei egy részét is magamra vegyem.

Egy szolgálga (belép s lassan beszél a grófnővel.)

Grófnő. A reggeli már kész, s vendégim föl vannak öltözve. Mit gondolnak önök? Együnk előbb, vagy pedig táncoljunk?

Gróf. Előbb táncoljunk. Meg kell mindenkinek érdemleni mindennapi kenyerét. (Idához.) Szabad az első keringőért könyörgenem?

Ida (majd akaratlanul Róbertre tekint, azután hirtelen.) Örömmel.

Grófnő. Tehát menjünk. (A középjáték megjelenik s a kertben vendégek s hangászok láthatók. A gróf, grófnő s Ida kimennek. Az ajtó nyitva marad, s a következő jelenet alatt láthatni, mikép üdvözlő vendégit a grófnő. Utóbb keringő kezdődik, s a gróf Idával táncol.)

Nyolcadik jelenet.

Róbert. Grünau (a szobában maradván.)

Grünau (a távozók után tekintve.) Gyönyörű pár! Valóban kedves pár!

Róbert. Kit vél ön?

Grünau. Kit mást, mint Alfred grófot s Idát. El ne áruljon ön, de reményem, hogy házaspárt csinálók belőlök. A gróf ma folyvást unokahumornal beszélt kocsimban.

Róbert. Tudja a grófnő az ön tervét?

Grünau. Minden esetre. Hiszen a grófnő akarátja nélkül itt nem üdvözülhetni.

Róbert. S helyben hagyá azt?

Grünau. Nincsen ugyan ellene, de azt véli, hogy egyik részt sem kell tüzelni, mivel az egésznek önkényét kell jobbra vagy balra dölni, ha ében határozaték meg.

Róbert. Ez igen helyes vélemény. Alfred jó ember.

Grünau. Derék férfi.

Róbert. Kinek bizonyára minden szerencsét kívánom a földnek.

Grünau. Ön ezt oly savanyu ábrázattal mondja, hogy szavainak alig merek hinni.

Róbert. Nem vélem, hogy képesnek tart ön —

Grünau. Barátjától gazdag örökséget irigyelni, vagy fényes hivatalt? Oh nem; de szép leányt? Igen! Ez, bocsásson meg ön, igen lehetséges és talán egészen rendén is van.

Róbert. Grünau ur!

Grünau. Sorsát legalább nem vádolhatja ön, mert megkaphatta volna hugoskámát, de nem akará őt elfogadni. Két év előtt csak száját kellett volna önnek fölynitnia, s karjai közt fekszik a lány. Ida szereté önt, én kedvelém önt, s a grófnó utoljára szégyenszemre is kénytelen lett volna megegyezni. Ön finnyáskodott s most más kapja meg a leányt.

Róbert. Már ezt most el kell túrnóm.

Grünau. Apropos, mivel a nagynénét említém; emlékezik ön még, mikép képzelé, hogy halálosan szereti őt? S tudja ön még azon tréfát Alba hercegrül és Carlosrul? Még most is mindig nevetenem kell, ha eszembe jut azon vig történetke. Igen fiatalok valánk akkor, kedves báró ur, nemde?

Róbert (komolyan). Fiatalok? Igen; de talán okosabbak mint most. Az ifjuság biztos érzéssel bír a valódi nemes és becses iránt, mely érettebb korban többnyire hiányzani szokott.

Grünau. Ön tehát költészeti busongását, hozzám intézett fölszólítását s a többi játékszini tréfát —

Róbert. Érzeményim nyilvánítása kába s esztelen volt, de maga az érzeményem nem.

Grünau. Szerencse, hogy nem sokára Frankfurtba utazik ön, különben félni lehetne, hogy megújul a láz. — Gyönyörű keringő! Szinte akaratlanul is forgatja az embert, s én itt tartóztatom önt fecsegéssel.

Róbert. Én nem táncolok.

Grünau. Nem? Mindjárt gondolám! Illyenek a mostani ifjak. A világ uralkodásáról álmodznak s azért nincsen idejök táncolásra. Majd ötven éves korukban támad kegyök táncra; de akkor nemet fognak mondani lábaik. Mint röpül Ida a gróffal; ezt nevezem életvidor ifjuságnak! Látja ön?

Róbert. Látom!

Grünau. Ha már nem akar is ön táncolni, tehát legalább jöjön ki velem a többi vendégekhez.

Róbert. Menjen ön előre, tüstént követni fogom.

Grünau (mentében félre.) Furcsa fiatal ember! (El a kertbe.)

Róbert. Kedvetlen vagyok, s magam sem tudom, miért. Vagy talán azon kellemetlen érzés okozá azt, mellyel minden ember tapasztal, ki változva tér változatlanul maradt körébe? vagy hihihitém é, hogy ifjuságom szép s reám nézve örökre elenyészett álmái emlékezete az, mi engem kínoz? Elég, hogy szívem szorong, s minél előbb távozni ohajtok innen s munkásságba lépni.

Kilencedik jelenet.

Róbert. Ida (a kertből.)

Ida. Báró ur, nagynéni tudakozódik ön után, s engem küldé ide önt táncolásra fölszólítani, mert ő hitzonyosan számolt arra, hogy ön táncolni fog.

Róbert. A grófnó meg fog bocsátni, ha kimentetni kérem magamat. Mindig rossz táncos valék, s most már egészen gyakorlatlanná levék.

Ida. Falusi mulatságon, és ismerősök közt — Róbert. Én mintegy esküvel fogadám, hogy többé táncolni nem fogok.

Ida. Tehát cselekedjék ön tetszése szerint, én végzém kötelességemet. (Menni akar.)

Róbert. Ön már menni akar? Oh maradjon csak néhány pillanatig! Midőn így magam előtt látom önt állani, más jobb időre gondolok vissza.

Ida. Ön szeret visszaemlékezni a mult időkre?

Róbert. Igen örömet. A valóság soha nem tartja meg azt, mit a remény ígért; azért legszebbek életünkben a remény napjai. Bár egyet tudnék azok közül visszaszerezni!

Ida. Egyet azon napok közül, miket év előtt köztünk eltöltö? — De kedves báró, hiszen ön akkor mindig olly komor s szomorú volt.

Róbert (mosolygva.) Szomorú valék, kedves kisasszony, de csupán azért, mivel örömet lelék a bánkodásban. Épen a komorság volt a fő tréfa az egész dolognál.

Ida (gyorsan.) Oh én is ismerem ezt.

Róbert (figyelve.) Ön is ismeri?

Ida. Na, én azt gondolom, hogy bizonyos tekintetben valamennyi fiatal ember hasonlít egymáshoz.

Róbert. Tehát ön is lelt néha tetszést a bánatban?

Ida. Csak valami nagyobb nehéz bánatot ohajtottam volna, vagy hogy valaki igen fájdalmas és érzékeny sérelmet vigyen rajtam véghez, hogy teljes szivemből kisorhatnám magamat. De jegyezze meg ön, hogy én nem valék mindig komor, hanem csak addig, míg szomorúságom oka tartott, azután pedig ismét vidor gyermek levék.

Róbert. Emlékezik ön még, mikép öntöttük a virágokat a nagynéne kertjében?

Ida. Igenis emlékezem. S midőn ön lehozá nekem a madárfészket?

Róbert. Azt sem feledé ön még?

Ida. Az egyik madárka most is él.

Róbert. S mikép esett ön kétségbe, midőn a nevelőintézetbe küldeték? Emlékezik ön még erre?

Ida. Oh igen! S ön még mindig a régi Róbert, s nem az országos férfi, nem a követségi tanácsos. Tudja é ön, hogy ma reggel valóságos zavarban valék, midőn meg kelle ön előtt jelennem. De most már vége, egészen vége annak, s csak azt ohajtom, hogy sokaig maradjon ön köztünk.

Róbert. Azt senki nem ohajthatja inkább mint én. Olly szerencsésnek érzem most magamat, mikép már évek óta nem. (Ablakhoz lép vele.) Ha e halmokra tekintek, e folyamra, s e rétre! Emlékezik ön még? E réten volt két év előtt a nagy küzdőjáték, mellynél —

Ida (mosolygva.) A pohos Miska lett győztes.

Grófnó (megjelenik az ajtóban.)

Róbert (az ablaküvegre pillantva.) Róbert? Mi van ide irva?

Ida (ijedten elakarja őt vonni.) Ah, nem tudom én!

Róbert. Ez az ön írása. (Olvas.) „Élj boldogul Róbert!” Engem illetett ez?

Ida. A nagyéne várakozik önre.

Róbert. Itt a házban kivülem nem volt más Róbert. Én tehát minden tétovázás nélkül magamra ruházom. Mikor írja ön?

Ida. Midőn még gyermek valék.

Róbert (tréfásan.) Vigság vagy szomorgás órájában?

Ida (pirogatva.) Ah!

Róbert. Elutazása napján? Nemde?

Ida. Ugy hiszem.

Róbert. Tehát mégis fájlalja ön, hogy nem láthatá többé Róbertet?

Ida. Igen, s miért nem?

Róbert. S ön tehát jól gondolkozik rólam?

Ida. Én minden emberről jól gondolkozom.

Róbert. Angyal! (Félre.) Hová jutok!

Tizedik jelenet.

Előbbie. Grófnő.

Grófnő. Már magamnak kell jönnöm önért, kedves Róbert, mert követemnek nem engedelmekedik ön. Mulatságom, dicsekvés nélkül mondhatom, csinos, és mivel az ön tiszteletére adom azt, tehát táncolni fog ön.

Róbert. Már két év óta nem táncolék.

Grófnő. Ma tehát tegyen ön kivételt. A párok már rendben állnak, s ha ön nem szánja el magát, ugy táncos nélkül marad Ida.

Róbert. Valóban csupán az ön parancsa határozhat engem erre —

Grófnő. S én kimondom e parancsot. Ida, menj előre, két perc múlva nálad vagyok a báróval.

Ida (a grófnő kezét megragadva.) Ah, jó néni! Minő kedves multság! (Elszökell.)

Tizenegyedik jelenet.

Róbert. Grófnő.

Grófnő (darab ideig Róbertre néz.) Róbert, ön kedvetlennek látszik.

Róbert. Hogyan, nagyságos asszonyom?

Grófnő. De talán birok eszközzel, melylőnt fölvidítandja.

Róbert. Drága grófnő!

Grófnő. Eljegyzésünk még ma este véghez mehetne; — mit szól ön ehhez?

Róbert. Még ma este? Lehetetlen!

Grófnő. Igen, mert azon férfi, kiről ma reggel szólék önnek, s kit Idához kapcsolni ohajték, már kijelenté magát.

Róbert. Ó tehát itt van?

Grófnő. Természetesen. Ida szívében olvastam, s úgy hiszem, ő nem vetédi meg az ajánlatot. Ez órától tehát mint menyasszonyt tekintem őt s magam összekeléséről is gondoskodhatom, mellyet néhány óra múlva tudatni fogok az itt jelen levő társasággal, (szünet után) ha ön mind ebben megegyezik.

Róbert. S kételkedetik ön?

Grófnő (megfogja kezét.) Nem kétkelem. Ön-

nél azon levél, melly mentségemet foglalja magában?

Róbert. Feltöretlenül fekszik pénzszekrényemben.

Grófnő. Ne feledje ön azt este magához venni. Megyek a társasághoz, megkérni azt, hogy esti hét órakor sziveskedjék másodsor megjeleni kertemben. Oh, Róbert, most már csakugyan elmondhatom, hogy ez életem legszebb napja. (El a kertbe.)

Róbert. Csöndesülj szívem! Bűcsület s hála jegyzik ki azon utat, mellyen haladnom kell, s én követem intésöket. (Utána megy.)

Negyedik felvonás.

(Ugyanazon teremben.)

Első jelenet.

Judit (egyedül lép föl.)

Csak távulról nézém a multságot, de még is örvendék. Bár mikép voltak is elborítva szalagokkal s virágokkal a többi kisasszonyok, Idánk még is a legszebbik volt, — s mikép táncolt! Azt hittem, hogy valami olyan szárnyas Ámorka röpdös körül, minők a mulatóház falaira vannak füstve, mert suhánását sem hallhatám lábainak. Bibereek gróf igen el volt vele foglalva, de Hallerfeld is hosszasan reá nézett. Hallerfeld báró? Ez még is valamennyi fiatal uraság közt legjobban tetszik nekem, s mintha belső szózat suttogná, hogy csak ő s nem más leendő kisasszonyom férje, habár az egész világ ellenzené is. Nem is igen hihetem, hogy a kisasszony mást ohaj-tana.

Második jelenet.

Róbert. Judit.

Róbert (Juditot észre nem véve, félre.) Tehát ma este, mondá ő! Ma este föloldhatlanul meg leszek köve, s épen ma kelle történni, hogy — a beszélgetés Idával egészen megzavará fejemet s érzeményimet. Szerencse, hogy nem kell közelében élnem, mert ő rövid idő múlva férjhez meund, én pedig eltávozom.

Judit. Csöndes jó estét, báró ur, csöndes jó estét; ismer ön még engem?

Róbert. Hogy ne ismerném? Judit leányasszony, valóban szívebül örvendek, hogy önt ismét láthatom.

Judit. Igazán örvend ön? Na csak meg kell önnek hagyni, báró ur, hogy mindig udvarias volt ön s az is maradt.

Róbert. Kötelességem.

Judit. Kissé csakugyan igazságos is, ha nyájas ön irántam, mert én szívebül szeretem önt. Kérdezze ön csak e cikkről a kisasszonyt, minden nap fecsegetem vele öntül.

Róbert. Tehát a kisasszony is szólott rólam?

Judit. Azt tulajdonkép nem is kellene önnek megmondanom.

Róbert. S miért nem? Hiszen régi jó ismerős vagyok, s mintegy a házhoz tartozom. Szóljon ön, kedves Juditom.

Judit (félre.) Kedves Juditom; hallgasson itt a k! tud. (Hangosan.) Midőn önrül szólottunk, többnyire mindig a kisasszony kezdé meg a beszédet.

Róbert (vigan.) Valóban? (Komolyan.) A kisasszony most 18 esztendő.

Judit. Igenis, de az még nem öregít bennünket.

Róbert. Ó igen kedvezőn képzé ki magát.

Judit. Elhiszem bizony.

Róbert (sobjajva.) S nem sokára férjhez fog menni.

Judit. Ideje ugyan már; de ki veszi el?

Róbert. Bibereck gróf udvarol neki.

Judit. Ah! Az?

Róbert. A grófnő azt hiszi, hogy a kisasszony nem érzéketlen iránta.

Judit. Inkább beszél ugyan vele mint másal, de abban még nem igen bizhatja el magát a gróf, mert annak különös oka van.

Róbert. Micsoda oka?

Judit. Ezt tulajdonkép ismét nem kellene önnek megmondanom; de mit tegyek, már nyelvenre varázslá ön szívemet. Bibereck gróf barátja önnek, s harmadik kéz által mindig tudott újságokat önrül, miket igen ügyesen csikart ki belőle kisasszonyom.

Róbert (megindulva.) Tehát azért?

Judit. Egy madara van neki, mellyet önnek kell köszönnie, s gondolja báró ur, azt majd jobban szereti, mint engem.

Róbert. Ida, kedves jó lélek!

Judit. Nemde meg megindítja önt?

Róbert. Meglepett.

Judit. Oh még többet is mondhatnék önnek, de nem lehet s nem illik. Ha két év előtt némelly akadályok nem állnak utban, ugy ő bizonyosan igent mond vala, s ezért kelle távoznia a házból.

Róbert. Ugy?

Judit. Azonban még nem vesztél el semmi, s ön már most önállású férfi, s nem kénytelen senki parancsszavára hallgatni. Én nem szólok semmit, épen semmit; de ha még megélném azon örömet, azon egyetlen örömet — akkor aztán örömet zárnam be szemeimet. (El.)

Róbert. Ó szeret engem! Ida szeret engem, s én örült elasztam magamtól éltém szerencséjét. Mikép történheték, hogy első meglátásakor azonnal nem érzem, hogy ő azon angyal, kit maga az ég küld, napjaimra fényt és üdvöt deríteni? Szerencsétlen ábrándozása az ifjunak, mellyért most a férfinak kell lakolni! Lakolnia? Tehát oly szomorú sors várakozik reám egy nemes hölgy oldalán, kihez legbensőbb tisztelet köteléki csatolják érzetimet, s ki a világ zajgásiból megmentte engem és munkásságra tüzelt, kinek mind azt köszönni vagyok köteles, a mit tudok s a mi vagyok? A grófnő leghűbb indulattal szeret engem, még mindig szép, s a mellett szelleműs, szeretetre méltó és jó. Oh! de mind e tulajdonokkal, miket nála magasztalok, Ida is bir, az ő növedéke, kit a grófnő világisme-

rete helyett az ifjuság vidor elfogultlansága mosolyg körül. Ezen Idát nem kellett volna többé föltalálnom; mivel azonban már csakugyan föltalálám, (hirtelen elhatározással) tehát meg fogom mutatni, mit képes eszközölni böcsületszerető férfi, midőn ön maga ellen vi csatát. Soha, soha ne tudja meg a grófnő szívem mai tévelygését, Ida pedig saját számból hallja meg, minő viszonyban állok nagynénjével. Igy talán elfojthatom a lány szívében támadott indulatot, s teljesitem mind a két hölgy iránti kötelességemet.

Harmadik jelenet.

Róbert. Ida.

Ida. Bocsanat, kedves báró, hogy így berohanok. A mint látom, megijesztém önt.

Róbert. Épen gondolkozáim.

Ida. Az udvarmestert kell kérndem, hogy rendben é már minden a mai estélyre.

Róbert. Minden rendben van. Magától az udvarmestertől hallám.

Ida. Ugyan mért rendelhete mára még második ünnepélyt a nagynéne? Hiszen mindnyájan fáradtak vagyunk kissé a fánctól.

Róbert. Különös okának kell erre lenni.

Ida. Szinte magam is azt hiszem. Különös okának kell erre lenni, még pedig igen vidámnak, mert olly könnyen forog a kertben, mint akár melylyik 16 éves leánya, s olly tekintettel osztja parancsit s rendez mindent, melly ezt látszik mondani: „örvendjete, mert van reá okotok.“ Ugyan nem lep é meg bennünket Freysing nagynéne?

Róbert. Nem az foglalja el most annyira a grófnót.

Ida. Ön tudja titkát?

Róbert. Igen.

Ida. Na, én nem akarom ugyan, hogy ön kifeccsege azt, de nem találgathatná azt kissé velem?

Róbert (komolyan.) Épen ez vala szándékom.

Ida. S ezt olly szörnyü komolysággal mondja ön?

Róbert. A dolog igen komoly.

Ida. Komoly? S a nagynéne mégis olly gyermekileg vidor.

Róbert. A komoly tárgy nem mindig szomorú egyszersmind. Mit gondol ön, hány éves már a nagynéne?

Ida (csodálkozva tekint reá.) Bizonyosan nem tudom, de ugy hiszem, mintegy negyven éves.

Róbert. Talán még is fiatalabb.

Ida. Lehet, de mi dolga van itt most a néni korának?

Róbert. Az ön nagynénje négy év óta özvegy, gazdag, szabad s tökéletesen képes még férfit lebilinesezni. Nem tartaná ön igen természetesnek, ha másodszeri házasságról gondolkoznék a grófnő?

Ida. A nagynéni? Ön tréfál.

Róbert. Miért?

Ida. A nagynéni! Hiszen ez lehetetlen.

Róbert. S mit szólna ön, ha ez csakugyan

igy volna? Csak nem fogná azért a grófnőt gáncsolni?

Ida. Gáncsolni őt nem fogom soha, akár mit cselekednék is, mert tudom, hogy ő mindent elvekből tesz; de a mit őn most értésemre adott, azt, bocsásson meg őn, csakugyan soha nem hihetem.

Róbert. Még ma este hinni fogja őn.

Ida. Kedves báró, ne ijesszen meg őn.

Róbert. Ijeszteni? Ugyan mi tekintetből fájhatna önnek az, ha a grófnő férjhez menne? Mint nő is csak ugy fogná önt szerethetni és sorsáról gondoskodni, valamint eddig.

Ida. Nem kétlem, de mind e mellett soha nem képzelem ezen esetet lehetőknek, s nem tudom, mikép alkalmazkodhatnám hozzá, ha csakugyan megtörténék.

Róbert. A grófnő sokat tett önért.

Ida (élénkül.) Mondja ön, hogy teremtménye vagyok, s akkor sem mond sokat, de azért ugy is ragaszkodom ám hozzá, mintha édes anyám volna.

Róbert. És még sem ohajtja őt annyi szenvedés után, mikkel sokszor tetéző őt a világ, végre szerencsésnek láthatni saját értelme szerint? Ha ő most magáért szándékoznék élni, miután ennyi ideig csak másokért fáradozott?

Ida. Róbert, így nem értém a dolgot, böcsületemre mondom, hogy nem így értém. Magam sem tudom ugyan mért, de csakugyan nem képzelhetem magának kellemetlen érzet nélkül, mint nő, a nagynénit. Ha azonban szerencsés lehet házasság által a kedves asszony, ugy saját boldogságomért is kész volnék az övét megvásárolni. Most szőljen ön körülményesen, mert látom, hogy mindent tud.

Róbert. A grófnő már két év óta el van jegyezve, s ma fogja választását nyilvánítani.

Ida. Két év óta?

Róbert. Igen. Összekelését az ön kedvéért halasztá eddig.

Ida. Hogyan?

Róbert. Ugy van.

Ida. Az én kedvemért?

Róbert. El akará az ön nevelését végezni, mielőtt új kötelességet vállalna.

Ida. Oh a jó derék aszony! S ki a vőlegény?

Róbert. Egy férfi, ki valamint ön legnagyobb hálával tartozik neki.

Ida. Róbert!

Róbert. Igenis, én vagyok!

Ida (megijed, de hamar erőt vesz indulatán.) Ön? Róbert. Igen, s ne higgye ön, hogy a grófnő talán ledérségből törekvék diadalkocsihoz csatolni az ifjut, mint akkori ellenségei gondolák. Soha szó vagy tekintet által nem árulá el irántami szerelmét. Csak midőn szenvedélyes ábrándozásban, elébe léptem, s választást engedék neki szerelmem s romlásom közt, akkor nyitá meg előttem szívét.

Ida. Melly szívért minden böcsületes férfi irigye leend önnek, s mellyet ön szerencsésé tenni köteles, ha kívánja, hogy tisztellettel gondolkozzam önrül. — Róbert, mi baja önnek?

Róbert. Ne figyeljen ön erre. Mindjárt elmúlik.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Grófnő.

Grófnő. Kis ünnepélyemre minden kész, s a társaság azonnal össze fog gyűlni. Magához bevé őn a tudja levő írást, kedves Róbert?

Róbert. Szobámban van.

Grófnő. Menjen ön tüstént érte s hozza a kertbe, hol várni fogok önre. — Végre tehát itt az ön által annyira ohajtott pillanat, Róbert. Nem mondám é önnek, hogy két év gyorsan elrepül?

Róbert (kezét csókol.) Éljen fogytaig olly hálásnak találand ön, mint ma. (El.)

Ötödik jelenet.

Grófnő. Ida.

Ida (félre.) Róbert nem szerencsés, s nekem ezentul távul kell állanom a nagynéne férjéül; ezt legbensőbb, nem csálható, érzetem sugja.

Grófnő (mosolygva Idához.) Ida, te egy szót sem szólasz? Te alkalmasint nem képezed, mit jelent mind ez?

Ida. Kedves néni, én épen egészen másra gondolék.

Grófnő (reá tekint.) S mint vélem, valami nem igen örvendetesre.

Ida. Örvendetesnek nem mondhatom ugyan, de rosznak sem, csakhogy nem tudom, mikép szóljak önnel róla.

Grófnő. S te bizalmatlan vagy öreg anyádhoz?

Ida. Oh ön mindig olly rendkívül jó vala irántam, olly engedékeny s nyájás, hogy soha nem feledhetem, ha olly idő következnek is be, mellyben többé nem élhetnek ön körül. (Sir.)

Grófnő. Ida, minő változás?

Ida. S imádkozni fogok önért minden reggel, s könyörgésem az ön jóllétéért meg fog hallgattatni, mert mit ön velem árvával elkövette, az áldást fog önre hozni.

Grófnő. Szeretetedről s háládról meg vagyok győződve, de mi okozá e fölündulást, mellyben látlak?

Ida. Oh kedves nagynéni, önnek mind ezt halania kelle tőlem, hogy ne véljen hálátlanak, ha kérem —

Grófnő. Ha kérsz?

Ida. Hogy engedne —

Grófnő. Mit?

Ida. Grünau nagybátyámhoz költözöm.

Grófnő. Mikép jövé e gondolatra?

Ida. Ön tudja, hogy atyám halála után két év mulva már nyilváníta nagybátyám ez iránti kívánatát. Ő gyermektelen, öreg, s gyámolításra szorult.

Grófnő. S feleded, hogy nekem is szükségem van reád?

Ida. Kevesbé, mint nagybátyámnak, s rövid idő mulva épen nem.

Grófnő. Rövid idő mulva épen nem? Valld meg Ida, hogy Róbert tudodra adá a mai ünnepély titkát.

Ida. Igenis, de ne nehezteljen ön —

Grófnő. Roszallod határzatomat?

Ida. Mikép merészeltetnék az ön határzati fölött itéletet hozni?

Grófnő. S mégis, mint látszik, házasságom üz el téged?

Ida. Ön gondolhainá?

Grófnő. Igen ajóttam volna, hogy illő házasság mutatkozzék számodra, mielőtt az enyimet nyilvánítám. De már nem halaszthatom továbbra e nyilvánítást, mert Róbert nem sokára kénytelen lesz innen elutazni.

Ida. Önnek igaza van.

Grófnő. Azonban ki tudja, mind e mellett is nem mégysz é előbb férjhez, mint én. Bibereck gróf iránti szerelme mindennap komolyabbá látszik lenni.

Ida. Ah, néni, reménylem, hogy azon férfi nem is tud szeretni.

Grófnő. S te ezt reményled?

Ida. Reménylem az ő kedvéért, mert vonzalmát nem fognám viszonzhatni.

Grófnő. Nem? Hiszen eddig, mint látszik, örömet mulattál vele?

Ida. Igen, az — igaz — de ma majd megtáltam őt.

Grófnő. Én pedig azzal hizelgék magamnak hogy —

Ida. Nem, nem! — De ugyan erőszakosan férjhez kell é nekem mennem? Én gazdag vagyok, s ha majd átvesszem jószágomat, gondoskodhatom a lattvalóim boldogságokról, javíthatom iskoláikat s jóltevőjük lehetek a szegényeknek. Oh, számomra minden esetre szép hatáskör maradand.

Grófnő. S te így gondolkozol?

Ida. Igen, s nemde, a nagybátya iránti kérelem nem sérté meg önt?

Grófnő. Épen nem.

Ida. Távulból is örvendni fogok az ön szerencséjének, arról bizonyosan meg van ön győződve.

Grófnő. Tökéletesen.

Ida. De ha szereneséllenség érné önt, mit ne adjon a jó ég, s ön szomorú é csüggedező lenne, s nem birna senkivel, kinek keblébe önthetné bánatát, ugy hívasson ön engem, s én röpülni fogok önhez, s híven osztakozni könyüiben.

Grófnő. Te szörnü vétkes érzetre kényserítesz engem. Büszke szeretnék lenni azon szívre, melyet nem én adék neked. De elég; ha még tovább szólunk egymással illy hangon, ugy végre sirni fogunk, mint a gyermekek, s én ma nem akarok sirni, hanem egészen élvezni azon szép pillanatot, melly reám váraokzik.

Ida. Még nem mondám el szerencsekivánatomat. Fogadja ön azt el most, s higye, hogy őszinte és forró. (Nyakába borul.)

Grófnő. Elfogadom, mert tökéletes jogom van szerencsekivánatokat elfogadni. Menjünk. (Mindketten el.)

Változás.

(Virágfüzerekkel ékesített kivilágított kert; két sor szék; minden rendkívüli ünnepélyre mutat.)

Hatodik jelenet.

Grünau. Gróf. Hölgyek s urak (az előszínen.) Hátul parasztok s cselédség, ez utóbbiak közt Judit.

Egy hölgy (vesszővel kezében.) A szunyogok, az iszonyu szunyogok! S ezt aztán mulatságnak nevezik, pedig olly igen szerettem volna visszatérni a városba. Ma a Bájitalt adják dalszínészink.

Más hölgy. Igazán megvallva, én örömet vagyok ezen esteýnen, melly alkalmasint érdekes leend, mint gondolnók. (A hölgyek suttognak.)

Grünau (a grófnőhoz.) Ugyan mondja meg ön, mi készül itt? Hogy titkon forralnak valamit, anynyi bizonyos. De mit? Ha ön talán tud valamit a dologrul, ugyan kérem, szüntesse meg kétségimet, mert igen félek, hogy végre is majd valami ostobaság süil ki az egészből.

Gróf (kedvetlenül.) Okos dolgok mindinkább ritkulni kezdenek.

Grünau. A grófnő ma délelőtt nem mutatkozék előttem.

Gróf. Örvendjen ön. Én szeretném, ha egy embert sem kellene látnom.

Grünau. Miért?

Gróf. Mert boszuságomra vannak az emberek.

Grünau. Ön roszt kedvü?

Gróf. Kedvem nyomorult.

Grünau. Alappal vagy alap nélkül?

Gróf. Alappal!

Grünau. Ön megijeszt.

Gróf. Épen nem. Holnapra ezt is lerázom.

1ső hölgy (másikhoz.) Ön tehát gondolja, hogy eljegyzés? —

2ik hölgy. Hallerfeld kinyilatkoztatá magát ma táncoközben.

1ső hölgy. A grófnő vagy Ida részire?

2ik hölgy. Természetesen a leányéra.

1ső hölgy. Eddig pedig a grófnőnek udvarolt.

2ik hölgy. Ne higye ön.

1ső hölgy. Hiszen az egész város csak arról beszélt. Képzelem a grófnő boszuságát, ha a báró csakugyan Ida zászlajához pártolt.

Egy ur (virágokkal kezében.) Szabad lopott jószággal áldoznom a hölgyeknek?

Hölgyek (virágot vesznek el tőle.)

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Róbert.

Róbert (Grünauhoz.) A grófnő még nincsen itt?

Grünau. Még nem láttuk. De jó, hogy ön itt van, báró ur. Segitse ön földviditni barátunkat, kít ma lépkörség gyötör.

Róbert. Alfred!

Gróf. Bocsáss békével. Te vagy épen az, ki engem fölvidíthatna! Te, ki egyedüli oka vagy bosszúságomnak.

Róbert. Hogyan?

Gróf. De magam is, és példátlan ostobaságom. Illy tűzszínekkel füsteni le előtted azon leányt!

Róbert. Idát?

Gróf. Igen. Egész erővel érdekessé tevém őt előtted

Róbert. Hallom, hogy megkérted kezét?

Gróf. Szerencsére még nem tevém azt, de igen közel valék hozzá. Most már nem olly hamar fog rajtam erőt vehetni a gonosz lélek.

Róbert. Alfred, adj hitelt egy böcsületes férfi szavának. Én hű maradok előbbi fogadásomhoz, nem vagyok vetélytársad, s nem tartok igényt a kisasszonyra. Szeresd őt, törekedjél neki tetszeni, s én szívből fogok örövendni, ha tetszeni tudsz neki, s képes leendsz őt boldogítani.

Gróf. Nem kell. Az iránta érzelt vonzalom, mint tudni vélem, még csak támadásban van ugyan, de már nem tréfálhatok vele. Elveszhetném szabadságomat, s végre kosárral indulhatnék utra, mert a mai tánc alatt leessett szemeimről a hályog, noha egyébiránt meglehetősen mértékű hiúsággal dicsekedtem. Mihelyt te megjelentél, rólam többé szó sem volt, s még épen jókor juta eszembe, mennyit tudakozdék nálam mindig utánad. Köszönöm szépen, én egészen visszavonulok. Ez a legokosabb.

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Grófnő. Ida.

Grófnő (üdvözlé a társaságot.) Köszönöm, igen forrón köszönöm, drága barátim, hogy teljesítvén kérésemet, másodsor is szívesek körültem megjelenni. Még levén győződve az önök jó indulatokról s irántami részvétükről, nem tudám éltem legboldogabb óráját méltóbban ünnepelni, mint önök jelenlétében.

1. ső hölgy. Nyilatkozzék ön, drága grófnő!

2. ik hölgy. Valóban kíváncsi vagyok —

Grünau (félre). Na most mindjárt kisüti.

Grófnő. Önök kérdezve tekintnek reám s tudni ohajtják, mit jelent ezen ünnepély, melyet olly váratlanul s lehető fényvel rendezék? Mit fognak önök szólni, ha mondom, hogy eljegyzésemet ünneplem?

1. ső hölgy. Eljegyzését?

2. ik hölgy. Eljegyzésedet? Emilia!

Grünau (bosszusan a grófnőhoz.) Látja ön? Nem megmondám?

Gróf. Ez meglepő!

Grófnő. Már két év óta köt engem szavam Hallerfeld báróhoz. Családi viszonyok maig tilták határozatom nyilvánítását. Most minden ki van egyenlítve, s én elégültem s büszkén mutatom be önöknek Róbert báróban völegényemet.

Róbert (előlépve.) Ki esküszik, hogy élte

fogytáig érdemesnek mutatandja magát e választásra. (Közönséges csodálkozás.)

Grófnő (körül tekint.) Barátim, mint látszik, csodálkoznak? Meg nem foghatják, mi bírhatta engem, a megállapodott koru özvegyasszonyt arra, hogy egy alig nagykoru ifju kedvéért hűtlen legyek forrón szeretett férjem árnyékához. Talán rosznak gondolnak, s örülnek mondják tettemet. Jól van, hallják önök tehát mehetségemet, melyet két év előtt irék s pöcsét alatt a báró urnak adék át. Róbert, hol levelem?

Róbert (kiveszi a levelet.) Itt, nagyságos asszonyom!

Grófnő. Itt a pillanat a levél feltörésége. Olvassa ön hangosan tartalmát. Fontos reám nézze, hogy barátim, rokonim s cselédim alaposan ismerjék lelkeket.

Róbert (fölbontja a levelet s mindig növekedő megindulással olvassa.) „Midőn mondtam önnek, hogy szeretem önt, Róbert, nem szólék ollyast, mi az igazsággal ellenkezik, mert én csakugyan szeretem önt, de nem úgy, mikép ön gondolja, hanem mikép fiát az édes anya.“

Grófnő. Tovább.

Róbert. „Csupán azért, hogy továbbra is képes lehessen vezérteni az ön ifjuságát, mikép haldokló atyjának ígérém, s hogy meggátoljam önnek tévelyutakra jutását érzélgés által, olly játékra nyujtok kezet, mellynél nehezen fogom elkerülhetni a világ bal magyarázatát. De örömet cselekszem, mert véleményem szerint ez által biztosítom az ön életszerencésjét, s gondolom, hogy a ki most gáncsol engem, utóbb igazságos leend irántam. Midőn e sorokat olvassa ön, munkám be lesz végezve. Önnek nincsen többé vezérletemre szüksége, s én a menyasszonyi címet átadom azon hajadonnak, kit az ön szíve választani fog.“ (Megindulva hallgat s földre függeszti szeméit.)

(A társaság csöndesen jelenti ki csodálkozását.)

Grófnő. Róbert! Már most ismeri ön érzelmimet. Nincsen mit mondania?

Róbert. Bámulás lekötre tartja nyelvemet! Mikép mutassam önnek hálámat, nagyságos asszony?

Grófnő (elővezeti Idát.) Boldogítsa ön ezt.

Róbert. Idát?!

Ida. Hogyan? Néni?!

Grófnő. Ez leend férjed. (Róberthez.) Hogy ön a hálának föl akará áldozni szerelmét, azt feledni soha nem fogom, s azért jobban nem jutalmazhatom meg önt, mint ha olly nőt vezetek karjai közé, ki hasonlóan cselekszék.

Grünau. Kezét, grófnő, s bocsásson meg mindent. Többet nem mondhatok.

Gróf. Az én Róbertem még is szerencéses bold.

Grófnő (Róbert s Ida kezeit összeteszi.) Nemes elhunyt barátom, én megtartám szavamat!

Vége.

 A IIik kötet első füzete, gyűjteményem XIIIika, f. évi szeptemberben multhatlanul meg fog jelenni.

